

STATUT
Towarzystwo Przyjaciół Nauk
Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A.

Society of Friends of Science
Pro Publico Bono
C.C.A.A. Cth S.J.S.C.

vel

Society of Friends of Science
PRESS

Copyright © 2026 Society of Friends of Science Pro Publico Bono C.C.A.A. Cth S.J.S.C. Copyright Society of Friends of Science | PPB CCAA Cth SJSC. On-screen viewing is permitted. Printing is not permitted. Subject to statutory exceptions and to any applicable collective licensing arrangements, no reproduction of any part may take place without the prior written permission of the Society (www.societyoffriendsofscience.com). You can buy this early draft

Preambuła

Ustanawiamy *Towarzystwo Przyjaciół Nauk / Pro Publico Bono | K.O.T.A. | RP | P.S.A* jako dobrowolne zrzeszenie Osób, dla których trwałość Drużyn, świadomość i odpowiedzialność są warunkiem rozwoju nauk, kultury oraz wychowania obywatelskiego, zwłaszcza w obszarach żeglarsstwa, sprawności harcerskich, trekkingu i współistnienia gospodarczego.

Rozdział I – Postanowienia. Wszelka różnica między Statutem, a umową założycielską preferuje regułę potwierdzoną notarialnie.

§ 1.

Obecna społeczność osób wobec niniejszej umowy działa w zakresach, granicach i na podstawie prawa handlowego wobec norm prawnych o **prostej spółce akcyjnej**. Działa pod firmą *Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A.*, m.in. o formach działalności artystycznych, rozrywkowych i rodzinnych ostrożnie upamiętniając polityczne słowa wolnego przekładu *Jedzą Psy; Jedzą Koty; (ludzie którzy przybyli); Jedzą zwierzęta domowe tam żyjących Ludzi*, przy czym w obrocie gospodarczym, naukowym, projektowym, komunikacyjnym i promocyjnym może posługiwać się skrótami firmy, nazwami użytku publicznego, nazwami projektowymi, określeniami opisowymi, zastępczymi, towarzyszącymi i/lub tradycyjnymi o charakterze dodatkowych nieformalnych nazw opcjonalnych, projektowych, a podejmowanych wobec określonej i/lub nieokreślonej części działalności Towarzystwa przedstawionych w zawartej formie aktu notarialnego Umowie założycielskiej Towarzystwa, zwłaszcza:

i) „Towarzystwo Przyjaciół Nauk | Pro Publico Bono | Konsorcjum Obecnych Towarzyszących Agencji | Rzeczpospolita | Prosta Spółka Akcyjna”, ii) „Towarzystwo Przyjaciół Nauk | Laboratorium Danych”, iii) „Towarzystwo Przyjaciół Nauk”, iv) „Towarzystwo Przyjaciół Nauk | Laboratorium Danych | Pro Publico Bono | Koalicja Obecnych Towarzyszących Agencji | Rzeczpospolita | Prosta Spółka Akcyjna”, v) „Zgromadzenie Przyjaciół Konstytucji Rządowej Fiat Lux”, vi) „Konsorcjum Towarzystwo Przyjaciół Nauk”, vii) „Prosta Spółka Akcyjna Pro Publico Bono”, viii) „Towarzystwo Przyjaciół Nauk | Laboratorium Danych | Pro Publico Bono | K.O.T.A. | Rzeczpospolita | P.S.A.”, ix) „Towarzystwo Monarchiczne Trzeciego Maja”, x) „Towarzystwo Insurekcyjno-Monarchiczne Trzeciego Maja”, xi) „Towarzystwo Przyjaciół Nauk | Pro Publico Bono | Konsorcjum Okolicznych Towarzyszących Agencji | Rzeczpospolita | Prosta Spółka Akcyjna”, xii) „Towarzystwo Przyjaciół Nauk | Pro Publico Bono | Koalicja Obecnych Towarzyszących Agencji | Rzeczpospolita | Prosta Spółka Akcyjna” i/lub „TPN PPB K.O.T.A. RP P.S.A” i/bądź „Towarzystwo Przyjaciół” i ze skróconymi formami dowolnie respektującymi powyższą semantykę (wraz z najczęściej preferowanym skrótem o formie: TPNPPBKOTARPPSA albo TPN PPB),

a także odpowiednimi tłumaczeniami angielskimi o charakterze informacyjnym: i) „Society of Friends of Science”, „Society of Friends of the Sciences”, ii) „Society of Friends of Science: Data Laboratory (US LLC / UK Ltd)” iii) „Society of Friends of Science: Data Laboratory”, iv) „Society of Friends of the Sciences: Data Laboratory (US LLC / UK Ltd)”, v) „Society of Friends of the Sciences: Data Laboratory”, vi) „Society of Friends of Science Pro Publico Bono C.C.A.A. Cth S.J.S.C.”, vii) „Society of Friends of Science Pro Publico Bono | Consortium of the Current Associated Agencies | Commonwealth | Simple Joint-Stock Company” albo „SFS PPB C.C.A.A. C S.J.S.C” bądź „Society of Friends” (i ze skróconymi formami dowolnie respektującymi powyższą semantykę, wraz z najczęściej preferowanym skrótem o formie: SFSPPBCCAATHSJSC), przy czym stosowanie powyższych oznaczeń nie stanowi ustanowienia odrębnej firmy, ani nie narusza normatywnego obowiązku posługiwania się firmą ujawnioną w Krajowym Rejestrze Sądowym (wraz z formą fragmentaryczną stosowaną w obrocie, tj. P.S.A. zamiast Prosta Spółka Akcyjna); Zrzeszenie wewnętrzne niniejszej osoby prawnej, o charakterze forum dyskusyjnego (o nazwie Towarzystwo Przyjaciół Nauk), do którego nawiązano w zawartej w formie aktu notarialnego umowie założycielskiej, deklaruje jednocześnie, iż czerpie inspirację z dorobku i myśli społeczności Towarzystwa Przyjaciół Nauk z 1800 roku, rozpoznawanego jako społeczność naukowa. Przedsiębiorstwo używa Zrzeszeniu możliwości wydawnicze pod szyldem Przedsiębiorstwa i między innymi, pod nazwą projektową Society of Friends of Science PRESS (albo Wydawnictwo Towarzystwa Przyjaciół Nauk; firma *Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A.* może być ujawniana w komunikacjach publikacyjnych bądź około-publikacyjnych). Towarzystwo może stosować wszystkie powyższe nazwy projektowe i/lub część z nich równocześnie. Zrzeszenie (Towarzystwo Przyjaciół Nauk) jako forum dyskusyjne przedsiębiorstwa Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A. posługuje się także projektową nazwą Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono.

Zrzeszenie jest dalej zwane Towarzystwem, a przedmiot jego działalności został określony w obecnym Statucie pod § 18. W ramach Drużyn Towarzystwa może istnieć wewnętrzne forum doradcze, opiniotwórcze i dyskusyjne, którego nazwę i zasady działania określają dalsze postanowienia obecnego Statutu, które to forum nie posiada ani mocy wykonawczych ani uchwałodawczych wobec uchwał Zgromadzenia Akcjonariuszy (tj. Walnego Zgromadzenia, dalej zwanego Zgromadzeniem). Wszelkie reguły o charakterze ponad-ustawowym, tj. niewymagane obowiązującymi normami prawa handlowego dla powołania Towarzystwa wobec norm prawnych o prostej spółce akcyjnej, o ile zostały wyrażone w niniejszym Statucie, podlegają kwalifikacji jako reguły Kodeksu wewnętrznego wspomnianego forum Towarzystwa, o nazwie Towarzystwo Przyjaciół Nauk (uchwała Zgromadzenia może dookreślać obecną regułę i/lub czynić od niej wyjątki). Wszelka różnica pomiędzy obecnym Statutem, a tak zwaną umową spółki sprzyja poznaniu umowy.

§ 2.

Towarzystwo jest dobrowolną, samorządną i trwałą społecznością, działającą na podstawie:

1. Ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.), wobec norm o prostej spółce akcyjnej,
2. Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 ze zm.) – jeżeli tak postanowi uchwała Zgromadzenia Akcjonariuszy (Zgromadzenia),
3. niniejszego Statutu, z upamiętnieniem Artykułu 1 i 5 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 roku (o dziedzictwie Rzeczypospolitej i twórczości osobistej), Artykułu IV Ustawy Rządowej z 1791 Roku z Ustaw Sejmu Wielkiego (o prawie do wolności umów) oraz wieczystej konstytucji Nic nowego bez zgody powszechnej z 1505 roku (Nihil Novi).

§ 3.

1. Początkowy kapitał akcyjny stanowi wartość 1 zł, a cenę emisyjną akcji 1 grosz. Towarzystwo posiada osobowość prawną. Każda Osoba przynależna (osobowo bez przynależności majątkowej) do Zgromadzenia Towarzystwa czyli osoba akcjonariusza, formalnie uczestnicząca w zgromadzeniu osób przynależnych osobowo do akcjonariatu zwanego dalej Zgromadzeniem Towarzystwa posiada jedną i tylko jedną akcję (szeregu A / rodzaju A, zgodnie z normą prawną), przy czym każda akcja uprawnia do pojedynczego głosu wobec głosowania jako głosu o jednakowej mocy w porównaniu do pozostałych głosów, to jest każdego głosu każdej drugiej osoby uczestniczącej w obradach Zgromadzenia, gwarantując równą, jednakową moc głosu każdej osoby mającej udział w tym przedsięwzięciu, zaś emisja akcji dokonywana jest w taki sposób, aby liczba akcji pozostawała równa liczbie akcjonariuszy Towarzystwa. Może być dokonywana wobec przynależności honorowej i/lub formalnego uczestniczenia zaprzyjaźnionego i/lub pozostałych form przynależności osobowej do Towarzystwa Przyjaciół Nauk (jako opiniotwórczego forum wewnętrznego, wobec którego Prezydent Towarzystwa, oświadczeniem woli ma prawo mocodawczo patentować, nominować i mianować Osoby do odpowiednich, preferowanych, wybranych godności, także spośród owej społeczności, sposobem mówionym i/lub pisemnym, pośrednio i/lub bezpośrednio, dla koniecznych zaangażowań wobec owej opiniotwórczej społeczności zgodnie z preferowanym, wybranym nazewnictwem prawnym (także wobec nazewnictwa mocy wykonawczych Osób z kroniki Galla Anonima oraz z kroniki Janka z Czarnkowa), a więc niezobowiązująco, chyba, że uchwała Zgromadzenia ustanowiłaby inną regułę i/lub reguły i/lub regularności wobec znanych norm prawnych). W regencji Prezydent Towarzystwa pełni wachłę wobec posiadłości i wszelkich własności Towarzystwa, fizycznych i informacyjnych, tworząc odpowiednie warunki (w regencji wobec osób z nieuprzywilejowanymi tytułami książęcymi, a poza regencją w obecności nieuprzywilejowanej osoby monarchy) w odniesieniu do społeczności województw Towarzystwa, społeczności starostw Towarzystwa i społeczności kaszteli Towarzystwa i wszelkich dóbr wspólnych oraz posiadłości wspólnych Towarzystwa, niezależnie od tego czy są to dobra i posiadłości rzeczowe, informacyjne (przekazywane sposobem mówionym i/lub pisemnym papierowym), czy też informacyjne o charakterze elektronicznym. Pojedyncza osoba przynależna osobowo do akcjonariatu może posiadać wyłącznie jedną akcję, a akcje Towarzystwa nie są uprzywilejowane w zakresie głosu ani innych praw korporacyjnych.

2. Na obecny moment akcja szeregu A może zostać wyemitowana wyłącznie w zamian za wkład pieniężny o rozmiarze równym wartości pierwszej akcji wyemitowanej, o której mowa jest w umowie założycielskiej albo w zamian za istotne dobra aportowe (materialne i/lub niematerialne). Emitowanie akcji ma charakter imienny, domyślnie dorozumiany, co oznacza, że osoba przystępująca do akcjonariatu Towarzystwa nie musi na ten moment otrzymać dyplomu potwierdzającego nabycie akcji (w przeciwieństwie do Drużynnictwa zrzeszenia o charakterze forum dyskusyjnego, które zwane jest Towarzystwem Przyjaciół Nauk, będącego wewnętrznym zrzeszeniem i Stowarzyszeniem przedsiębiorstwa TPNPPBKOTARPPSA, wobec którego uiszczenie wpisowego na rzecz Drużynnictwa, w formie wkładu dóbr materialnych bądź niematerialnych albo dóbr aportowych, których nie należy mylić z barterem, zwykle może skutkować otrzymaniem dyplomu Drużynnictwa, jednego o charakterze jawnym, drugiego o charakterze poufnym w znaczeniu poufności prawa cywilnego bądź jednego z tych dwóch rodzajów dyplomu; ten drugi rodzaj wiąże się z przynależnością osobową do Towarzystwa Trzeciego Maja będącego wewnętrzną społecznością Towarzystwa Przyjaciół Nauk, które jest zrzeszeniem wewnętrznym przedsiębiorstwa Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP Prosta Spółka Akcyjna; Przewodniczącym tych zrzeszeń jest Dyrektor Główny, Prezydent Towarzystwa). Osoba może także otrzymać dyplom Druha Drużynowego bądź Druhny Drużynowej. Jednakże Osoba obdarowana akcją Towarzystwa i/lub Osoby obdarowane akcjami Towarzystwa mają możliwość wezwania uchwałą Zgromadzenia i/lub osobistym oświadczeniem woli przekazanym Prezydentowi Towarzystwa w mowie i/lub w piśmie do przekazania im stosownego dowodu posiadania przez nich, przez nią, lub przez niego, akcji imiennej sposobem mówionym i/lub w formie papierowej pisemnej i/lub elektronicznej, chyba, że uchwała Zgromadzenia ustanowiłaby dokładniejsze określenia zaradcze wobec owych preferencji wyrażonych informacją korespondencyjną i/lub bezpośrednio podczas obradowania Zgromadzenia Towarzystwa. Towarzystwo prowadzi ewidencję zasług upoważnionych Osób mających udział w akcjonariacie w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą Towarzystwa w formie indywidualnych kont (rejestrów) zasług. Ewidencja ta obejmuje istotnie zasługi wynikające z pełnienia funkcji akcjonariusza i/lub zaangażowania intelektualnego, projektowego, koncepcyjnego, twórczego oraz merytorycznego akcjonariuszy, wyrażonego w punktach zasług. Saldo konta zasług nie stanowi prawa majątkowego, ani jako takiego roszczenia o wypłatę świadczeń pieniężnych, lecz może być uwzględniane przez Zgromadzenie przy podejmowaniu uchwał o podziale zysku i wypłacie dywidendy. Przy ustalaniu dywidendy Zgromadzenie może uwzględniać okres, w jakim osoby przynależące osobowo do akcjonariatu ujawniały zasługi wobec działalności Towarzystwa, poprzez zastosowanie współczynników czaso-przestrzennych do punktów zasług.

Prezydent Towarzystwa wytwarza i stosuje środki aktów wykonawczych. Zgromadzenie stanowi akty uchwałodawcze, a *Sąd seymowy* akty towarzyskich orzeczeń. Prezydent Towarzystwa stosuje szacowania nadmiarów i/lub niedoborów posługując się hipotezami zbiorów średnich, zbiorów medianowych i zbiorów modalnych, gdzie każdy z tych rodzajów zbiorów jest bezpośrednio styczny z występowaniami zjawisk i/lub brakami występowania zjawisk. Akcjonariat może dowiadywać się na temat terminów Zgromadzenia od Prezydenta Towarzystwa. Brak udziału w Zgromadzeniu nie ma skutków prawnych.

Wszelkie skutki formalne i nieformalne zaangażowań Prezydenta Towarzystwa, o ile tworzą prawa zbywalne są domyślnie, nie wymagając ani odrębnej uchwały Zgromadzenia, ani aktów wykonawczych Prezydenta, dobrami aportowymi, tj. domyślnie wnoszonymi aportem do Towarzystwa.

3. Uwzględniając przedmiot działalności Towarzystwa, zwłaszcza obejmujący warunki 64.92.B oraz 64.99.Z polskiej klasyfikacji działalności (2025), Zgromadzenie postanawia, co następuje:

O ile uchwała Zgromadzenia wyraźnie nie stanowi inaczej, w pierwszych dziesięciu latach istnienia Towarzystwa w formie prostej spółki akcyjnej każde zasilenie kasy gotówkowej środkami pobranymi z rachunku bankowego Towarzystwa uważa się za przekazanie środków do kasy TPN tytułem depozytu nieprawidłowego. Depozyt ten zostaje powierzony Prezydentowi Towarzystwa. Prezydent Towarzystwa może, w granicach zwykłego pełnomocnictwa rodzajowego albo określonego, upoważnić oznaczone osoby do przechowywania środków, ich zabezpieczenia oraz wykonywania czynności pieczy nad powierzonym mieniem. W okresie wskazanym powyżej Prezydent Towarzystwa może, zarządzeniem albo Ordynansem, postanowić o udzieleniu osobie fizycznej pełniącej funkcję Prezydenta Towarzystwa nieoprocentowanej pożyczki z kasy gotówkowej TPN. Pożyczka taka może zostać udzielona wyłącznie ze środków uprzednio przekazanych do kasy gotówkowej z rachunku bankowego Towarzystwa tytułem zasilenia kasy TPN. Pożyczka jest nieoprocentowana. Powinna zostać spłacona w miarę możliwości niezwłocznie. Termin jej spłaty nie może jednak przekroczyć dwudziestu lat od dnia udzielenia pożyczki. Pożyczka taka może zostać udzielona wyłącznie w pierwszych dziesięciu latach istnienia Towarzystwa w formie prostej spółki akcyjnej. Każde pobranie środków pieniężnych z kasy gotówkowej TPN przez osobę fizyczną pełniącą funkcję Prezydenta Towarzystwa uważa się, z chwilą pobrania środków, za wypłatę dokonaną tytułem nieoprocentowanej pożyczki udzielonej przez Towarzystwo, niezależnie od technicznego oznaczenia czynności w dokumencie kasowym, tytule wypłaty albo ewidencji pomocniczej. Czynność taka podlega obligatoryjnemu ujęciu w dokumentacji kasowej oraz księgach Towarzystwa jako pożyczka nieoprocentowana, podlegająca spłacie w miarę możliwości niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie dwudziestu lat od dnia pobrania środków. Postanowienie niniejsze nie wyłącza obowiązku zachowania wymogów wynikających z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, zasad reprezentacji Towarzystwa, obowiązku dokumentowania czynności z osobą pełniącą funkcję Prezydenta Towarzystwa ani obowiązku ujawnienia tej czynności w dokumentacji Towarzystwa. Jeżeli tytuł wypłaty albo oznaczenie czynności bankowej pozostaje odmienne od postanowień niniejszego aktu, przyjmuje się, iż rozbieżność taka ma charakter wyłącznie techniczny albo wynika z przyczyn losowych, zwłaszcza z domyślnych ustawień systemów bankowych, regularnych oznaczeń albo konfiguracji oprogramowania podmiotów finansowych. Rozbieżność taka nie zmienia kwalifikacji prawnej czynności ani sposobu jej ujmowania w dokumentacji księgowej Towarzystwa.

Każda darowizna otrzymana przez osobę fizyczną w związku z pełnieniem funkcji Dyrektora w Radzie Dyrektorów Towarzystwa jest przez nią przeznaczana jej pełną wartością na bezzwrotne wpisowe drużynnicze, o charakterze wadium na poczet objęcia przez dyrektora imiennych akcji niemych powierniczych Towarzystwa. Akcje te mogą, po ich skutecznej emisji i wpisaniu do rejestru akcjonariuszy, zostać nieodpłatnie oddane do korzystania osobie, która dokonała darowizny. Gdyby dyrektor zdecydował o przeznaczeniu tych środków na inny cel będzie ta aktywność rozpoznawana jako pożyczka statutowa.

4. Obecną siedzibą Towarzystwa jest Łódź na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Prezydent Towarzystwa określa, w drodze oświadczenia, dokładne miejsce siedziby Towarzystwa na terenie tej miejscowości. Obszarem działania Towarzystwa jest Rzeczpospolita Polska oraz obszary i terytoria zagraniczne. Uchwała Walnego Zgromadzenia może odmienić to postanowienie.

5. Towarzystwo zastrzega możliwość utrwalania oraz stosowania technicznych danych wiadomości, zwłaszcza nagłówków pocztowych, adresów IP, identyfikatorów serwerowych i informacji routinguowych, wobec dążeń stania na straży praw Towarzystwa jako osoby prawnej.

6. W okolicznościach zasilania kasy gotówkowej Towarzystwa domyślnie, w miarę możliwości, preferowany jest tytuł transakcji o treści: Zasilenie kasy gotówkowej TPN tytułem depozytu nieprawidłowego.

7. Wbrew możliwym intuicjom powodowanym powyższym postanowieniem punktu 6. niniejszego § 3, saldo (stan) kasy gotówkowej, salda rachunków bankowych oraz informacje dotyczące bieżącej płynności finansowej stanowią tajemnicę Przedsiębiorstwa Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP Prosta Spółka Akcyjna, zgodnie z regułami księgowości prostej spółki akcyjnej wobec Kodeksu Spółek Handlowych.

8. Domyślnie, w miarę możliwości, Towarzystwo preferuje w sprawach księgowych i podatkowych następujące reguły, popierając odpowiednie projekty oraz istniejące normy prawne w tym zakresie. Niezależnie od występowania faktur, rachunków albo innych pism dokumentujących koszty poniesione przez Towarzystwo, Towarzystwo preferuje — w granicach norm prawnych — uregulowanie spraw podatkowych poprzez zapłatę pełnej wartości należnej zaliczki na bezpośredni podatek dochodowy oraz pełnej wartości należnego podatku obrotowego, postrzegając ogólne pojęcie podatków jako podobne do pojęcia należnego zółdu. Jedną z istniejących dewiz obecnego Statutu jest rozpoznawana jako odnosząca się do obecnego § 3. Jeżeli zostałyby wybrana przez głosowanie powszechne Osoba Monarchy, Osoba ta oraz osoby z Dworu, a także osoby pełniące funkcje przynależne osobowo Władzy Sądowniczej, nie płacą podatków w zwykłym znaczeniu tego pojęcia, albowiem są z nich domyślnie zwolnione. Jednakże zawsze wtedy, gdy wypełniają formularze podatkowe albo podejmują czynności wyglądające jak regulowanie zobowiązań podatkowych, w istocie składają dobrowolne daniny — niebędące darowiznami — na rzecz Skarbu Państwa albo Skarbu Rzeczypospolitej Polskiej, w imieniu Jego Królewskiej Mości albo Jej Królewskiej Mości. Nie oznacza to, nawet gdy Osoby te sugerowałyby, że „płacą podatek”, iż wykonują normę prawną regulowania zobowiązania podatkowego. Zobowiązania takie nie dotyczą bowiem tych Osób, ani Osób pełniących wyżej określone funkcje. Regulaminy wewnętrzne sądów, które ustanawiają podobne wymogi — nawet wtedy, gdy odnoszą się bezpośrednio do spraw podatkowych — w istocie tworzą reguły pozorne wobec prawa dobrowolnych danin składanych przez te Osoby. Obecna norma prawa wewnętrznego Statutu Towarzystwa powinna być rozpoznawana jako informująca o regule nauki dobrych obyczajów. Osoby pełniące wyżej wskazane funkcje, składając dobrowolną daninę podatkową, przedstawiają oraz promują dobry przykład społecznościowy. Nie oznacza to jednak wymogu ani zobowiązania wynikającego z normy prawnej.

9. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne umożliwiające każdej osobie przebywającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dobrowolne przekazywanie na rzecz Skarbu nieobligatoryjnych, nieopodatkowanych świadczeń pieniężnych, przy okazji regulowania spraw podatkowych. Towarzystwo proponuje by te świadczenia dla ich odróżnienia od regulowania spraw podatkowych mogły być nazywane daninami dobrowolnymi (upamiętniającymi *nadgrody przypadkowe*). Mogą być domyślnie rozpoznawane (jeśli przeznaczenie środków daniny nie zostaje dookreślone) jako daniny na rozwój działalności, chyba, że strona otrzymująca (tj. Władza Wykonawcza) zarządza inne uprawnione przeznaczenie tychże zgodnie z normami prawnymi odpowiedniej legislacji o ordynacji podatkowej, na rzecz urzędowych i/lub służbowych działalności publicznych (poinformowanie osoby wnoszącej dobrowolną daninę o zdecydowanym przeznaczeniu środków następuje w zakresie przewidzianym przez właściwe normy prawne, przy czym brak takiego poinformowania informuje o domyślnym przeznaczeniu środków, tj. przeznaczeniu na rozwój działalności urzędowych i/lub służbowych).

10. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty oraz obowiązujące normy prawne, które zapewniają cyfrową dostępność dokumentacji dotyczącej danin, składek i innych należności wnoszonych na rzecz systemu zabezpieczenia obywatelskiego dla właściwej najwyższej strony *Rządu Krajowego*, właściwych stron władzy wykonawczej oraz strony składającej daną dokumentację. Towarzystwo opowiada się za tym, aby formularze ubezpieczeń społecznościowych, deklaracje, rozliczenia, pisma rachunkowe oraz dokumenty pokrewne były dostępne w postaci cyfrowej w sposób umożliwiający ich sprawny wgląd przez stronę wnoszącą dokumentację oraz przez właściwe osoby o funkcji Władzy Wykonawczej, w tym — w granicach przewidzianych prawem — przez odpowiednie ministerstwo władzy wykonawczej. Towarzystwo postuluje więc utworzenie krajowego systemu cyfrowej dokumentacji zabezpieczenia społecznościowego (stanowiącego odpowiednik wdrożeń Krajowego Systemu e-Faktur, KSeF, z możliwością stosowania połączeń przez programy informatyczne API – Ksef-ZS / Ksef Zabezpieczeń Społecznościowych) dla obszaru ubezpieczeń społecznościowych i danin wnoszonych na rzecz zabezpieczenia społecznościowego. System ten powinien zapewniać, aby wszelkie formularze, deklaracje, rozliczenia, pisma rachunkowe oraz inne dokumenty dotyczące obowiązków publicznonprawnych w tym zakresie były dostępne w jednolitej postaci cyfrowej dla strony składającej dokumentację i dla *Władzy Wykonawczej* w regułach technologicznych obecnego KSeF z równoległymi możliwościami papierowych formularzy. Towarzystwo postuluje utworzenie zrzeszenia o nazwie Konwentu Ubezpieczeń Społeczności albo Związku Ubezpieczeń Obywatelskich (stowarzyszenia w pierwotnym, konstytucyjnym znaczeniu tego słowa, aniżeli wobec definicji widniejących w Ustawach o stowarzyszeniach) wobec istniejących społeczności formalnych o działalnościach zajmujących się sprawami zabezpieczeń obywatelskich, przez co najmniej umożliwienie funkcjonowania wspomnianej nazwy jako co najmniej dodatkowej nazwy. Wspomniany Konwent oraz Związek umożliwiają zastosowania mocy audytorskich wobec osoby prawnej świadczącej usługi finansowe, w tym ubezpieczeniowe, na wniosek obywatela w indywidualnej sprawie. Związek może funkcjonować także wobec funkcji druhów i druhen oraz drużynnictwa, drużynników i drużynniczek jako zbiór zrzeszeń krajowych albo miejsc zgromadzeń, podczas gdy Konwent stanowi zrzeszenie wewnętrzne o charakterze zarządczym. Ustawa może czynić dobrowolną przynależność do wspomnianego Związku posiadającego dyscyplinujące moce prawne wobec uczestniczących osób prawnych świadczących usługi finansowe, w tym ubezpieczeniowe, w określonych przypadkach wyrażnej, nieuzasadnionej przewlekłości procedowanych spraw.

11. Jeżeli uchwała Zgromadzenia nie stanowiłaby inaczej, przyjmuje się, iż zbiory wiadomości elektronicznej poczty e-mail, podobnie jak i zawartość skrzynki e-doręczenia Towarzystwa oraz osobistej skrzynki e-doręczenia Dyrektora Głównego jako osoby fizycznej (niekiedy użyczanej Towarzystwu) stanowią część ksiąg Towarzystwa i notatek służbowych (co nie dotyczy e-maili użyczanych Towarzystwu, a jedynie oficjalnego, formalnego adresu e-mail). Regulaminy publiczne, w tym regulaminy dotyczące ofert Towarzystwa, zamieszczone na stronie internetowej Towarzystwa, rozpoznaje się jako dokumenty obowiązujące w Towarzystwie oraz przyjęte z mocą uchwały Zgromadzenia, chyba że z ich treści, uchwały Zgromadzenia, zarządzenia Rady Dyrektorów albo innego aktu wewnętrznego Towarzystwa wynika, iż zostały ustanowione z mocą zarządzenia Rady

Dyrektorów. W braku odrębnego aktu wewnętrznego ujawniającego podstawę ich ustanowienia, regulaminy te uznaje się za obowiązujące z mocą dorozumianej uchwały Zgromadzenia, o ile pozostają zgodne z umową założycielską Towarzystwa oraz bezwzględnie obowiązującymi normami prawa, zwłaszcza normami Kodeksu cywilnego oraz Kodeksu spółek handlowych. Zmiana, uchylenie, ograniczenie skuteczności albo zastąpienie takich regulaminów wymaga uchwały Zgromadzenia, chyba że sama uchwała Zgromadzenia wyraźnie i uprzednio upoważnia Radę Dyrektorów do dokonania oznaczonych zmian technicznych lub przejściowych, redakcyjnych, porządkowych lub wykonawczych, nienaruszających praw interesariuszy, ani istotnych warunków oferty, drogą zarządzenia Rady Dyrektorów (i/lub ordynansu Prezydenta Towarzystwa).

12. Przy podejmowaniu środków z rachunków bankowych na rzecz kasy gotówkowej Towarzystwa Prezydent może stosować konkretny tytuł podjęcia środków o następującym i/lub podobnym brzmieniu: 'Zasilenie kasy gotówkowej TPN z przeznaczeniem dla depozytu nieprawidłowego'. W okolicznościach zasilenia pożyczkowego osobistego rachunku bankowego jako rachunku osoby fizycznej Prezydent zazwyczaj może stosować następujący i/lub podobnie brzmiący komentarz przyłączany w systemie bankowym do tej aktywności: 'Zasilenie wobec PKD 2025: 64.92B & PKD 2007: 64.92.Z – pożyczka od profesjonalnego podmiotu'.

13. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne szanujące bądź odzwierciedlające następujący postulat legislacyjny dotyczący centralizacji obsługi dokumentacji podatkowej w e-Urzędzie Skarbowym oraz udostępnienia jednolitego API dla dokumentów podatkowych, w tym tzw. deklaracji „DRA”, „RCA” albo formularza „JPK”. Towarzystwo postuluje wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych, społecznościowych i technicznych, których celem będzie pełna centralizacja składania, obsługi, potwierdzania, udostępniania i archiwizacji dokumentacji podatkowej w ramach e-Urzędu Skarbowego, w tym dokumentacji składanej obecnie przez odrębne funkcjonalne serwisy techniczne, takie jak serwisy do obsługi Jednolitego Pliku Kontrolnego. Postulat obejmuje zapewnienie, aby Jednolity Plik Kontrolny (JPK) oraz inne dokumenty podatkowe mogły być składane przez niezawodny, jednolity i centralny ugodowy sposób e-komunikacji e-Urzędu Skarbowego, analogiczny funkcjonalnie do pisma ogólnego, lecz dostępny również przez API. Tego typu zbiór procedur powinien umożliwiać składanie dokumentów w sposób programistyczny i dowodowo weryfikowalny, przy zachowaniu pełnej widoczności dokumentu na koncie podatnika w e-Urzędzie Skarbowym. Towarzystwo postuluje, aby system ten został ukształtowany na podobieństwo Krajowego Systemu e-Faktur, to znaczy jako centralny, jednolity i technicznie spójny układ dokumentacyjny, pozostający do wglądu Ministerstwa Finansów oraz Krajowej Administracji Skarbowej jako całości, a nie wyłącznie poszczególnych, fragmentarycznych urzędów skarbowych właściwych miejscowo albo rzeczowo dla wybranych kategorii spraw. Skoro *Rząd* tworzy krajowe układy przekazywania faktur ustrukturyzowanych, podobny standard niezawodności, centralnego przechowywania, API, referencyjności i widoczności powinien zostać zapewniony również dla JPK, pism ogólnych, załączników, wyjaśnień, skarg, potwierdzeń złożenia oraz innych dokumentów podatkowych, co zagwarantuje możliwość unikania dokumentacji podatnika jako rozproszonej między różnymi serwisami albo portalami internetowymi, podczas gdy na obecną chwilę jedna kategoria spraw, na przykład OSS, wymaga komunikacji z konkretnym urzędem warszawskim, natomiast inna kategoria, na przykład VAT krajowy, pozostaje przypisana do miejscowego urzędu. Różnice we właściwości rzeczowej albo miejscowej osób o funkcjach urzędników publicznych nie powinny skutkować fragmentaryzacją dokumentacji podatnika, niewidocznością dokumentów w jednym portalu, ani koniecznością odrębnego odtwarzania historii sprawy w kilku niespójnych systemach. Towarzystwo postuluje, aby system prawa i praktyka administracyjna wykluczały sytuację, w której obowiązkowy dokument podatkowy może być skutecznie przekazywany wyłącznie przez serwis technicznie wadliwy, niespójny z kontem osoby prawnej lub niewykazujący dokumentu w krajowym e-portalu podatnika. Jeżeli dokument podatkowy, w tym JPK, zostaje skutecznie złożony, powinien być widoczny w e-Urzędzie Skarbowym jako element jednolitej dokumentacji sprawy podatkowej, niezależnie od tego, czy został przekazany przez formularz internetowy, API, pismo ogólne, system księgowy, e-doręczenia albo inny oferowany kanał techniczny. W postulowanym modelu e-Urząd Skarbowy powinien pełnić funkcję ogólnokrajowego rejestru dokumentacji podatkowej oraz ogólnokrajowego punktu komunikacji podatnika z administracją skarbową. API e-Urzędu Skarbowego powinno zezwalać na przekazywanie deklaracji i plików strukturalnych, włącznie z dokumentami ogólnymi, pismami, wiadomościami (tj. informacjami), skargami, wyjaśnieniami, dowodami technicznymi, potwierdzeniami złożenia dokumentacyjnych oraz załącznikami. Tego rodzaju zbiór procedur elektronicznych pozwoliłby uniknąć rozproszenia dokumentacji między różnymi serwisami, zmniejszając ryzyko błędów po stronie podatnika i urzędów oraz zapewniłoby jednoznaczny ślad dowodowy każdej czynności. Towarzystwo postuluje również, aby przepisy przewidywały zasadę równoważności układów komunikacji elektronicznych: jeżeli dokument zostałby złożony urzędowi skarbowemu przez jakikolwiek urzędowo oferowany sposób elektroniczny, układ ogólnokrajowy powinien zaakceptować złożenie sprawozdań, oznaczyć dokument, powiązać z właściwym podmiotem, nadać mu referencję, udostępnić potwierdzenie złożenia oraz ujawnić dokument w historii spraw i dokumentów danego podatnika. Brak synchronizacji między serwisem technicznym, systemem JPK, e-Urzędem Skarbowym, e-doręczeniami albo właściwym urzędem nie powinien obciążać podatnika. Układ ogólnokrajowy dokumentacji nie musi znosić właściwości konkretnych urzędów podatkowych. Określone urzędy skarbowe mogą zachować merytoryczne umocowania prawne wynikające z reguł prawnych o właściwości, jednak właściwość urzędu powinna określać, kto prowadzi daną sprawę, a nie to, gdzie dokument staje się widoczny, niewidoczny, powielony albo zagubiony. Dokumentacja powinna być ogólnokrajowa, jednolicie dostępna i powiązana z podatnikiem, natomiast przypisanie sprawy do danego urzędu powinno być sprawą peryferyjną, domyślnie określaną, zamiast możliwością ograniczenia dostępu do historii dokumentów. Obecny postulat służy zwiększeniu pewności obrotu, bezpieczeństwa informacyjnego, odporności układów komunikacji elektronicznych administracji publicznej oraz zagwarantowaniu opieki prawnej stronom wnoszącym podatki, zapobiegając skutkom wadliwych i/lub niedoborowych wpływów niestosownie rozproszonych serwisów informatycznych o niestosownie

zróżnicowanych możliwościach komunikacyjnych. Składanie JPK i innych dokumentów podatkowych powinno następować przez niezawodny, ogólnokrajowy i dowodowo przejrzysty, łatwy w obsłudze układ procedur e-Urzędu Skarbowego, dostępny także przez API, zamiast przez niespójne lub wadliwe i/lub wybrakowane serwisy, które nie zapewniają pełnej integracji z kontem podatnika. Towarzystwo postuluje zatem, aby e-Urząd Skarbowy stał się dla dokumentacji podatkowej tym, czym Krajowy System e-Faktur jawi się wobec faktur ustrukturyzowanych: tj. ogólnokrajowym, referencyjnym, zintegrowanym i technicznie udokumentowanym układem komunikacji urzędowych, funkcjonującym zarówno przez interfejs wizualny i/lub audio, jak i przez API, zapewniając jednolite składanie, przechowywanie, potwierdzanie i przeglądanie dokumentów przez osobę interesariusza urzędu skarbowego, a także Ministerstwo Finansów oraz Krajową Administrację Skarbową.

14. Towarzystwo w miarę możliwości dąży do uregulowania zobowiązań podatkowych w dniu wpływu środków na rachunek bankowy i/lub gotówkowy Towarzystwa, tworzącego zobowiązanie podatkowe.

15. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne stanowiące jednostajną poprzez wszelkie warunki, jednakową w każdej okoliczności rozpoczęcia procedowania sprawy w sporze sądowym opłatę sądową za wszczęcie postępowania cywilnego, niezależnie od wartości przedmiotu sporu, w wysokości nieprzekraczającej 16% minimalnego miesięcznego wynagrodzenia za pracę najemną, z zachowaniem możliwości zwolnienia od kosztów sądowych osób znajdujących się w trudnej sytuacji majątkowej.

§ 5.

Towarzystwo może posługiwać się skrótem nazwy, znakami graficznymi oraz pieczęcią. Osoby przynależące do akcjonariatu (Zgromadzenia) mogą być zawiadamiane o Zgromadzeniu, a także podejmować uchwały, składać oświadczenia woli oraz oddawać głosy w trybie obiegowym, przy stosowaniu wszelkich sposobów składania informacji w mowie i piśmie, papierowym, elektronicznym i/lub sposobem mówionym bezpośrednim i/lub pośrednictwa audio i/lub audio-wizualnego, o ile zagwarantowana jest możliwość rozpoznania osób przynależących do akcjonariatu oraz możliwość utrwalenia treści złożonych oświadczeń, a także gwarancja stosownej tajności określonych głosowań, którym przysługuje status tajności, zgodnie z niniejszym Statutem. Brak odpowiedzi upoważnionej osoby uczestniczącej w akcjonariacie na zawiadomienie o Zgromadzeniu nie wpływa na ważność Zgromadzenia ani na prawa tej upoważnionej osoby i jest traktowany jako brak udziału w obradach, nie powodując konsekwencji prawnych (uczestniczenie w głosowaniach Zgromadzenia nie jest obligatoryjne).

Rozdział II – Dążenia Towarzystwa

§ 6.

Do pierwszych dążeń Towarzystwa należą następujące zaangażowania:

1. wspieranie rozwoju nauk, refleksji krytycznej oraz działalności badawczej,
2. prowadzenie działalności think-tankowej i rozpoznawczej, syntetyczno-analitycznej, tworzenie, gromadzenie i upowszechnianie zbiorów zjawisk informacyjnych, edukacyjnych, badawczych i artystycznych, w tym materiałów dokumentalnych, opracowań i raportów naukowych,
3. popularyzacja wiedzy oraz syntetyczno-analitycznych narzędzi sprawozdawczych,
4. wspieranie autonomii poznawczej i niezależności badań, a także odpowiedzialnego pośrednictwa
5. rozwój działalności wydawniczej, medialnej i audiowizualnej, a do drugorzędnych, peryferyjnych dążeń należy animowanie etycznej koleżeńskości w ramach Towarzystwa (zgodnej z etyką zdrowia publicznego).

Dążenia te mogą być realizowane między innymi poprzez inicjowanie, organizowanie, koordynowanie, pośredniczenie, wytwarzanie, dystrybucję, udostępnianie oraz obrót dobrami i usługami materialnymi i niematerialnymi, w formach odpłatnych i nieodpłatnych, o ile służą wykonywaniu dążeń statutowych Towarzystwa zgodnie z powszechną literą prawa.

§ 6a.

Towarzystwo, w miarę swoich możliwości, pozwala sobie upamiętniać dorobek ustrojowy i prawny wolnej Rzeczypospolitej, zwłaszcza Ustaw Sejmu Wielkiego, a także szanuje i rozpoznaje zaprzyjaźnione zrzeszenia oraz społeczności mieszkańców i społeczności. Towarzystwo rozpoznaje z należnym uszanowaniem zwłaszcza związki harcerskie, żeglarskie oraz trekkingowe, dostrzegając ich wkład kulturowy, wychowawczy i społecznościowy, a także wszelką nomenklaturę oraz obyczajowość płynącą z mocy formalnych zrzeszeń bliskim owym społecznościom.

§ 6b.

Towarzystwo, w miarę swoich możliwości, pozwala sobie upamiętniać osobę Ignacego Potockiego herbu Pilawa, jako jednego z niedocenianych reformatorów ustroju Rzeczypospolitej, współtwórcę Konstytucji 3 maja, a zarazem patrona odpowiedzialnej refleksji ustrojowej, zaangażowań i zobowiązań komisarycznych oraz służb publicznych pojmowanych jako obowiązki wobec społeczności mieszkańców i społeczności, ze wszystkimi ich drużynami. W swojej działalności Towarzystwo nawiązuje do tradycji urzędniczej, w tym komisarycznej, okresu Sejmu Wielkiego, z którą związana była działalność Ignacego Potockiego herbu Pilawa, rozpoznawanej jako odpowiedzialne sprawowanie powierzonych funkcji urzędowych służących osobom przynależnym do społeczności mieszkańców.

§ 6c.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne promujące i/lub promuje zarówno postawy jak i wiadomości o postawach odpowiedzialnych zaangażowań, w tym odpowiedzialnego informowania i odpowiedzialnego rozpoznawania nadmiarów i/lub niedoborów zjawisk wobec sytuacji potencjalnie preferujących środki zaradcze albo niesienie pomocy ratunkowej, zgodnie z utrwaloną praktyką żeglarską, trekkingową oraz harcerską, zwłaszcza:

1. odpowiadanie inicjatywą na uzasadnione okoliczności mogące wskazywać na potrzebę udzielenia pomocy osobie znajdującej się w przestrzeni publicznej lub w sytuacji społecznej wymagającej rozeznania, w sposób proporcjonalny, uważny i respektujący autonomię tej osoby,

2. podejmowanie zapytań ratunkowych z kanonu wiedzy ratownictwa polskiego na temat potrzeby zaistnienia pomocy, w formach adekwatnych do sytuacji, nienarzucających się i opartych na rozpoznaniu kontekstu, zwłaszcza poprzez neutralne komunikaty, takie jak:

„Czy potrzebna jest pomoc”,
„Czy pomoc jest potrzebna”,
„Czy pomoc byłaby mile widziana”,
„Czy mogę pomóc”,
„Czy potrzebuje Pani pomocy”,
„Czy potrzebuje Pan pomocy”,
„Czym mogę służyć”,
„Czym mogę przysłużyć się”,
„Czy służba byłaby mile widziana”, a także:
„Czy Pan mnie słyszy? Co się stało?”,
„Czy Pani mnie słyszy? Co się stało?”,
„Czy mnie słyszysz? Co się stało?”,
„Czy mnie słychać? Co się stało?”.

3. stosowanie zasady wstępnego rozpoznania sytuacji, znanej z praktyk żeglarskich, wędrowniczych i harcerskich, polegającej na:

- i) uprawnionym rozpoznawaniu otoczenia przez stosowne obserwacje wobec sygnałów niewerbalnych,
- ii) krótkim, jasnym zapytaniu zamiast natychmiastowej ingerencji,
- iii) gotowości do przyjścia z pomocą ratunkową bez naruszania granic osoby,

iv) świadomym unikaniu eskalacji, pochopnych ocen oraz działań mogących zwiększyć ryzyko konfliktu lub zagrożenia, w tym także poprzez powstrzymanie się od komunikacji i/lub działania, jeżeli brak komunikacji stanowi w danych okolicznościach rozwiązanie bezpieczniejsze, bardziej proporcjonalne i/lub właściwe sytuacyjnie, przy czym unikanie eskalacji, pomoc pośrednia (zwłaszcza poprzez przywołanie lub zawiadomienie osób trzecich), powściągliwość oraz brak komunikacji traktowane są również jako element odpowiedzialnej obrony Osoby przynależnej do Towarzystwa, rozpoznawanej jako dbałość o własne bezpieczeństwo, granice oraz proporcję reakcji w danych okolicznościach, a unikanie bezpośredniego kontaktowania się z osobą w ryzyku i/lub zagrożeniu rozpoznawane jest jako odpowiedzialne (pośrednie i/lub bezpośrednie) sprawowanie opieki prawnej (wykonawczej) nad tą osobą.

4. kształtowanie kultury odpowiedzialnej obecności, w której pomoc rozpoznawana jest jako propozycja i/lub oferta możliwości wsparcia zbiorami zjawisk i/lub brakujących ich występowania, a nie jako domniemanie zaangażowań wobec rozpoznanej nieporadności, ingerencja w sprawy osobiste ani zobowiązanie do dalszych działań.

Postanowienia niniejszego paragrafu mają charakter kulturowy, wychowawczy i informacyjny oraz nie stanowią norm prawnych w rozpoznawaniu prawa powszechnie obowiązującego, a Statutową preferencję Towarzystwa implikującą możliwe zalecenia i/lub propozycje zaleceń.

§ 6d.

1. Towarzystwo pozwala sobie na stosowne upowszechnianie wiedzy o statusie osoby prywatnej, zwłaszcza o sytuacjach, w których osoba działa lub komunikuje się we własnym imieniu i nie reprezentuje zrzeszenia, formalnej i/lub nieformalnej społeczności, Towarzystwa bądź podmiotu z osobowością prawną albo podmiotu zbiorowego.

2. Towarzystwo uznaje, że upoważniona osoba dobrowolnie przynależna do Towarzystwa, o ile wyrażnie nie czyni deklaracji na temat charakteru tej przynależności, występuje domyślnie jako osoba prywatna, a jej działania, wypowiedzi i/lub odpowiedzi nie mogą być automatycznie przypisywane Towarzystwu ani interpretowane jako jego stanowisko.

3. Towarzystwo promuje rozpoznawanie różnicy pomiędzy:

- i) działaniem osoby prywatnej, podejmowanym we własnym imieniu i na własną odpowiedzialność,

ii) działaniem podejmowanym w imieniu lub z upoważnienia wspólnoty, społeczności, zarówno formalnej, jak i nieformalnej, w tym działaniem na podstawie pełnomocnictwa,

iii) działaniem wynikającym z zaangażowań publicznych, zawodowych, urzędowych i/lub służbowych, w tym obowiązków mundurowych, cywilnych i/lub nie mających charakteru cywilnego.

4. Towarzystwo popiera świadome i sytuacyjne podejście do kwestii przedstawiania się lub nieprzedstawiania, uznając, że w określonych okolicznościach:

i) brak przedstawienia się,

ii) ograniczenie zakresu ujawnianych informacji o sobie,

iii) niewskazywanie przynależności drużynowej, mogą stanowić zachowanie właściwe, proporcjonalne i uzasadnione, zwłaszcza ze względów bezpieczeństwa, prywatności lub konieczności unikania konfrontacji.

5. Wobec wszelkich powyższych punktów Towarzystwo popiera świadome, odpowiedzialne stanowisko rozpoznające i akceptujące, że niekiedy bezkarność rodzi eskalację.

5. Postanowienia niniejszego paragrafu mają charakter informacyjny, wychowawczy i kulturowy oraz nie ustanawiają domniemania reprezentacji, odpowiedzialności ani zobowiązań prawnych po stronie Towarzystwa i/lub osób przynależnych do Towarzystwa.

Rozdział III - Sposoby angażowania dążeń

§ 7.

Towarzystwo sprawuje moce prawne dla wykonywania dążeń statutowych, zwłaszcza poprzez:

1. opracowywanie i publikowanie opracowań, programów komputerowych oraz materiałów informacyjnych,

2. produkcję reportaży, filmów, materiałów fotograficznych oraz innych form działalności artystycznej i audiowizualnej,

3. wytwarzania informacji służebnych wobec i/lub na temat warsztatów, seminariów, wydarzeń edukacyjnych i informacyjnych, zarówno stacjonarnych, jak i zdalnych,

4. wytwarzania informacji służebnych wobec i/lub na temat wydarzeń (eventów), podczas których przekazywane są materiały informacyjne w formie pisemnej, sposobem mówionym i/lub w formie audiowizualnej,

5. udzielanie licencji na programy komputerowe, materiały informacyjne i audiowizualne,

6. dystrybucję treści za pośrednictwem platform cyfrowych, w tym sprzedaż biletów wstępu, dostępu do wydarzeń oraz materiałów informacyjnych,

7. prowadzenie stron internetowych, archiwów cyfrowych i platform publikacyjnych,

8. współpracę z osobami fizycznymi, a także osobami prawnymi i społecznościami w kraju i za granicą,

9. realizację odpłatnych zleceń, dystrybucję materiałów oraz przyjmowanie płatności za pośrednictwem zewnętrznych platform cyfrowych obsługujących sprzedaż treści i usług niematerialnych, zgodnie z obowiązującymi normami prawa.

Rozdział IV - Działalność nieodpłatna i odpłatna

§ 8.

Towarzystwo prowadzi działalność pro publico bono i/lub gospodarczą i/lub odpłatną pożytku publicznego, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

§ 9.

Działalność odpłatna obejmuje zwłaszcza:

1. sprzedaż raportów, publikacji i opracowań,

2. sprzedaż licencji na programy komputerowe i narzędzia analityczne,

3. odpłatny udział w warsztatach, wydarzeniach edukacyjnych, kulturalnych i informacyjnych,

4. sprzedaż dostępu do materiałów informacyjnych, audiowizualnych i artystycznych,

5. sprzedaż biletów wstępu na wydarzenia, które pomagają służyć przekazom treści informacyjnych.

§ 10.

Dochód z działalności odpłatnej przeznaczany jest wyłącznie na realizację dążeń Statutowych.

Rozdział V - Przynależność do Towarzystwa

§ 11.

Upoważnionymi Osobami przynależnymi do Zgromadzenia Towarzystwa mogą być osoby, którym przysługuje pełnia praw cywilnych i politycznych.

§ 12.

Przynależność do Towarzystwa ma charakter drużynowy i może przyjmować formę przynależności zwyczajowej, wspierającej, honorowej bądź uczestniczenia formalnie zaprzyjaźnionego.

§ 12a.

O formach przynależności.

1. Przynależność osobowa upoważnionych Osób do Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych może mieć charakter:

- i) zwyczajowy,
- ii) wspierający,
- iii) honorowy (zwykły bądź skutkiem oddziaływań fundatorskich),
- iv) uczestniczenia opcjonalnego / formalnie zaprzyjaźnionego.

Przynależność osobowa oznacza formalne uczestniczenie, formalne posiadanie (niekiedy abstrakcyjnego, lecz legalnego) udziału w możliwości stawiania się interesariuszem określonej społeczności. Równoczesna przynależność osobowa osoby fizycznej i majątkowa do osoby prawnej i/lub osoby publiczno-prawnej oznacza niewolnictwo. Towarzystwo przeciwstawia się wszelkim formom niewolnictwa. Osoby prawne bądź osoby publiczno-prawne mogą cechować się przynależnością majątkową. Osoby fizyczne niekiedy charakteryzują się przynależnością osobową do społeczności określonych osób prawnych i/lub osób publiczno-prawnych.

2. Przynależność zwyczajowa oznacza podstawową formę uczestnictwa w społecznościowym współ-istnieniu Towarzystwa, polegającą na dobrowolnym współdziałaniu, obecności, dzieleniu się wiadomościami, zwłaszcza pomocnymi wobec kontekstu, oraz udziale w inicjatywach statutowych Towarzystwa (tj. wykonywaniu dążeń), bez powstawania zobowiązań lub trwałych zaangażowań, zwłaszcza bez obowiązku wykonywania prac, bez obecności mocy prawnej aktów pełnomocnictwa oraz bez praw reprezentowania Towarzystwa na zewnątrz, tj. poza zrzeczeniem osób przynależnych osobowo do interesariatu Towarzystwa jako Przedsiębiorstwa (czyt. wewnętrznego zrzeczenia Towarzystwo Przyjaciół Nauk, które funkcjonalnie przynależy do Towarzystwa jako Przedsiębiorstwa o działalnościach zgodnych z warunkami polskich klasyfikacji działalności z 2025 roku).

3. Przynależność wspierająca oznacza formę przynależności polegającą na dobrowolnym wspieraniu działalności Towarzystwa, zwłaszcza poprzez dokonywanie darowizn, zarówno o charakterze finansowym (i/lub materialnym niepieniężnym) i/lub intelektualnym (albo świadczeń zaangażowań barterowych, bądź dokonywanie aportu, o charakterze materialnym niepieniężnym i/lub niematerialnym, intelektualnym) bądź poprzez świadczenie pomocy doradczej, logistycznej albo innej formy pomocnych zaangażowań i/lub zobowiązań, zgodnej z dążeniami statutowymi Towarzystwa, przy czym działania te nie powodują uprawnień decyzyjnych ani wpływu na sposób prowadzenia biegu spraw wykonywania statutowych mocy prawnych Towarzystwa wobec statutowych działalności.

4. Przynależność honorowa ma charakter wyróżnienia i uznania wyrażanego wobec osób zasłużonych dla nauki, kultury, funkcjonowania społecznościowego i/lub idei przyświecających normom aktów prawnych Towarzystwa; ma charakter ceremonialny oraz nie wiąże się z obowiązkami, wykonawczymi mocami prawnymi, ani pełnieniem funkcji formalnych płynących z określonych statutowych mocy prawnych Towarzystwa.

5. Przynależność honorowa może zostać przyznana również osobom, które w sposób istotny wsparły działalności Towarzystwa poprzez fundowanie przedsięwzięć, budżetów projektowych albo poprzez dalekosiężne lub znaczące darowizny, świadczenia barterowe i/lub akty aportowe; forma ta zachowuje ceremonialny charakter.

6. Przynależność uczestniczenia opcjonalnego / formalnie zaprzyjaźnionego (tj. upoważniona przynależność możliwa i opcjonalna) może zostać przyznana osobom, które spełniają odpowiednie kryteria zaangażowań i/lub zobowiązań, nie dążąc do angażowania się w dynamiczne istnienie społeczności objawiające się uchwałami Zgromadzenia i/lub innymi skutkami formalnymi sprawowania mocy prawnych działalności Towarzystwa. Osoby te mają prawo uczestniczenia w doradczym

zgromadzeniu senatorskim, które może tworzyć opiniotwórcze oświadczenia i kierować petycje do Prezydenta Towarzystwa (nie stanowiąc drużyny o charakterze prawnych mocy wykonawczych jako sprawstwa wykonywania uchwał Zgromadzenia wewnątrz Towarzystwa). Także tego rodzaju wewnętrzne zgromadzenie senatorskie o charakterze opiniotwórczym nosi nazwę Towarzystwo Przyjaciół Nauk, a część osób przynależnych osobowo do wolonariatu tej społeczności, z mocy oświadczenia woli, ma prawo posługiwania się nazwą Towarzystwa Trzeciego Maja i/lub Towarzystwa Insurekcyjno-Monarchicznego Trzeciego Maja. Gdy Statut wspomina osoby implikuje równocześnie pojedynczą osobę.

7. Każda z form przynależności osobowej, o których mowa w ust. 1–6, ma charakter dobrowolny, kulturowy i społecznościowo-drużynowy (niemajątkowy) oraz nie stanowi przynależności osób do formalnej społeczności w znaczeniu korporacyjnym ani nie wywołuje skutków prawnych innych niż wynikające wprost z niniejszego Statutu. Obecna reguła Statutu jako aktu prawnego z rodzaju prawa wewnętrznego nie wpływa na prawo Zgromadzenia do emisji akcji i/lub dokonywania obdarowań akcjami Towarzystwa osób zgodnie z uchwałą Zgromadzenia.

8. Przynależność prawno-osobowa do Towarzystwa tworzy się formalnym skutkiem zgłoszenia woli przynależności oraz jej potwierdzenia oświadczeniem woli Prezydenta Towarzystwa albo przez osoby wykonujące uchwały Zgromadzenia w imieniu Towarzystwa, zgodnie z przyjętym przez Towarzystwo sposobem podejmowania aktów wykonawczych wobec uchwał dotyczących działalności Towarzystwa. Dokładnie wyrażony sposób zgłaszania i potwierdzania przynależności prawno-osobowej może zostać dookreślony w regulaminach wewnętrznych Zgromadzenia Towarzystwa stanowiących stosowną uchwałą, podobnie jak i wszelkie spójności i/lub niespójności reguł obecnego Statutu, chyba, że reguły te zezwalają na dookreślenie sposobem aktów wykonawczych Prezydenta Towarzystwa (np. zarządzeń) aniżeli uchwał Zgromadzenia. Gdy Statut wspomina regulamin równocześnie implikuje pojedynczy regulamin, zaś przynależność prawno-osobowo niekoniecznie dotyczy przynależności do akcjonariatu, gdyż posiadanie akcji Towarzystwa (cichych bądź szeregu A) stanowi oddzielny status formalno-prawny od samej przynależności prawno-osobowej do zrzeszenia wewnętrznego albo funkcji tworzonych aktami wykonawczymi Prezydenta Towarzystwa i/lub uchwałą Zgromadzenia zgodnie z umową założycielską zawartą w odpowiedniej formie aktu notarialnego oraz Kodeksem Cywilnym i Kodeksem Spółek Handlowych.

9. Akcje szeregu A mogą zostać zbyte wyłącznie za zgodą Zgromadzenia, wyrażoną w drodze uchwały, zwykłą większością głosów, z zastrzeżeniem przejścia akcji w drodze dziedziczenia, które nie wymaga takiej zgody, chyba że umowa założycielska albo bezwzględnie obowiązujące normy prawa stanowią inaczej. Akcje pozostałych szeregów, określane jako akcje bez prawa głosu (ciche, *silent shares*), mogą być zbywane swobodnie, o ile umowa założycielska albo bezwzględnie obowiązujące normy prawne nie stanowią inaczej, jednakże ze stosownym zawiadomieniem, które powinno zostać przekazane do wiadomości Prezydenta Towarzystwa poza lub przy okazji obradowania Zgromadzenia, gdyż na obecny moment ich zbycie wymaga podjęcia odpowiednich porozumień przez Prezydenta Towarzystwa wobec obowiązków notarialnych, a więc konieczne jest też ujawnienie danych nabywcy dla ich odpowiedniego umieszczenia w rejestrze osób posiadających akcje akcjonariatu Towarzystwa. Nabycie akcji oznacza albo otrzymanie akcji skutkiem transakcji (pieniężnej, barterowej, aportowej lub naturalnej, tj. w naturze czyli drogą handlu wymiennego) albo drogą dziedziczenia. Osoba nabywająca staje się nabywcą. Osoba jest osobą płci męskiej lub osobą płci żeńskiej. Jest osobą prawną lub osobą fizyczną powszechnym rozpoznaniem i uznaniem praw stanowiących. Oznacza to, że podmiot (niepoddany, a niepodległy, nawet jeśli przyjazny poddanym społeczności monarchii-konstytucyjnym lub preferujący niepodległość osobistą *Obywatelów Miast Królewskich*, aniżeli formalne poddaństwo, chyba, że podmiotowość), o osobowości prawnej, może mieć rozpoznaną płć wobec imienia, to jest nazwy firmy, która mu przysługuje lub rodzaju podmiotowości prawnej (np. Towarzystwo jako przedsiębiorstwo jest płci żeńskiej, gdyż zgodnie z normami prawnym jest Spółką; osoba wybrana do reprezentowania Towarzystwa może być odmienną płci wobec osoby prawnej; jednakże rodzaj podmiotu prawnego, tj. nieosoby fizycznej, może zostać określony samą nazwą). Rada dyrektorów aktem wykonawczym Dyrektora może wydać akt prawny o użyczeniu akcji imiennej wyemitowanej dla Dyrektora drugiej osobie (oświadczenie woli). Wobec okoliczności likwidacji Przedsiębiorstwa Rada dyrektorów poczyni podział majątku wedle punktów zasług wspomnianych w Umowie założycielskiej (co oznacza, że podział majątku wobec akcjonariuszy może nastąpić z uwzględnieniem projektów podejmowanych przez osoby przynależne osobowo do akcjonariatu i ich wkładów majątkowych bądź wkładów o formie zaangażowań i/lub zobowiązań osób, wnoszonych do Towarzystwa). Nabycie akcji bez prawa głosu w Zgromadzeniu w przypadku likwidacji Przedsiębiorstwa nie uprawnia do majątku wcześniej przynależnego do Towarzystwa, ale czyni możliwość wpływania nieformalnego na sprawy Towarzystwa przez podejmowanie projektów w ramach Towarzystwa i płynących stąd udogodnień formalnych, także wobec rachunków Towarzystwa, księgowości oraz zezwoleń, które są w dyspozycji Towarzystwa. Posiadanie tych akcji umożliwia akcjonariuszowi uczestniczenie w projektach realizowanych w ramach Towarzystwa oraz korzystanie z jego zaplecza organizacyjnego, księgowego i administracyjnego wyłącznie na zasadach określonych przez właściwą społeczność prawną Towarzystwa, w odrębnej umowie lub w udzielonym pełnomocnictwie. Korzystanie z rachunków bankowych, zezwoleń, koncesji oraz innych praw przysługujących Przedsiębiorstwu jest dopuszczalne wyłącznie w imieniu i na rzecz Towarzystwa, w granicach udzielonego umocowania, zgodnie z przepisami prawa oraz warunkami danego zezwolenia lub koncesji.

§ 12b.

1. Zasady określania przynależności osobowej do Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz sposób jej potwierdzania opierają się na domniemaniu, że Towarzystwo stanowi dobrowolne zrzeszenie Osób przynależnych osobowo do tego zrzeszenia wewnętrznego, interesariatu. Przynależność ta ma charakter drużynowy: wynika z wolnego wyboru, gotowości do współdziałania,

podejmowania zaangażowań i/lub zobowiązań wobec określonych działalności oraz uczestnictwa we wspólnocie dążeń społecznościowych.

2. Upoważniona przynależność Osób do Towarzystwa (z wyjątkiem przynależności upoważnionych osób do Zgromadzenia) nie ma charakteru korporacyjnego i nie stanowi uczestniczenia bądź przynależności wobec definicji struktur handlowych, zawodowych ani zamkniętych zrzeszeń formalnych. Przynależność powstaje na skutek zgłoszenia woli przynależności przez osobę zainteresowaną oraz jej potwierdzenia w sposób przyjęty w Towarzystwie, zwłaszcza przez Prezydenta Towarzystwa albo osoby wykonujące bieżące czynności organizacyjne w imieniu Towarzystwa. Potwierdzenie przynależności może zostać dokonane sposobem mówionym, pisemnym albo elektronicznym i nie wymaga podejmowania uchwał, o ile regulaminy wewnętrzne nie stanowią inaczej. Towarzystwo prowadzi wewnętrzną ewidencję osób przynależnych wyłącznie wykonujących dążenia porządku informacyjnego; ewidencja ta nie ma charakteru publicznego ani rejestrowego.

3. W Towarzystwie nie prowadzi się listy uczestników w znaczeniu miejsca realizacji zaangażowań i zobowiązań; przynależność osobowa do zrzeszenia wewnętrznego ma charakter społecznościowo-kulturowy, dobrowolnego forum dyskusyjnego przedsiębiorstwa TPNPPBKOTARPPSA.

4. Drużyny Towarzystwa, zwłaszcza Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych osobowo do Towarzystwa, Prezydent Towarzystwa oraz Zarząd — zwany także Komisją Rządzącą, pamięci Komisji Rządzącej Towarzystwa Przyjaciół Nauk z 1800 roku — mogą w regulaminach wewnętrznych dokładniej określać sposoby wykonywania upoważnionej przynależności osobowej do Towarzystwa, o ile postanowienia te pozostają zgodne z niniejszym Statutem. Ilekroć postanowienia Statutu i/lub regulaminów wewnętrznych odwołują się do nieokreślonej przynależności, domniemywa się przynależność osobowa, niemajątkowa.

5. Przynależność do Towarzystwa tworzy się w wyniku oświadczenia woli przynależności przez osobę zainteresowaną, o nieskazitelnym charakterze, przekazanego w formie pisemnej i/lub elektronicznej i/lub w mowie, które może być wstępnie poprzedzone zakomunikowaniem takiej woli w rozmowie, bez obowiązku stosowania określonych form wyrażenia takiego oświadczenia woli. Zgromadzenie może ustanawiać regulaminy przewidujące dodatkowe kryteria, zwłaszcza kryteria o charakterze mistrzowskim i/lub zawodowym i/lub kryteria sprawności harcerskich i/lub żeglarskich i/lub dodatkowe kryteria nieskazitelnosci charakteru (np. poprzez określony dowód odniesienia sukcesu w konkursie zaufania i/lub plebiscycie powszechnym).

6. Domyślnie oświadczenie woli przynależności do Towarzystwa obejmuje:

i) wyrażenie chęci przynależności do Towarzystwa wraz z przedstawieniem stosownego potwierdzenia, że określona Osoba daje rękojmię nieskazitelnego charakteru, w tym poprzez akceptację zasady, iż upoważnioną Osobą przynależną do Towarzystwa nie może być Osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przewinienie umyślne.

ii) akceptację postanowień Statutu,

iii) wskazanie formy przynależności,

iv) wykazanie dowodów posiadania rekomendacji będących rekomendacjami zwykłej większości osób przynależnych do Zgromadzenia Towarzystwa,

Zgłoszenie woli wystąpienia z Towarzystwa może nastąpić w drodze oświadczenia złożonego w formie pisemnej i/lub elektronicznej do Prezydenta Towarzystwa. Prezydent Towarzystwa może aktem wykonawczym tworzyć zmienność obecnej reguły.

7. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 5–6, nie stanowi wniosku administracyjnego ani procedury kwalifikacyjnej, lecz wyraz dobrowolnej deklaracji woli wraz z przedstawieniem rekomendacji do wiadomości Prezydenta w mowie i/lub w piśmie.

8. Potwierdzenia przynależności dokonuje:

i) Prezydent Towarzystwa i/lub

ii) Komisja Rządząca Towarzystwa, a w niektórych przypadkach, zwłaszcza dotyczących przynależności honorowej — Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa. Jeżeli umowa założycielska Towarzystwa z określonych przyczyn formalno-prawnych implikuje konieczność występowania społeczności Dyrektorów, Komisja Rządząca podobnie jak i Zarząd może być tytułem dodatkowym, projektowym o równoprawnym zastosowaniu wobec tej społeczności albo drużyny Towarzystwa, jeśli tak postanawia akt wykonawczy Prezydenta Towarzystwa. Akt wykonawczy Prezydenta Towarzystwa może stanowić, iż Prezydentowi przysługuje tytuł Prezesa Zarządu Towarzystwa albo Prezesa.

9. Potwierdzenie przynależności może nastąpić w formie Ordynansu Prezydenta Towarzystwa i nie wymaga podjęcia uchwały, chyba że regulaminy wewnętrzne, szczególnie charakter sprawy albo uchwała Zgromadzenia stanowią inaczej. Zgromadzenie może również, w drodze uchwały, rozstrzygnąć daną sprawę indywidualnie albo powołać Deputatów lub Komisje właściwe do jej rozpoznania, zaopiniowania bądź wykonania.

10. Towarzystwo prowadzi wewnętrzną ewidencję osób przynależnych, mającą charakter porządkowy, niepubliczny i pomocniczy, która nie stanowi rejestru danych osobowych i/lub kontaktowych w rozpoznawaniu przepisów o Krajowym

Rejestrze Sądowym. Prezydent Towarzystwa, aktem wykonawczym może stanowić zmienność obecnej reguły wobec ewidencji przynależności osobowej, o ile te zmienności są zgodne z bezwzględnie obowiązującymi regułami praw stanowiących.

11. Powierzenie osobie przynależnej funkcji Urzędnika, Oficera, Zarządcy (tj. Komisarza Komisji Rządzącej), Komisarza Komisji Nadzorczej i/lub innej funkcji wykonawczej wymaga oddzielnego pełnomocnictwa i/lub aktu wykonawczego powołania funkcji, dokonanego decyzją Prezydenta Towarzystwa albo uchwałą właściwej drużyny Towarzystwa.

12. Przynależność osobowa do Towarzystwa Przyjaciół Nauk jako zrzeszenia (nazywana przynależnością do Towarzystwa) nie jest równoznaczna z pełnieniem funkcji w Przedsiębiorstwie, co oznacza, że drużyność tego zrzeszenia nie gwarantuje przynależności osobowej do akcjonariatu przedsiębiorstwa (tj. Walnego Zgromadzenia, czyli Zgromadzenia Akcjonariuszy).

13. Dyrektor Główny, Prezydent Towarzystwa, może powoływać listem kredencyjnym (tj. listem czyniącym moce prawne nie większe niż moce prawne, którymi dysponuje funkcja Dyrektora Głównego, tj. Prezydenta Towarzystwa) takie funkcje w zrzeszeniu Towarzystwo Przyjaciół Nauk jakie uzna za stosowne czynić. Może powołać Zarządcę zrzeszenia Towarzystwo Przyjaciół Nauk albo Zarządców do określonych spraw drużyność zrzeszenia Towarzystwo Przyjaciół Nauk, albo osoby o takich funkcjach i nazewnictwach owych funkcji o określonych wykonawczych mocach prawnych jakie będą konieczne i/lub możliwe i/lub preferowane wobec uchwał Zgromadzenia.

14. Dyrektor Główny Towarzystwa albo Prezydent Towarzystwa (zwłaszcza wtedy, gdy angażuje się w działalności pro publico bono) stosuje w komunikacjach elektronicznych i tradycyjnych nie-elektronicznych komunikacjach korespondencyjnych następujące i/lub podobne informacje podpisu za Towarzystwo (zgodne z Kodeksem Spółek Handlowych):

Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A. (dalej zwane Towarzystwem), Siedziba: [adres siedziby]; Sąd Rejestrowy: Sąd Rejonowy dla [nazwa dzielnicy miejscowości stanowiącej siedzibę sądu] w [nazwa miejscowości siedziby sądu], [numer porządkowy wydziału sądu] Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego; KRS: [numer]; NIP: [numer]; kapitał akcyjny: [łączna wartość wszystkich wyemitowanych akcji w mocy prawnej] zł. nr. telefonu: [phone number]; Towarzystwo, tj. Spółka i Jej zrzeszenie wewnętrzne TPN reprezentowane są przez: [imię i nazwisko], [ewentualna tytułatura], Dyrektor Główny; (zaimki: [preferowane zaimki stosowane w odniesieniu do tej osoby fizycznej]; Email: info@towarzystwoprzyjaciolnauk.pl);

<https://www.towarzystwoprzyjaciolnauk.pl>

Np:

Drużyna Towarzystwa, tj. Drużyność,

Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A., Siedziba: Łódź; biuro przy ul. Juliana Tuwima 48 lok. 11, 90-021 Łódź, Rzeczpospolita Polska, 90-021 Łódź, Rzeczpospolita Polska; Sąd Rejestrowy: Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi, XX Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego; KRS: 0001226252; NIP: 7252364596; kapitał akcyjny: 1 zł. Nr. telefonu: 00-48-42-2032212

<https://www.towarzystwoprzyjaciolnauk.pl>

a w wersji angielskiej:

Society of Friends of Science Pro Publico Bono C.C.A.A. Cth S.J.S.C. (further known as the Society), Registered Office: [], Register Court: District Court for [City-District being the settlement of the law court] in [City], [Ordinal no. of the Court's Division] Commercial Division of the National Council of Judiciary Register, National Court Register Number (KRS): [Number], The Company's Tax Identification Number (NIP): [Number], share capital: [amount associated with the current value of all shares] PLN. Phone no.: [phone number]; the Society, i.e. the Company and Its interior association SOFOS are represented by: [name and surname], [title if any], Director General; (Pronouns: [preferred pronouns applied to this physical person]; Email: info@towarzystwoprzyjaciolnauk.pl)

www.societyoffriendsofscience.com

Np.

The Society's Team, i.e. the Fellowship,

Society of Friends of Science Pro Publico Bono C.C.A.A. Cth S.J.S.C., the Settlement: Lodz; while the office address is: Apartment 11, 48 Juliana Tuwima Street, 90-021 Lodz, Republic of Poland, Register Law Court: District Law Court for Łódź-Śródmieście in Łódź, 20th Commercial Division of the National Law Court Register, National Law Court Register Number (KRS): 0001226252, The Company's Tax Identification Number (NIP): 7252364596, share capital: 1 PLN. Phone no.: 00-48-42-2032212

<https://www.societyoffriendsofscience.com>

15. Informacje te muszą się zawierać w stopkach korespondencji reprezentującej Towarzystwo. Towarzystwo preferuje regułę wewnętrzną o jednym jedynym formalnym adresie emailowym Towarzystwa (np. info@towarzystwoprzyjaciolnauk.pl, który może być odzwierciedlony w angielskiej wersji domeny internetowej Towarzystwa, np. info@societyoffriendsofscience.com).

16. Towarzystwo jako przedsiębiorstwo nie zaciąga kredytów i nie akceptuje pożyczek od osób postronnych. Towarzystwo akceptuje użyczenie środków osobistych Towarzystwu przez Dyrektora Głównego (bądź użyczenie Towarzystwu bankowego rachunku prywatnego Dyrektora Głównego) wobec dążeń Towarzystwa, jeśli zaistniałaby tego rodzaju konieczność.

§ 13a.

Tryb rozproszony obradowania Zgromadzenia

1. Zgromadzenie może obradować sposobem rozproszonym, obejmującym także sposób obiegowy, jeżeli osoby przynależne uczestniczą w jego zaangażowaniach:

- i) z różnych miejsc w tym samym czasie,
- ii) z różnych miejsc i w różnych momentach,
- iii) z zastosowaniem środków porozumiewania się na odległość,
- iv) w formule hybrydowej, łączącej udział stacjonarny, zdalny oraz sekwencyjny,
- v) w trybie obiegowym, polegającym na sekwencyjnym zbieraniu stanowisk, głosów lub deklaracji poparcia bez konieczności jednoczesnego zgromadzenia się osób przynależnych.

2. Sposób rozproszony, w tym sposób obiegowy, służy zapewnieniu:

- i) ciągłości działania Towarzystwa,
- ii) realnego udziału osób przynależnych niezależnie od miejsca i czasu,
- iii) drużynowego charakteru podejmowanych rozstrzygnięć.

3. W ramach sposobu obiegowego zwłaszcza zezwala się na:

- i) sekwencyjne spotkania i konsultacje,
- ii) zbieranie głosów lub stanowisk w określonym przedziale dni,
- iii) łączenie udziału stacjonarnego, zdalnego i sekwencyjnego z zastosowaniem odpowiednich środków komunikacji.

4. Prezydent Towarzystwa może wobec sposobu rozproszonego, w tym obiegowego obradowania:

- i) umawiać i przeprowadzać kolejno umówione spotkania z osobami przynależnymi prowadząc obrady sposobem obiegowym,
- ii) zbierać ich stanowiska lub głosy,
- iii) dokumentować przebieg skutków obrad Zgromadzenia prowadzonych w rozproszeniu.

5. Udział w rozproszonym obradowaniu Zgromadzenia, włącznie ze sposobem obiegowym, jest równoznaczny z udziałem w Zgromadzeniu, o ile:

- i) zapewniona jest identyfikacja osoby przynależnej,
- ii) osoba ta miała możliwość zapoznania się z treścią sprawy,
- iii) mogła wyrazić stanowisko lub oddać głos.

6. Za osoby obecne w obradach Zgromadzenia prowadzonych sposobem rozproszonym uznaje się osoby przynależne, które:

- i) wzięły udział równoczesny,
- ii) wzięły udział sekwencyjny,
- iii) oddały głos lub przekazały stanowisko w wyznaczonym przedziale dni.

7. Rozstrzygnięcia podjęte w uchwałach Zgromadzenia, które obradowało sposobem rozproszonym, obejmującym sposób obiegowy, mają pełną moc prawną.

Zgromadzenie może obradować sposobem rozproszonym, obejmującym sposób obiegowy, polegający na sekwencyjnym udziale osób przynależnych z różnych miejsc i w różnych momentach, z zastosowaniem środków porozumiewania się na odległość i/lub za pomocą spotkań osobistych. Każda z Osób przynależnych do Zgromadzenia może powołać odrębne Towarzystwo działające na podstawie statutu tożsamego co do treści z niniejszym Statutem, z wyłączeniem postanowień dotyczących nazwy. Nazwa takiego Towarzystwa powinna zachowywać identyczne brzmienie w swojej pierwszej części, po którym może zostać dodane oznaczenie liczbą rzymską, począwszy od liczby II (np. „Towarzystwo Przyjaciół Nauk II”), a następnie nazwa ta może być uzupełniona o dodatkowe określenie w drugiej części nazwy, wskazujące na profil lub zakres działalności (np. „Towarzystwo Przyjaciół Nauk II – Laboratorium Nauki o Danych”, albo: „Towarzystwo Przyjaciół Nauk II – Izba Doświadczeń Biomedycznych”). Odstępstwo od powyższych zasad nazewnictwa, zwłaszcza w formie konkretnej licencji, autoryzacji lub innego sposobu znaczeniowego, może nastąpić wyłącznie na podstawie uprzednio podjętej uchwały Zgromadzenia.

Rozdział VI - Określenia zwyczajowe i formy adresatywne

§ 13b.

1. Osoby przynależne do Towarzystwa mogą być, w ramach kulturowych, zwyczajowych form adresatywnych określić, preferencyjnie nazywane przede wszystkim, wobec pojęcia *drużynnik*, *drużynniczka*, drużyna prawna, osobowość prawna drużyny prawnej i wobec pojęć prawnych uczestników i uczestniczek tych drużyn:

Druhami Drużynowymi Towarzystwa Przyjaciół Nauk,

Druhnami Drużynowymi Towarzystwa Przyjaciół Nauk,

Druhami Towarzystwa Przyjaciół Nauk,

Druhnami Towarzystwa Przyjaciół Nauk,

Towarzyszami Przyjaciół Nauk,

Towarzyszami Przyjaciół,

Towarzyszkami Przyjaciół Nauk,

Towarzyszkami Przyjaciół,

Towarzyszami Przyjaciół,

Towarzyskami,

Towarzyszkami,

Szanownymi Towarzyskami,

Szanownymi Towarzyszkami,

Drogimi Towarzyskami,

Drogimi Towarzyszkami,

Uczestnikami i/lub Uczestniczkami twórczymi,

Szanownymi Obecniymi,

Drogimi Obecniymi,

Obecniymi, / Drogimi Obecniymi,

Druhami, Druhnami,

Panami, Paniami

Szanownymi Panami, Szanownymi Paniami

Druhami Drużynowymi,

Druhnami Drużynowymi,

Szanownymi Panami Druhami, Szanownymi Paniami Druhnami,

Szanownymi Panami Druhami Drużynowymi, Szanownymi Paniami Druhnami Drużynowymi,

Szanownymi Druhami Drużynowymi, Szanownymi Druhnami Drużynowymi,

Zuchami, Zuchnami,

Przyjaciółmi, Przyjaciółkami, / Drogimi Przyjaciółmi, Drogimi Przyjaciółkami,

Oficjalistami, Oficjalistkami, / Urzędnikami / Oficerami / Agentami / Ahentami / Działaczami / Sługami (*policy*) / Służbistami /

Oficjałami, Interesariuszami / Akcjonariuszami, Osobami przynależnymi osobowo do interesariatu, Osobami przynależnymi osobowo do akcjonariatu,

Braćmi, Siostrami, / Drogimi Braciami, Drogimi Siostrami,

Braćmi starymi, Siostrami starymi,

Braćmi młodymi, Siostrami młodymi,

Mogą być też odbiorcami następujących form adresatywnych:

Szanowni Bracia, Szanowne Siostry,

Szanowny Kolego, Szanowna Koleżanko,

a także Szanowny Panie Kolego, Szanowna Pani Koleżanko,

Szanowny Panie Druhu, Szanowna Pani Druhno,

Drogi Kolego, Droga Koleżanko, rozsądnie i stosownie do okoliczności. W sytuacjach lub okolicznościach rozpoznania istotnie zmienionych (zwiększonych i/lub zmniejszonych) ryzyk oddziaływań zjawisk nieożywionych, osoby przynależne do Towarzystwa mogą być w komunikacji wewnętrznej, w sposób zwyczajowy, niezobowiązujący, a hejnalistyczny (ostrzegawczy) odnośnie do ryzyk, określane mianami: „Córki”, „Syna”, „Ojca”, „Matki”, „Kuzyna”, „Kuzynki”, „Bratanka”, „Bratanicy”, „Siostrzeńca”, „Siostrzenicy” albo „Powinowatego” (z formami adresatywnymi: „Powinowacie” / „Powinowato”), „Ojczyma”, „Macochoy”, „Wuja”, „Ciotki”, „Wnuka”, „Wnuczki”, „Dziadka”, „Babki”, zgodnie z rozsądnym i stosownym do okoliczności sposobem adresatywnym wewnętrznej komunikacji zrzeczeniowej (a więc wobec autoryzacji stosowania owych wyrażenń wedle obecnego Statutu). Określenia te nie tworzą relacji rodzinnych ani jakichkolwiek statusów prawnych; mają one wyłącznie pomocniczy charakter komunikacyjny i sygnałny odnośnie do ryzyk, stanowiąc wskazówkę odpowiedzialnego ostrzegania i/lub bezstronną informację faktyczną (wiadomość / wieść) służącą odpowiedzialnemu ostrzeganiu oraz zwiększonej uważności w ramach komunikacji wewnętrznej Towarzystwa. W przypadkach kierowania informacji do osoby nieznannej, lecz o istotnej randze Towarzystwo popiera formy adresatywne: „Szanowna Właściwa Osobo”, „Szanowna Stosowna Osobo”, z nagłówkiem: „Do Właściwej Osoby”, a także „Szanowni Państwo” i „Szanowni Przyjaciele”, „Szanowni Przyjaciele Towarzystwa”, „Szanowni Przyjaciele Towarzystwa Przyjaciół Nauk”, „Szanowne Przyjaciółki”, „Szanowne Przyjaciółki Towarzystwa”, „Szanowne Przyjaciółki Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych”, „Szanowni Przyjaciele i Przyjaciółki”, „Szanowni Przyjaciele i Przyjaciółki Towarzystwa”, „Szanowni Przyjaciele i Przyjaciółki Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych”, a także: „Szanowny Panie lub Szanowna Pani, albo szanowni Panowie i/lub szanowne Panie”, bądź „Szanowny Panie lub szanowna Pani, albo szanowni Panowie i/lub szanowne Panie bądź szanowni Panowie i szanowna Pani tudzież szanowne Panie i szanowny Panie”.

Wobec osób duchownych preferuje się historycznie utrwalone, tradycyjne formy adresatywne, zwłaszcza: „Szanowny Panie Pastorze” (a „Szanowna Pani Pastorowo” – wobec małżonki Pastora), „Szanowna Pani Pastor” (a „Szanowny Panie Pastorowy” – wobec męża Pastora), „Wielebny Panie Pastorze” (a „Wielebna Pani Pastorowo” – wobec małżonki Pastora), „Wielebna Pani Pastor” (a „Wielebny Panie Pastorowy” – wobec męża Pastora), „Szanowny Wielebny Panie Pastorze” (a „Szanowna Wielebna Pani Pastorowo” – wobec małżonki Pastora), „Szanowna Wielebna Pani Pastor” (a „Szanowny Wielebny Panie Pastorowy” – wobec męża Pastora), „Szanowny Panie Księżu”, „Szanowny Panie Popie” (a „Szanowna Pani Popowo” – wobec małżonki Popa), „Szanowny Panie Imamie” (a „Szanowna Pani Imamowo” – wobec małżonki Imama), „Szanowny Panie Rabinie” (a „Szanowna Pani Rabinowo” – wobec małżonki Rabina), natomiast wobec osób zakonnych – formy: „Bracie” oraz „Siostr” albo „Szanowny Bracie”, „Szanowna Siostr”, albo „Szanowny Panie Bracie”, „Szanowna Pani Siostr”, (także „Szanowny Panie Bracie zakonny”, „Szanowna Pani Siostr zakonna”, a także „Szanowny Bracie zakonny”, „Szanowna Siostr zakonna”, albo z wyższą rangą „Szanowny Ojczu”, „Szanowna Matko”, „Szanowny Panie Ojczu”, „Szanowna Pani Matko”), a także „Szanowny Mnichu” oraz „Szanowna Mniszko”, „Szanowny Mistrzu” i „Szanowna Mistrzyni”. Możliwa jest też ogólna empiryczna, świecka forma adresatywna: „Szanowny Panie Kapłanie”, „Szanowna Pani Kapłan”, „Szanowny Panie Duchowny”, „Szanowna Pani Duchowna”, a wobec osób piastujących urzędy kapelańskie: „Szanowny Panie Duchowny Kapelanie”, „Szanowna Pani Duchowna Kapelan”. Możliwe są też formy adresatywne: „Szanowny Panie Wielebny Księżu”, „Szanowny Panie Przewielebny Księżu” etc, itp.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne popierające współdziałania skutkujące przyjaznymi gestami współdziałalności, popierając równoprawne (a nieobligatoryjne) nazywanie święta Dnia Matki *świętem Dnia Matki lub świętem Pani Matki*, a także nazywanie święta Dnia Ojca *świętem Dnia Ojca lub świętem Pana Ojca*.

Wobec osób przynależnych do drużyn kolejarskich Towarzystwo proponuje, popiera i preferuje stosowanie następujących form adresatywnych: „Szanowny Panie Druhu Drużyny Konduktorskiej” / „Szanowny Panie Druhu Drużyny Kolejarskiej” / „Szanowny Panie Druhu Drużynowy Drużyny Kolejarskiej” oraz odpowiednio: „Szanowna Pani Druhno Drużyny Konduktorskiej” / „Szanowna Pani Druhno Drużyny Kolejarskiej” / „Szanowna Pani Druhno Drużynowa Drużyny Kolejarskiej”, „Szanowny Panie Druhu”, „Szanowna Pani Druhno”, „Szanowny Panie Druhu Drużynowy”, a także „Szanowna Pani Druhno Drużynowa”, ponad upowszechnione formy adresatywne „Szanowny Panie Konduktorze” / „Szanowna Pani Konduktor” wobec niefortunnych konotacji z obcych układów semantycznych (np. ang. ‘conduct’) bądź rodzimych (np. "kondukt pogrzebowy", wobec skojarzenia "on orze" / "ona orze" / „kondukt orze” - co sugeruje albo wskazówkę potencjalnie zasmucającą albo potencjalnie budzącą trwogę, a może stanowić wyraźne ryzyko w semantycznych konotacjach angielskich wobec prawdopodobieństw współ-występowania wyrazów ang. 'conduct' i ang. 'or' w miejscach publicznych / transportu publicznego). Z kolei Towarzystwo w miarę możliwości unika stosowania wyrażenia „tutaj” oraz „tutaj jest”, a w miarę możliwości preferuje i stosuje zamiast nich formuły takie jak „w tym miejscu”, „z tego miejsca” oraz „oto” lub „oto jest”. Towarzystwo możliwie unika stosowania semantyki pojęcia „ekspert” / „eksperci” ze względu na ryzyko konotacji „eks”, preferując pojęcie „rzeczoznawcy”, „naukowcy”, „biegli”. Towarzystwo w miarę możliwości unika stosowania pojęć „trafność i rzetelność”, „trafność / rzetelność” zastępując owe pojęcia tzw. teorii miar pojęciami „dokładności i rzetelności”, „dokładność / rzetelność”, „dokładny i rzetelny”, „dokładnie / rzetelnie”, a w odpowiedziach niekiedy stosuje wyrażenia „dokładnie, poprawnie, prawidłowo”. Towarzystwo możliwie unika stosowania semantyki pojęcia „załatwiania spraw” na rzecz stosowania semantyki pojęcia „zajmowania się sprawami”. Takżew miarę możliwości zastępuje pojęcia semantyki „w rozumieniu” pojęciem „wobec” i/lub „rozpoznawania” i/lub „rozeznawania”. Towarzystwo możliwie unika pojęcia „sklep” zastępując to pojęcie pojęciem „placówka handlowa” (ze względów tzw. zapatrywań na Rysy od Tupy strony, 49.1533° N, 20.101704° E).

Wobec osób mundurowych preferowane są formy adresatywne: „Szanowny Panie Oficerze” / „Szanowna Pani Oficer”, a także wobec osób przynależnych do Straży Pożarnej preferowane są formy: „Szanowny Panie Druhu” / „Szanowna Pani Druhno” / „Szanowny Panie Druhu Drużynowy” / „Szanowna Pani Druhno Drużynowa”. Wobec osób urzędujących stosuje się formy: „Szanowny Panie Urzędniku” / „Szanowna Pani Urzędnik”, a przy rozpoznawaniu istotnie zmienionych (zwiększonych i/lub zmniejszonych) ryzyk: „Szanowny Panie Oficerze” / „Szanowna Pani Oficer”, „Urzędniku” / „Urzędnik”, „Oficerze” / „Oficer” (umożliwiając też konkretne formy adresatywne np. „Szanowny Panie Inspektorze” / „Szanowna Pani Inspektor”, „Szanowny Panie Sędzio”, „Szanowna Pani Sędzio”, „Szanowny Panie Mecenasio”, „Szanowna Pani Mecenasio” itp. etc.). W sytuacjach niepewności dozwolone są formy adresatywne ze skutkiem wyrażenia, a więc podobne do i/lub takiej same jak wyrażenia „Szanowna Osobo”.

W odniesieniu do ratowniczego personelu medycznego stosuje się co do zasady formy adresatywne: „Szanowny Panie Ratowniku” / „Szanowna Pani Ratownik”, a w przypadkach uzasadnionych znanymi kwalifikacjami zawodowymi – „Szanowny Panie Doktorze” / „Szanowna Pani Doktor”. Akceptowalne jest również stosowanie form adresatywnych: „Szanowny Panie Oficerze” / „Szanowna Pani Oficer”, zgodnie z rozpoznawaną prawidłowością, która ujawnia, że 'kontekst zmienia wszystko'.

Jeżeli jednak obowiązujące ustawowe normy prawne powodują, że dana osoba i/lub osoby łącznie z personelu medycznego występują wyłącznie w charakterze cywilnym, właściwe są formy adresatywne: „Szanowny Panie Urzędniku” / „Szanowna Pani Urzędnik”.

Osoba pełniąca służbę wobec Siły wspomnianej w Artykule XI. Konstytucji 3 Maja w randze szeregowej, do której skierowana zostaje forma adresatywna „Szanowny Panie Oficerze” / „Szanowna Pani Oficer”, może interpretować taką wypowiedź zarówno jako informację skierowaną bezpośrednio do niej, jak i jako komunikat potencjalnie przeznaczony do dalszego przekazania do wiadomości osoby posiadającej rangę oficerską jeżeli ta osoba szeregową uzna przekazanie takiej informacji za stosowne.

Analogicznie i podobnie, stosowanie form adresatywnych o charakterze tradycyjnym i/lub tytułarnym, takich jak „Najjaśniejszy Pan” / „Najjaśniejsza Pani” wobec osoby, której przysługuje tytuł książęcy z nadania i/lub dziedziczenia (implikujący domyślnie formę „Wasza Książęca Wysokość”), może pełnić funkcję podwójną, to jest: i) oznaczenia adresata bezpośredniego, którym informacja zostaje przekazana oraz ii) oznaczenia możliwości przekazania informacji do adresata pośredniego z intencją nadawcy przekazania tej informacji do dalszego obiegu administracyjnego (obiegu wyższej rangi), zwłaszcza z zamiarem przekazania informacji do osoby i/lub osób łącznie reprezentujących Osobę właściwego monarchy, do którego w obrocie administracyjnym niekiedy osoby mogą odwoływać się sposobem implicite za pomocą sformułowań takich jak: „Do Stosownej Osoby” lub „Do Właściwej Osoby” z niejawną intencją wyrażalną za pomocą słów 'uprzejmie prosiłbym o możliwe przekazanie tej informacji do wyższego obiegu porządku prawnego jeśli tak byłoby wygodnie dla bezpośredniego odbiorcy / odbiorczyni tej informacji'.

Podobna zasada ma zastosowanie w komunikacji akademickiej: skierowanie informacji sposobem mówionym do osoby posiadającej stopień doktora z użyciem formy adresatywnej „Szanowny Panie Profesorze” oznacza, że doktor administracyjnie otrzymuje informację z jednoczesnym sygnałem intencji jej ewentualnego przekazania właściwemu profesorowi, o ile uzna, że przekazanie tej informacji jest za zasadne.

W tym znaczeniu forma adresatywna może stanowić zarówno aktualny sposób zwracania się do odbiorcy, jak też zawierać wyraz metakomunikacyjny lub wyraz implicite komunikacji paralelnej, równoległe informujący o intencji nadawcy, co do hipotetycznego, możliwego przekazania informacji w dalszym obiegu, przy zachowaniu tego samego sposobu przekazu. Tym samym wypowiedź taka może być interpretowana jako informacja domyślnie opatrzona hipotetyczną prośbą o przekazanie jej – według uznania odbiorcy – osobie posiadającej wyższy stopień, tytuł lub rangę, zarówno w obiegu formalnym, jak i nieformalnym. Może ona być również interpretowana jako uznaniowe wyrażenie honoru i/lub ujawnienie odczuwanego zaszczytu związanego z doświadczeniem spotkania napotkanej osoby – odbiorcy lub odbiorczyni. Może ona być również rozumiana jako uroczyste i uznaniowe wyrażenie uznania zasług, czyli jako okazanie odczuwanego wrażenia bycia zaszczyconym oraz osobistych ujawnień wyrazów szanowania, poważania wobec doświadczeń możliwości rozpoznawania i/lub informowania osoby adresata – odbiorcy lub odbiorczyni wytwarzanych, przekazywanych informacji stających się bezpośrednio i/lub pośrednio styczniymi z osobą adresata, z jej lub jego obecnymi zjawiskami i/lub obecnymi brakami zjawisk, które być może mogłyby zostać zastąpione obecnościami występowań zjawisk.

2. Osoby przynależne do Towarzystwa rozpoznawane są jako aktywni uczestnicy i/lub aktywne uczestniczki jego działalności, a osoby będące odbiorcami wytworów informacyjnych stają się osobami zaprzyjaźnionymi z Towarzystwem, albo Przyjaciółmi Towarzystwa bądź jego Sprzymierzeńcami. Określenia te mają charakter kulturowy, zwyczajowy i adresatywny oraz nie stanowią samodzielnych kategorii przynależności ani funkcji.

3. Towarzystwo respektuje powszechną tytulaturę naukową i zawodową.

4. Towarzystwo może respektować tytulaturę oraz formy adresatywne o charakterze szlacheckim, stosowane wobec osób zgodnie z prawem międzynarodowym, protokołami dyplomatycznymi oraz utrwaloną praktyką międzynarodową, zwłaszcza wobec osób pochodzących z państw, w których tytulatura szlachecka funkcjonuje w porządku prawnym i/lub obyczajowym, zwłaszcza w państwach o ustroju monarchii konstytucyjnej. Towarzystwo respektuje obyczajowość tych państw oraz pozwala na upamiętnianie tytulatury szlacheckiej i odpowiedzialne ujawnianie informacji z nią związanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z poszanowaniem obowiązującego prawa. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne wspierające istnienie tytulatury nieuprzywilejowanej, honorowej i/lub wyróżnienia nieuprzywilejowanego a nominalnego i/lub historycznej w sposób nieuprzywilejowany na terytorium Rzeczypospolitej. Towarzystwo unika w składaniu oświadczeń posługiwania się pojęciem 'przywileju', z wyjątkiem kontekstu sportowego ('przywileju korzyści' np. w footballu i piłce wodnej), a zamiast tego pojęcia stosuje pojęcie 'zaszczytu', 'wdzięczności', 'udogodnienia' albo 'statutowej bądź normatywnej przewagi prawnej (wobec równowagi prawnej albo niedowagi prawnej)' itp. Towarzystwo niekiedy może stosować pojęcie 'prerogatywy' jako uprawnienia wytworzonego określoną uchwałą Zgromadzenia i/lub istniejącą normą prawną, ustawą.

W tym znaczeniu Towarzystwo przyjmuje postawę przyjazną wobec społeczności, które stosują tytulaturę szlachecką albo pozwalają na jej pośrednie i/lub bezpośrednie zastosowania, niezależnie od tego, czy tytuły te wynikają z dziedziczenia, tradycji historycznej, czy ustanowienia albo potwierdzenia w drodze procedur demokratycznych, zwłaszcza na podstawie uchwał parlamentarnych, aktów ustawowych lub decyzji podjętych w referendum, bez uszczerbku dla pełni praw cywilnych i politycznych przysługujących wszystkim osobom. Towarzystwo rozpoznaje, że w każdym państwie demokratycznym funkcjonują instrumenty prawne o nazwie roszczeń o charakterze dziedzicznym, które w porządku prawnym traktowane są jako pewien rodzaj mienia lub aktywów, podlegających regulacji prawnej (wobec roszczeń o charakterze dziedzicznym,

dochodzonych w postępowaniach cywilnych, obejmujących zarówno zobowiązania dłużne, jak i zobowiązania o charakterze niedłużnym). Dlatego:

Towarzystwo, w miarę możliwości i na rozsądnych podstawach prawnych, zezwala na i szanuje stosowanie następujących form adresatywnych o charakterze grzecznościowym i ceremonialnym:

„Szanowny Panie Książę” / „Szanowna Pani Księżno”,
„Panie Książę” / „Pani Księżno”,
„Wielmożny Panie Książę” / „Wielmożna Pani Księżno”,
„Jaśnie Wielmożny Panie Książę” / „Jaśnie Wielmożna Pani Księżno”,
„Jaśnie Oświecony Panie Książę” / „Jaśnie Oświecona Pani Księżno”,
„Książę” / „Księżno”,
„Wasza Książęca Mość”,
„Wasza Książęca Wysokość”.

W przypadku wyraźnego i uzasadnionego zastosowania tytułatury, o której mowa powyżej, przyjmuje się następujące rozwinięcia preferencji formy adresatywnej:

i) Tytuł książęcy (pochodzenia królewskiego)

Wobec osób posiadających tytuł książęcy pochodzenia królewskiego stosuje się formę adresatywną

„Wasza Książęca Wysokość” (ang. “Your Royal Highness”), albo „Wasza Książęca Mość” („Jej Książęca Mość” / „Jego Książęca Mość”).

ii) Tytuł książęcy (niepochodzący z dynastii królewskiej)

Wobec osób posiadających tytuł książęcy niepochodzący z dynastii królewskiej stosuje się formę adresatywną

„Wasza Najjaśniejsza Wysokość” (ang. “Your Serene Highness”), przy czym ta forma adresatywna ma brzmienie historyczne lub ceremonialne. Możliwa jest też forma adresatywna „Wasza Książęca Mość” (i powinna być preferowana).

Wyrażenia takie jak „Wasza Książęca Mość”, („Jej Książęca Mość” / „Jego Książęca Mość”) mają charakter dość starodawny i/lub ceremonialny. Mogą być stosowane w kontekście historycznym lub ceremonialnym wobec kontekstu historycznego jako upamiętnienie wobec Osób, do których mają zastosowanie takie tytuły z mocy prawa, a osoby te pozostają w oficjalnej funkcji urzędowej bądź oficerskiej miejscowej bądź zagranicznej gdy istnieje potwierdzenie takiej tytułatury ze strony określonego dworu królewskiego z mocy traktatów. Wtedy tytuł musi być stosowany wobec protokołu, ze względu na ryzyka roszczeń albo zakłóceń protokolarnych.

iv) Monarcha (Król / Królowa), niebędący Cesarzem / Cesarzową

Wobec monarchy stosuje się co do zasady formę adresatywną

„Wasza Królewska Mość” (ang. “Your Majesty”).

Jeżeli normatywnie stosowana jest tytułatura „Jego Królewska Mość Król” albo „Jej Królewska Mość Królowa”, w wypowiedziach ceremonialnych dozwolone są formy:

„Wasza Królewska Mość – Królu” albo „Wasza Królewska Mość – Królowo”.

v) Formy archaiczne

Archaicznymi polskimi formami adresatywnymi wobec osoby będącej monarchą są:

„Najjaśniejszy Pan” oraz „Najjaśniejsza Pani”, stosowane w kontekście historycznym lub ceremonialnym wobec kontekstu historycznego jako upamiętnienie.

vi) Sekwencja protokolarna

W mowie przy pierwszym zwróceniu się stosuje się formy:

„Wasza Książęca Wysokość” albo „Wasza Królewska Mość”;

w dalszym toku wypowiedzi dozwolone są formy skrócone odpowiednio:

„Wasza Wysokość” oraz „Wasza Mość”.

vii) Monarcha cesarski będący Cesarzem / Cesarzową

Wówczas wobec osoby monarchy stosuje się, co do zasady, formę adresatywną

„Wasza Cesarska Mość” (ang. „Your Imperial Majesty”; Jego Cesarska Mość, gdy Osoba jest płci męskiej / Jej Cesarska Mość, gdy Osoba jest płci żeńskiej).

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne, spójne albo istotnie bądź wystarczająco dążące do spójności semantycznej z następującą obserwacją:

“W Rzeczypospolitej (z tulipaniem i margerytką) są dwa poziomy:

Tytulatura królewska — ma podstawę ustawową aktu legislacyjnego, która reguluje przynależność osobową w Dworze Królewskim oraz związane z nim tytuły. Oficjalna strona dworu wskazuje m.in. tytuły typu Książę/Księżna Rzeczypospolitej, a następczyni tronu nosi tytuł Księżnej Pomarańczy (skutkiem uchwały złączonych Izby Poselskiej i Senatorskiej Sejmu).

Tytulatura szlachecka poza Dworem (Stanem) Królewskim — także jest prawnie rozpoznana. Stan Rycerstwa Konwentu Ogólnego wskazuje, że tytuły i predykaty szlacheckie muszą być ujawniane w dokumentach urzędowych, przy czym osoba uprawniona może zrezygnować z ich wykazywania.

Czyli: proponowana tytulatura nie jest tylko społecznościowo-protokolarna. Ma moc prawną wykonawczego aktu prawnego z mocy legislacji, a w przypadku zwykłej nieuprzywilejowanej szlachty, arystokracji, rycerstwa, wręcz powiązana z dokumentami urzędowymi. Jednocześnie część zastosowań ma charakter kurtuazyjny — np. żona arystokraty/szlachcica bądź rycerza może być społecznie nazywana „Księżną”, ale ten zwyczaj nie funkcjonuje w taki sam sposób w dokumentach urzędowych.”

Zobowiązania dłużne

Zobowiązania dłużne to takie stosunki prawne, w których istotą świadczenia jest zapłata określonej sumy pieniężnej albo jej ekwiwalentu pieniężnego. W tego rodzaju zobowiązaniach po jednej stronie występuje dłużnik, a po drugiej wierzyciel, przy czym roszczenie wierzyciela ma zawsze charakter finansowy.

Cechą konstytutywną zobowiązań dłużnych jest istnienie długu pieniężnego, który może być precyzyjnie określony co do wysokości, terminu i podstawy prawnej. Z tego względu zobowiązania te są relatywnie łatwe do wyceny, rozliczenia i egzekucji, zarówno w postępowaniu sądowym, jak i egzekucyjnym.

Typowymi przykładami zobowiązań dłużnych są: obowiązek spłaty pożyczki lub kredytu (wraz z odsetkami), zapłata ceny sprzedaży, regulowanie czynszu lub należności z tytułu najmu, zapłata niezapłaconej faktury, obowiązek zapłaty odszkodowania pieniężnego, a także alimenty w ujęciu prawa cywilnego.

W kontekście dziedziczenia zobowiązania dłużne co do zasady przechodzą na spadkobierców, którzy odpowiadają za nie zgodnie z przyjętym sposobem przyjęcia spadku (wprost, z dobrodziejstwem inwentarza albo przez jego odrzucenie). Oznacza to, że długi pieniężne są traktowane jako pasywa spadku.

Zobowiązania niedłużne (wykonawcze)

Zobowiązania niedłużne to takie zobowiązania, w których świadczenie nie polega na zapłacie pieniędzy, lecz na określonym zachowaniu się dłużnika. Może ono przybrać postać działania, zaniechania, znoszenia określonego stanu albo wydania rzeczy lub wykonania konkretnej czynności.

W przeciwieństwie do zobowiązań dłużnych, w zobowiązaniach niedłużnych brak jest długu pieniężnego jako istoty zobowiązania. Choć mogą one mieć wymierną wartość ekonomiczną, często są trudniejsze do wyceny, a ich wykonanie bywa bardziej złożone. Wiele z nich ma charakter osobisty albo rzeczowy, co wpływa na sposób ich realizacji oraz dziedziczenia.

Przykładami zobowiązań niedłużnych są: obowiązek wydania rzeczy (np. konkretnego przedmiotu lub dzieła sztuki), wykonanie umowy o dzieło (naprawa, budowa, wytworzenie rzeczy), przeniesienie własności nieruchomości, ustanowienie służebności, obowiązek powstrzymania się od określonych działań (np. zakaz konkurencji), a także obowiązek złożenia określonego oświadczenia woli.

W kontekście dziedziczenia zobowiązania niedłużne co do zasady również wchodzi do spadku, o ile nie są ściśle związane z osobą zmarłego i nie wygasają z natury rzeczy. Nie podlegają więc dziedziczeniu zobowiązania o charakterze ściśle osobistym, takie jak osobista praca twórcza czy świadczenia wymagające indywidualnych cech danej osoby.

§ 13c.

1. Postanowienia niniejszego paragrafu określają zasady promocji komunikacji kulturowej, ceremonialnej i komunikacyjnej Towarzystwa i nie stanowią norm prawnych w rozpoznawaniu prawa powszechnie obowiązującego.

2. Towarzystwo wspiera i promuje stosowanie wyrażen komunikacyjnych, metafor, pojęć oraz zasad komunikacji wywodzących się z tradycji żeglarskiej, przy czym akcentuje relacje między osobami, a nie wyłącznie wspólną przestrzeń działania. Zwłaszcza Towarzystwo preferuje określenia odnoszące się do osób i więzi, takie jak „załoga przyjaciół” oraz „drużyna współników”.

3. W komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej Towarzystwo może posługiwać się, w sposób kulturowy i ceremonialny, zwłaszcza następującymi formułami:

„załoga Przyjaciół”,

„drużyna współników”,

„dodatkowe ręce na pokładzie”,

A także żeglarskie potwierdzenia porządkowe wobec instrukcji:

„Jest ...” („Jest klar”, np. „Jest klar na dziobie”, czyt. „Jest klar na front-office”; „Jest klar na śródokrećciu”, czyt. „Jest klar na mid-office”; „Jest klar na rufie”, czyt. „Jest klar na back-office”).

innymi analogicznymi i/lub podobnymi określeniami żeglarskimi i/lub wędrowniczymi, wyrażającymi współdziałanie, zaufanie i dobrowolne wsparcie.

4. Formuły, o których mowa w ust. 2–3, służą podkreśleniu: dobrowolnego charakteru zaangażowania, partnerskich relacji opartych na zaufaniu, wspólnoty dążeń przy zachowaniu autonomii osób, tymczasowego, zadaniowego lub przyjacielskiego charakteru współdziałania.

5. W komunikacji Towarzystwa z jednostkami cywilnymi, w tym z osobami prawnymi jako podmiotami z osobowością prawną oraz partnerami zewnętrznymi jako zarówno osobami fizycznymi jak i osobami prawnymi, Towarzystwo preferuje komunikację relacyjną, zwłaszcza określenia takie jak „Załoga Towarzystwa Przyjaciół”, „Załoga Wspólników Towarzystwa” albo „Drużyna Wspólników Towarzystwa”, częściej niż określenia o charakterze czysto administracyjnym, takie jak „personel” lub „drużyny interesariuszy”, o ile jest to adekwatne do kontekstu i nie narusza obowiązujących norm prawnych, ani dobrych obyczajów. „Szanowny Interesariat Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych” stanowi preferowaną formę adresatywną stosowaną wobec tych Osób, także z formą: „Szanowny Interesariusze Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych” (podczas gdy interesariusz jest albo osobą z personelu, albo osobą wykonawcą projektu, albo pod-wykonawcą, albo klienta – tj. wszelką osobą mającą wspólne zainteresowania z Towarzystwem Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych). Towarzystwo preferuje i popiera nazywanie komunikacji werbalnej prowadzonej pomiędzy osobami przynależnymi do Towarzystwa mianem prowadzenia „rozmowy towarzyskiej”, zwłaszcza poprzez wyrażne jej oznaczanie sformułowaniami takimi jak:

„to jest rozmowa towarzyska” / „to jest przemówienie towarzyskie”,

„to była rozmowa towarzyska” / „to było przemówienie towarzyskie”,

„to będzie rozmowa towarzyska” / „to będzie przemówienie towarzyskie”.

6. Rozpoznając ryzyka, Towarzystwo sprzeciwia się deprecjonowaniom, zniekształceniom wizerunku i/lub szkalowaniom postrzeganej wartości aktów mowy o charakterze rozmowy towarzyskiej poprzez używanie wobec nich określeń potocznych lub pejoratywnych, takich jak: „gadanie”, „gadulstwo”, „gadał”, „gadała”, „pogadać”, „pogadamy”, „pogadaliśmy”, nie preferując i unikając tych określeń jako nienaturalnych, niebezpiecznych. Równoważąc je interwencjami o formie i treści: „to jest rozmowa towarzyska”, gdy prowadzą do zmniejszenia zarówno rangi komunikacji (jak i rangi administracyjnej wymiany informacji), błędnych interpretacji jej charakteru lub naruszeń dobrych obyczajów komunikacyjnych albo sytuacji tworzących szum informacyjny (a więc okoliczności wytwarzających czynniki zakłóceń utrudniających odbiór bądź otrzymywanie preferowanych, prawidłowych informacji wobec etosu braku informacji jako niekiedy preferowanych stanów, a także etosu dobra, prawdy, piękna i władztwa społecznościowego z udziałem stosownych komunikacji pośród zgromadzeń społeczności mieszkańców Rzeczypospolitej). Stosowanie formuł jednoznacznie wskazujących na towarzyski charakter rozmowy pełni funkcję interwencji wartościowej, stawiania na straży porządkowania komunikacji, zwłaszcza jako środek zapobiegający nieporozumieniom, eskalacji konfliktów lub nieuprawnionemu przypisywaniu rozmowie charakteru formalnego, zawodowego, decyzyjnego bądź zobowiązującego albo nieformalnego, niezawodowego, niedecyzyjnego bądź niezobowiązującego, a niepreferowanego.

7. Osoby przynależne w miarę możliwości dystansują się od nieprawidłowych i/lub fałszywych i/lub niegodnych zdarzeń. Następujące założenia są rozpoznawane jako pomocne: osoby dojrzałe wyłącznie posiadają, a przede wszystkim posiadają zaangażowania i zobowiązania. Prace wykonywane oznaczają angażowanie się w wytwarzanie występowań i/lub braków występowań zjawisk wobec własnych dążeń do swoich zaangażowań i zobowiązań. Preferowane rozsądne empiryczne rozumienie prac płynie z empirycznej definicji Newtona: $W = Siła \cdot Odległość$. W tym sensie prac nie można ‘posiadać’ (same się wykonują). Można posiadać skutki zaangażowań i zobowiązań, w formach obecności i/lub nieobecności występowań zjawisk. Rozważając i rozpoznając informacje w rozmowach towarzyskich i pisemnych wymianach wiadomości, w mowie i/lub w piśmie, Towarzystwo zajmuje się rozpoznawaniem takowych w następującym trybie rozpoznawania informacji: a) odpowiedzialnego ostrzegania, b) odpowiedzialnej skargi, c) odpowiedzialnej rekomendacji i/lub propozycji umowy bądź sugestii zmian, d)

odpowiedzialnego komplementu, e) odpowiedzialnej darowizny, f) odpowiedzialnej informacji obserwacyjnej (bezstronnej i faktycznej, przypominającej formę neutralnej notatki).

8. Towarzystwo uznaje za niestosowne i niefortunne te uwarunkowania semantyczne, które zostały utrwalone w okresie zaborów i upowszechnione w praktyce administracyjnej narzucanej przez władze zaborcze, a które następnie przeniknęły do współczesnych uporządkowań prawnych. Dotyczy to zwłaszcza metafor anatomicznych, w tym pojęcia „członkostwa” (zastępowalnej pierwotnym bardziej funkcjonalnym i wygodniejszym pojęciem drużynnictwa, a także pojęciem współuczestnictwa, łac. *Comites* i/lub *parostwa*). Towarzystwo w miarę możliwości zastępuje je pojęciem przynależności osobowej, niemajątkowej czyli pojęciem drużynnictwa i prawnego uczestnictwa, udziału w akcjonariacie oraz interesariacie. Zastępowanie oznacza możliwe unikanie niepreferowanych pojęć, albo przeciwdziałanie legislacyjnym obecnościom na rzecz legislacyjnych obecności wspomnianych pojęć pierwotnych. Towarzystwo w miarę możliwości zastępując pojęcia „organu” prawnego pojęciem „organizacji” stosuje i/lub popiera projekty i/lub normy prawne równoznaczne następującym hipotezom prawnym: Zarząd jest organizacją wykonawczą społeczności, a Walne zgromadzenie jest organizacją prawodawczą społeczności, stanowiącą jej akty prawa wewnętrznego formalnym skutkiem uchwał. Ponadto Towarzystwo uprzejmie proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne na temat następujących rodzajów przedsiębiorstw, ich rodzajów rejestrowych i podlegających ewidencji:

Dotychczasowa nazwa rodzaju przedsiębiorstwa	Proponowana nazwa dodatkowa i/lub główna, równorzędna, tj. „społeczność” rejestrowa
Spółka jawna	Społeczność jawna
Spółka partnerska	Społeczność partnerska
Spółka komandytowa	Społeczność komandytowa
Spółka komandytowo-akcyjna	Społeczność komandytowo-akcyjna
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	Społeczność o odpowiedzialności ograniczonej
Prosta spółka akcyjna	Prosta społeczność akcyjna
Spółka akcyjna	Społeczność akcyjna

Wszędzie tam, gdzie mowa jest o osobach przynależnych, należy rozumieć przez to przynależność osobową bez przynależności majątkowej. Towarzystwo przyjmuje to rozróżnienie w pełnej świadomości, że równoczesna przynależność osobowa i majątkowa implikowałaby relację o charakterze niewolniczym, pozostającą w sprzeczności z zasadą dobrowolności i podmiotowości.

Przynależność osobowa bez przynależności majątkowej określana jest także przez Towarzystwo jako formalne uczestnictwo, natomiast samo przyjażnienie się z Towarzystwem bez jakichkolwiek formalności postrzegane jest jako uczestnictwo nieformalne, które będzie akceptowane zależnie od okoliczności. Towarzystwo rozpoznaje historyczną i kulturową nieadekwatność wspomnianych metafor oraz wynikające z nich ryzyka dla relacji zrzeszeniowych, zwłaszcza ryzyko osłabiania dobrowolności, podmiotowości oraz wspólnotowego charakteru uczestnictwa.

W konsekwencji Towarzystwo Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych statutowo i świadomie nie ustanawia pojęcia „członkostwa” (zastępując je pojęciem uczestnictwa i/lub drużynnictwa i/lub parostwa, a więc pojęciem przynależności, gdzie przynależność oznacza przynależność osobową bez przynależności majątkowej, czyli uczestnictwo formalne, formalne

drużynnictwo wobec pojęcia *drużynnik* pojawiającego się w starodawnych pismach), ani nie posługuje się metaforą pojęcia „organu”, zastępując je pojęciem drużyny i/lub drużyny prawnej i/lub społeczności formalnej i/lub społeczności osoby prawnej i/lub społeczności osoby publiczno-prawnej itp. Konsekwentnie zapobiegając upowszechnianiu się metafor anatomicznych Towarzystwo równocześnie w miarę możliwości unika posługiwania się pojęciem „języka” jako kategorii opisowej, zastępując je pojęciem „wyrażeń” albo pojęciem „semantyki”, rozpoznawanymi jako porządek znaczeń, relacji oraz sensów normatywnych, a także w miarę możliwości unika pojęcia pozaprawnego „ustne” / „ustny” / „ustnie” / „ustna” również rozpoznawanego jako metafora anatomiczna utrwalona czaso-przestrzeniami zaborów nie występująca w Ustawie Rządowej, a więc niekonstytucyjna, zastępując je pojęciem pierwotnym, norm prawnych pojawiających się wobec rozpoznawania norm Ustaw Sejmu Wielkiego: „mówione”, „w mowie”, „sposobem mówionym”, „mówiony”, „mówiona”. Towarzystwo możliwie unika także określenia ‘symboliczne’ na rzecz pojęcia “ceremonialne” i/lub “formalno-ceremonialne”, a także pojęcia organu prawnego na rzecz pojęcia organizacji. Komentarz nieformalny na temat funkcjonalności kontekstowych obecnego akapitu jest następujący: CZ-Ło: *Wiek. CZ-Ło: Neck* ma przypominać o hipotetycznej pewnej osobie o imieniu CZ-Ło (~Czułno Łodzi / ~Czoło Łodzi), podczas gdy *NEK* tworzy pośrednio wrażenie *NE “K”* (o Wiadomości: Północo-Wschód “Książęca Para”), albo *Ne ck* (Kark: Północo-wschód czoła Król). CZ-Ło ma tworzyć wrażenie stanowiące, iż Ło przypomina o Łodzi, desygnując Łódź oraz herb Łódzia. Towarzystwo preferuje pojęcie kampanii promocyjnych i unika pojęcia kampanii reklamowej (jako pojęcie ryzykownych wyrazów: „re: klam owej”). Towarzystwo unika wyrażenia „wchodzi w życie” zastępując je pojęciami „nabierania mocy prawnej” albo „zyskania mocy prawnej” i/lub „otrzymania mocy prawnej” i/lub „otrzymania obowiązującej mocy prawnej” i/lub „otrzymania obowiązujących mocy prawnych” oraz wyrażen podobnych do wyżej wspomnianych. Towarzystwo także unika wyrażen „kompetencji” w kontekście prawno-informacyjnym i/lub publiczno-prawnym oraz podobnych wyrażen, zastępując te wyrażenia pojęciami „mocy prawnej”, „mocy prawnych” oraz wyrażeniami podobnymi do wyżej wspomnianych. Przez kontekst Towarzystwo rozpoznaje i/lub rozeznaje i/lub definiuje zaistnienie występowan okoliczności wobec zbioru warunków występowan zjawisk i/lub nieobecności występowan tychże. Jak już wcześniej wspomniano, preferując pojęcie organizacji prawnej zamiast organu prawnego. Postrzegając jak dotąd wspomniane w miarę możliwości preferencyjnie unikane pojęcia jako swoiste sabotaże semantyczne w pewnych kontekstach utrudniające funkcjonowanie i niekiedy przeciwdziałające stosownym rozwiniciom norm prawnych i kulturowych.

9. Towarzystwo konsekwentnie opiera swoją strukturę i relacje wewnętrzne na pojęciach uczestnictwa, partycypacji oraz przynależności osób upoważnionych, rozumianych jako faktyczne uczestniczenie osób w życiu Towarzystwa, zwłaszcza poprzez: i) przynależność do Towarzystwa, ii) towarzyszenie Towarzystwu, iii) towarzyszenie wobec Towarzystwa oraz iv) towarzyszenie Druhów Towarzyszy Przyjaciół i Druhen Towarzyszek Przyjaciół osobom przyjaznym oraz pozostałym uczestnikom społeczności związanej z Towarzystwem.

10. Towarzystwo przyjmuje, że wskazane metafory anatomiczne zostały wtórnie i w sposób normatywnie przemocowy przeniesione do współczesnych form organizacyjnych z porządków prawnych okresu zaborów, co uzasadnia ich nieadekwatność w kontekście wolnych relacji społecznych opartych na dobrowolności, współdziałaniu i równej podmiotowości osób.

11. Mając powyższe na uwadze, Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacji i/lub istniejące normy prawne zmierzające do zastępowania metafor anatomicznych w porządkach prawnych i organizacyjnych innymi pojęciami, a tym samym do ich usuwania przez zastąpienie, rekomendując w ich miejsce terminy wywodzące się z tradycji Ustaw Sejmu Wielkiego oraz z semantyki relacji obywatelskich, zwłaszcza takie jak: osoby przynależne, przynależność osób, przynależność osobowa (w odróżnieniu od przynależności majątkowej), uczestniczenie osób upoważnionych w Towarzystwie oraz uprawniona partycypacja.

12. Towarzystwo, kierując się względami historycznymi, komunikacyjnymi i kulturowymi, świadomie unika, ogranicza i nie preferuje pojęć „społeczeństwo” oraz „społeczny”, traktując je jako późniejsze, niestosowne naleciałości semantyczne, utrwalone w okresie zaborów i nieoddające właściwie relacyjnego oraz wspólnotowego charakteru zrzeszeń Osób. Towarzystwo preferuje stosowanie pojęcia „społeczności”, „wspólnoty mieszkańców” oraz „społecznościowości”, które lepiej opisują relacje oparte na dobrowolnej przynależności, współdziałaniu i odpowiedzialnej obecności. Pojęcie społeczności występuje w dorobku norm praw stanowionych Rzeczypospolitej, w tym w Ustawach Sejmu Wielkiego (zob. Artykuł V Konstytucji 3 Maja).

13. Pojęcia „społeczeństwo” oraz „społeczny” nie występują w Ustawach Sejmu Wielkiego i nie są stosowane w Towarzystwie Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych wobec Osób Przynależnych do jego drużyn (pojęcia te są więc zastępowane pojęciami społeczności i społecznościowości), szanując fakt, iż Towarzystwo jest zrzeszeniem i społecznością Osób upoważnionych. Osoby te nie są „członkami” / „członkiniami”, a „drużynnikami” / „drużynniczkami” / „parami” (osoba przynależna osobowo jest parem / Panem parem / Panią par albo druhem, druhną, drużynnikiem, drużynniczką) czyli „prawnymi uczestnikami” / „prawnymi uczestniczkami”, zaś ich relacja z Towarzystwem nie ma charakteru „członkostwa”, a „drużynnictwa”, „prawnego uczestnictwa” / „uczestniczenia formalnego”, „parostwa”, a więc uczestniczenia z własnej woli interesariusza / interesariuszki, ale z mocy prawa nazywanego w dozwolony sposób (obok pozostałych uprawnionych sposobów) upoważnioną przynależnością osobową. Przynależność do Towarzystwa ma charakter drużynowy, upoważnionego uczestnictwa czyli upoważnionego drużynnictwa i osobowy. Także z tego względu Towarzystwo Statutowo nie życzy sobie i nie zapewnia posługiwania się pojęciami „członków”, „członek”, „członkowie” ani „członkostwo” (pojęcia te implikują przynależność osobową, ale

przynależność osobowa nie implikuje tych pojęć), jako metafor anatomicznych (niekonstytucyjnych, określeń nie występujących w samej Ustawie Rządowej), nie preferuje zapewniania ich stosowania i Statutowo nie czyni zastosowania tych pojęć w odniesieniu do Osób przynależnych osobowo do Drużyn Towarzystwa, zwłaszcza wobec upoważnionych Osób Zarządców przynależnych osobowo do Drużyny Zarządu Towarzystwa, Komisarzy Komisji Nadzorczej, Osób Przynależnych do Zgromadzenia, ani wobec Prezydenta Towarzystwa. Każda z tych Osób rozpoznawana jest zarówno jako zwykły Druh albo Druhn Towarzystwa jak też Druh Drużynowy albo Druhn Drużynowa Towarzystwa, prawny uczestnik albo prawna uczestniczka. W zależności od pełnionej funkcji oraz płci, Prezydent, Zarządcy oraz Komisarze mogą być zwyczajowo określani jako Druhowie Drużynowi albo Druhny Drużynowe Towarzystwa i jego Drużyn, przy czym określenia te mają charakter kulturowy, charakter promocji dobrego wychowania z uszanowaniem empirycznych dyscyplin i adresatywny. Komentarz nieformalny na temat funkcjonalności kontekstowych obecnego akapitu odzwierciedla jeden z wcześniejszych: *Czł: Wiek. Czł: Neck* ma przypominać o pewnej osobie o imieniu *Czł*. Towarzystwo postuluje usuwanie wspomnianych pojęć pochodzących z zaborczych czaso-przestrzeni z wszelkich współczesnych norm prawnych przez ich zastępowanie bardziej funkcjonalnymi, wygodniejszymi pojęciami druhów, druhn, drużynników i drużynniczek. Towarzystwo unika pojęcia pochodzenia, preferując pojęcie dziedzictwa narodowego i/lub dziedzictwa genealogicznego i/lub dziedzictwa społecznościowego i/lub dziedzictwa miejsca urodzenia.

14. Towarzystwo czerpie w tym zakresie z tradycji partycypacyjnych kultur *savoir-vivre* kontynentalnego, szanujących i ceniących zarówno uczestniczenie jak i współobecność, a także z dorobku ustrojowego wolnej Rzeczypospolitej, zwłaszcza Ustaw Sejmu Wielkiego, w których podstawową kategorią wspólnotową była Przynależność Osób, w sensie prawnym i administracyjnym tamtych czasów, a od Powstania Wielkopolskiego: Przynależność Osób Upoważnionych.

15. Towarzystwo popiera i ujawnia szacunek wobec wybranych, utrwalonych obyczajów kulturowych, zwłaszcza wobec zwyczaju zdejmowania nakrycia głowy oraz, w miarę stosowności, ujawniania twarzy przez osoby płci męskiej w miejscach dokonywania transakcji, w przestrzeniach o charakterze formalnym oraz podczas zgromadzeń oficjalnych, z zachowaniem rozsądnych i uzasadnionych wyjątków wynikających z okoliczności, bezpieczeństwa, zdrowia, praktyk kulturowych lub obowiązujących norm prawnych.

16. Proponowanie i/lub popieranie projektów legislacyjnych i/lub istniejących norm prawnych przez Towarzystwo oznacza wspieranie edukacji, debaty i rozpoznania, dotyczących proponowanych rozwiązań prawnych, a nie działalność polegającą na wpływaniu na osoby fizyczne i/lub osoby prawne przynależne do władz publicznych. Powyższe nie ogranicza prawa upoważnionych osób przynależnych do Towarzystwa do podejmowania prywatnych, indywidualnych inicjatyw w obszarze debaty publicznej, badań, wypowiedzi, kontaktów czy działań o charakterze obywatelskim lub eksperckim, o ile działania te są podejmowane wyłącznie we własnym imieniu, bez powoływania się na Towarzystwo, bez używania jego nazwy, symboli, mandatów lub sugerowania działania z jego upoważnienia.

17. W miarę możliwości Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne, które upowszechniają stosowanie pojęć zagwarantowania i/lub okazania i/lub zapewnienia, raczej niż *wydawania* albo *wystawiania* pism rachunkowych.

18.

Protokół powitania osoby książęcej

Przyjmujemy wariant ogólny: powitanie prywatne lub oficjalne osoby noszącej tytuł książęcy, gdy tytuł ten jest uznawany w państwie, z którego dana osoba pochodzi albo którego międzypaństwowy protokół tytułarny ją obejmuje.

Ogólna zasada brzmi: przed spotkaniem należy ustalić, czy dana osoba jest członkiem rodziny panującej, domu książęcego, rodu dynastycznego, czy też arystokratą tytułarnym bez statusu dynastycznego. Samo określenie „książę” albo „księżna” może oznaczać różne rangi w zależności od państwa, tradycji i systemu prawnego.

W niniejszym wzorze przyjmujemy ceremonialną polską formę adresatywną:

Wasza Książęca Mość – w bezpośrednim zwrocie do księcia albo księżnej,

Jego Książęca Mość – gdy mowa o księciu w trzeciej osobie,

Jej Książęca Mość – gdy mowa o księżnej w trzeciej osobie.

W praktyce powitanie może brzmieć następująco:

Wasza Książęca Mość, witamy z najwyższym szacunkiem. To zaszczyt móc gościć Waszą Książęcą Mość w tym miejscu.

Wersja bardziej uroczysta:

Wasza Książęca Mość, w imieniu społeczności cywilnej mam zaszczyt powitać Waszą Książęcą Mość oraz wyrazić najwyższy szacunek z okazji dzisiejszej wizyty.

Wersja krótsza, odpowiednia przy powitaniu osobistym:

Wasza Książęca Mość, witamy serdecznie. To dla nas zaszczyt.

Jeżeli witany jest książę, w programie uroczystości, zaproszeniu albo komunikacie można użyć formy:

Jego Książęca Mość Książę

Przykład:

Jego Książęca Mość Książę przybędzie do miejsca uroczystości o wyznaczonej godzinie.

Jeżeli witana jest księżna, właściwa forma w tym wariantcie brzmi:

Jej Książęca Mość Księżna

Przykład:

Jej Książęca Mość Księżna zostanie powitana przez przedstawicieli społeczności mieszkańców.

Jeżeli przyjmowana jest para książęca, można użyć formy:

Ich Książęce Mości Książę i Księżna

Przykład:

Ich Książęce Mości Książę i Księżna zostaną powitani przy wejściu głównym przez przedstawicieli społeczności cywilnej sprawującej opiekę prawną nad tą uroczystością.

Dalsza rozmowa powinna być krótka, uprzejma i neutralna. Nie należy nadmiernie powtarzać tytułu w każdym zdaniu, jednak w najważniejszych momentach spotkania można wrócić do pełnej formy:

Wasza Książęca Mość, prosimy o zajęcie miejsca honorowego.

Wasza Książęca Mość, pozwolę sobie przedstawić przedstawiciela społeczności cywilnej.

Wasza Książęca Mość, dziękujemy za obecność i zaszczytowanie naszej uroczystości.

Przy przedstawianiu osób należy zachować zasadę pierwszeństwa rangi. Najpierw zwracamy się do osoby książęcej, a dopiero potem przedstawiamy osobę niższą rangą:

Wasza Książęca Mość, pozwolę sobie przedstawić przedstawiciela naszej społeczności mieszkańców.

Jeżeli obecna jest księżna:

Wasza Książęca Mość, pozwolę sobie przedstawić osobę reprezentującą społeczność cywilną sprawującą opiekę rządową nad tą uroczystością.

Jeżeli mówimy o osobie książęcej w trzeciej osobie, nie należy używać samego imienia ani form potocznych. Właściwsze są formy:

Jego Książęca Mość wyraził zgodę na udział w uroczystości.

Jej Książęca Mość przyjęła zaproszenie społeczności cywilnej.

Jego Książęca Mość zostanie powitany przy wejściu głównym.

Jej Książęca Mość zajmie miejsce honorowe po właściwej stronie społeczności cywilnej.

Co do gestu fizycznego, w sytuacji oficjalnej wystarczy lekki skłon głowy i zachowanie stosownego dystansu. Nie należy jako pierwszy wyciągać ręki, chyba że protokół spotkania wyraźnie to przewiduje. Jeżeli osoba książęca sama poda rękę, należy odpowiedzieć krótkim, spokojnym uściskiem.

Nie należy używać form nadmiernie poufanych, takich jak samo imię, skrócone określenie tytułu albo forma potoczna. Nie należy również używać określenia „Ekscelencjo”, chyba że dana osoba pełni jednocześnie funkcję dyplomatyczną lub państwową, dla której taka forma jest właściwa.

Najbezpieczniejsza forma wyrażona w mowie w tym wariantcie brzmi:

Wasza Książęca Mość, witamy z najwyższym szacunkiem. To zaszczyt móc gościć Waszą Książęcą Mość.

Najbezpieczniejsza formuła pisemna dla księcia:

Jego Książęca Mość Książę

Najbezpieczniejsza formuła pisemna dla księżnej:

Jej Książęca Mość Księżna

Najbezpieczniejsza formuła dla pary:

Ich Książęce Mości Książę i Księżna

Rozdział VII - Władze Drużyn Towarzystwa albo Władze Drużyn i/Lub Rzeczy Towarzystwa czyli Władze Osób i/Lub Przedmiotów Towarzystwa albo Władze Drużyn i/Lub Insygniów Towarzystwa czyli Władze Osób i/Lub Insygniów Towarzystwa, czyt. Władze Drużyn Towarzystwa czyli Władze Drużyn Towarzystwa

§ 14.

Władzami Drużyn Towarzystwa są trzy Drużyny o następujących nazwach:

- i) Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa,
- ii) Straż Praw i jej Strażnicy *czyli Rada Królewska* (ang. Cabinet) czyli upoważnione Osoby przynależne do Komisji Rządzącej (Prezydent i Marszałkowie Komisji wobec listów kredencyjnych), Zarządcy Towarzystwa,
- iii) Komisja Nadzorcza Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla (upamiętniając *Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla* jako normę z Ustaw Sejmu Wielkiego) czyli Komisja Nadzorcza Towarzystwa.

§ 14aa. (potwierdzenie mocy wykonawczych i uchwałodawczych na pierwszym Zgromadzeniu)

1. Pierwsze Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa, zwołane po rejestracji Towarzystwa, podejmuje uchwałę w sprawie potwierdzenia:

- i) zakresów prawnych mocy wykonawczych Prezydenta Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych i/Lub Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
 - ii) możliwych reguł zbierania się, obradowania i zakresów władztwa uchwałodawczego Zgromadzenia Urzędników Towarzystwa,
 - iii) składu, mocy oraz zasad działania Zarządu,
- w zakresie opisanym w niniejszym rozdziale.

2. Do czasu podjęcia uchwały, o której mowa w ust. 1, postanowienia niniejszego rozdziału dotyczące Prezydenta Towarzystwa, formuły Zgromadzenia Urzędników Towarzystwa oraz Zarządu Towarzystwa stosuje się tymczasowo, z zastrzeżeniem nadrzędnego prawa Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa do ich zmiany albo uchylecia zwykłą większością głosów.

3. Uchwała, o której mowa w ust. 1, może zwłaszcza:

- i) potwierdzić wykonawcze moce prawne i zasady w całości,
- ii) ograniczyć je, zmodyfikować albo doprecyzować,
- iii) uchylić je w całości lub w części,
- iv) przekazać ich dokładniejsze uregulowanie do regulaminów wewnętrznych Towarzystwa.

4. Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa ma wszelkie możliwości powołania na drodze uchwały społeczności formalnej o nazwie *Sąd najwyższy Seymowy zwany* Towarzystwa, upamiętniając *Sąd Seymowy* wobec norm prawnych, które go stanowiły na mocy Ustaw Sejmu Wielkiego, spośród Osób przynależnych do Zgromadzenia. Deputaci tego Sądu wyłaniają Prezydenta *Sądu najwyższego Seymowym zwanym*. Prezydent Towarzystwa stoi na straży niezawisłości sędziowskich, czuwając i pełniąc wachnię bezstronności Deputatów Sądu, sędziów i Prezydenta tego Sądu. Uchwały Zgromadzenia mogą też powoływać podobne społeczności formalne podległe *Sądowi najwyższemu Seymowemu* wobec Deputatów Zgromadzenia. Jeśli zostałby powołany zwykłą większością głosów Zgromadzenia *Sąd najwyższy Seymowy zwany* może zajmować się szacowaniem spraw wewnętrznych, w tym różnic zdań i podejmowaniem werdyktów oraz orzeczeń doradczych i/lub wiążących dla Zgromadzenia na temat wszelkich spraw Towarzystwa. Orzeka jako Drużyna wewnętrzna Towarzystwa, o charakterze wspólnotowym i regulaminowym, zgodnie ze Statutem i powszechnymi normami prawnymi, podczas gdy Prezydent Towarzystwa stoi na straży niezawisłości sprawowania zaangażowań i zobowiązań przez tę Drużynę formalnej społeczności Towarzystwa wyłonioną na mocy uchwały Zgromadzenia Towarzystwa. Zgromadzenie może określić, że *Sąd sejmowy* być może mógłby tworzyć listy kredencyjne w swoim imieniu, a także, iż upoważniona Osoba i/lub upoważnione

Osoby-łącznie przynależne do społeczności, to jest Drużyny o nazwie *Sąd najwyższy Seymowy zwany* i/lub społeczności Deputatów *Sądu najwyższego* może być nazywana świadkiem koronnym, małym świadkiem koronnym, Sędzią śledczym, prokuratorem (o niegdyśszym znaczeniu) jako pełnomocnikiem (adwokatem), instygatorem królewskim jako oskarżycielem, prokuratorem (o współczesnym znaczeniu), Podśędkiem, Sędzią i/lub Sędzią ziemskim, Sędzią-Prezydentem, Prezydentem *Sądu* i/lub Trybunału, po otrzymaniu odpowiedniego mandatu wyborczego i aktu legitymacyjnego od społeczności nazywanej *Sąd najwyższy Seymowy zwany* (domyślnie *Sąd najwyższy Seymowy zwany* wyłącza wszelkie społeczności sejmikowe Towarzystwa, wybierając i przekazując mandaty wyborcze wraz z aktami legitymacyjnymi). Podobnie, domyślnie Zgromadzenie wyłącza wszelkie społeczności sejmikowe, do których może delegować Deputatów dla promowania określonych drużyn sejmikowych. Upoważniona Osoba przynależna do społeczności sejmikowej Towarzystwa może przynależeć do Zgromadzenia. Osoba składająca informację istotną społeczności o nazwie *Sąd najwyższy Seymowy zwany* powinna móc oczekiwać na stosowny skutek formalny w rozsądnym terminie. Upoważnione Osoby powołane do formalnej społeczności o nazwie *Sąd najwyższy Seymowy zwany* mogą być delegowane dożywotnio na te stanowiska, z możliwością ich odwołania przez głosowanie zwykłą większością głosów Zgromadzenia, chyba, że uchwała stanowiłaby inaczej. Jeśli tak by stanowiły normy prawne dożywotnia nominacja sędziowska może wymagać jednokrotnego wybrania w głosowaniu powszechnym spośród miejscowych osób zaufania publicznego zgłaszających kandydaturę, podobnie jak i nominacje komendantów miejscowych służb mundurowych, które w odróżnieniu do nominacji sędziowskich być może mogłyby charakteryzować się kadencyjnością. Zgromadzenie może tworzyć uchwały na temat osoby i/lub osób-łącznie tworzących księgi grodzkie, księgi ziemskie, księgi publiczne, księgi urzędowe, metryki koronne, wykazy, spisy, akta publiczne, akta urzędowe, akta sejmowe i akta sejmikowe.

5. Wszelkie wybory na temat przynależności upoważnionych Osób do Drużyn Towarzystwa są tajne, równe biernym i aktywnym prawem wyborczym, większościowe, nieelektroniczne, podejmowane i przygotowywane najprostszym możliwym sposobem, a bezpośrednie z wyjątkiem głosowania korespondencyjnego i przejrzyste, regularne oraz podlegające regułom *Opieki rządowej* Towarzystwa przeciwko zakłóceniom wszelkiej regularności wobec Statutu. Głosowania nad ogólnymi regułami statutowymi mogą być jawne, gdy nie są podejmowane w referendum. Zgromadzenie może stanowić reguły tworzenia Izby Poselskiej Towarzystwa, a także Izby Senatorskiej Towarzystwa, upamiętniając Ustawy Sejmu Wielkiego, z zastrzeżeniem możliwości częściowej wybieralności Osób dla ich nominacji senatorskich, a także domyślnej stałości przynależności Osób do tej Izby o charakterze dożywotnim z możliwością odwołania zwykłą większością głosów, zaś Prezydent Towarzystwa może adresować takie listy kredencyjne do upoważnionej Osoby przynależącej do Senatu i/lub do upoważnionych Osób-łącznie przynależących do Izby Senatorskiej, jakie określałyby wiążące preferowanie tworzenia tyłu i takich opinio-twórczych, wykonawczych Komisji Izby Senatorskiej i/lub Biur Straży Praw (Ministerstw) Towarzystwa, formalnych społeczności tychże i/lub ich jednostek, np. Wydziałów, Działów i/lub Centrów, jakie uzna za pomocne dla wykonywania reguł stanowiących na drodze uchwał Zgromadzenia Towarzystwa. Listy kredencyjne mogą zostać wyrażone na drodze pojedynczego Ordynansu Prezydenta Towarzystwa jako aktu wykonawczego (co nie implikuje niemożności wyrażenia ich odrębnymi zaadresowaniami do adresatów). Zgromadzenie może powoływać tyłu Deputatów Zgromadzenia spośród upoważnionych Osób przynależnych do Zgromadzenia i/lub uzna za stosowne powołać, określając preferowane i/lub wymagane zaangażowania i zobowiązania, a także takie ich wykonywanie uchwał Zgromadzenia wobec norm prawnych Ustawy Konstytucyjnej z 1935 roku jako istotnej umowy prawnej między społecznościami Rzeczypospolitej jakie uzna za stosowne i w takich zakresach i granicach norm prawno-kredencyjnych (wykonawczych) jakie byłyby służebne w relacji do wykonywania uchwał Zgromadzenia wobec Ustaw Sejmu Wielkiego dla zagwarantowania przez swój arbitraż integralności terytorialnej, ciągłości państwowej, przestrzegania traktatów oraz stosownych oddziaływań Osób przynależących do społeczności władz publicznych. Komisje tworzone są przez Prezydenta Towarzystwa dla wykonywania uchwał Zgromadzenia i/lub spraw statutowych Towarzystwa. Mogą upamiętniać Komisje ustanowione Ustawami Sejmu Wielkiego (np. Komisję Edukacji Narodowej, Komisję Wojskową, Komisję Skarbu, Komisję Policji, albo Komisje porządkowe cywilno-wojskowe, z przewagą mundurową i z przewagą niemundurową, itp.), o określonych zakresach i granicach kredencyjnych mocy pełnych i/lub częściowych dla wspólnego dobra, tj. rzeczy pospolitej, tj. rzeczy *pospołu* albo wspólnej rzeczy wykonywania uchwał Zgromadzenia, w miarę możliwości preferując dobrowolny powszechny, najprostszy możliwy sposób interpretowania oświadczeń i sprawozdań, uznający dobrą wolę, dobrą wiarę za hipotezę początkową, wobec okoliczności losowych, szumów i potencjalnych, świadomych i nieświadomych zakłóceń tychże jako wyraźnych bądź niewyraźnych (istotnych, znaczących bądź nieistotnych, nieznaczących) ryzyk. Towarzystwo zapobiegając nadinterpretacjom norm prawnych (tj. nadmiarom pewnych wrażeń na ich temat) i/lub niedointerpretacjom norm prawnych (tj. niedoborom pewnych wrażeń na ich temat) pod Artykułem XI., stanowi przez obecny Statut i/lub proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące, że wszelka przynależność upoważnionych Osób do Komisji Policji oznacza służebność wobec Komisji Wojskowej, a także iż wszelka władza mundurowa sprawowana jest przez Żandarmerię Komisji Wojskowej *Siły Zbrojnej Narodowej* (Artykuł XI Ustawy Rządowej z 1791 r.). Towarzystwo zapobiegając niedointerpretacjom norm prawnych oraz nadinterpretacjom norm prawnych pod Artykułem XI., także proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące, że wszelkie upoważnione Osoby przynależne do formalnych społeczności mundurowych ds. nie-Wojskowych przynależą do Komisji Policji (zgodnie z Ustawą Komisysa Policji, prawo uchwalone — 17 czerwca 1791 r.). Jeżeli tworzone byłyby Komisje porządkowe cywilno-wojskowe, upoważnione osoby przynależące do tych Komisji powinny tworzyć społeczność o wyraźnej przewadze formalnej społeczności cywilnej albo o wyraźnej przewadze formalnej społeczności wojskowej. Prezydentów (Prezydujących Marszałków) tych Komisji nominuje Prezydent Towarzystwa odpowiednim listem kredencyjnym. Prezydent Towarzystwa przewodniczy zgromadzeniom Marszałków umocowanych przez Prezydenta-mocodawcę jako Prezydujących Komisjom, a także wszystkim aktom wykonawczym, które wykonywane są z mocy listów kredencyjnych Prezydenta Towarzystwa. Prezydent Towarzystwa może aktem wykonawczym

tworzyć Działy Towarzystwa o określonym znaczeniu, zakresie i granicach mocy wykonawczych, których oddziaływania mogą być koordynowane przez Komisje, podobnie jak i oddziaływania Wydziałów Towarzystwa wobec wykonywania uchwał Zgromadzenia.

6. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące, że wszelkie akty prawno-administracyjne, wykonawcze, które możliwe są do wytworzenia i/lub procedowania i/lub ustalenia w formie elektronicznej muszą być równocześnie tak odzwierciedlone fizycznie by były możliwe do wytworzenia i/lub przeprowadzenia i/lub ustalenia sposobem fizycznym w formie oświadczeń na piśmie papierowym pomiędzy społecznością administracyjną i osobą przynależną do interesariatu Rzeczypospolitej pełniącą obowiązek i/lub zaangażowanie formalne określonego szeregu składania informacji prawno-administracyjnych. Interesariat Rzeczypospolitej pełniony jest wahtą Osoby i/lub osób-łącznie gwarantujących ciągłość państwową, integralność terytorialną, przestrzeganie traktatów oraz osoby i/lub osób-łącznie wspólników owej wahty, osób zarządczych, wykonawców, podwykonawców, pośredników, wolontariuszy, klientów, stron umów, kontrahentów, inwestorów, grantodawców, darczyńców, ofiarodawców danin i/lub darowizn, fundatorów, regulatorów, upoważnionych osób przynależnych do społeczności miejscowych i/lub osób prawnych, z osobowością prawną, mających kontakty, relacje i/lub styczności pośrednie i/lub bezpośrednie, czasowe i/lub wieczyste, z osobami jako jednostkami formalnymi i/lub nieformalnymi przynależącymi do Drużyn społeczności Narodu Rzeczypospolitej.

7. Z mocy uchwał Zgromadzenie może tworzyć Wydziały Towarzystwa, wobec upoważnionych Osób przynależących do Towarzystwa. Wydziały powinny mieć funkcję upamiętniającą Wydziały z 1800 roku, ograniczając się do następujących, chyba, że Zgromadzenie zmieniłoby ten zakres na drodze stosownej uchwały:

- i) Wydział filozofii
- ii) Wydział matematyki, fizyki, chemii, nauk lekarskich, historii naturalnej i ekonomiki
- iii) Wydział historii, dziejów praw i geografii
- iv) Wydział wymowy, wierszopistwa i przyjemnych sztuk
- v) Wydział języków rodu słowiańskiego

8. Może też tworzyć uchwały proponujące i/lub popierające powołanie i/lub stosowne rozpoznawanie *Akademii Szlacheckiej Korpusu Kadetów w Warszawie*. Towarzystwo możliwie rozpoznaje i/lub promuje działalność dziedzicznych Szkół, niezależnie od charakteru formy prawnej, fundacyjnej bądź niefundacyjnej, samodzielnej bądź o charakterze zrzeszeń wewnętrznych, prywatnej, publicznej, jawnej bądź niejawnej kompletów i programów edukacyjnych proponowanych i/lub rozwijanych przez te podmioty.

9. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub obowiązujące normy prawne stanowiące możliwości zrzeszania się osób w Rzeczypospolitej Polskiej z osobowością prawną z mocy prawa, w minimalnej, wystarczającej liczbie 2–3 osób, przy jednoczesnym wymogu jawności realizowanym poprzez publiczne, w tym internetowe lub publikacyjne, ujawnienie nie więcej niż dwóch osób jako przedstawicieli danego zrzeszenia, proponując zapewnienie takich norm jako obowiązujących z mocy norm konstytucyjnych. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne zapewniające możliwość podejmowania zwykłą większością głosów upoważnionych Osób uchwał prawotwórczych / normotwórczych w referendum krajowym, nawiązując do i upamiętniając normę prawną Sejmu Wielkiego, w myśl, której: *Wszystko, i wszędzie, większością głosów decydowane być powinno* (zwłaszcza w odniesieniu do stanowienia powszechnych reguł prawnych), zarówno z inicjatyw przedstawicieli drużyn prawodawczych, jak i z inicjatywy pozostałych upoważnionych osób o pełni praw cywilnych i politycznych, po spełnieniu odpowiednich wymogów, co do liczby zgłaszających projekt (wobec którego osoby poselskie i zgromadzenia senatorskiego powinny móc proponować projekt przeciwny, a Osoba i/lub Osoby-łącznie przynależne do Straży Praw powinny móc rekomendować stanowisko większości Zgromadzenia na karcie do głosowania).

10. Zgromadzenie może zezwolić Prezydentowi Towarzystwa, stosowną uchwałą Zgromadzenia, na wpisanie Towarzystwa na powszechną listę lobbystów.

§ 14a.

1. Prezydent Towarzystwa sprawuje wszelkie obowiązki wykonawcze i ceremonialne, które mogą być pełnione zgodnie z powszechnym prawem stanowionym wobec zaangażowań i zobowiązań Towarzystwa określanych uchwałami Zgromadzenia. Zgromadzenie upoważnionych Osób na drodze uchwały może pozwolić na przygotowania i wybór odpowiedniej Osoby, wobec której jak dotąd prawnie z mocy traktatów stosuje się odpowiednią tytulaturę prawnie chronioną, nieuprzywilejowaną, obowiązującą w protokole państwowym i/lub ceremoniale dworskim i/lub dyplomatycznym, a wobec której administracje publiczne mają obowiązki jej rozpoznawania (na mocy Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych, 1961 oraz ICCPR, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, zwłaszcza Art. 17 ICCPR, a także EKPC, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, zwłaszcza Art. 8 i Art. 10 ust. 2), a także wobec której znane jest dotychczasowe jej rozpoznawanie na mocy traktatów między Rzeczpospolitą, a Krajem i/lub Krajami niegdyś, ongiś i/lub obecnie przynależnymi do Unii (niezależnie od formalnej semantyki Unii, włącznie ze znaczeniem pochodnym, np. Hanzy) i/lub z nią istotnie zrzeszonymi gospodarczo stosownymi umowami, na *Tron Polski Elekcyjnym przez Familie* (zgodnie z normą konstytucyjną Ustaw Sejmu Wielkiego: *Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu*), która to Osoba stałaby się Osobą

monarchy Towarzystwa wobec społeczności Osób przynależnych do Towarzystwa i/lub przyjaznych Towarzystwu. Jeżeli Osoba monarchy zostałaby wyłoniona na drodze głosowania zwykłą większością głosów wobec prawa powszechnego stanowiącego przez upoważnione Osoby przynależące do społeczności poselstwa i upoważnione Osoby przynależące do społeczności senackiej i/lub w referendum krajowym, formalny zakres zaangażowań i/lub zobowiązań Osoby monarchy wobec Towarzystwa być może mógłby być określony jedynie zakresem ceremonialnym wobec uchwał Zgromadzenia. Osoba monarchy miałaby wszelkie możliwości promulgowania ustaw na mocy konstytucji wieczystej *Per proclamationem* (1505), z uprzednim sankcjonowaniem tejże (przez potwierdzenie uchwalonej ustawy i polecenie jej ogłoszenia), oraz wszelkiej delegacji tego uprawnienia listem kredencyjnym. Od takiego momentu Zgromadzenie może proponować i/lub popierać projekt i/lub projekty legislacji i/lub istniejące normy prawne o nieuprzywilejowanym stanie szlachty referendarskiej (rejestrowej), a także zwykłym i powszechnym stanie szlacheckim, stanie szlacheckim z nadania oraz stanie szlacheckim z rozpoznania dziedzictwa genealogicznego (dążąc do tego, aby projekty norm prawnych gwarantowały takie same uprawnienia wszystkich tych wspomnianych stanów szlacheckich rejestrowych (referendarskich) i/lub nierejestrowych (niereferendarskich) przy jednakowych i/lub zróżnicowanych wobec nich współistniejących rang tytułarnych bez uprzywilejowań, o takich samych mocach prawnych). Zgromadzenie może na drodze uchwały dokonać wyboru takiej Osoby, nie ma jednak takiego obowiązku, ani konieczności, ani preferencji a priori domyślnej i/lub dorozumianej i może podejmować uchwały wobec skutków formalnych referendum krajowego w podobnej sprawie, o ile referendum ustanowiłoby normy wobec i/lub dążyłoby do takich norm o formie monarchii-konstytucyjnej z nieuprzywilejowanymi stanami szlacheckimi, z rangami tytułarnymi i/lub rangami kredencyjnymi o ile byłaby konieczność. Zgromadzenie na drodze uchwały być może mogłoby ustanowić możliwość wydawania Uniwersałów ceremonialnych przez Osobę monarchy z mocą uchwały Zgromadzenia i/lub określić zakres mocy uchwałodawczych i/lub wykonawczych takich Uniwersałów ceremonialnych, podczas gdy Prezydent Towarzystwa stojąc na straży wykonywania uchwał Zgromadzenia przez Komisję Towarzystwa być może mógłby wobec odpowiedniej uchwały stosować Ordynanse zwykle i/lub Ordynanse z mocą uchwały Zgromadzenia (na drodze uniwersału prezydenckiego, upamiętniając uniwersał trybunalski) jeżeli Zgromadzenie uchwaliłoby możliwość stosowania przez Prezydenta Towarzystwa takich Ordynansów z mocą uchwał o określonym zakresie i granicach norm prawnych i/lub czasowych takich Ordynansów na wybranym obszarze terytorium i/lub wobec określonych społeczności Towarzystwa. Przez terytorium Towarzystwa rozpoznawane są obszary mienia przynależącego z mocy prawa do Towarzystwa.

2. Prezydent Towarzystwa upamiętnia historyczne zaangażowania Prezydenta Trybunału Głównego Koronnego (*Praesidens Tribunalis Regni*) pełniąc wachtę kulturową, wachtę wychowawczą oraz wachtę promowania sprawności harcerskich (wobec sprawności Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej), podczas gdy Towarzystwo Przyjaciół Nauk nie odzwierciedla formalnej społeczności Osób przynależnych do Trybunału Głównego Koronnego, zaś Zgromadzenia być może mogłoby ustanowić uchwałę i/lub uchwały łącznie odnośnie do społeczności formalnej takiej Drużyny Towarzystwa. Prezydent Towarzystwa unika pojęcia wyznającego miłość sposobem współczesnych wyrazów słownych. Zamiast tego pojęcia może stosować pojęcie starodawnej formy historycznej (miłuję), albo pojęcie teraźniejsze preferencyjne (lubię) albo wolicjonalne (preferuję); ze względu na pojęcie blisko-graniczne podobnie brzmiące ('lubim').

3. Prezydent Towarzystwa reprezentuje Towarzystwo na zewnątrz, w kraju i za granicą, zgodnie z uchwałami Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa oraz zasadami etyki i dobrych obyczajów.

4. Prezydent Towarzystwa ma prawo posługiwać się przysługującymi mu tytułami naukowymi, zawodowymi lub honorowymi przyznanymi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, w tłumaczeniu zaakceptowanym przez Towarzystwo, zgodnie z normami etycznymi, zwyczajami międzynarodowymi oraz zasadami kultury akademickiej i społecznościowej.

5. Dokładniej wyrażony tryb powoływania Prezydenta Towarzystwa, zakres jego mocy wykonawczych oraz relacje Prezydenta Towarzystwa z Zarządem mogą zostać określone w regulaminach wewnętrznych Towarzystwa.

6. Prezydent Towarzystwa stosuje środki sprawując moce wykonawcze z poszanowaniem uchwał Zgromadzenia upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa, którego uchwały mają charakter rozstrzygający we wszelkich sprawach Towarzystwa. Prezydent Towarzystwa sprawuje moce wykonawcze w myśl tych uchwał na drodze Ordynansów wydawanych w stronę upoważnionych Osób przynależnych do wykonawczych Drużyn Towarzystwa, w mowie i/lub w piśmie (upamiętniając Ordynanse wspomniane pośród norm prawnych Sejmu Wielkiego). Jeżeli liczba Osób przynależnych do Zgromadzenia byłaby parzysta, a głosowanie ujawniłoby taką samą liczbę głosów za i przeciw o wyniku zdecyduje rzut monetą.

§ 14b.

1. Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa może obradować w formule Zgromadzenia Urzędników Towarzystwa, jeżeli wymaga tego charakter spraw organizacyjnych lub wykonawczych.

2. O tym, czy wskazane obradowanie Zgromadzenia odbywa się w formule Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa, czy też Zgromadzenia Urzędników Towarzystwa, postanawia Prezydent Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych, kierując się charakterem spraw objętych porządkiem obrad oraz dobrem Towarzystwa, z zastrzeżeniem, że Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa w drodze uchwały podjętej zwykłą większością głosów może postanowić inaczej.

3. Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa zachowuje prawo ostatecznego uregulowania, na drodze uchwały, zakresu spraw, trybu obradowania oraz znaczenia proceduralnego Zgromadzenia Urzędników Towarzystwa, zwłaszcza w przypadkach spornych i/lub nadzwyczajnych.

4. Urzędnikiem Towarzystwa jest osoba przynależna do Towarzystwa, której powierzono określone moce wykonawcze (pełne i/lub częściowe, to jest moce o wskazanych zakresach i granicach możliwych zaangażowań i zobowiązań).

5. Urzędnik Towarzystwa może pełnić funkcję Oficera lub Harcerza i może być zwyczajowo nazywany Oficjałem, przy czym określenia te mają charakter kulturowy, wychowawczy i zwyczajowy oraz nie stanowią odrębnych kategorii prawnych ani drużyn Towarzystwa.

6. Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa może określać reguły powoływania dalszych Komisarzy różnych Komisji Izby Senatorskiej i sposoby powoływania senatorów Izby Senatorskiej, a także zakresy oddziaływań formalnych mocy jako możliwości sprawczych tej Izby czyli formalnej społeczności pomocniczej i niezobowiązująco doradczej, konsultacyjnej wobec Osoby Prezydenta Towarzystwa i/lub Zarządu. Jeśli tego nie czyni, domyślnie moce takich powołań przysługują Prezydentowi Towarzystwa. Prezydent Statutowo może nominować tylu swoich zastępców ilu uzna za stosowne powołać spośród Osób przynależnych do Zgromadzenia i z takimi zakresami i granicami mocy wykonawczych jakie uzna za właściwe określić w listach kredencyjnych (np. Zastępców Prezydenta Towarzystwa i/lub Kasztelanów Towarzystwa, określając w mowie i/lub piśmie sposób pełnienia tych funkcji). Listy kredencyjne służą czasowemu scedowaniu zakresów mocy możliwych aktów wykonawczych o określonych granicach bez braku możliwości zmiany ich treści.

7. Jeżeli została powołana Izba Senatorska pod Prezydencją Króla Towarzystwa, może skutkiem uchwały Izby Poselskiej Towarzystwa, wyrażonej zwykłą większością głosów – podjąć uchwałę w dowolnej sprawie Towarzystwa. W przypadku podjęcia przez Izbę Senatorską uchwały przewidującej odwołanie Urzędnika Towarzystwa z pełnionej funkcji, odwołanie to staje się skuteczne na zasadach określonych w statucie.

§ 14c.

1. Prezydent Towarzystwa pełni swoją funkcję przez czas nieoznaczony, tak długo, jak wyraża wolę jej sprawowania.

2. Prezydent Towarzystwa może zostać odwołany skutkiem głosowania zwykłą większością głosów Zgromadzenia Urzędników Towarzystwa albo skutkiem głosowania zwykłą większością głosów Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa, jeżeli obrady odbywają się w jednej z tych form.

3. Dozwolone jest stałe i dożywotnie pełnienie Urzędu Prezydenta Towarzystwa, podobnie jak i przynależności osobowej do Izby Senatorskiej Towarzystwa (podczas gdy istnieje gwarancja możliwej odwoływalności uchwałą Zgromadzenia podejmowanej zwykłą większością głosów).

4. W przypadku zgonu Prezydenta Towarzystwa, Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa wyłania następcę, kierując się zwłaszcza zasadą starszeństwa, rozpoznawaną jako najdłuższy nieprzerwany okres przynależności do Towarzystwa, o ile osoba ta wyrazi zgodę na objęcie funkcji.

5. Zasada starszeństwa ma charakter porządkowy, kulturowy i symboliczny i nie stanowi automatycznego mechanizmu sukcesji.

6. Prezydent Towarzystwa ma prawo złożyć rezygnację z pełnienia funkcji w każdym czasie.

7. W przypadku rezygnacji Prezydenta Towarzystwa, wyłonienie następcy następuje zwykłą większością głosów Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa, chyba że Prezydent postanowi inaczej. Zgromadzenie ma prawo dookreślić niepewności i/lub niejasności obecnego Statutu określonymi regulaminami Zgromadzenia. W sytuacjach niedookreśloności reguł domniemywa się, że niepewności redukują rangi starszeństwa i/lub głosowanie drużynowe podejmowane zwykłą większością głosów uczestników określonej Drużyny Towarzystwa.

8. Prezydent Towarzystwa, składając rezygnację, może postanowić, że wyłonienie następcy nastąpi w drodze uchwały Zgromadzenia Urzędników Towarzystwa, podejmowanej zwykłą większością głosów.

9. Decyzja Prezydenta Towarzystwa, co do formuły Zgromadzenia właściwego do wyłonienia następcy jest skuteczna, chyba, że Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa postanowi inaczej w drodze uchwały.

§ 14d. (Zarząd)

1. Zarząd jest formalną społecznością wykonawczą uchwał Zgromadzenia Towarzystwa i/lub Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Zarząd tworzą Zarządcy, to jest Urzędnicy Zarządu: Osoby przynależne do Zarządu albo uczestnicy tej Drużyny. Są to osoby posiadające zaangażowania i zobowiązania, które zobowiązane są do rzetelnego, możliwie najprostszego możliwego,

rozsądnego, osiągania powierzonych im dążeń pozytywnego dodawania zjawisk do zbiorów aktywów jako majątku Towarzystwa i/lub negatywnych (usuwania tychże) w imieniu Towarzystwa, zgodnie z niniejszym Statutem, uchwałami Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa oraz regulaminami wewnętrznymi i powszechnymi normami prawnymi.

2. Zarząd składa się z od 1 do 3 Osób (Zarządców).

3. Urzędników Zarządu powołuje i odwołuje Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa zwykłą większością głosów.

4. Kadencja Zarządu trwa 2 lata. Te same osoby mogą być wielokrotnie powołane na kolejne kadencje.

5. Otrzymawszy listy kredencyjne od Prezydenta Towarzystwa, o takich zakresach i granicach mocy jakie uniwersał, a w przypadku nieobecności wybrania w drodze głosowania zwykłą większością głosów Zgromadzenia Osoby monarchy (tj. wobec pamięci norm o Regencji Artykułu IX. I X. Ustawy Rządowej, 3 maja 1791), Prezydent Towarzystwa określił jako stosowne, Zastępcy Prezydenta, Osoby prezydujące Komisjom czyli Zarządcy albo Marszałkowie jako Komisarze królewscy (*ex Commissione Regia*) prowadzą sprawy bieżące Towarzystwa, pozwalając na wykonywanie uchwał Zgromadzenia upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa wobec aktów wykonawczych Prezydenta Towarzystwa, na warunkach plenipotentckich dookreślanych i/lub odmienianych przez Prezydenta Towarzystwa aktami wykonawczymi (Ordynansami) o zakresach i granicach możliwych i/lub koniecznych i/lub preferowanych ich zaangażowań i zobowiązań dla stosownego wykonywania uchwał Zgromadzenia i o najbardziej preferowanych skutkach formalnych (zarówno w ujęciu pozytywnym, tj. jako stwierdzeniu istnienia, obecności zjawisk, braków zjawisk oraz relacji pomiędzy nimi — w tym styczności i odrębności o charakterze bezpośrednim lub pośrednim — jak i w ujęciu negatywnym, tj. jako stwierdzeniu niewystępowania, nieobecności tychże zjawisk, braków lub relacji, nadmiarów i/lub niedoborów). W tym znaczeniu Prezydent Towarzystwa ponosi jednoosobowo całkowitą odpowiedzialność za wszelkie sprawy wykonawcze Towarzystwa, które mają nadany swój bieg wobec uchwał Zgromadzenia, podczas gdy Osoba Prezydenta Towarzystwa stanowi jednoosobowy zarząd w regencji (Trybunał Główny Koronny sądzący na bieżąco, nieformalnie, w mowie i/lub w piśmie, spójność aktów wykonawczych Prezydenta Towarzystwa z uchwałami Zgromadzenia), upamiętniając Urząd Prezydenta Trybunału Głównego Koronnego, a przy obecności Osoby monarchy, w myśl domyślnego, dorozumianego uniwersału gwarantującego plenipotencję królewską o pełnej mocy dla Prezydenta Towarzystwa od tej Właściwej Osoby na rzecz wykonywania uchwał Zgromadzenia na drodze jednoosobowego zarządu stosującego listy kredencyjne. Wspomniana więc Drużyna Zarządu jest Drużyną Zarządców wobec określonych listów kredencyjnych. Wobec braku takowych listów kredencyjnych, to jest gdy są zamierzone i/lub w przygotowaniu i/lub pozostają wciąż poza obszarem bieżących rozważań, domniemywa się, że zarząd stanowiony jest jednoosobowo przez Prezydenta Towarzystwa, a Zarządcy, nawet jeśli są formalnie określani mogą być postrzegani jako potencjalni odbiorcy listów kredencyjnych, nie ponosząc jednak odpowiedzialności zarządczych, które to odpowiedzialności zobowiązują Prezydenta Towarzystwa zarówno w wymiarze faktycznym, jak i potencjalnym, wobec faktycznych i/lub potencjalnych obciążeń płynących z dziejących się zaangażowań bądź postrzeganych aktów powstrzymywania się od zaangażowań (zaniechań). Równocześnie, wszystkie Osoby przynależne do Towarzystwa mają swoje zaangażowania, zobowiązania, a więc i przypisy odpowiedzialności jednostkowe zgodne z powszechnymi normami prawnymi, posługując się pełnią praw cywilnych wobec swojego wieku lub: posługując się pełnią praw cywilnych i politycznych, w tym posługując się powszechnym prawem do wolności słowa i powszechnym prawem do wolności ku temu by nic nie mówić. Prezydent Towarzystwa adresuje list kredencyjny do Osoby i/lub Osób łącznie, mogąc określać, aby akty wykonawcze podejmowane przez ową Osobę i/lub Osoby łącznie nabrały mocy prawnej po ich przegłosowaniu przez określoną liczbę Osób-adresatów owego listu, a w przypadku niepewności (np. jednakowej liczby głosów, aby rozstrzygał głos Prezydenta Towarzystwa i/lub określonego Zastępcy Prezydenta Towarzystwa).

6. Do składania oświadczeń woli w imieniu Towarzystwa uprawniony jest Prezydent Towarzystwa samodzielnie albo trzech Urzędników Zarządu działających łącznie przez głosowanie nad aktami wykonawczymi wobec uchwał Zgromadzenia, o ile regulaminy wewnętrzne Zgromadzenia i/lub listy kredencyjne Prezydenta Towarzystwa nie stanowiłyby innych sposobów wykonywania mocy plenipotentckich przez upoważnione Osoby przynależne do formalnej społeczności Zarządców.

7. Zarząd prowadzi bieżące sprawy Towarzystwa zgodnie z uchwałami Zgromadzenia jako Drużyna pomocnicza wobec Prezydenta Towarzystwa i zgodnie z regulaminami wewnętrznymi. Nie określa samodzielnie kierunków formalnych oddziaływań Towarzystwa, o ile Statut i/lub uchwały Zgromadzenia i/lub powszechnie obowiązujące normy prawne nie stanowią takiej konieczności i/lub możliwości i/lub preferencji.

§ 14e. (Komisja Nadzorcza)

1. Komisję Nadzorczą stanowią Komisarze. Komisja Nadzorcza jest Drużyną Komisarzy sprawującą nadzór nad mieniem oraz nad zgodnością działalności Towarzystwa z niniejszym Statutem i uchwałami Zgromadzenia.

2. Komisja Nadzorcza składa się z od jednej do trzech osób, wybieranych przez Zgromadzenie upoważnionych Osób przynależnych do Towarzystwa zwykłą większością głosów na dwuletnią kadencję, chyba że Zgromadzenie na pierwszym zebraniu upoważni Prezydenta Towarzystwa do wskazania Druhów i/lub Druhen pełniących funkcje Urzędników (Komisarzy i/lub Komisarerek) Komisji Nadzorczej.

3. Komisja Nadzorcza przegląda następnie akty wykonawcze Komisji Rządzącej, zwłaszcza gospodarkę finansową Towarzystwa, oraz przedstawia Zgromadzeniu Osób przynależnych do Towarzystwa:

- i) konkluzje i sprawozdania z przeprowadzonych audytów,
- ii) rekomendację lub brak rekomendacji w sprawie udzielenia absolutorium Zarządowi.

4. Komisja Nadzorcza nie wydaje wiążących poleceń Zarządowi ani Prezydentowi Towarzystwa. Jest natomiast uprawniona do żądania od tych Osób i/lub Drużyn wyjaśnień, informacji oraz udostępnienia dokumentów, działając na rzecz i w interesie Zgromadzenia. Komisja Nadzorcza może wykonywać nadzór poprzedzający (ex ante), jeżeli podejmie w tym przedmiocie uchwałę o wejściu w tryb nadzoru uprzedniego i/lub skutkiem uchwały Zgromadzenia.

5. Urzędnicy Komisji Nadzorczej nie mogą być jednocześnie Urzędnikami Zarządu, ani pełnić funkcji wykonawczych w strukturach Towarzystwa.

6. Urzędnicy Komisji Nadzorczej nie mogą pozostawać z Towarzystwem w stosunku prawnym o charakterze odpłatnym, zwłaszcza na podstawie umowy o pracę, umowy zlecenia, umowy o dzieło lub umowy o świadczenie usług.

7. Urzędnicy Komisji Nadzorczej wykonują swoje funkcje nieodpłatnie. Przysługuje im jednak:

- i) zwrot uzasadnionych, faktycznie poniesionych i udokumentowanych kosztów, pozostających w bezpośrednim związku z wykonywaniem funkcji, zwłaszcza kosztów dojazdów, noclegów oraz materiałów,
- ii) dieta o charakterze wyłącznie symbolicznym i ryczałtowym za udział w posiedzeniu Komisji Nadzorczej, na zasadach i w granicach określonych w odrębnej uchwale Zgromadzenia.

8. Dieta, o której mowa w ust. 6 pkt 2:

- i) nie stanowi wynagrodzenia za pracę,
- ii) nie ma charakteru stałego ani okresowego,
- iii) podlega limitowi kwotowemu,
- iv) podlega zasadzie jawności poprzez ujęcie w protokołach oraz w rocznych sprawozdaniach Towarzystwa.

Rozdział VIII - Majątek i finanse

§ 15a.

Majątek Towarzystwa pochodzi z darowizn (patrz Załącznik I), dotacji oraz dochodów z działalności odpłatnej. Zgromadzenie może podjąć uchwałę na temat składek wobec określonych rodzajów przynależności upoważnionych Osób do Towarzystwa. Towarzystwo akceptuje darowizny materialne oraz darowizny o charakterze niematerialnym (intelektualnym), stosownie wyrażone, zgodnie z normami prawnymi. Posługuje się i dysponuje Rejestrem Mienia Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych i stoi na straży, czuwając nad jego stosownym uaktualnianiem wobec zmienności aktywów otrzymywanych, przechowywanych i/lub usuwanych ze zbiorów wpisów własności Towarzystwa jako dodawanych bądź odejmowanych z tychże zbiorów, czuwając nad prawidłowościami, regularnościami i przewagą zwyczajności wpisów z należytą starannością tworzenia aktów wykonawczych wobec konieczności inwentaryzacyjnych i zmiennych losowości bądź czynników deterministycznych związanych z owymi koniecznościami, a także z najwyższą należytą starannością wobec podjętych uchwał Zgromadzenia. Wobec nieprzewidzianych okoliczności ryzyka ustania części bądź wszelkich funkcji statutowych Towarzystwa Prezydent Towarzystwa podejmuje jako Dyrektor Główny wszelkie akty wykonawcze wobec działalności Towarzystwa, które rozpoznane jako niezbędne dla utrzymania trwania i kontynuacji wykonywania statutowych funkcji uchwał Towarzystwa albo najlepsze, w najprostszym możliwym sposób, rozpoznając rozsądnie nadrzędne podstawowe prawa jako prawo do wolności słowa oraz prawo do nie mówienia (tj. nie zeznawania na niekorzyść własną, tj. na niekorzyść wykonawczego powiernictwa funkcji Towarzystwa). Przez rozsądek statutowo rozpoznaje się stany spraw wobec porównań wszelkich proporcjonalnych i adekwatnych, mających zastosowania zbiorów występowania zjawisk i/lub zbiorów brakujących występowania zjawisk możliwych do dyspozycji wobec określonych czaso-przestrzeni. Jedną z podstawowych reguł statutowych domyślnych i dorozumianych jest reguła stanowiąca, że wszelka instrukcja arbitralna jest nieważna z mocy prawa (musi być więc wtedy rozpoznawana jako opinia operacyjna), a więc akty wykonawcze są służebne wobec stania na straży mocy prawnej uchwał, które ujawniają reguły. Informacje konkurencyjne i komplementarne preferowane są arbitralnie i/lub subiektywnie w samych aktach prawotwórczych. Głosowania zwykłą większością służą określeniom najlepszej domyślnej wagi jakościowej określonych zbiorów.

Domyślnym Przewodniczącym i Protokolantem Zgromadzenia jest Dyrektor Główny, tj. Dyrektor wspomniany w zawartej w formie aktu notarialnego Umowie założycielskiej Towarzystwa, tj. Prezydent Towarzystwa, chyba, że Walne Zgromadzenie podejmie uchwałę o wyborze osoby Przewodniczącego i/lub Protokolanta. Domyślnie Dyrektor Główny jest zwolniony z obowiązku informowania Zgromadzenia o datach zwoływania i rozpoczynania obrad Zgromadzenia w okoliczności, w której podjęto uchwałę czyniącą przerwę w obradowaniu Walnego Zgromadzenia (nie dłuższą niż 30 dni). Dyrektor Główny ma obowiązek ujawnienia informacji o obradach, jeśli otrzyma od osoby będącej osobą przynależną osobowo do akcjonariatu Towarzystwa, przedstawioną Dyrektorowi do wiadomości w mowie i/lub w piśmie, informację ujawniającą preferencję zapoznania się z wiadomością o dacie obradowania Zgromadzenia przez tę osobę. Ma też ustawowe obowiązki informowania

osób przynależnych osobowo do akcjonariatu o terminie Zgromadzenia, normy te wiążą się z przekazywaniem odpowiednich zawiadomień o kolejnych terminach obradowania Zgromadzenia (i miejscu fizycznym bądź rozproszonym, obradowaniem obiegowym bądź punktowym wobec wybranej czaso-przestrzeni, zapewniając możliwość komunikacji elektronicznej).

§ 15b.

Towarzystwo może przyjmować środki finansowe z tytułu realizacji zleceń, sprzedaży treści oraz działalności odpłatnej pożytku publicznego za pośrednictwem platform pośredniczących w obrocie cyfrowym, w tym platform dystrybucji treści i elektronicznej obsługi regulowania pism rachunkowych, o ile pozostają takowe usługi zgodne z prawami stanowiącymi Rzeczypospolitej Polskiej, orzecznictwem oraz przeznaczeniami występowań zjawisk i/lub brakujących występowań zjawisk wobec dążeń statutowych.

§ 15c.

Ilekcroć w statucie mowa jest o Urzędnikach lub Oficjalach, rozpoznaje się przez to Osoby pełniące funkcje wewnętrzne w strukturze Towarzystwa (Urzędy Towarzystwa). Określenia te nie nadają i nie przesadzają statusu w rozpoznawaniu prawa powszechnie obowiązującego; ewentualne funkcje publiczne określonych osób należy rozpoznawać jako pozostające poza zakresem niniejszego Statutu. Towarzystwo rozpoznaje pojęcia przynależności osobowej i przynależności majątkowej jako pojęcia konstytucyjne i formalno-prawne. Towarzystwo stosuje pojęcie przynależności społecznościowej wobec społeczności osób publiczno-prawnych.

Rozdział IX - Postanowienia końcowe

§ 16.

Zmiana Statutu wymaga uchwały Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa.

§ 17.

Rozwiązanie Towarzystwa następuje formalnym skutkiem prawnym uchwały Zgromadzenia Osób przynależnych do Towarzystwa, podjętej zgodnie z przepisami prawa, zwykłą większością głosów.

§ 18.

1. Towarzystwo prowadzi działalności zgodne z warunkami polskiej klasyfikacji działalności (PKD) z 2025 roku zgodnie z umową założycielską, zwłaszcza w zakresie odpowiadającym dążeniom Statutowym, działalności informacyjnej, badawczej, wydawniczej, edukacyjnej, doradczej, syntetyczno-analitycznej itp.

2. Zakres działalności Towarzystwa, zarówno potencjalnych jak i faktycznych obejmuje zwłaszcza następujące warunki PKD, według klasyfikacji odpowiadającej warunkom PKD 2025:

10.39.Z	43.12.Z	46.69.Z	52.21.Z	59.12.Z	66.19.Z	70.21.Z	74.10.Z	85.52.Z	86.90.E	94.99. Z
10.82.Z	43.99.Z	47.11.Z	52.22.B	59.20.Z	66.21.Z	70.22.Z	74.20.Z	85.59.B	90.01.Z	96.09. Z
14.13.Z	46.17.Z	47.19.Z	52.29.C	61.90.Z	66.22.Z	71.11.Z	74.30.Z	85.60.Z	90.02.Z	
14.14.Z	46.19.Z	47.29.Z	55.10.Z	62.01.Z	66.29.Z	71.12.Z	74.90.Z	86.10.Z	90.03.Z	
14.19.Z	46.30.Z	47.61.Z	55.20.Z	62.02.Z	68.10.Z	71.20.B	75.00.Z	86.21.Z	91.01.A	
18.12.Z	46.31.Z	47.73.Z	55.90.Z	63.11.Z	68.20.Z	72.11.Z	77.12.Z	86.22.Z	91.01.B	
18.13.Z	46.46.Z	47.91.Z	58.11.Z	63.12.Z	68.31.Z	72.19.Z	80.10.Z	86.23.Z	91.02.Z	
18.20.Z	46.49.Z	47.99.Z	58.14.Z	63.99.Z	68.32.Z	72.20.Z	80.20.Z	86.90.A	91.03.Z	
21.10.Z	46.61.Z	49.41.Z	58.19.Z	64.99.Z	69.10.Z	73.12.B	80.30.Z	86.90.B	91.04.Z	
21.20.Z	46.63.Z	50.20.Z	58.29.Z	65.11.Z	69.20.Z	73.12.C	82.30.Z	86.90.C	91.30.Z	
41.10.Z	46.66.Z	52.10.B	59.11.Z	65.12.Z	70.20.Z	73.20.Z	82.99.Z	86.90.D	93.29.Z	

3. Działalnością przeważającą Towarzystwa jest:

– działalność doradcza (w tym doradztwa badawczo-naukowego, doradztwa strategicznego, cywilnego doradztwa taktycznego i doradztwa edukacyjnego, osobistego) w szeroko rozumianym zakresie funkcjonowania, organizacji i rozwoju różnorodnych form aktywności, w tym zwłaszcza związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, zarządzaniem, organizacją, rozpoznaniem informacyjnym, planowaniem oraz wspieraniem procesów decyzyjnych, a także działalność naukowa, badawcza, ekspercka, twórcza oraz artystyczna, realizowana w dowolnych formach zgodnych z obowiązującym porządkiem prawnym.

Działalność Towarzystwa w obszarze opieki zdrowotnej obejmuje zwłaszcza badania naukowe, działalność edukacyjną, syntetyczno-analityczną oraz ekspercką. Świadczenia zdrowotne mogą być podejmowane wyłącznie po spełnieniu wszelkich odrębnych wymogów ustawowych. Działania przygotowawcze do ewentualnego wykonywania świadczeń zdrowotnych mogą być prowadzone przez Towarzystwo na podstawie uchwały Zgromadzenia, w tym poprzez ustanawianie odrębnych regulaminów o charakterze przygotowawczym i organizacyjnym.

4. Towarzystwo może wykonywać działalność gospodarczą pomocniczo, w zakresie zgodnym z obowiązującymi regułami prawnymi oraz z przeznaczeniem dochodu wyłącznie na realizację dążeń Statutowych.

5. Towarzystwo może prowadzić działalność w zakresie pośrednictwa, zwłaszcza obejmującą kojarzenie stron, wspieranie negocjowania warunków, przygotowywanie zawierania umów, mediowanie przy ich zawieraniu, a także działania podejmowane wobec pośredników lub pełnomocników albo z ich udziałem. Działalność ta może obejmować również prospołecznościowe dążenia do oddziaływania na procesy legislacyjne, z wyłączeniem działalności regulowanej, wymagającej odrębnych zezwoleń, koncesji, wpisów lub uprawnień, chyba że Towarzystwo uzyska je we właściwym trybie, zgodnie z właściwymi przepisami prawa. Ujawnienie powyższego zakresu w Statucie należy rozumieć jako określenie potencjalnego obszaru praworządnej działalności Towarzystwa, możliwej do podejmowania wyłącznie po spełnieniu wszystkich wymaganych warunków prawnych.

6. Towarzystwo może prowadzić wszelką działalność gospodarczą wspierającą dążenia Statutowe (ale: z wyłączeniem działalności wymagającej koncesji i/lub zezwoleń prawnych, chyba, że prawo zezwalałoby na takie zaangażowania Towarzystwa, a upoważniona Osoba i/lub Osoby o odpowiednim profilu PKD przynależałyby osobowo do Zgromadzenia dla spełnienia takich preferencji normatywnych zgodnie z prawem), wobec Sekcji A-U PKD (01.11.Z-99.00.Z).

7. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty prawne stanowiące normy obligatoryjne i/lub zalecenia na temat przedsiębiorczości nierejestrowej (niereferendarskiej) wobec dążeń Towarzystwa bezpośrednio i/lub pośrednio stycznych z dążeniami służbnego upowszechniania wiedzy, także na temat zdrowia publicznego, podczas gdy wszelki rejestr definiuje zbiór wpisów pojawiających się i/lub brakujących, niepojawiających się w zbiorze pisemnym, który powinien być rozpoznawany w najprostszy możliwy powszechny sposób, domniemując dobrą wiarę wobec informacyjnych szumów okoliczności losowych.

§ 19.

Niniejszy wpis stanowi Załącznik nr I do Statutu.

Załącznik nr I

Jednostronne oświadczenie darowizny

Ja, niżej podpisany / podpisana:

[imię i nazwisko darczyńcy],

zamieszkały / zamieszkała: [adres],

PESEL / numer dokumentu tożsamości: [opcjonalnie],

niniejszym oświadczam, że dokonuję dobrowolnej i nieodpłatnej darowizny na rzecz:

[imię i nazwisko obdarowanego / nazwa podmiotu],

adres: [adres],

PESEL / KRS / NIP: [jeżeli dotyczy],

polegającej na przekazaniu:

– [kwoty pieniężnej / konkretnego opisu przedmiotu darowizny].

Darowizna ma charakter nieodpłatny i nie wiąże się z jakimkolwiek świadczeniem wzajemnym ani zobowiązaniem po stronie obdarowanego.

Oświadczam, że darowizna nie jest dokonywana pod warunkiem ani z zastrzeżeniem terminu.

Niniejsze oświadczenie składam jednostronnie, bez konieczności jego przyjęcia w formie pisemnej przez obdarowanego, o ile obowiązujące normy prawne nie stanowią inaczej.

Miejscowość, data:

Podpis darczyńcy:

§ 20.

1. Rejestr mienia Towarzystwa jest prowadzony i aktualizowany na bieżąco w ramach inwentaryzacji ciągłej, chyba że Zgromadzenie postanowi inaczej. Jeżeli Zgromadzenie nie wytworzy dodatkowego Regulaminu, Rejestr Mienia Towarzystwa obejmuje:

akcje i inne instrumenty udziałowe,

obligacje oraz inne instrumenty dłużne,

wpisy mienia Towarzystwa ujawnione w księgach wieczystych,

aktywa informacyjne rejestracji i utrzymywania domen internetowych oraz stron internetowych,

aktywa informacyjne rejestracji i utrzymywania elektronicznego mienia pieniężnego, w tym dane rachunków bankowych i/lub brokerskich,

mienie nieruchomości,
mienie ruchome (w tym intelektualne, zapisane na nośnikach danych oraz w Internecie),
roszczenia dziedziczne,
roszczenia zbywalne,
przedsiębiorstwa i/lub inne podmioty z osobowością prawną.

Towarzystwo uchwałą Zgromadzenia domyślnie powierza prowadzenie księgowości Prezydentowi Towarzystwa, która może tworzyć zmienność obecnej reguły, a każdy akt księgowości Towarzystwa prowadzonej przez Prezydenta jest równocześnie aktem wykonawczym Prezydenta Towarzystwa.

2. Stan kasy gotówkowej, salda rachunków bankowych oraz informacje dotyczące bieżącej płynności finansowej Towarzystwa stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa Towarzystwa Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A., NIP: 7252364596, i podlegają opiece prawnej w zakresie przewidzianym dla informacji posiadających wartość gospodarczą, których ujawnienie mogłoby naruszyć interes majątkowy albo organizacyjny Towarzystwa.

§ 21.

Ilekc w Statucie mowa jest o akcjach i innych instrumentach udziałowych, rozpoznaje się przez to prawa majątkowe lub korporacyjne, zwłaszcza papiery wartościowe, prawa udziałowe lub inne instrumenty finansowe, które dają Towarzystwu bezpośredni lub pośredni udział w kapitale, zyskach, majątku lub sprawowaniu kontroli nad innym podmiotem.

Przez akcje rozpoznaje się zwłaszcza papiery wartościowe, materialne lub zdematerializowane, dające udział w kapitale spółki akcyjnej, w tym związane z prawem do dywidendy, prawem głosu oraz prawem do udziału w majątku podmiotu w razie jego likwidacji.

Przez inne instrumenty udziałowe rozpoznaje się zwłaszcza:

i) udziały w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością oraz inne prawa dające udział w kapitale i zyskach podmiotów niebędących spółkami akcyjnymi;

ii) udziały partycypacyjne lub wkłady kapitałowe w spółdzielniach, funduszach inwestycyjnych zamkniętych lub innych podmiotach opartych na kapitale partycypacyjnym;

iii) jednostki uczestnictwa, certyfikaty inwestycyjne lub inne instrumenty o charakterze udziałowym, o ile dają one ekonomiczny udział w aktywach, wyniku finansowym lub majątku podmiotu;

iv) prawa pochodne o charakterze udziałowym, w tym zwłaszcza warranty subskrypcyjne, prawa do objęcia udziałów lub akcji w przyszłości oraz instrumenty kapitałowe podlegające konwersji.

Do akcji ani innych instrumentów udziałowych nie zalicza się obligacji ani innych instrumentów dłużnych, pożyczek, należności, depozytów bankowych ani innych praw majątkowych o charakterze wyłącznie wierzycielskim, które nie dają udziału we własności, kapitale ani w sprawowaniu kontroli nad podmiotem.

§ 22.

Ilekc w Statucie mowa jest o obligacjach oraz innych instrumentach dłużnych, rozpoznaje się przez to papiery wartościowe, prawa majątkowe lub inne instrumenty finansowe, które ustanawiają po stronie emitenta lub dłużnika zobowiązanie do zwrotu określonej kwoty pieniężnej, spełnienia innego świadczenia majątkowego lub wypłaty wynagrodzenia z tytułu udostępnienia kapitału, bez przyznawania Towarzystwu udziału w kapitale, zyskach ani w sprawowaniu kontroli nad danym podmiotem.

Przez obligacje rozpoznaje się zwłaszcza papiery wartościowe, materialne lub zdematerializowane, emitowane na podstawie obowiązujących norm prawnych, potwierdzające zobowiązanie emitenta do spełnienia na rzecz Towarzystwa świadczeń określonych w warunkach emisji, w tym zwłaszcza do wykupu obligacji oraz zapłaty odsetek lub innego wynagrodzenia.

Przez inne instrumenty dłużne rozpoznaje się zwłaszcza:

i) listy zastawne oraz inne papiery wartościowe o charakterze wierzycielskim;

ii) instrumenty dłużne emitowane przez podmioty publiczne lub prywatne, w tym jednostki uczestnictwa o charakterze wyłącznie dłużnym;

iii) prawa wynikające z umów pożyczki, kredytu, lokaty lub innych form udostępnienia kapitału;

iv) instrumenty hybrydowe w części, w jakiej mają charakter wierzycielski.

Obligacje oraz inne instrumenty dłużne stanowią aktywa wierzycielskie, które nie dają Towarzystwu praw właścicielskich ani korporacyjnych wobec emitenta lub dłużnika.

§ 23.

1. Ilekroć w Statucie mowa jest o wpisach mienia Towarzystwa ujawnionych w księgach wieczystych, rozpoznaje się przez to prawa rzeczowe przysługujące Towarzystwu, zwłaszcza prawo własności, użytkowanie wieczyste, ograniczone prawa rzeczowe lub inne prawa podlegające ujawnieniu w księgach wieczystych, wpisane na rzecz Towarzystwa zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi.

2. Przez aktywa związane z rejestracją i utrzymywaniem domen internetowych oraz stron internetowych rozpoznaje się zwłaszcza prawa do nazw domen internetowych, prawa wynikające z umów rejestracyjnych i abonamentowych, prawa do treści, oprogramowania, baz danych, struktur informacyjnych oraz inne prawa niematerialne związane z posiadaniem, prowadzeniem, administracją lub utrzymywaniem stron i serwisów internetowych Towarzystwa.

3. Przez mienie ruchome rozpoznaje się rzeczy ruchome oraz inne składniki majątkowe niebędące nieruchomościami, zwłaszcza środki trwałe, wyposażenie, sprzęt techniczny, informatyczny, biblioteczny, archiwalny lub inny majątek ruchomy należący do Towarzystwa.

4. Przez mienie nieruchome definiujemy nieruchomości gruntowe, budynkowe i lokalowe, a także inne składniki majątkowe trwale związane z gruntem, przysługujące Towarzystwu na podstawie prawa własności, użytkowania wieczystego lub innego tytułu prawnego przewidzianego w normach prawnych.

§ 24.

W przypadku powstania wątpliwości interpretacyjnych dotyczących postanowień Statutu, zwłaszcza w zakresie zakresu pojęć, mocy prawnych Drużyn lub sposobu stosowania niniejszych regulacji, rozstrzygnięcie należy do Zgromadzenia. Zgromadzenie rozstrzyga takie wątpliwości w drodze uchwały, podjętej zwykłą większością głosów, poprzez przyjęcie lub zmianę regulaminu miejscowego lub innego aktu wykonawczego Towarzystwa, którego dążeniem jest doprecyzowanie i zmniejszenie niepewności interpretacyjnych dotyczących zapisów Statutowych, w myśl reguły norm ustawowych Sejmu Wielkiego: *Wszystko, i wszędzie, większością głosów decydowane być powinno*. Regulamin miejscowy, o którym mowa powyżej, nie może pozostawać w sprzeczności ze Statutem ani z obowiązującymi normami prawa, a jego postanowienia mają charakter porządkujący i wykonawczy.

§ 25.

1. Zgromadzenie uważa się za prawidłowo zwołane, jeżeli wszyscy uprawnieni do udziału zostali zawiadomieni w sposób przewidziany Statutem, z zachowaniem określonego terminu oraz z podaniem co najmniej: daty rozpoczęcia i zakończenia zgromadzenia, porządku obrad, a także miejsca lub trybu jego przeprowadzenia.

2. Zgromadzenie może odbywać się stacjonarnie, zdalnie, hybrydowo, a także w miejscu rozproszonym o charakterze elektronicznym, wskazanym w zawiadomieniu, umożliwiającym udział uczestników bez konieczności ich fizycznej obecności w jednym miejscu.

3. Zgromadzenie może być również przeprowadzone w określonym przedziale czasowym oraz w trybie korespondencyjnym, przy wykorzystaniu środków komunikacji umożliwiających oddanie głosu, zajęcie stanowiska lub zgłoszenie uwag.

4. Zawiadomienie o Walnym Zgromadzeniu określa zwłaszcza sposób udziału, zasady identyfikacji uczestników oraz sposób oddawania głosów w trybach, o których mowa powyżej.

5. Zgromadzenie zwołane zgodnie z niniejszym paragrafem jest ważne i zdolne do podejmowania uchwał bez względu na liczbę uczestników, chyba że Statut stanowi inaczej.

§ 26.

Towarzystwo może, zgodnie z zakresem działalności określonym w Statucie oraz właściwymi poziomami polskiej klasyfikacji działalności, wspierać, inicjować, koordynować lub uczestniczyć w realizacji projektów o charakterze back-office, mid-office (zwłaszcza dla badań big data / masowych zbiorów danych z obszarami prcingu / badań zmienności cen) oraz front-office, zwłaszcza projektów o charakterze badawczym, informacyjnym, komunikacyjnym, pośrednictwa lub operacyjnym. Wsparcie, o którym mowa powyżej, może obejmować zwłaszcza działania koncepcyjne, doradcze, analityczne, organizacyjne, techniczne, informacyjne lub edukacyjne, realizowane samodzielnie albo we współpracy z innymi podmiotami, z poszanowaniem obowiązujących norm prawnych oraz postanowień Statutu. Towarzystwo zazwyczaj nie dzieli się informacjami statutowymi Towarzystwa (np. dokumentami założycielskimi albo dokumentami o charakterze regulaminów) z kontrahentami, o ile nie zostają osobami przynależnymi osobowo do akcjonariatu Towarzystwa.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacji i/lub istniejące normy prawne stanowiące albo potwierdzające następującą okoliczność i skutek prawny: jeżeli osoba o funkcji władzy wykonawczej otrzymuje pismo zaadresowane jako pismo 'do właściwej osoby' bez ujawnienia danych adresata, tj. danych urzędu, osoba z urzędu otrzymująca to pismo zinterpretuje

nadawcę i adresata najprostszym możliwym sposobem, preferując najprostszą z konkurencyjnych możliwości przekazania tej wiadomości jeśli jest taka konieczność, zgodnie z właściwością, chyba, że osoba ta uzna sama siebie za właściwą osobę, tj. adresata, dla rozpatrzenia tej wiadomości, stosując hipotezę domyślności właściwego adresata jako osoby o funkcji przynależnej osobowo do najbliższego otoczenia osoby prawnej, która otrzymuje określoną wiadomość, a także domyślności petycyjnej z domyślną anonimizacją danych wrażliwych, znaków handlowych itp., chyba, że wiadomość wyraźnie ujawnia intencję braku anonimizacji danych; alternatywnie osoba otrzymująca wiadomość może potraktować ją domyślnie jako darowiznę dóbr niematerialnych składaną na rzecz osoby prawnej otrzymującej tę wiadomość. Jeżeli wiadomość jest nacechowana zarówno charakterem darowizny dóbr niematerialnych i charakterem petycji, zostanie rozpatrzona i/lub rozpoznana najpierw jako darowizna dóbr niematerialnych, zaś charakter petycji w takim przypadku zostanie odczytany jako hipoteza adresatywna (formalna hipoteza potencjalności właściwości petycyjnej równoznaczna z formalnym brakiem konieczności rozpatrywania równoczesnego wniosku o petycję) wobec osoby otrzymującej wiadomość, chyba, że legislacje i/lub pozostałe akty normatywne postanawiają inaczej.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacji i/lub istniejące normy prawne stanowiące, aby osoby prawne władzy wykonawczej stosowały pojęcia rozpatrywania i/lub rozpoznawania spraw aniżeli 'załatwiania spraw', w tym petycji, a także pojęcie społeczności albo społeczności formalnej osoby prawnej aniżeli organu.

§ 27.

Niniejszy zapis może zostać zmieniony lub uchylony uchwałą Zgromadzenia, podjętą zwykłą większością głosów. Towarzystwo, w miarę swoich możliwości i w formie niewiążącej prawnie, upamiętnia osobę ś.p. Stanisława Mrowińskiego, przynależnego do Tajnych Rad Ludowych Wielkopolski, uznawanego w relacjach przekazów miejscowych za przyjaciela Wojciecha Korfanteego (1873-1939) oraz za osobę uczestniczącą w zebraniach wielkopolskich środowisk monarchistycznych, rozważających i/lub proponujących zasadność i pomocność ustanowienia monarchii konstytucyjnej. Towarzystwo upamiętnia Ignacego Potockiego herbu Pilawa (1750-1809), Mikołaja Reja (1505-1569) i Świętosławę, Sigridę Storrådę (wobec *Chronicon*, Thietmara z Marseburga). Upamiętnia zarówno obie dewizy Powstania Styczniowego z 1863 roku, tj. „Wolność, Równość, Całość” oraz „Równość, Wolność, Niepodległość”, dewizę kościuszkowskiej insurekcji „Wolność, Całość, Niepodległość”, pamięć insygniów oraz akt prawny *Dagome iudex* (czyt. Sędzia Dagome). Towarzystwo proponuje i popiera projekty legislacyjne o następującej normie prawnej. Legislacja upamiętnia godła narodowe. Godło Rzeczypospolitej stanowi dwukolorowy sztandar biało-czerwony. Jest godłem narodowym równoprawnym z herbami Rzeczypospolitej. Pierwszym herbem i godłem jest orzeł biały w złotej koronie na czerwonym polu. Godła stanowią także wszystkie herby rodowe i/lub mobilia herbowe i/lub godła heraldyczne Rzeczypospolitej wobec aktu prawnego Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku, jak również hymn, którym jest Mazurek Dąbrowskiego. Ustawa może czynić normy prawne o pieśniach równoprawnych, mogąc ustanowić np. Warszawiankę 1831 roku autorstwa Casimira Delavigne'a w warstwie tekstowej oraz autorstwa Karola Kurpińskiego w warstwie muzycznej, a także Bogurodzicę pieśniami równoprawnymi wobec niektórych ceremoniałów. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacji i/lub istniejące normy prawne stanowiące albo potwierdzające, że upoważnioną Osobą przynależną do społeczności Narodu Rzeczypospolitej jest Osoba subiektywnie i autentycznie doświadczająca albo wyrażająca zgodę na swoją przynależność osobową do tych społeczności. Upamiętnia Kazimierza Kowalskiego (1902–1942), jego brata Bolesława Kowalskiego herbu Wieruszowa, a także przyjaciół (z tej samej klasy szkolnej) syna owego sędziego, Jerzego Kowalskiego (1925-2017) z Jerzym Ficowskim (1924-2006) oraz sprawy Batalionów. Towarzystwo upamiętnia pol. Feliksa Breańskiego (1794-1884), księcia Adama Czartoryskiego (1734–1823) i pol. Walerego Sławka (1879-1939) oraz królową Jadwigę (1373-1399). Upamiętnienia, o których mowa powyżej, mają charakter historyczno-pamięciowy nie stanowiąc deklaracji politycznych, programowych ani filozoficzno-ideowych. Towarzystwo upamiętnia Towarzystwo Insurekcyjno-Monarchiczne Trzeciego Maja (wraz z Adresem Towarzystwa Insurekcyjno-Monarchicznego Trzeciego Maja) znane także jako Towarzystwo Trzeciego Maja (z 1843 roku), a także wszystkich 30 sygnatariuszy konstytucji wieczystej Nic nowego bez zgody powszechnej z 1505 roku (Nihil Novi).

Wszystkie działania Towarzystwa w zakresie proponowanych projektów kapelanatów oraz relacji pomiędzy porządkiem publicznym a wspólnotami wyznaniowymi dążą do utrzymania spójności porządku ustrojowego, stabilności ładu publicznego oraz trwałości więzi pomiędzy społecznościami politycznymi, a jej duchowymi reprezentacjami, w granicach praw stanowionych i tradycji ustrojowej, konstytucyjnej i traktatowej niepodległej Rzeczypospolitej. W tym sensie Towarzystwo popiera model kapelanatów ustanawianych explicite jako urzędy świeckiej reprezentacji duchowej, właściwy dla tradycji kontynentalnej, jako możliwości służące:

- i) zapewnienia jawności i rozpoznawalności form reprezentacji i/lub opieki duchowej obecnych w przestrzeniach publicznych,
- ii) utrzymywaniu stałych, uporządkowanych relacji pomiędzy porządkiem publicznym a wspólnotami wyznaniowymi,
- iii) ograniczaniu znaczenia nieformalnych i pozaprawnych form wpływów światopoglądowych,
- iv) odpowiedzialnym ujawnieniom informacji na temat napięć i/lub procesów zmniejszania się mocy więzi pomiędzy osobą i/lub osobami łącznie, a przywiązaniem do powszechnych norm prawnych,
- v) wzmacnianiu odpowiedzialności osób pełniących funkcje opieki duchowej wobec wspólnot politycznych i porządków prawnych w odniesieniu do prawa krajowego.

§ 28.

Towarzystwo Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych upamiętnia Towarzystwo o tej samej nazwie (z lat 1800–1832) lub podobnej (Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk, Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk, Warszawskie Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk), troszcząc się o 'szczęśliwość Narodów' (patrz Konstytucja 3 Maja) troszczy się o relacje pomiędzy normami prawa państwowego a wspólnotami wyznaniowymi, proponując – w zakresie rozsądnym i możliwym – projekty ustaw o relacjach opartych na pojęciu Siły wspomnianej w Konstytucji 3 Maja, rozumianych jako elementy porządku publicznego i ustrojowego. Poparcie Towarzystwa dotyczy wyłącznie rozwiązań normatywnych oraz historyczno-ustrojowych, a nie praktyk religijnych, doktryny wyznaniowej ani form kultu. Działania Towarzystwa w tym zakresie dążą do proponowania i/lub popierania projektu prawnego służącego uporządkowaniu spraw Siły, zwłaszcza relacji pomiędzy porządkiem publicznym, służbami mundurowymi, a świeckimi urzędami reprezentacji duchowej. Towarzystwo ujmuje wskazane zagadnienia w perspektywie prawa państwowego i tradycji ustrojowej, w tym dziedzictwa Konstytucja 3 Maja, bez ingerencji w autonomię wspólnot religijnych oraz bez prowadzenia działalności wyznaniowej ani działalności o charakterze mundurowym. Towarzystwo stanowią drużyny cywilne. Towarzystwo nie zajmuje się obroną spraw wyznaniowych ani adwokaturą na rzecz religijności jako takiej, nie podejmuje działań zmierzających do odtwarzania wyznań, które nie przetrwały próby czasu, ani nie pełni funkcji mediatora jakiegokolwiek potencjalnych bądź faktycznych sporów pomiędzy wspólnotami wyznaniowymi lub relacji pomiędzy nimi. Popierając następujący projekt norm działania w tym zakresie mają charakter neutralny, świecki, pluralistyczny i niedoktrynalny oraz służą wyłącznie popieraniu rozwiązań prawnych i ustrojowych zgodnych z historycznymi standardami aktu Konfederacji Generalnej Warszawskiej.

1. Towarzystwo może popierać, wspierać lub inicjować działania na rzecz kapelanatów wyłącznie dla wyznań i wspólnot religijnych obecnych oraz tolerowanych w ramach Konfederacji Generalnej Warszawskiej, rozumianej jako historyczny akt gwarantujący pluralizm wyznaniowy i wolność sumienia spośród społeczności mieszkańców Rzeczypospolitej.

2. Kapelanaty, o których mowa powyżej, mają charakter urzędów świeckiej społeczności, służących zapewnieniu reprezentacji duchowej wyznań wskazanych w dziedzictwie Konfederacji Generalnej Warszawskiej, bez ustanawiania wyznania uprzywilejowanego oraz z poszanowaniem zasady neutralności światopoglądowej.

3. Wszelkie inne wyznania i wspólnoty religijne, niewymienione lub nieobecne w historycznym kręgu tolerancji Konfederacji Generalnej Warszawskiej, mogą posiadać reprezentację wyłącznie w ramach kapelanatów, o których mowa w niniejszym paragrafie, bez tworzenia odrębnych kapelanatów o charakterze urzędowym.

4. Działania Towarzystwa w tym zakresie mają charakter pluralistyczny, niedyskryminacyjny i świecki, nie stanowią deklaracji wyznaniowej ani ideowej Towarzystwa oraz są realizowane z poszanowaniem autonomii wspólnot religijnych i obowiązujących norm prawnych.

5. Towarzystwo, kierując się dziedzictwem prawnym i zasadami tolerancji wyznaniowej wyrażonymi w akcie Konfederacji Generalna Warszawska, może popierać – w zakresie rozsądnym i możliwym – reguły formalnych społeczności drużynowych oparte na prądach normach prawnych oraz utrwalonych europejskich standardach ustrojowych, zwłaszcza dotyczące kapelanatów jako świeckich urzędów reprezentacji duchowej.

Kapelanaty, o których mowa powyżej, mogą być ustanawiane wyłącznie dla wyznań obecnych i tolerowanych w 1573 roku, które zachowały ciągłość istnienia do czasów współczesnych, to jest:

- i) kapelanat Kościoła Rzymskokatolickiego;
- ii) kapelanat Kościołów Ewangelicko-reformowanych (kalwińskich);
- iii) kapelanat Kościołów Ewangelicko-augsburskich (luterskich);
- iv) kapelanat Jednoty Braci Czeskich (Unitas Fratrum), w jej współczesnej kontynuacji tożsamościowej;
- v) kapelanat Kościoła Prawosławnego oraz innych wschodnich Kościołów chrześcijańskich o zachowanej ciągłości eklezjalnej;
- vi) kapelanat Wspólnot Judaizmu;
- vii) kapelanat Wspólnot Muzułmańskich;
- viii) kapelanat Kościoła Ormiańskiego;
- ix) kapelanat Kościoła Anglii*;
- x) kapelanat Buddyjski**;
- xi) kapelanat Hinduistyczny**

*Anglikanie w XVI wieku byli obecni na terytorium Rzeczypospolitej personalnie jako dyplomaci prowadzący nabożeństwa prywatne, nie zaś jako trwała wspólnota wyznaniowa posiadająca własne struktury świątynne. W konsekwencji nie byli wyznaniem tolerowanym w sensie Konfederacji Warszawskiej z 1573 roku. Fakt ich rzeczywistej obecności na terytorium Rzeczypospolitej w czasie Konfederacji Generalnej Warszawskiej, choć wyłącznie w charakterze personalnym, stanowi historyczną podstawę do swobodnego uznania, iż we współczesnym porządku prawnym anglikanie mają prawo do własnego kapelanatu *explicite*.

****Proponowany konstrukt kapelanatu buddyjskiego i hinduistycznego wywodzi się z możliwości ontologicznej i prawnej, hipotetycznej i potencjalnie faktograficznie podobnej do kapelanatu Kościoła Anglii wobec czasów Konfederacji Generalnej Warszawskiej.**

Towarzystwo proponuje i/lub popiera normy prawne wobec których dla każdej z powyższych kategorii wyznaniowych ustanowiony zostaje jeden kapelanat, złożony ze świeckich urzędów społeczności właściwej dla danej kategorii, przy czym kapelanat może obejmować więcej niż jedną Osobę pełniącą funkcję kapelana. Kapelanat ma charakter zbioru urzędów o charakterze hierarchii rangowej, świeckiej, podczas gdy pojedynczemu kapelanatowi przysługuje jednoosobowy urząd o randze dowódczej, nadrzędny wobec pozostałych urzędów upoważnionych Osób przynależnych do tego kapelanatu, które pełnią urzędy kapelańskie tego kapelanatu. Osoby pełniące funkcje kapelańskie wykonują służbę mundurową Siły wobec norm Artykułu XI Konstytucji 3 Maja, o charakterze jawnym i/lub niejawnym, nie noszą broni ani nie wykonują czynności o charakterze bojowym, a ich zadania ograniczają się do reprezentacji duchowej komunikującej się z owymi upoważnionymi Osobami przynależnymi do Siły, które zadeklarowałyby przynależność i/lub preferowałyby określać się jako szanujące dany kapelanat i wyznaniowo utożsamiające się z nim i/lub konkretnym urzędem (wyznaniem konkretnej urzędującej osoby) przynależnym do danego kapelanatu, zgodnie z pozostałymi normami prawnymi, tj. deklaratywnie przypisując swoją przynależność do określonego kapelanatu. Wszelkie inne wyznania i/lub wspólnoty religijne, nieobjęte katalogiem wyznań obecnych w 1573 roku, zobowiązane byłyby wskazać swoje formalne przypisanie do jednego z urzędów kapelanatów, gwarantując swojej wspólnotie wyznaniowej reprezentację przez określony urząd kapelański w ramach określonego kapelanatu istniejącego dziedzictwa Konfederacji Generalnej Warszawskiej przez oddelegowanie i/lub przypisanie administracyjne jednej osoby ze swojej wspólnoty do tego urzędu.

§ 29.

O ile Towarzystwo kiedykolwiek rozpoznaje, popiera, stosuje, proponuje możliwości albo dystansuje się wobec ekumenizmu, odnosi się do niego jako do jednej z formalnych sprawności harcerskich, w rozumieniu definicji stosowanej przez Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, a nie jako stanowiska światopoglądowego, filozoficznego, religioznawczego, religijnego albo przedmiotu oceny doktrynalnej. Towarzystwo nie ma Statutowych zaangażowań światopoglądowych, ani nie zaangażowań w nauki społeczne, filozoficzne, religioznawcze bądź sprawy wyznań. Nie interesuje się oceną tych domen. Towarzystwo upamiętnia historię Związku Harcerstwa Polskiego – w wyłącznym zakresie jego funkcjonowania i pozostawiania pod zwierzchnictwem i bezpośrednim oddziaływaniem Rządu Rzeczypospolitej w Londynie (Paryż/Angers) na mocy Ustawy Konstytucyjnej 1935 roku, a także po 1989 roku oraz Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, respektując ich stopnie i sprawności w takim zakresie, w jakim są one formalnie określane i stosowane przez te formalne społeczności. Jednocześnie Towarzystwo przyjmuje, że formą skautingu o charakterze wiodącym wobec pozostałych wspólnot drużynowych, w sensie funkcjonalnym i szkoleniowym, jest Polski Związek Żeglarski, proponując i/lub popierając projekty rozwinięć tego Związku albo istniejące normy prawne służące takiemu dążeniu. Towarzystwo popiera projekt norm prawnych dotyczących Rodzajów Harcerstwa Rzeczypospolitej (zwłaszcza projekt ustawy, takiej jak „Ustawa o rodzajach harcerstwa”), który przewidywałby ujmowanie Polskiego Związku Żeglarskiego jako jednego z rodzajów harcerstwa Rzeczypospolitej Polskiej, pełniącego wobec drużyn harcerskich funkcję wiodącą, przewodnią oraz nadrzędną, a także określałby sposoby transferowalności sprawności i stopni nabywanych pomiędzy owymi trzema Związkami, służące ich wzajemnemu odzwierciedlaniu oraz możliwemu kompetencyjnemu transferowaniu. W miarę możliwości Towarzystwo powinno dążyć, o ile kiedykolwiek udałoby się spowodować ustanowienie legislacji o rodzajach harcerskich, aby taka ustawa nadawała odpowiednim rodzajom harcerstwa (np. Rycerstwu Konwentu Ogólnego, jako ustawowo zastrzeżonego rodzaju harcerskiego) możliwość nadawania tytułów Książących, dworskich i szlacheckich Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 30.

1. Towarzystwo proponuje i popiera możliwość posługiwania się niniejszym Statutem, w całości lub w części, jako wzorca przy tworzeniu nowych stowarzyszeń, w tym poprzez powielenie całości i/lub fragmentów obecnych treści, pod warunkiem wyraźnego zaznaczenia, że dany Statut został opracowany na podstawie Statutu Towarzystwa.

2. Dla dążeń, o których mowa w ust. 1, akceptowalne jest zachowanie zaproponowanego w niniejszym statucie nazewnictwa, struktury oraz środków pojęciowych, o ile pozostają zgodne z obowiązującym porządkiem prawnym oraz charakterem nowo tworzonego Towarzystwa.

3. Prezydenta Towarzystwa oświadczeniem woli bądź stosownym Ordynansem i/lub Zgromadzenie na drodze stosownej uchwały może w imieniu Towarzystwa pozwolić na powielanie regularności statutowych zawartych w niniejszym dokumencie jako wzorca prawidłowości służących powoływaniu nowych tego typu zrzeszeń wobec prawa handlowego, przy jednoczesnym poszanowaniu wartości i zasad wyrażonych w niniejszym statucie. Takie pozwolenie i/lub licencja wobec praw autorskich i intelektualnych może tworzyć określone warunki o charakterze franczyzy, zaś strona dokonująca powielenia musi zawrzeć dodatkowy paragraf końcowy informujący o dziedzictwie statutowym i numerze KRS podmiotu obecnego Towarzystwa, z którego pochodzi, zaś warunki franczyzy mogą obejmować pewne statutowe ograniczenia i/lub wymóg wpłaty bezzwrotnego wadium.

4. Postanowienia niniejszego paragrafu mają charakter licencyjny i informacyjny oraz nie ograniczają autonomii stowarzyszeń korzystających z niniejszego Statutu jako wzorca. Towarzystwo wierzy, że jedną z inspiracji kulturowych dla niniejszego Statutu jest tradycja porządkowania norm wspólnych, obecna m.in. w Statucie Łaskiego (*Commune Incliti Poloniae Regni Privilegiorum Constitutionum et Indultuum Publicitus Decretorum Approbatorumque*), przy czym odwołanie to ma charakter historycznego i ceremonialnego upamiętnienia.

§ 31.

Ubiór Prezydenta Towarzystwa powinien być albo formalny wobec kodu Czarne / Białego Krawatu, albo nieformalny, w miarę możliwości unikając stylu mieszanego, tj. formalno-nieformalnego. W tym drugim przypadku, jeśli wybór jest nieformalny, powinien w środowiskach codziennych przypominać ubiór jednej ze społeczności Statutowych Towarzystwa (tj. powinien możliwie odzwierciedlać albo strój wędrowniczy, trekkingowy, albo harcerski bądź żeglarski, możliwie unikając mieszania stylów, a z dowolnością pod względem zróżnicowań pomiędzy długościami i szerokościami geograficznymi ubioru trekkingowego).

§ 32.

W okolicznościach niepewności Towarzystwo stosuje regułę Williama z Ockham, a więc przy stosowaniu domyślności i/lub dorozumienia Towarzystwo może wykazywać tendencję preferowania prostszych objaśnień albo preferować zbiory informacji z mniejszą liczbą parametrów (wyrazów), bardziej powściągliwe, aniżeli bardziej złożone wyjaśnienia. Wobec niektórych okoliczności akceptuje prawną możliwość domniemania rozstrzygnięcia przez wagowo jednakowy zbiór występować zjawisk losowych (np. przez rzut monetą).

§ 33.

1. Towarzystwo proponuje projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne zmierzające do i/lub gwarantujące ujednolicenia zasad honorowania opłat (biletów) za przejazdy kolejowe pomiędzy spółkami kolejowymi w sytuacjach niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przewozu. Dotyczy to przypadków, w których przewoźnik nie dochowuje obietnicy umożliwienia przejazdu o określonej godzinie. Tego rodzaju regulacje prowadziłyby do zasady, zgodnie z którą bilet na przejazd kolejowy, który nie został zrealizowany, podlegałby honorowaniu przez pozostałe spółki kolejowe, aby umożliwić pasażerowi dojazd do preferowanego miejsca najbliższymi dostępnymi środkami transportu kolejowego.

2. Towarzystwo proponuje projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne zmierzające do i/lub gwarantujące brak i/lub minimalizację wytwarzania się zapytań informacyjnych między uczestnikami komunikacji w miejscach publicznych (także w miejscach transportu publicznego), możliwie dążąc do zastępowania zapytań oświadczeniami, które mogą pozostawać bez odpowiedzi. Towarzystwo popiera projekty i możliwości takich ujednoliczeń opłat wnoszonych przez użytkowników transportu publicznego przez uśrednienie cenowe albo poprzez wymóg stosowania systemów automatycznego naliczania opłat typu „dotknięcie na wejściu / dotknięcie na wyjściu”, które powodowałyby brak aktów dowiadywania się i/lub brak ryzyka występowania takich aktów ze strony osób w profesjach cywilnych i mundurowych i/lub zwiększałyby prawdopodobieństwo braków wytwarzania się zapytań, gwarantując komfort, przez stosowne milczenie z braku konieczności odpowiadania na zapytania, a tym samym zwiększając komfort przybywania do przestrzeni publicznej poprzez ograniczenie sytuacji wymagających ingerencji komunikacyjnej. System automatycznego naliczania opłat typu „dotknięcie na wejściu / dotknięcie na wyjściu” powinien być rozpoznawany ze stosownego paragrafu jako system poboru opłat w transporcie publicznym, w którym użytkownik dokonuje rejestracji rozpoczęcia oraz zakończenia przejazdu poprzez przyłożenie nośnika identyfikacyjnego (karty, urządzenia mobilnego lub innego środka elektronicznego) do czytnika przy wejściu do środka transportu lub na teren infrastruktury transportowej („dotknięcie na wejściu”) oraz przy wyjściu z niego („dotknięcie na wyjściu”), a należna opłata ustalana jest automatycznie na podstawie faktycznie przebytej trasy, czasu przejazdu lub liczby przejazdów, bez konieczności uprzedniego zakupu biletu ani samodzielnego wyboru taryfy przez użytkownika.

3. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty norm legislacyjnych na temat Prawa pocztowego pozwalając na tworzenie statusu honorowego klienta operatora pocztowego, przyznanego na podstawie obiektywnych i jawnych kryteriów, np. poprzez zawarcie umowy abonamentowej, wniesienie jednorazowej darowizny na rzecz usług pocztowych. Status honorowego klienta uprawniałby, w zakresie określonym ustawą, do korzystania z uproszczonych procedur obsługi, w tym do składania pełnomocnictw do odbioru korespondencji w dowolnej formie skutecznej na gruncie prawa cywilnego, bez obowiązku posługiwania się formularzem opracowanym przez operatora pocztowego oraz bez uiszczania opłaty za samą akceptację tej formy. Operator pocztowy być może mógłby oferować równocześnie klientom odpłatne usługi dodatkowe w zakresie rejestracji, archiwizacji lub wielokrotnego wykorzystania pełnomocnictw, pod warunkiem, że brak skorzystania z tych usług nie wpływałby na skuteczność zwykłego pełnomocnictwa ani realizację uprawnienia wynikającego ze statusu honorowego klienta. Dzięki takim normom regulaminy operatorów pocztowych nie mogłyby ograniczać ani informacyjnie pomijać uprawnień.

4. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty norm definiujących odpowiednie stosowanie pojęć przez jednostki administracji cywilnych, niecywilnych oraz sądownictwa takich jak: „grzywna” – gdy chodzi o sankcję sądową, „kara pieniężna” – gdy sposób nałożenia obowiązku pochodzi z aktu wykonawczego i/lub „kara porządkowa” – przy naruszeniach administracyjnych, gdy pochodzi z aktu wykonawczego Komisji, a także „opłata karna” – wyłącznie w kontekście skarbówofiskalnym. Opłaty te są określane jako *winy* (w odróżnieniu do prawnego pojęcia *przewinień*). A wszelka terminologia prawna

mandatu (oraz *mandanta*) podlega Opiece Rządowej z mocy prawa jako mandatu sprawowanego i/lub mandatów sprawowanych z mocy prawa wobec Ustawy Rządowej (1791) i konstytucji wieczystej *Per Proclamationem*.

5. Towarzystwo proponuje i popiera projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne gwarantujące możliwość i pozwolenie na formalny i oficjalny przekład pojęcia Rzeczypospolitej Polskiej na angielski jako *Commonwealth of Poland*, aniżeli *Republic of Poland*, które implikuje niespotykaną *'Republikę Polską'*, które to pojęcie nie jest odzwierciedlane w dokumentach państwowych. Towarzystwo proponuje i popiera projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne akceptujące zarówno pojęcie ojczyzny (ang. *fatherland*), matczyzny (ang. *motherland*) jak i pojęcie domowego kraju (ang. *homeland*) jako odniesień do kraju tożsamości kulturowej, również kraju urodzenia, bądź kraju dziedzictwa kulturowego w składaniu informacji formalnych.

§ 34.

O umowach Towarzystwa.

1. Towarzystwo może zawierać umowy wiążące Towarzystwo w zakresie realizacji dążeń Statutowych, w tym umowy dotyczące wytwarzania opracowań, dzieł intelektualnych, programów komputerowych, materiałów informacyjnych, audiowizualnych, badawczych, edukacyjnych lub artystycznych, a także innych rezultatów zgodnych z charakterem i sposobem działania Towarzystwa.

2. Towarzystwo preferuje zawieranie umów o dzieło, rozumianych jako umowy dotyczące wytworzenia oznaczonego rezultatu niematerialnego lub materialnego, zwłaszcza dzieła intelektualnego, informacyjnego, programistycznego, analitycznego lub artystycznego.

3. Umowy, o których mowa w ust. 1–2, mogą być zawierane:

- i) sposobem pisemnym,
- ii) sposobem dokumentowym,
- iii) sposobem mówionym,

zgodnie z wolą stron oraz możliwością wynikającą z przepisów prawa.

4. Umowy mogą być zawierane pomiędzy Towarzystwem a: osobą i/lub osobami działającymi łącznie, osobą prawną, osobami prawnymi działającymi łącznie, a także pomiędzy Towarzystwem a zespołami osób, o ile jest to zgodne z prawem oraz charakterem zobowiązania.

5. Towarzystwo może posługiwać się wzorami umów opracowanymi wewnątrz, zwłaszcza wzorem umowy o dzieło, który może być udostępniany osobom współpracującym z Towarzystwem jako punkt odniesienia dla wzajemnych ustaleń.

6. Zawarcie umowy sposobem mówionym nie wyłącza możliwości jej późniejszego pisemnego potwierdzenia, jeżeli strony uznają takie potwierdzenie za zasadne i/lub porządkujące.

7. Towarzystwo może występować jako strona kontraktów i umów w relacjach prawnych typu B2B (*Business-to-Business*).

8. Postanowienia niniejszego paragrafu mają charakter organizacyjny i porządkowy oraz nie wyłączają stosowania obowiązujących norm prawnych na temat formy, ważności oraz skutków zawieranych umów.

§ 35.

Towarzystwo proponuje następujący wzór umowy o dzieło między stroną zainteresowaną, a Towarzystwem. Jeżeli upoważniona Osoba przynależna do Towarzystwa powoduje na jego rzecz odpłatne skutki formalne (np. opracowania i/lub ekspertyzy), zawarcie umowy wymaga uchwały właściwej Drużyny, a Osoba ta podlega wyłączeniu z czynności decyzyjnych dotyczących tej umowy. Towarzystwo reprezentuje wówczas wyznaczony przez Drużynę pełnomocnik lub inna uprawniona Drużyna Towarzystwa.

UMOWA O DZIEŁO

Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych

zawarta w dniu _____, w _____, z numerem identyfikacyjnym umowy:

pomiędzy:

Towarzystwem Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych,
działającym jako Towarzystwo posiadające osobowość prawną,
reprezentowanym zgodnie z przyjętym sposobem działania Prezydenta Towarzystwa,
zwanym dalej „Towarzystwem”,

a

(imię i nazwisko / nazwa podmiotu),
zwanym / zwaną dalej „Wykonawcą”,

A. Przedmiot umowy

1. Towarzystwo zleca, a Wykonawca przyjmuje do wykonania dzieło polegające na:
2. Dzieło ma charakter samoistny, twórczy lub wykonawczy i jest możliwe do odebrania jako rezultat określonych czynności.

B. Forma zawarcia umowy

1. Umowa może zostać zawarta:

- a) w piśmie,
- b) w mowie, sposobem mówionym,
- c) w formie mieszanej (częściowo w piśmie, częściowo w mowie),
zgodnie z wolą Stron i przyjętym obyczajem Towarzystwa.

2. Zawarcie umowy w mowie, sposobem mówionym, jest uznawane za skuteczne, jeżeli Strony zgodnie określiły:

- a) przedmiot dzieła,
- b) wolę jego wykonania,
- c) sposób rozliczenia lub brak wynagrodzenia.

C. Wykonanie dzieła

1. Wykonawca zobowiązuje się wykonać dzieło samodzielnie i/lub ze stronami omówionymi z Towarzystwem, z należytą starannością oraz zgodnie z uzgodnionymi warunkami współdziałania z Towarzystwem.

2. Dzieło zostanie wykonane w terminie:

D. Wynagrodzenie

1. Z tytułu wykonania dzieła Towarzystwo:

- a) wypłaci Wykonawcy wynagrodzenie w wysokości:

albo

- b) uznaje dzieło za wykonane nieodpłatnie, jako wkład wspierający działalność Towarzystwa.

2. Wynagrodzenie, jeżeli jest należne, może zostać ustalone:

- a) kwotowo,
- b) opisowo,
- c) zwyczajowo,
- d) poprzez późniejsze potwierdzenie.

E. Prawa do dzieła

1. Z chwilą otrzymania dzieła Towarzystwo nabywa prawo do posługiwania się dziełem w zakresie zgodnym z dążeniami statutowymi.

2. Dokładniej wyrażony zakres praw autorskich, jeżeli ma to zastosowanie, może zostać odrębnie dookreślony.

F. Postanowienia końcowe

1. Umowa niniejsza ma charakter cywilnoprawny.
2. W sprawach nieuregulowanych zastosowanie mają przepisy Kodeksu cywilnego.
3. Umowa odzwierciedla wolę Stron wyrażoną zgodnie, w piśmie lub w mowie.

Podpisy (jeżeli sporządzono w piśmie):

Towarzystwo Przyjaciół Nauk

Wykonawca

§ 36.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty prawne zgodne z obecnym akapitem o następującym brzmieniu treści. Osoby przynależne do wykonawczych Drużyn Drużynowych Towarzystwa (aniżeli przynależnych jedynie do Zgromadzenia) powinny mieć tendencję do ujawniania neutralności, bezstronności komunikacyjnej i celowości skutków własnych zaangażowań, a

równocześnie mając tendencję preferowania bezpośredniości i w miarę możliwości gotowości do niesienia pomocy osobom w swoim otoczeniu (odpowiedzialnego obejmowania ich zaangażowań i/lub zobowiązań możliwym mecenatem). Niniejszy Statut nosi nieformalną nazwę „Umowy statutowej Towarzystwa” albo „Umowy statutowej” bądź „Umowy drużynowej”. Prezydent Towarzystwa powołuje na stanowiska cywilne i wojskowe Towarzystwa. Zgodnie z Artykułem VII. w imieniu Osoby monarchy, w obecności tej Osoby bądź w regencji (tj. wobec Artykułu X: *Za Rządu Regencyi*), do Prezydenta Towarzystwa *rozrządzenie*, a także *nominowanie Komendantów należy z wolną atoli ich odmianną za wolą Narodu*. Patentuje *Officerów* i mianuje *Urzędniki*. Przedsiębiorze środki stosowne do okoliczności, stojąc na straży wykonywania uchwał Zgromadzenia. Informuje o tym społeczności Narodu, mieszkańców terytorium Zgromadzenia, w drodze Adresu nad którym nie przeprowadza się debaty (jako formy przemówienia; owy Adres upamiętnia Adres Jego Książęcej Mości (czyli Jego Książęcej Wysokości) ś.p. Księcia Adama Czartoryskiego do Towarzystwa insurekcyjno-monarchistycznego Trzeciego Maja z 1844/1846 roku). Zgromadzenie zbiera się z mocy prawa. Listy kredencyjne i Ordynanse jako akty wykonawcze Prezydenta Towarzystwa nie podlegają kontrasygnatom. Wybory są powszechne, tajne i bezpośrednie. Mogą mieć formę obiegową. Ustawa Konstytucyjna z roku 1935 oraz Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku rozpoznawane są jako tak samo obowiązujące normy prawne i umowy między społecznościami Rzeczypospolitej Polskiej służebne wobec Ustaw Sejmu Wielkiego z 1791 roku. Podczas gdy łączy je urzędowanie prezydenckie objaśnione w niniejszym Statucie pierwszeństwo pozorne mają normy aktu prawnego Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku. Wobec wszelkiej niepewności hierarchii norm prawnych stosuje się następującą hierarchię: PL/e-ISBN/17961 – Preambuła Prawa (ISBN: 978-83-945455-0-5), dokument Konstytucje Wieczyste Sejmu Wielkiego II (przechowywany formą scyfryzowaną zasobów Towarzystwa jako plik zatytułowany *Konstytucje Wieczyste 16.12.2016 06042026.docx* o objętości 180.2kb z uprzednią datą modyfikacji z dnia 15 lutego 2017 roku z godziny 12:33:44 AM CET, a obecną z dnia 10 czerwca 2026 roku; treść tego dokumentu załączona zostaje w następnych rozdziałach Statutu Towarzystwa) i/lub obecny Statut, Konstytucja Wieczysta Nihil Novi (zwłaszcza w odniesieniach do głosowań powszechnych, tajnych i bezpośrednich jako pierwsza gwarancja i zapewnienie normatywne powszechnych głosowań), Konstytucja Wieczysta Per Proclamationem (dla promulgacji przez ogłoszenie / uniwersał / listy okólnikowe itp. akty prawne i/lub im służebne akty wykonawcze), Konfederacja Generalna Warszawska, Ustawy Sejmu Wielkiego, Ustawa konstytucyjna z 1935 roku, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku, Prawo międzynarodowe ratyfikowane, Ustawy, Akty wykonawcze, Akty prawa miejscowego. Relacje pomiędzy polskimi konstytucyjnymi normami prawnymi objaśnia i konstytuuje w proponowany sposób publikacja o numerze publikacji w Bibliotece Narodowej PL/e-ISBN/17961 – tj. Preambuła Prawa (ISBN: 978-83-945455-0-5), którą załącza się pośród dalszych reguł obecnego Statutu (jako jej Wydanie II). Wobec powyższego akty konstytucyjne nie mogą być unieważnione i/lub pominięte, ale mogą trwać w uśpieniu (to jest stanie zawieszenia, lecz o pełnej mocy konstytucyjnej, ustawowej, zasadniczej i służebnej wobec społeczności upoważnionych Osób przynależnych do Zgromadzenia Towarzystwa, społeczności Narodu, mieszkańców Rzeczypospolitej, wobec czego tzw. sejmy konfederackie wspomniane w Ustawach Sejmu Wielkiego nie mają mocy sprawczej). Relacje pomiędzy owymi aktami mogą podlegać regulacjom wobec współczesnych norm powszechnego prawa. Wobec wszelkich wykładni Ustaw Sejmu Wielkiego stosuje się niniejsze interpretacje i definicje przedstawione w obecnym Statucie, zaś interpretacje bezstronne, a więc pozbawione charakterystyk nadinterpretacji (nadmiarów, przeszacowań interpretacyjnych) i/lub niedointerpretacji (niedoborów, niedoszacowań interpretacyjnych) muszą być stosowane wobec norm rękopisu Ustawy Rządowej, aniżeli z wydawnictwa, które opublikowało Ustawy Sejmu Wielkiego w zbiorze: *u Piotra Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów* (z 1791 roku). Jeśli Zgromadzenie nie postanowiłoby inaczej, na drodze uchwały Urzędowi Prezydenta Towarzystwa przysługuje tytuł *Opiekuna Kunsztów* (bezstronnie notując historyczną *perfekcyjną ciszę*, czyli *Parfait Silence* z 1776 roku albo o nieznannej naturze stowarzyszenie *Doskonałego Milczenia na wschodzie Warszawy* (o oznaczeniu WA i/lub Wa i/lub VA i/lub Va), równoważąc wszelki pozorny przekaz tego stowarzyszenia, płynący z nazewnictwa, przekazem: *Przemoc karmi się milczeniem | Bezkarność rodzi eskalację*, gdzie przemoc definiują nadmiary stosowania wpływów sił i/lub nieadekwatności zastosowań wpływów sił, w tym również nieproporcjonalności), a także tytuł *Marszałka*, tytuł *Naczelnika* oraz tytuł *Dyrektora Głównego Towarzystwa Trzeciego Maja*. Tytuły te są nieuprzywilejowane i tworzą skutków prawnych. Przysługujący mu tytuł i/lub tytuły stanowią prerogatywę Prezydenta Towarzystwa, który może powierzyć ten tytuł i/lub tytuły czasowo albo bezterminowo innej Osobie i/lub innym Osobom-łącznie, także równoległe wobec określonej bądź nieokreślonej czaso-przestrzeni, chyba, że uchwała Zgromadzenia ustanowiłaby inną regułę i/lub reguły i/lub regularności. Prezydent Towarzystwa może oświadczeniem woli i/lub Ordynansem złożonym wobec Zgromadzenia i/lub na drodze listu kredencyjnego (tj. dowolną formą aktu powierzenia mocy wykonawczych) powierzyć ten tytuł komuś innemu, jeśli byłaby to Osoba przynależąca do Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Obecne Towarzystwo proponuje, popiera i/lub stosuje tytulaturę honoraryczną, która nie oferuje i/lub nie powoduje zmiany uprawnień, jednakże stanowi dowód rozpoznawania albo wyróżniania zasług osobistych. Zgromadzenie uchwałą może przyznać Osobie tytuł Profesora Towarzystwa Trzeciego Maja, zaś dziełu intelektualnemu tej osoby tytuł Habilitacji Towarzystwa Trzeciego Maja. Prezydent Towarzystwa sposobem pisemnym i/lub mówionym, powołując osobę do honorowej funkcji osoby formalnie zaprzyjaźnionej z Towarzystwem może nadać tej osobie tytuł Prezesa (lub Prezes) (albo Dyrektora / Dyrektor) Misji Towarzystwa bądź Prezesa (lub Prezes) (albo Dyrektora / Dyrektor) Wydziału Towarzystwa i tworząc tymże sposobem wyrazy promowania działalności określonej osoby fizycznej i/lub osoby prawnej. Walne Zgromadzenie może ustanowić regułę na temat nadawania tytułu Prezydenta Towarzystwa przez Prezydenta Towarzystwa. Prezydent Towarzystwa może aktem prawnym nadać osobie tytuł Marszałka Koronnego, na czas określony. Jest domyślnie Przewodniczącym i Dyrektorem Głównym Towarzystwa Trzeciego Maja oraz Przewodniczącym Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej Fiat Lux (i/lub Walnego Zgromadzenia Towarzystwa). Dyrektor Główny może kredencyjnie powierzać wszelkie tytuły, które mu przysługują i/lub które tworzy z mocy uchwały Zgromadzenia. Towarzystwo Trzeciego Maja jest tożsame ze społecznością interesariuszy Towarzystwa Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A. Równocześnie Walne Zgromadzenie Towarzystwa Przyjaciół Nauk Pro Publico

Bono K.O.T.A. RP P.S.A. domyślnie nosi nazwę Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej Fiat Lux, chyba, że Walne Zgromadzenie podejmie uchwałę, iż Zgromadzenie Przyjaciół Konstytucji Rządowej Fiat Lux suponuje i desygnuje społeczność wszelkich interesariuszy Towarzystwa. Wobec Dyrektora Głównego stosowany jest tytuł Prezydenta Towarzystwa, co upamiętnia działalność i funkcję Prezydenta Trybunału Głównego Koronnego, zwłaszcza wtedy, gdy Dyrektor Główny angażuje się w wykonywanie działalności i/lub zobowiązań pro publico bono (pro bono). Może także nadawać tytuł Zarządcy bądź Osoby zarządzającej w znaczeniu kredencyjnym, tj. wobec przekazanego pełnomocnictwa (także wobec osoby przedsiębiorcy z działalnościami nierejestrowymi), aniżeli wobec znaczeń zarządu KSH jednak z mocy KSH i Kodeksu Cywilnego, tj. zgodnie z zawartą w formie aktu notarialnego Umową założycielską przedsiębiorstwa. Może także nadać osobie tytuł odpowiadający tytułaturze i formom adresatywnym Związku Harcerstwa Rzeczypospolitej i/lub Związku Harcerstwa Polskiego i/lub Polskiego Związku Żeglarskiego (przy czym wobec nadawania tychże tytułów i form adresatywnych konieczne jest stosowne uzasadnienie Ordynansem pisemnym, dokumentowanym przez Towarzystwo). Tytuły te mają charakter ceremonialnych zawołań honoryfikacyjnych, nie stanowiąc stopni ani tytułów naukowych i nie wywołują skutków prawnych poza Towarzystwem. Oba te tytuły przyznawane są uchwałą Zgromadzenia. Obok tychże Towarzystwo Trzeciego Maja może odpowiednią uchwałą Zgromadzenia nadać Osobie tytuł Szlachetnej Osoby i/lub tytuł szlachetności i/lub wszelki tytuł, na który pozwalają normy Statutu Towarzystwa Trzeciego Maja i/lub uchwały Zgromadzenia. Towarzystwo proponuje i/lub popiera stanowienie posiadłości Konwentu Ogólnego (Conventus Generalis) Stanu Rycerstwa Rzeczypospolitej jako formalnej, konstytucyjnej społeczności służebnej wobec Jego Królewskiej Mości Króla i/lub Jej Królewskiej Mości Królowej. Stan Rycerstwa jest społecznością formalną i ustawową z przypisaną i/lub nieprzypisaną posiadłością będącą siedzibą zgromadzeń tej społeczności i/lub dowodzenia aktami wykonawczymi działalnościami społeczności. Wobec funkcji Przewodniczącego Towarzystwa stosuje się tłumaczenie na angielski środkiem wyrazu *Chair*. Przewodniczący może powoływać Dziekanów Rad Wydziałów (z tłumaczeniem na angielski: Deans of the Faculty Boards oraz Przewodniczących Rad Wydziałów z tłumaczeniem na angielski: Chairs of the Faculty Boards). Dziekan Rady Wydziału pełni wówczas funkcję równoprawną funkcji Przewodniczącego Rady Wydziału. Jednemu Wydziałowi przypisany zostanie jeden Dziekan albo Przewodniczący (obie funkcje nie będą przypisane równocześnie pojedynczemu Wydziałowi). Dziekan Wydziału (tj. Dziekan Rady Wydziału) może być równocześnie Starszym albo Starszą (tj. Seniosem albo Seniorką) Katedry (ang. Head of Department). Teraźniejszy Prezydent Towarzystwa na ten moment jest Starszym Honorowej Katedry Nauki o Danych (jednej z Honorowych Katedr Wydziału matematyki, fizyki, chemii, nauk lekarskich, historii naturalnej i ekonomiki) mogąc zmienić ten stan spraw własnym aktem wykonawczym w dowolnym momencie. Jest też Starszym Honorowej Katedry Drużynnictwa Dworów Unijnych i Hanzeatyckich (jednej z Honorowych Katedr Wydziału historii, dziejów praw i geografii). Obok Wydziałów Prezydent może tworzyć Szkoły i Cechy, które są równoprawne wobec Wydziałów Towarzystwa w hierarchii formalnej mocy prawnych. Prezydent czuwa nad tym by programy edukacji mistrzowskiej Towarzystwa, wobec zwykłych warunków skutkujące tytułem Mistrza, były jednoroczne lub dwuroczne, natomiast programy edukacji bakalarskiej Towarzystwa wobec zwykłych warunków skutkujące tytułem Bakałarza były trzy-letnie, a programy mistrzowskie następowały pod warunkiem posiadania tytułu Bakałarza lub równoważnego tytułu i by programy mistrzowskie były wyłącznie projektowe (bez konieczności uczęszczania na seminaria bądź zajęcia inne niż umawiane spotkania z osobą promującą projekt mistrzowski, a z możliwością uczęszczania na takie seminaria, zajęcia bądź wykłady jakie osoba biorąca udział w programie uzna za stosowne). Prezydent Towarzystwa może nadać zaszczytny, honorowy tytuł Doktor pro causa meriti canis i/lub zaszczytny, honorowy tytuł Doktor pro causa meriti felis osobie, która wślawiła się istotnymi, godnymi zasługami dla Towarzystwa stanowiącymi umowny zbiór doctoratus meriti canis (nadawany na zew „Anno, ecce Domini Canis”) i/lub doctoratus meriti felis (nadawany na zew „Anno, ecce Domini Felis”). Wówczas osoba może być adresowana tytułem Doktora Pro Causa Meriti Canis Towarzystwa albo Doktora Pro Causa Meriti Felis Towarzystwa. Nadanie tychże tytułów stosowane jest przez Prezydenta Towarzystwa z mocy prawa (pod Artykułem IV Ustawy Rządowej z 1791 roku oraz regulami obecnej umowy założycielskiej Towarzystwa zawartej w formie aktu notarialnego). Prezydent Towarzystwa wydaje akty wykonawcze zazwyczaj w formie Ordynansów (jednak zazwyczaj Ordynans może zezwalać na stosowanie zarządzeń i/lub rozrządzeń i/lub rozporządzeń – w takich przypadkach dokument będzie wyrażał informacje mową współczesną, niestylistowaną (podczas gdy w przypadku Ordynansów będzie stosowana odpowiednia stylistyka jeśli okoliczności sprzyjają możliwościami stosowania wyszukanej stylistyki).

Protokół Walnego Zgromadzenia jest Marszałkiem Walnego Zgromadzenia i Marszałkiem Koronnym Zgromadzenia. Prezydent Towarzystwa może powoływać Cechmistrzów Komisji Mistrzowskich. Prezydent Towarzystwa jest też Prezesem Zgromadzenia Rad Wydziałów Towarzystwa oraz Rektorem Studium Generale. Może ten tytuł i/lub tytuły nadać takiej osobie i/lub takim społecznościom, którym uzna za stosowne powierzyć ten tytuł i/lub tytuły (także po wielokroć w różnych czasoprzestrzeniach i/lub równolegle, także projektem post mortem i/lub apriorycznym; przykład projektu post mortem może stanowić przypadek „Projekt post mortem reformy systemu księgowego”).

Gdy istnieje nieokreśloność normy obecnej Statutu wszelka uchwała Zgromadzenia może ją dookreślić i/lub rozjaśnić w ramach istniejących norm (np. *Protokół Walnego Zgromadzenia jest Marszałkiem Walnego Zgromadzenia i Marszałkiem Koronnym Zgromadzenia* – a więc tworzy się możliwość zapytania: Marszałkiem Koronnym którego Zgromadzenia? Walnego Zgromadzenia Towarzystwa i/lub Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej Fiat Lux – osoba dokładnie znająca Statut byłaby świadoma, iż przynależność osobowa do Walnego Zgromadzenia Towarzystwa powoduje przynależność osobową do Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej Fiat Lux natomiast przynależność osobowa do tej drugiej społeczności niekoniecznie suponuje przynależność osobową do Walnego Zgromadzenia Towarzystwa). Prezydent rozpoznaje funkcje i atrybuje funkcje Dziadów Proszalnych wobec niektórych osób postronnych, niekoniecznie przynależących do interesariuszy

Towarzystwa, a także Wernyhorów (Waligórow), co niekoniecznie suponuje nominacje (atrybucja może być przyjazna, ale może być bezstronna bądź nieprzychylna, awersyjna), a równocześnie możliwie upamiętniając ponadstanowość nazwisk herbownych, co najmniej od 1413 roku według Kroniki Długosza).

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne, które stanowią powszechne prawo do tworzenia drużyny prawnej z mocy prawa (Prawo o Drużynach, Drużynnikach i Drużynniczkach albo Prawo o Drużynach), co także dotyczy prawa do tworzenia drużyny z osobowością prawną z mocy prawa przez minimum dwie osoby. Wszelki wpis legislacyjny stosujący znaki: "i/lub" będziemy odczytywać sposobem mówionym jako "i albo lub" i/lub "i albo bądź". Wszelkie prawo Prezydenta Towarzystwa wyrażone w niniejszym Statucie dla formalnego i/lub nieformalnego tworzenia i/lub nadawania stanów spraw i/lub form adresatywnych i/lub tytułatury suponuje prawo Prezydenta Towarzystwa dla formalnego i/lub nieformalnego usuwania, tj. niszczenia, tj. tworzenia brakujących występowania, tj. tworzenia nieobecnych występowania stanów spraw poczynionych formalnościami i/lub nieformalnościami, a wytwarzanie aktów bądź ich pomijanie nazywane jest regulowaniem wykonawczym, czynionym wobec określonych uchwał Zgromadzenia, tj. z ich mocy prawnej. Akty regulowania rachunków nazywane są aktami wykonawczymi regulowania faktur (łac. *facere*: czynić, wytwarzać / wł. *fattura* / łac. *factura*) prostych bądź złożonych albo aktami wykonawczymi regulowania prostych bądź złożonych pism rachunkowych wobec wykonań bądź twórczych dokumentów zobowiązań rachunkowych wobec wykonań. Pomiędzy owymi pismami wyróżniamy pisma suponujące (tj. powodujące dorozumienie, domyślność, domniemanie swoją wiadomością i/lub treścią i/lub zawartością i/lub informacją) zobowiązania uregulowane i pisma suponujące zobowiązania nieuregulowane. Respektuje się także pisma rachunkowe KsEw (Krajowy sposób Ewentualności pism rachunkowych), co może dookreślać (ogólna i/lub częściowa i/lub opcjonalna i/lub konkretna, dokładna punktowa) uchwała Walnego Zgromadzenia.

Par, a Gon. [Pl.]
Peer, and Hunt. [An.]

Preferowane jest stosowanie reguł domniemanie mnogości. Liczba pojedyncza wyrażen rzeczownikowych jest suponowana liczbą mnogą w taki sposób, iż liczba mnoga wyraża liczbę pojedynczą (tj. $A \rightarrow B$, podczas gdy $! = B \leftarrow A$).

§ 37.

Towarzystwo strzeże Kanonu Wiedzy o Ustawach Sejmu Wielkiego, jako zbiorze wiedzy na temat następujących legislacji, proponując i/lub popierając akty prawne czyniące z tychże obowiązujące prawo w zakresach definiowanych prawnie i przy prawnie definiowanych interpretacjach / współczesnych wykładniach tych aktów:

I. Ustawy konstytucyjne i deklaratywne Sejmu Wielkiego

1. Deklaracja Stanów Zgromadzonych — 6 października 1788 r.
2. Ustawa Rządowa, prawo uchwalone — 3 maja 1791 r. (Konstytucja 3 maja)
3. Seymiki, prawo uchwalone — 24 marca 1791 r.
4. Seymy, prawo uchwalone — 3 maja 1791 r.
5. Sejm Konstytucyjny Extra-ordynaryjny — 3 maja 1791 r.
6. Sądy Seymowe, prawo uchwalone — 13 maja 1791 r.
7. Straż, prawo uchwalone — 1 czerwca 1791 r.
8. Miasta Nasze Królewskie Wolne w Państwach Rzeczypospolitey, prawo uchwalone — 18 kwietnia 1791 r.
9. Urządzenie wewnętrzne Miast Wolnych Rzeczypospolitey w Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim, prawo uchwalone — 24 czerwca 1791 r.
10. Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów — 20 października 1791 r.

II. Ustawy o komisjach

11. Komissya Policyi, prawo uchwalone — 17 czerwca 1791 r.
12. Deklaracja — 27 czerwca 1791 r.

13. Ustawa o Komisji Wojskowej Obojga Narodów — 1 lutego 1789 r.

14. Ustawa o Komisji Skarbowej Obojga Narodów — 1 lutego 1789 r.

III. Ustawy wykonawcze i normotwórcze

15. Prawo o Ordynansach wojskowych — 12 października 1790 r.

16. Prawo o regulaminach wojskowych — 12 października 1790 r.

17. Prawo o sądach asesorskich — 17 maja 1791 r.

18. Prawo o Trybunale Koronnym i Litewskim — 17 maja 1791 r.

IV. Ustawy finansowe i wojskowe

19. Ustawa o podatku na wojsko (ofiara dziesiątego grosza) — 22 czerwca 1789 r.

20. Ustawa o liczebności wojska Rzeczypospolitej — 22 czerwca 1789 r.

§ 38.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekt bądź projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne zmierzające do wypracowania rozwiązań dotyczących reprezentacji obywatelskiej oraz sposobów stałego udziału społeczności Rzeczypospolitej w aktach stanowienia prawa, zwłaszcza poprzez zwiększenie bezpośredniej reprezentatywności oraz częstotliwości udziału obywateli w podejmowaniu głosowań prawotwórczych (tj. nad projektami legislacyjnymi w ogólnym zarysie i/lub w konkretnej ukończonej, pełnej formie) zwykłą większością głosów w sposób wiążący.

Przy obecnej liczbie ludności Rzeczypospolitej proponuje się wyznaczenie okręgów obejmujących po 5747 mieszkańców. Rozwiązanie to mogłoby zostać wdrożone poprzez ustanowienie norm prawnych, zgodnie z którymi osoby głosujące oddawałyby trzy głosy:

1. na upoważnioną osobę kandydującą do przynależności do Izby Poselskiej;
2. na upoważnioną osobę kandydującą do przynależności do Izby Senackiej;
3. na przedstawiciela stałego miejscowego zgromadzenia referendum obywatelskiego, określanego jako Sejm Walny Zgromadzenia Towarzystwa albo Zgromadzenie, podejmującego uchwały nad projektami w formule wolontariackiej, w sprawach jawnych lub tajnych.

Liczbę Osób przynależnych do tej trzeciej formalnej społeczności można określić wariantowo:

– **6 369 osób**

– **36 600 osób**, co zapewniałoby reprezentację jednej osoby na około **1 000 osób** zamieszkałych w określonym sąsiedztwie miejscowej wspólnoty mieszkaniowej

– **122 000 osób**, co zapewniałoby reprezentację jednej osoby na około **300 osób** zamieszkałych w określonym sąsiedztwie miejscowej wspólnoty mieszkaniowej

Upoważnione Osoby przynależące do tej społeczności być może mogłyby być nazywanymi **Sędziami Pokoju** (upamiętniając Sądy gościnne) i/lub Osobami reprezentantów na Sejm Walny Zgromadzenia Towarzystwa – oraz sejmikowymi Prepozytami Dóbr Wspólnych, przy czym posiadaliby oni:

– prawo do inicjatywy ustawodawczej, wiążącej zwykłą większością głosów, realizowane w trybie korespondencyjnym i sposobem jawnym lub tajnym, z koniecznością określenia trybu wobec określonych warunków

– prawo weta podejmowanego zwykłą większością głosów wobec Ustaw uchwalanych przez Sejm,

– uprawnienia uchwał opiniodawczych i/lub przeglądowych (konsultacyjnych *ex ante*, sposobem poprzedzającym i *ex post*, sposobem następczym) wobec procesu legislacyjnego, z zachowaniem nadrzędnej funkcjonalności Izby Senatorskiej Zgromadzenia Towarzystwa oraz standardowej procedury legislacyjnej, chyba, że Sejm Walny wyłoniłby Izbę Senatorską Sejmu delegowanych do Izby Senatorskiej przez Izbę Poselską, każdorazowo na określoną czaso-przestrzeń obradowania.

Zarówno liczba **6 369**, jak i **36 600** osób podejmujących prawotwórcze głosowania jest obecnie możliwa do ustanowienia, także z formułą jednorazowego Zgromadzenia obradującego nie-obiegowo, sposobem nie-rozproszonym, a w jednym miejscu.

Projekt ten nawiązywałby ceremonialnie do dokumentu **Dagome iudex** z 991 roku, przywołując ideę *Całości* społeczności opartej na wspólnocie odpowiedzialnych „Sędziów” – w sensie obywatelskim, a nie sądowym – oraz do tradycji wspólnotowego rozstrzygania ogólnych, powszechnych spraw publicznych na drodze reguł pro publico bono.

Obecna propozycja legislacyjna jako sugestia badawcza stanowi również odpowiedź na współczesne pomysły krytyczne wobec klasycznego systemu wyborczego, w tym idee przedstawione w pracy (...), przy czym w odróżnieniu od koncepcji losowania obligatoryjnego, zakłada ona dobrowolny, jawny i odpowiedzialny udział upoważnionych osób.

Możliwość Obradowania Sejmu, Sejmu Zgromadzenia Towarzystwa poprawiałby skutki formalne społeczności państwowych w sytuacjach nadzwyczajnych, pozostając zgodnym z ustaleniami pewnego klasycznego artykułu empirycznego (...; 1907), wskazującego na statystyczną trafność wartości przeciętnej ze zbiorowej oceny jako mądrości tłumów, zjawiska umiarkowania zbiorowej oceny stanowionej tłumnie w określonych warunkach głosowań pojedynczym głosem na temat zjawisk ilościowych.

Ze względu na dobrowolny charakter kandydowania i mandatu, wybory do proponowanego stałego sposobu promowania prawotwórczych oddziaływać być może mogłyby odbywać się częściej niż standardowe wybory parlamentarne, na przykład raz w roku lub raz na pół roku, co ułatwiałoby łatwą rezygnację, dynamikę takiej reprezentacji i byłoby organizacyjnie wykonalne przy wyżej wskazanych wielkościach okręgów wyborczych ułatwiając kontakt między zwykłymi mieszkańcami, obywatelami Rzeczypospolitej i przedstawicielami Izby legislacyjnej, sprzyjając kontaktom i sprawstwu prawotwórczemu jak też wykonywaniu prawa zgodnie z wolą zwykłej większości.

Wszystkie projekty ustaw zatwierdzane w tym trybie podlegałyby następnie kontroli Izby Senatu oraz dalszemu procedowaniu zgodnie z obowiązującą ścieżką legislacyjną, chyba, że Zgromadzenie Towarzystwa uchwaliłoby dla pewnych projektów brak recenzji przez Izbę Senatu. Zgromadzenie Towarzystwa mogłoby też uchwalić regułę, że wobec głosowań Sejmu Senat stanowi zarówno Izba Poselska jak i Izba Senatorska Zgromadzenia Towarzystwa.

	Liczba posłów	Populacja Rzeczypospolitej Polskiej z roku 2026	Liczba mieszkańców indywidualnego okręgu
RP PL	6,369	36,600,000	5,747
RP PL	36,600	36,600,000	1,000
RP PL	122,000	36,600,000	300

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekt bądź projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne zmierzające do zweryfikowania możliwości obradowania Zgromadzenia Towarzystwa w opisanej powyżej formule jako Sejmu Walnego, zwłaszcza w wariantie mniej licznym, obejmującym 6 tys. 369 upoważnionych Osób przynależnych do Izby Poselskiej, oraz w wariantie bardziej licznym, obejmującym 36 tys. 600 upoważnionych Osób przynależnych do Izby Poselskiej Zgromadzenia Towarzystwa, albo nawet 122 tys. Osób stanowiących rzetelną reprezentację prawotwórczą, która byłaby najbardziej mile widziana dla głosowań nad ogólnymi regułami prawnymi, które mają formę jawną. W przypadku głosowań tajnych głosowania mogłyby być podejmowane przez reprezentantów Sejmu ds. tajnych głosowań, a więc takich wobec których nie zapisuje się informacji na temat tego, kto jak głosował (np. głosowań na temat osobowych powołań na stanowiska albo nad prawotwórstwem wymagającym poufnej formy wyniku). W takich przypadkach wystarczała by liczba 36 tys. 600 reprezentantów. Być może mogłyby te liczby stanowić osoby z poselstwa wolontariackiego ds. jawnych głosowań oraz osoby z poselstwa wolontariackiego ds. głosowań tajnych. Towarzystwo proponuje i/lub popiera usuwalność Osób z Urzędów, jednakowość powszechnych warunków kandydowania osób na powszechne poselstwa wolontariackie. Towarzystwo proponuje i/lub popiera głosowania nad traktatami w powyższej formule przy wymogu podwójnej większości (zarówno wszystkich głosów jak też większość pod względem zwykłej większości we większości województw).

Ponadto, Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekt bądź projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne dążące do utworzenia Izby Przemysłowo-Handlowej wobec następujących postulatów.

Towarzystwo popiera oraz proponuje podjęcie prac legislacyjnych zmierzających do utworzenia Izby Przemysłowo-Handlowej jako dodatkowej drużyny administracji publicznej i/lub sądownictwa, której funkcje upraszczałyby i przyspieszały tworzenie przedsiębiorstw w Rzeczypospolitej Polskiej, zwłaszcza poprzez:

1. odejście od sądowej kontroli ex ante (poprzedzającej) przy referendarskiej kontroli tworzenia przedsiębiorstw na rzecz możliwej kontroli ex post (sposobem następczym), a więc przy jednoczesnym zachowaniu potencjalnej kontroli następczej oraz odpowiedzialności prawnej podmiotów składających oświadczenia;

2. przeniesienie rejestracji przedsiębiorstw z sądów do administracji publicznej, poprzez wyodrębnienie wykonawczych mocy rejestrowych Izby Przedsiębiorstw jako drużyny administracyjnej podążającej drogą zaufania społecznego;
3. wprowadzenie deklaratoryjnego wpisu, dokonywanego niezwłocznie po złożeniu kompletu wymaganych oświadczeń i danych, bez uprzedniej merytorycznej kontroli sądowej;
4. ustanowienie zasady pełnej odpowiedzialności przedsiębiorcy za prawdziwość, kompletność i zgodność z prawem składanych oświadczeń, z sankcjami cywilnymi, administracyjnymi i karnymi stosowanymi następnie i możliwymi sprawdzeniami jakości wolnej od wad za dodatkową opłatą;
5. uproszczenie zakresu danych wymaganych przy rejestracji, do minimum niezbędnego dla identyfikacji podmiotu, przy przeniesieniu pozostałych obowiązków informacyjnych na etap późniejszy;
6. rozpoznawanie deklaratoryjnej rejestracji przedsiębiorstw, jako warunku rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.
7. Towarzystwo wskazuje, że bez jednoczesnego spełnienia postulatów określonych w pkt 1–3 realizacja szybkiej rejestracji przedsiębiorstw jest niemożliwa, natomiast bez spełnienia postulatów określonych w pkt 4–6 byłaby ona ustrojowo i politycznie nieakceptowalna.
8. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne zobowiązujące Opiekę Rządową do dążeń do ujawniania informacji na temat stanów faktycznych i/lub prawnych nieregularności wynikających z występowań i/lub brakujących występowań zasobów utylizacji zjawisk odpadowych, zwłaszcza wobec niedoborów tzw. krytycznych infrastrukturalnych systemów ekosystemów w obszarach ziemi Rzeczypospolitej, kierując się i przekazując rzetelne dane rozpoznania rynkowego takie jak wiadomości, o których informuje poniższa ilustracja tabelaryczna, przekonująca o nieregularności empirycznej w formie anomalii, charakteryzującej się tym, że na ten moment społeczności Rzeczypospolitej cieszą się mniej więcej liczbą ekosystemów ok. 5.3 razy mniejszą niż jej niektóre pobliskie obszary unijne rozpoznawane łącznie.

Kraj	Rok danych	Liczba występowań WtE	Populacja (mln)	Występowania WtE na 1 mln mieszkańców	1 występowanie jest hipotetycznie styczne z x-liczbą mieszkańców
Rzeczpospolita Polska	2022	9	36,6	0,25	~4,1 mln

9. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące, że pojęcia drużyny, załogi i personelu są jednakowo uprawnionymi pojęciami prawno-konstytucyjnymi, świadczącymi o stanie osobistych uprawnień cywilnych i/lub politycznych. W odniesieniu do drużyn dozwolone i konstytucyjnie uprawnione jest formalno-prawne stosowanie pojęć drużynnictwa, drużynników, drużynniczek, uczestników, druhow i druhen, także w wariantach pisanych z wielkiej litery, a wobec pojęcia załogi: załogantów i załogantek, a wobec pojęcia personelu: osób z personelu, osób płci męskiej z personelu i/lub osób płci żeńskiej z personelu. Każda osoba przynależna osobowo do załogi, podobnie jak każda osoba przynależna do personelu jest równocześnie drużynnikiem bądź drużynniczką przynależną osobowo do drużyny obecnej społeczności.

10. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące, że każda osoba subiektywnie i szczerze wyrażająca zgodę bądź doświadczająca akceptacji przynależności osobowej do społeczności Narodu Rzeczypospolitej jest przynależna osobowo do społeczności z mocy prawa, gdyż *Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu*. Prawo może określać różnice i różnicować normy prawne pomiędzy statusem zamieszkiwania pośród społeczności Narodu, subiektywną i szczerą przynależnością osobową do tychże społeczności Narodu, włącznie z wszelkimi społecznościami mieszkańców, a formalnościami posiadania obywatelstwa *Miast* (wobec *Obywatelów Miast*, prawem *Miast Naszych królewskich wolnych w Państwach Rzecz-pltey*), obywatelstwa państwowego i cieszenia się paszportem krajowym (*Kraiovym*) jako stanem dóbr wspólnych i interesariuszy wspólnych społeczności Narodu Rzeczypospolitej. Towarzystwo popiera i/lub proponuje projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące stan społeczności mieszkańców miejscowości miejskich, stan społeczności mieszkańców miejscowości wiejskich i powszechny, zwykły stan szlachecki. Te dwa pierwsze stany są równoprawne, zaś do powszechnego stanu szlacheckiego należy każda osoba przynależna do stanu mieszkańców miejscowości miejskich i/lub do stanu mieszkańców miejscowości wiejskich.

11. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne usuwające konieczności publikacji daty urodzenia przez przedsiębiorców, pozwalając na maskowania danych osobowych w publikowanych dokumentach państwowych na życzenie osób zainteresowanych, przeciwdziałając dyskryminacji jednych społeczności przedsiębiorców przeciwko drugim; promując jednakowe prawa pośród przedsiębiorców, także poprzez umożliwianie tworzenia działalności bez ujawnień jakichkolwiek danych identyfikacyjnych osób je tworzących, zgodnie z domyślnością osobowości prawnej. Tego typu dane mogą pozostawać w dyspozycji osób o odpowiednich funkcjach Urzędników bądź innych Oficjalistów. Jeżeli reguły prawne wymagają publikowania daty urodzenia (np. pośrednio przez tzw. numer PESEL wówczas Prezydent Towarzystwa w miarę możliwości zastrzega ten numer i ujawnia informację z tym numerem w stopkach dokumentów własnej korespondencji reprezentującej Towarzystwo). Dyrektor może używać Towarzystwo własnego rachunku bankowego i może wykonywać regulowanie pism rachunkowych za Towarzystwo. Taki stan spraw ujawniony zostaje w tytule transakcji bankowej (przez ujawnienie informacji „regulacja faktury za Towarzystwo...” - z podaniem pełnej nazwy Towarzystwa).

Zgromadzenie może podjąć uchwałę o wynagrodzeniu Dyrektora z mocy uchwały, tj. samej przynależności osobowej do Drużyny Dyrektorów, określając dowolny rozmiar zbioru występowań zjawisk wynagrodzenia. Wówczas Zgromadzenie dąży do zagwarantowania możliwości ubezpieczenia społecznościowego, które na ten moment polega na regułach solidarności.

12. Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne uznające normy prawne następującej ustawy jako normy wiodące na temat wolności komunikacji między osobami w Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 3 czerwca 1924 r. o pocście, telegrafii i telefonii, strzegąc nieograniczaniu wolności słowa i wolności handlu - co było jednym z fundamentów: legalności korespondencji w tym także prawa do masowych wysyłek listowych w II RP jako podstawowego prawa komunikacyjnego oraz prawa wolności słowa. Towarzystwo stanowczo sprzeciwia się warunkom wobec których prawa te bywają niekonstytucyjnie ograniczane, gdyż na dzień 13 kwietnia 2026 w Rzeczypospolitej obowiązuje ustawa niezgodna z normami konstytucyjnymi, przeciwna wolności pisma, druku i wolności słowa (te niezgodne z normami konstytucyjnymi ustawy to tzw. Ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną, 2002 oraz ustawa Prawo telekomunikacyjne, 2004) – pod względem wymiany i przekazu informacji handlowych – wobec tych ustaw wszelka, nawet neutralna, bezstronna informacja może być posądzana o bycie ‘niezamawianą informacją handlową’. Towarzystwo popiera oddziaływanie, które by pozwoliło na osądzenie konstytucyjne tych norm jako niezgodnych ze standardami wartości konstytucyjnych oraz Ustawy z dnia 3 czerwca 1924 r. o pocście, telegrafii i telefonii, strzegąc jednakowej wolności słowa i wolności do nie mówienia czegokolwiek, o czym traktują dalsze proponowane projekty przedstawione w następnych akapitach Statutu Towarzystwa.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne sprzyjające podtrzymywaniu i/lub odzyskiwaniu służebności cywilnej osób o funkcjach zajmujących się kurierstwem i/lub o podobnych funkcjach Poczty Polskiej jako służby cywilnej (niezależnie od stopnia prywatnych udziałów tej służby), rozpoznając jako stosowne normy prawne ustawy z 3 czerwca 1924 r. o pocście, telegrafii i telefonii, Dz.U. 1924 nr 58 poz. 584, w takim stopniu i o takim zakresie mocy prawnej, który określają obecne normy prawne, a także normy prawne Ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej Dz.U. 1922 nr 21 poz. 164 (wobec jej nowelizacji z 1939 roku), w takim stopniu i o takim zakresie mocy prawnej, który określają obecne normy prawne, popierając projekty legislacyjne wymagające od osoby osiągającej odpowiedni wiek pełnoletności formalną deklarację przynależności osobowej do ogólnego zrzeczenia służby cywilnej bądź ogólnego zrzeczenia pozostałych służb. Normy prawne dookreślą dalsze skutki tej formalnej decyzji wykonywania prawa przez osobę pełnoletnią. W tym znaczeniu każda osoba tworząca i/lub współ-tworząca przedsiębiorstwo bądź stowarzyszenie być może mogłaby być rozpoznawana jako osoba przynależna osobowo do służby cywilnej. Towarzystwa popiera uchwałę Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 kwietnia 1998 r. o ciągłości prawnej między II a III Rzeczpospolitą Polską, zwłaszcza w odniesieniu do Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 r., Dz.U. 1935 Nr 30, poz. 227, a także ustaw wspomnianych w obecnym paragrafie.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne czyniące dzień święta Wolności Nauki.

§ 39.

Jeżeli Zgromadzenie uchwaliłoby możliwość powołania Sejmu Zgromadzenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk – Laboratorium Danych miałyby zastosowanie następujące reguły.

Głosowania podejmowane przez Drużynę Sejmu Zgromadzenia Towarzystwa mają co do zasady charakter jawny, zwłaszcza w zakresie stanowienia uchwał, przyjmowania stanowisk, opinii oraz rozstrzygnięć o charakterze programowym, organizacyjnym lub normatywnym.

Jawność głosowań obejmuje przede wszystkim:

1. imienny charakter głosowania,
2. utrwalenie przebiegu i wyniku głosowania w formie pisemnej lub elektronicznej,
3. możliwość przypisania oddanego głosu do konkretnej osoby przynależnej do organu,
4. udostępnienie wyników głosowania osobom uprawnionym do zapoznania się z dokumentacją Towarzystwa, zgodnie z obowiązującymi zasadami.

Głosowania jawne mogą być przeprowadzane z wykorzystaniem środków technicznych, w tym systemów elektronicznych lub korespondencyjnych, o ile zapewniają one:

1. jednoznaczną identyfikację głosującego,
2. integralność oddanego głosu,
3. możliwość weryfikacji wyniku głosowania.

Głosowanie tajne stanowi wyjątek od zasady jawności i może być zastosowane wyłącznie w sprawach personalnych, zwłaszcza dotyczących:

1. wyboru osób do pełnienia funkcji wykonawczych w Drużynach Towarzystwa,
2. odwołania osób z obowiązków,
3. rozstrzygnięć dotyczących konkretnej osoby, jeżeli wymaga tego wzgląd na jej dobra osobiste albo na poprawność toku decyzyjnego.

Decyzja o przeprowadzeniu głosowania tajnego wymaga każdorazowo:

1. wyraźnego wskazania podstawy jego zastosowania,
2. odnotowania tego faktu w protokole obrad,
3. zapewnienia rzetelności, bezstronności i sprawdzalności procedury liczenia głosów.

Głosowania tajne nie mogą być stosowane w sprawach dotyczących:

1. stanowienia ogólnych uchwał,
2. przyjmowania programów, kierunków działania lub stanowisk Towarzystwa,
3. podejmowania uchwał o skutkach normatywnych lub finansowych.

Dokładniejsze wyrażenia zasad przeprowadzania głosowań, w tym tryb dokumentowania ich przebiegu, mogą zostać określone w regulaminach wewnętrznych Towarzystwa, z zachowaniem zasady jawności jako reguły podstawowej, o ile Zgromadzenie ustanowiłoby taki regulamin i/lub regulaminy wewnętrzne.

§ 40.

Osoba przed objęciem Urzędu Prezydenta Towarzystwa ma prawo złożenia przysięgi za pomocą jednego z i/lub każdego z następujących wariantów roty (owy akt złożenia przysięgi ma charakter upamiętnienia historycznego i podobnie jak i wyżej wspomniane nieuprzywilejowane formy tytułarne nie ma formalnych skutków prawnych):

1. Wobec Art. 19 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 23 kwietnia 1935 roku zgodnie ze słowami tej przysięgi.
2. Wobec skróconej formy tej przysięgi, proponowanymi wyrażeniami rot przysięgi o nieokreślonej charakterystyce stanowiska religijnego i/lub filozoficznego: Świadom odpowiedzialności wobec społeczności Narodu, osób zamieszkających w Rzeczypospolitej, historii za losy Państwa, przysięgam pamiętając o woli mych przodków, na urzędzie Prezydenta Rzeczypospolitej: praw zwierzchniczych Państwa bronić, jego godności strzec, ustawę konstytucyjną stosować, względem wszystkich osób zamieszkających równą kierować się sprawiedliwością, zło i niebezpieczeństwo od Państwa odwracać, a troskę o dobro, prawdę, piękno i pocziwłą, przyzwoitą sprawczość za naczelny poczytywać sobie obowiązek. Niech żyje Polska.
3. Wobec wyrażen i poprzedzając je oświadczeniem 'Przysięgam wobec rot przysięgi Tadeusza Kościuszki': „Ja, Tadeusz Kościuszko, przysięgam w obliczu Boga całemu Narodowi Polskiemu, iż powierzonej mi władzy na niczyj prywatny ucisk nie użyję, lecz jedynie dla obrony całości granic, odzyskania samowładności Narodu i ugruntowania powszechnej wolności używać będę. Tak mi dopomóż Bóg i niewinna męka Syna Jego.” i/lub wyrażeniami podobnymi: „Ja, [imię i nazwisko], przysięgam w obliczu Boga całemu Narodowi Polskiemu, iż powierzonej mi władzy na niczyj prywatny ucisk nie użyję, lecz jedynie dla obrony całości granic, odzyskania samowładności Narodu i ugruntowania powszechnej wolności używać będę. Tak mi dopomóż Bóg i niewinna męka Syna Jego.”
4. Wobec formy powyższej przysięgi, proponowanymi wyrażeniami przysięgi o nieokreślonej charakterystyce stanowiska religijnego i/lub filozoficznego: „Ja, [imię i nazwisko], przysięgam wobec społeczności osób zamieszkających na terytorium Rzeczypospolitej i całemu Narodowi Polskiemu, iż powierzonej mi władzy na niczyj prywatny ucisk nie użyję, lecz jedynie dla obrony całości granic, odzyskania samowładności Narodu i ugruntowania powszechnej wolności używać będę.”
5. Wobec wyrażen rot Ustaw Sejmu Wielkiego: „Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Jedynemu, iż będę wiernie i rzetelnie zachowywał Konstytucję i prawa Rzeczypospolitej, wolności Narodu strzegł, całości granic bronił, sprawiedliwość wszystkim bez różnicy stanu wymierzał, a władzy powierzonej mi na niczyj prywatny ucisk nie użyję. Tak mi dopomóż Bóg.”
6. Wobec formy powyższej rot przysięgi, proponowanymi wyrażeniami o nieokreślonej charakterystyce stanowiska religijnego i/lub filozoficznego: „Przysięgam, iż będę wiernie i rzetelnie zachowywał Konstytucję i prawa Rzeczypospolitej, wolności Narodu strzegł, całości granic bronił, sprawiedliwość wszystkim bez różnicy stanu wymierzał, a władzy powierzonej mi na niczyj prywatny ucisk nie użyję. Niech żyje Polska.”

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekt i/lub projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne, które stanowiłyby preferencję niestosowania dawnej tytułatury królewskiej wobec tej Osoby (*król Polski / królowa Polski*), gdyby wyłoniono Osobę

monarchy (również owej tytulatury przywoływanej w Ustawie Rządowej Sejmu Wielkiego) wobec zmienności czasoprzestrzennych. A zamiast owej historycznej tytulatury (takiej jak „z Bożej łaski Król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki i inszych ziem Pan” i odmian jej form), która wiązała się z przywilejami ustanowiono by możliwość zastosowania obecnie preferowanej ceremonialnej tytulatury proponowanej przez Towarzystwo jako codziennej ceremonialnej tytulatury nieuprzywilejowanej o następującym brzmieniu:

- i) Jego Królewska Mość Król, z BOŻEJ ŁASKI, Książę Rzeczypospolitej i Jej ziemi, tej ziemi *Przybrany Ojciec Kunsztów* społeczności Narodu Królestwa, Złotej Korony Rzeczypospolitej Polskiej i jej ziemskich okolic, Prepozyt Dóbr Wspólnych, Król Kustosz okolic gnieźnieńsko-krakowsko-warszawskich.
- ii) Jeśli Osoba monarchy byłaby płci żeńskiej stosowano by odpowiednio dopasowaną najprostszym możliwym sposobem tytulaturę: Jej Królewska Mość Królowa, z BOŻEJ ŁASKI, Księżna Rzeczypospolitej i Jej ziemi, tej ziemi *Przybrana Matka Kunsztów* społeczności Narodu Królestwa, Złotej Korony Rzeczypospolitej Polskiej i jej ziemskich okolic, Prepozyt Dóbr Wspólnych, Królowa Kustosz okolic gnieźnieńsko-krakowsko-warszawskich.
- iii) Albo w skróconej formie adresatywnej następującą tytulaturę: Jego Królewska Mość Król, z BOŻEJ ŁASKI, Książę Rzeczypospolitej i Jej ziemi, tej ziemi *Opiekun Kunsztów* społeczności Narodu Królestwa, Złotej Korony Rzeczypospolitej Polskiej i jej ziemskich okolic, Król Kustosz okolic gnieźnieńsko-krakowsko-warszawskich. Jeśli Osoba monarchy byłaby płci żeńskiej stosowano by odpowiednio dopasowaną najprostszym możliwym sposobem, tytulaturę: Jej Królewska Mość Królowa, z BOŻEJ ŁASKI, Księżna Rzeczypospolitej i Jej ziemi, tej ziemi *Opiekun Kunsztów* społeczności Narodu Królestwa, Złotej Korony Rzeczypospolitej Polskiej i jej ziemskich okolic, Królowa Kustosz okolic gnieźnieńsko-krakowsko-warszawskich.
- iv) Dodatkową możliwą, równoprawną, nieuprzywilejowaną i równoważną tytulaturę być może mogłyby stanowić następujące wyrażenia wobec osoby płci męskiej: Mistrz Wacht, Watry, Wart Królewskich i Honorowych, Opiekun Zdrowia środowisk społeczności Narodu Rzeczypospolitej / zaś wobec osoby płci żeńskiej: Mistrzynie Wacht, Watry, Wart Królewskich i Honorowych, Opiekunka Zdrowia środowisk społeczności Narodu Rzeczypospolitej,

a następnie wobec osoby płci męskiej:

Marszałek, Naczelnik, Prepozyt Dóbr Wspólnych. Opiekun społeczności Narodu Królestwa (tutor regni) Rzeczypospolitej. Obrońca środowisk społeczności Narodu Królestwa (defensor regni) Rzeczypospolitej, Mecenase, *Sędzia Dagome*; zaś wobec osoby płci żeńskiej

Marszałek, Naczelnik, Prepozyt Dóbr Wspólnych. Opiekunka społeczności Narodu Królestwa (tutor regni) Rzeczypospolitej. Obrończyni środowisk społeczności Narodu Królestwa (defensor regni) Rzeczypospolitej, Mecenase, *Sędzia Dagome*;

o wykładni wyrazów o walorze odniesień do konwencji traktatów międzynarodowych z religijnymi całościami prawnymi jako etymologii równoprawnej pojęciom *godny wyrazów poważania, godna wyrazów poważania*, ale dodatkowo *wobec Przekonania dobrej Wiary losowości (stochastyczności) i/lub preferencji, możliwości, konieczności czyli determinizmu, a więc normy Nic nie dzieje się bez przyczyny, a empirycznie choroba nie istnieje bez przejawu. Mecenase stosuje środki Mecenatu w dobrej wierze.* Zastosowania miałyby także następujące formy adresatywne:

Król panujący, król małżonek (za czaso-przestrzeni panowania królowej), wdowiec po królowej, król-ojciec (podczas panowania jego syna/córki);

w odniesieniu do Osoby monarchy płci żeńskiej:

Królowa panująca, królowa małżonka (za czaso-przestrzeni panującego króla), wdowa po królu, królowa-matka (podczas panowania jej syna/córki). Proponowana współczesna, teraźniejsza fragmentaryczna forma tytularna (albo fragment zawołania ceremonialnej tytulatury) z *BOŻEJ ŁASKI*, aniżeli dawna fragmentaryczna forma tytularna wobec zapisu z *Bożej łaski* służy między innymi przechowywaniu pamięci, z perspektywy teraźniejszej, *ekumenicznej* (w znaczeniu sprawności harcerskich) działalności i obecności w radzie królewskiej w Krakowie (reprezentowanej fragmentarycznie jedną z ulic tego Miasta: ulicą Bożą) Jana Łaskiego herbu Korab (1499-1560), zaś fakt występowania fragmentarycznej formy tytularnej *Król / Królowa* wobec równoczesnej fragmentarycznej formy tytularnej *Książę / Księżna* przysługującej tej samej Osobie służy upamiętnieniu działalności Księcia Adama Kazimierza Czartoryskiego (1734-1823). W ten sposób gwarantuje się wolności obu poziomów interpretacyjnych, godność i wolność sumienia, także wobec osób zaangażowanych w wierzenia wyznań bezosobowych, pozwalając równocześnie na godność i wolność sumienia wszelkich osób zaangażowanych w wierzenia wyznań osobowych, co pozostaje w duchu przekonania albo wierzeń płynących z dziedzictwa intelektualnego Konfederacji Generalnej Warszawskiej (1573).

Obecny Dyrektor Główny Towarzystwa, na ten moment, jeśli uchwała Zgromadzenia nie postanawia inaczej, w modlitwie *Ojciec nasz* stosuje polski przekład reformowany ‘...I nie dopuść byśmy ulegli pokusie...’, stosując sprawność harcerską ekumenizmu (zauważając, że *ekumenizm* ma podwójne znaczenie w tym kręgu kulturowym: jedno znaczenie jest filozoficzno-religioznawcze, a drugie jedynie formalno-prawne, tj. właśnie dotyczące sprawności harcerskiej), mając doświadczenie uczestniczenia w zgromadzeniach wyznaniowych dawnych wyznań obecnych 28 stycznia 1573 roku, tj. istniejących od czaso-przestrzeni Konfederacji Generalnej Warszawskiej gdziekolwiek na świecie, jeśli mogły być reprezentowane w tamtych dniach w Rzeczypospolitej obecnościami osób zaangażowanych zobowiązaniami dyplomacji z zainteresowaniami stanami spraw

Rzeczypospolitej, a które przetrwały do dnia dzisiejszego w kontynuowanym istnieniu formalnym (która to reguła służy staniu na straży niektórych praw pierwotnych, włącznie z niektórymi przypadkami szanowania praw autorskich). Obecne ujawnienie informacji stanowi wiadomość faktograficzną. Towarzystwa proponuje projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne, które dążyłyby do zamiany obecności przyznanych orderów w zamierzonych czasach w prawne uznanie nieobecności ich przyznania, popierając ponowne przyznanie wyłącznie tych orderów, które przyznane mogą być za zasługi wobec odzyskania niepodległości państwowej bądź jej podtrzymywania w momentach niepodległości.

§ 41.

Towarzystwo preferuje następujące formy pełnomocnictw i/lub podobne formy wybranych aktów prawnych Towarzystwa:

1. Załącznik: Przykładowe PEŁNOMOCNICTWO

Ja, niżej podpisany _____ zamieszkały w _____, legitymujący się paszportem nr _____
niniejszym udzielam pełnomocnictwa _____, zamieszkałemu w _____, legitymującemu się paszportem nr _____

do odbioru w moim imieniu wszelkiej korespondencji, listów oraz przesyłek kierowanych do mnie, zwłaszcza w urzędach oraz placówkach pocztowych.

Pełnomocnictwo niniejsze udzielone zostaje na czas nieokreślony i obowiązuje od dnia podpisania.

Sporządzono w _____, dnia _____

Podpis mocodawcy:

2. Załącznik: Przykładowy LIST MOCY

Ja, niżej mianowany,

zamieszkały w _____,

tym listem moim jawnie oznajmiam,

iż daję i zapisuję moc

zamieszkałemu w _____, aby w imieniu moim wszelkie listy, pisma i posyłki, do mnie idące, odbierał i przyjmował, tak w pocztach, jako i w urzędach oraz przed wszelakimi osobami, u których rzecz taka zachodzić może. A co on w tej mierze uczyni, za własne i ważne uznaję, i przy tym stać chcę. Moc ta dana jest bez oznaczenia czasu, i trwa od dnia podpisania tego listu. Na świadectwo czego ręką własną się podpisałem.

Dan w _____,

dnia _____

znak ręki własnej

3. Załącznik: Przykładowy LIST KREDENCYJNY

Wspominając historyczne dziedzictwo na temat wyrażen dworskiego listu kredecyjnego dawnej Rzeczypospolitej, w obecnej chwili w regencji i/lub w obecności Osoby monarchy, Prezydent Towarzystwa wspomina i wyraża następujące oświadczenie woli wobec Towarzystwa w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla:

My, z Bożej Łaski, etc. etc., Król Polski, albo wobec nieobecności Osoba wykonująca uchwały w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla czynimy wiadomo wszystkim i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż osobę o imieniu i nazwisku

nam wierną i godną zaufania, posyłamy i wyprawiamy jako powiernika i

Prezydenta Wydziału Towarzystwa Przyjaciół Nauk ds. Zdarzeń Edukacyjnych

Dajemy mu moc słowa naszego oznajmić, rzeczy powierzone wiernie przedłożyć, odpowiedzi wysłuchać i nam wiernie odnieść. Dajemy mu moc rozmów prowadzić, warunki rozważać, propozycje czynić i przyjmować, jednakże bez ostatecznego związania nas i Rzeczypospolitej ustaleniami. Zastrzegając sobie jednak prawo ostatecznego zatwierdzenia, bez którego nic trwałego być nie może, ale może być wykonywane regułami domyślności i dorozumienia, zwłaszcza, gdy nie ma istotnych przeszkód. Moc ta dana jest do czasu odwołania albo do wykonania rzeczy powierzonych albo wszelkich możliwych porozumień wpływających na stan spraw. Dajemy mu moc rzeczy rozpatrywać, spory godzić, dochody i dobra przejrzeć, oraz porządek i sprawiedliwość w imieniu naszym sprawować. A on sam z wierności, prawdy i sprawy swej przed nami i Rzeczpospolitą odpowiadać będzie. Dajemy mu moc zupełną i wystarczającą, aby w imieniu naszym układy czynił, zapisywał, potwierdzał i do skutku przywoził, a co w tej mierze uczyni, za dobre, ważne i nienaruszone uznawać chcemy. Przeto prosimy, napominamy i rozkazujemy, aby mu wiarę dawano, a co w imieniu naszym oznajmi, przedłoży i sprawować będzie, za naszą wolę i powagę poczytywano.

Na świadectwo czego list ten ręką naszą podpisany i pieczęcią koronną jest utwierdzony.

Dan w,

dnia,

A.D.

Podpis królewski i/lub w regencji w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla

Pieczęć Koronna

4. Załącznik: Przykładowy Ordynans Prezydenta Towarzystwa

Wspominając historyczne dziedzictwo na temat wyrażen dworskich Ordynansów dawnej Rzeczypospolitej, w obecnej chwili w regencji i/lub w obecności Osoby monarchy, Prezydent Towarzystwa wspomina i wyraża następujące oświadczenie woli wobec Towarzystwa w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla:

My, z Bożej łaski, etc. etc., Król Polski, albo wobec nieobecności Osoba wykonująca uchwały w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla, bacząc, iż dla zachowania porządku i jasności w sprawach publicznych, a także aby nie było zwłoki, niepewności ani sporów, postanawiamy i ordynujemy, co następuje:

I. Aby wszyscy urzędnicy, komisarze i osoby, których rzecz niniejsza dotyczy, wedle tego Ordynansu postępowali i nic przeciw niemu nie czynili. II. Osoba przez nas listem kredencyjnym lub listem mocy umocowana ma być we wszelkich urzędach i kancelariach przyjmowana, a czynności jej w granicach powierzonej mocy za ważne i skuteczne poczytywane. III. Zakazuje się wszelkiego odmówienia posłuchu, opóźniania sprawy albo stawiania przeszkód nieprawnych, pod rygorem odpowiedzialności urzędowej. IV. W razie wątpliwości co do zakresu mocy rzecz ma być niezwłocznie referowana, a do czasu rozstrzygnięcia nie wolno czynić szkody ani zwłoki. V. Ordynans niniejszy obowiązuje od dnia ogłoszenia, aż do odwołania lub innego postanowienia.

Dan w (tj. Sporządzono w miejscu), dnia, A.D.
(roku).....Pieczęć

5. Załącznik: Przykładowy Ordynans Komisji Wojskowej Towarzystwa

ORDYNANS KOMISJI WOJSKOWEJ

My, Komisja Wojskowa Koronna ustanowiona prawem Rzeczypospolitej, bacząc na potrzebę porządku, karności i jednolitego postępowania w wojsku, dla uniknięcia nieposłuszeństwa, zwłoki i szkody publicznej, niniejszym postanawiamy i ordynujemy, co następuje:

I. Aby wszyscy oficerowie, podoficerowie i żołnierze, jak też komisarze wojskowi i insze osoby wojsku podległe, wedle niniejszego Ordynansu postępowali, a nic przeciw niemu nie czynili.

II. Rozkazy, pisma i polecenia wydane w imieniu Komisji Wojskowej, przez osoby do tego prawnie umocowane, mają być natychmiast wykonywane, bez odwołki i bez samowolnej wykładni.

III. Żadna osoba wojskowa nie ma prawa odmówić posłuchu, opóźniać czynności albo podważać mocy rozkazu, chyba że sprzeczność z prawem Rzeczypospolitej byłaby jawna i nieulegająca wątpliwości.

IV. W razie powstania wątpliwości co do treści lub zakresu rozkazu, sprawa ma być niezwłocznie referowana do Komisji, przy czym porządek i bezpieczeństwo winny być zachowane do czasu rozstrzygnięcia.

V. Każde uchybienie niniejszemu Ordynansowi podlega odpowiedzialności wojskowej, wedle artykułów i praw obowiązujących.

VI. Ordynans ten obowiązuje od dnia ogłoszenia we wszystkich regimentach, aż do jego odwołania lub zmiany.

A WOBEC PREFERENCJI ORDYNANSEM KOMISJI WOJSKOWEJ WYRAŻONYCH Z ZAKRESAMI MOCY

(przy delegowaniu Oficerów i/lub Komisarzy)

II-a. Osobom wysłanym przez Komisję z listami komisijnymi przysługuje:

Moc prosta – do oględzin, rewizji i zdania relacji Komisji.

Moc pośrednia – do wydawania poleceń porządkowych i karnościowych.

Moc pełna – do rozkazów wiążących, zawiesznień i zabezpieczenia mienia wojskowego.

Zakres mocy ma być w piśmie wysyłającym wyraźnie oznaczony.

Dan w,
dnia,
roku Pańskiego

Podpisy Komisarzy Wojskowych

Pieczęć Komisji

6. Załącznik: Przykładowy UNIWERSAŁ Osoby monarchy i/lub w regencji przekazywany przez Prezydenta Towarzystwa w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla

Wspominając historyczne dziedzictwo na temat wyrażen uniwersału dawnej Rzeczypospolitej, w obecnej chwili w regencji i/lub w obecności Osoby monarchy, Prezydent Towarzystwa wspomina i wyraża następujące oświadczenie woli wobec Towarzystwa w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla:

UNIWERSAŁ

My, z Bożej Łaski, etc. etc., Król Polski, czynimy wiadomo wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż dla porządku spraw publicznych i spokojności pospolitej postanowiliśmy, co następuje.

Przeto podajemy do powszechnej wiadomości, iż osoby przez nas listami kredencyjnymi lub listami mocy posłane i umocowane, w sprawach im powierzonych, mają być wszędzie przyjmowane, wysłuchiwane i bez zwłoki odprawiane, a co w granicach danej im mocy uczynią, za ważne i skuteczne poczytywane.

Przeto napominamy i rozkazujemy, aby wszyscy urzędnicy, wójtowie, burmistrzowie, rajcy, sędziowie i insze osoby publiczne, temu uniwersałowi posłuszeństwo oddali, przeszkód nie czynili i porządek zachowali.

Uniwersał ten ogłoszony ma być publicznie, w miastach, grodach i miejscach zwyczajnych, a po odczytaniu rozesłany, aby nikt nie mógł się nieświadomością wymawiać.

Dan w, dnia, roku bieżącego i/lub Pańskiego

Podpis własnoręczny

Pieczczę

7. Załącznik: Wzór pisma rachunkowego Towarzystwa (w wariancie z VAT – szanując i konstytuując / potwierdzając normy ustanowione najpierw w roku 2011, a następnie 2016, stanowiące progi obrotowe wolności od konieczności stosowania VAT – jako przełom stania na straży wolności fundamentalnych w Rzeczypospolitej, co oznaczało możliwość zastosowań faktur prostych / rachunków prostych, tj. wolnych od VAT; zaś tego rodzaju rachunki / faktury potwierdzenia płatności mogą być przekazywane zarówno w mowie jak i w piśmie).

PISMO RACHUNKOWE

(Ratiocinatio / registr / Ratio Operis / Ratio Expensarum)

nr 1/01/2026

Haec ratio continet debitam pro rebus traditis et/aut operibus praestitis...

(Niniejszy rachunek zawiera sumę należną za dostarczone rzeczy i/lub wykonane dzieło, usługi)

Data wystawienia: 31.01.2026

Data sprzedaży / wykonania usługi: 31.01.2026

Ten który rachunek czyni / Towarzystwo czyniące rachunek / Od kogo rachunek / Po stronie dającej rachunek

Towarzystwo Przyjaciół Nauk / Pro Publico Bono | K.O.T.A. | RP | P.S.A

Działające w formie: Prostej Spółki Akcyjnej

ul. Przykładowa 1

00-000 Gniezno

KRS: 0000XXXXXX

NIP: 123-456-78-90

Kapitał akcyjny: 1,00 zł

Ten komu rachunek podano / Odbiorca rachunku / Komu rachunek służy / Po stronie rachunek przyjmującej / Kontrahent:

Y

ul. Kontrahenta 10

00-000 Kraków

NIP: 987-654-32-10

OPIS ŚWIADCZENIA:

Za uczynioną pracę i posługę umysłową,

to jest: usługę doradczą,

wykonaną rzetelnie i wedle najlepszej wiedzy.

Ilość: 1

Cena jednostkowa: 1 000,00 zł

Wartość: 1 000,00 zł

SUMA NALEŻNA: 1 000,00 zł

(słownie: jeden tysiąc złotych 00/100)

INFORMACJA PODATKOWA:

Ten od kogo rachunek posługuje się zwolnieniem z podatku VAT na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług.

Stawka VAT: ZW

Kwota VAT: 0,00 zł

FORMA ZAPŁATY:

Przelew

Termin zapłaty: 14 dni

Rachunek: 12 3456 7890 1234 5678 9012 3456

Na dowód czego niniejszy dokument darowano, przedstawiono.

Darował, przedstawił:

7. Załącznik: Oświadczenie Towarzystwa stanowiące dowód imiennej przynależności osobowej Osoby do akcjonariatu Towarzystwa (w przypadku gdy wytwarzany jest wobec osoby płci żeńskiej informacje w oświadczeniu zostają rozsądnie odpowiednio dopasowane najprostszym możliwym sposobem).

Świadectwo Prawdziwe Towarzystwa Przyjaciół Nauk o posiadaniu akcji przez upoważnioną Osobę

Działając z mocy prawa i w imieniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk PRO PUBLICO BONO | K.O.T.A. | RP | P.S.A z siedzibą w Łodzi albo Mieście Prawem Miast obdarowanym przez śp. Jego Królewską Mość Króla Władysława Jagiełłę, z Bożej Łaski,

Króla Polski, w Mieście Przedbor przebywającym, A.D. (Roku Pańskiego), przez Janka z Czarnkowa (1320-1387) / *Jancone de Czarnekow* Miasta wspomnianego. Niniejszym zaświadcza się i stwierdza, iż:

Szanowny Pan Druh Towarzystwa Przyjaciół Nauk,

Osoba prawnie zdolna, należycie oznaczona, jest i pozostaje posiadaczem akcji Towarzystwa Przyjaciół Nauk PRO PUBLICO BONO | K.O.T.A. | RP | P.S.A, Towarzystwa niniejszego, w liczbie pojedynczej akcji (słownie: 1 akcji zwykłej szeregu A / rodzaju A), co znajduje swe potwierdzenie w księgach i rejestrach Towarzystwa, prowadzonych wedle obowiązujących przepisów i postanowień statutu w imieniu Towarzystwa i na Jego Rzecz, przez Osobę prawną:

Akcje powyższe dają osobie wyżej wymienionej wszelkie prawa i pożytki Osoby osobowo przynależnej do akcjonariatu Towarzystwa, zgodnie z ustawą, statutem Towarzystwa, oraz uchwałami jego prawnych władz, z zastrzeżeniem warunków i ograniczeń w tychże aktach prawnych przewidzianych z mocy prawa i umownie.

Zaświadczenie niniejsze wydane zostaje skutkiem wyrażonej preferencji otrzymania takowego przez stronę zainteresowaną, jako świadectwo stanu prawnego istniejącego na dzień wystawienia.

Dan w Miejscu.....,

Dnia

W imieniu Towarzystwa

.....

(imię i nazwisko)

Prezydent Towarzystwa

(urząd / godność)

.....

(podpis własnoręczny)

lub

(podpis własnoręczny) i (pieczęć Towarzystwa)

§ 42.

Towarzystwo, działając możliwie w granicach obowiązującego Statutu, wyraża poparcie dla misji oraz działalności następujących fundacji koronnych i/lub książęcych: Fundacji Oranje (Oranje Fonds) – Królestwa Nederlandów, Fundacji Księcia Koronnego i Księżnej Koronnej Norwegii (The Crown Prince and Crown Princess Foundation) – Królestwa Norwegii, Fundacji Księcia i Księżnej Walii (w miarę możliwości popierając dążenia prospołecznościowe The Royal Foundation of The Prince and Princess of Wales, zwłaszcza Royal Foundation Centre for Early Childhood) – Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Fundacji Księżniczki Koronnej Victorii (Crown Princess Victoria's Fund) – Królestwa Szwecji, Fundacji Króla Baudouina (King Baudouin Foundation) – Królestwa Belgii, Fundacji Wielkiego Księcia i Wielkiej Księżnej Luksemburga (Fondation du Grand-Duc et de la Grande-Duchesse) – Wielkiego Księstwa Luksemburga, Fundacji Księcia Alberta II z Monako (Prince Albert II of Monaco Foundation) – Księstwa Monako, Fundacji Księcia Koronnego Fryderyka (The Crown Prince Frederik Fund) – Królestwa Danii, Fundacji Książęcej Liechtensteinu (Liechtenstein Prince Foundation) – Księstwa Liechtensteinu, Fundacji Papieskiej (The Papal Foundation) – Państwa Watykańskiego (Stolicy Apostolskiej), Fundacji Księżniczki Asturii (Fundación Princesa de Asturias) – Królestwa Hiszpanii oraz Fundacji Księżniczki Andory (Fundació Princesa d'Andorra) – Księstwa Andory, dostrzegając ich dobro wobec postaci kontrybucji i rozwinięć inicjatyw o znaczeniu kulturowym, społecznościowym, edukacyjnym, humanitarnym oraz międzynarodowym, bez ustanawiania jakiegokolwiek relacji finansowej ani przedstawicielskiej. Niezależnie od powyższego, Towarzystwo, w granicach swoich dążeń Statutowych, popiera oraz uznaje działalność Fundacji Edukacyjnej im. Sir Richarda Stapleya (Sir Richard Stapley Educational Trust), Fundacji Sidneya Perry'ego (The Sidney Perry Foundation), Funduszu Lundgren (The Lundgren Fund), Fundacji Jolanty i Leszka Czarneckich, Fundacji Batorego, Lubuskiej Fundacji im. Paderewskiego, Powiernictwa Charytatywnego Sarah Bancroft Clark (The Sarah Bancroft Clark Charitable Trust), Powiernictwa Humanitarnego (The Humanitarian Trust), a także Gates Foundation, rozpoznając Ich zasługi sprawcze wobec dążeń i rozwinięć służących poprawie jakości współistnienia społeczności kulturowych, rozwinięć edukacji formalnej i nieformalnej oraz współdziałalności międzynarodowej.

§ 43.

Osoba Prezydenta Towarzystwa tworzy rodzaje społecznościowe Towarzystwa Przyjaciół Nauk wobec rodzajów ZHR, możliwie odzwierciedlając tytułatury formalne ZHR, nazewnictwo formalnych rang ZHR i formalnych stopni tej społeczności i jej regulaminów wewnętrznych i/lub oficjalnych funkcjonalności; zaś nie tworzy funkcji odzwierciedlających nazewnictwo PZZ, ale możliwie rozpoznając stopnie, rangi i tytułatury tego zrzeszenia). Osoba ma prawo stosować formalnie, oficjalnie wyżej wspomniane w niniejszym paragrafie imienia Współautora pierwszego nakreślenia szkicu obecnego Statutu w chwili objęcia funkcji Prezydenta Towarzystwa. Każda kolejna zmiana ustanowiona przez Zgromadzenie będzie notowana pod obecnym paragrafem obecnego Statutu wobec pewnej daty. Nowa data będzie dopisana jako data wersji Statutu i może odnosić się do zakresu dni. Obecna wersja jest datowana następującym zakresem dni: od 22 stycznia 2026 do 14 sierpnia 2026 roku.

Jeżeli niektóre osoby z akcjonariatu Towarzystwa objęłyby akcje ciche (bez prawa głosu w Zgromadzeniu Towarzystwa) oznacza to, że Dyrektor Towarzystwa zarządzeniem i/lub Ordynansem ma prawo nie ujawniać niektórych dokumentów Towarzystwa, w tym ksiąg, owym osobom przynależnym do akcjonariatu – co służy między innymi opiece nad projektami krótkoterminowymi, gdy są wykonywane dla podmiotów potencjalnie konkurencyjnych, tj. z tej samej lub podobnej branży bądź sektora gospodarczego wobec którego Towarzystwo prowadzi część swoich wiodących i/lub peryferyjnych działalności zgodnych z umową założycielską i polską klasyfikacją działalności ujawnioną w przepisach tego aktu prawnego). Oznacza to, że akcjonariat uprzywilejowany wglądem do dokumentów poufnych Towarzystwa, uznanych za takie zarządzeniem i/lub Ordynansem dyrektorskim, jest akcjonariatem akcji szeregu A (tj. podobnych do akcji założycielskich), które domyślnie i w preferowany sposób są zbiorem pojedynczej akcji przysługującej jednej osobie, tak długo jak to możliwe.

Funkcja jest rozpoznawana jako bezpośrednie styczości zbiorów, co najmniej dwóch zmiennych losowych i/lub zdeterminowanych (zbiór, co najmniej dwóch zbiorów zbiorów), albo zbiór powtarzalnych skuteczności tego samego i/lub możliwie maksymalnie podobnego rodzaju w czaso-przestrzeni. Osoby przynależne osobowo do akcjonariatu Towarzystwa mogą stosować, z mocy własnego oświadczenia woli, tytuł 'Ajenta' i/lub 'Ahenta' i/lub 'Agent'a' wobec samego siebie lub wobec swoich działalności, gdy angażują się i/lub strzegą wykonywania zobowiązań płynących z mocy Statutu Towarzystwa i/lub umowy założycielskiej.

§ 44.

Wobec powyższych załączony został Adres Towarzystwa Trzeciego Maja, a następnie prototypowe rozpoznanie transkrypcyjne informacji pojawiających się wobec elektronicznego zbioru scyfryzowanych starodruków o 332 stronach A4, oznaczonych: BIBLIOTEKA Zakł. Nar. im. Ossolińskich 7660 XVIII, jako rozwinięcia wiedzy powszechnej na temat stanowionego prawa. Jest to pierwszy w historii załącznik transkrypcyjny do formatu txt/współcześnie-czytelniejszego dla tego konkretnego 18-wiecznego starodruku, umożliwiający współcześnie udogodnione nauczanie o wybranych Ustawach Sejmu Wielkiego i normach przedstawionych tego zbioru Praw Rzeczypospolitej na temat działalności Osoby Króla w Straży i społeczności Narodu Rzeczypospolitej ze Stanami Zgromadzonymi (Obu Izb, Izby Poselskiej i Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla), a także Sądami Sejmowymi. Transkrypcji dokonywano pierwotnie na drodze dwóch etapów i skutki obu zostały tymczasowo zachowane (w sposób przeplatający się, mimowolnie tworząc wrażenie powtórek), wobec domniemania wykonawczego, iż jest to prototypowe dzieło, aniżeli dzieło końcowe. Pod koniec tych zaangażowań pozostała jedna wersja, a drugą usunięto. Zauważmy, że 18 wieczny starodruk udowadnia pojęcie proporcjonalności (Cyrkułów większościowych), o czym informują następujące

wrażenia fragmentów skutków transkrypcji: "do połowy uchwalonych na niniejszym Sejmie Półow, w proporcji rowney kazdey Prowincji porownywamy:", "do połowy uchwalonych na niniejszym Sejmie Posłów, w proporcji równej każdej Prowincji porównywamy:", "Nadto Komisja ułoży liczbę i płace potrzebnych sobie Oficjalistów, w równej proporcji z każdej Prowincji, z których Żaden Urzędu swego sprzedać, ani ustąpić nie będzie mógł", "takovre Miasto uwiadomiemy, iak ma być zachowana proporcya Elekcji, po wszystkich czesciach pryncypalnych Miast", "takowe Miasto uwiadomiemy, jak ma byż zachowana proporcya Elekcji" – konstytucyjnie proponuje i/lub popiera się powyższą dorozumianą, domyślną i/lub jawną definicję proporcjonalności. Transkrypcja została po części skorygowana wobec rękopisu Ustawy Rządowej z 3 maja 1791 roku (który zawierał słowa *Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu*, nie zaś stwierdzenie pojawiające się w zbiorze opublikowanym u Piotra Dufour Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości: *Wszelka władza w społeczności ludzkiej*. Przykład ten wskazuje, że konieczna jest czujność i świadomość, że papierowe druki z 18 wieku mogły być obciążone ryzykiem sabotażu lub nieznacznym odbieganiem od oryginału, który mógł stanowić określony rękopis. Zbiory plików można odnaleźć w elektronicznym Archiwum Akt Dawnych (<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/en/kolekcje/-/kolekcje/20701>). Jak zostało wspomniane na początku obecnego akapitu, przed zapoznaniem się z tym dziełem transkrypcyjnym być może moglibyśmy rozważyć Adres Jego Książęcej Mości śp. Księcia Adama Czartoryskiego.

Adres Towarzystwa Insurekcyjno-Monarchicznego Trzeciego Maja

do Jaśnie Oświeconego [Jego Książęcej Mości] Księcia Adama Czartoryskiego,
Dyrektora Głównego Towarzystwa Insurekcyjno-Monarchicznego Trzeciego Maja,
w imieniu Stowarzyszonych.

[I Odpowiedź Księcia]

Książę!

Polska jest znowu pod bronią. Ze wszystkich części kraju dochodzą nas wieści o powszechnym ruszeniu braci naszych lub o powszechniejszym jeszcze sposobieniu się wszystkich do wielkiej walki o niepodległość. Krew już płynie, padają ofiary.

W dręczącym oddaleniu, odcieci nieprzebytymi w pierwszej chwili zaporami, wyglądamy od Ciebie, Książę, jako od naturalnego naczelnika naszego, rozkazów. Czujemy silniej jak kiedykolwiek potrzebę jedności i zbiorowego, nie zaś pojedynczego działania. Potrzebujemy przeto ponowić Ci zapewnienie, już tylokrotnie przez nas uczynione, posłuszeństwa zupełnego i niezachwianego dla osoby Twojej, a tym samym gotowości na największe i najtrudniejsze dla Ojczyzny ofiary.

Bracia nasi w kraju, zaledwie po tylu klęskach nieco wypoczęli, już znowu – nic nie ważąc – z wiarą, która jednym tylko Polakom jest zrozumiała, którą obcy szaleństwem nazywają, lecz która jest wiarą w konieczny, acz długo czasem opóźniony triumf sprawiedliwości, z nieporównanym wylaniem dla sprawy, wszyscy razem, po dawnemu, rzucają się znowu na wrogów. Cześć im! Szczęść im Boże!

Oddaleni tak wielką przestrzenią, od Ciebie jednego, Książę, wyglądamy znaku i środków do wyruszenia – czy to razem, czy pojedynczo – w pomoc braciom naszym.

Lecz nim to nastąpi, Emigracja winna wywiązać się jeszcze z jednego obowiązku: winna przyjść w pomoc usiłowaniom narodu, otaczając urokiem powszechnego poparcia Tego, w którym Europa dawno już nawykła widzieć naturalnego naczelnika Polski.

Gdyby istniała taka między nami władza, od całej, a przynajmniej od przeważnej większości Emigracji, a w pierwszym rzędzie od znajdujących się pomiędzy nami znakomitszych członków [drużynników / parów] byłego rządu narodowego, sejmu i wojska, stale i głośno popierana – sprawa Polski inaczej by dziś stała. Nawet obcy, nierozumiejący dziś Polski, uwierzyliby w siłę narodu i sprawy tak poważnie reprezentowanej, tak mądrze przez zgodę jej zwolenników kierowanej.

Rzucenie się do broni byłoby już na ów czas w oczach samej Europy naturalnym i koniecznym następstwem dwóch naraz spotykających się warunków: w kraju – niepohamowanego przeciw wrogom zapалу i nieograniczonego dla Ojczyzny wszystkich stanów poświęcenia; w Emigracji – zgody i jedności pod kierunkiem jednego, głośno popieranego naczelnika.

Kraj swego dopełnia. Emigracja czyż pozostanie w tyle? Kiedy Polska, dziś już może całą krwią się zalewa, my tu, pozbawieni udziału w tych pierwszych a tyle stanowczych chwilach boju, trudów i niebezpieczeństw, nie potrafimy dopełnić tego, czym jedynie zrazu dano nam jest wesprzeć te usiłowania? Kiedy bracia nasi bez broni, bez możliwości opatrzenia się w uprzednią organizację, walczą przeciwko licznym, zbrojnym hufcom wrogów – myż nie potrafimy zwalczyć własnych namiętności?

Książę! To przypuszczenie samo dość nas oskarża. Ufamy w Boga, że nie dopuści na nas takiej sromoty.

Członkowie [Drużynnicy / Parowie / Uczestnicy] Towarzystwa Trzeciego Maja, o ile w ich mocy było, nie zaniedbali swej powinności. Wystąpili z sumiennym przedstawieniem myśli, której główną – jeżeli nie jedyną – zaletą w oczach naszych było to, że rozstrojonym i zwątpiałym nieraz umysłem przedstawiała zarazem, jak to świadczy nazwanie towarzystwa naszego, dwa łączne wyobrażenia: Insurekcji i Monarchii. Z jednej strony – wiarę w przyszłość Polski przez powstanie; z drugiej – jasne pojęcie środka, przez który jedynie, w naszym dotychczasowym rozumieniu, powstania liczne i ich rządy miejscowe, jednocześnie na wszystkich częściach Polski występujące, naturalną tej wielkiej walki kolejną, upaść mogące, lecz objawiające się coraz to na innym punkcie, mogłyby przyjść do jedności, do spójności, do poważnego od Europy ocenienia, do pożyczki narodowej, do sprzymierzeńców, do przesylek broni i wszelkiego rodzaju posiłków dla Polski.

Sądziliśmy, że te warunki nie dały się osiągnąć inaczej jak przez dobrowolne połączenie się wszystkich pod naczelnictwem Twoim. Dla przyspieszenia tak pożądanego skutku, powołując się do dawnych ustaw monarchicznych Narodu, widzieliśmy w osobie Twojej, Książę, przyszłego Króla Polski.

Lecz wiadomo Ci zarazem, że łącząc się w hufiec, który dziś w Emigracji liczy przeszło tysiąc członków [drużynników / parów / uczestników] stowarzyszonych, dla przedstawienia Rodakom i Narodowi środka, jakim by najprędzej utworzyć jedność narodową, nie było nigdy zamiarem naszym przesądzać niczyjego przyzwolenia. W każdej okoliczności mawialiśmy wyraźnie: że ktokolwiek innym od nas wiedziony pojęciem, w tym jednym łączy się z nami, żeby w Tobie, Książę, naczelnika znać i ściśle we wszelkiej rzeczy kraju dotyczącej posłuszeństwo Ci ślubować, ten w naszym pojęciu zaspokaja najpilniejszą potrzebę, ten najpilniejszego obowiązku swego względem Ojczyzny i powstania, jako Emigrant, dopełnia.

Na takich to zasadach, oparci, po dziś dzień usiłowaliśmy służyć potrzebie Ojczyzny. Lecz dziś przyszła godzina ofiar. W pierwszym rządzie dla powszechnej zgody ofiary czynić winniśmy z uczuć, a nawet do pewnego stopnia ze zdań i opinii swoich. I w tym stowarzyszeniu Trzeciego Maja nie pozostaną w tyle.

Przychodząc do Ciebie, Książę, z ponowieniem Ci wyrazu posłuszeństwa bez granic, przynosimy zarazem i składamy w dłonie Twoje, obok wyznania wiary naszej, zapewnienie uroczyste dla Ciebie i dla Rodaków zdania naszego niepodzielających, że skoro ujrzymy naczelnictwo Twoje polityczne przez Emigrację uznane, szerzenie teorii naszej zupełnie jako towarzystwo zawiesimy i obrócimy odtąd wyłącznie usiłowania nasze ku zgodzie, ku jedności, dla jak największego przed światem uroku władzy naszej i dla najprędszego połączenia się naszego z braćmi na ziemi ojczystej.

Potrzeba nawet teorii naszej mniej nagłą nam się okaże, skoro już mieć będziemy władzę naczelną, skoro ona stanie przez zgodę naszą, przez gorącą chęć pełnienia jej rozkazów i przez przyzwolenie Twoje.

Natenczas już, Książę, z tym nieograniczonym dla sprawy poświęceniem, jakiego przez całe życie świetne i nieustanne dawałeś dowody, przewodź nam w tej świętej sprawie – przewodź w imię Boga i Ojczyzny! A tak, odpowiadając synowskiemu wołaniu naszemu, dopełnisz zarazem tego, co sam o sobie z właściwą połością Twemu powagą Narodowi dawno zapowiadałeś, a czego się od Rodaków ze szlachetną odwagą, jawnie, godnie i cnotliwie domagałeś.

Paryż, dnia 6 marca 1846 roku.

Półkownik, *Feliks Breński*. [w istocie: Breński]

ODPOWIEDŹ XIĘCIA [KSIĘCIA]

PANOWIE,

Słowa dopiero słyszane wzbudzają we mnie żywą wdzięczność. Widzę w nich dowód prawdziwego, a razem roztropnego patriotyzmu. Pojmuję, bo serdecznie podzielam dręczącą boleść waszą, w oddaleniu od braci ogłaszających niepodległość Ojczyzny i krew swoją dla niej lejących. Któż by z nas nie chciał z nimi się połączyć?

Ich czyny dotychczasowe już są godne podziwiania; zdają się jakby dopełnieniem woli boskiej, długo przez nas wyglądaney. Oczywiście nie jest w tym momencie podobnym, aby Emigracja w znacznej liczbie mogła stąd przez nieprzyjacielskie Państwa dostać się do kraju. Ale w tej pierwszej chwili, jako ciało, możemy oddać mu ważne usługi. Możemy, jakście to Panowie wyrazili, przynieść krajowi siłę moralną, kredyt, pożyczkę, broń, posiłki – wszystko, co trwałość walki i ostateczne zapewnienie zwycięstwo.

I słusznie uważacie, że terazniejsze usługi nie będą mogły być dopełnione, jak tylko mocą zgody i zawierzonego jednemu kierunkowi Emigracji. Dzisiejszy krok wasz szlachetny najskuteczniej zdaje się prowadzić do tak pożądanego skutku.

Sądzę, że i z mojej strony nie będzie bez pożytku przypomnieć, że była zawsze między mną a wami, Panowie, co do jednego punktu, różność zdania: zem nigdy nie zachęcał ani chwalił rozwijania waszej teorii w jej zastosowaniu do mnie. Nie taję nawet, że z żalem uważałem jako skutek niechybny stosowania do mnie teorii Towarzystwa Trzeciego Maja, że moje życie utraci kolor, do którego wiele ceny przywiązywałem – kolor i charakter bezinteresowności.

Przyzwyczajony wszelako mało dbać o pozory, kiedy wewnętrzny głos sumienia dość przeciw nim świadczył, nie dbałem też wiele o niekorzystne światło, jakie na mnie, w oczach niektórych ziomków, ta okoliczność rzuciła. Więcej uwagi obracałem na uderzające z drugiej strony skutki przez zasady Towarzystwa Trzeciego Maja sprawione. Wydały one pewną liczbę ludzi (rzecz niesłychaną między Polakami) chciwych, że powiem, posłuszeństwa i karności, niemających innej chęci jak wykonywać najgorliwiej polecenia – bez rozbierania pierwej, czy one są dobre lub złe; bez mieszania do nich własnych opinii i myśli.

Jedną tylko myśl odjąć im niepodobnym było: tę, która była źródłem i podstawą ich przymiotów i całego usposobienia. Sądziłem dla tego, iż nie należało, w czasach gdy tak mało zgody było, występować głośno przeciw ich zasadzie i przez to pozbawiać sprawę krajową hufca najzdolniejszego jej służyć i dla niej wszystko poświęcać. Nie omyliłem się też na was, Panowie. Dzisiejsza odezwa wasza znosi jedyny przedział, który był między nami, i wiąże mnie ściślej z wami.

Od początku Emigracji podnosiłem nieustannie głos za potrzebą porządku, zgodnego działania i jednoci kierunku, którego brak był przyczyną wszystkich klęsk naszych i upadku, a w moim przekonaniu jest teraz i będzie coraz bardziej – w miarę szerzenia się powstania – naszą nagłą potrzebą.

Co zaś do Emigracji: czując, ile dla niej jedność naczelnictwa byłaby siłą i korzyścią, czynicie, Panowie, tej ważnej potrzeby ofiarę nader dotkliwą – ofiarę z popierania własnej i długo ogłaszanej opinii. Dajecie przykład, jak wszelka zarozumiałość i miłość własna powinny się uciszyć w prawdziwie czystym i polskim sercu, kiedy Ojczyzna do niego przemawia.

Ale, Panowie, będą jeszcze inne ofiary do zrobienia. Rzeczy postępują spiesznym pędem w kraju. Ci, co odwagą heroiczną i krwią własną dobijają się niepodległości Ojczyzny, muszą mieć słuszny i przeważny wpływ na jej losy. Emigracja nie może się im narzucać; powinna być i jest gotowa na wszelkie poświęcenia i na poddanie się woli i wyrokowi Narodu. Nie będę się i ja wahał dać z siebie pierwszy przykład należytej uległości.

Lecz Emigracja, przejąwszy się tym duchem, a chcąc dopełnić powinności swego stanowiska – powinności, by jak najprędzej i najdzielniej wesprzeć powstanie Narodowe pomocą moralną naprzód, a wkrótce potem materialną i potężną – Emigracja na to, na własnym polu, zgodnie i rzędnie kierować się winna.

Wiecie dobrze, Panowie, że nie czekałem tej pory, bym dla oczekiwanego zawsze przeze mnie powstania Polski czynił wszystko wedle sił i środków moich. Siły te do ogromnej stosunkowo miary podnieść może zgodne Emigracji poparcie.

Za nowy a szlachetny dowód poparcia waszego, jaki dzisiaj odbieram, dziękuję wam, Panowie, raz jeszcze. Za czyn wasz należy się wam wdzięczność od wszystkich serc szczerze chcących postępu i zwycięstwa odnowionej walki narodowej; a krok wasz dzisiejszy łączy mnie mocniej z wami przez wszystkie więzy szacunku i niezachwianej odtąd wspólności uczuć naszych, przekonań i obowiązków.

W Drukarni i Litografii Maulde i Renou, przy ulicy Bailleul, 9–11.

BIBLIOTEKA Zakładu Narodowego im. Ossolińskich

sygn. XII 7660

USTAWA RZĄDOWA

PRAWO UCHWALONE

dnia 5 maja roku 1791

W Warszawie,

u P. Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości

i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów.

W IMIĘ BOGA W TRÓJCY ŚWIĘTEJ JEDYNEGO

STANISŁAW AUGUST,

z Bożej łaski i woli Narodu

KRÓL POLSKI,

WIELKI KSIĄŻĘ LITEWSKI,

RUSKI, PRUSKI, MAZOWIECKI, ŻMUDZKI,

KIJOWSKI, WOŁYŃSKI, PODOLSKI,

PODLASKI, INFLANCKI, SMOLEŃSKI,

SIEWIERSKI i CZERNIECHOWSKI,

wraz ze STANAMI SKONFEDEROWANYMI,

w liczbie podwójnej,

NARÓD POLSKI REPREZENTUJĄCYMI.

Uznając, iż los nas wszystkich od ugruntowania i wydoskonalenia Konstytucji Narodowej jedynie zawisł;

długim doświadczeniem poznawszy zadawnione Rządu naszego wady;

a chcąc korzystać z pory, w jakiej się Europa z Rządami znajduje, i z tej dogorywającej chwili, która nam samym sobie wróciła;

wolni od hańbiących obcej przemocy nakazów;

ceniąc drożej nad życie, nad szczęśliwość osobistą,

egzystencję polityczną, niepodległość zewnętrzną

i wolność wewnętrzną Narodu,

którego los w ręce nasze jest powierzony;

chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć;

mimo przeszkód, które w nas namiętności sprawować mogą;

dla dobra powszechnego,

dla ugruntowania wolności,

dla ocalenia Ojczyzny naszej i jej granic,

z największą ...

stałością ducha niniejszą Konstytucję uchwalamy i tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopokiby Naród w czasie przepisany wyrażną wolą swoją nie uznał potrzeby odmienienia w niej jakiego Artykułu.

Do której to Konstytucji dalsze ustawy Sejmu terazniejszego we wszystkim stosować się mają.

I. Religia panująca

Religią Narodową panującą jest i będzie Wiara Święta Rzymska Katolicka, ze wszystkimi jej Prawami.

Przejście od Wiary panującej do jakiegokolwiek wyznania jest zabronione pod karami apostazji.

Że zaś ta sama Wiara Święta przykazała nam kochać bliźnich naszych, przeto wszystkim ludziom jakiegokolwiek bądź wyznania, pokój w wierze i opiecej rządowej winniśmy; i dla tego wszelkich obrządków i religii wolność w Krajach Polskich, podług ustaw krajowych, warujemy.

II. Szlachta Ziemianie

Szanując pamięć Przodków naszych, jako Fundatorów Rządu Wolnego, Stanowi Szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwszeństwa w życiu prywatnym i publicznym najuroczyściej zapewniamy;

szczególnie zaś Prawa, Statuta i Przywileje temu Stanowi od Kazimierza Wielkiego, Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły i Witolda, Brata jego, Wielkiego Księcia Litewskiego; niemniej od Władysława i Kazimierza Jagiellończyków, od Jana Alberta, Aleksandra i Zygmunta I, Braci; od Zygmunta Augusta, ostatniego z Linii Jagiellońskiej, sprawiedliwie i prawnie nadane — utwierdzamy, zapewniamy i za niewzruszone uznajemy.

Godność Stanu Szlacheckiego w Polsce, za równa wszelkim stopniom Szlachectwa gdziekolwiek używanym przyznajemy. Wszystkie Szlachtę równymi być między sobą uznajemy, nie tylko co do starania się o Urzędy, i o sprawowanie posług Ojczyźnie, honor, sławę, i pożytek przynoszących; ale oraz co do równego używania Przywilejów i Prerogatyw Stanowi Szlacheckiemu służących. Nade wszystko zaś Prawa bezpieczeństwa osobistego, wolności osobistej, i własności gruntowej i ruchomej, tak, jak od wieków każdemu służyły, świątobliwie, nienaruszenie zachowane mieć chcemy, i zachowujemy; zaręczając najuroczyściej, iż przeciwko własności czyjejkolwiek żadnej odmiany, lub ekscepcji w Prawie nie dopuścimy; owszem Najwyższa Władza Krajowa, i Rząd przez nią ustanowiony, żadnych pretensji pod pretekstem Jurium Regalium, i jakimkolwiek innym pozorem do własności Obywatelskich, bądź w części, bądź w całości, rościć sobie nie będzie. Dla czego bezpieczeństwo osobiste i wszelka własność komukolwiek z Prawa przynależna, jako prawdziwy społeczności węzeł, jako źrenice wolności Obywatelskiej szanujemy, zabezpieczamy, utwierdzamy, i aby na potomne czasy szanowane, ubezpieczone i nienaruszone zostawały, mieć chcemy. Szlachtę za najpierwszych obrońców wolności, i niniejszej Konstytucji uznajemy; każdego Szlachcica cnotcie, Obywatelstwu i honorowi, jej świętość do szanowania, jej trwałość do strzeżenia poruczamy, jako jedyną twierdzę Ojczyzny, i swobód naszych.

III. Miasta i Mieszczanie. Prawo na terazniejszym Sejmie zapadłe, pod tytułem: Miasta Nasze, Królewskie wolne w Państwach Rzeczypospolitej, w zupełności utrzymane mieć chcemy i za część niniejszej Konstytucji deklarujemy, jako Prawo wolnej Szlachcie Polskiej dla bezpieczeństwa ich swobód, i całości wspólnej Ojczyzny nowe, prawdziwe i skuteczne dające siłę.

IV. Chłopi Włościanie.

Płynie najobfitsze bogactw Krajowych źródło, który najliczniejszą w Narodzie stanowi ludność, a zatem najdzielniejszą Kraju siłę, tak przez sprawiedliwość, ludzkość, i obowiązki Chrześcijańskie, jako i przez własny Nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę Prawa i Rządu Krajowego przyjmujemy, stanowiąc: iż odtąd, jakiekolwiek swobody, nadania, lub umowy Dziedzice z włościanami dóbr swoich autentycznie ułożyli, czyżby te swobody, nadania, i umowy były z Gromadami, czyli też z każdym osobno wsi mieszkańcem zrobione, będą stanowić wspólny, i wzajemny obowiązek, podług rzetelnego znaczenia warunków, i opisu zawartego w takowych nadaniach i umowach, pod opiekę Rządu Krajowego podpadający. Układy takowe, i wynikające z nich obowiązki przez jednego właściciela gruntu dobrowolnie przyjęte, nie tylko jego samego, ale i następców jego, lub Prawa nabywców tak wiązać będą, iż ich nigdy samowolnie odmieniać nie będą mocni. Nawzajem Włościanie jakiegokolwiek bądź majątności od dobrowolnych umów, przyjętych nadań, i z nimi złączonych powinności usuwać inaczej się nie będą mogli, tylko w takim sposobie, i z takimi warunkami, jak w opisach tychże umów postanowione mieli, które czy na wieczność, czyli do czasu przyjęte, ściśle ich obowiązywać będą. Zawarowawszy tym sposobem Dziedziców przy wszelkich pożytkach od Włościan im należących, a chcąc jak najskuteczniej zachęcić pomnożenie ludności Krajowej, ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi, tak nowo przybywających, jako i tych. Którzy by pierwsi z Kraju oddalwszy się, teraz do Ojczyzny powrócić chcieli, tak dalece: iż każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły, lub powracający, jak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego, jak, i gdzie chce? Wolny jest czynić umowy na osiadłość, roboczną lub czynsz, jak, i do póki się umówi? Wolny jest osiadać w Mieście, lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraju, do którego zechce powrócić, uczyniwszy zadość obowiązkowi, które dobrowolnie na siebie przyjął.

V. Rząd, czyli oznaczenie Władz Publicznych. Wszelka władza w społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu. Aby więc całość Państw, wolność obywatelska, i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostawały, trzy Władze Rządu Narodu Polskiego składać powinny, i z woli Prawa niniejszego na zawsze składać będą; to jest: Władza Prawodawcza w Stanach zgromadzonych, Władza Najwyższa Wykonawcza w Królu i Straży, i Władza Sądownicza w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.

VI. Sejm, czyli Władza Prawodawcza. Sejm, czyli Stany Zgromadzone, na dwie Izby dzielić się będą, na Izbę Poselską, i na Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla. 11 3 Izba Poselska, jako wyobrażenie i skład wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa: Przeto w Izbie Poselskiej najpierwej decydowane będą wszystkie Projekta. 1. Co 30 Praw ogólnych, to jest: Konstytucyjnych, Cywilnych, Kryminalnych, i do ustanowienia wieczystych Podatków. W których to materiałach propozycje od Tronu, Województwom, Ziemiom i Powiatom, do roztrząśnienia podane, a przez Instrukcje do Izby przychodzące, najpierwsze do decyzji wzięte być mają. 2. Co 30 uchwał Sejmowych, to jest: Poborów doczesnych, stopnia Monety, zaciągania długu Publicznego, Nobilitacji, i innych nagród przypadkowych, rozkładu wydatków Publicznych, ordynaryjnych, i extra-ordynaryjnych, Wojny, Pokoju, ostatecznej Ratyfikacji Traktatów związkowych, i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów, i umów do Prawa Narodów ściągających się, kwitowania Magistratur Wykonawczych, i tym podobnych Zdarzeń głównym Narodowym potrzebom odpowiadających, w których to materiałach propozycje od Tronu prosto do Izby Poselskiej przychodzić mające, pierwszeństwo w wprowadzeniu mieć będą. 12) C Izby Senatorskiej, złożonej z Biskupów, Wojewodów, Kasztelanów i Ministrów pod Prezydencją Króla, mającego Prawo raz dać Votum swoje, drugi raz parytetem rozwiązywać osobiście, lub nadesłaniem zdania swojego do tejże Izby, obowiązkiem jest: 1. Każde Prawo, które po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej, do Senatu natychmiast przesłane być powinno, przyjąć, lub wstrzymać do dalszej Narodu deliberacji opisanej w Prawie większością głosów; przyjęcie, moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo, do przyszłego ordynaryjnego Sejmu, na którym, gdy powtórna nastąpi zgoda, Prawo zawieszone od Senatu przyjętym być musi. 2. Razem uchwałę Sejmową, w materiałach wyżej wyliczonych, którą Izba Poselska Senatowi natychmiast przesłać powinna, wraz z tą Izbą Poselską, większością głosów decydować, a złączona Izb obydwóch większość, podług Prawa opisana, będzie wyrokiem, i wolą Stanów. Warujemy: iż Senatorowie i Ministrowie, w obiektach sprawowania się z urzędowania swojego, bądź w Straży, bądź w Komisji, Votum decisivum w Sejmie nie będą mieli, i tylko zasiadać w ten czas w Senacie mają, dla dania eksplicacji na Żądanie Sejmu. Sejm zawsze gotowym będzie: Prawodawczy i Ordynaryjny rozpoczynać się ma co dwa lata, trwać zaś będzie podług opisu Prawa o Sejmach. Gotowy, w potrzebach nagłych zwołany, stanowić ma o tej tylko materii, do której zwołanym będzie, lub o potrzebie, po czasie zwołania przypadłej. Prawo żadne, na tym Ordynaryjnym Sejmie, na którym ustanowione było, zniesionym być nie może. Komplet Sejmu składać się będzie z liczby Osób niższym Prawem opisanej, tak w Izbie Poselskiej, jako w Izbie Senatorskiej. Prawo o Sejmikach, na teraźniejszym Sejmie ustanowione, jako najistotniejszą zasadę wolności Obywatelskiej, uroczystie zabezpieczamy. Jako zaś Prawodawstwo sprawowane być nie może przez wszystkich, i Naród wyrzeka się w tej mierze przez Reprezentantów, czyli Posłów swoich, dobrowolnie wybranych; przeto stanowimy: iż Posłowie na Sejmikach obrani w Prawodawstwie i ogólnych Narodowych potrzebach, podług niniejszej Konstytucji uważani być mają, jako Reprezentanci całego Narodu, będąc składem ufności powszechnej. Wszystko, i wszędzie, większością głosów decydowane być

powinno. Przeto Liberum Veto, Konfederacje wszelkiego gatunku, i Sejmy Konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwnie, Rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosimy. Zapobiegając z jednej strony gwałtownym, i częstym odmianom Konstytucji Narodowej, z drugiej, uznając potrzebę wydoskonalenia onej po doświadczeniu jej skutków, co do pomyślności publicznej, porę i czas rewizji i poprawy Konstytucji co lat dwadzieścia pięć naznaczamy. Chcąc mieć takowy Sejm Konstytucyjny Extra-Ordynaryjny, podług osobnego o nim Prawa opisu.

VII. Król, Władza Wykonawcza.

Żaden Rząd najdoskonalszy bez dzielnej władzy wykonawczej stać nie może. Szczęśliwość Narodów od Praw sprawiedliwych, Praw skutek od ich wykonania zależy. Doświadczenie nauczyło, że zaniedbanie tej części Rządu nieszczęściami nappełniło Polskę: zawarowawszy przeto wolnemu Narodowi Polskiemu Władzę Praw sobie stanowienia, i moc baczenia nad wszelką Wykonawczą Władzą, oraz wybierania Urzędników do Magistratur; Władzę najwyższego wykonywania Praw, Królowi w Radzie Jego oddajemy: która to Rada Strażą Praw zwał się będzie. Władza Wykonawcza do pilnowania Praw, i onych pełnienia, ściśle jest obowiązana. Tam czynna z siebie będzie, gdzie Prawa pozwalają, gdzie Prawa potrzebują dozoru, egzekucji, a nawet silnej pomocy. Posłuszeństwo należy się jej zawsze od wszystkich Magistratur, moc przynaglenia nieposłusznego, i zaniedbującego swe obowiązki Magistratury, w jej ręku zostawiamy. 16 0 Władza Wykonawcza nie będzie mogła Praw stanowić, ani tłumaczyć, Podatków, i Poborów, pod jakimkolwiek imieniem nakładać, Długów Publicznych zaciągać. Rozkładu dochodów Skarbowych przez Sejm zrobionego odmieniać, Wojny wydawać, Pokoju, ani Traktatu, i żadnego Aktu Dyplomatycznego definitywnie zawierać. Wolno jej tylko będzie, tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić Negocjacje, oraz tymczasowe, i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraju wynikające potrzeby załatwiać, o których najbliższemu Zgromadzeniu Sejmowemu donieść winna. Tron Polski Elekcyjnym przez Familię mieć na zawsze chcemy, i stanowimy. Doznane klęski Bez-Królewiów peryodycznie Rząd wywracających, powinność ubezpieczenia losu każdego mieszkańca Ziemi Polskiej, i zamknięcia na zawsze drogi wpływom Mocarstw Zagranicznych; Pamięć świetności i szczęścia Ojczyzny naszej za czasów Familii ciągle Panujących, potrzeba odwrócenia od Ambicji Tronu obcych, i możliwych Polaków zwrócenia do jednomyślnego wolności Narodowej pielęgnowania, wielką okazały roztropności naszej oddanie Tronu Polskiego Prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po życiu jakiego Nam dobroć Boska pozwoli, Elektor dzisiejszy Saski w Polsce Królować będzie; Dynastia przyszłych Królów Polskich zacznie się na Osobie Fryderyka Augusta dzisiejszego Elektora Saskiego, którego Sukcesorom de lumbis z płci Męskiej Tron Polski przeznaczamy. Najstarszy Syn Króla Panującego po Ojcu na Tron następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy Elektor Saski nie miał Potomstwa płci Męskiej, tedy Mąż przez Elektora za zgodą Stanów Zgromadzonych Córce Jego dobrany, zaczynać ma linię następstwa w płci męskiej do Tronu Polskiego. Dla czego Maryę Augustę Nepomucenę Córkę Elektora Infantkę Polską deklarujemy, zachowując przy Narodzie Prawo żadnej preskrypcji podpadać nie mogące, wybrania do Tronu drugiego Domu po wygaśnięciu pierwszego. Każdy Król wstępując na Tron, wykona przysięgę BOGU i Narodowi, na zachowanie Konstytucji niniejszej, na Pacta Conventa, które ułożone będą z dzisiejszym Elektorem Saskim, B, 0 iako Przeznaczonym do Tronu, i które tak, jak dawne, wiązać go będą. Osoba Króla jest Święta, i bezpieczna od wszystkiego. Nic sam przez się nie czyniący, za nic w odpowiedzi Narodowi być nie może. Nie samowładca, ale Ojcem i Głową Narodu być powinien, i tym go Prawo, i Konstytucja niniejsza być uznaje i deklaruje. Dochody tak, jak będą w Paktach Konwentach opisane, i Prerogatywy Tronowi właściwe, niniejsza Konstytucja dla przyszłego Elekta zawarowane, tkniętymi być nie będą mogły. Wszystkie Akta Publiczne, Trybunały, Sądy, i Magistratury, Monety, Stemple, pod Królewskim iść powinny Imieniem. Król, któremu wszelka moc dobrze czynienia zostawiona być powinna, mieć będzie Jus agratiandi na śmierć skazanych, prócz in Criminibus Status. Do Króla rozrządzenie najwyższe siłami zbrojnymi Krajowymi w czasie Wojny, i nominowanie Komendantów Wojska należeć będzie, z wolna atoli ich odmiana za wolą Narodu. Patentować Oficerów, i miarowne Urzędniki podług Prawa niższego opisu; Nominować Biskupów i Senatorów, podług opisu tegoż Prawa, oraz Ministrów, jako Urzędników pierwszych Władzy Wykonawczej. Jego będzie obowiązkiem. Straż, czyli Rada Królewska do dozoru, całości, i egzekucji Praw, Królowi dodana, składać się będzie: 1. z Prymasa, jako Głowy Duchowieństwa Polskiego, i jako Prezesa Komisji Edukacyjnej, mogącego być wyrzeczonym w Straży przez pierwszego ex Ordine Biskupa, którzy rezolucji podpisywać nie mogą. 2. Z pięciu Ministrów; to jest: Ministra Policji, Ministra Pieczęci, Ministra Belli, Ministra Skarbu, Ministra Pieczęci do Spraw Zagranicznych. 3. Z dwóch Sekretarzy, z których jeden Protokół Straży, drugi Protokół Spraw Zagranicznych, trzymać będą; obydwaj bez votum decydującego. Następca Tronu z Małoletności wyszedłszy, i przysięgę na Konstytucję wykonałszy, na wszystkich Straży posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym być może. B 20 Marszałek Sejmowy, jako na 2 lata wybrany, wchodzić będzie w liczbę zasiadających w Straży, bez wdawania się w jej rezolucje, jedynie dla zwołania Sejmu gotowego, w takim zdarzeniu: gdyby on uznał w przypadkach koniecznego zwołania Sejmu gotowego wymagających, rzetelną potrzebę, a Król go zwołać wzbraniał się, tedy tenże Marszałek do Posłów i Senatorów wydać powinien listy okólne, zwołując onych na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażając. Przypadki zaś do koniecznego zwołania Sejmu są tylko następujące: 1. W gwałtownej potrzebie do Prawa Narodów ściągającej się, a szczególnie w przypadku Wojny ościennej. 2. W przypadku wewnętrznego zamieszania grożącego rewolucją Kraju, lub

kolizją między Magistraturami. 3. W widocznym powszechnego głodu niebezpieczeństwie. 4. W osierociałym Stanie Ojczyzny, przez śmierć Króla, lub w niebezpie-

cznej Jego chorobie. Wszystkie rezolucje w Straży roztrząsane będą przez skład wyżej wspomniony. Decyzja Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach przeważać powinna, aby jedna była w wykonywaniu Prawa wola; Przeto każda ze Straży rezolucja pod Imieniem Królewskim, i z podpisem ręki Jego wychodzić będzie: Powinna jednak być podpisana także przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży, i tak podpisana, do posłuszeństwa wiązać będzie, i dopełniona być ma, bądź przez Komisję, bądź przez jakiegokolwiek Magistratury wykonawcze, w tych jednak szczególnie materiach, które wyraźnie niniejszym Prawem wyłączone nie są. W przypadku gdyby żaden z Ministrów zasiadających decyzji podpisać nie chciał; Król odstąpi od tej decyzji, a gdyby przy niej upierał się; Marszałek Sejmowy w tym przypadku upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego, i jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien. Jako nominowanie wszystkich Ministrów, tak i wezwanie z nich jednego od każdego Administracji wydziału, do Rady swojej, czyli Straży, Króla jest Prawem. Wezwanie to Ministra do zasiadania w Straży, na lat dwa będzie, z wolnym onego na dalsze przez Króla potwierdzeniem. Ministrowie do Straży wezwani, w Komisjach zasiadać nie mają.) I 22) 0 W przypadku zaś, gdyby większość dwóch trzecich części wotów sekretnych, obydwóch izb złączonych na Sejmie, Ministra bądź w Straży, bądź w Urzędzie odmiany żądała; Król natychmiast na jego miejsce innego nominować powinien. Chcąc, aby Straż Praw Narodowych obowiązana była do ścisłej odpowiedzi Narodowi, za wszelkie onych przestępstwa, stanowimy: iż gdy Ministrowie będą oskarżeni przez Deputację do examinowania ich czynności wyznaczoną o przestępstwo Prawa; odpowiadać mają z osoby i majątków swoich. W wszelkich takowych oskarżeniach Stany Zgromadzone prostą większością wotów izb złączonych odeślą obwinionych Ministrów mają do Sądów Sejmowych po sprawiedliwe, i wyroównujące przestępstwu Ich ukaranie, lub przy dowiedzionej niewinności, od sprawy i kary uwolnienie. Dla porządnego Władzy Wykonawczej dopełnienia, ustanawiamy oddzielne Komisye, mające związek ze Strażą, i obowiązane do posłuszeństwa teje Straży. Kommissarze do nich, wybierani będą przez Sejm, dla sprawowania Urzędów swoich w przeciągu czasu Prawem opisanego. Kom- missye te są: 1. Edukacyi. 2. Policji. 3. Wojska. 4. Skarbu. Kommissye Porządkowe Wojewódz- kie na tym Sejmie ustanowione, równie do dozoru Straży należące, odbierać będą rozkazy przez wyżej wspomniane pośrednicze Kommissye, respective co do obiektów każdej z nich Władzy i obowiązków.

VIII. Władza Sądownicza.

Władza Sądownicza nie może być wykonywana ani przez Władzę Prawodawczą, ani przez Króla; lecz przez Magistratury na ten koniec ustanowione i wybierane. Powinna być zaś tak do miejsc przywiązana, żeby każdy czło- wiek blisko dla siebie znalazł sprawiedliwość, żeby przestępny widział wszędzie groźną nad sobą Rękę Krajowego Rządu. Ustanawiamy przeto 1. Sądy pierwszej Instancji dla każdego Województwa, Ziemi, i Powiatu, do których Sędziowie wybierani będą na Sejmi- kach. Sądy pierwszej Instancji będą także gotowe, i czuwające na oddanie sprawiedliwości tym, którzy jej potrzebują. Od tych Sądów iść będzie apelacja na Trybunały główne dla każdej Prowincji być mające, złożone również z Osób na Sejmikach wybranych. I te Sądy tak pierwszej, jako i ostatniej Instancji, będą Sądami Ziemiańskimi dla Szlachty, i wszystkich właścicieli Ziemskich. z kimkolwiek in Causis Juris & facti. 2. Jurydykcyę zaś Sądowe wszystkim Miastom podług Prawa Sejmu terazniejszego o Miastach Wolnych Królewskich zabezpieczamy. 3. Sądy Referendarskie dla każdej Prowincji osobne mieć chcemy w Sprawach Włościan wolnych dawnemi Prawami Sądowi temu poddanych. 4. Sądy Zadworne, asesorskie, Relacyjne, i Kurlandzkie, zachowujemy. 5. Kommissye wykonawcze będą miały Sądy w Sprawach do swej Ad- ministracyi należących. 6. Oprócz Sądów w Sprawach Cywilnych i Kryminalnych, dla wszystkich Stanów będzie Sąd najwyższy Sejmowy zwany. Do którego przy otwarciu każdego Sejmu obrane będą Osoby. Do tego Sądu należeć mają występkę przeciwko Narodowi i Królowi, czyli Crimina Status.

Nowy Codex Praw Cywilnych i Kryminalnych przez wyznaczone przez Sejm Osoby spisać rozkazujemy.

IX. Regencya.

Straż będzie oraz Regencya, mając na czele Królową, albo w Jej nieprzytomności Prymasa.

W tych trzech tylko przypadkach miejsce mieć może Regencya:

1. W czasie małoletności Króla,
2. W czasie niemocy trwale pomieszenie zmysłów sprawującej.

W przypadku, gdyby Król był wzięty na wojnie.

Małoletność trwać tylko będzie do lat osmnastu zupełnych; a niemoc względem trwałego pomieszanja zmysłów deklarowana być nie może, tylko przez Sejm gotowy większością wotów trzech części przeciwko czwartej Izb złączonych.

W tych przeto trzech przypadkach Prymas Korony Polskiej Sejm natychmiast zwołać powinien;

a gdyby Prymas tę powinność zwłoczył; Marszałek Sejmowy Listy okólne do Posłów i Senatorów wyda.

Sejm gotowy urządzi kolej zasiadania Ministrów w Regencyi, i Królową do zastąpienia Króla w obowiązkach Jego umocuje.

A gdy Król w pierwszym przypadku z małoletności wyjdzie, w drugim do zupełnego przyjdzie zdrowia, w trzecim z niewoli powróci; Regencya rachunek z czynności swoich oddać mu powinna, i odpowiadać Narodowi za czas swego urzędowania, tak, jak jest przepisano o Straży, na każdym Ordynaryjnym Sejmie, z Osób i majątków swoich.

X. Edukacja Dzieci

Królewskich. Synowie Królewscy, których do następstwa Tronu Konstytucya przeznacza, są pierwszymi Dziećmi Ojczyzny: Przeto baczność o dobre ich wychowanie do Narodu należy, bez uwłoczenia jednak Prawom Rodzicielskim. Za Rządu Królewskiego sam Król z Strażą, i z wyznaczonym od Stanów Dozorcą Edukacyi Królewiczów, wychowaniem ich zatrudniać się będzie. Za Rządu Regencyi, też z wspomnianym Dozorcą Edukacya ich powierzona mieć sobie będzie. W obydwóch Przypadkach Dozorca od Stanów wyznaczony, donosić winien na każdym Ordynaryjnym Sejmie o Edukacyi i postępku Królewiczów. Komisji zaś Edukacyjnej powinnością będzie podać układ Instrukcyi i Edukacyi synów Królewskich, do potwierdzenia Sejmowi: a to, aby jednostajne w wychowaniu ich prawidła wpajane ciągle, i wcześniej w umysły przyszłych następców Tronu Religia, miłość cnoty, Ojczyzny, Wolności, i Konstytucyi Krajowej. XI. Siła Zbrojna Narodowa. Naród winien jest sobie samemu obronę od napaści, i dla przestrzegania całości swojej. Wszyscy przeto Obywatele są obrońcami całości i Swobód Narodowych. Wojsko nic innego nie jest, tylko wyciągnięta siła obronna i porządna, z ogólnej siły Narodu. Naród winien Wojsku swemu nagrodę i poważenie za to, iż się poświęca jedynie dla jego obrony. Wojsko winno Narodowi strzeżenie granic, i spokojności powszechnej: słowem, winno być jego najsilniejszą tarczą. Aby przeznaczenia tego dopełniło niemylnie, powinno zostawać ciągle pod posłuszeństwem Władzy Wykonawczej, stosownie do opisów Prawa; powinno wykonać Przysięgę na wierność Narodowi i Królowi, i na obronę Konstytucyi Narodowej. Użytym być więc Wojsko Narodowe może na ogólną Kraju obronę, na strzeżenie Fortec i granic, lub na pomoc Prawu, gdyby kto Egzekucyi Jego nie był posłusznym.

(29) DEKLARACYA STANÓW ZGROMADZONYCH.

WSZYSTKIE Prawa dawne i terażniejsze przeciwne niniejszej Konstytucyi, lub któremukolwiek jej Artykułowi znosimy, a opisy szczególne do Artykułów i każdej materyi w niniejszej Konstytucyi zamkniętych potrzebne, jako dokładniej wyszczególniające obowiązki i układ Rządu, za część składającą tę Konstytucyą deklarujemy. Władzy Wykonawczej zalecamy, aby Straż swe obowiązki natychmiast pod okiem Sejmu rozpoczęła i ciągle utrzymywała. BOGU Ojczyźnie uroczyste przysięgamy na posłuszeństwo, na obronę wszystkimi ludzkimi siłami tej całej Konstytucyi, i takową przysięgę, za hasło rzetelnej miłości Ojczyzny dając, wykonanie onej nakazujemy natychmiast tu w Warszawie przez wszystkie Kommissye i Jurydykcyę Sądowe, niemniej przez Wojsko przytomne, a w ciągu najdalej Miesiąca od daty niniejszego Prawa, za ordynansem Komisji Wojskowej przez całe Wojsko Narodowe w Państwach Korony Polskiej, i Wielkiego Xięstwa Litewskiego konsystujące Wyznaczenie Nabożeństwa w jednym dniu po wszystkich

w całym Kraju Kościołach, to jest: dnia ósmego Miesiąca Maia Roku bieżącego, na podziękowanie BOGU za zdarzoną chwilę pomyślną, wydobycia Polski z pod przemocy obcej, i nieładu domowego; za przywrócenie Rządu, który najskuteczniej wolność naszą prawdziwą, i całość Polski zabezpieczyć może; za postawienie tym sposobem Ojczyzny naszej na stopniu mogącym prawdziwą w oczach Europy zyskać jej Konfederacyą. Przewielebnym Biskupom zalecamy, naznaczając Dzień Świętego STANISŁAWA Biskupa i Męczennika, Patrona Korony Polskiej, za uroczysty w Roku, który My i Potomkowie Nasi obchodzić będziemy, za dzień poświęcony Najwyższej Opatrzności, po którym Ojczyzna śmiało i bezpiecznie po tylu nieszczęściach odetchnąć może. Chcemy oraz, aby Duchowieństwo tak Świeckie, jako i Zakonne w naukach Chrześcijańskich, które Prawowiernemu winno ludowi, nie przestawało zachęcać wszystkich do podobnych BOGU dziękczynień. Aby zaś potomne wieki tym silniej czuć mogły, iż dzieło tak pożądane, pomimo największe trudności i przeszkody, za pomocą Najwyższego

losami Narodów Rządzący do skutku przywodząc, nie utraciliśmy tej szczęśliwej dla ocalenia Narodu pory, uchwalamy: aby na tę pamiątkę Kościół ex Voto wszystkich Stanów był wystawiony, i Najwyższej Opatrzności poświęcony. Uczyniwszy zadość radości powszechnej, dajemy pilne oko na ubezpieczenie tej Konstytucyi, stanowiąc: iż Ktobykolwiek śmiał być przeciwnym niniejszej Konstytucyi, lub targać się na jej zepsucie, albo wzruszać spokojność dobrego i szczęśliwym być zaczynającego Narodu, przez zalewanie nieufności, przewrotne tłumaczenie Konstytucyi, a tym bardziej przez formowanie jakiegokolwiek w Kraju rokoszu, czyli Konfederacyi, onej przodkował, lub jakowym sposobem do tego dokładał się, ten za nieprzyjaciela Ojczyzny, za Jej zdrajcę, za Buntownika uznany, najsurowszymi karami natychmiast przez Sąd Sejmowy ukarany będzie. Dla czego nakazujemy, aby Sąd Sejmowy w komplecie nieprzerwanym tu w Warszawie agitował się, Sessye swoje od dnia do dnia limitował; wszystkich zaś doniesionych sobie przez dobrze osiadłego Obywatela delacją biorącego, w asystencyi Instygatorów Obojga Narodów o podniesienie rokoszu, lub namawianie do niego, natychmiast sądził, o Osobach wyrokowi swemu mających podlegać ubezpieczał się; do czego Wojska Narodowe za zniesieniem się Sądu z Władzą Wykonawczą, mają być gotowe i powolne. Haec Actum z C SEYMIKI PRAWO UCHWALONE DNIA 24 MARCA 1791.

I. Co do miejsca Seymików. 1. Na każdy Seymik jedno Miasto, a w Mieście jedno miejsce do Seymikowania raz na zawsze naznaczamy. 2. Takowe Konstytucyjne dla Seymików Miasta i w nich miejsca, na końcu Rozdziału tego o Seymikach, spisane kładziemy. 3. Gdyby przypadek jaki zniszczył Miasto, lub w nim miejsce Seymikom z przeznaczone, Komisja Wojewódzka lub Powiatowa, pod której wydziałem to Miasto zostawać będzie, doniesie o tym Straży, i razem poda inne najdogodniejsze dla Seymików miejsce, Straż tak podane sobie miejsce oznaczy i obwieści za Uniwersałem Królewskim. 4. Miejsce tak oznaczone służyć nie ma Seymikom, tylko docześnie: skoro bowiem miejsce Konstytucyjne restaurowane będzie, Komisja Wojewódzka lub Powiatowa doniesie o tym Straży, która obwieścić powinna za Uniwersałem Królewskim powrót Seymików do Konstytucyjnego miejsca. 5. Na środku miejsca Seymikom przeznaczonego, ma być Stół, i to będzie miejsce Koła Porządkowego. 6. Przygotowanie miejsca Seymikowego do porządku, w jakim odtąd Seymiki odprawiać się powinny; tudzież opatrzenie potrzeb wszelkich do Koła Porządkowego i Elekcyi przez Wota Sekretne należeć ma do Kommissyi Wojewódzkiej lub Powiatowej. Skromny jej na to wydatek, powrócą Obywatela przez dobrowolną składkę. 35) C

II. Co do czasu Seymikom wyznaczonego. 1. Seymikom Elekcyjnym Poselskim i Kommissarzów Wojewódzkich, lub Powiatowych, termin co lat Qwie. Dzień osmnasty w Miesiącu Sierpniu wyznaczamy, poczynając w roku przyszłym 4792. 2. Seymikom Deputackim i Gospodarskim, co rok, Dzień Czternasty w Miesiącu Lutym. Seymikom Relacyjnym po Sejmie Ordynaryjnym, nazajutrz po skończonych Seymikach Deputackich, lub Gospodarskich. 4. Po każdym zaś odbyciu Sejmu gotowego, jeżeli nadaley we Qwa Miejsce, nie będzie przypadać Seymik na pierwszy, dla zdania Relacyi Posłów; tedy takim Seymikom Relacyjnym już tygodni osiem termin oznaczamy. A gdyby termin tych Seymików Relacyjnych, miał zabierać czas Sejmu gotowego nowo zwołać się mającego; na ten czas z dwóch lub trzech odbytych zwołań Sejmu gotowego, złożywszy Posłowie Relacją na najpierwszym Seymiku. 5. Wiele razy zaś Urząd Elekcyjny wakować będzie, wybór na ten Urząd, na najpierwszym z tych Seymików następować powinien. 6. Każdy Seymik, podług ustawy swojej, w terminie sobie naznaczonym odprawiać się będzie z mocy Prawa samego, choćby nawet Uniwersałów nie było.

III. Co do czasu Sessyi Seymikowych. 1. Seymiki tak na dniu pierwszym, jako i następne Sessye, o godzinie dziewiątej z rana zaczynać się mają. 2. Przed zaczęciem Seymiku o godzinie pół do dziewiątej, we wszystkich dzwonach będących Kościołów miejscowych. Prezydujący uderzyć każe: które Dzwonienie trwać ma aż do godziny dziewiątej, a w przeciągu Dzwonienia tego odprawiać się będzie Msza Święta dla Seymikujących. 37) Sessye Seymikowe trwać powinny do godziny trzeciej po południu, wyjąwszy przypadek, gdyby się jednomyślnie zgodzono na przedłużenie. Powinna jednak dłużej trwać Sessya jak do trzeciej, gdyby tego dokończenie wotowania wyciągało. 4. Sessye nie mogą być przedłużone na dłużej, jak na dzień

**następny, w dni Święte po odprawionym Nabożeństwie, Sessya zaczynać się będzie.

IV. Co do Osób, miejsca i głos na Seymikach mających.

Miejsce i głos na Seymikach mają w swoim Powiecie Szlachta: i Wszyscy Dziedzice Szlachta, jakiegokolwiek swojego dziedzictwa Ziemskiego, iż posesji swoich Dóbr teżę natury in potioritate mianych, Podatek do Skarbu Rzeczypospolitej opłacający. Tudzież za życia Rodziców ich Synowie niewydzienieni.

2. Bracia rodzeni po Ojcu dziedzictwo mający, jeszcze nie dzielni. Zastawnicy Szlachta ci tylko, którzy z swoich possessyi opłacają podatku Dziesiątego grosza Złotych Sto.

4. Szlachta Possessorowie dożywotni, którzy z Dóbr Ziemskich podatku Rzeczypospolitej dziesiątego grosza opłacają Złotych Sto.

5. Szlachta u służbie Wojskowej będąca, posesje w własnych Ziemiach, lub Powiatach, Prawem za dostateczne uznane mająca, w czasie pokoju, urlopowani respective od swoich Komend.

6. Każda Possessya w wyżej wyrażonych Punktach wyszczególniona, rozumieć się ma za prawną, gdy przed rokiem urzędownie nabyta, i aktualnie posiadana będzie.

V. Co do Osób głosu na Sejmikach nie mających.

Głosu na Sejmikach nie mają:

1. Najprzód Szlachta, Którzy nie będą mieli któregokolwiek aktualnej Possessyi, w Prawie teraźniejszym o Seymikach wyszczególnionej.

2. Szlachta na gruntach bądź Królewskich Duchownych lub Ziemskich, choćby Prawem Dziedzicznym siedząca, ale władzy zwierzchniej prywatnej podległa czyli też do opłacenia**

czyliż, tej posługi z gruntu komu obowiązana. Szlachta grunta Ordynackie, choć Dziedzictwem posiadająca, lecz z tychże gruntów, do służby prywatnej Ordynackiej obowiązana.

4. Szlachta Dzierżawcy arendowni.

5. Niemający lat osiemnastu skończonych.

6. Crimine notati, po Kondemnacie, lub Dekrecie, choćby nieostatecznym.

VI. Kto może być Kandydatem do Elekcyi.

Kandydatem do Elekcyi będzie:

1. Do Urzędów Elekcyjnych, a zatem wszystkich Funkcyi, kto z Dziedzicznych Possessyi, jakkolwiek do Skarbu Rzeczypospolitej płaci podatek.

2. Wojskowych, Szlachta w aktualnej służbie będąca, posesje dziedziczne mająca, po wysłużeniu osobistym lat sześciu w Wojsku Rzeczypospolitej, do funkcyi tylko Poselskiej obrani być mogą: pod który obowiązek do wyboru na rzeczoną Funkcyą nie mają podpadać ci, którzy już Funkcyą publiczną odbyli.

VII. Kto nie może być obranym.

Nie może być obranym:

1. Kto nie jest obecnym na Seymiku.

2. Kto nie ma skończonych lat czterdziestu trzech.

3. Kto ani razu nie był na Funkcyi publicznej, albo jeszcze nie był Kommissarzem Porządkowym Wojewódzkim, lub Powiatowym przez zupełne lat dwa.

4. Kto nie jest uwolniony à Scartabellatu.

5. Na kim w Sprawie Cywilnej zarzucona jest Kondemnata.

VIII. Co do sposobu poddawania się na Kandydatów do Elekcji.

Chcący być obrany do Funkcyi lub Urzędów, będzie miał wolność albo w Kancellaryi oświadczyć przed Seymikiem chęć swoją, albo przez pismo na Sejmikach przed Zagajającym. Co jednak nie ma wiązać Zadania Sejmikujących, w wyborze nawet nie podających się za Kandydatów.

IX. Co do porządku początkowego Sejmików.

1. Dniem pierwszej przed czasem Sejmikom z Prawa oznaczonym, Komendy Wojska Rzeczypospolitej ustąpić powinny z miasta Sejmikom przeznaczonego, i nie pierwszej do niego powrócić, aż po skończonych Sejmikach: co się nie ma ściągać do Miasta Rezydencyi Królewskiej, do Fortec Rzeczypospolitej, jako też i Prezydów Trybunałskich.

42) 2) W czasie i miejscu przez Prawo terazniejsze dla Sejmików oznaczonym, Senatorowie, Urzędnicy Narodowi i miejscowi, Kommissarze Wojewódzcy lub Powiatowi, Ex-Posłowie i Ex-Deputaci, nakoniec Obywatele Rangi Wojskowej wyższego Sztabu aż do Majora inclusive, zasięda w koło stołu postawionego na środku miejsca Sejmikowego, i tym sposobem zrobią koło Porządkowe.

3. Senator miejscowy pierwszy w Porządku lub w niebytności Senatora, Urzędnik pierwszy w porządku Sejmik zagaić, i prezydować będzie. A w niebytności Urzędnika, Kommissarz Wojewódzki, lub Powiatowy także pierwszy z porządku, a gdyby i tego nie było, tedy ten przytomny, który Funkcyą publiczną odbył, najprzód Ex-Posel, zachowując między Ex-Posłami w tym porządek, kto pierwszej był na funkcyi, i w jakim porządku umieszczony był w**

Laudum, w nieprzytomności zaś Ex-Posła pierwszy Ex-Deputat; między Ex-Deputatami ten sam porządek pierwszeństwa zachowany być ma, jaki jest dla Ex-Posłów przepisany. Naostatek, ilekroć by żadnego z tych nie było, Obywatel najstarszy w wieku, Seymik zagaić i prezydować będzie.

4. Gdyby który z tych obecnie przytomny w miejscu Seymikowania, Seymiku zagaić nie chciał w miejscu i w czasie z Prawa naznaczonym, albo gdyby sam był Kandydatem do Funkcyi, lub Urzędu w zamiarze Elekcji będącego, wtedy pierwszy po nim w porządku według Prawa, Seymik zagaić i prezydować będzie.

5. Po zagajeniu wezwie jednego z Obywatelów do przeczytania donośnym głosem Prawa tego o Sejmikach.

6. Kommissya Wojewódzka lub Powiatowa, odda do rąk Prezydującego Księgę Ziemiańską, spisana, podług przepisów osobnego na to Prawa.

7. Kancellarye oddadzą Prezydującemu Regestr Kandydatów do przypadającej Elekcji, jeżeli się którzy z Obywatelów w Kancellaryi zapisali. W tymże czasie Obywatele, którzy będą chcieli być umieszczonymi w liczbie Kandydatów, a w Kancellaryi nie zapisali się, oświadczą Zadanie swoje na piśmie, które Prezydującemu oddadzą.

O 44)0

8. Po czym Prezydujący ogłosi Regestr wszystkich Kandydatów.

X. Co do Rugów Osób koła porządkowego i Kandydatów.

1. Po odbyciu tego pierwszego Seymikowania Obrządku, jeżeli kto z Seymikujących ma

obiekcy do uczynienia przeciw Prezydującemu, Osobom Koła Porządkowe składającym, lub Kandydatom, ma je podać na piśmie Prezydującemu.

2. Gdyby sam Prezydujący był pod obiekcyą, wtedy aż do czasu ułatwienia onej, ustąpić powinien miejsce Prezydencyi pierwszemu mu w porządku, przeciwko któremu obiekcyi nie ma.

3. Jeżeli Obiekcy jakie nie ułatwione zostaną, Prezydujący wspólnie z Osobami w kole porządkowym zasiadającymi (wyjawszy Kandydatów, i tych co są pod Obiekcyą) rozwiązywać będą, podług Praw w Rozdziale tym o Seymikach zawartych, ważność każdej z osobna Obiekcyi unanimitate, vel pluralitate Votorum przez sekretne kreski.

45) (

XI. Co do Elekcyi Marszałka Seymikowego i assessorów i chorąży, oraz Assessorów u Litwie.

1. Po odbytych Rugach takowych, co do Osób Koła Porządkowego, i Kandydatów, Prezydujący w Koronie przystąpi nieodwłocznie do Elekcyi Marszałka Seymikowego i sześciu Assessorów.

2. W W. X. Litewskim Prezydujący pierwszy w porządku, podług powyższych Prawa przepisów, będzie oraz Marszałkiem Seymikowym; Urzędu zaś jego obowiązki też same będą, które Prawem terazniejszym są przepisane dla Marszałka Seymikowego w Koronie.

3. Marszałek Seymikowy w Litwie, po odbytych Rugach Osób Koła Porządkowego i Kandydatów, przystąpi nieodwłocznie do Elekcyi sześciu Assessorów.

4. Marszałek Seymikowy i Assessorowie w Koronie, tudzież Assessorowie

wie w Litwie wybierani będą z Osób w Kole Porządkowym zasiadających, wyjawszy Senatorów i Kandydatów.

Sposób Elekcyi Marszałka Seymikowego i assessorów w Koronie jest następujący: Na Stole Koła Porządkowego postawione będzie naczynie otwór z góry mające, i suknem okryte, w to naczynie włoży Prezydujący tyle gałek, ile będzie w Kole Porządkowym Osób takich, których Prawo wybierać pozwala na Marszałka Seymikowego i assessorów. Między temi gałkami, które wszystkie jednej wielkości i kształtu być powinny, siedem będzie gałek odmiennego koloru. Prezydujący czytać będzie kolejno Imiona Osób Koła Porządkowego, według Prawa spisane, a w tymże czasie Dziecię ciągnąć będzie gałki z wyżej rzeczonych naczyń. Na każde przeczytane Imię wyciągniona gałka biała będzie nullitatis; gałka zaś odmiennego koloru pierwsza, Marszałka Seymikowego oznaczy, inne zaś sześć, sześciu Assessorów, tym porządkiem zasiadających, jakim gałki wyciągnięte będą.

Ten sam sposób służyć ma i W. X. Litewskiemu, co do Elekcyi sześciu Assessorów, z tą tylko różnicą; iż Prezydujący liczony nie będzie między Osobami z Koła Porządkowego do wyboru na Assessorów Prawo mającemi, Gałek zaś odmiennego koloru ma być sześć tylko, z których pierwsza wyciągniona, Pierwszego Assessora, inne zaś pięć, pięciu z kolei idących

Assessorów oznacza. 7. Wybrani Marszałek Seymikowy i Assessorowie w Koronie, tudzież Assessorowie w Litwie, wykonają Przysięgę przed Prezydującym na Rotę niniejszą przepisana. Marszałek zaś Seymikowy w Litwie wykona Przysięgę na tę Rotę przed Pierwszym w porządku po sobie.

8. Tak wybrani i przysięgli, Marszałek Seymikowy z Assessorami w Koronie, tudzież Assessorowie w Litwie odbywać mają powinności urzędowania swego na wszystkich Sejmikach, które w jednym terminie podług Prawa przypadną, kolejno jeden po drugim następować będą.

9. Gdyby Marszałek Seymikowy w Koronie, dla słabości zdrowia, lub innej jakiej przyczyny, nie mógł, albo nie chciał odbywać powinności Prawem sobie przypisanych; wtedy pierwszy w Porządku Assessor miejsce jego zastąpi.

XII. Co do sposobu, oraz porządku Elekcji, i Wotów sekretnych.

1. Przed przystąpieniem do Elekcji Marszałek Sejmikowy czytać każe w porządku deliberacji Uniwersał z Propozycjami, tudzież przyłączone do nich Projekta od Króla i Straży przysłane na Sejmik Poselski.
2. Sejmikujący wszyscy na Parafie podzieleni, wyjąwszy Osoby w Kole Porządkowym umieszczone, otaczać będą Koło Porządkowe, czego dozierać mają najniżsi z porządku Urzędnicy miejscowi.
3. Ktoby z Kandydatów odstępował swej pretensji; oświadczyć to ma na piśmie, które Marszałkowi Sejmikowemu odda: Lecz po rozpoczętej Elekcji przez wotowanie, już nie wolno będzie żadnemu z Kandydatów odstępować swej pretensji.
4. Marszałek Sejmikowy przeczyta głośno Regestr Kandydatów do przypadającej Elekcji, z wyrażeniem tych, którzy, albo z mocy Prawa na Rugach Koła Porządkowego od Kandydacyi są oddaleni, albo sami dobrowolnie pretensji swojej w podanym piśmie zrzekli się. 49)0
5. Tak przeczytawszy Regestr pozostałych Kandydatów, głośno zapytywać będzie po trzykroć o zgodę na każdego z osobna Kandydata: Na którego jednomyślna nastąpi zgoda, tegoż z Assessorami zakonotuje. Gdyby zaś nie było jednomyślnej zgody na którego z Kandydatów; w ten czas na Zadanie, choćby i jednego tylko z Sejmikujących oświadczone na piśmie, i do rąk Marszałka Sejmikowego oddane, przystąpić powinien do Elekcji per vota secreta na wszystkich Kandydatów.

XIII. Sposób i porządek Elekcji per vota secreta będzie następujący:

1. Przy Stole Koła Porządkowego tuż przy miejscu, które Marszałek Sejmikowy zasiada, stać będzie naczynie Elekcyjne.
2. Naczynie to podzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy, z których jedna czarno pomalowana będzie z napisem: Negative. Druga biała z napisem: Affirmative. Z przedniej strony naczynia tego u dołu ma być dwoje zamkniętych drzwiczek, jedno do czarnej, drugie do białej połowy. Z tejże strony u góry będzie otwór, w który włożona ręka, wrzucić może gałkę** do czarnej, lub białej połowy. Naczynie to wewnątrz ma być suknem wybite. Gałki do wotowania będą wszystkie jednej wielkości, kształtu i koloru, liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Sejmikujących w Powiecie.
4. Naczynie Elekcyjne publicznie otwarte, i próżne okazane zamknięte zostanie. Klucz od jednych drzwiczek będzie przy Marszałku Sejmikowym, od drugich, przy ostatnim z porządku Assessorze.
5. Kandydaci podawani będą do Elekcji następującym sposobem: Imiona wszystkich Kandydatów na osobnych i równych Kartach zapisane, wrzucone będą do Naczynia suknem okrytego. Z tego Naczynia Dziecię wyciągnie jedne kartkę: Po czym Marszałek Sejmikowy przeczyta głośno Imię Kandydata na wyciągniętej Kartce zapisane go, i sam pierwszy da Votum swoje na przeczytanego Kandydata, a potem kolejno wzywać będzie do wotowania jednego po drugim, najprzód z Assessorów, następnie z całego Koła Porządkowego, i każdemu przystępującemu do wotowania da jedną gałkę w miejscu, gdzie stoi naczynie Elekcyjne.
6. Gdy tak wotowanie Osób Koła Porządkowego zakończone zostanie: Jeden z Assessorów weźmie Księgę Ziemiańską przez Komisję Wojewódzką lub Powiatową podaną, iż niej czytając w porządku Parafii Imiona Sejmikujących, każdego z kolei bez opuszczenia jednego po drugim do wotowania wzywać będzie. Drugi Assessor każdemu do wotowania przystępującemu dawać ma jedną gałkę w miejscu, gdzie stoi naczynie Elekcyjne. Inni zaś Assessorowie, każdy na osobnym papierze, zapisywać będą Imiona wszystkich wotujących, zachowując ten porządek, jakim wezwani wotowali.
7. Gdyby w czasie, kiedy Assessor z Książki Ziemiańskiej po Imieniu wzywać będzie do wotowania, który z Sejmikujących w porządku wezwany do wotowania nie stawał, wtedy po minionej kolei swojej, później wotować już prawa mieć nie będzie.
8. W ciągu wotowania; obiekty czynione być mają, jeżeli jakie będą przeciwko zabierającemu się do wotowania, które Marszałek Sejmikowy, wraz z Assessorami, nieodwłocznie rozwiązywać będzie, według wyższego Prawa, co do niemających głosu na Sejmikach.

9. Zarzut niepossessjonalności lub niedostatecznej według Prawa Possessyi Ziemiańskiej, tak co do samej Possessyi, jako też, co do gatunku i wielości onej.

10. Gdy tak wszyscy z Seymikujących według Prawa, wota swoje na przeczytanego pierwszego Kandydata dadzą; Marszałek Seymikowy z Assessorami przeliczą osobno gałki affirmative, i osobno negative: a potem przy imieniu ogłoszonego do Elekcyi Kandydata zapiszą, każdy na osobnym u siebie papierze, liczbę jednych i drugich gałek.

11. Po skończonym wotowaniu na pierwszego Kandydata, Dziecię sposobem wyżej opisanym wyciągnie drugą Kartkę z imieniem drugiego Kandydata, a to z naczynia, w którym Imiona wszystkich Kandydatów są złożone.

Po czym Marszałek Seymikowy z Assessorami wotowanie i rachunek liczby wotów, jak wyżej, odprawi. Tym sposobem i porządkiem Elekcyi każdego Kandydata z osobna jednego po drugim odbywać się będzie.

12. Wotowanie na jednego Kandydata rozpoczęte ciągle odbywać się ma, i nie powinno być przerywane folwowaniem Sessyi.

13. Po skończonym zupełnym wotowaniu, na wszystkich Kandydatów, Marszałek Seymikowy z Assessorami ułożą Regestr wotów, na każdego Kandydata przypadłych. Najprzód, położy tego, który ma najwięcej wotów: po nim tego, którego liczba wotów jest najbliższa liczbie wotów pierwszego, i tak wszystkich kolejno. Regestr takowy z Assessorami podpisze, głośno przeczyta, i obrane większością Osoby, na miejsce Elekcyine ogłosi, a najprzód najwięcej wotów mającego na pierwsze miejsce Elekcyine; po nim najwięcej mającego wotów, na drugie, i tak dalej, aż do liczby miejsc w zamiarze Elekcyi będących.

14. Gdyby na pierwsze, drugie, lub następne miejsce zachodziła paritas między wotami Kandydatów; rozwiązanie paritatis na każde z osobna miejsce następować powinno, tym sposobem.

15. Marszałek Seymikowy zapisze na równych kartkach Imiona Kandydatów in paritate wotów zostających, i wrzuci je w naczynie otwór z góry mające, suknem przykryte. Z tego naczynia Dziecię wyciągać będzie kartki pojedynczo. Imię pierwsze wyciągnięte, jest na pierwsze miejsce Elekcyine, drugie na drugie miejsce,

i tak dalej, póki wypełniona nie będzie liczba miejsc, w zamiarze Elekcyi będących. Imiona wyciągane takim porządkiem, zapisywane będą przez Marszałka i Assessorów, jakim porządkiem wyciągnięte zostały. Jeżeli na pierwsze miejsce paritas między wotami Kandydatów nie zachodzi, wtedy Marszałek najwięcej wotów mającego Kandydata na pierwsze miejsce Elekcyine ogłosi, a do rozwiązania paritatis na drugie miejsce Elekcyine przystąpi, jeżeli się paritas w następnej liczbie wotów między Kandydatami znajduje. Ta reguła zachowana być ma na wszystkie z kolei miejsca w zamiarze Elekcyi będące.

16. Po takim paritatis rozwiązaniu, Marszałek Seymikowy z Assessorami ułoży Regestr obranych Osób; tenże Regestr z Assessorami podpisze i ogłosi.

17. Każdemu z Kandydatów wolno być bliskim świadkiem całego tego obrzędu Elekcyi.

18. Żadnemu z Kandydatów nie będzie wolno ustępować komu innemu przypadłych na siebie Obywatelskich wotów.

19. Ten sposób i porządek Elekcyi służyć będzie na Sejmikach do wszystkich funkcji i Urzędów Elekcyinych.

20. Dowodem obranych Osób na funkcyje lub Urzędy, będzie Laudum, które Marszałek Seymikowy wraz z Assessorami podpisać winien, i do Akt Kancellaryi oddać; Akt Elekcyi Posłów i ich Instrukcyja w jednym Laudum zawarte będą. Osoby obrane mają być umieszczone w Laudum, podług Starszeństwa Urzędów.

21. Regestr tych Osób Seymikujących, które przy wotowaniu Assessorowie zapisy

wali, Marszałek z Assessorami podpisze, i do Akt Kancellaryi odda. 22. Obrani Deputuci, Urzędnicy, oraz Komisarze Wojewódzcy lub Powiatowi, wykonają nieodwłocznie w miejscu Elekcyi przysięgę, na Roty Prawem sobie przepisane.

XIV. Co do Instrukcyi.

1. W czasie odbywanych Elekcyi Prezydujący, który zagał Seymik z Urzędnikami, którzy Assessorami nie są, oraz z tymi, którzy publiczne funkcyje odbyli, Instrukcyje dla Posłów projektivę przygotowują.

2. Tak zebrane Osoby roztrząsać będą Propozycje, od Króla i Straży na Seymik przysłane, tudzież Projekta w względzie Prawodawczym, oraz desideria, respective Województwa, Ziemi lub Powiatu podane od Komisji Wojewódzkiej, lub Powiatowej i Obywatelów.

3. Projekta od Komisji Wojewódzkiej lub Powiatowej i Obywatelów podawane być mają zaraz po obraniu Marszałka Seymикового i Assessorów w Litwie, i przez podających podpisane. Na dniu następującym, Projektów do Instrukcyi podawać już nie wolno.

4. Po skończonej Elekcji Posłów, Projekt Instrukcyi, na Seymiku przeczytany będzie. Gdyby na którą część Instrukcyi, jednomyślna nie zachodziła zgoda, Marszałek Seymиковy z Assessorami poda Propozycya, ogół jednej materyi obejmująca.

5. Dla odbierania wotów na Propozycya, Marszałek Seymиковy podzieli Obywatelów na dwie strony, inter affirmativam i negativam, każdą z osobna stronę przeliczy, za pomocą Assessorów, i pluralitatem ogłosi. Sekretne wotami Instrukcyi decydowana nie będzie.

6. Na Propozycje od Króla i Straży Instrukcyja dla Posłów temi słowy zapisana być ma: na Punkt N. Posłowie affirmativè, lub jeżeli Projekt przyjęty nie będzie, negativè zdanie swoje na Sejmie dać mają. A jeżeli będzie uznany za potrzebny dodatek jaki, do którego punktu, ten w Instrukcyi umieszczony być ma przy tymże Punkcie.

XV. Co do Seymików Gospodarskich.

1. Na Seymiku Gospodarskim Obywatele Seymikujący, radzić mają o potrzebach Województwa, Ziemi lub Powiatu swego, a w urzonym celu zlecać będą Komisji Wojewódzkiej lub Powiatowej przygotowanie Projektów do Instrukcyi.

2. Na tymże Seymiku Komisja Wojewódzka lub Powiatowa poda obrachunek z powierzonych zawiadowaniu swojemu funduszów szczególnych, na potrzeby Województwa, Ziemi lub Powiatu jedynie przeznaczonych.

XVI. Co do Seymików Relacyjnych.

1. Na Seymiku Relacyjnym, Posłowie uczynią Relacyą o całym dziele Sejmu, najprzód co do Prawodawstwa, potem co do dezyderjów Województwa, Ziemi lub Powiatu w Instrukcyi umieszczonych.

2. Na tymże Seymiku po skończonej Relacji Posłowie na Sejm gotowy potwierdzeni, lub nowi obrani być mają do czasu Sejmu Ordynaryjnego.

3. Posłowie nowo obierani będą:

1. Na miejsce Posła, zmarłego.

2. Na miejsce Posła, który Senatorem lub Ministrem został.

3. Na miejsce Posła, który sam od dalszego sprawowania tej Funkcyi wymawiać się będzie.

4. Jeżeli który Poseł na Rugach Sejmowych od Funkcyi Poselskiej jest oddalony.

5. Jeżeli który z Seymikujących żądać będzie nowej na Funkcyą Poselską Elekcji, i takowe Żądanie na piśmie z wyrażeniem miejsca Poselskiego, na które nowej Elekcji żąda, oraz z podpisem dwunastu Osób Seymikujących Marszałkowi Seymиковemu poda.

4. Posłowie, którzy sami dłużej w Funkcyi Poselskiej zostawać nie zechcą, mają to oświadczyć na piśmie, które Marszałkowi Seymиковemu oddadzą.

5. Jeżeli z okoliczności przypadków wyrażonych w Punkcie trzecim Artykułu tego, żadne miejsce Poselskie nie wakuje, a nikt z Seymikujących żądania nowej Elekcji, podług Prawa nie oświadczy; wtedy Marszałek Seymиковy z Assessorami zapisać powinni w Sejmie gotowym.

6. Gdyby które miejsce Poselskie postąpieniem na Urząd Senatora, lub Ministra, przez oddalenie Posła na Rugach Sejmowych, lub nakoniec przez oświadczone na piśmie zrzeczenie się tej Funkcyi, wtedy Marszałek Seymikowy tak wakujące miejsce Poselskie ogłosi i do Elekcyi na toż miejsce przystąpi.

7. Gdyby zaś który z Seymikujących żądał nowej Elekcyi, na jedno, lub wszystkie miejsca Poselskie, i to na piśmie z podpisem dwunastu Osób Seymikujących podług powyższego Prawa oświadczył; wtedy Marszałek Seymikowy przeczyta Imię Posła, na miejsce którego jest żądana nowa Elekcyja, I poda Propozycyja w słowach: Czy Poseł N. ma zostać potwierdzonym na miejscu swoim? czyli nowa ma być Elekcyja Posła na toż miejsce? Podzieli Seymikujących na dwie Strony, inter affirmativam & negativam, i za pomocą Assessorów obie Strony przeliczywszy, pluralitatem ogłosi. Jeżeli wola większości będzie za potwierdzeniem Posła, wtedy potwierdzenie onego, z Assessorami zapisze; jeżeli przeciwnie większość zdecyduje, nowa Elekcyja na miejsce przeczytanego Posła, wtedy Marszałek miejsce to za wakujące ogłosi, i do Elekcyi Posła na toż miejsce przystąpi.

8. Tym sposobem każdego Posła osobna do Sejmu gotowego potwierdzenie, lub nowa Elekcyja na miejsce Poselskie, decydowana będzie.

9. Sposób podawania się za Kandydata, oraz sposób, i porządek Elekcyi per Vota secreta, ma być ten sam zachowany na Seymikach Relacyinyh, jaki jest Prawem terażniejszym przepisany do wszystkich Funkcyi i Urzędów Elekcyinyh.

XVII. Co do nieważności Seymików w całym dziele i w ich części.

1. Nieważnemi Seymiki z całym swoim dziełem, i skutkiem będą.

2. Seymik, który odprawiony się będzie, nie w Mieście, i nie w miejscu Konstytucyjnym, albo nie w miejscu oznaczonym według Prawa Rozdziału tego, pod Artykułem pierwszym.

3. Seymik na którym prezydować będzie kto inny, a czego prezydować na Seymiku należy. 3.

Na którym obranie Marszałka Seymikowego i Assessorów nie według Prawa nastąpi.

4. Na którym nie będzie dopuszczona Elekcyja per Vota secreta, mimo oświadczonego, i podanego żądania na piśmie Marszałkowi Seymikowemu.

2. Dzieło Seymiku w części tylko nieważne będzie, ilekroć Obywatel, niemający Prawa podawać się do Funkcyi jakiej, lub Urzędu, wszelako na tę Funkcyą, lub Urząd obrany będzie.

XVIII. Co do Kar w przestępstwach przeciwko Seymikom.

1. Przestępstwa te, które Seymik nieważnym robią z całym Jego dziełem i skutkiem, co się tycze Funkcyi Poselskiej należeć mają do Rugów Seymowych; jeżeli się zaś tyczą innych Funkcyi Urzędów Elekcyinyh, wtedy należeć będą do Trybunału, do którego zarzucający nieważność Seymiku, powinien pozwać winnych, a Trybunał takową sprawę rozsądzić ma przed wszystkimi innemi Sprawami, w Koronie z Regestru Directi Mandati, w Litwie z Regestru Officii.

2. Za wszystkie takowe przestępstwa niszczące Seymik, z całym jego dziełem, i skutkiem, następujące przepisujemy kary: Na Przywódców pół roku więzy in fundo, i odłączenie ab omni Activitate na zawsze. Na współników z nich więza górna, lub suspensa ab omni Activitate, co do czasu secundum qualitatem delicti.

3. Gdyby Prezydujący Marszałek lub Assessorowie, przestąpili w którymkolwiek Punkcie Prawem sobie przepisane obowiązki, każdy z nich karany być ma w Trybunale, dwunastą tygodniami więzy górnej, i dwoma tysiącami Złotych na rzecz Delatora. Na co w Koronie Regestr directi Mandati, w Litwie Officii przed wszystkimi Sprawami wyznaczamy.

4. Oddzielnie w Sądach Ziemskich Powiatu, Ziemi, czyli Województwa, gdzie się uczynek popełnił, z Regestru Taktowego, salva Appellatione do Trybunału, każdy sądzonym będzie.

1. Ktoby Milicją, lub Kupą zbrojną gwałt Seymikowi uczynił, karany będzie pół rokiem więzy in fundo i odsądzeniem ab omni Activitate na zawsze.

2. Ktoby wprowadził Milicją, lub kupę zbrojną do gwałtu w porę Seymików, karany będzie więzą górną pół roku, i zapłaceniem sześciu tysięcy Złotych na rzecz Delatora.

3. Ktoby w miejscu i czasie Seymikowania dobył Szabli zaczepnie, choć bez żadnego ranienia, karany będzie dwunastą tygodniami więzy górnej i dwoma tysiącami Złotych na rzecz Delatora. A gdyby kto był raniony, tedy tak raniący, jeżeli nie w obronie, jako i pierwszy Szabli dobywający kryminalnie karani być mają.

4. Ktobykolwiek do miejsca Seymików Konstytucyinego, na czas Seymików, sprowadzał Obywatelów własnego, czyli obcego Województwa, Ziemi lub Powiatu, głosu na tychże Sejmikach nie mających, a spokojność i porządek Seymikowania, bądź groźbą, bądź czynem mieszających. Przywódcy i Wspólnicy pół rokiem więzy

5. Ktobykolwiek niemający głosu na Seymiku, według Prawa, albo niemogący być Kandydatem do Funkcyi i Urzędów, wdzierał się gwałtownie do wotowania, lub Kandydacyi, karany będzie sześcią Niedzielami więzy górnej.

6. Ktoby z bronią ognistą przyszedł do miejsca Seymikowego na czas Seymików, karany będzie dwunastą Niedzielami więzy in fundo.

7. Tak Vota zakupujący, jako i przekupiony karani być mają odsądzeniem ab omni Activitate na zawsze.

5. Delator chcący pozywać winnego o przestępstwo jakie przeciwko Seymikom popełnione, powinien być osiadły w tym Powiecie, w którym to przestępstwo popełnione będzie, powinien mieć pignus sufficiens wyrównyujące przepisanej karze na przestępstwo, które zadaje. Złożyć powinien u Sądu Manifest przez dwunastu przytomnych Seymikujących podpisany. Niedowodzący podlega równej karze, jaka jest przepisana na zadane przestępstwo, a nadto powróci Stronie wszystkie koszta prawne.

XIX. Nie będzie wolno na żadnym Seymiku nakładać na Obywatelów opłat żadnych jakiegokolwiek bądź natury i gatunku, co nie może przeszkadzać dobrowolnym składkom.

XX. Porządek Seymików i wszelkie onych obrządki, jak są w teraźniejszym Rozdziale przepisane, jedynym prawidłem Seymikowania będą, do którego szczególnych, a nie opisanych Prawem obrządków przydawać pod żadnym pretekstem nie

wolno. Wszystkie zaś Prawem teraźniejszym nie objęte, znosimy, i za niebyłe deklarujemy.

XXI. Rota Przysięgi Marszałka Seymikowego i Assessorów.

Ja NN. przysięgam Panu BOGU Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu na to, iż Urząd Marszałka Seymikowego (jeżeli Marszałek przysięga) Assessora (jeżeli Assessor przysięga) Assessor przysięga) podług Prawa sprawować będę; w rozwiązywaniu obiekcyi sprawiedliwość zachowam, i wszelkie obowiązki Urzędu tego Prawem przepisane, tak, jak gdyby wszystkie co do słowa wypisane, i przeze mnie w tej przysiędze wymienione były, posłusznie, wiernie i pilnie dokonam, nie uwodząc się ani przyjaźnią, ani niechęcią, ani datkiem, ani nadzieją, ani bojaźnią, tak mi BOŻE dopomóż, i niewinna Męka Jego.

SEYMY PRAWO UCHWALONE DNIA 13 MAJA 1791.

I. O miejscu dla Seymów przeznaczonym.

DLA Sejmów Ordynaryjnych, Warszawę w Koronie, a z kolei każdemu takiemuż Sejmowi, trzeci raz przypadającemu Grodno w Litwie, za miejsce zwyczajne wyznaczamy.

2. W przypadku zniszczenia Miasta Sejmom przeznaczonego, lub w przypadku wojny, gdyby wynikła potrzeba w innym miejscu Sejm oznaczyć; SEYM ORD. My Król zniósłszy się ze Strażą, inne Miasto na Zjazd Seymowy Uniwersałem Naszym na raz jeden oznaczmy.

3. W ciągu rozpoczętego Seymu; gdyby się trafić mogły wyżej wymienione przypadki, lub

inne nawet za gwałtowne większością Zdań Seymujących uznane; tedy Sejm w miejscu takowym zalimitowany, na inne miejsce przeniesionym być może.

II. O czasie do składania Sejmów przeznaczonym.

1. Sejm Ordynaryjny co dwa lata zwoływany być powinien, zaczynać się zaś będzie dnia pierwszego Miesiąca Października, chociażby i w dzień Świąteczny.

2. Król zniósłszy się z Strażą; Uniwersał do zwołania Seymików przed-Seymowych wyda, Propozycje od Tronu na Sejm przygotowane, wraz z gotowymi Projektami, przez Posłów we do każdego z osobna Seymiku roześle.

3. A gdyby Król Uniwersałów i Posłów na Seymiki nie wysłał; tedy Województwa, Ziemie i Powiaty na terminie z Prawa przeznaczonym Seymiki przed-Seymowe odbywać, i na nich Posłów obrać będą powinni. A tak obrani Posłowie, tudzież Senatorowie, zjadą się na czas i miejsce Seymowi Ordynaryjnemu Prawem przeznaczone, i seymowni będą z mocy Prawa samego, choćby Uniwersałów nie było.

III. O czasie trwania Sejmów, i onych różnicy.

4. Sejm Ordynaryjny trwać będzie przez dni siedmdziesiąt następnie po sobie idące, nie rachując w to dni Niedzielných, i innych uroczystých.

5. Gdy potrzeby publiczne wyciągną będą dłuższego czasu; Sejm może być przedłużony do dni piętnastu.

6. Chociaż Sejm Ordynaryjny na terminie zwyczajnym, lub z prorogacyi

uchwalonym, skończony zostanie; zawsze jednak będzie gotowy do zwołania w przeciągu dwuletnim, to jest od dnia dokończonego Sejmu Ordynaryjnego, aż do dnia ostatniego przed przypadnieniem Sejmu Ordynaryjnego; wydanie zaś Uniwersałów na Seymiki Poselskie, następować ma sześciu tygodniami przed temiż Seymikami.

4. Takowy Sejm zawsze gotowy, z Listami Króla, do wszystkich Posłów i Senatorów wydanemi, zwołanym być ma, który Sejm gotowy, zaczynać się będzie w cztery tygodnie od daty tychże Listów; Listy zaś pomienione posyłane być mają do Kommissyów Porządkowych, respective tych Województw, Ziem i Powiatów, do których Senatorów i Posłów wydane zostaną, a ci będą powinni Kommissyom tymże dawać rewersa na odbierane takowe Listy. Gdyby zaś w przypadkach potrzeby zwołania Sejmu gotowego Prawem opisanych, Król wzbraniał się wydać Listów do wszystkich Senatorów i Posłów, a Marszałek Seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania Sejmu gotowego; tedy tenże Marszałek Seymowy, do wszystkich Senatorów i Posłów wydać powinien Listy, zwołując onych na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażając.

5. Posłowie i Senatorowie w ciągu do trwałości Sejmu gotowego, podług Prawa opisanych, na każde zwołanie przez Króla, lub Marszałka Seymowego, stawić się będą obowiązani na miejsce w Liście okólnym wytknięte.

6. Przypadki do koniecznego zwołania Sejmu gotowego,

są następujące: 1. W gwałtownej potrzebie do Prawa Narodów ściągającej się, a szczególnie w przypadku wojny ościennej. 2. W przypadku wewnętrznego zamieszania, grożącego rewolucją Kraju, lub kollizją między Magistraturami. 3. W widocznym powszechnego głodu niebezpieczeństwie. 4. W osierociałym stanie Ojczyzny przez śmierć Króla, lub niebezpiecznej jego choroby. 5. W przypadku, gdyby w Straży Rezolucyi Królewskiej Minister żaden podpisać nie chciał, a Król gdyby tej Rezolucyi nie odstępował, i przy niej upierał się; Marszałek Seymowy upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego, a jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien, tudzież w przypadku: gdyby która z najwyższych Kommissyi Rządowych

odebrawszy jakie zlecenie od Straży, osądziła większością głosów, że zlecenie być mogące szkodliwym: wtedy provisorye posłuszna będąc w wykonaniu Rezolucyi; Straż poda nieodwłocznie uwagi swoje Królowi, i Straży. A gdyby Straż nie skłoniła się do tych uwag; może upraszać Króla o zwołanie Sejmu gotowego, gdyby zaś Król tego Sejmu nie zwołał; może o to podać na piśmie, żądanie swoje Marszałkowi Sejmowemu, który z przełożeniem treści i powodów, tak w tym przypadku, jako i w wyższym, pod zdaniem Sprawy w Sejmie, natychmiast Sejm zwołać powinien.

IV. O Osobach Sejm składających.

1. Sejm

składać się będzie z Króla, z Senatu, z Ministerium, i z Posłów obranych; Sejm na dwie Izby dzielić się będzie: na Izbę Poselską, i na Izbę Senatorską, pod Prezydencją Króla. 2. Senatorowie i Ministrowie, tylko w obiektach sprawowania się z Urzędowania swego, i dopełnianych przez siebie obowiązków w Komisjach, a Ministrowie wszyscy w Straży zasiadający, we wszystkich Materyach na Sejmie votum decisivum nie będą mieli. 3. Liczbę Senatorów Świeckich, do połowy uchwalonych na niniejszym Sejmie Posłów, w proporcji równej każdej Prowincji porównujemy: a nominowanie Senatorów Nam Królowi Panującemu do najdłuższego Życia, i wolny przez Nas Króla wybór za zgodą Stanów zachowujemy, następnym zaś Królom nominowanie jednego z dwóch Kandydatów, do wakującego Krzesła Świeckiego, po Województwach, Ziemiach i Powiatach, sekretneimi votami wybierać się powiniennych, zabezpieczamy. 4. Izba Poselska mieć będzie na czele swoim Marszałka Sejmowego, a przed obraniem onego, Marszałka starej Laski Sejmowej. 5. Izb obydwóch komplet, uważając razem Senatorów i Posłów, składać się będzie najmniej z czwartej części, a zrywający komplet, w Sądach Sejmowych odpowiadać ma. do końca Sejmu, tak na Sessyach Sejmowych, jako i Prowincjonalnych, znajdować się powinni. 2. Gdyby Senator nie był dwa razy, raz po raz, na dwóch Sejmach Ordynaryjnych; Urząd tracić będzie, i tenże Urząd wakującym zostanie. Jedna choroba, którą Senator na następnym Sejmie zaprzysiądz ma, uwalniać będzie Senatora od wymienionej kary odpadnienia od Urzędu. Także od rygoru tego Weteran Senator sześćdziesięcioletni wolny będzie.

VI. O bezpieczeństwie Osób Sejm składających. 1. Senatorowie, Ministrowie i Posłowie, podczas Sejmu, nie będą używać dobrodziejstwa suspensy, jako i Posłowie za granicę wysłani, przez czas Poselstwa swego. 2. Tak w ciągu Ordynaryjnego, jako też gotowego Sejmu. Osobom Sejmującym waruje się bezpieczeństwo ich Osób, każdy któryby w czasie takim, lub sześcioma Niedzielami, przed i po Sejmie, gwałt jakikolwiek osobisty uczynił Osobie Sejmującej; karany ma być o występpek zelżonego Majestatu.

VII. O czynieniu zarzutów Senatorom, Ministrom i Posłom. 1. W trzech dniach przed otwarciem Sejmu, Posłowie złożą Lauda, każdy swych Sejmików, z których są wybranymi, u Marszałka zeszłego Sejmu, lub gdyby się ten z przyczyny choroby nie znajdował albo umarł; u pierwszego Posła tej Prowincji, w której zostawała Sejm pierwszego Laska: które to Lauda po obraniu Marszałka do Kancellaryi Sejmowej oddane** będą. 78 i 2. W tymże czasie czyniący zarzuty przeciwko Sejmikom, tak jak są w Rozdziale o Sejmikach opisane, u Marszałka starej Laski, lub miejsce jego, jako wyżej, zastępującego, złożą obiekcyje swoje na piśmie, i za rewersami. 3. Zarzuty przeciwko Sejmikom, czynione być powinny osobiście, choćby nawet przez jednego z Manifestujących się. 4. W przypadku jednak zarzutów, nie całe Dzieło Sejmikowania niszczących, ale tylko Osobę, lub Osoby, pomimo Prawa obrane, oskarżających, jeżeli takowe zarzuty na Rugach Sejmikowych rozwiązane zostały; wznawiane więcej być nie mogą. 5. Jeżeli zaś na Sejmiku zarzucane nie były; na Rugi Sejmowe, choćby przez Plenipotentów czynione, do Rezolucyi przyjmowane być mają. 6. Zarzuty Criminis, Kondemnaty przeciwko Senatorom, Ministrom, osobiście, lub przez Plenipotentą umocowanego do takowego Dzieła, składane będą u Marszałków Narodowych. 72)0

VIII. O otwarciu Sejmu i o Rugach. 1. Dzień otwarcia Sejmu poczynać się będzie, od zwykłego w Farnym Kościele Nabożeństwa, po którym My Król odbierzemy w Senacie powitanie od Marszałka przeszłego Sejmu, lub zastępującego miejsce jego, z oznajmieniem udania się do Posłów do Izby własnej, dla odprawienia Rugów, i obrania nowego Marszałka, a po danej od Nas Króla przez Kanclerza odpowiedzi, Posłowie udadzą się do Izby Poselskiej, gdzie Marszałek przeszłego Sejmu, lub w niebytności jego, pierwszy z porządku Posel z tejże Prowincyi, Laskę podniesie, i Sejm zagai. 2. Chociażby Marszałek Sejmowy starej Laski, nie był obrany Posłem na Sejm następujący Ordynaryjny; jednak w Sejmie przypadłym obowiązki Prawem niniejszym przepisane, aż do zdania Laski nowo obranemu Marszałkowi, dopełnić powinien, po czym funkcya jego już ustawać będzie. Po zagajeniu Sejmu i ustąpieniu Arbitrów z Izby, jeżeli zarzuty przeciwko Sejmikom oddane są do Laski; Marszałek starej Laski, w przytomności tych, którzy do każdego zarzutu należą (bez dopuszczenia żadnych Poselskich głosów, pod jakimkolwiek bądź pozorem zabieranych) do Rugów przystąpi w następujący sposób: 4. Najprzód wprowadzone być powinny zarzuty, jeżeli jakie są, całe Dzieło Sejmikowania, podług Rozdziału o Sejmikach, niszczące. 5. Powinien czyniący zarzut okazać, iż znajdował się obecnym na Sejmiku, który oskarża, iż jest dobrze osiadły: dla czego obowiązany jest złożyć Kwit,

jako płaci Ofiary dziesiątego grosza do Skarbu z posesyi dziedzicznej, najmniej Złotych sto na Rok, lub stawić Zaręczyciela w summie Kapitałnej, wartości Dóbr takowemu dochodowi odpowiadającej. 6. Winien dalej czyniący zarzut, wymienić jeden najmniej przypadek całe Dzieło Sejmikowania niszczący, jak jest w Prawie o Sejmikach, tenże przypadek z wytknięciem Przywódców, popełnionego przeciw Sejmikom przestępstwa, wesprzeć

Manifestem uczynionym w ciągu Sejmiku, lub najdalej we trzy dni po odbytych Sejmikach. 7. Winien zaskarżenie swoje w Manifestie zanesione stwierdzić Manifestem najmniej dwunastu Ziemianów Possessyą mających, którzy na tychże Sejmikach przytomni i czynni byli. 8. Ponieważ zaś zniszczenie całego Sejmiku zarzuca; przeto w przypadku oddalenia ab Activitate Posłów rzeczono Sejmiku podpadać karom tym samym, jakie są na burzycieli Sejmiku przepisane, winien, gdyby zarzut nierzetelnym okazał się. 9. Izba Poselska złożona tylko z Posłów Zarzutem niepodległych, najpierwniej sekretne, Sejmik oskarżony, za ważny, lub nieważny uzna. 10. A gdyby zachodziła równość Wotów sekretnych, Marszałek równość tę rozwiąże i za przywołaniem Arbitrów, ważność, lub nieważność Sejmiku ogłosi. Jeżeli uznana będzie na Rugach nieważność całego Sejmiku, tak dla zarzucającego, jako dla odwołujących się Sąd Trybunału oznacza się w Koronie z Regestru directi mandati, a w Litwie Officii: Na przestępców Sąd kary w Prawie o Sejmikach, w Artykule XVIII. Punkcie drugim przepisane wskaże, a podobnie zarzucającego, a niedowodzącego, wedle tegoż Prawa o Sejmikach, w tymże Artykule XVIII. a punkcie piątym ukarze. 11. Rugom Izby Poselskiej, Posłowie przytomni i nieprzytomni podlegają. 12. Rugi najwięcej trzy dni czasu zabrać powinny, mogą zaś być przedzyskane, ale czwartego dnia Izba do obrania Marszałka Sejmowego koniecznie przystąpić powinna.

IX. Co do obrania Marszałka, i dalszych czynów Sejmowych, a co do Izb złączenia.

Marszałek przeszłego Sejmu, lub w niebytności jego pierwszy z porządku, i z tejże Prowincyi Posel, przystępując do obrania Marszałka, w nieprzytomności Arbitrów rozdać każe wszystkim Posłom Regestr Osób Funkcyą Poselską zaszczyconych, z Prowincyi, na którą kolej Laski Sejmowej przypada.

Na Regestrze Stemplem oznaczonym, każdy Posel przywołany głosem Marszałka, imię zadanego od siebie do wyboru na Marszałkowską dostojność podkreśli, a podkreślony Regestr złoży w naczynie Elekcyjne.

Gdyby dwa imiona zamiast jednego podkreślone na Regestrze znalazły się, także jeżeliby kto sposobem podpisu imię swoje, lub cudze, albo też cyfrę, lub znak jakkolwiek położył: jako nieważny, odrzuconym zostanie.

Na Marszałka, pierwsze z porządku Województwo wotować zacznie, i potem kolejno Województwa wotować będą, przez wszystkie trzy Prowincye.

Gdy Elekcyja zakończy się: Marszałek przeszłego Sejmu, w przytomności pierwszego Posła z każdej Prowincyi wezwanego, wszystkie Regestra przeliczy, wota każdemu służące na osobnej karcie spisze, i Posła najwięcej wotów zyskującego, Marszałkiem ogłosi.

W przypadku paritatis votorum, Elekcyja na Osoby tylko in paritate —

zostające, przez los rozwiązana będzie.

7. W naczynie do tego sporządzone, włoży Marszałek równe gałki, i jednego koloru, w liczbie, ile Osób *in paritate votorum* zostaje, między którymi jedna gałka odmiennego koloru być powinna; a dla której Osoby przy czytaniu jej Imienia, dobytą będzie gałka odmiennego koloru, przez dziecię do tego użyte; ten natychmiast za Marszałka ogłoszonym zostanie.

8. Po przywołaniu do Izby Poselskiej Arbitrów, Marszałek nowo obrany, w przytomności wszystkich odbierać będzie Laskę, od przeszłego Marszałka, lub zastępującego jego miejsce; przed którym wykona przysięgę, Rotą następującą:

„Ja NN. przysięgam

Panu BOGU Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedynemu, na to:

iż powierzony mnie Urząd Marszałka Sejmowego,

podług Prawa dopełnię;

od nikogo dependować nie będę,
tylko od całej Rzeczypospolitej
na Sejm zebranej;
porządek Seymowania,
podług Ustaw Rzeczypospolitej,
a mianowicie w Artykułach obowiązków moich,
w Rozdziale o Sejmie,
tak jak gdyby wszystkie, co do słowa wypisane,
i przeze mnie w tej przysiędze wymówione były,
posłusznie i wiernie dokonam;
obowiązki w Prawie o Straży przepisane,
wiernie dopełnię,
nie uwodząc się, ani przyjaźnią, ani niechęcią,
ani datkiem, ani obietnicą,
ani nadzieją, ani bojaźnią.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż i ...”

„... i niewinna Syna Jego Męka.”

Po czym Marszałek, za obrane swoje podziękowanie Izbie oświadczywszy, podług własnego wybrania Sekretarza Sejmowego, z tej Prowincji Obywatela, z której sam obrany, wyznaczy; otądże go Szlachcica, który natychmiast Przysięgę wykona, Rotą dla siebie przepisaną:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu, na to:
iż powierzony mi Urząd Sekretarza Sejmowego,
podług Prawa dopełnię;
sekretu w Stanach mi powierzonego,
wiernie dochowam;
podane sobie od Laski Projektu do czytania,

nic nie przydając, ani umniejszając, czytać będę;

a podpisane przez Marszałka Sejmowego

i Deputatów Sejmowych,

do przepisania sobie dane,

wcześniej do druku podam i dopilnuję,

nie przydając nic, ani ujmując.

Tak mi, Panie Boże, dopomóż

i niewinna Syna Jego Męka.”

10. Obrany Marszałek na tejże samej Sessyi, po wykonanych Przysięgach, mianować ma z każdej Prowincji po czterech Posłów, którzyby Nam Królowi i Senatowi o jego wybraniu donieśli, i o chęci złączenia się Izby Poselskiej z Senatem oznajmili; o czym pierwszy w porządku, z tej samej Prowincji, w której jest Laska, z pomiędzy Delegowanych do Senatu, Nam Królowi doniesie.

11. Odebrawszy od Tronu, przez jednego z Kanclerzów, odpowiedź, czy Delegowani do swojej Izby powrócić mają.

12. Zatem My Król trzech Senatorów...

trzech Senatorów, po jednym z każdej Prowincji, do Izby Poselskiej wyślemy, wzywając Posłów do Senatu, po czym natychmiast Izba Poselska z Senatorską złączyć się ma.

Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Sejmie Ordynaryjnym zwyczajnie potrzebnych.

1. Po wybraniu Marszałka Sejmowego, złożone będą nazajutrz Sessye Prowincjonalne każdej z osobna Prowincyi, na których wybrani zostaną Deputowani:

1) do Deputacyi Sejmowej,

2) do odebrania sprawy od Straży,

3) do examinowania czynności i wysłuchania rachunków wszystkich urzędnych Magistratur;

a to po trzech Posłów i po jednym Senatorze z każdej Prowincyi.

Rota Przysięgi dla Osób do Deputacyi Sejmowej wyznaczonych

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedyńemu,

iż sumiennie i z pilnością przestrzegać będę,

aby Projekta Sejmowe w swoim porządku i rządzie

układane, Stanom Sejmującym podawane były;

iż w uwagach do tychże Projektów

moje własne zdanie, podług Boga, Prawa

i sprawiedliwości podawać będę;
iż w całym postępowaniu moim
Artykuły Rozdziału Sejmu,
do obowiązków moich stosujące się,
tak, jak gdyby wszystkie, co do słowa wypisane
i przeze mnie w tej przysiędze wymienione były,
posłusznie i wiernie dokonam.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Męka Syna Jego.”
Rota Przysięgi dla Deputatów do Straży
Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu;
iż jako będąc deputowanym
do examinowania czynności Straży,
wszystkie jej działania,
na każdej z osobna sessyi,
z jej protokołu pilnie roztrząsać,
wiernie opisywać,
zdanie podług Boga, Prawa
i sprawiedliwości
do projektu zaświadczenia
dla tejże Straży dawać będę;
a cokolwiek Prawu przeciwnego,
lub nad moc Prawem tejże Straży pozwołoną
przywłaszczonego postrzegę,
albo jakie przeciw tejże Straży zażalenia odbiorę,
lub też, gdzie rezolucya
przez którego Ministra
z naruszeniem Prawa podpisana będzie;
albo jeżeli Sejm gotowy,

podług Prawa,
przez Marszałka Sejmowego
zwolany nie zostanie;
to wszystko Stanom Sejmującym
wiernie przy relacyi doniosę,
nie uwodząc się
w tej całej na mnie włożonej posłudze
ani datkiem, ani obietnicą,
ani względem, ani bojaźnią,
ani przyjaźnią, ani niechęcią.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Edukacyjnej

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedyńemu,
iż pilnie, uważnie i rzetelnie
percepta i expensa przejrzę,
przejrzane adnotować będę;
a w rozrządzeniu tejże Komisji,
jakie się mogą znaleźć pożytki
lub uszczerbki,
jakie przeciwko tejże Komisji zażalenia odbiorę;

takie wiernie,
nic nie opuszczając ani przydając,
Stanom Rzeczypospolitej doniosę,
i zdanie moje podług Boga,
Prawa i sprawiedliwości

do projektu zaświadczenia

i kwitu dla tejże Komisji

dawać będę.

Tak mi, Panie Boże, dopomóż

i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Policji

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedyńemu,

iż pilnie, uważnie i rzetelnie

percepta i expensa

do Komisji Policji należące przejrzę,

przejrzane adnotować będę;

a w rozrządzeniu tejże Komisji,

jakie się mogą znaleźć pożytki

lub uszczerbki,

jakie przeciwko tejże Komisji zażalenia odbiorę,

takie wiernie,

nic nie opuszczając ani przydając,

Stanom Rzeczypospolitej doniosę,

i zdanie moje podług Boga,

Prawa i sprawiedliwości

do projektu zaświadczenia

i kwitu dla tejże Komisji

dawać będę.

Tak mi, Panie Boże, dopomóż

i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Wojskowej

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu,
iż pilnie, uważnie i rzetelnie
wszelkie czynności
i ordynanse Komisji Wojskowej,
jej dyspozycje, lustracje, likwidacje,
oraz rozrządzenie sum do niej wchodzących
examinować i adnotować będę;
a w rozrządzeniu tejże Komisji,
jakie się mogą znaleźć pożytki
lub uszczerbki;
jakie przeciwko tejże Komisji zażalenia...

...dowody odbiorę, takie wiernie,
nic nie opuszczając ani przydając,
Stanom Rzeczypospolitej doniosę,
i zdanie moje podług Boga,
Prawa i sprawiedliwości
do projektu zaświadczenia
i kwitu dla tejże Komisji
dawać będę.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Skarbowej

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu,
iż pilnie, uważnie i rzetelnie
percepta i expensa skarbowe
examinować, z Prawem konfrontować,
defraudacji, jeżeliby jakie znalazły się, dochodzić,
i to wszystko przejrane adnotować będę;
a w rozrządzeniu tejże Komisji,
jakie się mogą znaleźć przeciwko tejże Komisji zażalenia odbiorę,
takie wiernie,
nic nie opuszczając ani przydając,
Stanom Rzeczypospolitej doniosę,
i zdanie moje, podług Boga,
Prawa i sprawiedliwości,
tak do ulepszenia administracji Skarbu,
jako powiększenia jego dochodów,
donosić,
i do projektu zaświadczenia
i kwitu dla tejże Komisji
dawać będę.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Syna Jego Męka.

Postanowienie końcowe dotyczące przysięgi Deputatów

Wybrane zaś tym sposobem osoby
do wyżej rzeczonych Deputacji,
na pierwszej sejmowej sesji

przysięgę wykonać mają:

Senatorowie przed Nami, Królem,

Posłowie przed Marszałkiem.

XI. Co do czynów sejmowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia

1. Po wezwaniu przez Nas, Króla, Izba...

Poselska uda się prosto do Izby Senatorskiej,

celem złączenia się z Senatem.

2. Posłowie miejsca swoje zasiadają.

3. Marszałek Sejmowy imieniem Izby Poselskiej

sesję Izb złączonych rozpocznie,

a Kanclerz od Tronu da odpowiedź

stosowną do wniesionego powitania Króla.

4. Za czym Marszałek najprzód,

a potem Posłowie według porządku Województw,

na koniec Sekretarz Sejmowy,

do ucałowania Ręki Królewskiej przystąpią.

5. Co gdy się odprawi;

na pamiątkę, iż wszystkie Władze Egzekucyjne

początek i źródło swoje od Narodu biorą,

że Urzędy z woli Narodu,

Prawa i rozkazy jego wykonywają,

Kanclerz od Tronu wyrzecz:

„Stany Sejmujące Rzeczypospolitej,

z mocy Prawa wszystkie Urzędy Egzekucyjne

w władzy i działaniu swym zawieszają.”

6. Po którym ostrzeżeniu winien będzie

Marszałek Sejmowy przełożyć,

że Stany Sejmujące,

zatrudnione stanowieniem Praw

i ważnemi Rzeczypospolitej sprawami,

gdy same czuwać w tymże czasie

nad wykonaniem Prawa nie mogą,

znają potrzebę, chętnie zezwalają,

aby wszelkie Urzędy Wykonawcze

w mocy i działaniu swym

do dalszego Rzeczypospolitej rozrządzenia trwały,

dla czego wyroki swoje do Straży przesyłać będą,

do ich wykonania;

zaczynam tenże Marszałek Sejmowy

ogłosi temi słowy:

„Stany Sejmujące,

wszystkie Magistratury,

Urzędy Egzekucyjne,

w władzy i działaniu swym

do dalszego Rzeczypospolitej rozrządzenia,

pod...”

okiem swoim utrzymują.

7. Po czym miejsce mieć powinno czytanie Pactorum Conventorum.

XII. O Elekcyi Sędziów Sejmowych w złączonych Izbach.

1. Dnia drugiego Sessyi Sejmowej, w złączonych Izbach następować powinna Elekcyja Sędziów Sejmowych, którzy przez losy wybierani będą, tym porządkiem:

2. Na stoliku wśród miejsca, na którym Ministerium w Senacie zasiada, położone będzie naczynie Elekcyjne, pod trzema nierównymi kłódkami, od których jeden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku przy Lasce w Senacie będącym, trzeci przy Marszałku Sejmowym znajdować się powinny.
 3. Naczynie to przy każdej Elekcji publicznie otwarte i próżne okazane zostanie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego.
 4. Zacznie się najprzód Elekcya Senatorów na Sejmie przytomnych.
 5. Dalej przystąpić należy do wyboru przytomnych Posłów, podzieliwszy onych na trzy Prowincye.
 6. Dozór Elekcji będzie przy Marszałku Narodowym, Styr Izby Senatorskiej pod ów czas trzymającym, i przy Marszałku Sejmowym.
 7. Przy każdej z osobna Elekcji tyle gałek w naczyniu umieścić trzeba, ile z Prawa do niej Kandydatów wypada, a to w równej gałek wielkości i koloru jednego, wyjąwszy w Elekcji z Senatu na każdą Prowincyą gałek cztery, w Elekcji z Posłów na każdą Prowincyą gałek osiem, które odmiennego koloru być powinny.
 8. Zatem przy każdej z...
- osobna Elekcji Marszałek przy Lasce Senatu będący, umieści gałki podług liczby, i naczynie zamknie.
9. Sekretarz Narodowy, lub Urzędnik miejsce jego zastępujący, imiona Senatorów, Sekretarz zaś Sejmowy imiona Posłów stosownie do Elekcji, czytać będą, dając czas dziecięciu wyciągać gałki z naczynia.
 10. A przy którego wymienieniu, gałka odmiennego koloru przez dziecię wyciągniona zostanie, takowego Marszałek przy Lasce Senatu z liczby Senatorów, a Marszałek Sejmowy z liczby Posłów na Regestrze zapisze i za oznaczonego do funkcji na Sędztwo Sejmowe ogłosi.

XIII. O wprowadzeniu Projektów na Sejm.

1. Po Elekcji Sędziów Sejmowych, dnia następnego zaczynać się powinno:
 1. Czytanie Uchwał Sejmu gotowego, jeżeli te między Sejmem a Sejmem Ordynaryjnym jakie nastąpiły.
 2. Czytanie Projektów do Prawodawstwa i do podatków wieczystych z propozycji od Tronu na Sejmiki podanych, a przez Instrukcyę do Izby przychodzących.
 3. Czytanie Propozycji od Tronu w publicznych Rzeczypospolitej Sprawach, tudzież Edukacyi, Policji, Wojska i Skarbu potrzebach.
 4. Czytanie Projektów we wszystkich dezyderiach respective Województw, Ziem, Powiatów i Miast znajdujących się w zaleceniach Sejmikowych.
2. Gdyby następnie i w czasie czytania ktokolwiek z Sejmujących chciał podać swój Projekt: takowy czytany być powinien.
3. Zaczawszy zaś od Sessyi pierwszej po Elekcji Sędziów, czas czternastu takichże Sessyi oznacza się; nie tylko dla wspomnionego czytania, lecz naybardziej dla dania czasu Deputacyom do dokładnego examinu Straży i Rządowych Rzeczypospolitej Komisji, aby też examina w tej porze odbyte zostały.

4. We czasie czytania wszystkich Proiektów, głosy żadne przerywać nie mają, i temu tylko pomiędzy Posłów głosu u Marszałka Sejmowego żądać wolno będzie, który przy Proiekcie swoim udzielnym powody do podawania onego wytłumaczyć będzie miał potrzebę.

5. Senatorowie dawać Proiektów nie będą, a jeżeliby czas zbywał, po przeczytaniu wszystkich Proiektów; Senat kolejno będzie mógł zabierać głosy z przekładaniem Stanom Rady wierniej, i coby ku pożytkowi ogólnemu sądził być potrzebnym. Jeżeliby zaś cały czas zabranym został czytaniem Proiektów; w ów czas Senatu zdania na piśmie tylko oddawane będą do Deputacyi Sejmowej, w sposobie Rady.

XIV. O Relacyach, które Deputowani do examinu Straży i Kommissyów wyznaczeni na Sejmie czynić będą.

1. Po czternastu Sessyach odbytych, od piętnastej Deputowani do odebrania Sprawy od Straży i Rządowych Komisji, Relacje swoje Stanom Sejmującym zdawać będą. Każda Deputacya przed zaczęciem Relacyi, też Relacya wydrukowana kosztem Skarbu, Sejmującym rozda.

2. Pocznie Deputacya do examinowania Straży, a po niej następnie, jedna po drugiej Deputacye do Kommissyów Edukacyjnej, Policyi, Wojskowej, Skarbu wyznaczone.

3. Delegowani z Stanu Rycerskiego po dwóch od każdej Komisji Rządowej, miejsce po Posłach Ziemskich mieć mają, dla tłumaczenia się; a po nich Assessorowie i Kommissarze Miejscy, w Assessoryach, Komisjach, Policyi i Skarbu zasiadający, miejsce mieć będą, i desideria Miast donosić w Sejmie mają, które do Deputacyi Sejmowej oddane zostaną. A ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u Marszałka Sejmowego u Laski o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, i ci tłumaczyć się będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez Delegowanych od Kommissyów.

4. Każda Relacya zamykać powinna nie tylko czyny naganne, przez Deputacyą examinującą upatrzone, ale i te, które przez jakiegokolwiek Obywatela Deputacyi examinującej, z podpisem jego doniesione będą, bądź na Magistraturę, bądź na Osoby w niej zasiadające, z administracyi wynikłe.

5. Przy Relacyi winna Deputacya examinująca każda, podać zdanie swoje na zaskarżenie przez Obywatela zanesione, i Proiekt gotowy, tak na każde zaskarżenie, jako i do zaświadczenia Kwitem, kiedy nań Straż, albo Kommissye zasłużą, lub do zawieszenia tegoż Kwitu Proiekt, a nawet i do odmówienia onegoż z naganą i skasowaniem czynów nieprawnych.

6. W przypadkach naruszenia Praw, utraty Skarbu Rzeczypospolitej, i publicznych Funduszków, przez Straż, albo jakkolwiek z Kommissyów Rządowych ze szkodą Kraju, i nadwreżeniem spokojności publicznej dopełnionych, poda Deputacya przy Relacyi opinią odesłania do Sejmowych Sądów tych wszystkich, którzyby zdania swego rozpisem nie usprawiedliwili.

7. Zdanie i opinie Deputacyi examinującej, każdej na tychże Sessyach układane być powinny, jednomyślnością, albo prostą większością głosów.

8. Komplet dla wszystkich Deputatów, przez Sejm wyznaczonych, z pięciu Osób być powinien najmniej, a pomiędzy nimi, koniecznie po jednej Osobie z każdej Prowincyi.

9. Pióro trzymający w każdej Deputacyi, przez nią z pomiędzy Deputowanych Posłów wybrany, Protokół porządnny czynów Deputacyi trzymać będzie, w nim prezencye dla usprawiedliwienia kompletu zapisywać, pluralitatem wotów notować, i rozpisy, w czym i przez kogo czynione, oświadczać.

10. W przypadku równości zdań w każdej Deputacyi do examinu wyznaczonej, Prezydujący paritatem rozwiąże.

11. Gdyby kto z Deputowanych, lub z Posłów niewchodzących w Deputacyą, nie zgadzając się na Proiekt Kwitu, przez Deputacyą examinującą podany, lub na opinią tejże, w której okoliczności dana, oświadczył przeciwne zdanie; na ten czas Proiekt od siebie drugi zaraz podać powinien, a natychmiast Turnus iść ma między Proiektem Kwitu, lub opinii od Deputacyi examinującej podanych, a Proiektem Kwitu, lub opinii przez Deputowanego, lub innego Posła proponowanych; w takim przypadku większość prosta głosów rozwiąże Kwestyą.

12. W czasie tym zdawania Relacyów z examinu Kommissyi, wolno każdemu z Posłów Projekta podawać w Policji, Skarbu i Woyska, albo w upatrzonych ich wadach.

13. Po odbyciu Relacyi przez Deputacyą do examinu Straży wyznaczoną, następować powinna **semotis Arbitris** Relacya obrotu politycznego Interessów Zagranicznych, która drukowaną być nie powinna: a jeżeliby jaka okoliczność wątpliwą być zdawała się, lub objaśnienia potrzebowała, i Stany Seymujące żądały, by w tym się objaśnić; na ten czas ma być obrana Deputacya przez wota sekretnie, w Osobach trzech, po jednej z każdej Prowincyi, bądź z Senatu, bądź z Posłów, które przysięgę na najściślejszy sekret wykonają, examen z wszelkich Spraw dopełnią, i Relacyą Stanom uczynią; a w rzeczach sekretu potrzebujących doniosą Stanom wiarą poprzysiężoną, czyli Osoby do Interessów Zagranicznych użyte sprawiły się we wszystkim zgodnie z Interessami i pożytkiem Rzeczypospolitej?

14. Rota Przysięgi dla tychże Delegowanych następująca naznacza się:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu, iż w zleceniu mnie danym od Stanów i Rzeczypospolitej do wyexaminowania Interessów Zagranicznych, z największą pilnością w tymże examiniowaniu sprawować się będę; sekret jak najściślej zachowam, a cokolwiek szkodliwego,” lub zdrożnego postrzegę; podług opisu Prawa Stanom doniosę.”

15. Po zakończonej w Stanach Relacyi, składu politycznego Interessów Zagranicznych, mają mieć audyencya Posłowie Rzeczypospolitej u Dworów postronnych rezydujący, a to po zakończeniu swego Poselstwa, *semotis Arbitris*: Posłowie zaś Cudzoziemscy, gdyby żądali Audyencyi w Stanach; w tymże czasie mieć ją będą.

16. Na wysłuchanie Relacyów wszelkich, danie kwitów w złożonych Izbach, czytanie Proiektów, i danie audyencyi Posłom, Sessyi osiemnaście wyznacza się: a ile razy też Relacye, w osiemnastu Sessyach odbyćby się nie mogły; czas tych Relacyi dłużej przeciągnąć będzie należało do zakończenia tychże Relacyi, i najzupełniejszego roztrząśnienia wszelkich czynności i sprawowania się Władz wykonawczych: a ten czas przedłużony nic ma nie ujmować tym Sessyom, które są wyznaczone do osobnych materyi w rozłączonych Izbach.

17. Kończyć się będzie czynność w Izbach złożonych, w czasie oznaczonym, na wysłuchaniu i rozwiązaniu zaskarżeń takich, których decyzya do Sądów Sejmowych należy, a to per turnum głośny i sekretny, prostą większością wotów, na takową prostą propozycyą: Czyli w zaskarzeniu NN. Sąd Sejmowy ma być przyznanym, albo nie? a najprzód względem Ministrów w Straży zasiadających; jeżeliby o przestępstwa Prawa zaskarżeni byli, ma następować takoważ decyzya.

18. Przed rozłączeniem się Izb. Sekretarz Narodowy, lub pierwszy

z porządku po nim Urzędnik, Senatorom, a Sekretarz Sejmowy Posłom rozda Rejestr stemplowany wszystkich Ministrów w Straży i Komisjach Rządowych zasiadających, końcem wotowania przez Seymuiących, czyli który z Ministrów ma być odmieniony, lub nie? ma stać wazon na stole, okazany, że jest próżny, a stoliki po bokach osłonię, i potem zamknięty trzema klótkami być powinien, od którego jeden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku Narodowym pierwszym w porządku, a trzeci przy Marszałku Sejmowym być ma. Każdy Senator i Poseł kolejno wzywany podkreślać będzie tych Ministrów, których odmiany z przyczyny nieufności życzy, i Rejestr zwinięty w wazon włoży. Po skończonym wotowaniu, Król z Senatu po jednym, a Marszałek z Sejmu po dwóch Posłów z każdej Prowincyi do rewizyi wotów wyznaczy. Wazon publicznie otworzy, Rejestra przez Deputowanych wyjęte przeliczone i rewidowane być powinny, która rewizya z ogłoszeniem wotów konieczne na jednej Sessyi zakończona być ma. Ilekroć który Minister od dwóch części Osób Seymuiących, przeciwko trzeciej podkreślony będzie; ten tym samym od Urzędu oddalony zostaje. Oddalenie tym sposobem Ministra od Urzędu nic nie może szkodzić jego sławie i prawom Obywatelskim. Nominowany jednak powtórnie na Ministra być nie może, chyba po upłynieniu lat sześciu. Opisane w tym sposobie wotowanie na oddalenie, albo utrzymanie Ministrów na każdym Sejmie Ordynaryjnym ma następować

(106 10) konieczne w czasie wyżej wyrażonym, a Marszałkowie Narodowi i Sejmowy, nie czekając dopomnienia się Seymuiących, do czego każdy ma prawo, sami z swego obowiązku teraźniejszym Prawem na nich włożonego, dla dopełnienia onego przystąpić do uskutecznienia tegoż powinni. Nominowanie na Ministeria, tak wakujące, jeżeliby przed Seymem rozdane nie były, jako i do Straży, zawsze ma następować przed rozłączeniem się Izb, i Król nominować na Ministeria nie może, tylko Szlachtę rodowitą, dobrze osiadłą, Katolików. Minister rezygnować nie może Mini sterium w innym czasie, tylko w czasie Sejmu Ordynaryjnego w Stanach; a to aż po odbytych wotowaniu wyżej wyrażonym rewizyi wotów, i onych ogłoszeniu. Co się ma rozumieć o tych Ministrach, którzyby oddaleni nie byli.

XV. O obowiązkach Deputacyi Seymowej.

1. Na Sejmach Ordynaryjnych będzie obowiązkiem Deputacyi Seymowej pilnować, aby żaden Projekt nie dążył do naruszenia i odmiany Prawa fundamentalnego pod tytułem: Ustawa (107 3) Rządowa, i Praw niewzruszonych. Dzielić zaś będzie Deputacya Seymowa Projekta na Prawodawcze, i Uchwały Seymowe.

2. W rządzie Projektów Prawodawczych umieszczać będzie Deputacya Seymowa. 1. Projekta do Praw Politycznych. 2. Do Praw Cywilnych. 3. Do Praw Kryminalnych. 4. Do Podatków wieczystych. Za Prawo Polityczne uważane być ma to, cokolwiek ściąga się do udoskonalenia w odmianie, lub poprawie szczegółowych opisów Formy Rządowej, zawsze jednak bez naruszenia fundamentalnego Prawa, pod tytułem: Ustawa Rządowa. Pod wyrazem Praw Cywilnych oznaczają się te, które stanowią, podług jakich prawideł winni Obywatele między sobą zachować się w prywatnych swoich własnościach, względach i umowach. Pod wyrazem Praw Kryminalnych oznaczają się te, które w uczynkach Obywatelów przestępstwa określają, i kary za nie wyznaczają. Pod wyrazem Podatków Wieczystych, mają się rozumieć ofiary i podatki stałe, do powiększenia Skarbu publicznego.

4. Za Uchwały Seymowe uważane zawždy będzie to, co się ściąga do ustanowienia poborów doczesnych w czasie wojny, stopnia monety, zaciągania długu publicznego, Indygenatów, Nobilitacyi, i innych nagród przypadkowych, rozkładu wydatków publicznych, ordynaryjnych, extraordynaryjnych wojny, pokoju, zawierania Traktatów Związkowych, ostatecznej Ratyfikacyi tychże, oraz i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów i Umów do Prawa Narodów ściągających się, i tym podobnych zdarzeń głównym Rzeczypospolitej potrzebom odpowiadających.

5. Deputacya Seymowa w rządzie Projektów do Uchwał Seymowych uczyni podział dwojaki; pierwszy. Który zawierać w sobie będzie Projekta ściągające się do zawierania Traktatów związkowych, zaczepnych z zagranicznymi Mocarstwami, wydawania wojny, zaciągania długu publicznego, trwałego kompletu wojska i postanowionego nań podatku. Podział drugi też Deputacya uczyni z tych Projektów, które obejmować będą Traktaty i materye handlowe, stanowienie pokoju, rozrządzenie dochodem Skarbowym, 109 z ustanowienie w czasie wojny Poborów doczesnych, stopień monety, i które tyczyć się mogą Edukacyi Krajowej, bez naruszenia fundamentalnych jej zasad. — Cokolwiek tylko do Policji Krajowej ściągać się może, cokolwiek projektowanym będzie w urzędowaniu wewnętrznym wojska; cokolwiek ściągać się może do polepszenia urzędu Skarbu; co się tycze nagród, Indygenatu i Nobilitacyi; naostatek ściągające się Projekta do dezyderjów Prowincyjów, albo Województw, Ziem, Powiatów i Miast.

6. Deputacya podług Prawa o Miastach przygotuje Projekt do Nobilitowania Mieszczan tych, którzy byli Plenipotentami Miast, oraz tych, którzy kupili Wsie, lub Miasta całkowite, a podadzą o to prośbę do Stanów Marszałkowi Seymowemu, nie mniej Osób trzydziestu z Mieszczan nobilitować się mających.

7. Podług tych rozgatunkowania prawideł, Deputacya Seymowa zbierać będzie wszystkie, do każdego gatunku należące Projekta, już od Króla i Straży, już od Seymujących Osób podane, zachowując zawsze pierwszeństwo 100) między Projektami, które od Króla podane będą.

8. Jeżeli w Projekcie podanym przez Seymującego, obiekt naruszałby Prawo pod tytułem: Ustawa Rządowa, też Deputacya podającego zaprosiwszy, wystawi onemu potrzebę, albo cofnięcia zupełnego, albo odmiany.

Jeżeliby zaś podający Projekt uwagami przetożonemi nie dał się przekonać, Deputacya Seymowa Projekt od Seymującego pod rozdziałem i gatunkiem, do których nayznaczniey zmierza, umieści, a w opinii przyłączoney uwagi przyda.

1. Jeżeli treść Projektu nie jest z gatunku Prawa pod tytułem: Ustawa Rządowa.

2. Projekt czy jest czysto podany? czy nie zawiera w sobie materyi, różney większości głosów podległej.

9. Co do dezyderjów Prowincjonalnych i szczególnych Województw, Ziem i Powiatów, Deputacya Seymowa, strzedz tylko tego będzie powinna, aby te ściągały się do Prowincyi, albo Województwa, Ziemi, czyli Powiatu dobra i szczególney wygody, bez odmiany podziału Władz Exekucyjnych i tychże między sobą stosunków. (111

10. Takowe uwagi Deputacya Seymowa, na swych Sessjach jednomyślnością, albo większością zdań Deputowanych głośną, a w komplecie nymniej pięciu Osób determinować powinna: W skład zaś Deputacyi Seymowej, Marszałek Sejmowy wchodzić zawsze może.

11. Cokolwiek względem trzymającego pióro Protokółu, rozwiązania paritatis, rozpisów, i w komplecie znajdować się po jednej przynajmniej Osobie, z każdej Prowincyi powiniennych, o innych Deputacyach powiedziano, to wszystko ma być i dla Deputacyi Seymowej prawidłem.

12. Jeżeli Uchwały Sejmu gotowego w urządzeniu wewnętrznym, jakie nastąpiły między Seymem, a Seymem Ordynarynym, Deputacya Seymowa umieszczać one będzie na czele

każdego gatunku Projektów, do którego z swej natury należeć będą, aby też uchwały do rozwagi i decyzji Stanów pod właściwym rodzajem materyi, zawsze najprzód przechodziły.

13. Rozgatunkowane Projekta z uwagami swemi, Deputacya Seymowa wydrukować rozkaże expensą Skarbu publicznego, na tyle exemplarów, ile Seymujących będzie Osób, i podług podziałów wyżej w Prawie wyrażonych; z tych jedne po drugich kolejno Sekretarzom Narodowemu do Senatu, i Seymowemu do Poselskiej Izby, tak wczesnie oddać starać się będzie, aby trzema dniami przed rozłączeniem się Izb, rozdawanie rzeczonych Projektów poczęło się, i czasu tyleż zawsze na każdy Projekt Seymujący miał do deliberacyi.

14. Żeby zaś Deputacya Seymowa w tak ważnych i ciągłych obowiązkach pomoc miała należną, oprócz Sekretarza Seymowego i Kancellaryi, mieć będzie dodanych sobie, jednego z Subalternów Straży, i po jednemu z takichże Subalternów każdej oddzielnej Kommissyi, którzy jej do ułatwienia robót, z obowiązkiem zupełnej powolności, przydani będą.

XVI. Co do czynów Seymowych w rozłączonych Izbach, i o decyzji Projektów.

1. Jak tylko wedle powyższych Artykułów zakończonemi zostaną Relacye, jak Straż i Kommissye, kwity i zaświadczenia otrzymają, i zaskarżenia Deputacyów i Obywatelów rozwiązaniemi zostaną, gdy inne też z przepisu Prawa dopełnią się czynności, Izby Senatorska i Poselska rozłączyć się będą powinny, a Marszałek Seymowy pożegnawszy Króla, powróci wraz z Posłami do Izby Poselskiej.

2. Izba Poselska, jako wyobrażenie i skład Wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa. Po rozłączeniu się Izb, zaraz czynności swoje rozpocznie, i ciągle tym się zatrudni, aż do wybiegu dni przepisanych.

3. W Izbie Poselskiej Assessorowie i Kommissarze Miejscy w Assesoryach, Komisjach Policji i Skarbowej zasiadający, po Delegowanych z Kommissyów, miejsce mieć będą dla donoszenia dezyderyów Miast, jak w Artykule XIV opisano.

4. Jakim porządkiem Deputacya Seymowa, podług przepisu Prawa rozgatunkuje Projekta, w takim też porządku Marszałek Koła Rycerskiego wprowadzać te Projekta będzie do Izby Poselskiej, jeden po drugim. Gdyby jednak Deputacya Seymowa Projekt umieściła, nie pod właściwym sobie Prawem oznaczonym gatunkiem, i gdyby to okazane zostało, Deputacya powinna będzie między materye sobie właściwe takowy Projekt umieścić.

5. Sekretarz Seymowy czytać będzie Projekta, a po przeczytaniu Projektów, zaraz i uwagi w Deputacyi Seymowej, jeżeli będą jakie. W czasie zaś takowego czytania, żadne głosy przerywać attentcyi Seymujących nie będą.

6. Zaczynać się będzie najprzód decyzja Projektów Prawodawczych do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i Podatków wieczystych, bądź z Propozycyów od Tronu na Sejmiki podanych, a przez Instrukcyje do Izby przychodzących, bądź też z Projektów na Sejmie podanych, pod decyzją podpadających.

7. Projekta do Praw Politycznych, których natura pod Artykułem XV. jest opisana, decydowane będą dwiema częściami wotów przeciwko trzeciej; Projekta do Praw Cywilnych prostą większością wotów; Projekta do Praw Kryminalnych dwiema częściami wotów przeciwko trzeciej; a Projekta do Podatków wieczystych trzema częściami wotów przeciwko czwartej decydowane być mają. To jest: gdy w Izbie Poselskiej oznaczone dwie lub trzy części wotów, albo prosta większość, podług gatunku materyi wyżej wymienionych, będą za Projektem, Projekt zamieniony zostanie w Prawo. Ilekoć zaś oznaczone Prawem wielości wotów dostawać nie będzie, Projekt upadnie.

8. Każde pomienione Prawo Polityczne, Cywilne i Kryminalne po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej, do Senatu natychmiast przesłane być powinno. Po przeczytaniu danego Prawa w Senacie, Król zdanie swoje otworzy, a Marszałek przy Lasce Senatu będący, o zdanie Senatu zapyta. Jeżeli nie będzie w Senacie jednomyślności na zadane przez Izbę Poselską Prawo, turnus iść zaraz ma, na takową prostą propozycyą: „Czyli Prawo zadane ma być zawieszone do dalszej Narodowej deliberacyi,

czyli też zaraz ma mieć swoją egzekucyą?”. Taka sama część wotów w Senacie decydować będzie zawieszenie Prawa, jaka jest oznaczona do decydowania tegoż Prawa w Izbie Poselskiej; to jest: dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości, podług gatunku materji Prawem opisanej. Ilekroć zaś nie będzie w Senacie takiej części za zawieszeniem, na ten czas w Izbie Poselskiej ustanowione Prawo w mocy swej zostanie; a w decyzji takowej, zawsze po wotach głośnych sekretne koniecznie iść powinny, choćby nikt onych nie żądał, gdyż na rzeczoną propozycyą, decyzyą Senatu sekretne wota stanowić będą.

9. Przyjęcie tego Prawa w Senacie sposobem dopiero opisanym, moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo do przyszłego Ordynaryjnego Sejmu, na którym gdy powtórnie w Izbie Poselskiej liczba wotów w Prawie opisana utrzyma się, Prawo zawieszone od Senatu, przyjętym być musi.

10. Zawieszenia Prawa do drugiego Sejmu Senat mieć będzie moc tylko w materjach powyższych Prawodawczych, to jest: Politycznych, Cywilnych i Kryminalnych; zaś co do wieczystych Podatków i Uchwał Sejmowych, które w następującym Artykule XVII. są opisane, mocy zawieszenia nie ma, ale do wotów tak, jak Izba Poselska, należy.

11. Co do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i wieczystych Podatków, jako też tych, które by do deliberacyi Narodu przez przeszły Sejm Ordynaryjny zawieszone zostały, liczba Sessyów ośm oznacza się; a na następnym...

...na Sejmie Ordynaryjnym, zawieszone do deliberacyi Narodu Prawa, pod gatunkiem właściwym materji, najprzód rozwiązywane być mają.

XVII. O dalszych czynnościach Izb rozłączonych.

1. Po upłynionych Sessyach ośmiu na decyzji Projektów do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i wieczystych Podatków, zaraz na następnej Sessyi zacznie się decyzja Projektów od Uchwał Sejmowych, z tych gatunków materji, które podług przepisanej Prawa dla Deputacyi Sejmowej w Artykule XV, a punkcie 9, należą do podziału pierwszego; na który rodzaj Projektów z podziału pierwszego liczba trzech Sessyi naznacza się.

Daley decydowane będą Projekta dotyczące się handlu, Edukacyi, Policyi, Wojska, Skarbu, Indygenatów, Nobilitacyi Mieszczan i innych Osób, także zasłużonych nagród przypadkowych, i innych materji, w tymże Artykule XV, a punkcie 9, do Uchwał Sejmowych podziału drugiego należących, na które oznacza się liczba Sessyów dwunastu.

2. Projekta do Uchwał Sejmowych z podziału pierwszego decydowane będą dwiema częściami wotów Seymujących, przeciwko trzeciej. Projekta do Uchwał Sejmowych z podziału drugiego prostą większością wotów stanowione zostaną; to jest: gdy będzie za Projektem liczba wotów Prawem oznaczona, złączonych Izb obydwóch, Projekt zamieniony zostanie w wyrok i Uchwałę Seymową; przeciwnie, ile razy liczba wotów Prawem oznaczona nie będzie za Projektem, tenże Projekt upadnie; naostatek...

...dezyderya Prowincyów, Województw, Ziem, Powiatów i Miast kończyć będą zatrudnienia Izby Poselskiej w przeciągu Sessyów sześciu, na które dla każdej Prowincyi dwie Sessye wyznacza się.

3. Gdyby których materji decyzja prędzej skończyła się, niż ma czas Sessyi wyznaczonych, tedy następne materje ich miejsce zabierać mają.

4. Wszystkie materje, gdy pod różną większością wotów Seymujących, podług wyższego opisu Prawa poddane zostały, po przeczytaniu każdego Projektu i opinii Deputacyi Sejmowej, Marszałek Sejmowy zapyta się o zgodę na cały Projekt; a za opozycyą, chociażby jednego z Posłów, zaraz przystąpi do Turnu na tę propozycyą: „Czyli Projekt przeczytany ma być w całości przyjętym, albo poprawionym?”

5. Jeżeliby który z Posłów sprzeciwiał się całemu Projektowi i tegoż odrzucenia zupełnego żądał, ma zaraz od siebie podać Propozycyą taką: „Czyli Projekt ma być odrzuconym, albo poprawionym?” Między którą propozycyą, i od Laski daną, poprzedzi najprzód Turnus na zapytanie: „Jaka z propozycyów przyjęta będzie?” a ten słowami tylko *affirmative* albo *negative* odbywać się powinien.

6. Jeżeli większością utrzyma się Propozycya do oddalenia Projektu zmierzająca; Projekt taki już drugi raz na tym Sejmie podniesionym nie będzie.

7. Jeżeli zaś od Laski podana propozycja utrzymana zostanie; wtedy Marszałek Sejmowy zaraz komunikować one będzie Marszałkowi...

...przy Lasce Senatu będącemu, i obydwie Izby przez wota decydować będą przyjęcie Projektu całkiem, albo poprawę onego.

8. Gdy przyjętym być nie może Projekt inaczej, jak przez liczbę wotów trzech części przeciwko czwartej, dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości w Senacie i w Izbie Poselskiej razem przeliczonych, podług rodzaju, z którego podług wyższego opisu Prawa w Artykule XV zawartego, będzie Projekt; przeto z komunikacji wzajemnej przez Laski obydwóch Izb, jaka wypadnie większość, Sekretarz Narodowy w Senacie, a Marszałek Sejmowy w Izbie Poselskiej, wypadną podług Prawa pluralitatem ogłoszą, i Projekt za Uchwałę Sejmową przyjęty w Izbie Poselskiej, najprzód przez Marszałka Sejmowego, a w Senacie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego, podpisanym zostanie.

9. Po niedosłej większości do liczby Prawem niniejszym nakazanej, gdy Projekt do poprawy odesłanym zostanie, Marszałek Sejmowy rozdawać będzie głosy Posłom żądającym z kolei Prowincyi, do samej tylko i jedynie materyi toczącej się, dla wyświecenia tejże materyi; a po tych zakończonych, wezwie sprzeciwiających się Projektowi do Deputacyi Seymowej, aby wraz z tąż Projekt poprawić starali się.

10. Odesłanie Projektu, końcem poprawy do Deputacyi, zatrzymywać Izb nie będzie od wprowadzania z porządku decydowania innych następujących.

11. Przyniesiony nazad do Izby Projekt już poprawny, może nawet przerwać materię rozpoczętą; a jeżeli po przeczytaniu onego, większością głosów, jako wyżej, i całkowicie przyjętym nie zostanie: wówczas na tym Sejmie podniesionym już więcej nie będzie.

12. Jaki sposób przepisany jest na decydowanie Projektów, tym samym sposobem decyzya Uchwał Sejmu gotowego, wewnętrznego urządzenia tyczących się, jeżeliby jakie między Sejmem a Sejmem Ordynaryjnym były w gatunku właściwej materii, najprzód następować będzie, a to dla zapewnienia Narodu, czyli Uchwały tamte na dalej obowiązywać go będą do posłuszeństwa.

13. W obiekcie dezyderiów Województw, Ziem i Powiatów, te w porządku Prowincyów, w jakim rzeczzone Województwa, Ziemie lub Powiaty, w której Prowincyi znajdują się, jedno po drugich pod decyzją przychodzić powinny, a na którym Województwie, Ziemi lub Powiecie, czas Sessyom w rozłączonych Izbach wypłynie; od dezyderiów tego Województwa, Ziemi lub Powiatu, następnego Sejmu decyzye w czasie przyzwoitym poczynąć się powinny.

14. Jeżeliby zdarzyć się miało, iżby w Izbie Poselskiej, jednogłośnie został Projekt przyjęty, lubo różnej większości wotów podany prawem niniejszym, a za komunikacją Senatowi uczynioną, podobna jednogłośność w Senacie nastąpiła; Projekt takowy w Ustawę zamienionym zostanie.

15. Jeżeliby zaś w Senacie Taż sama materia wprowadzona, jednogłośnie przyjęta nie była, dla przyczyn, które opponujący w głosie swoim wyluszczyć powinien, i wota żądane byłyby: Izba Poselska do wotowania w tymże samym czasie, co Senat przystąpi, dla ściślejszego Prawa dopełnienia w wyjaśnieniu wotów; a jaka większość według rodzaju i gatunku Projektu wypadnie; ten albo przyjętym, albo odrzuconym zostanie.

16. Po poprawie Projektu przez Deputacyą Seymową, i wezwanych, ile razy, czy to w Izbie Senatorskiej, czyli też Poselskiej, żądane będzie powtórzenie czytania Projektu poprawionego; Sekretarz Narodowy i Sejmowy czytać go będą, dla lepszego wyrozumienia onego.

17. Po każdej materyi, która do decyzji Seymowej, w jakiegokolwiek okoliczności i kiedykolwiek, podług opisu Prawa właściwie przychodzić będzie, ile razy przez wota decydowane zostało: tedy zawsze po odbytych wotach głośnych, sekretne wota, chociażby ich nikt nawet nie żądał, tak w Izbie Senatorskiej, jako i Poselskiej iść powinny, ani od tych wotów sekretnych Stany uwalniać się będą; dla czego stanowimy: iż po odbytych wotach głośnych, to tylko decyzya Seymowa będzie, co przez wota sekretne ustanowione zostanie; jedna tylko materya wieczystych podatków i trwałego kompletu Wojska, które nigdy przez wota sekretne decydowane nie będą, ale przez wota tylko głośne. Każde Prawo, czyli Uchwała Seymowa, po ustanowieniu, zaraz Marszałek Seymowy, wraz z Osobami do Deputacyi Seymowej wyznaczonemi, podpisać ma w zwykłej Izbie konferencyonalnej Seymowej, a Sekretarz Sejmowy do Oblaty w Akta, gdzie Sejm będzie, najdalej dnia trzeciego podać powinien.

18. Aby prawo o Miastach na teraźniejszym Sejmie, za część Konstytucyi ustanowione, miało pewną i niezawodną swą egzekucyą; przeto stanowimy: iż Mieszczanie, którzyby nie byli jeszcze Szlachtą, a będą od Miast Plenipotentami, ci wszyscy nobilitowani być mają; niemniej, który Mieszczanin kupi całkowite Miasteczko, lub wieś, jeżeli poda o to prośbę do Stanów Marszałkowi Seymowemu, nobilitowanym być ma. Prócz tego zaś na każdym Sejmie Ordynaryjnym trzydziestu Mieszczan ma być nobilitowanych za rekomendacyą Posłów Ziemskich i Miast: Nobilitacya Plenipotentów Miejskich, tych którzy kupili z Mieszczan dobra, i osób trzydziestu, odmówiona inaczej być nie może przeciwko szczególnej której Osobie, tylko trzema częściami wotów, przeciwko czwartej, podobnie uwolnienie a Scartabellatu Osób nobilitowanych, przez takąż samą liczbę wotów następować powinno.

XVIII. O Elekcyi Vice-Marszałka, pewności zaleceń Seymowych Straży postanych i Prorogacyi Sejmu.

1. Po odbytych materyach wyżej wyrażonych, dnia ostatniego przed ostatnim złączeniem się Izb Senatorskiej z Poselską, Elekcya Vice-Marszałka w Izbie Poselskiej następować ma, a to z Posłów tej Prowincyi, przy której)(1z6 Laska, i tym samym obrządkiem i sposobem, jak jest w teraźniejszym prawie opisana Elekcya Marszałka w Artykule

IX. Ten Vice-Marszałek, to wszystko dopełniać będzie powinien, pod odpowiedzialnością Seymowi, cokolwiek jest przepisano w obowiązkach Marszałka Seymowego, tak co do Seymu, jako i Straży, jednak w ten czas tylko, gdyby Marszałek był chory, nieznaydował się, lub umarł; W bytności zaś Marszałka, Vice-Marszałek do żadney powinności Marszałkowi przyzwoitey wdawać się niema. 2. Gdy Prawem teraźniejszym w Artykule

XI. a punkcie 6. warowano jest: że Stany Seymuiące wyroki swoje do Straży przysyłać będą, do ich wykonania; przeto dla pewności tychże wyroków Seymowych stanowimy: iż gdyby Straż, odebrałszy zlecenie od Seymu w przepisany czasie, tegoż zlecenia nie wypełniła; tedy Marszałek Seymowy, bądź to pod czas Seymu, bądź w ten czas, gdy Seymu nie będzie, do tej Magistratury, do której też zlecenie ściąga się, przesłać go jest winien pod odpowiedzialnością Seymowi: Magistratura zaś wypełnić takowe zlecenie będzie powinna pod odpowiedzialnością w Sądach Seymowych. 5 1z7) 2. Gdyby Nam Królowi, lub Deputacyi Seymowej, albo komu z Seymuiących po upłynionym czasie dla decyzji dezyderyów Prowincyów, Woiewództw, Ziem i Powiatów, zdawało się żądać prorogacyi Seymu, dla dokończenia potrzebnych materyi; tedy na taki Proiekt ma iść Turnus w Senacie i Izbie Poselskiej, w takowej prostej Propozycyi: „Czyli Sejm ma być prorogowany, lub nie?”, w materyi tej prosta większość wotów sposobem prawa wyżej opisanym stanowić będzie decyzya. 4. Na dłużej Sejm prorogowany być nie ma, jak na dni piętnaście, a gdyby potrzeba wyciągała, znowu do Piętnastu dni prorogowany być może.

XIX. O ostatnim złączeniu iak obudwóch, o zakończeniu Sejmu Ordynaryjnego. 1. Jeżeli prorogacya Sejmu ordynaryjnego nie będzie uznana, lub gdyby czas prorogacyi zamierzony upłynął, Izba Poselska z Senatem złączyć się powinna. (2. Gdy się złączą Izby, Marszałek Seymowy czytać każe nowo ustanowione uchwały, takowym porządkiem, jaki jest przepisany do decyzji onych. 3. Jeżeliby zachodziła od kogożkolwiek z Seymuiących kwestya, o różnice wyrazów w Ustawach Sejmu uchwalonych, od tych, które czytane będą; konfrontować je należy z oryginalnemi Uchwałami przez Marszałka i Osoby do Deputacyi Seymowej wyznaczone, podpisanemi. 4. Po ostatecznym złączeniu Izb, żadnych więcej Proiektów przyjmować nie wolno. 5. Po przeczytaniu i skonfrontowaniu nowo zapadłych Ustaw, gdy się okażą zgodne z oryginalami te Ustawy; Marszałek Seymowy i Deputacya Seymowa, tak z Senatu, jako i z Izby Poselskiej, w obecności Stanów Zgromadzonych one podpisać natychmiast będą obowiązani. 6. Marszałek Seymowy pożegnawszy Króla od Stanów, Kanclerz zaś imieniem Królewskim dawszy odpowiedź, wezwie wszystkich Seymuiących do ucałowania ręki Królewskiej. 7. Zakończy się Sejm dnia czwartego po złączeniu się Izb, dziękczynieniem Bogu w Farnym Kościele przez Te Deum Laudamus. 8. Nazajutrz po skończonym Seymie, Marszałek wraz z Deputowanymi w Seymowej Deputacyi zasiadającymi, stawiający się obecnie przed Aktami publicznymi, gdzie się Sejm odprawiał, Ustawy podpisane do Oblaty poda, które do wszystkich Aktów Ziemiańskich w egzemplarzach wydrukowanych, natychmiast przez Kommissyą Skarbową rozesłane być powinny. Sekretarz zaś Seymowy, każdemu Seymuiącemu egzemplarz tychże Ustaw rozda, po wydrukowaniu onych. Egzekucya każdego Prawa następować powinna od publikacyi onego, która oznaczać będzie Oblatą w Aktach Ziemiańskich. Dla czego Komisja Skarbowa pilnować tego powinna, któreby Prawo prędkiej Egzekucyi potrzebowało, izby nie czekając skończenia Sejmu, takowe Prawo natychmiast w egzemplarzach drukowanych rozsyłała. L)(130

XX. 10 Co do Sejmu zawsze gotowego. 1. W przypadkach Prawem Artykułu III. Nro. 7. określonych, Sejm gotowy natychmiast zwołany być powinien. 2. Posłowie na Sejm Ordynaryjny wybrani, a na Sejmikach Relacyjnych potwierdzeni, lub nowo obrani, oraz Senatorowie w niniejszym porządku do czynności Sejmu gotowego przystąpią. 3. Co się tycze pierwszych obrządków i Rugów Poselskich, względem Posłów tylko nowo obranych zachowany będzie ten sam sposób, jaki jest o Sejmie Ordynaryjnym, w Artykule VIII. przepisany, zaś Posłowie, którzy z Sejmu Ordynaryjnego są zachowani, pod Rugi na Sejmie gotowym

podpadać nie będą. 4. Co się tycze Elekcji Marszałka, ta miejsca mieć nie będzie, bo Marszałek aż do przyszłego Sejmu Ordynaryjnego, Urząd swój sprawować ma: w przypadku jednak śmierci Marszałka, choroby jego, i nieprzytomności. 13 4 Vice-Marszałek jego miejsce zastąpi, podług przepisu Prawa w Artykule XVIII. 5. Co się tycze wyznaczenia Sekretarza, i obrania Deputacyi Seymowej, to podług opisu Prawa dla Sejmu Ordynaryjnego odprawi się. 6. Co się tycze Seymowej czynności, od czasu Izb złączenia, po przywitaniu Króla i odpowiedzi Imieniem Jego przez Kanclerza: zaraz Marszałek przystąpi do czytania Projektów od Króla i Straży, a to w potrzebach zwołanego Sejmu. 7. Wolno będzie każdemu z Seymujących podawać Projekta do tychże potrzeb stosowne, a to w przeciągu dni trzech. 8. Co się tycze porządku, którym Deputacya Seymowa w podziale Projektów na materye ma postępować, wyrażenia nad nimi swoich uwag, podawania ich do decyzji Seymowej,

i sposobu decydowania tychże Projektów w Sejmie; ten sam sposób zachowany być ma, jaki jest opisany dla Seymów Ordynaryjnych, wyjąwszy to, że w czasie Sejmu gotowego Izby złączywszy się, aż do zakończenia Sejmu, nierozłączone razem seymować mają. 9. Czas, w którym ma zakończyć się Sejm zawsze gotowy, zależeć będzie od potrzeb, okoliczności, i zdania Seymujących prostej większości wotów. 10. Żadne inne wyroki zwołanego gotowego Sejmu stanowione być nie mogą, jak tylko w przypadkach wyszczególnionych, do których zwoływane być mogą; a Sejm gotowy stanowić ma o tej tylko materyi, do której zwołany będzie, lub o potrzebie po czasie zwołania przypadłej, według opisu Prawa, temuż Seymowi przyzwoitej. 11. A wszystkie wchodzić nie mają in Volumen Praw Cywilnych, Kryminalnych i Politycznych, ale pod tytułem: Uchwał Najwyższej Władzy Seymowej, do posłuszeństwa, tak Urzędy wszelkie, jako i Obywatelów obowiązywać będą, póki by je wola Rzeczypospolitej na następującym Sejmie Ordynaryjnym nie uchyliła. 0

XXI. O Sessjach Seymowych w ogólności, i dawaniu głosów w szczególności. 1. Sessye Seymowe w Izbie Poselskiej, i w czasie Izb złączonych, trwać powinny od godziny dziesiątej, do godziny trzeciej po południu, czyli od zaczęcia Sessyi godzin pięć, a solwowane

na dłużej odbyć nie mogą, jak do dnia następnego, wyjąwszy Święto. 2. Gdyby Marszałek Seymowy nie był o godzinie dziesiątej z rana na Sessyi; primus ex ordine Poseł, w której Prowincyi jest Laska, podnosić na ten czas Laskę ma, i obowiązek Marszałka dopełniać, aż do przyjścia Marszałka. 3. Jeżeliby Turnus przed godziną trzecią po południu nie był zaczęty; Sessya kończyć się ma, i decyzya potym już żadna następować nie będzie. Gdyby zaś Turnus przed godziną trzecią zaczął się, kończony zupełnie być powinien. 4. Jeżeli przychodzi Projekt do decyzji, głosy dawane dłużej nie będą, tylko najdalej do godziny pierwszej po południu, o której godzinie, jeżeliby którykolwiek z Seymujących prosił o Turnus, Marszałek Seymowy nieodwłocznie przystąpi do ogłoszenia propozycji i odbierania wotów per Turnum; jednakże i przed godziną wzmiankowaną, na żądanie Osób Seymujących Turnus dany być może. 5. Nikt z Seymujących od wotowania in Turno wymawiać się nie ma, zawieszeniem swego zdania, a kto wotować będzie głośno, od sekretnego wotowania oddalać się nie powinien, od czego tylko przypadek słabości uwolnić może. 6. Z kolei tylko każdy wotować powinien, po przejściu zaś kolei w porządku, już wotować nie może, podobnie nie może wotować sekretnie, kto nie był na wotach głośnych,

i nie wotował. 7. Nad powyższe obowiązki Marszałka Seymowego, i Narodowych wyżej Prawem opisane, ogólny dozór porządku Seymowych Sessyi w Izbie Senatorskiej do Marszałka pierwszego w porządku w Senacie będącego, a w Izbie Poselskiej do Marszałka Seymowego należy. 8. W złączonych Izbach porządek Sessyi należy wspólnie do Marszałka Seymowego, i Narodowych. 9. Marszałek Seymowy Posłom, a Marszałkowie Narodowi Senatorom, Ministrom i Marszałkowi Seymowemu, głosy rozdawać będą. 12. Gdyby w której materyi dla sporów potrzeba było ściślejszego porozumienia się, wtedy raz i jeden w każdej materyi Marszałek Seymowy, za wniesieniem którego z Posłów, najwięcej na godzinę zawiesić będzie mógł czynności Seymowe, w którym czasie wszyscy będą się mogli poufale naradzać i układać, a po tym upłynionym czasie, za uderzeniem Laski i oświadczeniem Marszałka, Izba Poselska do porządku powróci. 11. Nikt bez zabranego głosu interlocutorie przymawiać się nie może. 12. Jeżeli kilku Posłów razem głosu żąda, dawane głosy być mają porządkiem Prowincyi. 13. Po ogłoszonej propozycji przez Marszałka Seymowego w Izbach, żadna opozycja przeciwko niej, jako przeciwko propozycji z Prawa wyjętej, miejsca mieć nie może, ale tę propozycją zaraz Marszałek Seymowy, jeżeli w Izbach złączonych, oddać ma Marszałkowi pierwszemu przy Lasce w Senacie będącemu, a jeżeli w

rozłączonych, odesłać ma temuż Marszałkowi, i na tę propozycją Turnus natychmiast iść ma. 14. Sposób i porządek wotów sekretnych do decydowania propozycji będzie następujący: na stole stać będzie naczynie, które przedzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy; z tych jedna połowa pomalowana będzie białą, z napisem affirmative, druga czarno z napisem negative, które napisy oznaczać będą w propozycji tę samą decyzyą, jaką stanowiły w głośnym wotowaniu. Z przedniej strony naczynia tego u dołu, ma być dwoje zamczystych drzwiczek, jedno do białej, drugie do czarnej połowy, z tejże strony u góry będzie otwór, w który włożona ręka, rzucić może gałkę do białej, lub czarnej połowy ukrycie. Naczynie to, wewnątrz ma być sukrem wybite; gałki do wotowania, będą wszystkie jednej wielkości, kształtu i koloru; liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie

Osób Seymujących, tak w Izbach złączonych, jako też osobno w Izbie Senatorskiej i Izbie Poselskiej; gdy w Izbach rozłączonych osobno też Izby wotować będą, takowe naczynie przed zaczęciem wotów sekretnych, ma być pierwiej otwarte, i okazane całej Izbie, iż jest próżne. Po czym jeżeli Turnus idzie w oddzielnych Izbach, w Senacie zamknięte być ma naczynie, pierwszego z Deputacyi Seymowej Senatorskiej, a w Izbie Poselskiej przez Marszałka Seymowego i pierwszego w Deputacyi Seymowej zasiadającego Posła; jeżeli zaś idzie Turnus w Izbach złączonych, naczynie zamknięte być ma przez Marszałka Seymowego, i pierwszego Marszałka w Senacie. W Izbie Senatorskiej Marszałek pierwszy w porządku przy Lasce będący, wzywać będzie głosów po jednym, i porządkiem Senatorów wotować mających, a Sekretarz Koronny, lub jego miejsce zastępujący, każdemu przystępującemu do wotowania gałkę jedną publicznie oddawać będzie, który wrzuci ją w naczynie stojące na stole; do podobnego wotowania Posłowie, bądź w Izbach złączonych bądź w Izbie Poselskiej przez Marszałka Seymowego tym samym porządkiem, jak w wotach głośnych, wzywani będą, a Sekretarz Seymowy każdemu Posłowi przystępującemu do stołu, na którym stać będzie naczynie, publicznie gałkę jedną odda, który nieodwłocznie wrzuci ją w toż naczynie: gdy się wotowanie zakończy, jeżeli to było w Izbach rozłączonych, tedy w Senacie Marszałek pierwszy z porządku przy Lasce będący, wraz z Deputowanymi Seymowymi Senatorami, a w Izbie Poselskiej, Marszałek Seymowy, także wraz z Deputowanymi Seymowymi, a jeżeli w Izbach złączonych, tedy Marszałek Seymowy, wraz z pierwszym Marszałkiem w Senacie będącymi, i Osobami w Deputacyi Seymowej zasiadającymi, tak z Senatu, jako i Posłów, przystąpią

do rewizyi naczynia, i przeliczenia gałek, dla wynalezienia z nich wotów w materyi, która decydowana będzie. Gdyby w naczyniu znalazło się więcej gałek nad rozdane, w takowym przypadku cała robota sekretnych wotów jest zła, i powtórzenia potrzebuje. 15. Król ma prawo raz dać votum swoje, drugi raz paritatem rozwiązywać osobiście, lub nadesłaniem zdania swego na piśmie, a votum Króla dane głośnie, chociaż votum sekretne dawać nie będzie, jednak w wotach sekretnych liczony być ma. 16. Prawo żadne na tym Ordynaryjnym Sejmie, na którym ustanowione było, znoszonym być nie może. 17. Cokolwiek powiedziało się o Królu w Sejmowych czynnościach, to wszystko ma się rozumieć, gdy Król jest przytomny w miejscu Sejmu odprawującego się, gdyby zaś przytomny nie był, Sejm podług opisu Prawa odbyty być ma.

XXII. O Sessjach Prowincjonalnych i na nich Elekcyach. 1. Sessye Prowincjonalne, na Seymach Ordynaryjnych, zbierać się mogą we wszystkie dnie, w każdym czasie wolnym od Sessyi Seymowych; w Przypadkach zaś extraordinarynych, za obwieszczeniem pierwszego w porządku Senatorskiego, zbierać się będą. 2. Składać się będą Sessye Prowincjonalne z Senatorów i Posłów swojej respective Prowincyi. 3. W czasie każdego Sejmu, zaraz na początku onego, każda Prowincya na cały ciąg Sejmu do odbywania Sessyi Prowincjonalnych, obierze dla siebie jedno miejsce. 4. Senator pierwszy w porządku, na Sessyi Prowincjonalnej znajdujący się, przyzdywać ma, i ten żądającym głosy rozdawać będzie. 5. Każda Prowincya obierze jednego z Posłów do trzymania Protokołu na Sessjach Prowincjonalnych. 6. Będzie szczegółniejszym obowiązkiem Sessyi Prowincjonalnych. 1. Dla zachowania kompletu dawać pluralitate pozwolenie żądającym odjazdu z Sejmu, a żadna Prowincya nie będzie mogła dać zezwolenia wyjazdu od Sejmu Senatorowi, lub Posłowi, tylko w tym umiarkowaniu, aby czwarta część Seymujących, każdej distinctim Prowincyi w Sejmie zostawała. 2. Odprawiać wszystkie Elekcyje do wyboru na Sessjach Prowincjonalnych prawem oznaczone, które zawsze se motis Arbitris odbywać się mają, a w czasie tych Elekcyi żadne głosy zabierane nie będą. 3. Ułatwiać dezyderya Prowincjonalne i Proiekta względem nich układać. 4. Porozumiewać się w materjach przychodzących do decyzji Seymowych. 5. Komisarze do wszystkich Kommissyow Narodowych obierani będą na Sessjach Prowincjonalnych, osobno do każdej Kommissyi, po odbytych jej examiniach. 6. Na Sessjach Prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentów Miast, do Komisji Policyi, Skarbowej i Assessorii, i na tychże Sessjach wyznaczeni będą, którzy do której Kommissyi i Assessorii należeć mają. 7. Składający Sessye Prowincjonalne Senatorowie i Posłowie, najpierwszą uwagę mieć powinni na kondycye do

Elekcyjnego Urzędu ubiegającym się Prawem przepisane. 8. Sekretarz Seymowy, do Elekcyi, do Deputacyów Seymowych, do examinu Straży i Kommissyów, odda Przyzdywającemu rejestr wszystkich Seymujących, a do innych Elekcyi rejestr Kandydatów podających się przez Marszałka Seymowego podpisany, który rejestr Przyzdywający głośnie przeczyta, a jeżeliby znajdowali się podani za Kandydatów, którzyby nie mieli za sobą kondycyi prawem przepisanych, z tegoż rejestru za zdaniem Prowincyi jednomyślnym, lub przez wota nawet sekretne, wyłączeni być powinni. 9. Każda Elekcyja następującym odprawi się sposobem: Sekretarz Seymowy tyle egzemplarzów wydrukowanych rejestru Kandydatów do Elekcyi odda Przyzdywającemu, aby wystarczał dla wszystkich Senatorów i Posłów wotować mających z Prowincyi, Przyzdywający zaś każdemu Senatorowi i Posłowi tejsze Prowincyi idącemu do wotowania oddawać będzie jeden egzemplarz rejestru. Powinny stać stoliki zasłonięte od widoku, na których wotujący podkreślać ma Kandydatów; powinien stać na stole wazon, który pierwiej ma być otworzony i publicznie okazany, że jest próżny, a potem zamknięty być powinien dwoma kluczami, z których jeden być ma u Przyzdywającego, a drugi u pierwszego z porządku Posła Prowincyi; Przyzdywający wzywać będzie porządkiem Senatorów i Posłów do wotowania, a każdy wotujący na stoliku zasłoniętym od widoku, podkreśli na rejestrze tyle Kandydatów, jaka liczba podług Prawa jest potrzebna do obrania Kommissarzów, i tenże rejestr zwinąwszy, do wazonu stojącego na stole, publicznie włoży; po odbytych wotach przez

wszystkich Senatorów i Posłów Prowincyi: Prezydujący za Assessorów do examinowania wotów wezwie z każdego Województwa pierwszego Posła. Examinatorowie otworzywszy na publicznym widoku naczynie elekcyjne, przejrzą najpierw wszystkie rejestra, dostrzegając, czy są podkreślone w takiej liczbie, jaka Prawem jest przepisana; którykolwiek rejestr nie miałby takiej liczby podkreślonej, lub znalazłyby się opisy Prawa, o każdej w szczególności Komisji, przeciwny, Examinatorowie natychmiast deklarować będą takowy rejestr za nieważny i odrzucony; potem do przeliczenia liczby wotów przystąpią, a którzy z Kandydatów będą mieli większość wotów, natychmiast ogłoszonymi do funkcji, do której wybranymi będą, zostaną. – Ilekoć równość wotów na których Kandydatów znalazłaby się; Prezydujący w porządku rozwiązania paritatis votorum, rozda dwie kartki każdemu wotującemu, przez jedną rękę pisane, lub drukowane, jedną z napisem słowa: affirmative, drugą negative, i deklarować będzie publicznie, która kartka którego Kandydata oznacza. Wota tym samym porządkiem iść będą, co i pierw, a każdy z oddanych sobie dwóch kartek, jedno zwinąwszy w wazon wrzuci. Przeliczone takowe wota przez Prezydującego i Assessorów, na którego z Kandydatów ukaże większość, ten za obranego ogłoszonym zostanie. Jeżeliby powtórna równość wotów wypadła, do rozwiązania jej sposób ten sam wotowania powtarzanym będzie, póki większość wotów na którego z Kandydatów nie okaże się; każda zaś Elekcyja jednego dnia zakończona być powinna, i nigdy wazony z rejestrami nierewidowanymi od Sessyi do Sessyi zostawiane być nie mają. Po zakończonej Elekcyi, Prezydujący z Assessorami rejestr obranych podpisze, i Marszałkowi Sejmowemu dla ogłoszenia go w Izbach Sejmowych odda.

XXIII. 0 XXIII. Ubezpieczenie Prawa o Sejmach. 1. Liberum veto, Konfederacye wszelkiego gatunku, i Seymy Konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucyi przeciwne, Rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosimy. 2. Porządek Seymów, i wszelkie ich obrządki, tak, jak są w teraźniejszym Prawie w całej rozciągłości przepisane, jednym odtąd prawidłem Seymowania na zawsze będą, które całe Prawo teraźniejsze o Sejmach, za Prawo Konstytucyjne postanawiamy; wszelkie inne Prawa o porządku Seymowania dawniej ustanowione, uchylamy. XXIV. O występkach przeciwko Seymowi. 1. Występek przeciwko Seymowi popełnia, ktokolwiek otacza miejsce Seymowe wojskiem, milicją, lub kupą zbrojną, bądź do skłonienia, bądź do gwałcenia woli Seymujących; hersztowie i dowódcy takowego gwałtu podpadają karze infamii i śmierci. 2. Ktokolwiek tamuje wniesienie Senatorowi, czy Posłowi do Izb ich właściwych, lub w czasie złączenia się Izb do Izby wspólnej Senatorskiej; Hersztowie i dowódcy takowego gwałtu, karze infamii i śmierci podpadają. 3. Ktokolwiek w miejscu i czasie Sessyi Seymowej z bronią ognistą był postrzeżony, albo oręża, choćby bez ranienia i zabójstwa zaczepnie dobył, lub złośliwie uderzył, ten karze infamii i śmierci podpadają. 4. Ktokolwiek proponuje związek Sejmu Konfederacki, a tym bardziej w ten wchodzi, na ten się pisze, i Sejm arbitralnie odprawia, takowy karze infamii i śmierci podlega. 5. Sprawy tego gatunku, do Sądów Sejmowych należą, ze zlecenia Seymu Ordynaryjnego, lub zawsze gotowego. 6. Ktoby z Seymujących bez zezwolenia Prowincyi, od Sejmu odjeżdżał, a przez to gdyby komplet Sejmu był zerwany, w Sądach Sejmowych odpowiadać ma. Rozkład Czasu Seymowego. Powitanie Rugi Obranie Marszałka Złączenie Izb dzień 1. dzień 1. dzień 1. Elekcyja Sędziów Sejmowych dzień 1. Na czytanie Projektów Na czynienie Relacyi Na materye Prawodawcze Na Uchwały Seymowe Na desideria Województw dni 14. dni 18. dni 8. dni 12. dni 6. Na Elekcyą Vice-Marszałka dzień 1. Kończenie Sejmu i czytanie Konstytucyi dni 4. Liczba dni Sejmowych wynosi, 70. 6 YzHufcz CiM KONSTYTUCYJNY EXTRA-ORDYNARYJNY. *6 1. O miejscu dla Seymów Konstytucyjnych przeznaczonym. SEJM Konstytucyjny Extraordynaryjny odprawić się będzie w Mieście Warszawie, wyjąwszy przypadki wyrażone w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, pod Artykułem I. w Punkcie 2. i 3. II. 1. Sejm Konstytucyjny zwoływany być ma co 25. lat. SEJM konst.)(150 50 2. Pierwszy Sejm takowy odprawiać się będzie w czasie Sejmu Ordynaryjnego, jaki z Prawa przypada, to jest: w Roku 1816. dnia 1. Miesiąca Października. 3. Co się tyczy sposobu i pewności zwołania Sejmu tego Konstytucyjnego, wszystko to jemu służy, co jest powiedziano w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych pod Artykułem II. w punkcie 2. i 3. 4. Sejm Konstytucyjny kończyć się powinien koniecznie na trzy Miesiące przed następującym zwyczajnym Seymem Ordynaryjnym. III. Początkowe czynności i obrządki Sejmu Konstytucyjnego. Seymowi Konstytucyjnemu służą następujące Artykuły, w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych zawarte, to jest: Artykuł IV. O Osobach Sejm składających; V. O obowiązku znajdowania się na Sejmie, Senatorów, Ministrów i Posłów; VI. O bezpieczeństwie Osób Sejm składających; VII. O czynieniu zarzutów Senatorom, Ministrom i Posłom; VIII. O otwarciu Sejmu i o Rugach; IX. Co do obrania Marszałka, i dalszych czynów Sejmowych, aż do Izb złączenia: X. Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Sejmie Ordynaryjnym zwyczajnie potrzebnych; XI. Co do czynów Sejmowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia: XII. O Elekcyi Sędziów Sejmowych w złączonych Izbach. IV. O wprowadzeniu Projektów na Sejm. 1. Po Elekcyi Sędziów Sejmowych dnia następnego zaczynać się powinno czytanie Projektów do Prawodawstwa, z propozycji od Tronu na Seymie podanych, to jest: 1. Czytanie Projektów do Praw Politycznych Konstytucyjnych. 2. Czytanie Projektów do Praw Politycznych porządkowych. 2. Ile razy którykolwiek z Posłów poda Projekt jaki, takowy natychmiast czytany być powinien. 3. Seymowi Konstytucyjnemu służą Punkta 3. 4. i 5. zawarte pod Artykułem XIII. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych. V. O Relacyach, które Deputowani do examinu Straży i Kommissyów wyznaczeni, na Sejmie czynić będą. Artykuł XIV. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych, służy cały Seymowi Konstytucyjnemu. O obowiązkach Deputacyi do Konstytucyi. 1. Ponieważ istotnym i głównym obiektem Sejmu Konstytucyjnego, jest rewizya i poprawa Konstytucyi; przeto obowiązkiem będzie Deputacyi Konstytucyjnej, wszystkie podane

na Sejmie Projektu, już od Króla i Straży, już od Seymujących Posłów dzielić. 1. Na Projektu do Praw politycznych Konstytucyjnych, w rzędzie których, wszystkie te Projekta mieścić ma, które ściągają się do Praw zawartych w Prawie, pod tytułem: Ustawa Rządowa. 2. Na Projektu do Praw politycznych porządkowych, w rzędzie których

mieścić ma Projektu ściągające się do szczegółowych Opisów i porządku postępowania władz Rządowych. 2. Deputacyi Konstytucyjnej szczególną powinnością będzie pilnować, ażeby żaden Projekt nie takiego w sobie nie zawierał, coby naruszało Prawa niewzruszone, lub Pacta Conventa. 3. Jeżeli rzecz Projektu podanego, naruszałaby Prawo niewzruszone, lub Pacta Conventa; też Deputacya podającemu wystawi potrzebę, albo cofnięcia zupełnego Projektu, albo odmiany onego: jeżeliby zaś podający Projekt, nie dał się przekonać uwagami przełożonemi; Deputacya Konstytucyjna Projekt ten pod gatunkiem, do którego najznaczniej zmierza, podług powyższego opisu umieści: a w opinii przyłączonej uwagi przyda. 1. Jeżeli rzecz Projektu nie jest przeciwna Prawom niewzruszonym, lub Paktom Konwentom? a. Projekt czy nie zawiera w sobie wiele różnych materii, i czy jest w wyrazach czystych i nieobojętnych podany? 4. Przepisy dla Deputacyi Seymowej, w Prawie o Seymach Ordynaryjnych, pod Artykułem XV. w punktach 10. 11. 13. 14. umieszczone, służą równie i Deputacyi Konstytucyjnej na Sejmie Konstytucyjnym. VII. Co do examinu Seymowych w rozłączonych Izbach i o decyzji Projektów. 1. Seymowi Konstytucyjnemu służą, Punkt 1. 2. 3. 4. 5. w Artykule XVI. Prawa o Seymach Ordynaryjnych. 2. Zaczynać się najprzód będzie decyzja Projektów do

Praw politycznych Konstytucyjnych, a po tych ukończonych, przystąpi Izba Poselska do decyzji Projektów do Praw Politycznych porządkowych. 3. Na Sejmie Konstytucyjnym wszystkie te Projekta, gdyby jednomyślności nie było, decydowane będą prostą większością wotów; najprzód głośnych, po wotach zaś głośnych, sekretnie koniecznie iść powinny, choćby żaden z Posłów onych nie żądał, i dlatego w propozycji do Turnum podanej same sekretnie vota stanowić będą. 4. Po przeczytaniu Projektu i opinii Deputacyi Konstytucyjnej, Marszałek Seymowy zapyta się Izby o zgodę na cały Projekt. 5. Za opozycją, chociażby jednego Posła, Marszałek przystąpi zaraz do Turnum na Propozycją taką: „Czyli Projekt przeczytany, ma być w całości przyjętym, albo poprawionym?”. 6. Jeżeliby który z Posłów sprzeciwiał się całemu Projektowi i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać Propozycją taką: „Czyli Projekt ma być odrzuconym, albo poprawionym?”. Między taką Propozycją i od Łaski podaną, pójdzie najprzód Turnus, na takie zapytanie: Jaka z Propozycyów przyjęta być ma? a ten słowami tylko affirmative, albo negative odbywać się powinien. 7. Jeżeli większością utrzyma się propozycja do oddalenia Projektu zmierzająca, Projekt taki już drugi raz na tym Sejmie podniesionym nie będzie. 8. Jeżeli zaś od Łaski podana Propozycja utrzymana zostanie; wtedy

Izba przystąpi do Turnum na tę Propozycją, decydując przyjęcie Projektu całkiem, albo poprawę onego. 9. Gdy Projekt do poprawy odesłanym zostanie; Marszałek Seymowy rozdawać będzie głosy Posłom tego żądającym z kolei Prowincyi, do samej tylko jedynie materii toczącej się, dla wyświecenia onej; a Posłowie żądający poprawy Projektu, prześlą wcześniej uwagi swoje na piśmie do Deputacyi Konstytucyjnej. 10. Odesłanie Projektu do Deputacyi, celem poprawy, zatrzymywać Izby nie będzie, od wprowadzenia z porządku i decydowania innych następujących Projektów. 11. Przyniesiony nazad do Izby Projekt już poprawny, może przerwać materią rozpoczętą i powtórnie decydowany będzie, w przypadku niejednomyślności, na taką propozycją: „Czyli Projekt przeczytany ma być w całości przyjętym, czyli jeszcze do poprawy odesłanym?”. 12. Każde pomienione Prawo polityczne Konstytucyjne, lub Polityczne porządkowe, po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej do Senatu natychmiast przesłane być powinno. 13. Po przeczytaniu zadanego Prawa od Izby Poselskiej w Senacie, Król zdanie swoje otworzy, a Marszałek przy Łasce Senatu będący, zapyta o zdanie Senatu; jeżeli nie będzie w Senacie jednomyślności, na zadane Prawo przez Izbę Poselską, Turnus iść ma na taką Propozycją: „Czyli Prawo zadane ma być zwrócone do powtórnej Izby Poselskiej decyzji? czyli też ma zaraz brać moc”.

Prawa zapadłego?”. 14. Senat decydować będzie, takąż samą większością wotów i tymże sposobem, jaki jest dla Izby Poselskiej przepisany, w punkcie 3. tegoż Artykułu, z dodatkiem, że od dnia, którego z Izby Poselskiej przysłane będzie Prawo zadane do Senatu, najdalej na następnej Sessyi Senat decydować powinien przyjęcie onego, albo zwrócenie do powtórnej decyzji. 15. Ilekroć Prawo od Izby Poselskiej zadane, w Senacie jednomyślnością, lub przepisanej większością wotów przyjęte będzie, na ten czas to Prawo zadane mieć już będzie moc Prawa zapadłego; kiedy zaś Senat udecyduje zwrócenie zadanego Prawa, do powtórnej Izby Poselskiej decyzji; na ten czas winien będzie Senat zaraz przesłać na piśmie do Marszałka Seymowego uwagi swoje nad tym Zadaniem Prawem, z przełożeniem Rady, w czymby one odmienić, lub poprawić należało; a Izba Poselska na trzeciej Sessyi od czasu takowej rezolucyi Senatu, zastanawiając toczącą się w tym czasie materią w Izbie, przystąpi do powtórnej tegoż zadanego Prawa decyzji, jednomyślnością, lub przepisanej większością wotów; i takowa powtórna decyzya Izby Poselskiej już pod rozpoznanie Senatu podpadać nie ma; lecz moc Prawa zapadłego mieć będzie. 16. W ciągu czasu przestania z Izby Poselskiej zadanego Prawa do Senatu i powtórnej onego decyzji,

jeżeli by to z Prawa wypadło; Izba Poselska zatrudniać się może decyzją następnych Projektów. 17. Każde Prawo po ustanowieniu, zaraz Marszałek Sejmowy, wraz z Osobami do Deputacyi Konstytucyjnej wyznaczonemi, podpisać mają, w zwykłej Izbie konferencyjonalnej Sejmowej, a Sekretarz Sejmowy do Oblaty w Aktach, gdzie Sejm będzie, najdalej dnia trzeciego podać powinien. 159 VIII. 10 O Sessjach Sejmowych w ogólności i dawaniu głosów w szczególności. Cały Artykuł XXI. w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, co do Sessjów Sejmowych w ogólności, i dawania głosów w szczególności, służy Sejmowi Konstytucyjnemu; z tą jedną w punkcie 13. tegoż Rozdziału różnicą, że propozycja do Turnu do Prawa w Izbie Poselskiej podana, nie będzie od Marszałka Sejmowego posyłana do Senatu. IX. Dokończenie Sejmu. Dalsze czynności i obrządki Sejmu Konstytucyjnego odbywać się mają, podług przyjętych szczególnych opisów Prawa o Sejmach, na tymże Sejmie Konstytucyjnym. Punkta służące wszystkim Sejmom, tak Konstytucyjnym, jak Ordynaryjnym i gotowemu. 1. Ile razy Marszałek Sejmowy zapytywać się będzie o zgodę Izby na Projekt jaki, lub ustne zalecenie, zgadzający się Sejmujący w milczeniu zachować się; przeciwni zaś Projektowi, lub zaleceniu, opozycją swoją w głosie oświadczać. 2. Marszałek Sejmowy wyznaczy jednego z Kancellaryi Sejmowej do trzymania Protokołu Sejmowego, w którym

wszystkie każdej Sessyi Sejmowej czynności, i rezolucye zapisane być mają, co ma służyć tylko do ułożenia porządnego Dyaryuszu Sejmowego. Tak wyznaczona Osoba wykona Przysięgę przed Marszałkiem, na wierne utrzymywanie Protokołu; Ten Protokół Marszałek Sejmowy z Sekretarzem podpisywać będą po każdej Sessyi Sejmowej. 2 = 216 Haje SĄDY SEYMOWE. PRAWO UCHWALONE DNIA 13 MAJA 1791. 1. Co do składu Sądów Sejmowych. Sąd Sejmowy składać się będzie z Osób trzydziestu sześciu to jest: z Senatu dwunastu w Komisjach rządowych zasiadać niemogących, a z Posłów dwudziestu czterech, którzy w równej liczbie z każdej Prowincyi, wybierani będą, co dwa lata sposobem w Prawie o Sejmach przepisany. I. SĄD SEJMOWY. Komplet zaś najmniej z osób 15 składać się ma, a na tych Sądach Primus ex Ordine przytomny, prezydować będzie z tej Prowincyi, przy której jest Laska Sejmowa. II. Gdyby zaś przeciwko któremu Sędziemu przez losy wybranemu, przyszła sprawa przed Sąd Sejmowy, na ten czas ów Sędzia zasiadać nie ma; równie jako i w przypadku zadanego, a przez Sąd uznanego współnictwa; oraz gdyby obwiniona w Sądzie Sejmowym Osoba, excypowała przy gruntownych dowodach Sędziego, przeto, iż jest jej nieprzyjacielem, lub że ma z nią proceder prawny, że po niej spodziewa się sukcesyi, czyli słowem: że ma interest w jej pograżeniu i zgubie. III. We wszystkich zaś przypadkach, gdyby w potrzebie nie było przepisanych 15 Osób kompletu, sam Sąd Sejmowy w liczbie przynajmniej dwunastu Osób zebrany, przez losy wybrać może Osoby z Dygnitarzów, czyli Urzędników Koronnych i W. X. Litewskiego na miejsce jedynie nieprzytomnych, a do kompletu potrzebnych Sędziów. Gdyby zaś wspomniony środek, potrzebnemu kompletowi skutecznie nie zaradzał, z przyczyny znacznej liczby Sędziów, przez obwinionego od zasiadania excypowanych; na ów czas Sejm, nowych Sędziów trzydziestu sześciu przez losy wybrać ma; którzy w ten czas tylko będą mieli Prawo i powinność zasiadania na Sądach, gdy potrzeba kompletu wymagać będzie, i przeciwko nim żadna excepcya miejsca mieć nie będzie. IV. Po obraniu i nieodwłocznym przysięgi wykonaniu, Sędziowie Sejmowi w przeciągu dni dwunastu, Jurydykcyą swą, ustanowią. Ordynacyą Sądów swoich, co do dni i godzin, jako innych porządkowych szczegółów Prawem nieobjętych, ułożą, jednego z grona swego do trzymania sentencyonarza, jednomyślnością lub większością kresek sekretnych, obiorą; Kancellaryą Sądową urządzą, i zaraz nieodstępnie sprawy, jeżeli się jakie znajdą, sądzić będą jedne po drugiej, wedle porządku wpisów uczynionych, stosownie do kolei spraw przez Sejm odesłanych. aż do zupełnego wszystkich spraw zakończenia. Pisarzem w Sądach Sejmowych będzie Pisarz Ziemski miejscowy. V. A któryby z Sędziów Sejmowych w jakiegokolwiek Sądów Sejmowych potrzebie na czas listem od Prezydującego w Sądach Sejmowych zasiadającego ostrzeżony, nie zjechał, lub zjechawszy, komplet zrywał, lub z miejsca Sądu bez zezwolenia onegoż oddalał się, takowy w tymże Sądzie Sejmowym przekonany, karze carentiae adivitatis na lat dwa podpadać będzie. Od tego rygoru Prawa Sędziów Sejmowych prawdziwa tylko choroba, lub fizyczne niepodobieństwo znajdowania się na miejscu Sądów uwalniać będzie, co przysięgą potwierdzone być powinno. VI. Do składu Sądów Sejmowych należą Referendarze Narodowi, których obowiązkiem będzie, treść wszystkich wniosków, dowodów i odwodów, od stron czynionych Sądowi Sejmowemu na ustępie wiernie i dokładnie przekładać, oraz wypadające z treści rzeczy konkluzye, czyli propozycye do decyzji Sądowej na piśmie consultive podawać. VII. Co do Spraw Sądów Sejmowych należących. Do Sądów Sejmowych należą wszelkie sprawy, w których idzie o poznanie i ukaranie popełnionych występków publicznych; których są dwa gatunki, to jest: jedne są przeciwko Narodowi, drugie przeciwko Najwyższemu Rzeczypospolitej Rządowi. Występki przeciwko Narodowi, to jest te: które gwałcą publiczne Narodu bezpieczeństwo, lub przynoszą spopolitą całemu Narodowi szkodę, są trojakiego

rodzaju; to jest: I. Występki gwałtu publicznego. 2. Zdrady publicznej. 3. Szkody publicznej. VIII. Występki publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia. 1mo. Ktokolwiek pobudza spopolstwo we wsiach, lub miastach do buntu, do zbrojnego kupienia się, do publicznego i wewnętrznego niepokoju. 2do. Ktokolwiek buntuje Wojsko, czyli namawia, jakimkolwiek sposobami nakłania Wojsko Rzeczypospolitej do niesłuchania Komendy Wojskowej Ordynansów, a tym bardziej rozkazów Najwyższej Władzy Stanów Rzeczypospolitej Sejmujących. 3tio. Ktokolwiek pobudza do buntu i zbrojnego związku, pod jakimkolwiek nazwiskiem; Hersztowie i dowódcy buntu Pospółstwa, buntu Wojska, i buntu Szlachty, podpadać będą karze śmierci i wiecznej

infamii, która tak w tym, jak w każdym innym przypadku najmniej rozciągać się nie ma do niewinnych Osób, jakimkolwiek krwi i Towarzystwa związkiem złączonych z winowajcą. Pomocnicy zaś i wykonywacze mniej winni infamią, albo wiecznym lub doczesnym więzieniem, albo wieżą górną, lub dolną, albo odsądzeniem od Urzędów, lub ab omni activitate, lub od majątku, (który w takowym przypadku ma spadać na prawych sukcesorów) karani być mają, wedle okoliczności większej lub mniejszej winy. Hersztowie, dowódcy, celniejsi pomocnicy i wykonywacze, zawsze do Sądów Sejmowych należeć, i surowszym karom podlegać mają; prości zaś buntownicy mają być odsyłani do

Sądów zwyczajnych, i karani stosownie do wielkości popełnionego występku. Prócz tego, każdy buntownik za popełnione w czasie buntu zabójstwo, karze śmierci podlegać, a przez siebie, lub przez swoich wykonywaczy poczynione komukolwiek krzywdy i szkody, majątkiem własnym nadgradzać powinien; słowem: wszelkie przestępstwa popełnione w czasie buntu, sądzone, i w miarę przewinienia ukarane być mają, w każdym Sądzie rodzajowi sprawy przyzwoitym. 4to. Występek publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia, Ktokolwiek wprowadza obce Wojsko do Kraju Rzeczypospolitej; i taki karze infamii i śmierci podpaść będzie. 5to. Ktokolwiekby w czasie Wojny zaczętej przeciwko Rzeczypospolitej, wszedł w służbę nieprzyjacielskiego Wojska; ten podpada karze infamii i wiecznego wygnania z Kraju Rzeczypospolitej. 6to. Gdyby kto z dobraną kupą zbrojną po Wioskach, Miastach, Komorach, gwałtem wybierał dochody Rzeczypospolitej, lub one całkiem gwałtownie zabierał, ten karze wiecznego więzienia podlegać będzie: a szkoda Skarbowi publicznemu lub Obywatelom uczyniona, ma być wedwójnasób nadgrodzona z majątku winowajcy. Reszta zaś tegoż majątku (tak jak w każdym podobnym przypadku) ma się dostać w całości prawym Sukcesorom: ma być jednak wyznaczona część dochodu na subsystencją więźnia. XI. Występek zdrady publicznej przeciwko Narodowi popełnia: 1mo. Ktokolwiekby uknował spisek na wzniecenie buntu Pospólstwa,

buntu Wojska, lub buntu Szlachty, i jakiegokolwiek zbrojnego związku Prawem zakazanego. Jako zaś przez spisek rozumieć się zawsze ma: Emowa podpisem, lub przysięga uczyniona, na popełnienie szkodliwego Narodowi występku Prawem zakazanego; tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuje, czyni, lub czynić zamierza, sposobem w Prawie opisanym, lub sposobem, którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne, nigdy podciągane nie będzie. 2do. Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzeczypospolitej Rządu, to jest: 1mo. Na zniesienie Seymików i Seymów. 2do. Na wyjęcie Wojska z pod władzy najwyższej Stanów Rzeczypospolitej Seymujących. 3tio. Na oddanie jednej jakiej Osobie, lub oddzielnemu od Seymu Ciału, wszystkich najwyższych władz i Praw Rzeczypospolitej; ten popełnia występki zdrady Publicznej przeciwko Narodowi. Hersztowie i dowódcy wspomnianych spisków, jawnymi dowodami przekonani, karze infamii i śmierci podpaść mają. Wspólnicy zaś podług stopnia winy, mniejszym karom, w Artykule VIII. wyrażonym, podlegać będą. 3tio. Ktokolwiekby wchodził w zmwowę z obcemi Narodami, końcem w powyższych punktach wyrażonym, jako zdrajca Narodu, infamią i śmiercią karany być ma. 4to. Ktoby poddał zmwownie Fortece, Zamek, jakąkolwiek Posesą Rzeczypospolitej, lub jaką część jej Wojska obcemu Narodowi, jako zdrajca Narodu karze infamii

śmierci podpaść będzie. 5to. Każdy Obywatel przekonany o Pensję branej od jakiego Dworu Zagranicznego, bez wiadomości Rządu Rzeczypospolitej; od wszelkich Urzędów, & ab omni activitate, jako zdrajca Narodu, na zawsze ma być odsadzony. 6to. Ktoby zdradliwie obcemu Narodowi wydawał sekreta i tajemnice Rzeczypospolitej, w miarę ważności sekretu i wielkości winy, karany być ma infamią, lub innemi przyzwoitemi karami. 7mo. Przekonany o korupcyą, czyli przekupstwo Senator, Minister, Posel na Sejm, Marszałek i Vice-Marszałek Sejmowy, Minister u Dworu Zagranicznego, i którykolwiek Sędzia zasiadający w Sądach Ultimae Instantiae, jako zdrajczący w swym Urzędowaniu powszechność Narodową, odsądzeniem na zawsze od wszelkich Urzędów ma być ukarany. 8vo. Przedawanie ludzi za granicę, lub rekrutowanie ludzi w Kraju Rzeczypospolitej dla Wojska Zagranicznego, jako zdrada Narodu, ma być ukarana wiecznym, lub doczesnym z Kraju wygnaniem, lub utratą majątku, lub więzieniem wiecznym, albo doczesnym, w miarę przewinienia, i onego okoliczności. Gwałtowne zaś rekrutowanie ludzi dla Wojska Zagranicznego, będąc nie tylko zdradą, lecz i gwałtem publicznym, surowiej ma być ukarane, w miarę popełnionych gwałtów. 9no. Utrzymywanie Milicyi Nadwornej, lub Kozaków nad przepis Prawa, karane być ma siedzeniem wieży dolnej 12. tygodni. Zmyślanie lub fałszowanie Praw, Uniwersałów, lub jakichkolwiek Pism całego Narodu tyjących się, pod Imieniem Sejmu, lub Króla, jako zdrada Narodu karane będzie wiecznym z Kraju wygnaniem, lub wiecznym więzieniem, a nawet infamią, wedle okoliczności zbrodni. X. Występki szkody Publicznej, mają należeć do Sądów Kommissyi Skarbowej podług jej opisu. Co się zaś tyczy publicznych przeciwko Narodowi występów, które popełnione być mogą od Straży Narodowej, od Najwyższej Rzeczypospolitej i Komisji, te wszystkie występy w osobnych respective Rozdziałach, dokładnie znajdują się opisane. XI. Występy przeciwko Rzeczypospolitej Rządowi, są gwałt i zdrada przeciwko Majestatowi, czyli Królowi, przeciwko Sejmom i Seymikom. 1mo. Ktokolwiekby się targnął na Życie Króla; infamią i śmiercią ma być skarany. 2do. Ktokolwiekby się targnął gwałtownie na Osobę Króla, ktokolwiekby się porwał do broni na Króla, śmierci podlegać ma. 3tio. Ktokolwiekby z kupą zbrojną mieszkanie Królewskie naszedł, lub najechał, i w nim jakikolwiek gwałt uczynił, śmiercią karany być ma. 4to. Gwałtowne na jakimkolwiek miejscu zatrzymanie, gwałtowne porwanie, lub gwałtowne dokądkolwiek uwięzienie Osoby Króla,

śmiercią karane będzie. Sto. Ktoby wzniecał bunt w Pospółstwie, lub w Wojsku, ktoby podniecał Szlachtę do buntu, lub związku zbrojnego, końcem strącenia z Tronu panującego Króla, takowy herszt i dowódca śmiercią karany

będzie; inni zaś mniej winni współnicy wygnaniem, lub więzieniem, lub tym podobnemi karami, podług okoliczności i wielkości zbrodni ukarani będą. Hersztowie uknowanego, chociaż niewykonanego spisku, na popełnienie któregokolwiek z pięciu dopiero wymienionych przeciwko Majestatowi występków, jako zdrajcy Rzeczypospolitej Rządu, zawsze infamią, a wedle okoliczności i wielkości zbrodni, albo śmiercią, albo więzieniem, albo wygnaniem, albo utratą majątku, albo Urzędów, karani będą. Mniej zaś winni pomocnicy i współnicy, nie śmiercią, lecz innemi wzmiankowanemi karami, w miarę popełnionej zbrodni, ukarani być mają. Występki przeciwko Seymowi dokładnie są opisane w Rozdziale o Sejmach. Występki przeciwko Seymikom znajdują się dokładnie opisane w Rozdziale o Sejmikach. Występki gwałcące bezpieczeństwo Sądów Seymowych, wedle opisu bezpieczeństwa Sądów Trybunału Głównego, w tymże Sądzie Seymowym sądzone, i ukarane zostaną; lecz inne jakiekolwiek występki, chociaż pod boki Sądów Seymowych popełnione, do zwyczajnych wedle Prawa Sądów należeć będą. XII. Co do porządku Prawnego Sądów Seymowych, wedle którego Sędziowie i Strony postępować mają. Kiedy w przypadkach Prawem oznaczonych, Izba Seymowa zleci Instygatorom Narodowym ścigać kogo w Sądach Seymowych o występki popełnione przeciwko Narodowi, lub najwyższemu jego Rządowi, lub kiedy Izba Seymowa, któremukolwiek Obywatelowi, czyli to z powodu własnej krzywdy,

czyli z powodu czystej o dobro publiczne gorliwości, chcącemu być Delatorem, i nim być wedle Prawa mogącemu, dozwoli kogo pociągać do Sądów Seymowych o występki publiczne, wedle Prawa do tychże Sądów Seymowych należący, na ów czas Instygatorów Narodowych będzie powinnością, aby od nich podpisany Pozew Osobie (o której jest mowa) był oddany w przeciągu dni trzech, jeżeli ta Osoba znajduje się w miejscu Sądów, a w przeciągu najdalej Niedzieli czterech, jeżeli Osoba zapożywać się mająca, nie w miejscu Sądów, lecz na innym jakim miejscu znajduje się. Pozew do Sądów Seymowych z Pieczęcią Kancellarii Koronnej i W. X. Litewskiej, przez Woźnego przy obecności dwóch Szlachty osiadłych, albo oblicznie w ręce pozwanego w miejscu mieszkania jego ma być dany, albo przynajmniej w miejscu mieszkania pozwanego położony, a potem zeznany w Księgach Sądu właściwego owemu miejscu, na którym Pozew był oddany, lub położony. Pozew zawsze ma być pisany językiem Polskim, a w słowach prostych, jasnych i krótkich, wyrażać ma dokładnie rzecz o którą idzie, to jest: kto? kogo? o jaki występki? na wskazanie jakiej kary? wedle którego Prawa? i na jaki termin? pozywa do Sądów. XIII. Nie tylko Szlachcic, lecz ktokolwiek dostateczną za sobą stawi porękę, od więzienia lub aresztu,

przed Dekretem Sądów Seymowych, wolny być powinien. Wyjawszy nadzwyczajne buntu, lub spisku przypadki, w którychby Sejm dla ocalenia Narodu, od widocznego niebezpieczeństwa osądził potrzebę więzienia, lub aresztu obwinionych Osób. Wszakże jako więzienie obwinionych przed Dekretem Sądowym nie jest karą, lecz środkiem sprawiedliwości, tak, aby takowi więźniowie żadnej nie doznawali niepotrzebnej przykrości i niewygody, szczególną mieć będą baczność ci, do których wedle Prawa więzienia i więźniowie należą. Delator w Sądach Seymowych, jako wedle Prawa, pena talionis karany być powinien, w przypadku niedowiedzenia zadanego występkę, tak, jeżeli sam nie jest w stanie dostatecznej odpowiedzi, lub jeżeli dostatecznej nie okazuje poręki, więzionym i strzeżonym być ma, aż do ogłoszenia Dekretu Sądowego, w którym, albo niewinność jego uznana, albo płochność, lub złośliwość Delacyi ukarana zostanie pena talionis; przez którą odtąd rozumieć się ma taż sama na Delatora kara, którejby wedle Prawa podlegał obwiniony, gdyby onemu Delator rzeczy, którą zadaje, Sądownie dowiódł. XIV. Jako każdemu Aktorowi w swojej sprawie stawać i mówić przed Sądem Seymowym nie zabrania się, tak wolno będzie każdemu uprosić kogo zechce do stawania w swej sprawie przed Sądem Seymowym. Jeżeliby zaś który z obwinionych żądał, a nie mógł dostać obrońcę lub Patronów, na ów czas sam Sąd Seymowy wyznaczy ku pomocy i obronie obwinionego dwóch Patronów, z poczciwości i biegłości w Prawie znanych, a od obwinionego nie excypowanych. XV. 17710 XV. Gdyby zapozwana do Sądów Seymowych strona, z przyczyny prawdziwej choroby, lub innego fizycznego niepodobieństwa, na termin w Sądzie stanąć nie mogła; Sąd Seymowy zważywszy sprawiedliwość przyczyn, wedle składu okoliczności, wyznaczy ostateczny termin, na który, chociażby którakolwiek nie stanęła strona, sprawa zacznie nawet sądzona być ma, i Dekret Sądowy niewzruszoną moc i wykonanie mieć będzie. XVI. Od przywołania sprawy, aż do ostatniego jej końca, czyli ogłoszenia Dekretu, całe postępowanie Sądu Seymowego, będzie zawsze jawne i publiczne: wszystko, co tylko do Sądów Seymowych, w całym ciągu jakiejkolwiek sprawy należeć może, mówić i pisać się ma językiem Narodowym, i tego wszystkiego publikowania, i drukowania zupełna zostawia się wolność. Arbitrom, którzy w milczeniu, i powinnych dla Sądu uszanowaniu zachować się mają, przytomność na wszystkich Sessjach Sądowych, nigdy tamowana nie będzie, oprócz Inkwizycyi i namowy, o których niżej. XVII. Sędzia Seymowy, który pierwszy z porządku, przydywać będzie, miejsce w Sądzie najpierwsze zasiadać, głosy rozdawać, Sessye za porozumieniem się z kolegami solwować, z ustępu przywoływać, i paritatem votorum rezolwować ma. XVIII. Kiedykolwiek podana wprzód consultive od Referendarzów konkluzya, czyli propozycja do wotowania, jednomyślnością lub większością głosów przyjęta nie będzie, na ów czas każdemu zasiadającemu Sędziemu Propozycje do wotowania formować, i podawać wolno: które jeżeli jednomyślnością przyjęte nie będą, dwukrotnemi głośno, a trzeci raz sekretne koniecznie wotami

decydowane zostaną. Referendarz po ogłoszeniu pluralitatis votorum, rejestr wotów głośnych trzymającemu pióro, do acta oddawać powinien. XIX. Każda Rezolucya Sądu, jednomyślnością lub większością wotów zapada, natychmiast pod dniem swoim, w Sentencyonarz zapisana, i zaraz przed zakończeniem Sessyi Sądowej, od prezydującego, i dwóch Sędziów po jednym z innych dwóch Prowincyi podpisana być ma. Prócz tego ma być porządnie utrzymywany Protokół Sądowy, w którym każda Sessya Sądowa pod dniem swoim, i wszelka jakakolwiek bądź czynność Sądu Sejmowego, ma być zapisana. XX. Co się tycze Akcesoryów, ustanawiamy: Aby Sąd Sejmowy ciągle wysłuchawszy porządnie czynionych wszelkich wniosków i odpowiedzi stron, względem wszystkich (jakie tylko w przypadłej sprawie miejsce mieć mogą) materyi Akcesoryów, to wszystko, cokolwiek strony w materyach Akcesoryów przełożyły, w całkowitym objęciu wziął na namowę. Na której najprzód Referendarze krótko i dokładnie rzecz

całą z obydwóch stron przełożą Sądowi, i wypadające z całej osnowy konkluzye, consultive na piśmie podadzą. Potym Sąd na podane od Referendarzów, lub od którego Sędziego (wedle powyższego opisu) wotując Propozycye, wszystkie wniesione wątpliwości w materyach Akcesoryów Rezolucyami swemi razem załatwi. XXI. Sąd Sejmowy w tym wszystkim, cokolwiek nie sprzeciwia się wyraźnemu Prawu, tak w Akcesoryach, jak i w samej Sprawie, nie odmówi obwinionemu zupełnej wolności, sposobności, czasu, i nawet pomocy do obrony i usprawiedliwienia się. Kiedykolwiek wypadnie potrzeba Inkwizycyi, wtedy do wysłuchania onych, albo cały Sąd przystąpi, albo z pośród siebie wybierze przez losy dziewięciu; Inkwizycye słuchane będą se motis Arbitris, w komplecie najmniej Osób sześciu do Inkwizycyi wyznaczonych; oprócz tego, każdy Sędzia Sejmowy, jako i Referendarze znajdować się mogą. Każdy arkusz osobny wszyscy Sędziowie Inkwizycyi przytomni, aż do ostatniego arkusza podpiszą, a Inkwizycyą z jednej strony jeden Sędzia, a z drugiej drugi Sędzia własnymi rękami pisać będą. Każdy zaś punkt w Inkwizycyach skoro napisanym zostanie, natychmiast głośno ma być przeczytany, końcem uniknienia wszelkich omyłek i niedokładności. XXII. Po zakończonych Inkwizycyach, i na Sessyi Sądowej in pleno przeczytanych; Referendarze wypadające z tychże Inkwizycyi konkluzye, Sądowi consultive na piśmie podadzą. Sąd Sejmowy

przed decyzją, i ostatecznym wyrokiem, to wszystko, cokolwiek w Inkwizycyach tyczyć się może obwinionego, onemu wiernie i dokładnie komunikować każe, i jego odpowiedzi osobiście, przez uproszonego obrońcę, lub Patrona uczynionej, pilnie wysłucha. XXIII. Kiedy w uczynionych Inkwizycyach pokaże się przeciwność w zeznaniach i odpowiedziach świadków, na ów czas Sąd Sejmowy przystąpi do ich konfrontacyi sprowadzając razem dwóch, trzech lub więcej świadków, a nawet i wszystkich, wedle ukazującej się potrzeby. Jeżeli zaś Sąd postrzeże przeciwność między zeznaniami obwinionego, a odpowiedziami świadków, na ten czas ma być konfrontacya świadków z obwinionym. Ile razy także obwiniony zadanego sobie występku nie wyznaje; uczynionych, a sobie już komunikowanych Inkwizycyi za prawne, zupełne i należyte uznać nie chce, ale owszem na swą obronę przytacza, albo: 1mo. Że wypywanie i wysłuchanie świadków nie jest jeszcze zupełne i należyte, albo: 2do. Że odpowiedzi i zeznania świadków, są sobie przeciwne, niedokładne, i excecptom podległe, a stąd żąda od Sądu konfrontacyi; ta nigdy odmówiona być nie ma; najprzód: Poddać, jeżeli chce, pytania swoje do konfrontacyi świadków; powtórę: Znajdować się na niej przytomnym, i na swą obronę mówić, czynić pytania, odpowiedzi i excecpcye; potrzebie: Przybywającego lub znalezionej, a rzecz (o którą idzie) wiedzącego

świadka, lub świadków stawić. W każdym zaś przypadku równości świadectw sobie przeciwnych, Sąd przychylić się powinien do tych, które są za obwinionym. XXIV. Po odbytych wszystkich Prawnych stopniach, które ostateczną Sądu namowę, poprzedzać powinny, Sąd Sejmowy wysłuchawszy na ustępie całej treści sprawy, od Referendarzów krótko i dokładnie uczynionej, oraz ostatecznej konkluzyi, consultive od tychże Referendarzów na piśmie podanej, przystąpi do ostatniego wyroku, w którym ma uznać, albo: 1mo. Że obwiniony zupełnie jest niewinny, albo: 2do. Że obwinionemu występku nie jest dowiedziony, albo: 3tio. Że obwinionemu zadany występku zupełnie jest dowiedziony. I w pierwszym przypadku, Sąd ma ogłosić zupełną wolność, niewinność i nieskazany honor obwinionego, a na Delatora (jeśli w tej sprawie znajdował się) kary prawem oznaczone wskazać. W drugim przypadku, Sąd obwinionego wolnym od Sądu i kary ma uznać, jako i Delatora. I w trzecim przypadku, Sąd obwinionego uznać winnym, i kary nań Prawem oznaczone, wskazać ma. Ostatecznej rozpoczętej namowy, Sąd nigdy przerywać nie ma, i wszyscy Sędziowie Sejmowi do końca ostatecznej decyzyi, i zapisania onej w Sentencyonarzu na Sessyi Sądowej nieprzerwanie przytomni być mają. XXV. Sąd Sejmowy nikogo winnym uznawać i na kary wskazywać nie ma, na fundamencie prezumpcyi.

Lecz 1mo. ten tylko ma być za winnego uznany, którego uczynek jest Prawem zakazany, a pewnymi i oczywistymi dowodami okazany. 2do. Winowajca przekonany, na taką jedynie ma być wskazany karę, jaka wedle Prawa należy. Dowody zaś zupełnie o uczynek przekonujące, mają być te: 1mo. Świadectwo dwóch przynajmniej oczywistych przysięgłych świadków, żadnej niepodległych excecpcyi. 2do. Pisma autentyczne obwinionego jasno i niewątpliwie rzecz (o którą idzie) okazujące. 3tio. Własne zeznanie obwinionego, rozmyślne na zapytanie odpowiedzi, widocznie rzecz (o którą idzie) wyłuszczające. 4to. Okoliczności zaś popełnionego występku fizyczne, lub moralne, tyle tylko w Sądzie mieć będą ważności, ile się z nich okaże pewności i

oczywistości, za pomocą wzmiankowanych wyżej dowodów. XXVI. W każdym przypadku prawdziwej wątpliwości, tak względem Prawa, jako i względem dowodów popełnionego występkę, oraz względem rodzaju i wielkości kary, Sąd Sejmowy, nie przeciwko obwinionemu, lecz na stronę obwinionego w wyrokach swoich wątpliwość rozwiązywać będzie. XXVII. Dekreta Sądów Sejmowych (które mają być krótko, jasno i dokładnie pisane) w przeciągu trzech dni najdalej, po ostatecznej Sądowej namowie ogłoszone i publikowane będą. A egzekucja onych, do Marszałków Narodowych, wedle Prawa zwyczajnego należeć ma. Po Dekrecie, żadna strona nie już do Sądów wnosić nie może. Lecz ten, którego Sąd Sejmowy, wedle Art. XXIV. wolnym tylko od Sądu i kary uznał, mieć będzie prawo każdego czasu okazania zupełnej swej w Sądzie Sejmowym niewinności, skoro by wynalazł dostateczne na to dowody. XXVIII. Cokolwiek do jakiej sprawy w Sądach Sejmowych ściągać się może, to wszystko w swych respective Księgach, i należytemi wedle Prawa Urzędowemi podpisami i stwierdzone, w Kancellaryi, czyli w Aktach Sądów Sejmowych ma być zachowane, z zupełną dla każdego czynienia Extraktów wolnością przez Pisarza. XXIX. Obrani Sędziowie Sejmowi, w obecności Króla i Stanów Seymujących, a nieprzytomni w obliczu Sądu Sejmowego, wykonać mają przysięgę, której Rota będzie następująca: „Ja NN. Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Ś. Jedynemu, jako pensyi zagranicznej nie biorę, i brać nie będę, i że wybranym będąc do rozsądzenia spraw Sądów Sejmowych poleconych, te sprawy podług Boga, Prawa, sprawiedliwości i dowodów sądzić będę, żadnemi względami, przyjaźnią, lub nienawiścią uwodzić się nie będę. Na Przyjaciela, bogatego, lub ubogiego, względu żadnego mieć nie będę. Darów żadnych, i obietnic nie przyjmę, i w wszystkim sądzeniu moim Boga, Prawo, i Sprawiedliwość za najpierwszy, i jedyny cel mieć będę. Tak mi Panie Boże dopomóż.”

i niewinną z Męką Chrystusa Pana. „SĘDZIOWIE SEJMOWI Obrani Roku 1791.

Z SENATU.

z Prowincyi Małopolskiej.

WW. Sołtyk Kasztelan Wiślicki.

Zieliński Kasztelan Biecki.

Szydłowski Kaszt. Żarnowski.

Rzyszczewski Kaszt. Lubaczewski.

z Prowincyi W. X. Litt:

PP. Xze Massalski Biskup Wileński.

Giedroyc Xze Biskup Żmudzki.

WW. Plater Kasztelan Trocki.

Chomiński Wda Mściński.

z Prowincyi Wielkopolskiej.

WW. Czapski Wda Chelmiński.

Moszczeński Kaszt. Łędzki.

Kossowski Kaszt. Inowłodzki.

Lassocki Kaszt. Gostyński.

z STANU RYCERSKIEGO.

z Prowincyi Małopolskiej.

UU. Mikulowski Pisarz Ziemi Radomski, Poseł Sandomirski.

Proskura Starosta Tuczański, Poseł Kijowski.

Stroynowski Podkomorzy Buski, Poseł Wołyński.

Wybranowski Stolnik i Poseł Lubelski.

Wężyk Rudzki Podstoli Wiślicki, Poseł Ziemi Mielnickiej.

Grocholski Miecznik Koronny, Poseł Braclawski.

Szczeniowski Podsedek i Poseł Braclawski.

Krasicki Starosta Korytnicki, Poseł Czarniechowski.

z Prowincyi W. X. Litt:

UU. Czyż Sędzia Grodzki, i Poseł Wileński.

Korsak Sędzia Ziemi i Poseł Wileński.

Nagurski Podkomorzy i Poseł Żmudzki.

Zdzitowiecki Szambelan J. K. Mości, Poseł Smoleński.

Lappa Pisarz Ziemi, i Poseł Starodubowski.

Niemcewicz Sędzia Grodzki i Poseł Brzeski Litt.

Jeleński Starosta i Poseł Mozyrski.

Oskierko Starosta Borymowski, Poseł Rzeczycki.

z Prowincyi Wielkopolskiej.

UU. Potocki Krajczyk Koronny, Poseł Poznański.

Zielonacki Komornik Graniczny, i Poseł Kaliski.

Biernacki Stolnik Piotrkowski, Poseł Kaliski.

Poniński Wojski, i Poseł Gnieźnieński.

Krętkowski Podstoli, i Poseł

Leczycki. Zakrzewski Starosta Radziejowski, Poseł Brzeski Kujawski. Sobolewski Starosta i Poseł Warszawski. Leszczyński Cześnik, i Poseł Rawski.

STRAŻ PRAWA UCHWALONE DNIA 1. CZERWCA 1791.

I. Skład Straży.

Straż Praw, czyli Rada Królewska do dozoru, całości i egzekucji Praw Królowi dodana, składać się ma:

Z Prymasa, jako Głowy Duchowieństwa Polskiego, to jest pierwszego w Rzędzie Hierarchii Duchowieństwa Korony Polskiej i W. X. Litt., i jako Prezesa Komisji Edukacyjnej. Prymas szczególnie pod niebytność swoją zastąpionym być ma w obowiązkach swoich w Straży przez pierwszego w porządku Biskupa przytomnego.

Z pięciu Ministrów, to jest: z jednego Marszałka, jako Ministra Policji; z jednego Pieczętarza, jako Ministra Pieczęci w Straży; z jednego Ministra Belli; z jednego Podskarbiego, jako Ministra Skarbu; z drugiego Pieczętarza, jako Ministra do Spraw Zagranicznych.

Następca Tronu z małoletności wyszedłszy, i przysięgę na Konstytucją Rządu Polskiego wykonałszy, na wszystkich Straży posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym być może.

Marszałek Sejmowy, jako na dwa lata wybrany, wchodzić będzie w liczbę Osób Straży składających, a pod niebytność Marszałka, Vice-Marszałek w obowiązkach jego zastępować ma podług opisu Prawa o Sejmie.

Będzie w Straży dwóch Sekretarzów, z

których jeden Protokół Straży, drugi Protokół Spraw Zagranicznych utrzymywać mają. 6. Król co dwa lata na Sejmie Ordynaryjnym nominować będzie do Straży jednego z Ministrów od każdego Administracyi wydziału: a nominacya takowa zapisana być ma w liczbę Uchwał Sejmowych. Nominowanych raz Ministrów w przeciągu lat dwóch oddalać od Straży nie może; nominowany Minister do Straży, Urzędu swego rezygnować nie może, tylko na Sejmie Ordynaryjnym, a to po zdaniu sprawy z Urzędowania swojego. 7. W przypadku śmierci Ministra w Straży zasiadającego, Król natychmiast Ministerium wakujące konferować ma, a potem nominować do Straży Ministra, z tegoż Administracyi wydziału, w którym zawakowało Ministerium w Straży. 8. Po dwóch latach, wolno Królowi na Ordynaryjnym Sejmie odmienić Ministrów w Straży zasiadających, lub onych potwierdzić na dalszy czas, jeżeli który z nich na Sejmie od Urzędu Ministra oddalonym nie będzie. 9. Sekretarzów do Straży Król nominować ma na lat dwa z liczby Sekretarzów, Referendarzów, i Pisarzów Narodowych, z mocą odmiany, lub potwierdzenia onych. 10. Kancellarya Straży do interessów wewnętrznych będzie pod dozorem Ministra Pieczęci w Straży; Gabinet zaś do expedycji Spraw Zagranicznych będzie pod dozorem Ministra Interesów Zagranicznych.

II. Sposób czynności Króla w Straży.

Wszystkie decyzje w Straży roztrząsane

będą przez Ministrów w Straży zasiadających; zebranych na Radę w czasie przepisany, lub za zawołaniem Króla. 2. Decyzya Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach, przeważać powinna. 3. Każda takowa decyzya wychodzić będzie ze Straży pod Imieniem Królewskim, z podpisem ręki Jego, ekstraktem z Protokołu, i pod pieczęcią Straży. 4. Żadna decyzya Królewska w Straży do posłuszeństwa obowiązywać nie może, i dopełniona być nie ma, jeżeli podpisana nie będzie przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży. Prymas, lub Biskup miejsce jego zastępujący, decyzyi Królewskiej podpisywać nie może. 5. W przypadku, gdyby żaden z Ministrów w Straży zasiadających decyzyi Królewskiej podpisać nie chciał, Król odstąpi od tej decyzyi. A gdyby przy niej upierał się, Marszałek Sejmowy upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego. Jeżeli Król opóźnić będzie zwołanie Sejmu, Marszałek do wykonania powinien podług Prawa. 6. Wszelkie decyzye ze Straży wydawane być nie mogą, tylko do oddzielnych Komisji Rządowych pośredniczych, i te do posłuszeństwa obowiązywać będą. A jako za wszystkie decyzye Króla w Straży sobie przesłane nie będą w odpowiedzi Sejmowi, tylko Minister decyzją Królewską podpisujący, tak tymże decyzjom Królewskim zawsze posłusznymi być winne, pod odpowiedzią w Sądach Sejmowych za nieposłuszeństwo.

W przypadku zaś gdyby która z oddzielnych Komisji Rządowych pośredniczych odebrawszy jakie zalecenie przez decyzję Króla w Straży, osądziła większością głosów te zalecenie być przeciwnym Prawu, wtedy provisorię posłuszna będąc w wykonaniu takowej decyzji, poda nieodwłocznie uwagi swoje Królowi w Straży; a gdyby Król nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać Króla o zwołanie Sejmu gotowego; gdyby zaś Król Sejmu nie zwołał, ma o to podać na piśmie żądania swoje Marszałkowi Sejmowemu. Decyzje zaś Króla w Straży do wszelkich Sądów Ultimae Instantiae, tudzież do Sądów Ziemiańskich wychodzić nie będą, tylko w sposobie ostrzeżenia i napomnienia. 7. Wszystkie interesa zagraniczne będą sprawowane między Królem a Ministrem Spraw Zagranicznych, warując doniesienia w Straży o stanie negocjacyi z Państwami Zagranicznymi. 8. Król ułoży Ordynacyą, w której czas pewny na Sessye ordynaryjne Straży, tudzież obowiązki Sekretarzów i Kancellaryi przepisane być mają.

III. Obowiązki Ministrów w Straży, tak ogólne, jako i szczególne.

1. Ministrowie w Straży zasiadający powinni być przytomni na radzie, wyjąwszy choroby i oddalenia się na czas pewny za zezwoleniem Króla. Nieprzytomność Ministra na radzie, ma być zapisana w Protokole Straży, z wyrażeniem przyczyny tej nieprzytomności. 2. Wszyscy Ministrowie w Straży winni Królowi zawsze wierną dawać radę, i

zgodną z dobrem Narodu, oraz z Prawami Krajowemi. 3. Przy każdej decyzji Królewskiej w Straży zapadłej, i przez Ministra jednego podpisanej, przytomny Minister innego zdania, to zdanie swoje w Protokół zapisze; inaczej, rozumiany będzie za zgadzającego się na decyzją wypadłą. 4. Prymas, czyli Biskup miejsce jego zastępujący, Minister Policyi, Minister Belli, i Minister Skarbu w Straży zasiadający powinni będą: 1. Prawa i zalecenia wszelkie Seymowe do Kommissyi Rządowych pośredniczych, do ich udziału należących, przysyłać. 2. Raporta od tychże Kommissyi do ich udziału należących odbierać, i one Królowi i Straży oddawać w czasie przepisany. 3. Decyzje Królewskie sposobem w wyższym Artykule opisanym zapadłe, do tychże Kommissyi do wykonania przysyłać. 4. Donosić Królowi w Straży o tym wszystkim, w czymkolwiek dostrzeżę w Kommissyach do udziału swojego należących, albo zaniedbanie Prawa, albo onego przestąpienie. 5. Ministra Pieczęci w Straży obowiązkiem będzie: 1. Prawa i zalecenia Seymowe do Magistratur Sądowniczych ściągające się, tymże Magistraturom przysyłać. 2. Odbierać Raporta od Magistratur Sądowniczych, co do Rejestrów Sądowych, w czasie z Prawa przepisany osadzonych: tudzież co do przytomności Sędziów, i zachowanego kompletu. 3. Donosić Królowi w Straży o niezachowaniu Prawa w wymienionych przypadkach przez te Magistratury. 4. Przysyłać tymże Magistraturom Sądowniczym ostrzeżenia, i napomnienia w wymienionych przypadkach przez decyzję Króla w Straży zapadłą. 5. O wyszłych sygillatach tak z własnej Kancellaryi, jako też i innych Pieczętarzów Królowi donosić. 6. Do wszelkich decyzji Królewskich w Straży zapadłych, przez Ministra podpisanych, pieczęć Straży przykładąć, czego odmawiać nigdy nie będzie mu wolno. 7. Kancellaryą w Straży do interessów wewnętrznych mieć w pilnym dozorze, oraz całości i porządku jej dostrzegać. 8. Rapporta wszystkie przez ręce Prymasa, lub Biskupa miejsce jego zastępującego, tudzież przez Ministrów wyżej wyrażonych, do Straży przychodzące, składane będą w Kancellaryi Straży do interessów wewnętrznych. 9. Jeżeliby Prymas, lub Biskup miejsce jego zastępujący, tudzież Minister odebranych od udziału jemu należących raportów, Straży i Królowi najdalej na pierwszej Sessyi nie podawał, wtedy też Rapporta od wyżej wymienionych Komisji i Magistratur, prosto do Kancellaryi Straży przesyłane być mają. Gdyby zaś którykolwiek z nich, zapadłej według Prawa decyzji Królewskiej w Straży, i przez Ministra podpisanej, przesłać tam, gdzie z Prawa należy w czasie przeznaczonym zaniedbał; wtedy Kancellarya Straży dopełnić to winna. 10. Ministra do Spraw Zagranicznych obowiązkiem będzie: 1. Utrzymywać ciągłą korespondencyą z Ministrami Rzeczypospolitej wszelkiego stopnia, i Konsulami

u Dworów Zagranicznych. 2. Składać konferencye z Ministrami Zagranicznymi przy Królu i Rzeczypospolitej rezydującymi. 3. Tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić negocjacye, oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraju, załatwiać wynikające potrzeby, i o załatwionych zaraz Straży donosić. 4. Pilnować i dopominać się wykonania traktatów; we wszystkich zaś przypadkach, któreby w wojnę między obcemi toczącą się wciągały Rzeczypospolitą, o zwołanie Sejmu gotowego dopraszać się. Dać opiekę i bronić wszystkich interessów politycznych i handlowych Rzeczypospolitej, niemniej każdego w szczególności Obywatela, z innemi Narodami. 5. Utrzymywać wydatki summy wyznaczonej przez Sejm na potrzebę Interessów Zagranicznych. 6. Donosić w Straży o stanie negocjacyi z Państwami Zagranicznymi. 7. Mieć dozór nad Osobami sposobiaćmi się do dyplomacyi, i o zdatości ich Królowi donosić: Osoby do Poselstw Zagranicznych do nominacyi Królewskiej polecać. Wyjąwszy Posłów Wielkich, którzy na Sejmach nominowani być mają. Wszyscy zaś Posłowie od Rzeczypospolitej do Dworów Zagranicznych nominowani przysięgać mają na wierność Królowi, Rzeczypospolitej i Konstytucyi, a to podług roty Prawem

przepisanej. 8. Kancellaryą do Spraw Zagranicznych mieć w pilnym dozrze, oraz jej porządku i całości dostrzegać. 9. Przekładać Królowi w Straży potrzebę zwołania Sejmu gotowego w gwałtownej potrzebie, do Prawa Narodu ściągającej się; a szczególnie w przypadku wojny ościennej. 10. Na każdym Sejmie Ordynaryjnym czynić relacją obrotu politycznego Interessów Zagranicznych, tudzież zdawać sprawę przed Deputowanymi od Seymu, tak z wydatku summy na potrzeby Interessów Zagranicznych przeznaczonej, jako też i z tymczasowych negocjacyi.

IV. Dalsze obowiązki Ministrów i ich odpowiedzialność.

1. Gdy Ministrowie w Straży zasiadający, prócz tego, że są Radą Królewską, są oraz i stróżami całości Praw; szczególnym przeto obowiązkiem będzie Ministrów w Straży zasiadających, żadnej takiej decyzji Królewskiej nie podpisywać, któraby przeciwna była Prawu.

2. Przeciwna Prawu decyzją każda będzie, przez którą władza wykonawcza, przywłaszcza sobie moc stanowienia Prawa, lub onego tłumaczenia; która podatki, lub pobory pod jakimkolwiek imieniem nakłada; długi publiczne zaciąga; rozkład dochodów Skarbowych, przez Sejm zrobiony, odmienia, albo rozrządza te summy Skarbowe, których szafunek przez Prawo wyraźne pozwolony nie jest teźże władzy wykonawczej; wojnę wydaje; pokój lub traktat, lub jakikolwiek akt dyplomatyczny definitywnie zawiera.

3. Każda decyzją w Straży przeciwna Prawu będzie, która wdaje się w Wyroki Sądowe, lub zawiesza skutek Dekretów, lub onych satysfakcją nakazuje, choćby nawet pod pretekstem zapytań Stron, Urzędów i Jurydykcyi, w wątpliwościach prawnych.

4. Każda decyzją Straży za przeciwną Prawu miana będzie, która narusza Konstytucją Rządu Rzeczypospolitej, oraz wolność Osoby, wolność mówienia, pisanie i drukowania, tudzież własność majątku. 5. Nakoniec każda decyzją w Straży przeciwna będzie Prawu, która narusza szczególne opisy Prawa o Sejmikach, Sejmach, Kommissyach Rządowych, i innych wszystkich Magistraturach, oraz Urzędach; słowem, która narusza jakiegokolwiek bądź Prawo niezniesione. 6. Każdy Minister w Straży, któryby takową decyzją Królewską podpisał, odesłany do Sądów Sejmowych, sposobem w Prawie o Sejmach opisanym; jeżeli o winę przekonany zostanie, karany będzie w tychże Sądach, na osobie i majątku, według przepisu Prawa o Sądach Sejmowych. A jako żadna przyczyna uwalniać nie może Ministra od odpowiedzi, za podpisanie decyzji Królewskiej, przeciwniej Prawu; tak żaden Minister decyzji takowej niepodpisujący pociągany do odpowiedzi nie będzie za zdanie swoje i radę w Straży. 7. Minister do Spraw Zagranicznych w Straży, prócz wyżej wyrażonych przypadków podobnejże odpowiedzi przepisu Prawa sobie służącego, potrzebę zwołania Sejmu Królowi w Straży przekładać zaniedbał. 8. Ministrowie w Straży będący, w żadnych Komisjach i Magistraturach Sądowniczych zasiadać nie mogą.

V. Obowiązki Marszałka Sejmowego w Straży, tudzież Vice-Marszałka miejsce jego zastępującego.

1. Marszałek Sejmowy w decyzję Króla w Straży wdawać się nie ma.

2. Obowiązkiem jego będzie, gdyby Straż odebrała wszyskie zlecenie od Sejmów, w przepisany czasie, tego zlecenia nie wypełniła, tedy Marszałek Sejmowy, bądź podczas Sejmu, bądź w ten czas, gdy Sejm nie będzie, do tej Magistratury, do której zlecenie ściągają się, przesłać one jest winien pod odpowiedzialnością Sejmowi. 3. Dostrzegać, aby Sejm gotowy był zwołany przez Króla w przypadkach, jakie w Prawie o Sejmach pod Artykułem III. w punkcie 6 są wyrażone. 4. Gdyby w przypadkach potrzeby zwołania Sejmu gotowego, Prawem opisanych, Król wzbraniał się Sejm zwołać, lub zwołanie onego zwłóczył, a Marszałek Sejmowy uznałby konieczną rzetelną potrzebę zwołania Sejmu gotowego; tedy tenże Marszałek Sejmowy wydać powinien listy okólne, sposobem w Prawie o Sejmach przepisany w Artykule III. punkcie 4., do wszystkich Senatorów i Posłów, zwołujących na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażając: takowy obowiązek winien Marszałek dopełnić pod odpowiedzialnością Sejmowi. 5. Dla czego Marszałek Sejmowy jest obowiązany widzieć wszelkie Protokoły Straży, tudzież Protokoły Spraw Zagranicznych, oraz wszelkie Expedycje Zagraniczne, tak przychodzące, jako i wychodzące, co nigdy mu zabronionym być nie może. 6. Obowiązkiem Marszałka będzie ścisły sekret dochowywać w tym wszystkim, co się tyczy Spraw Zagranicznych. 7. Marszałek Sejmowy w ciągu funkcji swej Marszałkowskiej żadnej innej Funkcyi i Urzędu sprawować nie może.

8. Wszystko to samo służy i Vice-Marszałkowi Sejmowemu, gdy ten według Prawa o Sejmie pod Artykułem XVIII. w punkcie pierwszym zawartym, miejsce Marszałka w Straży zastępować będzie.

VI. Nominowani przez Króla Ministrowie do Straży wykonają przysięgę, w obecności Króla i Stanów Sejmujących, a podczas niebytności Sejmu, w obecności Króla w Straży.

Rota Przysięgi dla Ministrów w Straży.

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na to: iż Pensyi Zagranicznych nie biorę i brać nie będę; iż wszelkie obowiązki i powinności Ministra w Straży Prawem przepisane, gorliwie i wiernie dopełnię; w radzie mojej Królowi, od nikogo nie dependując, podług Boga, Praw i Sprawiedliwości, sprawować się będę; sekretu powierzonego nie wydam; a cokolwiek szkodliwego naprzeciw Osobie J. K. Mości i Rzeczypospolitej dostrzegę, tego nie zamilczę i wiernie J. K. Mości w Straży doniosę; zgoda w całym urzędowaniu moim, nie uwodząc się żadnymi względami, przyjaźnią lub nienawiścią, darów żadnych i obietnic nie przyjmując, Boga, Prawo i Sprawiedliwość za jedyny cel mieć będę. Tak... „mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.”

VII. O Sekretarzach Straży.

1. Sekretarz Straży do interesów wewnętrznych, tudzież Sekretarz Gabinetu do ekspedycji Spraw Zagranicznych, przysięgną przed Królem na pierwszej Sessyi w Straży, na rotę następującą:

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu na to, iż Pensyi Zagranicznych nie biorę i brać nie będę; iż wszelkie obowiązki i powinności Prawem przepisane gorliwie i wiernie dopełnię; sekretu nie wydam; protokoły pilnie i wiernie utrzymywać oraz dochowywać będę; zgoda w całym urzędowaniu moim darów żadnych i obietnic nie przyjmując, Boga i Prawo za jedyny cel mieć będę. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.

2. Gdyby który z Sekretarzy wyżej wymienionych wykroczył przeciwko przysiędze swojej, w Sądach Sejmowych z woli Sejmu odpowiadać ma.

Przysięga dla Posłów Zagranicznych.

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu, że Pensyi żadnej Zagranicznej nie biorę i brać nie będę; że wierności Królowi, Rzeczypospolitej i Konstytucji Rządowej najściślej dochowam; że sekretu we wszystkim, co sekretu wymagać będzie, nie zdradzę; że w doniesieniach moich najrzetelniej, w przestrzeganiu dobra i powagi Ojczyzny mojej najpilniejszym będę...

...będę, i rozkazy Zwierzchności mojej wypełnię wiernie, gorliwie i pocziwie. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.

Wyznaczenie summy 4 500 000 złotych polskich na interesa Rzeczypospolitej Zagraniczne i 300 000 złotych polskich na nieprzewidziane Rzeczypospolitej potrzeby.

Dopełniając zastrzeżenie uczynione w Prawie pod tytułem Straż, My Król, za zgodą Skonfederowanych Rzeczypospolitej Stanów, na potrzeby Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej przeznaczamy corocznie ze Skarbu publicznego sumę złotych polskich milion pięćset tysięcy, a to poczynając od 1. miesiąca Maja roku bieżącego.

Przeznaczamy także na czas wyżej wyrażony sumę trzysta tysięcy złotych polskich na nieprzewidziane Rzeczypospolitej potrzeby.

Nad które teraz wyznaczone summy, Straży pod żadnym pretekstem w rozrządzenie i użycie Skarbowych dochodów wdawać się nie będzie wolno. Takowych zaś summ nie będzie Straż używać na gratyfikacje, ani one ze Skarbu anticipative z dwóch lat jednych na drugie lat dwa, ani całkiem, ani w części odbierać.

Z wydatku rzeczonych summ Straż zdawać będzie rachunek co dwa lata na Sejmie Ordynaryjnym, podług Prawa.

Osoby nominowane do Straży dnia 19. Maja 1791.

Na miejsce nieprzytomnego Księcia Prymasa:

JX. Turski, Książę Biskup Krakowski.

JP. Małachowski, Kanclerz W. Koronny, Minister Pieczęci do Interesów Wewnętrznych.

JP. Chreptowicz, Podkanclerzy W. Litewski, Minister ...

Pieczęci do Interesów Zagranicznych.

JP. Potocki, Marszałek W. Litewski, jako Minister Policji.

JP. Branicki, Hetman W. Koronny, jako Minister Wojny.

JP. Ostrowski, Podskarbi Nadworny Koronny, jako Minister Skarbu.

JP. Małachowski, Referendarz W. Koronny, jako Marszałek Sejmowy.

Książę Jego Mość Sapieha, Generał Artylerii Litewskiej, jako Marszałek Konfederacji Litewskiej, za oddzielnym na ten raz Prawem.

IX. Wołłowicz, Referendarz W. Litewski, Sekretarz Straży do Interesów Wewnętrznych.

JP. Dzieduszycki, Pisarz W. Litewski, Sekretarz Gabinetu do Ekspedycji Spraw Zagranicznych.

MIASTA NASZE KRÓLEWSKIE WOLNE

W PAŃSTWACH RZECZYPOSPOLITEJ

Prawo uchwalone dnia 18. kwietnia 1791.

I. O Miastach.

Miasta wszystkie Królewskie w krajach Rzeczypospolitej za wolne uznajemy.

Obywatelów takowych Miast, jako ludzi wolnych, ziemie w Miastach przez nich osiadłe, ich domy, wsie i terytoria, gdzie jakie do których Miast prawnie teraz należą, własnością ich miast Naszych Króla dziedziczną być przyznajemy, co nie ma przeszkadzać zaczętem, a niedokończonym sprawom.

Którym Miastom Przywileje Lokacyjne zaginęły, za dowiedzeniem ich byłości, My Król, Dyplomata renovacji z nadaniem ziemi, jaką teraz niewątpliwie posiadają, wydamy.

W których Miastach Królewskich Sejmiki Ziemskie są oznaczone, tym Przywileje Lokacyjne, jeżeliby ich jeszcze nie miały, My Król, wydamy.

Gdyby dla szczęśliwego w którym miejscu położenia na ...

...gruntach Królewskich osada ludzi wolnych dała siedlisku swemu przystojną postać Miasta, w takowym zdarzeniu My Król tej osadzie Dyplomata erectionis Miasta nowego z nadaniem ziemi wydamy.

Wolno też będzie Dziedzicom na swoich gruntach Miasta z ludzi wolnych zakładać, albo i rolników wolnością nadać, jako też Miasta swe dziedziczne lokalnymi zrobić; takowe jednak osady nie będą mogły wchodzić w poczet Miast wolnych, tylko gdy Dziedzic instrumentem lokacyjnym nada im ziemię dziedziczną, a na ten czas My Król Dyploma Confirmationis tego instrumentu, za prośbą samego Dziedzica, wydamy, i instrument lokacyjny Dziedzica wpisać w te Dyplomata rozkażemy.

Jako dla wszystkich Miast jedno jest Prawo, tak Mieszczanin któregokolwiek Miasta równych Przywilejów z Prawa teraźniejszego używać będzie.

Wszyscy Obywatele Miasta, bądź Szlacheckiego, bądź Miejskiego urodzenia ludzie, którzy chcą prowadzić handel na funty, lokcie etc., mający posesję w Miastach, albo gdy je nabędą, jakiegokolwiek są dostojęstwa, profesji i kunsztu, Prawo Miejskie przyjmować i pod nim zostawać będą obowiązani. Innym zaś Szlachcie przyjmować Miejskie wolno będzie.

Przyjęcie Prawa Miejskiego czynić się ma w następujący sposób: Każdy przyjmujący Miejskie, stawszy przed Magistratem obecnie albo przez Plenipotentą, uczyni oświadczenie w słowach...

...w słowach następujących:

„Ja NN. Najjaśniejszemu Królowi i Rzeczypospolitej wiernym będę, posłuszeństwo Prawom i Ustawom Sejmowym za najściślejszy biorę obowiązek, Zwierzchności Miasta N., w którym do Obywatelstwa przyłączony jestem, podległym być chcę i obowiązki wszelkie zachowam; co wszystko zaręczam tak za siebie, jako i następców moich.”

Po dopełnionym takowym oświadczeniu, ma być zapisany w Księdze Obywatelów Miasta.

10. Miasta odmawiać nie powinny przyjęcia do Obywatelstwa i w Księgę Miejską zapisywania wszystkich uczciwych Cudzoziemców, tudzież Rzemieślników, wszelkich ludzi wolnych i z Prawa nikomu niepodległych Chrześcijan, a to bez żadnej opłaty.

11. Tak z urodzenia Szlachcie, jako i Obywatelom Stanu Miejskiego tym, którzy potem do zaszczytu Szlachectwa przypuszczonymi zostaną, przyjęcie obywatelstwa Miejskiego, w nim znajdowanie się, sprawowanie Urzędów, prowadzenie wszelkiego Handlu, utrzymywanie jakichkolwiek bądź rękodziół, nie bynajmniej odtąd szkodzić ani uwłaczać nie będzie im samym ani ich następcom w tymże zaszczycie Szlachectwa i prerogatyw do niego prawem związanych.

12. Obieranie przez Obywatelów Miast własnego Magistratu, mianowicie Burmistrzów, Wójtów i wszelkich Urzędników, jako jest cechą wolności, tak przy tejsze wolności Miasta zostawuje się. Niemniej będzie wolno tymże Miastom czynić rozporządzenia co do wewnętrznych...

...porządków i ich uskutecznienia dozorować; o czym Komisję Policji uawiadomić mają przez raport.

13. Wszyscy zatem Obywatele Miast, którzy są zapisani w Księdze Miejskiej, a mają dziedziczną posesję, mogą obierać i być obieranymi do wszelkich Urzędów Miejskich większością zdań. Nikt jednak Urzędu Egzekucyjnego i Funkcji Ziemiańskiej z Urzędem i Funkcją Plenipotentą Miejskiego łączyć nie będzie mógł, pod nieważnością obydwóch; ani w randze Wojskowej, w służbie aktualnej będący, Urzędnikiem Miejskim być nie może.

II. O prerogatywach mieszczan

1. Prawo kardynalne Neminem captivabimus, nisi iure victum na osoby w Miastach osiadłe rozciągamy, wyjąwszy podstępnych bankrutów, kaucji dostatecznej za sobą u sądu niestawiających i na gorącym uczynku złapanych.

2. Miasta, w których oznaczone są Sądy apelacyjne, przed każdym Sejmem Ordynaryjnym jednego Plenipotentą większością głosów wybierać będą z Obywatelów posesję dziedziczną w Miastach mających, zdatnych do posługi publicznej, crimine non notatos, pod procesem niebędących i urzędowaniem miejskim odbytym zaszczyconych, z wolnością wybierania tychże Plenipotentów i z innych Miast. Ci Plenipotenci na dzień Sejmu rozpoczynającego się do Miasta Sejmom przeznaczonego

zjechać się mają i dzieło elekcji swej Marszałkowi Sejmowemu oddadzą; na sesjach prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentów Miast...

...do Komisji Policji, Skarbowej i Asesorii; i na tychże sesjach wyznaczeni będą, którzy do której Komisji i Asesorii należeć mają. A lubo ci wszyscy, podług oznaczenia, w rzeczonych Komisjach i Asesorii zasiadać będą mogli, jednak nie więcej w Komisji Skarbowej i Policji jak po dwóch, a w Asesorii po trzech z każdej Prowincji zasiadać będzie. Ci Komisarze i Asesorowie w tychże Komisjach i Asesorii, w obiektach tyczących się Miast i handlowych, **vocem activam** mieć będą; w innych zaś okolicznościach **vocem consultivam** mieć mają.

Jeżeli na dalej który z tych Plenipotentów, albo i wszyscy od Miast, które obierać Plenipotentów prawo mają, potwierdzeni zostaną, mogą na drugie lat dwie zostać. A dla tych Komisarzów i Asesorów pensję, przy urządzeniu tabeli ekspensy, postanowimy; dla takiej jednak liczby, jaka do zasiadania w Komisjach i Asesorii jest oznaczona.

3. Aby zaś opieka rządowa dla wszystkich Miast wymierzała w żądaniach ich sprawiedliwość przyzwoitą, dozwalamy Miastom Naszym przez Asesorów, czyli Komisarzów Miejskich w Asesorjach, Komisjach Skarbowych i Policji zasiadających, **desideria** Miast w Sejmie donosić; a ci, gdy tego potrzeba będzie i gdy zechcą, będą u Marszałka Sejmowego u Laski o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, i ci tłumaczyć się...

...będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez delegowanych od Komisji.

4. Po odbyciu dwuletniej służby publicznej w wyżej wyrażonych Komisjach lub Asesorii, ci wybrani od Miast Plenipotenci, na następnym Sejmie, zaraz nobilitowani być powinni bez opłaty Dyplomu Nobilitacji, jeżeli jeszcze Szlachtą nie będą.

5. Wolno odtąd jest i będzie każdemu Mieszczaninowi Dóbr Ziemijskich, jako i innej natury, dziedzicznym prawem nabywać, z pełnym prawem własności posiadać, i następnie swoim, jako prawnym Dziedzicom, one po sobie zostawiać; dobra sposobem sukcesji albo jure potioritatis posiadać; z których dóbr, luboby byli Mieszczanami, w Sądzie dobróm przyzwoitym odpowiadać są obowiązani.

6. Który z Mieszczan kupi całkowitą wieś lub miasteczko prawem dziedzicznym, opłacające podatku sto groszy złotych co najmniej, na najpierwszym Sejmie, jeżeli o to poda na piśmie prośbę swoją Marszałkowi Sejmowemu do Stanów, mocą teraźniejszego Prawa nobilitowany zostanie.

7. Prócz tego, na każdym Sejmie trzydzieści osób z Mieszczan, posesje dziedziczne w Miastach mających, do zaszczytu Szlacheckiego przypuszczonych być ma; w czym najpierwszy wzgląd zachowany zostanie na dystyngujących się w Wojsku, na zasiadających w Komisjach Porządkowych Cywilno-Wojskowych, na zakładających Rękodzieła, na prowadzących Handel z Produktów Krajowych, a w tym na...

...rekomendacje Posłów Ziemijskich oraz na rekomendacje Miast.

8. W całym Wojsku (prócz kawalerii narodowej i pułków, dla obywateli kondycji miejskiej) będzie odtąd wolny wstęp do dosługiwania się rang oficerskich stopniami. A który dosłuży się rangi sztabskapitana lub kapitana chorągwi u piechoty, a rotmistrza w pułku, mocą teraźniejszego Prawa Szlachcicem z Potomkami swymi we wszelkich do niego przywiązanych prerogatywach zostanie; i My, Król, Dyplomaty Nobilitacji takowym, z okazaniem patentu, wydawać będziemy, od którego opłata stempla następować nie ma.

9. Wolno będzie odtąd Obywatelom kondycji miejskiej w Kancelariach i palestrach wszelkich Komisji Rządowych, Dyhasteriów, Trybunałskich i innych mniejszych Sądów znajdować się, patronizować i inne posługi czynić, oraz na stopnie w tychże Kancelariach znajdujące się, podług zasług i zdatności, postępować. A który z tych dosłuży się stopnia Regenta Kancelarii w Dyhasteriach Rządowych, na najpierwszym zaraz Sejmie nobilitowanym być ma; i takowe Dyplomaty Nobilitacji bez opłaty My, Król, wydawać będziemy.

10. W stanie duchownym osoby kondycji miejskiej będą mogły posiadać w kolegiatach prałatury i kanonie; w katedrach zaś kanonie doktorskie; także wszelkie beneficja świeckie i regularne, wyłączając te fundusze, które szczególnie dla osób urodzenia szlacheckiego są ustanowione.

11. Do Komisji Porządkowych Cywilno-Wojskowych Województw, ...

Ziem, Powiatów dozwala się obierać komisarzy z Miast w obrębie Komisji leżących, po trzech do każdej Komisji, bądź z urodzenia szlacheckiego, albo kondycji miejskiej, byle w Mieście posesje dziedziczne mających.

12. A Miasta nasze Gdańsk i Toruń, gdy mieć będą prośby swe do Stanów, przez Sekretarza swego do Laski Sejmowej one podawać będą, albo sami przez Delegowanych, jeżeli zechcą, za danym od Laski głosem, który nie ma być odmówiony.

13. Kara na zmyślających posesje będzie następująca: ktokolwiek za rewersem dałby komu ziemską dziedziczną posesję, tracić ją wieczyście będzie; i Sąd temu przyzna własność zarewersowanej posesji, kto dowiedzie rewersu. Nawet choćby ten sam, kto za rewersem ma posesję, dowiódł jej zarewersowania, jemu wieczyście przyznana będzie. A takie sprawy Sąd Ziemski *praecisa appellatione* sądzić będzie.

14. Wszystkie dawniejsze Prawa i Ustawy teraźniejszemu Prawu o Miastach przeciwne uchylamy, a teraźniejsze ustanowienie o Miastach za Prawo Konstytucyjne stanowimy.

III. O sprawiedliwości dla Mieszczan

1. Zostawując Miasta przy właściwych sobie, w granicach Miast, jurysdykcjach, te Miasta z Przedmieściami spod innych wszystkich jurysdykcji, jakimi są: Trybunałskie, Ziemiańskie, Wojewodzińskie, Starościńskie, Zamkowe — prócz spraw niedokończonych, po Komisjach do Trybunałów odesłanych — wyjmujemy i wyłączamy. Jurysdykcja Marszałkowska, jako tylko... ko Miasta Rezydencyjonalnego Nas Króla tycząca się, do opisów władzy tejże jurysdykcji właściwej, odsyłamy.

2. Jurydyki Świeckie i Duchowne, tudzież drobne Miasteczka w obrębie lokalnym gruntów początkowie Miastom nadanych, potworzone, jak są dotąd w posesyi, co do samej tylko sądowości i Policji znosimy, owszem też Jurydyki pod jurysdykcję Magistratów Miejskich poddajemy; wszelkie zaś czynsze i dochody jakiegokolwiek natury, dla właścicieli tychże gruntów Jurydyk ostrzegamy.

3. Gdzie jednak Miasta mają Wsie Dziedziczne Ziemskie, w sprawach tychże Wsiów, w jurysdykcjach właściwych Possessyi, odpowiadać mają.

4. Wszyscy Obywatele w Mieście posesye mający, i jakimkolwiek handlem, rzemiosłem bawiący się, jurysdykcji Miejskiej ulegać mają, i podatki równo znosić, nieuwzględniając na jakiegokolwiek libertacye.

5. W każdym Mieście Magistrat obrany jurysdykcję sądową składać będzie. W tych Magistratach wszelkiego rodzaju sprawy, jako in prima instantia sędzić się mają; sprawy nieprzenoszące zł. 300, lub w sprawie uczynkowej, w której trzy dni więzienia kara nastąpi, w tychże Magistratach bez appellacyi dopuszczania, kończone być mają ostatecznie. W większych zaś sprawach appellacya do Sądów wyższych appellacyjnych dopuszczona być powinna.

6. Na takowe Sądy Appellacyjne, następujące Miasta wyznaczamy, mianowicie w Prowincyi Małopolskiej: Miasta Kraków, Lublin, Łuck, Żytomierz, Winnica, Kamieniec Podolski, Drohi...

Drohiczyn. W Prowincyi Wielkopolskiej: Miasta Poznań, Kalisz, Gniezno, Łęczycza, Warszawa, Sieradz, Płock. W Prowincyi Litewskiej: Miasta Wilno, Grodno, Kowno, Nowogródek, Mińsk, Brześć Litewski, Pińsk.

Do Sądu Appellacyjnego w Krakowie oznaczonego, należeć będą Miasta w Województwie Krakowskim, Powiatach Sandomirskim, Wiślickim i Chęcińskim leżące.

Do Sądu Appellacyjnego w Lublinie oznaczonego, należeć będą Miasta w Województwie Lubelskim, Ziemi Stężyckiej, w Powiatach Radomskim, Opoczyńskim i Ziemi Chełmskiej leżące.

Do Sądu Appellacyjnego w Łucku oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Wołyńskiego i Bełzkiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Żytomierzu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Kijowskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Kamieńcu Podolskim oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Podolskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Drohiczynie oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Podlaskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Winnicy oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Braclawskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Poznaniu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Poznańskiego i Ziemi Wschowskiej.

Do Sądu Appellacyjnego w Kaliszu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Kaliskiego i Powiatu Konińskiego; a Powiatu Pyzdrowskiego Miasta tej części, która jest z tej strony rzeki Warty, do Kalisza należeć mają.

Do Sądu Appellacyjnego w Gnieźnie oznaczonego, należeć będą Miasta ...

Województwa Gnieźnieńskiego, Powiatu Kcyńskiego i Powiatu Pyzdrowskiego ta część, która jest z strony Warty od Gniezna.

Do Sądu Appellacyjnego w Sieradzu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Sieradzkiego, Ziemi Wieluńskiej.

Do Sądu Appellacyjnego w Warszawie oznaczonego, należeć będą Miasta Księstwa Mazowieckiego i Województwa Rawskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Łęczycy oznaczonego, Miasta Województwa Łeczyckiego, Brzeskiego Kujawskiego i Inowrocławskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Płocku oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Płockiego, Ziemi Zawskrzyńskiej i Ziemi Dobrzyńskiej.

Do Sądów Appellacyjnych w Miastach Prowincyi Wielkiego Księstwa Litewskiego oznaczonych, jako to: do Sądu Appellacyjnego w Mieście Wilnie, należeć będą Miasta Województwa Wileńskiego, Powiatów Oszmiańskiego, Lidzkiego, Wilkomirskiego, Brasławskiego, Województwa Trockiego i Powiatu Trockiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Grodzie, należeć będą Miasta Powiatów Grodzieńskiego, Wołkowyskiego i Mereckiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Kownie, należeć będą Miasta Księstwa Żmudzkiego, Powiatów Kowieńskiego, Przeńskiego i Upitskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Nowogrodka, należeć będą Miasta Województwa Nowogrodzkiego i Powiatów Słonimskiego i Śluckiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Brześciu Litt.: Miasta Województwa Brzeskiego Litt. i Powiatu Kobryńskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Pińsku, należeć będą Miasta Powiatów Pińskiego, Pińsko-Zarzeczno, Mozyrskiego i Rzeczyckiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Mińsku, należeć będą Miasta ...

Miasta Województwa Mińskiego, Połockiego, Witebskiego i Powiatu Orszańskiego.

7. W tych Miastach Appellacyjnych obierani będą co lat dwie po osób 5, z Szlachty i nie Szlachty, Mieszczan posesje mających, nawet osób Magistratowych z Miast tychże, albo i z Miast innych tego wydziału, które do których Sądów Appellacyjnych są oznaczone. A te Osoby wybrane składać będą Sąd apelacyjny z tym warunkiem, iż osoby Magistratowe i Ławnicze, do Sądu Appellacyjnego wybrane, póki sprawować będą Urząd apelacyjny, nie mają zasiadać i sądzić w Sądach primae instantiae Magistratów, z których są obrani.

8. Te Sądy sądzić będą sprawy z Appellacyi Magistratów, których walor przechodzi zł. 300, lub kara 3 dni więzienia, a nie przewyższa waloru 3000 zł., lub kary trzech tygodni więzienia, a to ostatecznie, bez dopuszczenia Appellacyi. We wszystkich zaś sprawach większego waloru niż o 3000 zł. i kary niż 3 tygodnie więzienia, Appellacya jak dotąd z Magistratów primae Instantu, nie już do Sądów Appellacyjnych Miast, ale do Sądów Naszych Zadwornych, tak w Koronie, jako i w W. X. Litt., dopuszczona mieć chcemy, podług niniejszej Ustawy.

9. Spraw Kryminalnych Magistraty sędzić nie będą mogły, ale je odsyłać mają prosto do Sądów Appellacyjnych, które też Sprawy Kryminalne...

sędzić moc mają z tym ostrzeżeniem, że na więzienie czasowe osadzony kryminalista, ulegać exekucyi Dekretu będzie. Gdy zaś na wieczne więzienie lub na śmierć zostanie osadzony, tenże Sąd apelacyjny wywoływać będzie i Dekret przesyłać Sądowi asesorskiemu. Jeżeli Sąd asesorski uzna Dekret Sądu Appellacyjnego na więzienie wieczne lub śmierć winowajcę wskazujący za słuszny, dopiero ten Dekret exekwowany zostanie. Oraz przy Sądach Zadwornych sprawy o złe sprawowanie Urzędów Miejskich, jako też o dochody z Miał Possessorów, i wszystkie inne Prawami Rzepltey wyznaczone, zachowujemy.

10. Miasta, że podlegać będą Kommissyi Policyi w rzeczach wewnętrznego Rządu i dochodów ogólnych Miejskich, ostrzegamy.

URZĄDZENIE WEWNĘTRZNE MIAST WOLNYCH RZECZYPOSPOLITEY W KORONIE I W WIELKIM XIESTWIE LITEWSKIM.

PRAWO UCHWALONE DNIA 24. CZERWCA 1791.

I. Skład Ludu Miejskiego.

1. Lud Miejski każdego Miasta wolnego składać się będzie z tych Mieszkańców Miasta, którzy przyjęli Prawo Miejskie i zapisani są w Księdze Mieszczan.

2. Ta Księga ma być dwójaka: jedna dla samych Possessionatów, druga dla niepossessionatów.

3. Księga Mieszczan Possessionatów ma być uformowana na wzór Ksiąg Ziemiańskich, w którą zapisani być mają wszyscy dziedzice, ich synowie letni, bracia niedzielni, zastawnicy i dożywotnicy Chrześcianie, którzy w przeciągu trzech miesięcy od daty nabycia posesji,

Prawo Miejskie przyjąć i w tę Księgę wpisać się obowiązani będą; tudzież przychodnie z Zagranicy, przynoszący z sobą Warsztaty lub Kapitały; a któryby z Possessionatów nie wpisał się w Księgę Possessionatów Miejskich, ten prerogatyw tymże Obywatelom służących używać nie będzie; jurysdykcji jednak Miejskiej z posesyi, podług Prawa podlegać ma.

4. Księga Mieszczan niepossessionatów zamykać w sobie powinna każdego Mieszkańca Miasta bawiącego się w nim handlem, rzemiosłem lub jakąkolwiek miejscową Professyą albo służbą Miejską publiczną. Do tych Ksiąg sami tylko ludzie wolni, z Prawa nikomu niepodlegli wpisywani być mają. Rozległość Miasta rozumieć się ma do ostatniego domu, kończącego Przedmieście lub ulicę, w całym okręgu.

II. Zgromadzenia Ludu Miejskiego.

1. Lud Miejski zgromadzać się będzie na Ratusz, w czasach niżej przepisanych; a gdyby nie było Ratusza lub go jaki zniszczył przypadek, wtedy Magistrat oznaczy miejsce przyzwoite na zgromadzenia Ludu, dopóki nie stanie Ratusz.

2. Każdy z Ludu Miejskiego równych Praw i swobód wolności używać będzie, lecz na zgromadzeniach ci tylko miejsce i głos mieć będą, którzy w Księdze Possessionatów zapisani zostaną.

3. Ci jednak posesyonaci miejsca i głosu mieć nie będą: 1. Którzy nie skończyli lat 18 wieku swego. 2. Którzy oddali pod rozbiór wierzycielom swój majątek.

3. Którzy są pod Kondemnatą lub Crimine notati.

4. Którzy są w aktualnej służbie Wojskowej.

4. Miasta od kilkudziesiąt aż do 500 kilkudziesiąt Possessionatów mające, składać będą tylko jedno Zgromadzenie. Mające zaś od 600 aż do 1000 Possessionatów, dzielić się będą na dwa Zgromadzenia; od 1000 aż do 1500 dzielić się będą na trzy

Zgromadzenia, i tak dalej powiększając się nowa liczba po 500 Possessyonatów, rozdzielać się będą na więcej Zgromadzeń, tak dalece: żeby w jednym Zgromadzeniu nie było mniej nad 300 ani więcej nad 500 kilkadziesiąt posesyonatów.

5. Każda część Miasta składająca osobne Zgromadzenie, nazywać się będzie Cyrkułem, i znaczyć w ogóle Miast wszystkich tyle, ile znaczy jedno; w szczególności Miasto Cyrkułów nie mające, względem zaś ogółu tego Miasta, którego jest częścią, znaczyć będzie część jego nieoddzielną, jedno ciało składającą.

6. Każdy Cyrkuł, oraz Miasto mające tylko jedno Zgromadzenie, dzielić się będzie na Dozory. A każdy dozór nie może mieć mniej nad 100 ani więcej nad 200 Possessyonatów.

III. Zgromadzenia i Elekcye.

Pierwszym celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach są Elekcye, jedne Miejscowe, drugie Wydziałowe.

IV. Zgromadzenia i Elekcye Miejscowe.

1. Elekcye Miejscowe będą dwojakie, jedne Elekcye Miejscowe szczególne: a te odprawiać się będą

w Miastach niemających Cyrkułów, oraz w każdym Cyrkule Miejskim; drugie Elekcye Miejscowe ogólne; a te być nie mogą, tylko w Miastach, które się dzielą na Cyrkuły.

2. Na Elekcye Miejscowe szczególne w Mieście niemającym Cyrkułów, Obywatele w Miejskiej Księdze Possessyonatów zapisani zgromadzać się i wybierać będą:

3. Jednego Dyrektora i czterech Assessorów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi.

4. Jednego Wójta i czterech Radnych do Magistratu.

5. Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Miejscowego.

6. Czterech Ławników.

7. Jednego Kassjera.

8. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe w liczbie niżej przepisanej.

Na Elekcye Miejscowe szczególne w Miastach podzielonych na Cyrkuły, każdego Cyrkułu z osobna Obywatele w Miejskiej Księdze posesjonatów zapisani zgromadzać się i obierać będą u siebie:

1. Jednego Dyrektora i czterech Assessorów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi.

2. Jednego Wójta i sześciu Ławników.

3. Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Miejscowego Cyrkularnego.

4. Piętnastu Gminnych, a to jedynie tylko na następujące Zgromadzenie Miejscowe ogólne.

5. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe w liczbie niżej przepisanej.

6. Na Elekcye Miejscowe ogólne w Miastach, które się dzielą na Cyrkuły, Gminni obrani w Cyrkułach, zgromadzać się będą.

do głównego w Mieście Ratusza, i obiorą:

1. Dyrektora i czterech Assessorów, do porządku Zgromadzenia Twego na czas Elekcji, a to z pośród siebie.
2. Jednego Prezydenta i jednego Vice-Prezydenta.
3. Radnych do Magistratu w liczbie jaka przypadnie, licząc po trzech, względem każdego Cyrkułu, w Miastach mających najwyżej trzy Cyrkuły; po dwóch zaś w Miastach, które mają więcej jak trzy Cyrkuły.
4. Jednego Kassjera.
5. Wszystkie Elekcye Miejskowe szczególne odprawiać się będą co dwa lata w dniu 7 Kwietnia; Elekcye zaś Miejskowe ogólne, co dwa lata w dniu 14 Kwietnia; do czego Rokiem Normalnym będzie Rok Sejmowy Ordynaryjny.

V. Zgromadzenia i Elekcye Wydziałowe.

1. Zgromadzenie Wydziałowe składać się będzie z Deputatów obranych na Elekcyach szczególnych Miast Cyrkułów niemających, oraz Cyrkułów Miejskich.
2. Na tych Zgromadzeniach Wydziałowych Miasto niemające 100 posesjonatów, będzie mieć tylko jednego Deputata; Miasto mające od 100 aż do 300 posesjonatów, mieć będzie dwóch Deputatów; Miasto lub Cyrkuł, mające od 300 aż do 600 Possesjonatów, mieć będzie trzech Deputatów.
3. Gdyby które Miasto do tej wielkości przyszło, żeby więcej nad 9 składało Cyrkułów; tedy za przybyciem 10-go Cyrkułu, straci po jednym Deputacie z każdego Cyrkułu; za przybyciem 11-go Cyrkułu, straci po dwóch Deputatów; po czym, choćby więcej Cyrkułów przybywało, każdy z nich nie może mieć więcej, jak jednego Deputata.
4. Takowi Deputaci od Miast i Cyrkułów swego respective Wydziału, zbierać się będą na Główny Ratusz Miasta, za Miasto apelacyjne temuż Wydziałowi Prawem oznaczonego.
5. Tak zgromadzeni Deputaci obierać będą:

1. Dyrektora i czterech Assessorów, do porządku Zgromadzenia Wydziałowego, z pomiędzy siebie.
2. Jednego Plenipotentą Wydziałowego na Sejm.
3. Pięciu Sędziów Appellacyjnych, i tyleż Zastępców tychże.
4. Tyle Komisarzów Miast do Kommissyów Wojewódzkich lub Powiatowych, ile jest tychże Kommissyów w obrębie jednego Wydziału, wybierając po trzech Komisarzów do każdej Kommissyi, z Miast w obrębie Kommissyi leżących.
5. Elekcye Wydziałowe odprawiać się będą co dwa lata w dniu dziewiątym Maia, w Roku Sejmowym Ordynaryjnym.

VI. Prawidła powszechne wszystkim Zgromadzeniom i Elekcyom.

1. Każda Elekcya odprawić się ma w dzień wyznaczony, z mocy Prawa tego, za uderzeniem w dzwon Ratuszny, o godzinie ósmej rannej.
2. Na każdym Zgromadzeniu, przed obraniem Dyrektora i Assessorów do porządku Zgromadzenia, zagajać i prezydować będzie pierwszy z porządku Urzędnik Miejski przytomny, jeżeli sam Kandydatem nie jest.

3. Na każdym Zgromadzeniu Wydziałowym Deputatów, a Miejscowym—

ogólnym Gminnych, zagajać i prezydować będzie pierwszy Deputat, lub Gminny, tego Miasta lub Cyrkułu, w którego Ratuszu odprawiać się będzie to Zgromadzenie.

4. Zagajający Zgromadzenie zacznie Sessję od przeczytania Prawa tego; po czym, jeżeli Zgromadzenie będzie Wydziałowe albo Miejscowe ogólne, wtedy każdy Deputat na Zgromadzenie Wydziałowe, a każdy Gminny na Zgromadzenie Miejscowe ogólne, złoży u Prezydującego dowody Elekcji swojej. Dalej czytany będzie rejestr Kandydatów, którzy podawać się powinni na piśmie w Kancellaryi swego Miasta, Cyrkułu lub Wydziału, albo też przed zagajającym; Deputaci Kandydatami być nie mogą, aż po skończonej tej funkcji.

5. Gdyby kto żądał któremu z składających Zgromadzenie albo z Kandydatów, że activitatem mieć nie może; na ten czas cztery najpierwsze z porządku Zgromadzenia Osoby zasiądą z Prezydującym i te zarzuty przez kreski sekretne rozwiążą.

6. Potym Zgromadzenie obierze Dyrektora i Assessorów sposobem do Elekcji Marszałka i Assessorów Sejmikowych Ziemiańskich przepisany; Kandydatami zaś będą do wyboru na Dyrektora i Assessorów ci z Possessionatów, którzy się do tego za Kandydatów podadzą; obrani Dyrektor i Assessorowie przysięgą na Zgromadzeniu wykonają.

7. Po czym Dyrektor z Assessorami przystąpi do Elekcji, tym porządkiem, jaki jest w Artykułach o Elekcjach przepisany, i one albo jednomyślnością, albo większością wotów—

sekretnych taka, jaka jest dla Elekcji Urzędów Ziemiańskich przepisana, uskuteczni.

Wzywając do tych wotów Possessionatów z Księgi Ulicami, Gminnych Cyrkułami, Deputatów Miastami. Paritas wotów rozwiązana będzie także sposobem Ziemiańskim.

8. Zastępcy Sędziów Appellacyjnych nie będą przez osobne obierani Elekcje, tylko w ten czas, gdy ciż Urzędnicy wszyscy jednomyślnością wybrani zostaną; kiedy zaś wybór ich pójdzie przez wota sekretne, w ten czas, którzy przy wotowaniu na tychże Urzędników najwięcej po nich mieć będą wotów, ci ogłoszeni będą ich Zastępcami.

9. Co do nieustępowania wotów, aktykowania dzieła Elekcji i rejestru wotujących, przysięgi obranych, nieważności dzieła Zgromadzenia i kar za nie: Prawo o Sejmikach Ziemiańskich będzie dla Miast wzorem.

10. Rozwiązanie żądanej nieważności Elekcji Plenipotentów na Sejm, Gminnych i Deputatów, należeć będzie do Rugów Zgromadzeń, do których wysłani będą; rozwiązanie zaś żądanej nieważności Elekcji Osobom Magistrat składającym i Sędziom Appellacyjnym, należeć będzie prosto do Asesorii respective Prowincyi.

11. Przestępstwa całe dzieło Elekcji niszczące, podług opisu Sejmików Ziemiańskich, należeć będą prosto do Sądów Asesorii respective Prowincyi; inne zaś mniejsze przestępstwa, podług tegoż Prawa, należeć mają do Sądu Appellacyjnego Wydziałowego, z Appellacją do Asesorii respective Prowincyi.

12. Zgromadzenie Miejscowe szczególne, po obraniu Deputatów na Zgromadzenie—

Wydziałowe, powierzy im Desideria swoje do przełożenia na Zgromadzeniu Wydziałowym, na którym ułożone będą ogólne całego Wydziału Desideria dla Plenipotentów na Sejm.

VII. Drugim celem Zgromadzeń Ludu Miejskiego będą Uchwały.

1. Ilekroć uzna Magistrat potrzebę jakiej nowej w Mieście składki, doniesie o tym Komisji Policji; a skoro też Komisja uzna propozycję Magistratu za zgodną z Prawem lub potrzebą publiczną, Magistrat poda tę propozycję do uchwały Ludu Miejskiego następującym sposobem:

w Miastach niemających Cyrkułów, zwoła wszystkich Obywateli w Księdze Miejskiej Possessionatów zapisanych, którzy zgromadziwszy się na Ratuszu, większością wotów głośnych podaną propozycję decydować będą, pod prezydencją pierwszego z Magistratu;

w Miastach zaś podzielonych na Cyrkuły, Magistrat prześle propozycję Urzędowi każdego Cyrkułu, przez który zwołani Obywatele, w Księdze Possessionatów zapisani, obiorą na Ratuszu swego Cyrkułu do tego jedynie przypadku Gminnych, w liczbie jako wyżej; a ci Gminni, zebrani na Ratuszu ogólnego Zgromadzenia Miasta, większością wotów głośnych podaną przez Magistrat propozycję decydować będą.

W obydwóch przypadkach Prezydujący w Magistracie paritatem rozwiąże.

2. Składki wszelkie, bądź w pieniądzech, bądź w robociznach, uchwalane będą tak na Possessionatów, jako i na Niepossessionatów z Miasta użytkujących, nikogo nie wyłączając i nie uważając... na jakiegokolwiek libertacje, Prawem Sejmu terazniejszego nie zastrzeżone.

VIII. Relacje Plenipotentów na Sejm wybranych i Deputatów do Zgromadzenia Wydziałowego.

Trzecim celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach jest wysłuchanie relacji.

1. Plenipotenci sejmowi, na pierwszym Zgromadzeniu Wydziałowym, po skończonej swej funkcji, uczynią relację z czynów swych w Sejmie.

2. Deputaci na Zgromadzenie Wydziałowe wysłani, po odbytych Zgromadzeniach, doniosą na pierwszym Zgromadzeniu swego Miasta lub Cyrkułu o osobach wybranych na Plenipotentów Sejmowych i Sędziów Appellacyjnych, tudzież o ułożonych w Zgromadzeniu Wydziałowym Dezyderiach na Sejm.

IX. Ogólne prawidła względem Urzędów Miejskich.

1. Possessionat w Mieście, w Księdze Possessionatów wpisany, obrany być może na Urzędnika w tymże Mieście; w Miastach podzielonych na Cyrkuły, Possessionat w którymkolwiek Cyrkule może być obrany w każdym Cyrkule za Urzędnika. Possessionat w którymkolwiek z Miast do jednego Wydziału należących, może być obrany za Urzędnika tegoż Wydziału.

2. Nie mogą być obrani ci Possessionaci:

- 1) którzy nie skończyli lat dwudziestu trzech wieku swego;
- 2) którzy oddali pod rozbiór wierzycielom swój majątek;
- 3) którzy są pod kondemnata lub crimine notati;
- 4) ci, którzy by nie umieli czytać i pisać.

Ta kondycja ma być zachowana w lat sześć od daty pierwszej...

Elekcji, z mocy Prawa terazniejszego.

5. Którzy by byli na jakim Urzędzie Sądowniczym lub Egzekucyjnym Ziemiańskim, albo w aktualnej służbie Wojskowej.

6. Nie mogą być obrani do składu jednego Urzędu:

- 1) Ojciec i Syn;
- 2) Teść i Zięć;
- 3) Dwaj Bracia rodzeni.

4. Po odbytej Elekcji Radnych, Prezydent i Vice-Prezydent Magistratu; w Miastach na Cyrkuły podzielonych, obierani będą z Radnych na tejsze Elekcji nowo wybranych.

5. Nie może być Radnym, Wójtem, Burmistrzem, Plenipotentem na Sejm, Sędzią Appellacyjnym i Zastępcą onegoż, tudzież Komisarzem Wojewódzkim lub Powiatowym, kto nie był na Miejskim lub Ziemiańskim Urzędzie od Elekcyi zależnym.

6. Wszystkie Urzędy Wydziałowe i Miejskie miejscowe, wyjąwszy Gminnych i Deputatów, będą dwuletnie; przez nową jednak Elekcyję każdy z tych Urzędników na nowo obrany być może; obrani zaś zrzekać się Urzędów swoich ani ustępować nie mogą.

7. Urzędnicy Miejscy w żadnym Sądzie suspensy brać nie mogą, a w przypadku potrzeby nakazu któremu z nich wykonania przysięgi, po dopełnieniu tejże, wszelkie Juryzdykcje odsyłać go będą do miejsca, gdzie Urząd odbywa.

8. Wszelkie Akta i Dekreta Urzędów Miejskich językiem Narodowym pisane będą.

9. Miary zapłaty wszystkich Urzędów Miejskich Magistrat ułoży i do approbaty Komisji Policyi poda.

X. Skład, obowiązki i Władza Urzędów ...

w Miastach niemających Cyrkułów.

1. Magistrat składać się będzie z Wójta i czterech Radnych, w komplecie najmniej trzech osób.

2°. Pisarza Magistratowego sam Magistrat przez wota sekretne wybierze; obowiązkiem Pisarza będzie:

1. Zasiadać w Magistracie cum voce consultiva;

2. Utrzymywać Akta, Suscepte i Pieczęć Magistratu;

3. Mieć zwierzchni dozór nad Kancellaryą i Kancellarzystami; obowiązki zaś Kancellaryi Miejskiej generalnej przy Magistracie, Assesorya w Ordynacyi osobnej przepisze.

3) Magistrat wybierze jednego Syndyka, tymże samym sposobem, co i Pisarza; obowiązkiem Syndyka będzie czynić wszędzie w Imieniu Miasta, a to ze zlecenia Magistratu; inne szczególne obowiązki Syndyka Assesorya przepisze.

4) Wójt, a w jego nieprzytomności pierwszy z porządku Radny, prezydować ma.

5) Większość zdań decyzję Magistratu stanowić będzie; kreski sekretne iść nie mogą; Sentencyonarz będzie zaświadczał zdanie większości przeciwne; równość zdań przytomny Prezydujący rozwiązywać ma.

6) Pieczęcią Magistratu będzie Herb Miasta.

7) Magistrat ciągle odbywać się będzie, dopóki nowo wybrane Osoby na miejsce jego nie zasiądą.

8) Magistratu, jako najwyższego w Mieście Urzędu, następujące będą obowiązki:

1. Przestrzegać całości Praw Miasta i jego Funduszów;

2. Wyznaczać Opiekunów i Kuratorów sierotom i wdowom, oraz niedołącznym za uznaniem Sądu, a od wyznaczonych sprawę...

odbierać.

3. Mieć baczość na podupadłych, nędznych i kaleków.

4. Rozkładać podatki przez Sejm postanowione i składki przez Lud uchwalone.
 5. Układać propozycje do dezyderiów i uchwał Ludu Miejskiego.
 6. Zwoływać Zgromadzenia Miejskie do Elekcji i Uchwał.
 7. Imieniem swoim czynić w sprawach publicznych Miejskich, i w sprawach sierot.
 8. Utrzymywać Milicję Miejską.
 9. Dawać i legalizować zaświadczenia, które żądane będą za granicę.
 10. Zawiadywać kasą Miejską i strzec onej całości.
 11. Mieć ogólny dozór nad Miejskimi więzieniami, Magazynami, Szpitalami i publicznymi domami.
 12. Dozierać swoich powinności podług Prawa dopełniania.
 13. Raporta wszelkie od Miejskich Urzędów odbierać, i od siebie Zwierzchnościom, do których należeć będzie, raporta przesyłać.
 14. Tabele liczby Officyalistów, sług w Mieście i Milicyi, oraz onych zapłaty, układać i te do potwierdzenia Kommissyi Policji podawać.
9. Magistrat mieć będzie władzę wskazywania winy na nieposłusznych rozkazom swoim Miejskich Urzędników Policyjnych i Ekonomicznych, tudzież na Officyalistów swoich; którzy, gdyby się przez Magistrat uciśnionymi być sądzili, będą się mogli udać przez Memoryał do Kommissyi Policji: co jednak nie ma zastanawiać posłuszeństwa rozkazom i wyrokom Magistratu.
10. Magistrat nie będzie miał władzy Sądowej, tylko jedynie w przypadku zgwałcenia bezpieczeństwa Osób i Officyalistów Magistratowych,
- w miejscu ich Urzędowania; a od takowego wyroku Magistratowego wolno będzie stronie apelować do Asessorii.
11. Do szczególnej władzy i obowiązku Prezydującego w Magistracie należeć będzie:
1. Zwoływać Magistrat na sesye extraordynajne.
 2. Podpisywać decyzye i ekspedycye Magistratu.
 3. Mieć zwierzchność nad Milicją Miejską.
 4. Rozkazywać provisoryjnie Miejskim Policyjnym Urzędnikom, Officyalistom i sługom w nagłych zdarzeniach, nim zwoła Magistrat; którzy, gdyby rozkazom Prezydującego posłusznymi nie byli, podpadać będą winie, równie jak nieposłuszni Magistratowi.
 5. Tenże w Magistracie Prezydujący będzie mógł słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w Mieście sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50, a kara złotych 12, na rzecz strony ukrzywdzonej. Decyzye zaś tak ugodzonych i osądzonych spraw w Protokole na to jedynie służącym zapisywane być mają; w rozsądzanie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem, wdawać się nie ma.

XI.

1. Sąd Miejski Miejscowy składać się będzie z jednego Burmistrza i czterech Sędziów; Burmistrz prezydować i równość kresek rozwiązywać będzie, a w jego nieprzytomności pierwszy z porządku Sędzia go zastąpi.
2. Sąd ten ciągle odbywać się będzie w komplecie trzech osób najmniej; wszelkie decyzye jego będą zawsze w wotach głośnych, a to dla usprawiedliwienia się Sentencyonarem.

3. W tym Sądzie wszelkiego rodzaju

sprawy, jako in prima instantia, sądzić się mają ostatecznie i bez dopuszczenia apelacji, nieprzenoszące złotych 300, lub w sprawie uczynkowej, w której kara trzech dni więzienia nastąpi; w większych zaś sprawach apelacja do Sądu Appellacyjnego Wydziałowego dopuszczona być powinna.

4. We wszystkich sprawach większego waloru niż 3000 złotych, i kary większej niż trzy tygodnie więzienia, apelacja od Sądu tego primae instantiae, nie już do Sądu Appellacyjnego, ale do Asessorii dopuszczona być ma; spraw zaś kryminalnych Sąd ten nie będzie mógł sądzić, ale je odsyłać powinien do Sądu Appellacyjnego.

5. W sprawach, w których ostateczne rozsądzenie do Komisji Policji należy, apelacja do tejże Komisji, według Prawa, dopuszczona będzie.

6. Tenże Sąd będzie mógł sądzić o zgwałceniu bezpieczeństwa Osób Sądowych, w miejscu ich jurysdykcji.

7. Wszystkie sprawy w tym Sądzie odbywać się będą przez memoriały i odpowiedzi na piśmie, oraz indagacje przysiężne, jeśliby rzecz nie była objaśniona dowodami; a gdyby strony koniecznie potrzebowały ustnych eksplikacji, w takich razach najpierwej Sąd same strony przytomne zapyta i do zgody nakłaniać będzie; a gdy ich nie pogodzi, i dokładniejszych potrzebować będzie eksplikacji, wtedy dopiero strony przez swoich plenipotentów eksplikować się będą.

8. Sąd Miejscowy przybierze sobie i obowiąże przysięgą jednego

Pisarza, Instygatora i Woźnych; obowiązkiem zaś Pisarza będzie:

1. Zasiadać w Sądzie cum voce consultiva.

2. Pisać dekreta i rezolucje sądowe.

3. Utrzymywać akta, suscepta i pieczęć.

4. Mieć zwierzchni dozór nad kancelaryą.

9. Pisarz i Instygator zmieniani nie będą, chyba za postąpieniem, odstąpieniem lub wyrokiem sądowym.

10. Obszerniejszym prawidłem dla tego Sądu będzie Ordynacya, którą Asessorya, stosownie do tego Prawa, przepisze.

XII.

1. Ławników obowiązkiem będzie:

1. Z wyznaczenia Sądu odprawiać sądy zjazdowe, według reguł przez Sąd im przepisanych.

2. Egzekwować dekreta i processa sądowe.

3. Podawać intromissye.

4. Ekspedycyować wizye, spisywać inwentarze i działy, asystować według Prawa przy testamentach, i odbierać transakcye od tych, którzy dla słabości zdrowia osobiście przy aktach stawać nie mogą.

2. Obszerniejszym prawidłem dla Urzędu tego będzie Ordynacya, którą mu Asessorya przepisze.

XIII.

1. Kasyera obowiązkiem będzie:

1. Przyjmować do kassy generalnej miejskiej dochody publiczne Miasta.

2. Wydawać z kassy pieniądze, a to nie inaczej, tylko za wyraźną dyspozycją Magistratu na piśmie.
3. Mieć bliski dozór całości kassy miejskiej, od której klucz jeden przy nim, drugi przy Prezydującym, trzeci przy pierwszym z porządku Radnym być powinien.
4. Utrzymywać porządnie i dokładnie księgi przychodów i wydatków tejże kassy.
5. Oddawać

Magistratowi, na początku każdego miesiąca, rachunki przychodów i wydatków miesięcznych tejże kassy, a nawet i częściej, ile razy tego Magistrat żądać będzie.

6. Okazywać gotowiznę pieniędzy w kassie będących, na żądanie Magistratu.

2. Kasyer przybierze sobie do pomocy subalternów i sługi, w liczbie i płacy przez Magistrat oznaczonej, i za nich w odpowiedzi będzie.

XIV. Skład, obowiązki i władza Urzędów Cyrkułowych.

1. W Mieście podzielonym na Cyrkuły, Wójt każdego Cyrkułu następujące mieć będzie obowiązki i władzę w obrębie Cyrkułu swojego:

1. Mieć dozór nad oficjalistami i sługami policyi.
2. Dopełniać rozkazy Magistratu i Prezydenta, oraz dopełnienie ich subalternom swoim nakazywać.
3. Dawać takie raporta Magistratowi i Urzędowi, którym z mocy Prawa należą, jakie od tychże żądane będą.
4. Słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w Cyrkule zdarzone sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50, a kara złotych 12, na rzecz strony ukrzywdzonej; decyzje zaś tak ugodzonych i osądzonych spraw w protokole na to jedynie służącym zapisywane być mają; w rozstrzyganie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem, wdawać się nie ma; gdyby się zaś kto czuł być ukrzywdzonym w sprawie przez Wójta potocznie osądzonej, może się udać ze skargą do Prezydenta.

2. Sądowi w każdym

Cyrkule prima Instantie, złożonemu z jednego Burmistrza i czterech Sędziów, wszystko to służy, co jest przepisane dla tegoż Sądu w Mieście niemającym Cyrkułów, pod Artykułem XII.

3. Dla Ławników w Cyrkułach także te same służą przepisy, które są dane Ławnikom w Miastach niemających Cyrkułów w Artykule XV.

XV. Skład, obowiązki i władza Urzędów Miejsowych ogólnych, w Miastach podzielonych na Cyrkuły.

1. Magistrat w Miastach podzielonych na Cyrkuły składać się będzie z Prezydenta, Wiceprezydenta i Radnych; prezydować będzie Prezydent, w jego nieprzytomności Wiceprezydent, a w nieprzytomności obu tych osób pierwszy z porządku Radny.
2. Wreszcie, cokolwiek jest przepisane dla Magistratu w Mieście Cyrkułów niemającym, pod Artykułem X, to samo wszystko służy Magistratowi Miasta na Cyrkuły podzielonego.
3. Co się zaś tyczy obowiązków i władzy Prezydenta; to samo jemu służyć będzie, co jest przepisane pod Artykułem X, w punkcie 11, dla Wójta prezydującego w Magistracie Miasta niemającego Cyrkułu, z tą różnicą, że spraw potocznych w tymże punkcie wymienionych sądzić nie będzie; lecz te do Wójta w Cyrkule, podług wyższego Artykułu, należeć mają.
4. Kasyer przy Magistracie w Mieście na Cyrkuły podzielonym te same będzie miał obowiązki, jakie są przepisane w Artykule XIII dla Kasyera w Mieście niemającym Cyrkułów. XVI.

Urzędy Wydziałowe.

1. W każdym Wydziale Miejskim, oznaczonym przez Prawo tytułem: Miasta Nasze wolne &c., będzie jeden Sąd Apelacyjny; ten Sąd apelacyjny składać się będzie z pięciu Sędziów i tyleż Zastępców, którzy w tym porządku, w jakim zostaną umieszczeni w akcie Elekcji, zasiadać i prezydować mają.

2. Ten Sąd najpóźniej w sześć dni po Elekcji rozpocznie swoje sesje w Ratuszu Miasta, na ten Sąd każdemu Wydziałowi wyznaczonego, i zaraz tak się ułoży z Zastępcami, aby zawsze przytomnych było na miejscu trzech Sędziów i trzech Zastępców; odbywać się zaś będzie ciągle w komplecie osób nie mniej niż pięciu, dopóki nowo wybrane osoby na jego miejsce nie zasiądą. Równość głosów jawnych i tajnych rozstrzygać będzie Prezydujący.

3. Ten Sąd obierze sobie Pisarza cum voce consultiva, który odmieniany być nie może, chyba że za postąpieniem, odstąpieniem albo wyrokiem sądowym; nadto przepisze Ordynację, którą do zatwierdzenia Asesorii przedłoży.

4. Pieczęcią tego Sądu będzie: w Koronie — Herb Koronny, w Litwie — Herb Litewski; a pod nim Herb Miasta Wydziałowego.

5. Sąd ten sądzić będzie ostatecznie i bez dopuszczenia apelacji sprawy przychodzące z apelacji od Sądów Miejskich pierwszej instancji, w obrębie Miast do jednego Wydziału należących, to jest sprawy nieprzewyższające wartości 3000 złotych, albo kary trzech tygodni więzienia.

Sprawy zaś Kryminalne sądzić będzie z następującym zastrzeżeniem:

jeżeli kryminalista zostanie skazany na więzienie czasowe, wówczas podlegać będzie wykonaniu dekretu;

jeżeli zaś zostanie skazany na więzienie wieczyste albo na karę śmierci, Sąd Apelacyjny prześle Sądowi Asesorskiemu dekret wraz z wywodami oskarżającymi;

jeżeli Sąd Asesorski uzna taki dekret Sądu Apelacyjnego za słuszny, wówczas dekret ten zostanie wykonany.

Co się zaś tyczy spraw kryminalnych w Mieście Rezydencji Królewskiej, zachowane być ma postępowanie według Prawa Komisji Policji, pod Artykułem XVI.

6. Dla urzędu plenipotentów miejskich na Sejm prawidłem będzie Prawo tego Sejmu, pod tytułem: Miasta Nasze Wolne &c.

7. Dla komisarzy wojewódzkich lub powiatowych, wybranych z Miast, prawidłem będzie szczególny opis Prawa o tychże Komisjach.

KOMMISSYA Policji Prawo uchwalone dnia 17 czerwca 1791 roku.

I. Skład Komisji Policji

Im0. Komisja Policji Obojga Narodów składać się będzie z:

— Marszałków Narodowych, którzy nie zostali powołani do Straży;

— oraz dziewiętnastu komisarzy, to jest: trzech z Senatu, po jednym z każdej Prowincji; sześciu ze Stanu Rycerskiego, po dwóch z każdej Prowincji; Pottc. (wincyi) i sześciu Plenipotentów Miast na Sejm, po dwóch z każdej Prowincji.

2. Wszyscy komisarze Policji wybierani będą co dwa lata na Sejmach Ordynaryjnych, sposobem elekcji przepisany w Prawach.

3. Obrany na komisarza Policji nie może być:

1. ten, kto od co najmniej roku nie posiada niewątpliwej posesji dziedzicznej:

— ze Stanu Rycerskiego — posesji ziemskiej,

— obywatel Miasta — posesji miejskiej,

odpowiednio w swojej Prowincji;

2. ten, kto nie pełnił choć raz funkcji publicznej, to jest:

— ze stanu szlacheckiego jako Poseł,

— Deputat,

— albo członek [drużynnik] Komisji Wojewódzkiej,

przez czas prawem przepisany;

3. ktokolwiek, kto jest obowiązany do aktualnej służby wojskowej;

4. kto pozostaje w aktualnym urzędowaniu poselstwa na Sejmie.

4. Prezesem Komisji Policji będzie jeden z Marszałków Narodowych, a w razie ich nieprzytomności — pierwszy z porządku komisarz.

Prezesowi wolno jest, według uznania, wybierać i zapraszać asesorów do Komisji cum voce consultiva, co jednak nie będzie poczytane za pełnienie funkcji publicznej.

Nigdy więcej jak połowa Kommissarzy nie będzie mogła się oddalać się, a komplet Komisji najmniej z pięciu komisarzów cum voce decisiva, zawsze w przewyższającej liczbie Stanu Szlacheckiego, składać się ma.

Pensje zaś nieprzytomnych na przytomnych rozdzielać się mają, względem czego Komisja Ordynacyą sobie ułoży. 5. Wyznaczamy każdemu Kommissarzowi pensją roczną taką, jaka im przy Tabelli expens (wydatków) publicznych

stanowimy, do której Marszałkowie, jako pensją Ministrowską opatrzeni, należeć nie będą. Gdyby który komisarz umarł, pensja przez niego niedosłużona w Skarbie publicznym pozostać ma. Żaden zaś Komisarz, gdy jest podległy odpowiedzialności, zrzekać się ani ustępować Urzędu pod żadnym pozorem nie może. 6. Komisja Policji mieć będzie Pisarza — posesjonata, którego jednomyślnością, lub większością głosów sekretnych obierze. Urząd Pisarza dożywotni będzie, lecz nikomu przedanym ani ustąpionym być nie może; przeto dobrowolna Urzędu tego rezygnacja na piśmie uczyniona, podana Kommissyi być ma, i w protokół wpisana wraz z rezolucją Komisji będzie. Po czym Kommissya do Elekcji nowego Pisarza z pomiędzy Officyalistów swoich, przystąpi. Obowiązki Pisarza są:

1. Na Sessyi zasiadać cum voce consultiva;

2. Trzymać Protokół Kommissyi.

3. Mieć Zwierzchni dozór Kancellaryi i Archiwum Kommissyi.

4. W Sądach Komisji pióro trzymać i Dekreta pisać. Nadto Komisja ułoży liczbę i płace potrzebnych sobie Officyalistów, w równej proporcji z każdej Prowincji, z których Żaden Urzędu swego sprzedać, ani ustąpić nie będzie mógł; i takowy układ Sejmowi do potwierdzenia poda. 7. Marszałkowie, komisarze i oficjaliści Komisji Policji w żadnym Sądzie Suspensy brać nie będą mogli, lecz w przypadku potrzeby wykonania Przysięgi, po jej dopełnieniu, wszelkie Jurysdykcje odsyłać ich będą do miejsca, gdzie się Komisja agituie [znajduje]. (267 10 8. Przez czas urzędowania swego ani komisarz Policji, ani jej Officyaliści, w Żadnej innej Komisji, lub funkcji być nie mogą. II. Rządza [Władza] Komisji. Władza i zarządzanie Komisji powierzone, dla ustanowienia i utrzymania powszechnego porządku w Państwach Rzepltey [Rzeczypospolitej], rozciągać się mają na to wszystko, co się tycze:

Imo. Beśpieczeństwa i spokoyność publicznej. 2. Wygody Publicznej; 3. Sądowości i Urzędników Policji, bez przestąpienia [przekroczenia] jednak następujących przepisów, pod odpowiedzialnością [odpowiedzialnością] w Sądach Sejmowych [przed Sądami Seymowymi]. III. Granice Władzi [Władzy] Komisji. 1. Nie będzie mogła Komisja Policji nic czynić, stanowić, nakazywać, lub zakazywać, coby naruszało przyrodzone, i zabezpieczone Ustawami Rze pltey [Rzeczypospolitej] Prawo wolności i własności

osobistej Obywatelów i przychodniów. 9 2. Nie będzie mogła pod Żadnym pozorem długów publicznych zaciągać, ani funduszków miejscowych przenosić, ani nakazywać jakiegokolwiek bądź gatunku podatku, danin, opłat, jedynie do Samowiadności [Samowładności / Samoświadomości] Rzepltey [Rzeczypospolitej] należących. 3. Nie będzie mogła wdawać się pod żadnym pozorem w inny wydział Władzy, innym udzielnym Władzom i Magistraturom powierzonej. 4. Ponieważ tylko Miasta wolne Rze pltey [Rzeczypospolitej] są właściwie podległe Rządowi i rozkazom Komisji Policji; przeto, prócz niektórych wyłączeń wyrażonych [wyrażonych] w niższym opisie jej obowiązków, nie będzie mogła do Miast i Wsiów Dziedzicznych Obywatelskich rozciągać innej

władzy, prócz dawania rady i ostrzeżenia; dla czego [dlatego] do żadnych majątków, domów i miejsc własnością Ziemiańską będących, i do rządu Miejskiego nie należących, ani do wewnętrznego w nich obejścia się [obchodzenia się], bynajmniej wdawać się nie powinna; tym mniej jeszcze Żadnego tej Ziemi Właściciela z powodu tajemnej delacji, lub jakichk [jakichkolwiek] tajemnych [tajnych] wiadomości, 269 imać [chwytać], przytrzymywać [zatrzymywać], więzić ani pozywać nie może.

5. Dla czego [Dlatego] wszelkie gatunki szpiegowania i rewizji w mieszkaniach i gruntach Ziemskich, lub w uczynkach i zabawach Obywatelów, jak najsurowiej są jej zabronione. 6. Jako zaś wszelkie rozporządzenia Komisji mają być tylko skutkiem Praw i Ustaw Rzepltey [Rzeczypospolitej]; tak nie wolno będzie jej żadnego takiego rozkazu wydawać, któryby na sobie nosił Akt Prawodawstwa. IV. Co do władzy i obowiązków Komisji względem bezpieczeństwa i spokojności ogólnego całego Kraju. Władza i obowiązki Komisji, na zachowanie bezpieczeństwa i spokojności powszechnej, są:

1. Czuwanie na wszelkie bunt, rozruchy, rozboje, rozbójstwa i gwałty, między którymi ma się liczyć przejmowanie, rozpieczętowanie i zmyślanie [fałszowanie] pieczęci listów na pocztach, (270 tudzież na kradzieże, jawną rozpustę i zgorszenia.
2. Czuwanie na obyczajność powszechną i wszelkie sposoby zysku z samego zwodzenia i oszukania ludzi; gry hazardowe, czyli niszczące majątki w domach i miejscach publicznych; wstrzymywanie Żebractwa i włóczęgi, a przeto szczególniejsze

dozieranie [nadzorowanie] ludzi niemających Żadnej osiadłości, stanu, profesji, rzemiosł, służby ani Żadnego pewnego do życia sposobu. 3. Doglądanie jak najściślej tego wszystkiego, co należy do zachowania i pewności zdrowia ludzkiego, a przeto ułożenie i zachowanie porządku względem Lekarzów i lekarstw. Chirurgów, Cyrulików, Aptekarzy, Aptek i sztuki babienia [położniczej], a to znosząc się z [we współdziałaniu z] Komisją Edukacyjną. 4. Dawanie [udzielanie] dobroczynnej pomocy w rozmaitych przypadkach pospolitych i szczególnych, w zdarzeniach pożarów, powodzi, gwałtownych wichrów, głodu, morowego powietrza, zaraźliwych chorób [chorób zakaźnych] na ludzi i bydło, we niebezpieczeństwach Życia — a to obmyśleniem i wykonaniem takich przodków [środków], 271)0 któreby w niczym nie naruszały Praw Obywatelskich, lub na które ostrzeżeni właściciele dobrowolnie przystać mogą 5. Stanowienie wszelkich rozporządzeń i przepisów, dotyczących się Policji, które będą skutkiem Ustaw Rze pltey [Rzeczypospolitej], względem Obywatelów, przychodniów i przechodniów, pilnowanie [oraz czuwanie nad tym] ażeby według przepisów i warunków Prawa, wolność pisania i drukowania pewna i nienaruszona była: Dla czego [dlatego] żadne przywileje exclusionis (wyłączności) miejsca mieć nie mają. Jako zaś wszelkie dzieło drukowane jest własnością Autora, przez całe Życie jego do niego tylko należeć będzie: przeto Żadnego przedrukowania tegoż samego dzieła z uszkodzeniem tej własności, Komisja nie dozwoli aż do śmierci Autora, po której dzieło jego stanie się własnością publiczną.

Pod wyraz tegoż samego...

Dzieła nie będą mogły być podciągane [podciągane: uznawane, kwalifikowane] inne dzieła podobne lub podobny tytuł mające.

Ułożenie i utrzymanie w całym Kraju jednostajności miary i wag, a stosunek onych do miar i wag Zagranicznych, wydrukowany, w Kraju 272 publikować, ponawiając to według potrzeby.

Dochodzenie i powzięcie wiadomości z Rapportów Komisji Wojewódzkich i Miast, o ludności, urodzajach, jarmarkach, targach, obfitości i cenie rozmaitych Produktów, towarów i rękodzieł w różnych miejscach, o przeszkodach lub pomocach w rolnictwie, handlu i rzemiosłach, o zwyczajnych i niezwyczajnych chorobach i zarazach na ludzi i bydło, o zwyczajach wszelkich zdrowiu lub powodzeniu powszechnemu przeciwnych, względem tego wszystkiego, bez rozkazywania i wdawania się w domowe właścicieli Ziemiańskich rozrządzenia, dla nich wydawać ma i ogłaszać tylko swe ostrzeżenia i oświecenia [oświecenia: informacje, pouczenia]. Jako zaś wszelkie rozporządzenia i przepisy dotyczące się Policji [Policji: administracji porządkowej], pozwolone przez Prawo, nie będzie mogła Komisja inaczej wykonywać, tylko przesyłaniem onych do Egzekucji Komisji Wojewódzkich co do wsiów, i Zwierzchności Miejskich co do Miast, tak odbierając z Rapportów ostrzeżenia i dyspozycje przez te Komisje i Zwierzchności projektive [projektive: prowizoryczne, wstępne], a w nagłych przypadkach provisorię

[prowizorycznie] czynione, takowe dyspozycje potwierdzać, roztrząsać, odmieniać lub całe uchylać według Ustaw Rzeczypospolitej i prawideł rzetelnej potrzeby, trzeby [użyteczności] lub korzyści publicznej, nieod-

włącznie powinna. 6. Zarządzenie wszelkimi domami i miejscami publicznymi, dla bezpieczeństwa i spokojności powszechnej przeznaczonymi, jako to: więzieniami, które według potrzeby w całym Kraju zakładać wygodne i obszerne, Komisjom Wojewódzkim i Urzędowi Miejskim zaleci, a szczególnie w Mieście Rezydencjonalnym Warszawie; tudzież Domami poprawy, Rynkami, Ratuszami, placami publicznymi i ulicami. Także mieć będzie dozór nad Administracją wszelkich dochodów, przez Rzeczpospolitą na obiektu Policji [Policji: administracji porządkowej] przeznaczonych, tudzież funduszków na ten koniec uczynionych lub czynić się mogących; równie rozkazywać wszelkim Urzędnikom, Oficjalistom i dozorcóm Policji, tychże napominać, sądzić i karać nieposłusznych i przestępnych. Nikt nie będzie mógł tamować i bronić publikowania wszelkich rozrządzeń, Uniwersałów, obwieszczeń i ostrzeżeń, które Komisja Policji wydawać będzie, owszem, we wszystkich Aktach Ziemiańskich i Miejskich, nieodwłocznie i darmo zaoblatowane [zaoblatowane: wpisane do ksiąg urzędowych], a we wszystkich Kościołach z Ambon, gdy o to rekwizycja [rekwizycja: urzędowe żądanie] zajdzie, ogłaszane, i do drzwi Kościelnych przybijane być powinny.

7. Nakoniec, jako obowiązkiem Komisji Policji jest wiedzieć i zarządzać o wszystkim, cokolwiek się ściąga do dobrego i powszechnego porządku; tak każdemu Sejmowi ordynaryjnemu, przez Nas Króla w Straży, podawać będzie Projekta i plany potrzebnych Praw do doskonałego urządzenia Policji, oraz przekładać najdogodniejsze sposoby dla wyegzekwowania onych. — nie co do Policji Kommissye.

Za dawnymi Prawami i reskryptami Nas Króla byłe lub będące, tudzież władze i Juryzdykcje, przez Marszałków Narodowych dotąd względem Policji [Policji: administracji porządkowej] sprawowane, uchylamy; prócz osobnego opisu obowiązków Prezydującego w Komisji, a dozór całkowity tejsze Komisji Policji zalecamy, warując jednak, iż sprawy rozpoczęte i niedokończone, lub zdarzyć się jeszcze mogące, w Juryzdykcyi Marszałkowskiej sądzone w niej będą, aż do otworzenia Sądów Ziemiańskich i urzędzenia Sądów Miejskich. Dzieła zaś przez Komissyę Boni Ordinis zaczęte, Komisja Policji dokończyć i Oficjalistów nadgrodzić każe [nadgrodzić: wynagrodzić, zrekompensować].

V. Co do władzy i obowiązków Komisji względem bezpieczeństwa i spokojności szczególnej Miast wolnych Rzeczypospolitej

Gdy do szczególniejszego dozoru i Rządu Komisji Policji oddane są Miasta wolne Rzeczypospolitej, tudzież Przedmieścia, wsie i przyległości ich własne; będzie obowiązkiem Komisji zaprowadzić i utrzymywać w nich nieodmienny porządek. A przeto, pilnując jak najściślej egzekucyi Prawa o Miastach, i dając, prócz wyższego opisu w ogólności, nieustanną bacność na bezpieczeństwo i spokojność onych.

1. Odbierze całe Archivum po Departamencie Policji, wejrzy w Remanent [remanent: wykaz stanu pozostałości] przez tenże Departament Sejmowi w Raporcie jego podany, tudzież odbierze Archivum całkowite po Komisji Brukowej w Warszawie, i Ekonomiczne po Juryzdykcyi Marszałkowskiej, oraz domy i składy do tej Juryzdykcyi przedtem należące.

2. Akta, Miejsce w Pałacu Rzeczypospolitej i Milicye Policji, dotąd Chorągwie Marszałkowskie zwane, obejmie, a te Milicye zawsze pod Rządem i Komendą Prezydującego w Komisji będą.

3. Nakaze lustrację wszystkich Miast, a w nich wszelkich miejsc do dozoru Policji należących, wszelkich funduszków, dochodów i remanentów [remanentów: wykazów stanu pozostałości], tak dawniej, jako i od zaczęcia teraźniejszego Sejmu, w Kassach Miejskich zaległych, na różne obiekta Policji przeznaczonych, wszystkich urzędów, zwyczajów i porządków dotąd zaprowadzonych, wszystkich budynków, tak publicznych, jako i partykularnych, wszystkich mieszkańców z klasyfikacją aktualnej ludności — słowem we wszystkich stosunkach, poweźmie doskonałą wiadomość stanu i potrzeb Miejskich, a cokolwiek zaraz poprawić lub ustanowić w nich będzie mogła, nieodwłocznie rozrządzi.

4. Miasta wielkie, zniósłszy się z Magistratami Miejskimi, podzieli nieodwłocznie na Cyrkuły, a Cyrkuły na Wydziały.

5. Pilnować będzie ustanowionego Prawem przepisu o powinnościach Urzędników Policyjnych Miejskich, wszelkie zaś rozporządzenia swoje inaczej wykonywać nie może, tylko przesyłając je do Egzekucyi Zwierzchności Miejskiej.

6. Dawać baczność na wszelkie takie w Miastach rzemiosła i roboty, które bez szczególnej ostrożności mogłyby być szkodliwe i niebezpieczne, jako to — prócz wyżej wymienionych profesyi tyczących zdrowia ludzkiego — Kuźnie, Browary, Rzeźnice, Jatki, Mydlarnie, Garbarnie, Piece Garncarskie i tym podobne, w pośrodku budynków położone.

Kow, albo mieszkancow znajdujące się

7. W Miastach pilnować będzie Komisja:

1. Sprawiedliwości, nie tylko w marach [miarach] i wagach, ale też w cenie i gatunku rzeczy i Towarów.

2. Zniesie lub urządzi wszystkie koszta i trudności w przyjmowaniu do Cechów, oraz wszelkie zwyczaje i uchwały Cechów, przemysłowi i pospolitej korzyści przeciwne.

3. Mimo przywilejów Cechowych, w każdej potrzebie i niedostatku publicznym, będzie mocna Komisja Policji dawać wolność sprzedaży, roboty i przemysłu. A 278) względem tego wszystkiego stosować się zupełnie Komisja będzie do ostatniego Prawa o Miastach, i do zaręczonej wolności przez Ustawę Rządową, każdemu przychodzącemu Człowiekowi z zagranicy.

8. Ani Komisji Policji, ani Miastom nie będzie wolno, bez pozwolenia Rzeczypospolitej, alienować [alienować: zbywać] Dóbr i wszelkich Funduszy Miastom dla porządku i wygody onych nadanych; owszem Komisja ściśle doglądać ma, aby wszelkie takowe Dobra i fundusze Miejskie arendowane były przez licytacją, za poprzedzającym sześciodzielnym Urzędowym obwieszczeniem, pod dozorem Urzędników Policji, a dochody w nich nigdy na prywatną, lecz zawsze na publiczną Miast potrzebę, wygodę i ozdobę, były obracane.

A jako Komisja przed Sejmem, tak Miasta, i każdy zarządzający jakimkolwiek funduszem na obiektu Policji przeznaczonym, przed Komisją ściśle rachować się będą.

9. Przestrzegać

będzie Komisja, ażeby odtąd żadne Miasta długów nie zaciągały, Dóbr nie zastawiały, danin, opłat, akcyz, ani na rzeczy, ani na Towary, ani na Osoby przybywające lub znajdujące się w Mieście, nie nakładały, Domów i placów, które są własnością publiczną, na powiększenie dochodów swoich nie obracały, czego wszystkiego równie Komisji, jak Zwierzchnościom Miejskim czynić nie wolno. Opłaty zaś różne, dotąd po Miastach trwające, póty tylko Komisja zachować dozwoli, póki Sejm, za podanym sobie od Komisji opisaniem onych, nie uchwali albo zniesienia, albo utwierdzenia takowych opłat.

10. Długi dotąd od Miast zaciągnięte i winne, Komisja obrachuje, a środki, które znosząc się z Miastami obmyśli, dla spłacenia onych, Sejmowi przez Króla w Straży do uwagi poda, a gdyby kto nieprawnie dobra lub jakiekolwiek użytki Miastom nadane posiadał, Komisja dopomoże Miastom do prędszego odzyskania w Sądzie przyzwoitym.

O składkach zaś dobrowolnych, przyczynach i celu onych, zawsze Zwierzchność Miejska donosić będzie Komisji.

11. Baczność mieć będzie Komisja, dla spokojności lub bezpieczeństwa Obywateli Miejskich, aby Wojska przechodzące lub stojące w Miastach, Żadnej krzywdy, szkody lub uciemnienia nie czyniły, aby w kwaterach lub opłacie za nie, Żaden Obywatel nierównością ciężaru nie był uciśniony, a te kwatery lub opłaty za nie nigdy...

...na domy publiczne, lecz tylko na szczególne Obywateli, przez Zwierzchność Miejską naznaczone, były. 12. Szczególniejszym zaś będzie obowiązkiem Komisji, obmyślać i podać do wykonania w Miastach przyzwoite środki, dla oddalenia i uniknienia pożarów lub gwałtownych powodzi, dla prędkiego i skutecznego ratunku, także wspomaganie zniszczonych Miast, Domów i Osób w takowych przypadkach, przeto na ten koniec, w każdym Mieście starać się będzie o założenie Kass publicznych ogniowych i ratunkowych.

VI. Co do władzy i obowiązków Komisji, względem wygody ogólnej całego Kraju.

1. Obowiązkiem Komisji będzie, mieć baczność według opisów sobie (281 z służących, na wprowadzenie i uporządkowanie tego wszystkiego, co stanowić może wygodę powszechną i szczególną w Kraju, a najprzód: obfitość i taniość rzeczy do życia

potrzebnych, łatwość w robotach, zamianach, przejściach, przejazdach, wolność sprzedaży wszelkich produktów, a przeto skasowanie wszelkich Monopoliów na wygodę życia będących, a niedozwalanie Żadnych innych na przyszłość.

2. Zarządzanie tym, co jest własnością pospolitą, służącą dla wygody handlu powszechnego wszystkich Obywatelów, jako to: trakty publiczne, spławy i brzegi, czyli łady rzek, kanały publiczne — względem których znosić się będzie z Komisją Skarbową — Poczty konne, wozowe i listowe, którym Komisja Policji da opiekę, nie wdając się w rozrządzenia wewnętrzne onych, jako przez...

Pacta Conventa Nam Królowi do życia oddanych, i przestrzegać będzie, ażeby sprawiedliwość równie i wzajemnie wymierzana była dla zarządzających Pocztaami i Obywatelów; dla czego, gdy Poczta od Obywatela ukrzywdzona zostanie, a nie znajdzie sprawiedliwości w Sądzie Miejscowym, lub Obywatel ukrzywdzony nie odbierze satysfakcji od Zwierzchności Poczty — tedy Strony szukać sprawiedliwości będą u Komisji Policji; we wszystkich zaś szczegółach w tym punkcie wyrażonych, rozrządzenia Komisji wszędzie równą egzekucję odbierać mają. 3. Także dozór nad tymi własnościami powszechnymi, które służą wygodzie, zdrowiu i zabawie pospolitej; jako to: łaźnie, źródła, szpitale, domy miłosierdzia, domy zajezdne, gościnne, szynkownie, traktiery, ochędóstwo powszechne [ochędóstwo: czystość, porządek], Teatra publiczne, miejsca przechadzki, gry i wszelkiej rozrywki publicznej — z warunkiem jednak, iż prócz szpitalów i funduszy na nie, które mieć chcemy wszędzie pod zupełnym dozorem i rządem Komisji, inne wymienione miejsca, gdy będą w własnościach Ziemiańskich położone, nie rozkazom, lecz tylko oświecantom [/ oświeceniom] i ostrzeżeniom Komisji, poddane być mają. 4. Opieka powszechna i dobroczynny ratunek dla wszelkiego ubóstwa, nędzy, niedołężnej starości, kalektwa; a na to również, jak i na zabezpieczenie próżnowaniu włóczęgów wyżej opisanych, i więźniów, do rzemioł, rękodzieł i wszelkich robót publicznych — w których nędza i ubóstwo, za pracę...

...użyteczną Krajowi, żywność znajdować będą, dostarczać: Także w wszelkich takowych robotach lub rękodzielnictwach publicznych, wzniecać emulację [emulacja: współzawodnictwo], dawać zachęcenia, stanowić nagrody [nagrody]. VII. Co do Władzi [Władzy] i obowiązków Komisji, względem wygody szczególnej Miast Rzeplty [Rzeczypospolitej]. Nie tylko Komisja Policji obowiązana będzie mieć dozór nad bezpieczeństwem i spokojnością Miast Rzeczypospolitej, ale oraz starać się o zaprowadzenie do nich wygody powszechnej, względem której — prócz wyższych ogólnych opisów — bacność mieć będzie. I. W urzędzeniu tego, co się ściąga do wygody wewnętrznej Miast, jako to: porządne bruki, ochędóstwo ulic [ochędóstwo: czystość, porządek], przeniesienie cmentarzów z Miasta, całość i ozdoba domów i budynków, tak publicznych, jak i prywatnych; podniesienie lub zniesienie zapadłych, także starych murów, placów pustych — a to jak najprędzej: jeżeli są publiczne; jeśli zaś prywatne, znosząc się z właścicielami, naznaczając im czas najbliższy, po którego upływnieniu, bez exekucji rozkazów Komisji, takowe miejsca sprzedać przez licytację, i pieniądze właścicielom oddać, nakaze. Bramy wjazdowe do Miast, mosty, bice tam, groble, rowy, wystawienie łatwych i pewnych portów rzecznych, urządzenie pojazdów publicznych transportowych dla ludzi i rzeczy — znosząc się z Zwierzchnością Pocztoową, oświecanie ulic w nocach, zwłaszcza zimowych i ciemnych; słowem — wszystko, co do ozdoby i łatwego znalezienia potrzeb i osłodek życia należy.

2. Równie, co się ściąga...

...się do wygody przybytkowej i zewnętrznej, z obfitości dowozów, targów i jarmarków; porządku w kafenhauzach [kafenhauzach: kawiarniach], austeriach [austeriach: zajazdach], karczmach; ułatwienia komunikacji i doniesień z Miasta do Miasta, we wszystkich Rzeczypospolitej Krajach, bez naruszenia jednak Praw, Nam Królowi względem Poczty Krajowych służących, wolności dla każdego (dawania i używania wszelkich zabaw publicznych); wystawiania Teatrów i grania na nich, bez żadnych przeszkód, opłat, wyłączeń, skoro o tym uwiadomiona będzie Policja i da pozwolenie na piśmie. 3. Co się tyczy pomocy i schronienia w nagłych przypadkach ucisku, słabości i ubóstwa — a to dobrym urządzeniem Szpitalów, domów Miłosierdzia, a zwłaszcza fabryk i robót publicznych, do których — równie jak i do fabryk prywatnych Obywatelów — ze Szpitalów, Domów Podrzutków [podrzutków: niepełnoletnich osób pozostawionych], etc., dostarczać każe robotników, z warunkiem, ażeby zapłata tychże Szpitalów etc. wiernie dochodziła: na koniec, pilnować uskutecznienia tego wszystkiego, co znajdując pod opisem ogólnej Kraju wygody, szczególnie i silniej, bo z mocą rozkazania, do Miast Komisja ma przystosować. VIII. Co do władzy sądowej Komisji Policji. Do Sądów Komisji Policji należeć będą Sprawy następujące: 1. O całość wszelkich w Kraju Funduszy i dochodów ogólnych Miast, na obiekta Policji destynowanych [destynowanych: przeznaczonych], jeżeli tych posesja nie jest kwestionowana. Sprawy albowiem o windykację [windykację: dochodzenie należności] takich dochodów, należeć mają do właściwych Ziemiańskich i Miejskich Jurysdykcji, i tam sprawy pilnowane tylko przez Plenipotentów będą.

2. O zatajenie Percept [percept: wpływów], nierzetelność lub niedokładność wydatków i rachunków z tychże publicznych dochodów i funduszy, lub ich użycie bez wiedzy Komisji Policyi.

3. O niezachowanie przepisów Prawa Licytacji, z wolnym nakazaniem drugich [drugich: ponownych], bez mocy jednak zmniejszania dochodów pierwiej okazanych.

4. O nieposłuszeństwo Komisji Wojewódzkich i Zwierzchności Miejskich, na rezolucje, dyspozycje i rozrządzenia Komisji Policyi; oraz urzędników i dozorców egzekwujących jej dyspozycje.

5. O zgwałcenie bezpieczeństwa Jurysdykcji Komisji Osób: Komisarzów, Urzędników, Oficjalistów i dozorców Policyi, w miejscach, gdzie z Urzędu znajdować się będą.

6. O niezachowanie rozporządzeń Komisji, względem jednostajności miar i wag. 7. O przestępstwa Urzędników, Oficjalistów, dozorców i sług Policyi. 8. Żadnych innych spraw Komisja Policyi sądzić nie będzie mogła, choćby się kto poddał dobrowolnie pod jej Sąd. Jako zaś sprawy jej do sądenia oddane, prędkiej potrzebują decyzji; przeto tak w pierwszej, jako i w drugiej Instancji, używane być nie mają zwyczajne w innych Sądowniczych Magistraturach Indukty i Repliki; lecz jedynie wszystko kończyć się ma przez Memoriały, z komunikacją Urzędową tychże Memorya. łów i odpisów na nie, tudzież

Indagacyi przyrzecznych [indagacje: dochodzenia, badania] – jeśliby rzecz nie była objaśniona dowodami na piśmie; co w Mieście najdalej w przeciągu trzech dni, w Kraju zaś najdalej w czterech tygodniach, ma być uskuteczniwym. 9. Z pomiędzy poleconych sobie spraw do sądenia, Komisja Policyi szczególnie tylko o zgwałcenie bezpieczeństwa swego i [bezpieczeństwa] swoich Komisarzów, Oficjalistów, Urzędników i Dozorców, także o przestępstwa tychże w Urzędowaniu, sądzić będzie mogła prosto w swym Sądzie ostatecznie; inne zaś gatunki Spraw jej do sądenia powierzonych, przechodzić mają przez pierwszą Instancją Sądów właściwych Komisji Wojewódzkich i Miejskich. 10. W tych Sądach Policyi pierwszej instancji, ostatecznie i bez dopuszczenia apellacyi, sądzone mają być tylko sprawy nieprzenoszące złotych: 300. wartości, a kary złotych: 50 lub trzy dni więzienia; w większych zaś sprawach apelacja dopuszczona być powinna do Komisji Policyi, której wyroki będą już ostateczne; a prócz wydatków prawnych dla stron przyznawać się mających, wszelkie kary pieniężne, nigdy na zysk sądzących sprawy Policyi przysądzone być nie mogą, lecz do Kasy ogólnej Policyi na potrzeby publiczne składane być powinny.

11. Tak w pierwszej, jako i w ostatecznej Instancji Komisji Policyi, sprawy sądzone być mają zawsze na instancję, czyli doniesienie Dozorców Policyi, w oznaczonych respective do ich dozoru wydziałach. W przypadkach zaś przestępstwa Urzędników i Dozorców Policyi, każdy posesjonat może być ich Delatorem [delator: zgłaszający naruszenie, składający zawiadomienie do służb mundurowych] do Komisji Policyi. 12. Komisja Policyi ułoży dla Oficjalistów, Urzędników i Dozorców swoich Instrukcje; a dla Sądów swoich pierwszej i ostatniej Instancji Ordynacje, i te dla wiadomości powszechnej publikować rozkaże. 13. Wyroki Ekonomiczne i Sądowe Komisji Policyi egzekwowane będą przez Milicję Policyi; która, gdyby do tej egzekucji lub do bezpieczeństwa publicznego nie wystarczała, wtedy Komisja pomocy od Komend Wojskowych wezwie. Milicja Policyi składać się będzie z dwóch Chorągwi, Koronnej i Litewskiej, dotąd Marszałkowskimi zwanych. Co się zaś tyczy wszelkich Milicji Miejskich dla egzekucji wyroków Policyjnych i właściwych Jurysdykcji, a oraz dla utrzymania bezpieczeństwa i wygody Publicznej: Komisja Policyi układać ma Projekta, tak względem uformowania tych Milicji, jako też sposobów ich utrzymywania, i takowe przez Nas, Króla w Straży, na Sejmy podawać będzie. 14. Gdy wszystkie więzienia publiczne, domy poprawy i tym podobne, z ich funduszami, zostawać będą pod dozorem i rządem Komisji Policyi; przeto każda Jurysdykcja, Sąd i Zwierzchność, każdego z władzy swojej na więzienie osadzonego, oddawać ma w ręce Urzędników Policyi, którzy osadzać go będą podług oznaczenia mającego im się oddać, z wyrokiem Autentycznym, razem z więźniem.

IX. Porządek postępowania Komisji

1. Komisja Policyi zawsze, ciągle i bez przerwy agitować się będzie [agituje się: działa, obraduje]. Obrani komisarze zaczną urzędowanie swoje w sześć dni najpóźniej po obraniu, a póki ci na Komisji nie zasiądą, komisarze kończący funkcja swoją winni będą pełnić bez przerwy obowiązki Prawem przepisane. 2. Co dzień, wyjąwszy dni Święte, prócz nagłej potrzeby, za obwieszczeniem 291) Prezydującego, Komisja Sessje ordynaryjne, Ekonomiczne i Sądowe miewać będzie.

3. Przy zaczęciu każdej Sessyi, przytomność Marszałka, Komisarzów i Asessorów zapisana być ma, spóźnione zaś Marszałka, lub Komisarza na Sessya przybycie tak ma być napisane, aby wiadomość została i o czasie spóźnionego na Sessję przybycia, i o przytomności Osób przy każdej materii i decyzji. Baczność na to, całej Komisji, a szczególnie Prezydującym i trzymającym Protokół, zalecamy. W przypadku, gdyby się komplet nie zebrał, przytomni Komisarze podpisami własnymi pilność swoją zaświadczą. 4. Gdyby który z Marszałków Narodowych, miejsce w Komisji mających, nie znajdował się ciągle na Sessjach przez

czas w Ordynacji Komisji przepisany — podług której jeden przynajmniej Marszałek ma być obowiązany znajdować się zawsze na Sesjach Komisji Politycy — wtedy pensja jego Ministrowska za ten czas w Skarbie zostawać będzie. 5. Karze potrącenia Pensji podpadać nie mają Marszałkowie i Komisarze

5. (292 Marszałkowie i Komisarze ci, którzy by z obowiązku Urzędu, lub z wyraźnego zlecenia Komisji, w Interessach Politycy tyczących się oddaleni byli, i ci, którzy by z przyczyn rzetelnej choroby w Komisji przytomnymi być nie mogli — takową jednak chorobę przed Komisją na pierwszej Sessji własnym zaprzysiężeniem dowieść powinni. 6. Wszelkie decyzje i rezolucje Komisji, jednomyślnością lub większością zdań, stanowione być mają. Równość zdań Prezydujący rozwiązywać będzie; w Sądach, po głośnych zdaniach, sekretne kreski iść mogą, gdyby który Komisarz ich Żądał; w innych zaś wszystkich rezolucjach i decyzjach sekretne kreski miejsca nie mają, ale każdy decydujący zapisać powinien zaraz w Sentencyonarzu rozpis, czyli zdanie Twoje, różne od większości zdań decyzję stanowiących. Żadne jednak rozpisy nie będą mogły tamować skutku wszelkich decyzji i rezolucji, większością zdań w Komisji zapadłych.

7. Dwa będą w Komisji Sentencyonarze: jeden Sądowy, drugi Ekonomiczny; w pierwszym każda decyzja Sądowa, w drugim wszystkie inne Rezolucje i czynności Komissji zapisane będą. Takowe Sentencyonarze mają być utrzymywane przez dwóch Kommissarzów, a wszyscy składający Komissją, cum voto decisivo [z głosem decydującym], przytomni, podpisywać będą one codziennie; niepodpisujący się w Sentencyonarzu, a przytomny, rozumiany być ma za zgadzającego się z zapadłą rezolucją.

Tak samo i sam tylko rozpis, podług poprzedniczego Artykułu uczyniony, różne zdanie od większości zaświadczać będzie. Oddzielnie od Sentencyonarzów utrzymywane będą dwa Protokuly: w jednym z nich Noty i rezolucje, w drugim Dekreta, wpisywane być mają per extensum [w całości]. Prezydujący podpisywać je będą, nie wpraw jednak, aż po dokładnej ich konfrontacji z decyzjami i rezolucjami w Sentencyonarzach zapisanymi. Do takowych Protokulów należące Wpisy mają być zrobione najpóźniej w dni osiem od czasu wypadłej, a w Sentencyonarzu zapisanej decyzji lub rezolucji; w przypadku uchybienia przepisu tego, Pisarz, jako Rządzący Kancellarią, odpowie Komissyi.

8. Wszystkie Uniwersały, Obwieszczenia, ostrzeżenia i Noty, wychodzić (294 z Komisji będą pod tytułem: Komissya Politycy obojga Narodów, a przez jednego z Marszałków Narodowych podpisywane być mają, który, gdyby podpisu odmówił albo przytomnym nie był, pierwszy z porządku Komisarz podpisze. Wszelkie inne dyspozycje, Rezolucje, Instrukcje, Ekstrakten wydawane być mogą Wypisy zaś z Protokulu sekretnego Prezydujący zaświadczy. Pieczęć Komisji Politycy, zawierająca Herb obojga Narodów z napisem, przykładana będzie do wszystkich Uniwersałów i Extraktów, dla dania im większej uroczystości. 9. Wszystkie Memoriały, a oddzielnie Rapporta, numerowane być mają; na których to Memoriałach i Rapportach jeden z Komisarzów dzień podania onych i dzień uczynionych na nie Rezolucji zapisywać będzie.

będzie. Takowe Memoriały i Rapporta Komissja porządkiem daty podania ułatwiać będzie; te jednak, które by prędzej i naglejszej wymagały Rezolucji, choćby później podane były, pierwiej rezolwowane być mogą: nie inaczej zaś, jak za zgodą większości głosów Komisji. 10. Wolno będzie Komisji prace swoje między składających Komissją, podzielić, którzy przygotowane planty, Rezolucje i tym podobne czynności, projectivè, [projektowo, wstępnie] podpisywać będą, pod zdanie i decyzją Komissyi. 11. Względem Processu, ułoży sobie Komissya i publikować każe Ordynację, stosownie do terażniejszego Prawa; jako też względem opłaty z jej Kancellaryi, z której wszelkie Extrakty z korektą i pieczęcią wydawane być mają, bez Żadnej innej opłaty, prócz jednego złotego od arkusza. X. Co do powinności i stosunku Komisji Politycy względem Sejmu

1. Komisji powinnością będzie na każdym Sejmie Ordynaryjnym:

1. Zdawać sprawę z wszelkich czynności swych, tudzież z przychodów i rozchodów dozorowi swemu poruczonych; a to przed Deputacją tym celem z Sejmu wyznaczoną, podług opisu w Rozdziale o Sejmie.

2. Podawać Sejmowi wydrukowane Tabelle wszelkich przychodów i rozchodów, tak jej Administracji immediate [bezpośrednio] powierzonych, jako i z funduszów pospolitych, jej opiece i dozorowi poleconych.

2. Wolno będzie każdemu Obywatelowi do

Deputacji examinującej czynności Komisji, podawać na piśmie, z podpisem ręki własnej, zarzuty i zażalenia swoje na Komissya; lecz delacja Obywatela na Komissya o jej czynności Urzędowe iść nie może; wyjąwszy osobiste występkę tych, którzy w Komisji zasiadają, a to w przypadkach i sposobie w Rozdziale o Sądach Sejmowych przepisany. 3. Gdyby z Relacji Deputowanych okazała się jaka czynność naganna; Sejm, podług okoliczności i gatunku przewinienia, czynność takową

Kommissyi albo nagani, i jej rozrządzenie, czyli Rezolucje, skasuje; albo oskarżone Osoby Komisja składające, do Sądów Sejmowych po rozsądzeniu i ukaranie, Instygatorom Narodowym zapozwać każe. (297

4. Ponieważ we wszelkich czynnościach i Rezolucjach Komisji, rozpisy wolne zostawiliśmy; przeto w przypadku pozwania Komisji, z woli Sejmu, na Sądy Sejmowe, komisarze winni będą zdania swoje rozpisem usprawiedliwić; a jeżeli czynność Komisji nie okaże się naganna, albo w Sądach Sejmowych usprawiedliwiona zostanie; Sejm da Komisji zaświadczenie i zakwitowanie, z dokładnym Remanentu opisaniem.

XI. Co do obowiązków i stosunku Komisji Policji względem Straży

1. Komisja Policji powinna wiernie donosić Królowi w Straży o wszelkich czynnościach swoich, a to przesyłając Rapporta do Ministra tegoż udziału; gdyby zaś Minister odebranego Raportu Królowi w Straży, najdalej na pierwszej Sessyi nie podał; wtedy Komisja prosto do Kancellaryi Straży przesłać swój Rapport powinna będzie. Oprócz zaś zwyczajnych doniesień i Rapportów, powinnością będzie Komisji, na każde zapytanie i żądanie Króla w Straży, dać dokładną odpowiedź i eksplikację, oraz informację w tym wszystkim, w czym uwiadomionym być zechce. 2. Wszelkie decyzje Króla w Straży, z podpisem jednego Ministra, do Komisji Policji wydane, do posłuszeństwa obowiązywać ją będą. W przypadku zaś, gdyby Komisja Policji, odebrłszy jakie zalecenie przez Decyzję Króla w Straży, osądziła większością głosów toż zalecenie być przeciwnym Prawu; prowizorycznie posłuszna będąc w wykonaniu takowej Decyzji, poda nieodwłocznie Uwagi Swoje Królowi w Straży; a gdyby Król nie skłaniał się do tych Uwag, ma upraszać Króla o zwołanie Sejmu; gdyby zaś Król Sejmu nie zwołał, ma o to podać na piśmie żądanie swoje Marszałkowi Sejmowemu, pod odpowiedzią [odpowiedzialnością przed Sejmem] Sejmowi. 3. Wszelkie Żądania, zapytania, zalecenia, odpowiedzi, eksplikacje, informacje; słowem: wszelkie wzajemne między Królem w Straży a Komissją czynności, mają być podawane (299 na piśmie, z podpisem przytomnych komplet składających. XII. Co do stosunku Komisji Policji z innemi Rządowemi Rzeplitey [Rzeczypospolitej] Kommissyami, tudzież z Komissjami Wojewódzkimi.

1. Komisja Policji u każdej Rządowej Rzeczypospolitej Komisji szukać może pomocy, informacji i wzajemnego zniesienia się, czy przez pisma, czy przez wyznaczone z grona swego do konferencji Osoby; czego gdy uzna potrzebę, prześle do niej Żądanie swoje przez Notę, z dokładnym wyłożeniem rzeczy, o którą iść będzie; wzajemnie na wszelkie do siebie od innych Rzeplitey [Rzeczypospolitej] Kommissjów przesyłane Noty, Komisja Policji powinna będzie bez zwłoki dawać odpowiedzi na piśmie, nie odmawiając w niczym potrzebnej pomocy, jaka z Prawem i władzą jej udzielona, zgadzać się będzie. 2. Prawidła stosunków Komisji Policji względem Kommissjów Wojewódzkich, są opisane w Rozdziale o Komissjach Wojewódzkich. (300 XIII. Przy sięga Kommissarzów. Obrani Kommissarze, w obecności Króla i Stanów Sejmujących, a nieprzytomni, w miejscu Jurydykcji Kommissji, wykonają przysięgę, której Rota będzie następująca:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedynemu, na to:

iż pensji zagranicznej nie biorę i brać nie będę;

iż wybrany na Urząd Kommissarza Policji, wedle przepisu Prawa,

"wolności i własności osobistej i powszechnej, bezpieczeństwa, spokojności, wygody i porządku publicznego, wiernie dostrzegać będę; że wszelkich funduszów i dochodów pospolitych, władzy i opiece, lub dozorowi Kommissji Policji poruczonych, od wszelkiego uszczerbku i uszkodzenia bronić będę;

będę:

że wszelkie obowiązki i powinności, Prawem Urzędowi temu przepisane, gorliwie i rzetelnie dopełnię;

władzy większej sobie nad Prawo pozwalając, ani Prawem pozwolonej na złe używać nie będę;

iż sprawy Policji tyżące się, zasiadając w Sądach, podług Boga, Praw, sprawiedliwości i dowodów sądzić będę. Zgoła, w całym urzędowaniu moim, nie uwodząc się żadnemi względami, przyjaźnią lub nienawiścią, darów żadnych i obietnic nie przyjmując Boga, Prawo, sprawiedliwość za jedyny cel mieć będę. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.

Marszałkowie, prócz wykonanej na Dostojeństwo Ministra Przysięgi, powtórny raz, przy pierwszym zasiadaniu swoim w Kommissyi, przysięgną przed nią, na Rotę wyżej przepisaną.

XIV. OBOWIĄZKI Marszałka Prezydującego, lub zastępującego miejsce jego w Kommissji Policji

1. Obowiązki oddzielne Marszałka Prezydującego, lub zastępującego miejsce jego w Kommissji Policji, są następujące:

mieć dozór i Zwierzchność nad Dworem, tudzież baczyć na to wszystko, co może zapewnić bezpieczeństwo i powagę Naszą Królewską, spokojność pod bokiem Naszym, bezpieczeństwo Następcy Tronu, Senatorów, Ministrów i Posłów w czasie Sejmu, a także Osób, Domów i Dworów Ministrów Zagranicznych przy Nas rezydujących. Dla czego [Dlatego] w miejscu, gdzie My Król, znajdować się będziemy, władza Marszałka Prezydującego w Komisji Policji tak daleko tylko ma być rozciągnięta, ażeby mógł zapobiedz występkom

wstępkom, bez naruszenia wszelako Prawa — Neminem captivabimus, nisi iure Victum [nikogo nie uwięzimy, jeśli nie zostanie prawem skazany, tj. bez wyroku sądowego] — gdy występki popełnione zostaną; winowajcę zatrzymać i do Sądu właściwego odesłać. 2. Gdziekolwiek My, Król, znajdować się będziemy, tam wszystkie miejscowe Cywilne Magistratury i Urzędy obowiązane będą komunikować Marszałkowi Prezydującemu w Komisji Policji wszelkie doniesienia, dotyczące się bezpieczeństwa Boku Nas, Króla, jakie do ich Urzędu przyjdą; nie naruszając jednak w Obozach Praw Wojskowych. A Komendant miejscowy, znosząc się z nim, ma oddawać mu swoje komunikacje i doniesienia. Dozorcy zaś Policji, i strzegący Bram i okopów Miasta, rapporta regularne oddawać mu będą, pod karą odpowiedzi w Sądach Policji. 3. Jeżeli po roztrząśnieniu tych rapportów i doniesień Marszałek Prezydujący w Komisji Policji uzna potrzebę większego zabezpieczenia spokojności powszechnej, doniesie o tym natychmiast Nam Królowi w Straży. 4. Nadto miejscowy Urząd Policji wyznaczy jednego Subalterna; a miejscowa Komenda wykomenderuje jednego Oficjera Subalterna; który dla pędzkiego wykonania obowiązków Marszałka Prezydującego w Policji, przy nim znajdować się ma. Jako zaś w przypadkach przestępstwa na Zamku Naszym, popełnienia uczynku kryminalnego, lub buntu i rozruchu w miejscu Rezydencji Naszej, tenże Marszałek powinien provisoriè [provisorycznie] rozrządzenie uczynić, lub zatrzymać winnego; tak za wezwaniem Jego osobiście, lub na piśmie uczynionym, Urzędy Cywilne i Komendant Garnizonu dadzą mu potrzebną pomoc, a Marszałek natychmiast doniesie o tym Nam Królowi w Straży. 5. A że odtąd w każdym Mieście i Powiecie będą gotowe Sądy miejscowe; zaczyn obowiązkiem będzie Marszałka Prezydującego w Komisji Policji (wyjawszy przypadki stosowne do opisu Sądów Sejmowych) każdego z rozkazu swego przytrzymanego, najdalej w przeciągu 24 godzin, wyexaminować, i za dostrzeżeniem winy, oddać do Sądu właściwego, w którym sprawy takie sądzone być mają rokiem licowym [trybem pilnym], to jest natychmiast przed wszystkimi; gdyby zaś przytrzymany władzą Marszałka Prezydującego w Komisji Policji nie był oddany w tym przeciągu do Sądu właściwego, albo w tymże przeciągu, za okazaniem niewinności, nie był uwolnionym, tenże Marszałek za to będzie w odpowiedzi, za rezolucją Sejmu, w Sądach Sejmowych. 6. Gdyby zaś Król miał się znajdować w takim miejscu, gdzie nie masz miejscowych publicznych Sądów, Marszałek Prezydujący w Komisji Policji, dwoma tygodniami przed przybyciem Króla na to miejsce, może rekwirować [wezwać] Sąd Ziemiański i Urzędy Miejskie pierwszej Instancyi tego Powiatu, aby się tam znajdowały pod bytność Królewską [na czas bytności Króla]

7. Wszakże gotowość ta Władzy Marszałka Prezydującego w Komisji Policji, pod Bokiem Naszym Królewskim,

Nie może dyspensować [zwalniać] miejscowe Jurydykcje i Urzędy Cywilne od zwyczajnej baczności i pilności we wszystkim, co do ich należy urzędowania; owszem, gdziekolwiek zejdzie Urząd Marszałka Prezydującego w Komisji Policji z Urzędami miejscowymi, ostatnie pierwszemu pomagać, bez zamieszania i kolizji, powinny. 8. Rozległość miejsca Rezydencji Naszej Królewskiej, przy której jedynie obowiązki Marszałka Prezydującego w Komisji Policji czynne będą, rozumieć się ma jako rozciągnięta o milę jedne wokoło od rogatek kończących Miasto, Przedmieście lub Wieś, w całym ich okręgu. 9. Opór każdy gwałtowny Władzy Marszałka Prezydującego w Policji będzie kryminalnym i kryminalnie sądzone być ma; a gdyby przez niedopełnienie lub zaniedbanie Urzędu jego, naruszone zostało bezpieczeństwo lub spokojność Króla, Osób Sejmujących albo Następcy Tronu; tenże Marszałek (306 odpowiadać za to powinien osobą i majątkiem, przed Sądem Sejmowym, za rezolucją Sejmu.

10. Kancelaria Marszałka Prezydującego w Komisji Policji, która oraz [zarazem] będzie Kancelarią Sądu nadzwyczajnego na sprawy kryminalne i uczynkowe znaczniejsze, niżej wyszczególnione w Artykule XVI, tytuł: „Sąd nadzwyczajny w Mieście Rezydencyjnym Naszym Warszawie”, składać się będzie z jednego Pisarza, jednego Regenta, dwóch Kancelarzystów i dwóch Instygatorów [narodowych], których sobie tenże Marszałek dobierze; a fundusz na ich zapłatę, w Tabelli Expens [Wydatków] Publicznych oznaczamy.

XV. Sądowość szczególna w Mieście Warszawie Rezydencyjnym Nas Króla, dla Possessionatów Stanu Szlacheckiego i Cudzoziemców.

1. Marszałka Prezydującego w Komisji Policji obowiązkiem będzie ułatwiać sposobem ugody wszelkie sprawy stosowne do Jego Urzędu, z którymi strony do niego po ugodę udadzą się; sprawy zaś niekryminalne, wynikające z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów zagranicznych, decyzją swoją kończyć będzie.
2. W Pretensjach Mieszczan do Szlachty i Cudzoziemców, odtąd, o komorne, [czynsz] i zapłaty Rzemieślnikom, takowe sprawy, stosownie do Prawa o Miastach, w Sądach Miejskich, praecisa appellatione [bez dopuszczenia apelacji], osądzone będą.
4. Sprawy uczynkowe [deliktowe] między Possessyonatami stanu Szlacheckiego, lub od Mieszczan przeciwko Possessyonatom stanu Szlacheckiego nieosiadłym, w Mieście Warszawie podjęte, gdy nie przejdą 3000. grzywien kary, i 6. niedziel Wieży [więzienia we Wieży] ; w Sądach Ziemiańskich, ostatecznie i praecisa appellatione, sądzone będą; a takowe kary, nigdy ad fiscum [na rzecz skarbu], ale zawsze na stronę pokrzywdzoną, przyznane być mają.

XVI. Sąd nadzwyczajny Kryminalny, dla Miasta Warszawy Rezydencyjnego Nas Króla.

1. W przypadkach spraw uczynkowych, przewyższających dopiero wymienione kary, z apelacji od Sądu Ziemiańskiego przychodzących. 2. Dobycia broni, lub uderzenia kogo na Dworze, albo w obecności Króla. 3. Dobycia broni na Senatora albo Posła, lub uderzenia onych w czasie Seymu

w czasie Sejmu, 4. w przypadkach znaczniejszych, wynikających z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów Zagranicznych. 5. W każdej sprawie Kryminalnej, w Mieście Rezydencyjnym Naszym Warszawie, lub w tym Mieście, gdzie Seym agitować się będzie, między Osobami jakiegokolwiek bądź kondycji lub Narodu zdarzonej; gdy takowe przypadki i sprawy w Sądach pierwszej Instancji Ziemiańskich lub Miejskich odejdą, ustanawiamy apelację do Sądu Kryminalnego ostatecznego, w następujący sposób złożonego: Obwinionemu podana będzie przez Prezydującego w Komisji Policji lista wszystkich przytomnych Komisarzy w Komisjach ; Edukacyi, Policji, Wojska, Skarbu i Assesoryi, zasiadających; z tych Obwiniony wybierze, podług upodobania swego, dwanaście Osób, które, mając na czele Prezydującego w Komisji Policji, w komplecie najmniej z 9. [dziewięciu] Osób 'in toto' złożonym, sprawę obwinionego, według Praw Krajowych, in Codice Criminali spisanych [w Kodeksie Karnym], ostatecznie rozsądzą. Dla czego Pisarz tego Sądu nadzwyczajnego, zasiadający cum voce consultiva [z głosem doradczym], do takowych spraw osobne Protokoły utrzymywać ma.

Waruje się, iż w czasie alternaty Seymu w Litwie przypadającego, Komisja Policji tamże agitować się ma, i Marszałek Litewski zasiadający w Policji w tymże Biennium, pierwszy przed Koronnemi do Prezydencji będzie.

OSTRZEŻENIE

względem Exekucji Prawa o Miastach Naszych dawniej Królewskich, a teraz wolnych Rzeczypospolitej. D. 27 Czerwca 1791.

D. 27. Czerwca 1791. Chcąc przywieść do skutku Prawa dla Miast Naszych, na tym Sejmie ustanowione, a oraz [zarazem] zapobiec, aby arbitralne [bez podstawy prawnej lub odległe od podstawy prawnej] Praw rzeczonych wykonanie nie dało miejsca kolizji między mającymi się rozpocząć Jurydykcjami, a temi, które na mocy Prawa teraźniejszego o Miastach ustać muszą — takową czynimy deklaracją:

1. Do wszystkich Miast Wolnych, My Król w Straży, wydamy Listy Uniwersalne Nasze, z którymi razem prześlemy Prawo na dniu 18. Kwietnia zapadłe, pod tytułem: Miasta Nasze wolne Królewskie : = tudzież Prawo pod tytułem : = Urządzenie wewnętrzne Miast wolnych Rzepltey [Rzeczypospolitej]; a także całkowity opis Kommissyi Policji.
2. W tym Uniwersale zalecimy Miastom, aby na dniu 1. Miesiąca Sierpnia Roku bieżącego 1791 wszystkie Miasta i Miasteczka, które mają Przywileje Locationis [lokacyjne], jako też Miasta Nasze Królewskie, w których Sejmiki Ziemskie są oznaczone, a nie mają dotąd Urzędów, natychmiast wybrały sobie Urzędy podług opisu Prawa ; gdzieby zaś Uniwersał Nasz zastał Magistraty i Urzędy, z mocy Przywilejów lokacyjnych, lub w Miastach Naszych Królewskich na Sejmiki Ziemskie oznaczonych, wybrane; w tych nie ma być czyniona odmiana aż do dnia Prawem przepisanego, który to dzień w Roku następującym 1792 będzie dniem Normalnym, rozpoczynającym się w wszystkich Miastach, wszelkich Elekcyi, podług rozrządzenia nowego Prawa.

...kich Elekcji, według rozrządzenia nowego Prawa. 3. Ponieważ Prawo chce, ażeby Miasta większe podzielone zostały na Cyrkuły przez Kommissyą Policyi; przeto, zapobiegając wszelkim nieprzyzwoitościom, któreby stąd wyniknąć mogły, gdyby Elekcyje w Miastach większych viritim [bezpośrednio przez ogół uprawnionych] odprowowały się — My Król w Straży, Uniwersałami Naszemi, każde w szczególności, takowe Miasto uwiadomimy, jak ma być zachowana proporcya Elekcji, po wszystkich częściach pryncypalnych Miast, samych tylko Deputatów na Elekcyje Wydziałowe, dla wybrania Plenipotentów na Seym i Sędziów do Sądu Apellacyjnego Wydziałowego; na których wybranie dzień 10 Sierpnia Roku bieżącego wyznaczamy.

4. Z pomiędzy wybranych od Miast Plenipotentów sześciu, po dwóch z każdej Prowincyi, do Kommissyi Policyi, podług Prawa teraźniejszego, Sessje Prowincjonalne wybiorą.

5. Nim zaś Plenipotenci od Miast delegowani będą, a z nim tychże Delegowanych na Sessjach Prowincjonalnych wybrani w Kommissyi Policyi zasięda; Komisja ta Dzieło swoje rozpocznie, w komplecie Kommissarzów z Senatu i z Stanu Rycerskiego: wszakże do żadnej trwałej Ordynacyi, tak względem Miast, jako i własnego iey postępowania, nie przystąpi, póki w niej Komisarze Miejscy nie zasięda, ale tylko zlecenia Nasze w Straży, Kommissjom Porządkowym Woiewódzkim lub Powiatowym, też Kommissya przesyłać będzie, i exekucyi onych przestrzegać.

(314)

6. Skoro zaś Kommissya Policyi, w zupełnym, podług Prawa, najdzie się komplecie; przepisze sobie nayprzód Ordynacyą postępowania swego, i przystąpi zaraz do podziału Miast większych na Cyrkuły, a takowy Cyrkułów podział

...przystąpi zaraz do podziału Miast większych na Cyrkuły, a takowy podział Cyrkułów każdemu z osobna Miastu prześle, tak, aby każdy Cyrkuł i Miasto, w terminie z Prawa przypadającym, w Roku następującym 1792, mogło sobie wybrać Urzędy, według opisu Prawa, na teraźniejszym Sejmie zapadłego.

7. Wszystkie zaś inne Miasta wolne Królewskie, którym Przywileje Locationis [lokacyjne] zaginęły, a okażą przed Pieczętarzami dowody prawdziwej ich bytności — My Król na zaświadczenie Pieczętarzów, Przywileje Renovationis [odnowienia] onym wydamy; po których otrzymanych wolne będą obrać sobie Magistraty, podług Prawa teraźniejszego, jeżeli ich dotąd nie miały.

8. Aby zaś z źle zrozumianego Prawa nie nastąpiła ujma dochodów Naszych Królewskich, w Miastach Ekonomicznych; tudzież w Miastach, w których Starostowie mają dochody swoje, podług Lustracyi ostatniej; warujemy: iż, co się tycze opłat i obowiązków, tak Skarbowi Naszemu Królewskiemu, jako Starostom i Possessorom wszelkich Królewskich, dotąd należnych; Miasta mają się zachować podług rzeczoney ostatniej Lustracyi, dopóty, dopóki albo sądowym wyrokiem, Sądów Naszych Zadwornych, uchylone, lub na gotową opłatę przemienione nie będą; albo przez dobrowolną ugodę, w asystencji i przy pisaniu się Instygatorów, lub Officjalistów Skarbowych, za approbacją Sądu Assessorskiego przez Dekret, zamienione na opłatę, lub uchylone nie zostaną; dla czego Sądów Naszym Zadwornym zalecamy:

zalecamy, aby Sprawy takowe, in assistentia rzeczonych Instygatorów lub Officjalistów Skarbowych, Processu Summario [postępowania uproszczonego, streszczeniowego], na przyzwanie stron obydwóch [obu], w komplecie podług Prawa, poczynając od dnia 1go Października, ciągle godziły, sądziły i ostatecznie załatwiały, aby wszelkie Sprawy najpóźniej in spatio [w przeciągu] dwóch lat ukończone były.

DEKLARACYA

Dnia 27. Czerwca Roku 1791.

Ponieważ Akta Sądu, Statutem Kazimierza Wielkiego roku 1356 ustanowionego, jedno pod tytułem:

= Superioris Juris Theuthonici Provincialis Arcis Cracoviensis;

drugie pod tytułem: = Sądu Królewskiego z Komisarzy sześciu Miast złożonego. =

Trzecie pod tytułem: = Magna Procurationis Arcis Cracoviensis [Książ Prokuracji Arcykrakowskiej]. = Teraz po różnych miejscach rozrzucone, w Krakowie znajdują się: w których wiele potrzebnych dla Miast wolnych znajduje się Tranzakcyi;

zaczyn Akta pomienionych ustalych [wspomnianych dawnych] Jurysdykcji, z swemi Archiwami, pod Rząd i dozór Sądu Appellacyjnego Prawem terazniejszym w Krakowie postanowionego, i Pisarza tegoż Sądu, oddane bydź mają, i w Ratuszu Miasta Krakowa osobne Archivum na złożenie tych Xiąg Magistrat Krakowski wyznaczy ; również Akta pośrednich Jurysdykcji Starościńskich i Wóytowskich, z mocy dawniejszych Ustaw sprawowanych: tudzież Jurydyk i Miasteczek szczególnych, w obrębie Miast większych, Prawem Seymu terazniejszego uchylonych; Magistratom własnym tychże Miast oddane być mają.

DEKLARACYA

Dnia 27. Czerwca Roku 1791.

Ponieważ Miasta Woiewództwa Sandomirskiego, nie mogą się obejść bez osobnego wydziału, w którymby Sądy Appellacyjne mieć mogły, i swego na Seym Plenipotenta przesyłały ; przeto podnosząc Miasto Sandomirz do prerogatyw Miast Wydziałowych Appellacyjnych; z każdej Prowincyi, po jednym Wydziale przyczyniamy: a Prowincyi Wielkopolskiej, i W X.Lit: dozwalamy: aby na swych Prowincjonalnych Sessyach, po jednym Appellacyjnym Mieście przyczynili: Plenipotenci zaś przyczynieni, w Sądach Zadwornych Assessorskich miejsce mieć będą.

DEKLARACJA

OSOBY WYBRANE

za Komisarzów do Komisji Policyi

Dnia 28 czerwca Roku 1794

Z SENATU

z Prowincji Małopolskiej

W. Dębowski, Kasztelan Czechowski.

z Prowincji Wielkiego Księstwa Litewskiego

W. Szczytt, Kasztelan Brzeski Litewski.

z Prowincji Wielkopolskiej

W. Lipski, Kasztelan Łęczycki.

ZE STANU RYCERSKIEGO

z Prowincji Małopolskiej

U. U. Aleksander Potocki, Cześnik Koronny.

Marcin Badeni, Szambelan Jego Królewskiej Mości.

z Prowincji Wielkiego Księstwa Litewskiego

U. U. Szweykowski, były Pisarz Skarbu Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Proszyński, były Pisarz Trybunałski Litewski.

z Prowincji Wielkopolskiej

U. U. Karol Wodziński, Starosta Nurski.

Ignacy Zapolski.

=====

Wobec powyższego Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne, które przywracałyby wszelkie funkcje osobowe wyżej wspomniane (także stałe, włącznie z *Senatorami Weteranami*), a także wszelkie wyżej wspomniane nazwy posiadłości (oznaczeniem reprezentacyjnym, desygnacyjnym, choćby nominalnym i jedynie ceremonialnym), a także wszelkie wyżej wspomniane tytułatury wobec działalności osób fizycznych i osób z osobowością i/lub osobowościami prawnymi i/lub o tym podobnych funkcjonalnościach przy równoczesnym szanowaniu istniejących ich współczesnych oznaczeń i/lub oznaczeń alternatywnych jako równoprawnych. Funkcja jest rozpoznawana jako bezpośrednie styczości zbiorów i/lub zbiorów zbiorów, podczas gdy każdy zbiór tworzą zarówno występowania, obecności zjawisk jak również niewystępowania, nieobecności, brakujące występowania zjawisk.

Towarzystwo może stosować następujący wzorzec aktu uchwalodawczego:

UCHWAŁA Nr 1/2026

Zgromadzenia Towarzystwa

z dnia

w sprawie

§ 1. Podstawa podjęcia uchwały

Zgromadzenie Towarzystwa, działając na podstawie Statutu Towarzystwa oraz obowiązujących reguł prawa, po zapoznaniu się z przedstawionym stanem spraw i kontemplacji, postanawia, co następuje.

§ 2. Treść uchwały

1. Zgromadzenie Towarzystwa postanawia:

(tu dokładna, jednoznaczna informacja - np. powołać, zatwierdzić, przyjąć, uchwalić, zmienić, wyrazić zgodę, upoważnić, prawnie zmienić miejsce czegoś, wytworzyć nieobecności i/lub obecności, przemienić prawnie)

.....
.....

2. *(opcjonalnie)* Upoważnia się do wykonania niniejszej uchwały.

§ 3. Wejście w życie

Uchwała nabiera mocy prawnej z dniem jej podjęcia / z dniem

§ 4. Głosowanie

Uchwała została podjęta w głosowaniu:

* liczba głosów „za”:

* liczba głosów „przeciw”:

* liczba głosów „wstrzymujących się”:

Stwierdza się, że uchwała została podjęta zwykłą większością głosów / większością kwalifikowaną.

Podpisy:

Przewodniczący Zgromadzenia

.....

Protokolant

.....

Towarzystwo może stosować następujący wzorzec aktu dozoru i/lub opiniotwórczego (sądzenia zgodności aktów wykonawczych z aktami uchwałodawczymi):

AKT SĄDZENIA TOWARZYSKIEGO, OPINII, DOZORU i PROMOWANIA TOWARZYSKIEGO

(w sprawie zgodności aktów wykonawczych z uchwałami Zgromadzenia Towarzystwa)

wydany przez

[nazwa drużyny dozoru i/lub opiniotwórczego / promującego]
w dniu

Preambuła

Działając na podstawie Statutu Towarzystwa, uchwał Zgromadzenia oraz powierzonych mocy dozoru i opiniotwórczych, kierując się zasadą legalności wewnętrznej oraz poszanowania woli uchwałodawczej Zgromadzenia Towarzystwa, następuje oszacowanie formalne zgodności aktów wykonawczych z aktami uchwałodawczymi.

§ 1. Przedmiot oceny

Przedmiotem niniejszego aktu jest ocena zgodności:

aktu wykonawczego pt. „.....”,
wydanego w dniu przez,

z uchwałą Zgromadzenia Towarzystwa nr z dnia

Ocena dotyczy przede wszystkim:

zakresu delegacji uchwałodawczej,

zgodności treści aktu wykonawczego z preferowanym skutkiem i brzmieniem informacyjnym uchwały,

zachowania granic mocy wykonawczych Prezydenta Towarzystwa

§ 2. Ustalenia

Po analizie treści aktu wykonawczego oraz uchwały stanowiącej jego podstawę, Drużyna dozoru stwierdza, co następuje:

Akt wykonawczy:

mieści się w granicach upoważnienia wynikającego z uchwały,

przekracza zakres delegacji uchwałodawczej w zakresie

Przed wszystkim wobec:

(tu opis konkretnych punktów zgodności i/lub rozbieżności)

.....

§ 3. Opinia dozoru

Ciało dozoru wyraża opinię, iż:

akt wykonawczy pozostaje w zgodzie z uchwałą Zgromadzenia,

akt wykonawczy wymaga korekty / uchylecia / ponownego rozważenia przez Prezydenta Towarzystwa

Opinia ta ma charakter:

interpretacyjny,

dozorujący,

rekomendacyjny,

i nie stanowi aktu wykonawczego ani uchwałodawczego.

§ 4. Skutki i zalecenia

Niniejszy akt zostaje przekazany:

Prezydentowi Towarzystwa,

Zgromadzeniu Towarzystwa do wiadomości.

Zaleca się:

dostosowanie aktu wykonawczego do treści uchwały,

i/lub podjęcie nowej uchwały przez Zgromadzenie.

§ 5. Charakter aktu

Niniejszy akt:

nie zastępuje uchwały Zgromadzenia,

nie wstrzymuje automatycznie wykonania aktu wykonawczego,

stanowi oficjalne stanowisko opiniotwórczo-dozorujące Towarzystwa.

Podpisy:

Przewodniczący Drużyny

.....

Pozostałe osoby Drużyny:

.....

Towarzystwo popiera rozwiązania legislacyjne oraz dobre praktyki w zakresie komunikacji spokojnej, w tym procedurę oporu komunikacyjnego, polegającą na możliwościach, minimalnego i nienatarczywego ponowienia próby kontaktu po upływie określonego czasu, mimo uprzedniej prośby o brak kontaktu, jeżeli służy staniu na straży dobra nadrzędnego, w szczególności życia, zdrowia lub bezpieczeństwa osoby bądź osób, przy jednoczesnym zachowaniu zasady, że odpowiedź lub dalszy kontakt mogą nastąpić z inicjatywy adresata (co wiąże się z prawem obowiązku niesienia pomocy w sytuacjach ryzyka zagrożenia życia i zdrowia).

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty i/lub istniejące normy prawne uznające wolność osób fizycznych do ustanawiania, przyjmowania, rejestrowania i stosowania herbów rodowych, z poszanowaniem praw innych osób i społeczności, prawdy genealogicznej, uczciwości oraz zwyczaju heraldycznego i/lub normy prawne zapewniające herbom rodowym opiekę prawną właściwą znakom towarowym. Niniejsza reguła dotyczy zarówno herbów rodowych pochodzących z Rzeczypospolitej Polskiej jak i zagranicznych, o ile są respektowane w kraju ich pochodzenia sposobem sprawowania opieki prawnej nad herbem rodowym. Każda osoba fizyczna może ustanowić nowy herb rodowy bez uprzedniego nadania, zatwierdzenia lub zezwolenia otrzymanego od strony odpowiedniej Władzy publicznej, jeżeli herb rodowy: nie jest identyczny ani łudząco podobny do herbu istniejącego; nie zawiera bez zezwolenia istniejących czynników ceremoniałów państwowych (znaków i/lub oznaczeń i/lub emblematów i/lub odznaczeń i/lub godeł i/lub ikon), królewskich, gminnych, wojskowych, urzędowych ani istniejących czynników ceremonialnych (jako zbiorów warunków ceremoniałów) osób publiczno-prawnych (np. gmin); nie sugeruje nieistniejącego pochodzenia, pokrewieństwa, tytułu, godności, patronatu ani upoważnienia; nie narusza historii, tożsamości, renomy ani tradycji heraldycznej innych osób, rodzin lub społeczności. Oświadczenie o ustanowieniu herbu rodowego wymaga formy aktu notarialnego, a herb podlega wpisowi do rejestru heraldycznego prowadzonego przez notariuszy, zaś ustawa może odmieniać tę normę prawną bądź tworzyć osobę publiczno-prawną sprawującą pieczę nad rejestrami heraldycznymi. Rejestracja ma charakter deklaratoryjny i nie narusza praw innych osób uprawnionych. Prawo do stosowania istniejącego herbu rodowego może wymagać wykazania odpowiedniego związku genealogicznego, prawnego lub zwyczajowego, a dokładne reguły ustanawiania, dziedziczenia, rejestracji, opieki prawnej sprawowanej nad herbami rodowymi mogą określać ustawy bądź pozostałe akty konstytucyjne.

Towarzystwo równocześnie popiera i upamiętnia działalności dotyczące Hotelu Lambert, zaś Zgromadzenie Akcjonariuszy Towarzystwo nazywa także zaszczytnym mianem *Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej* vel *Zgromadzenia przyjaciół konstytucji rządowej Fiat lux*. Towarzystwo popiera i/lub proponuje projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące bądź potwierdzające obowiązywanie następujących pierwotnych reguł prawnych z następującymi poprawkami wykładniczymi (stosowanymi znakami kwadratowych nawiasów dla określenia zakresu treści poprawek wykładniczych) jako prawo-konstytucyjnych norm społeczności Narodu Rzeczypospolitej, gwarantując Prawo o Drużynach Zrzeszeń (tworząc możliwość powoływania dwu-osobowych Drużyn z osobowością prawną z mocy prawa, co oznacza, że drużyny te nie muszą podlegać prawom ewidencji referendarskiej bądź starościńskiej by stosować prawo do osobowości prawnej, także we wszelkich transakcjach, z samej mocy prawa Artykułu IV Ustawy Rządowej; a także stanowiąc, iż przez zrzeszenia osób rozpoznawane są wszelkie stowarzyszenia i przedsiębiorstwa, a więc działalności, co najmniej dwu-osobowe, tworzone pośród społeczności Narodu Rzeczypospolitej, zaś przez stowarzyszenia, wszelkie zrzeszenia nie będące przedsiębiorstwami):

Ustawy dla zgromadzenia przyjaciół konstytucji rządowej Fiat lux.

Nigdy bardziej cnotliwa tyłu obywatelów gorliwość o dobro publiczne nie potrzebowała silniejszego poparcia jak po świętym i wiekopomnym dziele w dniach 3-m i 5-tym miesiąca Maja roku bieżącego 1791 skutecznym. Poparcia zaś tego obiecywać sobie nie można, jak tylko przez porozumienie się wzajemne i konieczną jedność. W zamiarze więc ugruntowania i dokończenia dzieła tak zbawiennego przedsięwzięliśmy sposób najprostszy złączenia się obywatelskiego pod hasłem dobra Ojczyzny [i/lub Matczyzny i/lub Domowego Kraju] i jednomyślności, tej to jednomyślności [rozpoznawanej tuż przed głosowaniem reguł zwykłą większością głosów, gdyż: 'Wszystko, i wszędzie, większością głosów decydowane być powinno'], bez której próżno byśmy się starali o utwierdzenie szczęścia narodowego to jest bezpieczeństwa wspólnego i swobód wzajemnych. Z tych tedy najczystszych pobudek związkowi i posiedzeniom naszym następujące przepisujemy prawidła.

1-mo. Zgromadzenia naszego cel najistotniejszy, do którego wszystkie usiłowania i prace nasze stosować się będą, a którzy za trwałą i nigdy niezmienną Zgromadzenia naszego ustawę mieć chcemy, jest ugruntowanie konstytucji gorliwie w dniach 3-m i 5-tym miesiąca maja uchwalonej. Zasady tejsze Konstytucji utrzymywać i jak najdzielniej w każdym miejscu popierać najpierwszym składających niniejsze zgromadzenie jest obowiązkiem, dlatego daliśmy związkowi naszemu nazwisko: Zgromadzenie Przyjaciół Konstytucji Rządowej.

2-do. Chociaż liczba fundatorów tegoż Zgromadzenia już jest udeterminowana, jednakże ktokolwiek pragnąć jedności, niepodległości i rządu narodu podług zasad ugruntowanych tąż Konstytucją, życzyłby sobie stać się uczestnikiem tej pracy

[działalności] obywatelskiej, będzie przyjętym do niniejszego Zgromadzenia, byle się obowiązał dochować przepisy onego i te jak najściślej dopełnił.

3-tio. Każdy w toż Zgromadzenie wchodzący chronić się ma wszelkich sprzeczek, sporów, dawania komukolwiek pochwał obywatelskich w tymże posiedzeniu, bo każda dobra czynność nie ma się uważać za osobną lub do jednej osoby należącą, ale do całego Zgromadzenia należącą.

4-tio. Nikt większym, godniejszym w tym Zgromadzeniu nie będzie, ale wszyscy równymi i dlatego żadne dystynkcje używane być nie mają. [co konstituuje jedynie tytułatury nieuprzywilejowane pośród społeczności Narodu Rzeczypospolitej]

5-to. Na każdym posiedzeniu członki [drużynnicy / drużynniczki tj. druhowie / druhnny, parowie / pary, prawni uczestnicy / uczestniczki, interesariusze / interesariuszki albo upoważnione osoby, osoby przynależące osobowo do] tego Zgromadzenia podług porządku alfabetycznego kolejną prezydować będą.

6-to. Wolno będzie każdemu zdanie swoje otworzyć i te popierać, unikając jednak wszelkiej próżnej wymowy, a dla zachowania porządku nikomu wolno mówić będzie, jak tylko za danym sobie przez prezydującego głosem.

7-mo. Jedność, będąc twierdzą najistotniejszą ciała politycznego [zgromadzenia politycznego i/lub Drużyny / drużyny politycznej i/lub społeczności politycznej i/lub związku politycznego] każdej Rzeczypospolitej, gdzież, bardziej oznaczać powinna swą cechą czynności, jak w Zgromadzeniu naszym, ugruntowanym na miłości obywatelskiej, na zaufaniu wzajemnym charakterowi osób toż składających? Potrzeba więc, aby władała umysłem każdego ta prawda, jedynie tylko związek społeczności utrzymać zdolna, że każdy w szczególności wzięty niczym więcej nie jest jak tylko członkiem [drużynnikiem / drużynniczką, druhem / druhną, uczestnikiem / uczestniczką, parem / parą, osobą przynależną osobowo, upoważnioną osobą] naturalnie ogółowi poddanym [poddanym prawom seymowym Jego Królewskiej Mości Króla]. A zatem po roztrząśnięciu dokładnym każdej materii do niniejszego Zgromadzenia wniesionej, gdy przyjdzie do decyzji, jeżeli by jednomyślność nie nastąpiła, każdy nawzajem obowiązany jest nie opierać się uporczywie przy zdaniu, owszem uczynić ofiarę miłości własnej i przystąpić do decyzji większości. Wszakże lękać się żadnej nowości nie może, gdyż wszelkie czynności niniejszego Zgromadzenia jedynie tylko do wydoskonalenia dzieła już ustanowionego, to jest Konstytucji, dążyć mają. Cokolwiek więc na sesyjach tego Zgromadzenia per unanimitatem vel pluralitatem [jednomyślnie albo większością] uchwalone zostanie, to służyć ma za prawo i będzie zdaniem dla wszystkich członków [drużynników / drużynniczek, parów / par, uczestników / uczestniczek, interesariuszy / interesariuszek, osób przynależnych osobowo do interesariatu].

8-vo. Wszystkie decyzje Zgromadzenia w protokół wciągane być mają, do którego utrzymywania Zgromadzenie trzech spośród siebie na dekretarzów wyznaczy. Opis zaś każdej sesyi podpisem prezydującego w protokole oznaczonym być powinien.

9-no. Zgromadzenie wybierze spośród siebie siedm członków [drużynników / drużynniczek, uczestników / uczestniczek, parów / par, upoważnionych osób płci żeńskiej / upoważnionych osób płci męskiej, mężczyzn], którzy wygotowaniem wczesnym materii do ciągłej pracy potrzebnych [niezbędnych do stałych zaangażowań i zobowiązań], a to z projektów sobie podanych, zatrudnić się mają [mają się umówić na wytwarzanie występowania zjawisk projektowych i/lub brakujących występowania zjawisk projektowych].

10-mo. Komplet każdego posiedzenia, w którym materije roztrząsane i decydowane być mogą, składa się z najmniejszej liczby osób.[brak określenia tej liczby wymaga najprostszych domniemań]

11-mo. Dzień i godzina na sesyje Zgromadzenia udeterminowane z największą punktualnością zachowane będą.

12-mo. Każda osoba do Zgromadzenia przyjęta starać się będzie pomnażać liczbę członków [drużynników, parów, drużynniczek, par, uczestników, uczestniczek z mocy konstytucji Nihil Novi] onegoż i rozkrzewiać zasady Zgromadzenia tak użytecznego.

13-tio. Kto do liczby związku naszego przypuszczonym być pragnie, ten zaręczenie mieć powinien najmniej jednej z osób niniejsze zgromadzenie składających, jako jest przekonany o świętobliwości zamiaru naszego; poczem przyjęcie proponowane większością galek sekretnych decydowane będzie.

14-to. Każdy członek [drużynnik / drużynniczka, formalny uczestnik / formalna uczestniczka], tak z liczby składających Zgromadzenie fundatorskie jako i tych. Którzy one na potem pomnożą, dawszy rękę prawą prezydującemu następująca obowiązują się deklaracją: „Ja NN zaręczam na miłość Ojczyzny [i/lub Matczyzny i/lub Domowego Kraju], jej całość i niepodległość, na obowiązki sumienia i honoru, iż zasady Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej w każdym miejscu jak najusilniej popierać i utrzymywać będę, przepisy obowiązków tegoż Zgromadzenia ściśle dopełnię, ojczyznę moją [i/lub matczyznę moją, ang. motherland i/lub domowy kraj mój, ang. home land] wszelkimi podanymi od Zgromadzenia sposobami ratować, w zdaniu

moim upornym nie być, ale zawsze do większości członków [drużynników / drużenniczek, parów / par, upoważnionych osób itp.] tegoż zgromadzenia zdanie moje stosować przyrzekam. Co wszystko zaręczam pod obowiązkiem honoru i uczciwości”.

Akt niniejszy my wszyscy składający Zgromadzenie Przyjaciół Konstytucji Rządowej podpisami naszymi stwierdzamy. W Warszawie

Wobec powyższych reguł w przypadku jednakowej liczby głosów za i przeciw na temat głosowania w drużynie dwuosobowej z osobowością prawną z mocy prawa dozwolone jest zastosowanie rzutu monetą rozstrzygającego w sposób wiążący dla Stron.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące, że wszelka wiadomość otrzymana od zaufanej osoby może być rozpoznawana jako darowizna dóbr niematerialnych. Ekwiwalentna regularność stanowi, iż wszelka informacja otrzymana od zaufanej osoby może być rozpoznawana jako darowizna dóbr niematerialnych. Informacja prawna tożsama jest z wiadomością i vice versa.

Towarzystwo proponuje i/lub popiera projekty legislacyjne i/lub istniejące normy prawne stanowiące reguły o następującej hierarchii aktów prawnych:

1. Akty konstytucyjne
2. Ratyfikowane umowy międzynarodowe (za zgodą ustawową)
4. Ustawy
5. Akty wykonawcze (uniwersały, ordynanse i rozporządzenia)
6. Akty prawa miejscowego
7. Akty prawa wewnętrznego (regulaminy zrzeszeń i ich drużyn: drużyn działalności przedsiębiorstw i drużyn stowarzyszeń)
8. Umowy zawierane między dwiema stronami (z mocy Artykułu IV Ustawy Rządowej) w piśmie i/lub w mowie, które nie tworzą osobowości prawnej.

Wobec wszelkich niepewności wykładni prawnych odnajdywanych pośród norm i reguł orzeczniczych prawa konstytucyjnego stosuje się następujące hierarchie preferowania podstaw prawnych w zakresie wykładni konstytucyjnych: Konstytucja wieczysta nic nowego bez zgody powszechnej (1505) dookreśla akt konstytucyjny Rzeczypospolitej z 1997 roku. Akt konstytucyjny Ustawa konstytucyjna z 1935 roku dookreśla akt konstytucyjny Rzeczypospolitej z 1997 roku. Ustawa Rządowa wraz z Ustawami Sejmu Wielkiego cytowanymi w obecnym zbiorze dookreśla powyższe akty konstytucyjne z wyjątkiem Konstytucji wieczystej nic nowego bez zgody powszechnej (1505), którą komplementarnie rozwija. Wyżej wspomniane akty konstytucyjne nie zostały zniesione zgodnie z przewidzianymi regułami i normami prawnymi, które przedstawiają. Oznacza to, że są w mocy konstytucyjnej zgodnie z wyżej wspomnianą hierarchią, a ich relacje mogą być umownie regularyzowane i dookreślane obecnymi aktami prawnymi.

Zalecenia form adresatywnych zawarte w obecnym zbiorze tworzą zobowiązania jako wymogi prawne (tzn. przestając być zaleceniami), gdy rozpoznawane zbiory występowania zjawisk i/lub brakujących występowania zjawisk stają się bezpośrednio styczniymi z rozpoznawaniem Osoby bądź Osób deklarujących i/lub inaczej ujawniających status chroniony protokołami płynącymi z traktatów (zwłaszcza wobec Konwencji wiedeńskiej i mocy protokołów dyplomatycznych).

Dodatek: Dwuetapowe procedowanie transkrypcji scyfryzowanej

Następujący rozdział przedstawia dowód przeprowadzenia dwóch etapów transkrypcji starodruków wcześniej wspomnianych w niniejszym Statucie.

BIBLIOTERA Zokl. Nor. im. Ossolinski XII 7660 BIBLIOIEKA Zokl. Nor. im. Ossolinski 66USTAWA

RZADOWA. 60666666 66666666 PRAWO UCHWALONE. Dnia 5 Mlaia, Roku 4794. ~XXXXXXXXXXXXXXXXYZX W WARSZAWIE, u P. DUFOUR Konsyl: Nadw: S. K. Mci i Dyrektora Druk: Rorp: haõ:2 FUNULS 2. 4 6b0-TJAIPA RXIDORC W IMIE BOGA W TROYCY SWIETEY JEDYNego. STANISLAW AUGUST z Bożey Laski i wvoli Narodu KROL POLSKI, WIELRI XIAZE LITEWSKI, RUSKI, PRU- SKI, MAZOWIECKI, ZMUDZKI, KI- IOWSKI, WOLYNSKI, PODOLSRI, Po- DLASAI, INFLANTSKI, SMOLENSRI, SIEWIERSKI Y CZERNIECHOWSKI, Wraz z STANAMI SRONFEDEROWANEMI w liczbie podwoynej, NAROD POLSKI REPREZENTUIACEMI. UZnaisc, iz los Nas wszystkich od agruntowania i wydoskonalenia Konst y- tucyi Narodowej iedynie zawist, dlu- gim doswiadczeniem poznawszy zada- wnione Rządu Naszego wady, a chcac Aorzystać z pory, w iakiey sie Euro- A z Rza- DOWApa znayduie, i z tey dogorywaiacey chwili, która Nas samym fobie wro- cila, wolni od hanbiacych obcey prze- mocy nakazow, ceniac drozey nad aycie, nad szczesliwosć osobista exy- flencya politvczna, niepodlegfosć ze- wnetrzn, i wolnosć wewnetrzna Na- rodu, ktorego los w rece Nasze iest

powierzonym, chcąc oraz na błogostwianstwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokolei zasłużyć, nimo przeszkód, które w Nasze zamiary wprowadzić mogą, dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia Ojczyzny Naszej i jej granic, z największą

BIBLIOTEKA Zakładu Narodowego im. Ossolińskich

sygn. XII 7660

USTAWA RZĄDOWA

PRAWO UCHWALONE

dnia 5 maja roku 1791

W Warszawie,

u P. Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości

i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów.

W IMIĘ BOGA W TRÓJCY ŚWIĘTEJ JEDYNEGO

STANISŁAW AUGUST,

z Bożej łaski i woli Narodu

KRÓL POLSKI,

WIELKI KSIĄŻĘ LITEWSKI,

RUSKI, PRUSKI, MAZOWIECKI, ŻMUDZKI,

KIJOWSKI, WOŁYŃSKI, PODOLSKI,

PODLASKI, INFLANCKI, SMOLEŃSKI,
SIEWIERSKI i CZERNIECHOWSKI,

wraz ze STANAMI SKONFEDEROWANYMI,
w liczbie podwójnej,
NARÓD POLSKI REPREZENTUJĄCYMI.

Uznając, iż los nas wszystkich od ugruntowania i wydoskonalenia Konstytucji Narodowej jedynie zawisł;
długim doświadczeniem poznawszy zadawnione Rządu naszego wady;
a chcąc korzystać z pory, w jakiej się Europa z Rządami znajduje, i z tej dogorywającej chwili, która nam samym sobie wróciła;
wolni od hańbiących obcej przemocy nakazów;
ceniąc drożej nad życie, nad szczęśliwość osobistą,
egzystencję polityczną, niepodległość zewnętrzną
i wolność wewnętrzną Narodu,
którego los w ręce nasze jest powierzony;

chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć;
mimo przeszkód, które w nas namiętności sprawować mogą;
dla dobra powszechnego,
dla ugruntowania wolności,
dla ocalenia Ojczyzny naszej i jej granic,
z największą ...

stałością ducha niniejszą Konstytucję uchwalamy, i tę całością za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopóki Narod w czasie przepisanym wyraża swoją nieuznaną potrzebę odmienienia w niej jakiegoś artykułu. Do której to Konstytucji dalsze ustawy Sejmu teraźniejszego we wszystkim stosować się mają. I. Religia Państwa. Religia Narodowa Państwa, jest i będzie Wiara Święta Rzymska Katońska, ze wszystkimi jej Prawami. Przejście od Wiary Państwa do innej Kiegokolwiek wyznania jest zabronione pod karą Apostazji. Ze zaś ta sama Wiara Święta, przykazuje Nam kochać bliźnich Naszych; przeto wszyscy stkim ludziom jakiegokolwiek bądź wyznania, pokój w Wierze, i opiekę Rządowa winniśmy, i dla tego wszel-

Kich obrządkow, i Religij wolność w Kraiach Polskich, podług ustaw Krajowych, warujemy. II. Szlachta Ziemianie. Szanując pamięć Przodków Naszych, jako Fundatorów Rządu Wolnego, Stanowi Szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwoszeństwa w Życiu prywatnym, i publicznym najuroczyściej zapewniamy; fczególnie zaś Prawa, Statuta i Przywileje temu Stanowi od Kazimierza Wielkiego, Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły, i Witolda Brata jego Wielkiego Xiążęcia Litewskiego, niemniej od Władysława i Kazimierza Jagiellończyków, od Jana Alberta, Alexandra, i Erymunta I. Braci, od Zygmunta Augusta ostatniego z Lini Jagiellońskiej, fprawiedliwie i prawnie nadane, utwierdzamy, zapewniamy, i za niewzruszone uznajemy. Godność Stanu

stałością ducha niniejszą Konstytucję uchwalamy i tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopokiby Naród w czasie przepisany wyrażną wolą swoją nie uznał potrzeby odmienienia w niej jakiego Artykułu.

Do której to Konstytucji dalsze ustawy Sejmu terażniejszego we wszystkich stosować się mają.

I. Religia panująca

Religią Narodową panującą jest i będzie Wiara Święta Rzymska Katolicka, ze wszystkimi jej Prawami.

Przejście od Wiary panującej do jakiegokolwiek wyznania jest zabronione pod karami apostazji.

Że zaś ta sama Wiara Święta przykazała nam kochać bliźnich naszych, przeto wszystkim ludziom jakiegokolwiek bądź wyznania, pokój w wierze i opiekę rządową winniśmy; i dla tego wszelkich obrządków i religij wolność w Krajach Polskich, podług ustaw krajowych, warujemy.

II. Szlachta Ziemianie

Szanując pamięć Przodków naszych, jako Fundatorów Rządu Wolnego, Stanowi Szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwoszeństwa w życiu prywatnym i publicznym najuroczyściej zapewniamy;

szczególnie zaś Prawa, Statuta i Przywileje temu Stanowi od Kazimierza Wielkiego, Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły i Witolda, Brata jego, Wielkiego Księcia Litewskiego; niemniej od Władysława i Kazimierza Jagiellończyków, od Jana Alberta, Aleksandra i Zygmunta I, Braci; od Zygmunta Augusta, ostatniego z Lini Jagiellońskiej, sprawiedliwie i prawnie nadane — utwierdzamy, zapewniamy i za niewzruszone uznajemy.

Godność Stanu

Szlacheckiego w Polsce, za równą wszelkim stopniom Szlachectwa gdziekolwiek używanym przyznajemy. Wszystkie Szlachcie równymi być między sobą uznajemy, nie tylko co do starania się o Urzędy, i o sprawowanie posług Ojczyźnie, honor, sławę, i pożytek przynoszących; ale oraz co do równego używania Przywilejów i Prerogatyw Stanowi Szlacheckiemu służących. Nade wszystko zaś Prawa bezpieczeństwa osobistego, wolności osobistej, i własności gruntowej i ruchomej, tak, jak od wieków każdemu służyły, świątobliwie, nienaruszenie zachowane mieć chcemy, i zachowujemy; zaręczając najuroczyściej, iż przeciwko własności czyjejkolwiek żadnej odmiany, lub ekscepcji w Prawie nie dopuścimy; owszem Najwyższa Władza Kraiowa, i Rząd przez nią ustanowiony, żadnych pretensji pod pretekstem Jurium Regalium, i jakimkolwiek innym pozorem do własności Obywatelskich, bądź w części, bądź w całości, rościć sobie nie będzie. Dla czego bezpieczeństwo osobiste i wszelka własność komukolwiek z Prawa przynależna, jako prawdziwy społeczności węzeł, jako źrenice wolności Obywatelskiej szanujemy, zabezpieczamy, utwierdzamy, i aby na potomne czasy szanowane, ubezpieczone i nienaruszone zostawały, mieć chcemy. Szlachtę za najpierwszych obrońców wolności, i niniejszej Konstytucji uznajemy; każdego Szlachcica cnoty, Obywatelstwu i honorowi, jej świętość do szanowania, jej trwałość do strzeżenia poruczymy, jako jedyną twierdzę Ojczyzny, i swobód naszych.

III. Miasta

Szlacheckiego w Polsce, za równą wszelkim stopniom Szlachectwa gdziekolwiek używanym przyznajemy. Wszystkie Szlachtę równymi być między sobą uznajemy, nie tylko co do starania się o Urzędy, i o sprawowanie posług Ojczyźnie, honor, sławę, i pożytek przynoszących; ale oraz co do równego używania Przywilejów i Prerogatyw Stanowi Szlacheckiemu służących. Nade wszystko zaś Prawa bezpieczeństwa osobistego, wolności osobistej, i własności gruntowej i ruchomej, tak, jak od wieków każdemu służyły, świątobliwie, nienaruszenie zachowane mieć chcemy, i zachowujemy; zaręczając najuroczyściej, iż przeciwko własności czyjejkolwiek żadnej odmiany, lub ekscepcji w Prawie nie dopuścimy; owszem Najwyższa Władza Krajowa, i Rząd przez nią ustanowiony, żadnych pretensji pod pretekstem Jurium Regalium, i jakimkolwiek innym pozorem do własności Obywatelskich, bądź w części, bądź w całości, rościć sobie nie będzie. Dla czego bezpieczeństwo osobiste i wszelka własność komukolwiek z Prawa przynależna, jako prawdziwy społeczności węzeł, jako źrenice wolności Obywatelskiej szanujemy, zabezpieczamy, utwierdzamy, i aby na potomne czasy szanowane, ubezpieczone i nienaruszone zostawały, mieć chcemy. Szlachtę za najpierwszych obrońców wolności, i niniejszej Konstytucji uznajemy; każdego Szlachcica cnoty, Obywatelstwu i honorowi, jej świętość do szanowania, jej trwałość do strzeżenia poruczymy, jako jedyną twierdzę Ojczyzny, i swobód naszych.

III. Miasta

i Mieszczanie. Prawo na terazniejszym Sejmie zapadłe, pod tytułem: Miasta Nasze, Hroleuskie wolne w Państwach Rzeczypospolitej, w zupełności utrzymane mieć chcemy i za część niniejszej Konstytucji deklarujemy, jako Prawo wolnej Szlachcie Polskiej dla bezpieczeństwa ich swobód, i całości wspólnej Ojczyzny nowa prawdziwa i skuteczna dająca siłę. IV. Chtopi Włościanie. Płynięcie najobfitsze bogactw Kraiowych źródło, który najliczniejszy w Narodzie stanowi ludność, a zatem najdzielniejsza Kraiu część, tak przez swoją wielkość, ludzką, i obowiązki Chrześcianskie, jako i przez własny Nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę Prawa i Rządu Kraiowego przyjmujemy, stanowiąc: iż odtąd, jakie bykółwiek swobody, nadania, lub umowy Dziedzic z włościanami dobrę swoją ich autentycznie ułożyli, czyliby te swobody, nadania, i umowy były z Gromadami, czyli też z każdym ofiarnością wsi mierzycielom zrobione, będą stanowić wspólne, i wzajemne obowiązek, podług rzetelnego znaczenia warunków, i opisu zawartego w takich nadaniach i umowach, pod opiekę Rządu Kraiowego podpadający. Układy takowe, i wynikające z nich obowiązki przez jednego właściciela gruntu dobrowolnie przyjęte, nie tylko ko-
iego samego, ale i następców jego, lub Prawa nabywców tak wiązać będą, iż ich nigdy fałszywnie odmienić nie będą mogli. Nawzajem Włościanie jakiejkolwiek bądź majątności od dobrowolnych umów, przyjętych nadan, i z nimi złączonych powinni

i Mieszczenie. Prawo na teraźniejszym Sejmie zapadłe, pod tytułem: Miasta Nasze, Królewskie wolne w Państwach Rzeczypospolitej, w zupełności utrzymane mieć chcemy i za część niniejszej Konstytucji deklarujemy, jako Prawo wolnej Szlachcie Polskiej dla bezpieczeństwa ich swobód, i całości wspólnej Ojczyzny nowe, prawdziwe i skuteczne dające siłę.

IV. Chłopi Włościanie.

Płynie najobfitsze bogactw Krajowych źródło, który najliczniejszą w Narodzie stanowi ludność, a zatem najdzielniejszą Kraju siłę, tak przez sprawiedliwość, ludzkość, i obowiązki Chrześcijańskie, jako i przez własny Nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę Prawa i Rządu Krajowego przyjmujemy, stanowiąc: iż odtąd, jakiekolwiek swobody, nadania, lub umowy Dziedzice z włościanami dóbr swoich autentycznie ułożyli, czyżby te swobody, nadania, i umowy były z Gromadami, czyli też z każdym osobno wsi mieszkańcem zrobione, będą stanowić wspólny, i wzajemny obowiązek, podług rzetelnego znaczenia warunków, i opisu zawartego w takowych nadaniach i umowach, pod opiekę Rządu Krajowego podpadający. Układy takowe, i wynikające z nich obowiązki przez jednego właściciela gruntu dobrowolnie przyjęte, nie tylko jego samego, ale i następców jego, lub Prawa nabywców tak wiązać będą, iż ich nigdy samowolnie odmieniać nie będą mocni. Nawzajem Włościanie jakiegokolwiek bądź majątności od dobrowolnych umów, przyjętych nadań, i z nimi złączonych powinności

usuwać inaczej się nie będą mogli, tylko w takim sposobie, i z takimi warunkami, iak w opisach tychże umów postanowione mieli, które rezy na wieczność, czyli do czasu przyjęte, ściśle ich obowiązująć będą. Zawarowawszy tym sposobem Dziedziców przy wszelkich pożytkach od Włościan im należących, a chcąc iak najskuteczniej zachęcić pomnożenie ludności Kraiowej, ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi, tak nowo przybywających, iako i tych. Którzyby pierwsi z Kraiu oddaliwszy się, teraz do Ojczyzny powrócić chcieli, tak dalece: iż każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły, lub powracający, iak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego, iak, i gdzie chce? Wolny jest czynić umowy na osiadłość, robociznę lub czynsze, iak, i do poki się umowi? Wolny jest osiadać w Mieście, lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraiu, do którego zechce powrócić, uczyniwszy zadość obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął. V. Rząd, czyli oznaczenie Władz Publicznych. Wszelka władza w społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu. Aby więc całość Państw, wolność obywatelska, i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostawały, trzy Władze Rząd Narodu Polskiego składać powinny, i z woli Prawa

usuwać inaczej się nie będą mogli, tylko w takim sposobie, i z takimi warunkami, jak w opisach tychże umów postanowione mieli, które czy na wieczność, czyli do czasu przyjęte, ściśle ich obowiązująć będą. Zawarowawszy tym sposobem Dziedziców przy wszelkich pożytkach od Włościan im należących, a chcąc iak najskuteczniej zachęcić pomnożenie ludności Krajowej, ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi, tak nowo przybywających, jako i tych. Którzy by pierwsi z Kraiu oddaliwszy się, teraz do Ojczyzny powrócić chcieli, tak dalece: iż każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły, lub powracający, jak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego, jak, i gdzie chce? Wolny jest czynić umowy na osiadłość, robociznę lub czynsze, jak, i do poki się umowi? Wolny jest osiadać w Mieście, lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraju, do którego zechce powrócić, uczyniwszy zadość obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął. V. Rząd, czyli oznaczenie Władz Publicznych. Wszelka władza w społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu. Aby więc całość Państw, wolność obywatelska, i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostawały, trzy Władze Rząd Narodu Polskiego składać powinny, i z woli Prawa

niniejszego na zawsze składać będą; to jest: Władza Prawodawcza w Stanach zgromadzonych Właoza Nayivyesza Wykonawcza w Królu » Straży, i Władoza Sadownicza w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić mających. VI. Sejm, czyli Władza Prawodawcza. Sejm, czyli Stany Zgromadzone, na dwie Izby dzielić się będą, na Izbe Poselska, i na Izbe Senatorska pod Prezydencją Króla. I 3 Izba Poselska, iako wyobrazenie i skład wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa: Przez to w Izbie Poselskiej najpierw decydowane będą wszystkie Projekty. 1. Co 30 Praw ogólnych, to jest: Konstytucyjnych, Cywilnych, Kryminalnych, i do ustanowienia wieczystych Podatków. W których to materyach propozycje od Tronu, Woiewództwom, Ziemiom i Powiatom, do rozstrząszenia podane, a przez Instrukcje do Izby

przychodzące, najpierw do decyzji wzięte być mają. 2. Co 30 uchwał Sejmowych, to jest: Poborów doczesnych, stopnia Monety, zaciągania długu Publicznego, Nobilitacji, i innych nagród przypadkowych, rozkładu wydatków Publicznych, ordynaryjnych, i extra-ordynaryjnych, Wojny, Pokoju, ostatecznej Ratyfikacji Traktatów związkowych, i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów, i umów do Prawa Narodów ściągających się, kwitowania Magistratur Wykonawczych, i tym podobnych Zdarzeń głównym Narodowym potrzebom odpowiadających, w których to materjach propozycje od Tronu prosto do Izby Poselskiej przychodzić mające, pierwszeństwo w wprowadzeniu

niniejszego na zawsze składać będą; to jest: Władza Prawodawcza w Stanach zgromadzonych, Władza Najwyższa Wykonawcza w Królu i Straży, i Władza Sądownicza w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających. VI. Sejm, czyli Władza Prawodawcza. Sejm, czyli Stany Zgromadzone, na dwie Izby dzielić się będą, na Izbę Poselską, i na Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla. 11 3 Izba Poselska, jako wyobrażenie i skład wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa: Przeto w Izbie Poselskiej najpierw decydowane będą wszystkie Projekta. 1. Co 30 Praw ogólnych, to jest: Konstytucyjnych, Cywilnych, Kryminalnych, i do ustanowienia wieczystych Podatków. W których to materiach propozycje od Tronu, Województwom, Ziemiom i Powiatom, do roztrząśnienia podane, a przez Instrukcje do Izby przychodzące, najpierw do decyzji wzięte być mają. 2. Co 30 uchwał Sejmowych, to jest: Poborów doczesnych, stopnia Monety, zaciągania długu Publicznego, Nobilitacji, i innych nagród przypadkowych, rozkładu wydatków Publicznych, ordynaryjnych, i extra-ordynaryjnych, Wojny, Pokoju, ostatecznej Ratyfikacji Traktatów związkowych, i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów, i umów do Prawa Narodów ściągających się, kwitowania Magistratur Wykonawczych, i tym podobnych Zdarzeń głównym Narodowym potrzebom odpowiadających, w których to materiach propozycje od Tronu prosto do Izby Poselskiej przychodzić mające, pierwszeństwo w wprowadzeniu

mieć będą. 12) C Izby Senatorskiej, złożonej z Biskupów, Wojewodów, Kasztelanów i Ministrów pod Prezydencją Króla, mającego Prawo raz dać Votum swoje, drugi raz paritetem rozwiązywać osobiście, lub nadesłaniem zdania swojego do tejże Izby, obowiązkiem jest: 1. Każde Prawo, które po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej, do Senatu natychmiast przesłane być powinno, przyjąć, lub wstrzymać do dalszej Narodu deliberacji opisanej w Prawie większością głosów; przyjęcie, moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo, do przyszłego ordynaryjnego Sejmu, na którym, gdy powtórna nastąpi zgoda, Prawo zawieszone od Senatu przyjętym być musi. 2. Razem uchwałę Sejmową, w materiach wyżej wyliczonych, którą Izba Poselska Senatowi natychmiast przesłać powinna, wraz z tą Izbą Poselską, większością głosów decydować, a złączona Izb obydwóch większość, podług Prawa opisana, będzie wyrokiem, i wolą Stanów. Warujemy: iż Senatorowie i Miniŝtrowie, w obiektach sprawowania się z urzędowania fwoiego, bądź w Straŝy

2y, bądź w Komisji Votum decydują w Sejmie nie będą mieli, i tylko zafadać w ten czas w Senacie mają, dla dania explikacji na Zadanie Sejmu. Sejm zawsze gotowym będzie: Prawodawczy i Ordynaryjny rozpoczynać się ma co dwa lata, trwać zaś będzie podług opisu Prawa o Sejmach. Gotowy, w potrzebach nagłych zwołany, stanowiąc ma o

mieć będą. 12) C Izby Senatorskiej, złożonej z Biskupów, Wojewodów, Kasztelanów i Ministrów pod Prezydencją Króla, mającego Prawo raz dać Votum swoje, drugi raz paritetem rozwiązywać osobiście, lub nadesłaniem zdania swojego do tejże Izby, obowiązkiem jest: 1. Każde Prawo, które po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej, do Senatu natychmiast przesłane być powinno, przyjąć, lub wstrzymać do dalszej Narodu deliberacji opisanej w Prawie większością głosów; przyjęcie, moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo, do przyszłego ordynaryjnego Sejmu, na którym, gdy powtórna nastąpi zgoda, Prawo zawieszone od Senatu przyjętym być musi. 2. Razem uchwałę Sejmową, w materiach wyżej wyliczonych, którą Izba Poselska Senatowi natychmiast przesłać powinna, wraz z tą Izbą Poselską, większością głosów decydować, a złączona Izb obydwóch większość, podług Prawa opisana, będzie wyrokiem, i wolą Stanów.

Warujemy: iż Senatorowie i Ministrowie, w obiektach sprawowania się z urzędowania swojego, bądź w Straży, bądź w Komisji, Votum decisivum w Sejmie nie będą mieli, i tylko zasiadać w ten czas w Senacie mają, dla dania eksplikacji na Żądanie Sejmu. Sejm zawsze gotowym będzie: Prawodawczy i Ordynaryjny rozpoczynać się ma co dwa lata, trwać zaś będzie podług opisu Prawa o Sejmach. Gotowy, w potrzebach nagłych zwołany, stanowić ma o

tey tylko materii, do której zwołany będzie, lub o potrzebie, po czasie zwołania przypadłej. Prawo Żadne, na tym Ordynaryjnym Sejmie, na którym ustanowione było, zniesionym być nie może. Komplet Sejmu składać się będzie z liczby Osób niższym Prawem opisanej, tak w Izbie Poselskiej, jako w Izbie Senatorskiej. Prawo o Sejmikach, na teraźniejszym Sejmie ustanowione, jako nayistotniejszą zasadę wolności Obywatelskiej, uroczyście zabezpieczamy. Jako zaś Prawodawstwo sprawowane być nie może przez wszystkich, i Naród wyrzeka się w tej mierze przez Reprezentantów, czyli Posłów swoich, dobrowolnie wybranych; przeto stanowimy: iż Posłowie na Sejmikach obrani w Prawodawstwie i ogólnych Narodowych potrzebach, podług niniejszej Konstytucji uważani być mają, jako Reprezentanci całego Narodu, będąc składem ufności powszechnej. Wszystko, i wszędzie, większością głosów decydowane być powinno. Przeto Liberum Veto, Konfederacje wszelkiego gatunku, i Sejmy Konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwne. Rząd obalający, społeczność niszcząca, na zawsze znosimy. Zapobiegając z jednej strony gwałtownym, i częstym odmianom Konstytucji Narodowej, z drugiej, uznając potrzebę wydoskonalenia onej po doświadczeniu jej skutków, co do pomyślności publicznej, porę i czas rewizji i poprawy Konstytucji co lat dwadzieścia pięć oznaczamy. Chcąc mieć takowy Sejm Konstytucyjny Extra-Ordynaryjny podług osobnego o nim Prawa opisu. VII. Król, Władza Wykonawcza. Żaden Rząd

tej tylko materii, do której zwołany będzie, lub o potrzebie, po czasie zwołania przypadłej. Prawo żadne, na tym Ordynaryjnym Sejmie, na którym ustanowione było, zniesionym być nie może. Komplet Sejmu składać się będzie z liczby Osób niższym Prawem opisanej, tak w Izbie Poselskiej, jako w Izbie Senatorskiej. Prawo o Sejmikach, na teraźniejszym Sejmie ustanowione, jako najistotniejszą zasadę wolności Obywatelskiej, uroczyście zabezpieczamy. Jako zaś Prawodawstwo sprawowane być nie może przez wszystkich, i Naród wyrzeka się w tej mierze przez Reprezentantów, czyli Posłów swoich, dobrowolnie wybranych; przeto stanowimy: iż Posłowie na Sejmikach obrani w Prawodawstwie i ogólnych Narodowych potrzebach, podług niniejszej Konstytucji uważani być mają, jako Reprezentanci całego Narodu, będąc składem ufności powszechnej. Wszystko, i wszędzie, większością głosów decydowane być powinno. Przeto Liberum Veto, Konfederacje wszelkiego gatunku, i Sejmy Konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwne, Rząd obalający, społeczność niszcząca, na zawsze znosimy. Zapobiegając z jednej strony gwałtownym, i częstym odmianom Konstytucji Narodowej, z drugiej, uznając potrzebę wydoskonalenia onej po doświadczeniu jej skutków, co do pomyślności publicznej, porę i czas rewizji i poprawy Konstytucji co lat dwadzieścia pięć oznaczamy. Chcąc mieć takowy Sejm Konstytucyjny Extra-Ordynaryjny, podług osobnego o nim Prawa opisu. VII. Król, Władza Wykonawcza. Żaden Rząd

naydoskonalszy bez dzielnej władzy wykonawczej stać nie może. Szczęśliwość Narodów od Praw sprawiedliwych, Praw skutków od ich wykonania zależy. Doświadczenie nauczyło, że zaniedbanie tej części Rządu nie fczesciami napełniło Polskę: zawarowawszy przeto wolnemu Narodowi Polskiemu Władze Praw sobie stanowienia, i moc baczności nad wszelką Wykonawczą Władzą, oraz wybierania Urzędników do Magistratur; Władze naywyższego wykonawiania Praw, i Królówi w Radzie Jego oddaemy: która to Rada Strażą Prawu zwac się będzie. Władza Wykonawcza do pilnowania Praw, i onych pefnienia, ściśle iest obowiązana. Tam czynna z fiabie będzie, gdzie Prawa potrzebuie dozoru, eksekucyi, a nawet silney pomocy. Postuszeustwo należy się iey zawsze do wszystkich Magistratur, moc przynaglenia niepofluszne, i zaniedbuiać swe obowiązki Magistratury, w iey reku zostawiamy. 16 0 Władza Wykonawcza nie będzie mogła Praw stanowić, ani tłomaczyć, Podatków, i Poborów, pod iakimkolwiek imieniem nakładać, Długów Publicznych zaciagać. Rozkładu dochodów Skarbowych przez Sejm zrobyonego odmientać, Woyny wydawać, Pokoju, ani Traktatu, i zaduego Aktu Dyplomatycznego definitivie zawierać. Wolno iey tylko będzie, tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić Negocyacje, oraz tymczasowe, i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraiu wyuikające potrzeby zafatwiać, o których naybliższemu Zgromadzeniu

Seymowenu doniesć winna. Tron Polski Elekcyjnym przez Fać milie mieć na zawsze chcemy, i stać nowiemy. Doznane kleski Bez-Króć lewiow

najdoskonalszy bez dzielnej władzy wykonawczej stać nie może. Szczęśliwość Narodów od Praw sprawiedliwych, Praw skutek od ich wykonania zależy. Doświadczenie nauczyło, że zaniedbanie tej części Rządu nie szczęściami napełniło Polskę: zawarowawszy przeto wolnemu Narodowi Polskiemu Władzę Praw sobie stanowienia, i moc baczenia nad wszelką Wykonawczą Władzą, oraz wybierania Urzędników do Magistratur; Władzę najwyższego wykonywania Praw, Królowi w Radzie Jego oddajemy: która to Rada Strażą Praw zwać się będzie. Władza Wykonawcza do pilnowania Praw, i onych pełnienia, ściśle jest obowiązana. Tam czynna z siebie będzie, gdzie Prawa pozwalają, gdzie Prawa potrzebują dozoru, egzekucji, a nawet silnej pomocy. Posłuszeństwo należy się jej zawsze od wszystkich Magistratur, moc przynaglenia nieposłuszne, i zaniedbujące swe obowiązki Magistratury, w jej rękę zostawiamy. 16 0 Władza Wykonawcza nie będzie mogła Praw stanowić, ani tłumaczyć, Podatków, i Poborów, pod jakimkolwiek imieniem nakładać, Długów Publicznych zaciągać. Rozkładu dochodów Skarbowych przez Sejm zrobionego odmieniać, Wojny wydawać, Pokoju, ani Traktatu, i żadnego Aktu Dyplomatycznego definitywnie zawierać. Wolno jej tylko będzie, tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić Negocjacje, oraz tymczasowe, i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraju wynikające potrzeby załatwiać, o których najbliższemu Zgromadzeniu Seymowemu doniesć winna. Tron Polski Elekcyjnym przez Familię mieć na zawsze chcemy, i stanowimy. Doznane klęski Bez-Króćlewiow

peryodycznie Rząd wywracających, powinnoś ubezpieczenia losu każdego mieszkańca Ziemi Polskiej, i zamknięcia na zawsze drogi wpływom Mocarstw Zagranicznych; Pamięć świetności i szczęścia Ojczyzny naszej za czasów Familii ciągle Panujących, potrzeba odwrócenia od Ambicji Tronu obcych, i możnych Polaków zwrocenia do iednomyślnego wolności Narodowej pielegnowania, wlkawlkazały roztropności naszej oddanie Tronu Polskiego Prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po zyciu iać Kiego Nam dobroć Boska pozwoli, Elećktor dzisieyszy Saski w Polsce Kroćlować będzie; Dynastia przyszłych Królów Polfkich zacznie się na Ofobie Fryderyka Augusta dzisieyszego Elek tora Saskiego, którego Sukcesfoćrom de lumbis z płci Meskiej Tron Polski przeznaczamy. Najstarszy Syn Króla Panuigcego po Oycu na Tron następować ma. Gdyby zaś dziefiećszy Elektor Saski nie miał Potomstwa pici Meskiej, tedy Maz przez Elećktora za zgoda Stanow Zgromadzoćnych Corce Jego dobrany, zaczynac ma linia następstwa w pici mefkiej do Tronu Polskiego. Dla czego Marye Auguste Nepomucene Corke Elektora 22 Infantke Polska deklaruiemy, zaćchowuiac przy Narodzie Prawo Zaćdney preskrypcji podpadać nie mogąćce, wybrania do Tronu drugiego Doćmu po wygasnieniu pierwizego. Kazdy Król wstępuiac na Tron, wyćkona przyfiegę BOGU i Narodowi, na zachowanie Konstytucji ninieyfzey, na Pacta Conventa, które ufozone bećda z dzisieyszym Elektorem Saskim, B, 0 iako

peryodycznie Rząd wywracających, powinnoś ubezpieczenia losu każdego mieszkańca Ziemi Polskiej, i zamknięcia na zawsze drogi wpływom Mocarstw Zagranicznych; Pamięć świetności i szczęścia Ojczyzny naszej za czasów Familii ciągle Panujących, potrzeba odwrócenia od Ambicji Tronu obcych, i możnych Polaków zwrocenia do jednomyślnego wolności Narodowej pielegnowania, wielką okazały roztropności naszej oddanie Tronu Polskiego Prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po życiu jakiego Nam dobroć Boska pozwoli, Elektor dzisiejszy Saski w Polsce Królować będzie; Dynastia przyszłych Królów Polskich zacznie się na Osobie Fryderyka Augusta dzisiejszego Elektora Saskiego, którego Sukcesorom de lumbis z płci Męskiej Tron Polski przeznaczamy. Najstarszy Syn Króla Panującego po Ojcu na Tron następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy Elektor Saski nie miał Potomstwa płci Męskiej, tedy Mąż przez Elektora za zgodą Stanów Zgromadzonych Córce Jego dobrany, zaczynać ma linię następstwa w płci męskiej do Tronu Polskiego. Dla czego Maryę Augustę Nepomucenę Córkę Elektora Infantkę Polską deklarujemy, zachowując przy Narodzie Prawo żadnej preskrypcji podpadać nie mogące, wybrania do Tronu drugiego Domu po wygaśnieniu pierwszego. Każdy Król wstępując na Tron, wykona przysięgę BOGU i Narodowi, na zachowanie Konstytucji niniejszej, na Pacta Conventa, które ułożone będą z dzisiejszym Elektorem Saskim, B, 0 iako

Przeznaczonym do Tronu, i*ta re tak, iak dawne, wiazać go beda. Osoba Króla iest Swieta. i bezpiecz na od wszystkiego. Nic sam przez się nieczyniaczy, za nic w odpowiedzi Narodowi być nie moze. Nie samowladz ca, ale Oycem i Glowa Narndu być powinien, i tym go Prawo, i Konstytucya ninieysza być uznaje i deklaruic. Dochody tak, iak beda w Paktach Konwentach opisane, i Prerogatywy Tronowi własciwe, ninieysza Konstytucya dla przyszlego Elekta zawaro wane, tkniętymi być nie beda mogly. Wszystkie Akta Publiczne, Trybu naly, Sady, i Magistratury, Monety, Steple, pod Królewslim isé powinny Imientem. Król, któremu wszelka moc dobrze czynienia zostawiona być po winna, mieć będzie Jus agratiandi na śmierć skazanych, procz in Criminibus Status. Do Króla rozrządzenie nay wyśze filami zbroynemi Kraiowemi w czasie Woyny, i nominowanie Kom mandantow Woyska nalezeć będzie, z wolna atoli ich odmiana za wola Na rodu. Patentować Officyerow, i mia rowné Urzedniki podlug Prawa nizsze go opisu: Nominować Bilkupow i Se hatorow, podlug opisu tegoz Prawa, oraz Ministrow, iako Urzednikow pier wseych Wtadzi Wykonaiczey, Jego będzie obowiazkiem. Straz, czyli Rada Królewska do do zoru, calosci, i exekucyi Praw, Kro lowi dodana, składać się będzie: 1. z Prymasa, iako Głowy Duchowienstwa Polskiego, i iako Prezesa Komisji Edukacyiney, mogacego być wyreczo nym w Straży przez pierwizego

Przeznaczonym do Tronu, i które tak, jak dawne, wiązać go będą. Osoba Króla jest Święta, i bezpieczna od wszystkiego. Nic sam przez się nie czyniący, za nic w odpowiedzi Narodowi być nie może. Nie samowładca, ale Ojcem i Głową Narodu być powinien, i tym go Prawo, i Konstytucja niniejsza być uznaje i deklaruje. Dochody tak, jak będą w Paktach Konwentach opisane, i Prerogatywy Tronowi właściwe, niniejsza Konstytucja dla przyszłego Elekta zawarowane, tkniętymi być nie będą mogły. Wszystkie Akta Publiczne, Trybunały, Sady, i Magistratury, Monety, Stemple, pod Królewskim isé powinny Imieniem. Król, któremu wszelka moc dobrze czynienia zostawiona być powinna, mieć będzie Jus agratiandi na śmierć skazanych, prócz in Criminibus Status. Do Króla rozrządzenie najwyższe siłami zbrojnymi Krajowymi w czasie Wojny, i nominowanie Komendantów Wojska należeć będzie, z wolna atoli ich odmiana za wolą Narodu. Patentować Oficyerów, i miarowne Urzedniki podlug Prawa nizszego opisu; Nominować Biskupów i Senatorów, podlug opisu tegoż Prawa, oraz Ministrów, jako Urzedników pierwszych Władzy Wykonawczej, Jego będzie obowiazkiem. Straż, czyli Rada Królewska do dozoru, całosci, i egzekucji Praw, Królowi dodana, składać się będzie: 1. z Prymasa, jako Głowy Duchowieństwa Polskiego, i jako Prezesa Komisji Edukacyjnej, mogącego być wyrzeczonym w Straży przez pierwszego

ex Orđine Biskupa, którzy rezolucyi pod pisy wać nie mogą. 2. Z pieciu Ministrow; to iest: Ministra Policyi, Ministra Pie ezezi, Ministra Belli, Ministra Skarbu, Mimstra Pieczeci do Spraw Zagrani cznych. 3. Z dwoch Sekretarzow, z których ieden Protokul Straży, drugi Protokul Spraw Zagranicznych, trzy mać beda; obydwu bez votum decvdu iacego. Nastepca Tronu z Maloletnosci wy szediszy, i przysiege na Konstytucya w ylonawszy, na wszystkich Straży po fiedzeniach, lecz bez glosu, przytom nym być moze. B 20 Marszałek Sejmowy, iako na 2. la ta wybrany, wchodzić będzie w li czbe zafiadaiacych w Straży, bez wdawania lie w iey rezolucye, iedynie dla zwofania Sejmu gotowego, w ta kim zdarzeniu: gdyby on uznal w przypadkach koniecznego zwolania Sey mu gotowego wymagaiacych, rze telną potrzebe, a Król go zwolać wzbraniał się, tedy tenze Marszałek do Poflow i Senatorow wydac powinien listy ckolne, zwoluinc onych na Sejm gotowy, i powody zwofama tego wy razaiac. Przypadki zas do konieczne go zwolania Sejmu sa tylko nastepu iace: 1. W gwałtowney potrzebie do Prawa Narodów Iciagaiacey się, a szczegolniey w przypadku Woyny oscienney. 2. W przypadku wewnetrz nego zamieszania grozacego rewolucya Kraiu, lub Kollizya miedzy Magistra turami. 3. W widocznym powfze chnego glodu niebezpieczenstwie, 4. W oüerocalym Stanie Oyczynny, przez śmierć Króla, lub w niebespie

ex Ordine Biskupa, którzy rezolucji podpisywać nie mogą. 2. Z pięciu Ministrów; to jest: Ministra Policji, Ministra Pieczęci, Ministra Belli, Ministra Skarbu, Ministra Pieczęci do Spraw Zagranicznych. 3. Z dwóch Sekretarzy, z których jeden Protokół Straży, drugi Protokół Spraw Zagranicznych, trzymać będą; obydwu bez votum decydującego. Następca Tronu z Małoletności wyszedłszy, i przysięgę na Konstytucję wykonałszy, na wszystkich Straży posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym być może. B 20 Marszałek Sejmowy, jako na 2 lata wybrany, wchodzić będzie w liczbę zasiadających w Straży, bez wdawania się w jej rezolucje, jedynie dla zwolania Sejmu gotowego, w takim zdarzeniu: gdyby on uznał w przypadkach koniecznego zwolania

Sejmu gotowego wymagających, rzetelną potrzebę, a Król go zwołać wzbraniał się, tedy tenże Marszałek do Posłów i Senatorów wydać powinien listy okólne, zwołując onych na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażając. Przypadki zaś do koniecznego zwołania Sejmu są tylko następujące: 1. W gwałtownej potrzebie do Prawa Narodów ściągającej się, a szczególnie w przypadku Wojny ościennej. 2. W przypadku wewnętrznego zamieszania grożącego rewolucją Kraju, lub kolizją między Magistraturami. 3. W widocznym powszechnym głodzie niebezpieczeństwie. 4. W osierociałym Stanie Ojczyzny, przez śmierć Króla, lub w niebezpie-

cznej Jego chorobie. Wszystkie rezolucje w Straży rozstrzaskane będą przez skład wyżej wspomniany. Decyzja Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach przeważać powinna, aby jedna była w wykonywaniu Prawa wola; Przeto każda ze Straży rezolucja pod Imieniem Królewskim, i z podpisem ręki Jego wychodzić będzie: Powinna jednak być podpisana także przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży, i tak podpisana, do posłuszeństwa wiązać będzie, i dopełniona być ma, bądź przez Komisję, bądź przez jakiegokolwiek Magistratury wykonawczej, w tych jednak szczególnie materiałach, które wyraźnie niniejszym Prawem wyłączone nie są. W przypadku gdyby żaden z Ministrów zasiadających decyzji podpisać nie chciał; Król odstąpi od tej decyzji, a gdyby przy niej upierał się; Marszałek Sejmowy w tym przypadku upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego, i jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien. Jako nominowanie wszystkich Ministrów, tak i wezwanie z nich jednego od każdego Administracji wydziału, do Rady swojej, czyli Straży, Króla jest Prawem. Wezwanie to Ministra do zasiadania w Straży, na lat dwa będzie, z wolnym onego na dalsze przez Króla potwierdzeniem. Ministrowie do Straży wezwani, w Komisjach zasiadać nie mają.)1 22)0 V przypadku zaś, gdyby większość dwóch trzecich części

cznej Jego chorobie. Wszystkie rezolucje w Straży rozstrzaskane będą przez skład wyżej wspomniany. Decyzja Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach przeważać powinna, aby jedna była w wykonywaniu Prawa wola; Przeto każda ze Straży rezolucja pod Imieniem Królewskim, i z podpisem ręki Jego wychodzić będzie: Powinna jednak być podpisana także przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży, i tak podpisana, do posłuszeństwa wiązać będzie, i dopełniona być ma, bądź przez Komisję, bądź przez jakiegokolwiek Magistratury wykonawczej, w tych jednak szczególnie materiałach, które wyraźnie niniejszym Prawem wyłączone nie są. W przypadku gdyby żaden z Ministrów zasiadających decyzji podpisać nie chciał; Król odstąpi od tej decyzji, a gdyby przy niej upierał się; Marszałek Sejmowy w tym przypadku upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego, i jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien. Jako nominowanie wszystkich Ministrów, tak i wezwanie z nich jednego od każdego Administracji wydziału, do Rady swojej, czyli Straży, Króla jest Prawem. Wezwanie to Ministra do zasiadania w Straży, na lat dwa będzie, z wolnym onego na dalsze przez Króla potwierdzeniem. Ministrowie do Straży wezwani, w Komisjach zasiadać nie mają.)1 22)0 V przypadku zaś, gdyby większość dwóch trzecich części

wotów sekretnych, obydwóch lub złączonych na Sejmie, Ministra bądź w Straży, bądź w Urzędzie odmiany Zadała; Król natychmiast na jego miejsce innego nominować powinien. Chcąc, aby Straz Praw Narodowych obowiązana była do ścisłego odpowiadania Narodowi, za wszelkie onych przestępstwa, stanowiąmy: Iz gdy Ministrów wie o oskarżeniu przez Deputacya do examinowania ich czynności wyznaczona o przestępstwo Prawa; odpowiadac mają z ofoby i majątków swoich. W wszelkich takowych oskarżeniach Stany Zgromadzone prostą większością wotów lub złączonych odfinansowanych Ministrów mają do Sądów Sejmowych po sprawiedliwie, i wyroczniące przestępstwu Ich ukaranie, lub przy dowiedzionym niewinności, od sprawy i kary uwolnienie. Dla porządku Władzy Wykonawczej dopełnienia, ustanawiamy oddzielne Komisję, mającą zwizek ze Strazą, i obowiązane do posłuszeństwa tejże Straży. Kommissarze do nich, wybierani będą przez Sejm, diaż 3 10 i prawowania Urzędów swoich w przeciągu czasu Prawem opisanego. Komisję te są: 1. Edukacyi. 2. Policji. 3. Wojska. 4. Skarbu. Kommissary Porządkowe Wojewodztwie na tym Sejmie ustanowione, również do dozoru Straży należące, odbierac będą rozkazy przez wyżej wspomniane pośrednicze Komisję, respective co do obiektów każdej z nich Władzy i obowiązków. VIII. Władza Sądownicza. Władza Sądownicza nie może być wykonywana ani przez Władzę Przewodzącą, ani przez Króla; lecz przez Magistraturę na ten koniec

wotów sekre- tnych, obydwóch izb złączonych na Sejmie, Ministra bądź w Straży, bądź w Urzędzie odmiany żądała; Król natychmiast na jego miejsce innego nominować powinien. Chcąc, aby Straż Praw Narodowych obowiązana była do ścisłej odpowiedzi Narodowi, za wszelkie onych prze- stępstwa, stanowimy: iż gdy Mini- strowie będą oskarżeni przez Deputację do examinowania ich czynności wyzna- czoną o przestępstwo Prawa; odpowiadać mają z osoby i majątków swoich. W wszelkich takowych oskarżeniach Stany Zgromadzone prostą większością wotów izb złączonych odeślą obwi- nionych Ministrów mają do Sądów Sejmowych po sprawiedliwe, i wyro- wnywające przestępstwu Ich ukaranie, lub przy dowiedzionej niewinności, od sprawy i kary uwolnienie. Dla porządnego Władzy Wykonaw- czej dopełnienia, ustanawiamy od- dzielne Komisyje, mające związek ze Strażą, i obowiązane do posłuszeń- stwa tejże Straży. Kommissarze do nich, wybierani będą przez Sejm, dla sprawowania Urzędów swoich w prze- ciągu czasu Prawem opisanego. Kom- missye te są: 1. Edukacyi. 2. Policyi. 3. Wojska. 4. Skarbu. Kommissye Porządkowe Wojewódz- kie na tym Sejmie ustanowione, równie do dozoru Straży należące, odbierać będą rozkazy przez wyżej wspomniane pośrednicze Kommissye, respective co do obiektów każdej z nich Władzy i obowiązków. VIII. Władza Sądownicza. Władza Sądownicza nie może być wykonywana ani przez Władzę Pra- wodawczą, ani przez Króla; lecz przez Magistraturę na ten koniec

ustanowione i wybierane. Powinna być zaś tak do mieysc przywiazanz, zeby kazdy czło- wiek bliska dla siebie znalazł fprawie- dliwosć, zeby przestępny widział wże- dzie grozna nad foba Reke Kraiowego Rządu. Ustanawiamy przeto 1. Sady pierwszej Instancyi dla kazdego Woie- wodztwa, Ziemi, i Powiatu, do których Sedziowie wybierani beda na Seymi- kach. Sady pierwszej Instancyi beda tawize gotowe, i czuwaince na odda- nie fprawiedliwosci tym, którzy iej potrzebuia. Od tych Sadow isć będzie apelacja na Trybunaly glowne dla kazdey Prowincyi być maigce, zlozone rownie z Ofob na Sejmikach wybra- nych. I te Sady tak pierwfzey, iako i ostatniey Instancyi, beda Sadami Zie- mianskimi dla Szlachty, i wszystkich włascielow Ziemfkich. z kimkol- wiek in Causis Juris & facti. 2. Juryzdykcyę zas Sadowe wszy- tkim Miastom podług Prawa Sejmu terazn:eyszego o Miastach Wolnych Rolewskich zabezpieczamy. 3. Sady Referendarfkie dla kazdey Prowincyi osobne mieć chcemy w Sprawach Wloscian wolnych dawnemi Prawami Sadowi temu poddanych. 4. Sady Zadworne, asesorskie, Re- lacyine, i Kurlandzkie, zachowuiemy. 5. Kommiffye wykonaweze beda miały Sady w Sprawach do swey Ad- ministracyi należacych. 6. Oprócz Sadow w Sprawach Cy- wilnych i Kryminalnych, dla v szysktich Stanow będzie Sad nay wyzszy Seymo-5 Wy zwany. Do ktorego przy otwarciu kazdego Sejmu obrane beda Ofoby. Do tego Sadu należeć mają

ustanowione i wybierane. Powinna być zaś tak do mieysc przywiazana, żeby każdy czło- wiek blisko dla siebie znalazł spra- wiedliwość, żeby przestępny widział wsze- dzie groźną nad sobą Rękę Krajowego Rządu. Ustanawiamy przeto 1. Sądy pierwszej Instancyi dla każdego Woje- wództwa, Ziemi, i Powiatu, do których Sędziowie wybierani będą na Sejmikach. Sądy pierwszej Instancyi będą także gotowe, i czuwające na odda- nie sprawiedliwości tym, którzy jej potrzebują. Od tych Sądów iść będzie apelacja na Trybunały główne dla każdej Prowincyi być mające, złożone również z Osób na Sejmikach wybra- nych. I te Sądy tak pierwszej, jako i ostatniej Instancyi, będą Sądami Zie- miańskimi dla Szlachty, i wszystkich właścicieli Ziemskich. z kimkol- wiek in Causis Juris & facti. 2. Juryzdykcyę zaś Sądowe wszy- kim Miastom podług Prawa Sejmu terazniejszego o Miastach Wolnych Królewskich zabezpieczamy. 3. Sądy Referendarskie dla każdej Prowincyi osobne mieć chcemy w Sprawach Włościan wolnych dawnemi Prawami Sądowi temu poddanych. 4. Sądy Zadworne, asesorskie, Re- lacyjne, i Kurlandzkie, zachowujemy. 5. Kommissye wykonawcze będą miały Sądy w Sprawach do swej Ad- ministracyi należących. 6. Oprócz Sądów w Sprawach Cy- wilnych i Kryminalnych, dla wszystkich Stanów będzie Sąd najwyższy Sejmowy zwany. Do którego przy otwarciu każdego Sejmu obrane będą Osoby. Do tego Sądu należeć mają

występki przeciwko Narodowi i Królowi, czyli Crimina Statús. Nowy Codex Praw Cywilnych i Aryminalnych przez wyznnczone przez Sejm Osoby spifać rozkazuiemy. IX. Regencya. Straz będzie oraz Regencya, maiac na czele Krolowa, albo w Jey nieprzy- tomnosci Prymafa. W tych trzech tylko przypadkach mieysce mieć mo- ze Regencya: 1. W czafie mafeletno- sci Króla, 2. W czafie ntemocy trwale pomieszanie zmyllow sprawuiacey.- W przypadku, gdyby Krol byl wie- ty na wojnie. Maloletnosć trwac tylko będzie do lat osmnastu zupel- nych; a niemoc wzgledem trwalego pomieszania zmyslow deklarowana być nie moze, tylko przez Sejm gotowy wickizoscia wotow trzech czesci prze- ciwko czwartey Izb złączonych. W tych przeto trzech przypadkach Pry- mas Korony Polskiej Sejm natychmiast S.M.E.»26 30 zwolac powinien; a gdyby Prymas te powinnosć zwloczyi; Marszałek Sey- mowy Listy okolne do Poflow i Sena- torow wyda. Sejm gotowy urzadzi koley zasiadania Ministrow w Regencyi, i Królowa do zastapienia Króla w obo- wiazkach Jego umocuię. A gdy Król w pierwszym przypadku z matoletno-

sci wyjdzie, w drugim do zupełnego przyjdzie zdrowia, w trzecim z niego woli powroci; Regencya rachunek z czynności swoich oddać mu powinna, i odpowiadać Narodowi za czas swego urzędowania, tak, jak jest przepisano o Straży, na każdym Ordynaryjnym Sejmie, z Osób i majątków swoich. X. Edukacya Dzieci

występki przeciwko Narodowi i Królowi, czyli Crimina Status.

Nowy Codex Praw Cywilnych i Kryminalnych przez wyznaczone przez Sejm Osoby spisać rozkazujemy.

IX. Regencya.

Straż będzie oraz Regencya, mając na czele Królową, albo w Jej nieprzytomności Prymasa.

W tych trzech tylko przypadkach miejsce mieć może Regencya:

1. W czasie małoletności Króla,
2. W czasie niemocy trwale pomieszanie zmysłów sprawującej.

W przypadku, gdyby Król był wzięty na wojnie.

Małoletność trwać tylko będzie do lat osmnastu zupełnych;

a niemoc względem trwałego pomieszaniania zmysłów deklarowana być nie może, tylko przez Sejm gotowy większością wotów trzech części przeciwko czwartej Izby złączonych.

W tych trzech przypadkach Prymas Korony Polskiej Sejm natychmiast zwołać powinien;

a gdyby Prymas tę powinność zwłoczył; Marszałek Sejmowy Listy ogólne do Posłów i Senatorów wyda.

Sejm gotowy urządzi kolej zasiadania Ministrów w Regencyi, i Królową do zastąpienia Króla w obowiązkach Jego umocuje.

A gdy Król w pierwszym przypadku z małoletności wyjdzie, w drugim do zupełnego przyjdzie zdrowia, w trzecim z niewoli powróci;

Regencya rachunek z czynności swoich oddać mu powinna, i odpowiadać Narodowi za czas swego urzędowania,

tak, jak jest przepisano o Straży, na każdym Ordynaryjnym Sejmie, z Osób i majątków swoich.

X. Edukacya Dzieci

Królewskich. Synowie Królewscy, których do następstwa Tronu Konstytucya przeznacza, są pierwszymi Dziećmi Ojczyzny: Przeto bacność o dobre ich wychowanie do Narodu należy, bez uwłóczenia jednak Prawom Rodzicielskim. Za Rządu

Królewskiego sam Król z Strażą, i z wyznaczonym od Stanów Dozorcą Edukacji Królewicow, wychowaniem ich zatrudniać się będzie. Za Rządu Regencyi, też z wspomnianym Dozorcą Edukacja ich powierzona mieć sobie będzie. - W obydwóch Przypadkach Dozorca od Stanów wyznaczony, donosić winien na każdym Ordynaryjnym Sejmie o Edukacji i postępku Królewicow. Komisji zaś Edukacyjnej powinnością będzie położyć układ Instrukcyi i Edukacji synów Królewskich, do potwierdzenia Sejmowi: a to, aby jednolite w wychowaniu ich prawidła wpisywać ciągle, i wcześniej w umysły przyszłych następców Tronu Religia, miłość cnoty, Ojczyzny, Wolności, i Konstytucyi Kraiowej. XI. Siła Zbrojna Narodowa. Narod winien jest sobie samemu obronę od napadów, i dla przestrzegania całości swojej. Wszyscy przeto Obywatele są obrońcami całości i Swobód Narodowych. Wojsko nic innego nie jest, tylko wyciągnięta siła obronna i porządna, z ogólnej siły Narodu. Narod winien Wojsku swemu nagrodę i poważenie za to, iż się poświęca jedynie dla jego obrony. Wojsko winno Narodowi strzeżenie granic, i spokojności powszechnej: słowem, winno być jego najsilniejszą

Królewskich. Synowie Królewscy, których do następstwa Tronu Konstytucya przeznacza, są pierwszymi Dziećmi Ojczyzny: Przeto bacność o dobre ich wychowanie do Narodu należy, bez uwłoczenia jednak Prawom Rodzielskim. Za Rządu Królewskiego sam Król z Strażą, i z wyznaczonym od Stanów Dozorcą Edukacji Królewiczów, wychowaniem ich zatrudniać się będzie. Za Rządu Regencyi, też z wspomnianym Dozorcą Edukacja ich powierzona mieć sobie będzie. W obydwóch Przypadkach Dozorca od Stanów wyznaczony, donosić winien na każdym Ordynaryjnym Sejmie o Edukacji i postępku Królewiczów. Komisji zaś Edukacyjnej powinnością będzie podać układ Instrukcyi i Edukacji synów Królewskich, do potwierdzenia Sejmowi: a to, aby jednolite w wychowaniu ich prawidła wpisywać ciągle, i wcześniej w umysły przyszłych następców Tronu Religia, miłość cnoty, Ojczyzny, Wolności, i Konstytucyi Krajowej. XI. Siła Zbrojna Narodowa. Narod winien jest sobie samemu obronę od napadów, i dla przestrzegania całości swojej. Wszyscy przeto Obywatele są obrońcami całości i Swobód Narodowych. Wojsko nic innego nie jest, tylko wyciągnięta siła obronna i porządna, z ogólnej siły Narodu. Narod winien Wojsku swemu nagrodę i poważenie za to, iż się poświęca jedynie dla jego obrony. Wojsko winno Narodowi strzeżenie granic, i spokojności powszechnej: słowem, winno być jego najsilniejszą

tarcza. Aby przeznaczenia tego do- pełniło niemylnie, powinno zowiązować się pod posłuszeństwem Władzy Wykonawczej, stosownie do opisów Prawa; powinno wykonać Przysięgę na wierność Narodowi i Królowi, i na obronę Konstytucyi Narodowej. użytym być więc Wojsko Narodowe może na ogólną Kraju obronę, na strzeżenie Fortec i granic, lub na pomoc Prawu, gdyby kto Egzekucyi Jego nie był posłusznym.)(29) DEKLARACYA STANÓW ZGROMADZONYCH. WSZYSTKIE Prawa dawne i teraźniejsze przeciwne niniejszej Konstytucyi, lub któremukolwiek jej Artykułowi znosimy, a opisy szczególne do Artykułów i każdej materii w niniejszej Konstytucyi zamkniętych potrzebne, jako dokładniej wyliczając obowiązki i układ Rządu, za częścią składającą też Konstytucya deklaruujemy. Władzy Wykonawczej zalecamy, aby Straż fwe obowiązki natychmiast pod okiem Sejmu rozpoznać i ciągle utrzymywać. BOGU Ojczyźnie uroczyste przyśięgamy na posłuszeństwo, na obronę wszystkiej ludzkiejmi siłami tej całej Konstytucyi, i takowa przyśięga, za haffo rzetelnej miłości Ojczyzny dając, wykonanie onej nakazujemy natychmiast tu w Warszawie przez wszystkie Kommissye i Jurydykcyę Sadową, niemniej przez Wojsko przetoż, a w ciągu najdalej Miesiąca od daty niniejszego Prawa, za ordynansem Komisji Wojskowej przez całe Wojsko Narodowe w Państwach Korony Polskiej, i Wielkiego Xestwa Litewskiego konsystuiące Wyznaczenie Nabożeństwa w jednym dniu po wszystkich

tarcza. Aby przeznaczenia tego dopełniło niemylnie, powinno zostawać ciągle pod posłuszeństwem Władzy Wykonawczej, stosownie do opisów Prawa; powinno wykonać Przysięgę na wierność Narodowi i Królowi, i na obronę Konstytucyi Narodowej. użytym być więc Wojsko Narodowe może na ogólną Kraju obronę, na strzeżenie Fortec i granic, lub na pomoc Prawu, gdyby kto Egzekucyi Jego nie był posłusznym.)

(29) DEKLARACYA STANÓW ZGROMADZONYCH.

WSZYSTKIE Prawa dawne i terazniejsze przeciwne niniejszej Konstytucyi, lub któremukolwiek jej Artykułowi znosimy, a opisy szczególne do Artykułów i każdej materyi w niniejszej Konstytucyi zamkniętych potrzebne, jako dokładniej wyszczególniające obowiązki i układ Rządu, za część składającą tę Konstytucyą deklarujemy. Władzy Wykonawczej zalecamy, aby Straż swe obowiązki natychmiast pod okiem Sejmu rozpoczęła i ciągle utrzymywała. BOGU Ojczyźnie uroczysięże przysięgamy na posłuszeństwo, na obronę wszystkimi ludzkimi siłami tej całej Konstytucyi, i takową przysięgę, za hasło rzetelnej miłości Ojczyzny dając, wykonanie onej nakazujemy natychmiast tu w Warszawie przez wszystkie Kommissye i Jurydykcyę Sądowe, niemniej przez Wojsko przytomne, a w ciągu najdalej Miesiąca od daty niniejszego Prawa, za ordynansem Komisji Wojskowej przez całe Wojsko Narodowe w Państwach Korony Polskiej, i Wielkiego Xięstwa Litewskiego konsystujące Wyznaczenie Nabożeństwa w jednym dniu po wszystkich

w całym Kraiu Kościołach, to jest: dnia ósmego Miesiąca Maia Roku bieżącego, na poziewanie BOGU za zdarzoną chwilę pomyślną, wydobycia Polski z pod przemocy obcej, i nieładu domowego; za przywrócenie Rządu, który najsukuteczniej wolność nasza prawdziwa, i całość Polski zabezpieczyć może; za postawienie tym sposobem Ojczyzny naszej na stopniu mogącym prawdziwą w oczach Europy zyskać iey Konfederacyą, Przewielebnym Biskupom zalecamy, naznaczając Dzień Świętego STANISŁAWA Biskupa i Męczennika, Patrona Korony Polskiej, za uroczysty w Roku, który My i Potomkowie Nasi obchodzić będziemy, za dzień poświęcony Najwyższej Opatrzności, po którym Ojczyzna śmiało i bezpiecznie po tylu nieszczęściach odetchnąć może. Chcemy oraz, aby Duchowieństwo tak Świeckie, jako i Zakonne w naukach Chrzesciaskich, które Prawowiernemu winno ludowi, nie przestawało zachęcać wszystkich do podobnych BOGU dziekczynien. Aby zaś potomne wieki tym silniej czuć mogły, iż dzieło tak pożądane! O pomimo największe trudności i przeszkody, za pomocą Najwyższego losami Narodów Rządzący do skutku przywodząc, nie utraciliśmy tej szczęśliwej dla ocalenia Narodu pory, uchwalamy: aby na tę pamiątkę Kościoł ex Voto wszystkich Stanów był wystawiony, i Najwyższej Opatrzności poświęcony. Uczyniwszy zadość radości powszechnej, dajemy pilne oko na ubezpieczenie tej Konstytucyi, stanowiąc: 12 Ktobykolwiek śmiały być przeciwnym

w całym Kraiu Kościołach, to jest: dnia ósmego Miesiąca Maia Roku bieżącego, na podziękowanie BOGU za zdarzoną chwilę pomyślną, wydobywania Polski z pod przemocy obcej, i nieładu domowego; za przywrócenie Rządu, który najsukuteczniej wolność naszą prawdziwą, i całość Polski zabezpieczyć może; za postawienie tym sposobem Ojczyzny naszej na stopniu mogącym prawdziwą w oczach Europy zyskać jej Konfederacyą, Przewielebnym Biskupom zalecamy, naznaczając Dzień Świętego STANISŁAWA Biskupa i Męczennika, Patrona Korony Polskiej, za uroczysty w Roku, który My i Potomkowie Nasi obchodzić będziemy, za dzień poświęcony Najwyższej Opatrzności, po którym Ojczyzna śmiało i bezpiecznie po tylu nieszczęściach odetchnąć może. Chcemy oraz, aby Duchowieństwo tak Świeckie, jako i Zakonne w naukach Chrzesciaskich, które Prawowiernemu winno ludowi, nie przestawało zachęcać wszystkich do podobnych BOGU dziekczynien. Aby zaś potomne wieki tym silniej czuć mogły, iż dzieło tak pożądane, pomimo największe trudności i przeszkody, za pomocą Najwyższego losami Narodów Rządzący do skutku przywodząc, nie utraciliśmy tej szczęśliwej dla ocalenia Narodu pory, uchwalamy: aby na tę pamiątkę Kościoł ex Voto wszystkich Stanów był wystawiony, i Najwyższej Opatrzności poświęcony. Uczyniwszy zadość radości powszechnej, dajemy pilne oko na ubezpieczenie tej Konstytucyi, stanowiąc: iż Ktobykolwiek śmiały być przeciwnym

niniejszej Konstytucyi, lub targać się na iey zepfucie, albo wzruszać Ipokojność dobrego i szczęśliwego wyui być zaczynającego Narodu, przez zaliewanie nieufności, przewrotne łomaczenie Konstytucyi, a tym bardziej przez formowanie iakiegokolwiek w Kraiu rokoszu, czyli Konfederacyi, onej przodkował, lub iakowym sposobem do tego dokładał się, ten za nieprzyjaciela Ojczyzny, za Jey zdraycę, za Buntownika uznany, najsurowszemi karami natychmiast przez Sad Sejmowy ukarany będzie. Dla czego nakazujemy, aby Sad Sejmowy W komplecie nieprzerwanym tu w Warszawie agitował się, Sessye swoje od 0 dnia do dnia limitował; wszystkich zaś doniesionych fobie przez dobrze ofiadłego Obywatela delacya biorącego, w assystencyi Instygatorów Obojga Narodów o podniesienie rokoszu, lub namawianie do niego, natychmiast sadził, o Ofobach wyrokowi fowemu mających podlegać ubezpieczali; do czego Wojska Narodowe za zniefieniem iey Sadu z Władzą Wykonawczą, mają być gotowe i powolne. Haje Actum z C SEYMIKI PRAWO UCHWALONE DNIA 24 MARCA 1791. I. Co 30 mieysca Seymikow. 1. NA każdy Seymik jedno Miasto, a w Mieście jedno mieysce do Seymowania raz na zawsze naznaczamy. 2. Takowe Konstytucyine dla Seymikow Miasta! w nich mieysca, na koncu Rozdziału tego o Seymikach, Ipisane kładziemy. 3. Gdyby przypadek iaki zniszczył! Miasto, lub w nim mieysce Seymikom O SETmar.34 z przeznaczone, Komisja Woiewódzka

niniejszej Konstytucji, lub targać się na jej zepsucie, albo wzruszać spokojność dobrego i szczęśliwym być zaczynającego Narodu, przez zalewanie nieufności, przewrotne tłumaczenie Konstytucji, a tym bardziej przez formowanie jakiegokolwiek w Kraju rokoszu, czyli Konfederacyi, onej przodkował, lub jakowym sposobem do tego dokładał się, ten za nieprzyjaciela Ojczyzny, za Jej zdrajcę, za Buntownika uznany, najsurowszymi karami natychmiast przez Sąd Sejmowy ukarany będzie. Dla czego nakazujemy, aby Sąd Sejmowy w komplecie nieprzerwanym tu w Warszawie agitował się, Sessye swoje od dnia do dnia limitował; wszystkich zaś doniesionych sobie przez dobrze osiadłego Obywatela delacją biorącego, w asystencji Instygatorów Obojga Narodów o podniesienie rokoszu, lub namawianie do niego, natychmiast sądził, o Osobach wyrokowi swemu mających podlegać ubezpieczał się; do czego Wojska Narodowe za zniesieniem się Sądu z Władzą Wykonawczą, mają być gotowe i powolne. Haec Actum z C SEYMIKI PRAWO UCHWALONE DNIA 24 MARCA 1791. I. Co do miejsca Seymików. 1. Na każdy Seymik jedno Miasto, a w Mieście jedno miejsce do Seymikowania raz na zawsze naznaczamy. 2. Takowe Konstytucyjne dla Seymików Miasta i w nich miejsca, na końcu Rozdziału tego o Seymikach, spisane kładziemy. 3. Gdyby przypadek jaki zniszczył Miasto, lub w nim miejsce Seymikom z przeznaczone, Komisja Wojewódzka

lub Powiatowa, pod której wydzia sem to Miasto zostawał będzie, doniesie o tym Straży, i razem poda inne naydopodnieytze dla Seymikow mieyfce, Straz tak podane sobie miejsce oznać czy i obwieści za uniwerlafem Króleń wskim. 4. Miejsce tak oznaczone fluzyc nie ma Seymikom, tylko doczesnie: skoro bowiem miejsce Konstytucyjne restaurowane będzie, Komisja Woiewódzka lub Powiatowa doniesie o tym Straży, która obwieścić powinna za Un wersań Iem Królewskim powrót Seymikow do Konstytucyjnego miejsca. 5. Na árzodku miejsca Seymikom przeznaczonego, ma być Stół, i to będzie miejsce Kola Porzadkowego. 6. Przygotowanie miejsca Seymikoń vego do porzadku, w iakim otdad Sevmiki odprawiać sie powinny; tudziez opatrzenie potrzeb wizelkich do Kofa Porzadkowego. i Elekcyi przez Wota Sekretne nalezeć ma do Komñ missyi Woiewódzkiej lub Powiatowej. Skromny iey na to wydatek, powróca Oby watele przez dobrowolna skladke.35) C II. Co 30 czasu Seymikom iyznaczonego. 1. Seumikom Elekcyjnym Poselskim. i Kommißsarzow Woiewodzkich, lub Powiatowych, termin co lat Qwie. Dzień osmnasty u Miesigcu Sienpniu dyznaczymy, poczynaigc w roku prayñ satym 4792. 2. Seymikom Deputackim i Gospoðarñ sim, co rok, Dzień Czternasty w Mieñ sigcu Lutyin..Seymikom Relacyjnym po Sejmie Oroynaryjnym, nazajutrz po skonczonñ ych Seymikach Deputackich, lub Goñ spoarskich. 4. Po kazdym zas oobyciu Sejmu goñ towego, jezeli naudaley we Qwa

lub Powiatowa, pod której wydziałem to Miasto zostawać będzie, doniesie o tym Straży, i razem poda inne najdogodniejsze dla Seymików miejsce, Straż tak podane sobie miejsce oznaczy i obwieści za Uniwersałem Królewskim. 4. Miejsce tak oznaczone służyć nie ma Seymikom, tylko docześnie: skoro bowiem miejsce Konstytucyjne restaurowane będzie, Komisja Wojewódzka lub Powiatowa doniesie o tym Straży, która obwieścić powinna za Uniwersałem Królewskim powrót Seymików do Konstytucyjnego miejsca. 5. Na środku miejsca Seymikom przeznaczonego, ma być Stół, i to będzie miejsce Koła Porządkowego. 6. Przygotowanie miejsca Seymikowego do porządku, w jakim odtąd Seymiki odprawiać się powinny; tudzież opatrzenie potrzeb wszelkich do Koła Porządkowego i Elekcyi przez Wota Sekretne należeć ma do Kommissyi Wojewódzkiej lub Powiatowej. Skromny jej na to wydatek, powrócą Obywatele przez dobrowolną składkę. 35) C II. Co do czasu Seymikom wyznaczonego. 1. Seymikom Elekcyjnym Poselskim i Kommissarzów Wojewódzkich, lub Powiatowych, termin co lat Qwie. Dzień osmnasty w Miesiącu Sierpniu wyznaczamy, poczynając w roku przyszłym 4792. 2. Seymikom Deputackim i Gospodarskim, co rok, Dzień Czternasty w Miesiącu Lutym. Seymikom Relacyjnym po Sejmie Ordynaryjnym, nazajutrz po skończonych Seymikach Deputackich, lub Gospodarskich. 4. Po każdym zaś odbyciu Sejmu gotowego, jeżeli nadaley we Qwa

Mieñ face, nie będzie przypadat Seymik nayñ pierwszy, Ola zdania Relacyi Postom; teoy takim Seymikom Relacyjnym iu tugoñni osm termin oznaczamu. A gouby termin tuch Seymnikow Relacyiñ ych, miat zabierac czas Sejmu gotoñ uwego nowo zwotac fię maigcego; na ten czas z Qwóch lub trzech oobutych. xwolañ Seumu gotouego, z0a8za C 2Postouie Relacya na naypierusxym Seymiku. 5. Wiele razy zas Urzad Elekcyjny wakować będzie, wybór na ten Urzad, na Laypierzszym z tych Seymiku nañ stepowac pouinien. 6. Każdy Seymik, podług ustawy fwoiey, w terminie fobie naznaczoñ nym odprawiać się będzie z mocy Prañ wa samego, choëby nawet Uniwerlañ low nie byio. III. Co 30 czasu Sessyi Seymik ouych. 1. Sejmiki tak na Qniu pierwszym, iako i hastepne Sessye, o goozinie dzieñ wigtey zrana zaczynac się maig. 2. Przeo zaczeciem Seymiku o goozioñ

nie pót 30 Qziewigtey, ive iszystkie ozmony bedacych h'osciotow micusco wych. Prezyouiqcy uderzyj kaze: które Oxwonienie trivac ma az 30 godziny dziewvigtey, a w przeciagu Ozivonienia tego oopraunac się bęzie Msza Sivięta ola Seymikuiaacuch.37) Sessye Seymikoue truaé pouinnng 8° godziny trzeciej po potuoniu, wyia toszy przypadelc. gdyby się iednomgslnie agodżono na pręosze folwowante. Po vvinna iednak dtuzey trivaé Sessya iak d0 trzeciej, goyby tego Jokonczenie wotowania wyciagato. 4. Sesfye nie mogą być folwowane na dluzey, iak na dzien

Miejsce, nie będzie przypadać Seymik na pierwszy, dla zdania Relacyi Posłów; tedy takim Seymikom Relacyjnym już tygodni osiem termin oznaczamy. A gdyby termin tych Seymików Relacyjnych, miał zabierać czas Sejmu gotowego nowo zwołać się mającego; na ten czas z dwóch lub trzech odbytych zwołań Sejmu gotowego, złożwszy Posłowie Relacyą na najpierwszym Seymiku. 5. Wiele razy zaś Urząd Elekcyjny wakować będzie, wybór na ten Urząd, na najpierwszym z tych Seymików następować powinien. 6. Każdy Seymik, podług ustawy swojej, w terminie sobie naznaczonym odprawiać się będzie z mocy Prawa samego, choćby nawet Uniwersałów nie było. III. Co do czasu Sessyi Seymikowych. 1. Sejmiki tak na dniu pierwszym, jako i następne Sessye, o godzinie dziewiątej z rana zaczynać się mają. 2. Przed zaczęciem Seymiku o godzinie pół do dziewiątej, we wszystkich dzwonach będących Kościołów miejscowych. Prezydujący uderzyć każe: które Dzwonienie trwać ma aż do godziny dziewiątej, a w przeciągu Dzwonienia tego odprawiać się będzie Msza Święta dla Seymikujących. 37) Sessye Seymikowe trwać powinny do godziny trzeciej po południu, wyjąwszy przypadek, gdyby się jednomyślnie zgodzono na przedłużenie. Powinna jednak dłużej trwać Sessya jak do trzeciej, gdyby tego dokończenie wotowania wyciągało. 4. Sessye nie mogą być przedłużone na dłużej, jak na dzień

następny, w dniu Święte po odprawionym Nabo zenstwie, Seffya zaczynać się będzie. IV. Co 30 Osob, miejsce i glos na Seginikach maiqcyh. Mieyfce i glos na Sejmikach mają w swoim Powiecie Szlachta: i Wszyscy Dziędrice Szlachta, iaki ccoliviekz suiego dziedzictua Ziemsce go. i2 posesji sivoich Dobr teyze natu ry in potioritate mianych, Podatek do Skar bu Rzeczypospolitej optacaiaey. Tuóziez za z cia Roozicow ich Synowie niewyózieleni. 2. Bracia rodzeni po Oycu dżicōzi ctuo maiqcy, iesacze nie dzielni.Zastawnicy Szlachta ci tylko, którzy z sivyh possessyi oplacaia po datku Oziesiqtego grosza Ztotyh Sto. 4. Szlachta Possessorowie dożyivotni, którzy z Dóbr Ziemijskich podatku Rze pltey dziesiatego grosza oplacaia Zto tuch Sto. Saelachta u stuzbie Woysstoueu będąca. posesje u ulasnych Ziemiach, lub Powiatach, Praivem za dostateczne uznane maiaca, w czasie pokoju, urlo powvani respectivè oo swoich Kommenô. 6. Kazda Possefrya w zumż wyrazo nych Punktach iyszczególniona, rozu miec się ma za prairng, gou przed rokiem urzędownie nabyta, i aktualuie posiadana bęzie. V. Co d0 Osob gtosu na Sejmikach nie maiacyh. Glofu na Sejmikach nie mają: 1. Nayprzóo Szlachta, Którzy nie beoq micli kótreykolicivk aktualneyPossessyi, w Prawie teraznieyszym o Seyinilcach uyszczególnionej. 2. Sxlachta na gruntach badz Kró leistich Duchoivnich lub Ziemijskich, choébu Prawein Dsiedzicznym fiedzaca, ale wtadzy zwierzchuey prywatney po olegla cxyli tez d0 oplacenia

****następny, w dni Święte po odprawionym Nabożeństwie, Sessya zaczynać się będzie.**

IV. Co do Osób, miejsce i głos na Sejmikach mających.

Miejsce i głos na Sejmikach mają w swoim Powiecie Szlachta: i Wszyscy Dziedzice Szlachta, jakiegokolwiek swojego dziedzictwa Ziemijskiego, iż posesji swoich Dóbr tejez natury in potioritate mianych, Podatek do Skarbu Rzeczypospolitej oplacający. Tudziez za życia Rodziców ich Synowie niewydzienieni.

2. Bracia rodzeni po Ojcu dziedzictwo mający, jeszcze nie dzielni. Zastawnicy Szlachta ci tylko, którzy z swoich possessyi oplacają podatku Dziesiątego grosza Złotych Sto.

4. Szlachta Possessorowie dożywotni, którzy z Dóbr Ziemijskich podatku Rzeczypospolitej dziesiątego grosza oplacają Złotych Sto.

5. Szlachta u służbie Wojskowej będąca, posesje w własnych Ziemiach, lub Powiatach, Prawem za dostateczne uznane mająca, w czasie pokoju, urlopowani respective od swoich Komend.

6. Każda Possessya w wyżej wyrażonych Punktach wyszczególniona, rozumieć się ma za prawną, gdy przed rokiem urzędownie nabyta, i aktualnie posiadana będzie.

V. Co do Osób głosu na Sejmikach nie mających.

Głosu na Sejmikach nie mają:

1. Najprzód Szlachta, Którzy nie będą mieli któregokolwiek aktualnej Possessyi, w Prawie teraźniejszym o Seymikach wyszczególnionej.

2. Szlachta na gruntach bądź Królewskich Duchownych lub Ziemskich, choćby Prawem Dziedzicznym siedząca, ale władzy zwierzchniej prywatnej podległa czyli też do opłacenia**

czyliż, tej posługi z gruntu komu obowiązana. Szlachta grunta Ordynackie, choć Dziedzictwem posiadająca, lecz z tychże gruntów, 30 stuSby prywatney Ordynackiey obowiązana. 4. Szlachta Dzierżawcy arendowni. 5. Niemający lat osiemnastu skończonych. 6. Crimine notati, po Kondemnacie, lub Dekrecie, choćby nieostatecznym. VI. Eto może być Kandydatem 30 Elekcyi Kandydatem do Elekcyi będzie: 1. Do Urzędów Elekcyjnych, a zatem wszystkich Funkcyj, Eto z Dziedzicznych Possessyi, jakkolwiek 30 Skarbu Rzepltey płaci podatek. 2.2 Woyskowych, Szlachta w aktualney służbie będąca, posesje dziedziczne mająca, po uystuzeniu osobistym lat szesciu w loysku Rzepltey, 30 funkcyj tylko Poselskiej obrani być mogą: po kómu obowigzek do wybrania na rzeczona Funkcja nie mają po? padać ci, którzy już Funkcja publiczną oobyl. VII. Kto nie może być obranym. Nie może być obranym: 1. Kto nie jest obecnym na Seymiku. 2. Kto nie ma skończonych lat Quindziesu trzech. Kto ani razu nie był na Funkcji publicznej, albo iestacz nie był Fomifarszem Porzadkowym Woiewództwim, lub Powiatowym przez zupełne lat Qwa. 4. Kto nie jest uwolniony à Scartabellatu. 5. Na kim w Sprawie Cywilnej zarzucona jest Kondemnata. VIII. Co 30 sposobu podawwania się na Kandydatów do Elekcyi. Chcący być obrani 30 Funkcji lub Urzędu, bezie miał iivolnosé albo w Rancellaryi oswiadczyć przed Seym-

czyliż, tej posługi z gruntu komu obowiazana. Szlachta grunta Ordynackie, choć Dziedzictwem posiadająca, lecz z tychże gruntów, do służby prywatnej Ordynackiej obowiazana.

4. Szlachta Dzierżawcy arendowni.

5. Niemający lat osiemnastu skończonych.

6. Crimine notati, po Kondemnacie, lub Dekrecie, choćby nieostatecznym.

VI. Kto może być Kandydatem do Elekcyi.

Kandydatem do Elekcyi będzie:

1. Do Urzędów Elekcyjnych, a zatem wszystkich Funkcyj, kto z Dziedzicznych Possessyi, jakkolwiek do Skarbu Rzeczypospolitej płaci podatek.

2. Wojskowych, Szlachta w aktualnej służbie będąca, posesje dziedziczne mająca, po wysłużeniu osobistym lat sześciu w Wojsku Rzeczypospolitej, do funkcji tylko Poselskiej obrani być mogą: pod który obowiązek do wyboru na rzeczoną Funkcją nie mają podpadać ci, którzy już Funkcją publiczną odbyli.

VII. Kto nie może być obranym.

Nie może być obranym:

1. Kto nie jest obecnym na Sejmiku.
2. Kto nie ma skończonych lat czterdziestu trzech.
3. Kto ani razu nie był na Funkcji publicznej, albo jeszcze nie był Kommissarzem Porządkowym Wojewódzkim, lub Powiatowym przez zupełne lat dwa.
4. Kto nie jest uwolniony z Scartabellatu.
5. Na kim w Sprawie Cywilnej zarzucona jest Kondemnata.

VIII. Co do sposobu poddawania się na Kandydatów do Elekcji.

Chcący być obrani do Funkcji lub Urzędów, będzie miał wolność albo w Kancellarii oświadczyć przed Seymi-

kiem chęć swoją, albo przez pismo na Sejmikach przed Zagajającym. Co jednak nie ma wiązać Zadania Sejmiku, w wyborze nawet nie podających się za Kandydatów. IX. Co do porządku początkowego Sejmików. 1. Dniem pierwszy przed czasem Sejmiku z Prawa oznaczonym, Kommissar Wojska Rzeczypospolitej ustąpić powinien z miasta Sejmiku przeznaczonego, i nie pierwszy do niego powrócić, aż po skończonych Sejmikach: co się nie ma ścierać do Miasta Rezydencyi Królewskiej, do Fortec Rzeczypospolitej, iako też i Prezydów Trybunałskich. 2. W czasie i miejscu przez Prawo terazniejsze dla Sejmiku oznaczonym. Senatorowie, Urzednicy Narodowi i miejscowi, Kommissarze Wojewódzcy lub Powiatowi, Ex-Prefekci i Ex-Deputaci, nakoniec Obywateli Rangi Wojskowej wyższego Sztabu aż do Majora inclusive, zasiada w kolestofu postawionego na środku miejsca Sejmikowego, i tym sposobem robią koto Porządkowe. 3. Senator miejscowy pierwszy w Porządku lub w niebytuosci Senatorskiej, Urzednik pierwszy w porządku Sejmiku zagaić, i prezydować będzie. A w niebytuosci Urzednika, Kommissarz Wojewódzki, lub Powiatowy także pierwszy z porządku, a gdyby i tego nie było, tedy ten przytomny, Który Funkcją publiczną odbył, najprzód Ex-Prefekt, zachowywać między Ex-Postami w tym porządek, kto pierwszy był na funkcji, i w jakim porządku umieszczony był w

kiem chęć swoją, albo przez pismo na Sejmikach przed Zagajającym. Co jednak nie ma wiązać Zadania Sejmiku, w wyborze nawet nie podających się za Kandydatów.

IX. Co do porządku początkowego Sejmików.

1. Dniem pierwszej przed czasem Sejmikom z Prawa oznaczonym, Komendy Wojska Rzeczypospolitej ustąpić powinny z miasta Sejmikom przeznaczanego, i nie pierwszej do niego powrócić, aż po skończonych Sejmikach: co się nie ma ścierać do Miasta Rezydencyi Królewskiej, do Fortec Rzeczypospolitej, jako też i Prezydów Trybunalskich.

42) 2) W czasie i miejscu przez Prawo terazniejsze dla Sejmików oznaczonym, Senatorowie, Urzędnicy Narodowi i miejscowi, Kommissarze Wojewódzcy lub Powiatowi, Ex-Posłowie i Ex-Deputaci, nakoniec Obywatele Rangi Wojskowej wyższego Sztabu aż do Majora inclusive, zasiądą w koło stołu postawionego na środku miejsca Sejmikowego, i tym sposobem zrobią koło Porządkowe.

3. Senator miejscowy pierwszy w Porządku lub w niebytności Senatorsa, Urzędnik pierwszy w porządku Sejmik zagaiać, i prezydować będzie. A w niebytności Urzędnika, Kommissarz Wojewódzki, lub Powiatowy także pierwszy z porządku, a gdyby i tego nie było, tedy ten przytomny, który Funkcją publiczną odbył, najprzód Ex-Posel, zachowując między Ex-Posłami w tym porządek, kto pierwszej był na funkcji, i w jakim porządku umieszczony był w**

Laudum, w nieprzytomności zaś Ex-Posła pierwszej Ex-Deputat; między Ex-Deputatami ten sam porządek pierwszeństwa zachowany być ma, inki jest dla Ex-Postów przepisany. Naostatek, ile kroćby żadnego z tych nie było, Obywatel najstarszy w wieku, Sejmik zagaiać i prezydować będzie. 4. Gdyby który z tych obecnie przytomny w miejscu Sejmikowania, Sejmiku zagaiać nie chciał w miejscu i w czasie z Prawa naznaczonym, albo gdyby sam był Kandydatem do Funkcji, lub Urzędu w zamiarze Elekcji będącego, wtedy pierwszy po nim w porządku według Prawa, Sejmik zagaiać i prezydować będzie. 5. Po zagaieniu wezwie jednego z Obywatelów do przeczytania donosnym głosem Prawa tego o Sejmikach. 6. Kommissar Wojewódzki lub Powiatowy, odda do rąk Prezydującego Księgi Ziemianska, spisana, podług przepisów osobnego na to Prawa. 7. Kancellaryi oddadzą Prezydującemu Regestr Kandydatów do przypisania Elekcji, jeżeli się którzy z Obywatelów w Kancellaryi zapisali. W tymże czasie Obywatele, którzy będą chcieli być umieszczonymi w liczbie Kandydatów, a w Kancellaryi nie zapisali się, oświadczą Zadanie swoje na piśmie, które Prezydującemu oddadzą. O 44) 8. Po czym Prezydujący ogłosi Regestr wszystkich Kandydatów. X. Co 30 Rugów Ofób koła porządkowego i Kandydatów. 1. Po odbyciu tego pierwszego Sejmikowania Obrządku, jeżeli kto z Sejmikujących ma

Laudum, w nieprzytomności zaś Ex-Posła pierwszej Ex-Deputat; między Ex-Deputatami ten sam porządek pierwszeństwa zachowany być ma, jaki jest dla Ex-Posłów przepisany. Naostatek, ilekroćby żadnego z tych nie było, Obywatel najstarszy w wieku, Sejmik zagaiać i prezydować będzie.

4. Gdyby który z tych obecnie przytomny w miejscu Sejmikowania, Sejmiku zagaiać nie chciał w miejscu i w czasie z Prawa naznaczonym, albo gdyby sam był Kandydatem do Funkcji, lub Urzędu w zamiarze Elekcji będącego, wtedy pierwszy po nim w porządku według Prawa, Sejmik zagaiać i prezydować będzie.

5. Po zagajeniu wezwie jednego z Obywatelów do przeczytania donośnym głosem Prawa tego o Sejmikach.

6. Kommissya Wojewódzka lub Powiatowa, odda do rąk Prezydującego Księgę Ziemiańską, spisana, podług przepisów osobnego na to Prawa.

7. Kancellarye oddadzą Prezydującemu Regestr Kandydatów do przypadającej Elekcji, jeżeli się którzy z Obywatelów w Kancellaryi zapisali. W tymże czasie Obywatele, którzy będą chcieli być umieszczonymi w liczbie Kandydatów, a w Kancellaryi nie zapisali się, oświadczą Zadanie swoje na piśmie, które Prezydującemu oddadzą.

O 44)0

8. Po czym Prezydujący ogłosi Regestr wszystkich Kandydatów.

X. Co do Rugów Osób koła porządkowego i Kandydatów.

1. Po odbyciu tego pierwszego Seymikowania Obrządku, jeżeli kto z Seymikujących ma

obiekcyę do uczynienia przeciw Prezydującemu, Osobom Koła Porządkowe składającym, lub Kandydatom, ma je podać na piśmie Prezydującemu. 2. Gdyby sam Prezydujący był pod obiekcyą, wtedy aż do czasu ułatwienia onej, ustąpić powinien miejsce Prezydencji pierwszemu mu w porządku, przeciwko któremu obiekcyi niema. 3. Jeżeli Obiekcyę iakie nie ułatwiono zostanie, Prezydujący wepół z Ofobami w kole porządkowym zaliadaiaceni (wytawszy Kandydatów, i tych co są pod Obiekcyą) rozwiązywać będą, podług Praw w Rozdziale tym o Seymikach zawartych, ważność każdej z ofobna Obiekcyi unanimitate, vel pluralitate Votorum przez sekretne kreski. 45)(XI. Co 30 Elekcji Marszałka Seymikowego i assessorów i honorów, oraz Assessorów u Litwie. 1. Po odbytych Rugach takowych, co do Osób Koła Porządkowego, i Kandydatów, Prezydujący w Koronie przytapi nieodwłocznie do Elekcji Marszałka Seymikowego i sześciu Assessorów. 2. W W. X. Litewskim Prezydujący pierwszy w porządku, podług powyższych Praw przepisów, będzie oraz Marszałkiem Seymikowym; Urzędu zaś jego obowiązki też same będą, które Prawem terazniejszym są przepisane dla Marszałka Seymikowego w Koronie. 3. Marszałek Seymikowy w Litwie. po odbytych Rugach Osób Koła Porządkowego i Kandydatów, przystąpi nieodwłocznie do Elekcji sześciu Affefforów. 4. Marszałek Seymikowy i Assessorowie w Koronie, tudzież Affefforowie

obiekcyę do uczynienia przeciw Prezydującemu, Osobom Koła Porządkowe składającym, lub Kandydatom, ma je podać na piśmie Prezydującemu.

2. Gdyby sam Prezydujący był pod obiekcyą, wtedy aż do czasu ułatwienia onej, ustąpić powinien miejsce Prezydencji pierwszemu mu w porządku, przeciwko któremu obiekcyi nie ma.

3. Jeżeli Obiekcy jakie nie ułatwione zostaną, Prezydujący wspólnie z Osobami w kole porządkowym zasiadającymi (wyjawszy Kandydatów, i tych co są pod Obiekcy) rozwiązywać będą, podług Praw w Rozdziale tym o Seymikach zawartych, ważność każdej z osobna Obiekcy unanimitate, vel pluralitate Votorum przez sekretne kreski.

45) (XI. Co do Elekcyi Marszałka Seymikowego i assessorów i chorąży, oraz Assessorów u Litwie.

1. Po odbytych Rugach takowych, co do Osób Koła Porządkowego, i Kandydatów, Prezydujący w Koronie przystąpi nieodwłocznie do Elekcyi Marszałka Seymikowego i sześciu Assessorów.

2. W W. X. Litewskim Prezydujący pierwszy w porządku, podług powyższych Prawa przepisów, będzie oraz Marszałkiem Seymikowym; Urzędu zaś jego obowiązki też same będą, które Prawem teraźniejszym są przepisane dla Marszałka Seymikowego w Koronie.

3. Marszałek Seymikowy w Litwie, po odbytych Rugach Osób Koła Porządkowego i Kandydatów, przystąpi nieodwłocznie do Elekcyi sześciu Assessorów.

4. Marszałek Seymikowy i Assessorowie w Koronie, tudzież Assessorowie

wie w Litwie wybierani będą z Osób w Kole Porządkowym zasiadających, wyjawszy Senatorów i Kandydatów. 5. Sposób Elekcyi Marszałka Seymikowego i assessorów w Koronie jest następujący: Na Stole Koła Porządkowego postawione będzie naczynie otwór z góry mające, i suknem okryte, w to naczynie włoży Prezydujący tyle galek, ile będzie w Kole Porządkowym Osób takich, których Prawo wybierać pozwala na Marszałka Seymikowego i assessorów. Między temi galkami, które wszystkie jednej wielkości i kształtu być powinny, siedem będzie galek odmiennego koloru. Prezydujący czytać będzie kolejno Imiona Osób Koła Porządkowego, według Prawa spisane, a w tymże czasie Dziecię ciągnąć będzie galki z wyżej rzeczonych naczyń. Na każde przeczytane Imię wyciągniona galka biała będzie nullitatis; galka zaś odmiennego koloru pierwsza, Marszałka Seymikowego oznaczy, inne zaś sześć, sześciu Assessorów, tym porządkiem zasiadających, iakim galki wyciągnione będą. 6. Ten sam sposób flużyć ma i W. X. Litewskiemu, co do Elekcyi sześciu Assessorów, z tą tylko różnicą; iż Prezydujący liczony nie będzie między Osobami z Koła Porządkowego do wyboru na Affefforów Prawo mającemi, Gafek zaś odmiennego koloru ma być sześć tylko, z których pierwszą wyciągniona, Pierwszą Affeffora, inne zaś pięć, pięciu z kolej idących

wie w Litwie wybierani będą z Osób w Kole Porządkowym zasiadających, wyjawszy Senatorów i Kandydatów.

Sposób Elekcyi Marszałka Seymikowego i assessorów w Koronie jest następujący: Na Stole Koła Porządkowego postawione będzie naczynie otwór z góry mające, i suknem okryte, w to naczynie włoży Prezydujący tyle galek, ile będzie w Kole Porządkowym Osób takich, których Prawo wybierać pozwala na Marszałka Seymikowego i assessorów. Między temi galkami, które wszystkie jednej wielkości i kształtu być powinny, siedem będzie galek odmiennego koloru. Prezydujący czytać będzie kolejno Imiona Osób Koła Porządkowego, według Prawa spisane, a w tymże czasie Dziecię ciągnąć będzie galki z wyżej rzeczonych naczyń. Na każde przeczytane Imię wyciągniona galka biała będzie nullitatis; galka zaś odmiennego koloru

pierwsza, Marszałka Seymikowego oznaczy, inne zaś sześć, sześciu Assessorów, tym порядkiem zasiadających, jakim gałki wyciągnięte będą.

Ten sam sposób służyć ma i W. X. Litewskiemu, co do Elekcji sześciu Assessorów, z tą tylko różnicą; iż Prezydujący liczony nie będzie między Osobami z Koła Porządkowego do wyboru na Assessorów Prawo mającemi, Gałek zaś odmiennego koloru ma być sześć tylko, z których pierwsza wyciągnięta, Pierwszego Assessora, inne zaś pięć, pięciu z kolei idących

Affeforow oznacza. 7. Wybrani Marszałek Seymikowy i Assefsorowie w Koronie, tudzież Assefsorowie w Litwie, wykonaia Przyfiegę przed Prezydującym na Rote nikey przepisana. Marszałek zaś Seymikowy w Litwie wykona Przysięgę na te Rote przed Pierwszym w porządku po sobie. 8. Tak wybrani i przysięgli, Marszałek Seymikowy z Assessorami w Koronie, tudzież Assefsorowie w Litwie odbywać mają powinności urzędowania Iwego na wszystkich Sejmikach, kto re w jednym terminie podług Prawa przypadłe, kolejno jeden po drugim następować będą. » Gdyby Marszałek Seymikowy w Koronie, dla słabości zdrowia, lub innej jakiej przyczyny, nie mógł, albo nie chciał odbywać powinności Prawem sobie przypisanych; wtedy pierwszy w Porządku Assessor miejsce jego zastąpi. XII. Co do sposobu, oraz porządku Elekcji, i Wotów sekretnych. 1. Przed przystąpieniem do Elekcji Marszałek Seymikowy czytać kaze w porządku deliberacji Uniwersał Proponycjami, tudzież przyłączone do nich Projekta od Króla i Straży przysłane na Seymik Poselski. 2. Seymikujący wszyscy na Parafie podzieleni, wyjawszy Osoby w Kole Porządkowym umieszczone, otaczać będą Koło Porządkowe, czego doziierać mają najniżsi z porządku Urzędnicy miejscowi. 3. Ktoby z Kandydatów odstępował swej pretenfji; oświadczyć to ma na piśmie, które Marszałkowi Seymikowemu odda: Lecz po rozpoczęty Elekcji przez wotowanie, już nie wolno będzie Żadnemu z

Assessorów oznacza. 7. Wybrani Marszałek Seymikowy i Assessorowie w Koronie, tudzież Assessorowie w Litwie, wykonają Przysięgę przed Prezydującym na Rotę niniejszą przepisana. Marszałek zaś Seymikowy w Litwie wykona Przysięgę na tę Rotę przed Pierwszym w porządku po sobie.

8. Tak wybrani i przysięgli, Marszałek Seymikowy z Assessorami w Koronie, tudzież Assessorowie w Litwie odbywać mają powinności urzędowania swego na wszystkich Sejmikach, które w jednym terminie podług Prawa przypadną, kolejno jeden po drugim następować będą.

9. Gdyby Marszałek Seymikowy w Koronie, dla słabości zdrowia, lub innej jakiej przyczyny, nie mógł, albo nie chciał odbywać powinności Prawem sobie przypisanych; wtedy pierwszy w Porządku Assessor miejsce jego zastąpi.

XII. Co do sposobu, oraz porządku Elekcji, i Wotów sekretnych.

1. Przed przystąpieniem do Elekcji Marszałek Seymikowy czytać kaze w porządku deliberacji Uniwersał z Propozycjami, tudzież przyłączone do nich Projekta od Króla i Straży przysłane na Seymik Poselski.

2. Seymikujący wszyscy na Parafie podzieleni, wyjawszy Osoby w Kole Porządkowym umieszczone, otaczać będą Koło Porządkowe, czego doziierać mają najniżsi z porządku Urzędnicy miejscowi.

3. Ktoby z Kandydatów odstępował swej pretensyi; oświadczyć to ma na piśmie, które Marszałkowi Seymikowemu odda: Lecz po rozpoczętej Elekcji przez wotowanie, już nie wolno będzie żadnemu z

Kandydatów odstępować swej pretensyi. 4. Marszałek Seymikowy przeczyta głośno Regestr Kandydatów do przypada- 490 oddaleni, albo sami dobro wolnie preten- syi swojey w podanym piśmie zrzekli się. 5. Tak przeczytawszy Regestr pozostałych Kandydatów, głośno zapyty- wac będzie po trzykroć o zgodę na każdego z osobna Kandydata: Na którego jednomyślna nastąpi zgoda, tegoż z As- sessorami zakonotuje. Gdyby zaś nie było jednomyślnej zgody na którego z Kandydatów; w ten czas na Zadanie, choćby jednego tylko z Seymikujących oświadczone na piśmie, i do rąk Mar- szalka Seymikowego oddane, przystać powinien do Elekcji per vota secreta na wszystkich Kandydatów. XIII. Sposób i porządek Elekcji per vota se- creta będzie następujący: 1. Przy Stole Koła Porządkowego tuż przy miejscu, które Marszałek Seymi- kowy zasiada, stać będzie naczynie Elekcyjne. 2. Naczynie to podzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy, z których jedna czarno pomalowana będzie z napisem: Negative. Druga biała z napisem: Affirmative. Z przedniej strony naczynia tego u dołu ma być dwoje zamkniętych drzwiczek, jedno do czarnej, drugie do białej połowy. Z tejże strony u góry będzie otwór, w który włożona ręka, wrzucić może gałkę

Kandydatów odstępować swej pretensyi.

4. Marszałek Seymikowy przeczyta głośno Regestr Kandydatów do przypadającej Elekcji, z wyrażeniem tych, którzy, albo z mocy Prawa na Rugach Koła Porządkowego od Kandydacyi są oddaleni, albo sami dobrowolnie pretensyi swojej w podanym piśmie zrzekli się.

490

5. Tak przeczytawszy Regestr pozostałych Kandydatów, głośno zapytywać będzie po trzykroć o zgodę na każdego z osobna Kandydata: Na którego jednomyślna nastąpi zgoda, tegoż z Assessorami zakonotuje. Gdyby zaś nie było jednomyślnej zgody na którego z Kandydatów; w ten czas na Zadanie, choćby i jednego tylko z Seymikujących oświadczone na piśmie, i do rąk Marszałka Seymikowego oddane, przystąpić powinien do Elekcji per vota secreta na wszystkich Kandydatów.

XIII. Sposób i porządek Elekcji per vota secreta będzie następujący:

1. Przy Stole Koła Porządkowego tuż przy miejscu, które Marszałek Seymikowy zasiada, stać będzie naczynie Elekcyjne.

2. Naczynie to podzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy, z których jedna czarno pomalowana będzie z napisem: Negative. Druga biała z napisem: Affirmative. Z przedniej strony naczynia tego u dołu ma być dwoje zamkniętych drzwiczek, jedno do czarnej, drugie do białej połowy. Z tejże strony u góry będzie otwór, w który włożona ręka, wrzucić może gałkę**

do czarnej, lub białej połowy. Naczynie to wewnątrz ma być suknem wybite. Gałki do wotowania będą wszystkie jednej wielkości, kształtu i koloru, liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Sejmikujących w Powiecie. 4. Naczynie Elekcyjne publicznie otwarte, i próżne okazane zamknięte zostanie. Klucz od jednych drzwiczek będzie przy Marszałku Sejmikowym, od drugich, przy ostatnim z porządku Assessorze. 5. Kandydaci podawani będą do Elekcji następującym sposobem: Imiona wszystkich Kandydatów na osobnych i równych Kartach zapisane, wrzucone będą do Naczynia suknem okrytego. Z tego Naczynia Dziecię wyciągnie jedne kartkę: Po czym Marszałek Sejmikowy przeczyta głośno Imię Kandydata, a potem kolejno wzywać będzie do wotowania jednego po drugim, najprzód z Assessorów, następnie z całego Koła Porządkowego, i każdemu przystępującemu do wotowania da jedną gałkę w miejscu, gdzie stoi naczynie Elekcyjne. 6. Gdy tak wotowanie Osób Koła Porządkowego zakończone zostanie: Jeden z Assessorów weźmie Księgę Ziemiańską przez Komisję Wojewódzką lub Powiatową podaną, iż niej czytając w porządku Parafii Imiona Sejmikujących, każdego z kolei bez opuszczenia jednego po drugim do wotowania wzywać będzie. Drugi Assessor każdemu do wotowania przystępującemu dawać ma jedną gałkę w miejscu, gdzie stoi naczynie Elekcyjne. Inni zaś

do czarnej, lub białej połowy. Naczynie to wewnątrz ma być suknem wybite. Gałki do wotowania będą wszystkie jednej wielkości, kształtu i koloru, liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Sejmikujących w Powiecie.

4. Naczynie Elekcyjne publicznie otwarte, i próżne okazane zamknięte zostanie. Klucz od jednych drzwiczek będzie przy Marszałku Sejmikowym, od drugich, przy ostatnim z porządku Assessorze.

5. Kandydaci podawani będą do Elekcji następującym sposobem: Imiona wszystkich Kandydatów na osobnych i równych Kartach zapisane, wrzucone będą do Naczynia suknem okrytego. Z tego Naczynia Dziecię wyciągnie jedną kartkę: Po czym Marszałek Sejmikowy przeczyta głośno Imię Kandydata, a potem kolejno wzywać będzie do wotowania jednego po drugim, najprzód z Assessorów, następnie z całego Koła Porządkowego, i każdemu przystępującemu do wotowania da jedną gałkę w miejscu, gdzie stoi naczynie Elekcyjne.

6. Gdy tak wotowanie Osób Koła Porządkowego zakończone zostanie: Jeden z Assessorów weźmie Księgę Ziemiańską przez Komisję Wojewódzką lub Powiatową podaną, iż niej czytając w porządku Parafii Imiona Sejmikujących, każdego z kolei bez opuszczenia jednego po drugim do wotowania wzywać będzie. Drugi Assessor każdemu do wotowania przystępującemu dawać ma jedną gałkę w miejscu, gdzie stoi naczynie Elekcyjne. Inni zaś

Assessorowie, każdy na osobnym papierze, zapisać będą Imiona wszystkich wotujących, zachowywać ten porządek, jakim wezwani wotowali. 7. Gdyby w czasie, kiedy Assessor z Księgi Ziemiańskiej po Imieniu wzywać będzie do wotowania, który z Sejmikuistów w porządku wezwany do wotowania nie stawał, wtedy po minionej kolei swojej, później wotować już prawa mieć nie będzie. D 22) 8. W ciągu wotowania; obiekty czyżnionie być mają, iezli iakie będą przeciwno zabieraiacemu się do wotowania, które Marszałek Sejmikowy, wraz z Assessorami, nieodwłocznie rozwiązać będzie, według wyższego Prawa, co do niemałych głoŃ na Sejmikach. 9 Zarzut niepossessjonalności lub niedostatecznej według Prawa Possessgi Ziemiańskiej, tak co do samej Possessji, iako teŃ, co do gatunku i wiełtoconey. 10. Gdy tak wszyscy z Sejmikuistów według Prawa, wota swoje na przeczytanego pierwszego Kandydata dadza; Marszałek Sejmikowy z Assessorami przelicza osobno gałki affirmative, i osobno negative: A potym przy imieniu ogłoszonego do Elekcji Kandydata zapisza, każdy na osobnym u siebie papierze, liczbe iednych i drugich galek. 11. Po skonczonym wotowaniu na pierwszego Kandydata, Dziecie

sposobem wyżej opisanym wyciągnie drugą Kartkę z imieniem drugiego Kandydata, a to z naczynia, w którym (Imiona wszystkich Kandydatów są złożone.

Assessorowie, każdy na osobnym papierze, zapisywać będą Imiona wszystkich wotujących, zachowując ten porządek, jakim wezwani wotowali.

7. Gdyby w czasie, kiedy Assessor z Książki Ziemiańskiej po Imieniu wzywać będzie do wotowania, który z Seymikujących w porządku wezwany do wotowania nie stał, wtedy po minionej kolei swojej, później wotować już prawa mieć nie będzie.

8. W ciągu wotowania; obiekcje czynione być mają, jeżeli jakie będą przeciwko zabierającemu się do wotowania, które Marszałek Seymikowy, wraz z Assessorami, nieodwłocznie rozwiązywać będzie, według wyższego Prawa, co do niemających głosu na Sejmikach.

9. Zarzut nieposessjonalności lub niedostatecznej według Prawa Possessyi Ziemiańskiej, tak co do samej Possessyi, jako też, co do gatunku i wielości onej.

10. Gdy tak wszyscy z Seymikujących według Prawa, wota swoje na przeczytanego pierwszego Kandydata dadzą; Marszałek Seymikowy z Assessorami przeliczą osobno gałki affirmative, i osobno negative: a potem przy imieniu ogłoszonego do Elekcyi Kandydata zapiszą, każdy na osobnym u siebie papierze, liczbę jednych i drugich gałek.

11. Po skończonym wotowaniu na pierwszego Kandydata, Dziecię sposobem wyżej opisanym wyciągnie drugą Kartkę z imieniem drugiego Kandydata, a to z naczynia, w którym Imiona wszystkich Kandydatów są złożone.

Po czym Marszałek Seymikowy z Assessorami wotowanie i rachunek liczby wotów, jak wyżej, odprawi. Tym sposobem i porządkiem Elekcya każdego Kandydata z osobna jednego po drugim odbywać się będzie. 12. Wotowanie na jednego Kandydata rozpoczete ciągle odbywać się ma, i nie powinno być przerywane folwowaniem Sessyi. 13. Po skończonym zupełnym wotowaniu, na wszystkich Kandydatów, Marszałek Seymikowy z Assessorami ułoży Regestr wotów, na każdego Kandydata przypadłych. Najprzód, poloży tego, który ma najwięcej wotów: po nim tego, którego liczba wotów jest najbliższa liczebności wotów pierwszego, i tak wszystkich kolejno. Regestr takowy z Assessorami podpisze, głośno przeczyta, i obrane wiekszością Osoby, na miejsce Elekcyjne ogłoszą, a najprzód najwięcej wotów mającego na pierwsze miejsce Elekcyjne; po nim najwięcej mającego wotów, na drugie, i tak dalej, aż do liczby miejsc w zamiarze Elekcyi będących. 54) 14. Gdyby na pierwsze, drugie, lub następne miejsce zachodziła paritas między wotami Kandydatów; rozwiązanie paritatis na każde z osobna miejsce następować powinno, tym sposobem. 15. Marszałek Seymikowy zapisze na równych kartkach Imiona Kandydatów in paritate wotów zostających. i wrzuci je w naczynie otwórz z góry mające, fułnem przykryte. Z tego naczynia Dziecię wyciągać będzie kartki pojedynczo. Imię pierwsze wyciągnięte, jest na pierwsze miejsce Elekcyjne, drugie na drugie miejsce,

Po czym Marszałek Seymikowy z Assessorami wotowanie i rachunek liczby wotów, jak wyżej, odprawi. Tym sposobem i porządkiem Elekcya każdego Kandydata z osobna jednego po drugim odbywać się będzie.

12. Wotowanie na jednego Kandydata rozpoczęte ciągle odbywać się ma, i nie powinno być przerywane folwowaniem Sessyi.

13. Po skończonym zupełnym wotowaniu, na wszystkich Kandydatów, Marszałek Seymikowy z Assessorami ułożą Regestr wotów, na każdego Kandydata przypadłych. Najprzód, położy tego, który ma najwięcej wotów: po nim tego, którego liczba wotów jest najbliższa liczbie wotów pierwszego, i tak wszystkich kolejno. Regestr takowy z Assessorami podpisze, głośno przeczyta, i obrane większością Osoby, na miejsce Elekcyjne ogłosi, a najprzód najwięcej wotów mającego na pierwsze miejsce Elekcyjne; po nim najwięcej mającego wotów, na drugie, i tak dalej, aż do liczby miejsc w zamiarze Elekcyj będących.

14. Gdyby na pierwsze, drugie, lub następne miejsce zachodziła paritas między wotami Kandydatów; rozwiązanie paritatis na każde z osobna miejsce następować powinno, tym sposobem.

15. Marszałek Seymikowy zapisze na równych kartkach Imiona Kandydatów in paritate wotów zostających, i wrzuci je w naczynie otwór z góry mające, suknem przykryte. Z tego naczynia Dziecię wyciągać będzie kartki pojedynczo. Imię pierwsze wyciągnięte, jest na pierwsze miejsce Elekcyjne, drugie na drugie miejsce,

i tak dalej, póki wypełniona nie będzie liczba miejsc, w zamiarze Elekcyj będących. Imiona wyciągane takim porządkiem, zapisywane będą przez Marszałka i Assessorów, jakim porządkiem wyciągnięte zostały. Jeżeli na pierwsze miejsce paritas między wotami Kandydatów nie zachodzi, wtedy Marszałek najwięcej wotów mającego Kandydata na pierwsze miejsce Elekcyjne ogłosi. a do rozwiązania paritatis na drugie miejsce Elekcyjne przystąpi, jeżeli się paritas w następnej liczbie wotów między Kandydatami znajduje. Ta reguła zachowana być ma na wszystkie z kolei miejsca w zamiarze Elekcyj będące.

16. Po takim paritatis rozwiązaniu, Marszałek Seymikowy z Assessorami ułoży Regestr obranych Osób; tenże Regestr z Assessorami podpisze i ogłosi. 17. Każdemu z Kandydatów wolno być bliskim świadkiem całego tego obrządku Elekcyj. 18. Żadnemu z Kandydatów nie będzie wolno ustępować komu innemu przypadłym na miejsce Obywatelskich wotów. 19. Ten sposób i porządek Elekcyj fluzyć będzie na Sejmikach do wszystkich funkcji i Urzędów Elekcyjnych. 20. Dowodem obranych Osób na funkcje lub Urzędy, będzie Laudum, które Marszałek Seymikowy wraz z Assessorami podpisać winien, i do Akt Kancellaryi oddać; Akt Elekcyj Połowy i ich Instrukcja wiednym Laudum zawarte będą. Oby obrane mają być umieszczone w Laudum, podług Starszeństwa Urzędów. 21. Regestr tych Osób Seymikujących, które przy wotowaniu Assessorowie zapisy

i tak dalej, póki wypełniona nie będzie liczba miejsc, w zamiarze Elekcyj będących. Imiona wyciągane takim porządkiem, zapisywane będą przez Marszałka i Assessorów, jakim porządkiem wyciągnięte zostały. Jeżeli na pierwsze miejsce paritas między wotami Kandydatów nie zachodzi, wtedy Marszałek najwięcej wotów mającego Kandydata na pierwsze miejsce Elekcyjne ogłosi, a do rozwiązania paritatis na drugie miejsce Elekcyjne przystąpi, jeżeli się paritas w następnej liczbie wotów między Kandydatami znajduje. Ta reguła zachowana być ma na wszystkie z kolei miejsca w zamiarze Elekcyj będące.

16. Po takim paritatis rozwiązaniu, Marszałek Seymikowy z Assessorami ułoży Regestr obranych Osób; tenże Regestr z Assessorami podpisze i ogłosi.

17. Każdemu z Kandydatów wolno być bliskim świadkiem całego obrzędu Elekcyj.

18. Żadnemu z Kandydatów nie będzie wolno ustępować komu innemu przypadłych na siebie Obywatelskich wotów.

19. Ten sposób i porządek Elekcji służyć będzie na Sejmikach do wszystkich funkcji i Urzędów Elekcyjnych.

20. Dowodem obranych Osób na funkcje lub Urzędy, będzie Laudum, które Marszałek Sejmikowy wraz z Assessorami podpisać winien, i do Akt Kancellaryi oddać; Akt Elekcji Posłów i ich Instrukcja w jednym Laudum zawarte będą. Osoby obrane mają być umieszczone w Laudum, podług Starszeństwa Urzędów.

21. Regestr tych Osób Sejmikujących, które przy wotowaniu Assessorowie zapisy

wali, Marszałek z Assessorami podpisze, i do Akt Kancellaryi odda. 22. Obrani Deputuci, Urzednicy, oraz komisarze Wojewódzcy lub Powiatowi, wykonają nieodwłocznie w mieyscu Elekcji przysięgę, na Roty Prawem sobie przepisane. XIV. Co do Instrukcyi. 1. W czasie odbywanych Elekcji Prezydujący, który zagaił Sejmik z Urzednikami, którzy Assessorami nie są oraz z temi, którzy publiczne funkcye odbyli, Instrukcyje dla Posłów projectivè przygotują. 2. Tak zebrane Osoby roztrząsać będą Propozycye, od Króla i Straży na Sejmik przysłane, tudzież Projekta w względzie Prawodawczym, oraz desideria, respective Województwa, Ziemi lub Powiatu podane od Komisji Wojewódzkiej, lub Powiatowej i Obywatelów. 57)(2. Projekta od Komisji Wojewódzkiej lub Powiatowej i Obywatelów podawane być mają zaraz po obraniu Marszałka Sejmikowego, i Assessorów Litwie, i przez podających podpisane. Na dniu następującym, Projektów do Instrukcyi podawać już nie wolno. 4. Po skończonej Elekcji Półow, Protekt Instrukcyi, na Sejmiku przeczytany będzie. Gdyby na która część Instrukcyi, iednomvslna nie zachodziła zgoda, Marszałek Sejmikowy z Assessorami poda Propozycya, ogół iedney materji obeymująca. 5. Dla odbierania wotów na Propozycya, Marszałek Sejmikowy podzieli Obywatelów na dwie strony, inter affirmativam G negativam, każda z osobna strone przeliczy, za pomoca Assessorów, i pluralitatem ogłoli. Sekretne wotami Instrukcyja decydowana nie będzie.

wali, Marszałek z Assessorami podpisze, i do Akt Kancellaryi odda. 22. Obrani Deputuci, Urzednicy, oraz Komisarze Wojewódzcy lub Powiatowi, wykonają nieodwłocznie w mieyscu Elekcji przysięgę, na Roty Prawem sobie przepisane.

XIV. Co do Instrukcyi.

1. W czasie odbywanych Elekcji Prezydujący, który zagaił Sejmik z Urzednikami, którzy Assessorami nie są, oraz z tymi, którzy publiczne funkcye odbyli, Instrukcyje dla Posłów projectivè przygotują.

2. Tak zebrane Osoby roztrząsać będą Propozycye, od Króla i Straży na Sejmik przysłane, tudzież Projekta w względzie Prawodawczym, oraz desideria, respective Województwa, Ziemi lub Powiatu podane od Komisji Wojewódzkiej, lub Powiatowej i Obywatelów.

3. Projekta od Komisji Wojewódzkiej lub Powiatowej i Obywatelów podawane być mają zaraz po obraniu Marszałka Sejmikowego i Assessorów w Litwie, i przez podających podpisane. Na dniu następującym, Projektów do Instrukcyi podawać już nie wolno.

4. Po skończonej Elekcji Posłów, Projekt Instrukcyi, na Seymiku przeczytany będzie. Gdyby na którą część Instrukcyi, jednomyślna nie zachodziła zgoda, Marszałek Sejmikowy z Assessorami poda Propozycyą, ogół jednej materyi obejmującą.

5. Dla odbierania wotów na Propozycyą, Marszałek Sejmikowy podzieli Obywatelów na dwie strony, inter affirmativam i negativam, każdą z osobna stronę przeliczy, za pomocą Assessorów, i pluralitatem ogłosi. Sekretne wotami Instrukcyą decydowana nie będzie.

6. Na Propozycyę od Króla i Straży Instrukcyą dla Posłów temi słowy zapisana być ma: na Punkt N. Postowie affirmativè, lub jeżeli Projekt przyjęty nie będzie, negativè zdanie swoje na Sejmie dać mają. A jeżeli będzie uznany za potrzebny dodatek jaki, do którego punktu, ten w Instrukcyi umieszczony być ma przy tymże Punkcie. XV. Co do 30 Sejmików Gospodarskich. 1. Na Seymiku Gospodarskim Obywatele Sejmikujący, radzić mają o potrzebach Województwa Ziemi lub Powiatu swego, a w urzeczonym celu zlecać będą Komisji Wojewódzkiej lub Powiatowej przygotowanie Projektów do Instrukcyi. 2. Na tymże Seymiku Komisja Wojewódzka, lub Powiatowa poda obrachunek z powierzonych zawiadowaniu swojemu funduszów [szczególnych na potrzeby Województwa, Ziemi, lub Powiatu jedynie przeznaczonych. XVI. Co do 30 Sejmików Relacyjnych. 1. Na Seymiku Relacyjnym, Postowie uczynia Relacyą o całym dziele Sejmu, najprzód, co do Prawodawcy (59 10 ctwą, potem co do dezyderatów Województwa, Ziemi, lub Powiatu w Instrukcyi umieszczonych. 2. Na tymże Seymiku po skończonej Relacyi Posłowie na Sejm gotowi być twierdzeni, lub nowi obrani być mają do czasu Sejmu Ordynaryjnego. 3. Posłowie nowo obierani będą. 1. Na miejscu Pofta, zmarłego. 2. Na miejscu Pofta, który Senatorem, lub Miniſtrem został. 3. Na miejscu Pofta, który łam od

6. Na Propozycyę od Króla i Straży Instrukcyą dla Posłów temi słowy zapisana być ma: na Punkt N. Posłowie affirmativè, lub jeżeli Projekt przyjęty nie będzie, negativè zdanie swoje na Sejmie dać mają. A jeżeli będzie uznany za potrzebny dodatek jaki, do którego punktu, ten w Instrukcyi umieszczony być ma przy tymże Punkcie.

XV. Co do Sejmików Gospodarskich.

1. Na Seymiku Gospodarskim Obywatele Sejmikujący, radzić mają o potrzebach Województwa, Ziemi lub Powiatu swego, a w urzeczonym celu zlecać będą Komisji Wojewódzkiej lub Powiatowej przygotowanie Projektów do Instrukcyi.

2. Na tymże Seymiku Komisja Wojewódzka lub Powiatowa poda obrachunek z powierzonych zawiadowaniu swojemu funduszów szczególnych, na potrzeby Województwa, Ziemi lub Powiatu jedynie przeznaczonych.

XVI. Co do Seymików Relacyjnych.

1. Na Seymiku Relacyjnym, Posłowie uczynią Relacją o całym dziele Sejmu, najprzód co do Prawodawstwa, potem co do dezyderatów Województwa, Ziemi lub Powiatu w Instrukcyi umieszczonych.

2. Na tymże Seymiku po skończonej Relacyi Posłowie na Sejm gotowy potwierdzeni, lub nowi obrani być mają do czasu Sejmu Ordynaryjnego.

3. Posłowie nowo obierani będą:

1. Na miejsce Posła, zmarłego.

2. Na miejsce Posła, który Senatorem lub Ministrem został.

3. Na miejsce Posła, który sam od

dalszego sprawowania tej Funkcyi wymawiać się będzie. 4. Jeżeli który Poseł na Rugach Sejmowych od Funkcyi Poselskiej jest oddalony. 5. Jeżeli który z Seymikujących żądać będzie nowej na Funkcyę Poselską Elekcyi, i takowe Żądanie na piśmie z wyrażeniem miejsca Poselskiego, na które nowej Elekcyi żąda, oraz z podpisem dwunastu Osób Seymikujących Marszałkowi Seymikowemu poda. 4. Posłowie, którzy sami dłużej w Funkcyi Poselskiej zostawać nie zechcą, mają to oświadczyć na piśmie, które Marszałkowi Seymikowemu oddadzą. 5. Jeżeli z okoliczności przypadków Wyrażonych w Punkcie trzecim Artykułu 60 kuli tego, Żadne miejsce Poselskie nie wakuje, a nikt z Seymikujących Żądać nie nowej Elekcyi, podług Prawa nie oświadczy; wtedy Marszałek Seymiku z Assessorami zapisać powinni w mu gotowego. 6. Gdyby które miejsce Poselskie postąpienie na Urząd Senatora, lub Ministra, przez oddalenie Posła na Rugach Sejmowych, lub nakoniec przez oświadczone na piśmie zrzeczenie się tej Funkcyi, wtedy Marszałek Seymikowy tak wakujące miejsce Poselskie ogłosi i do Elekcyi na toż miejsce przystąpi. 7. Gdyby zaś który z Seymikujących Żądać nowej Elekcyi, na iedne, lub wszystkie miejsca Poselskie, i to na piśmie z podpisem dwunastu Osób Seymikujących podług powyższego Prawa oświadczy; Wtedy Marszałek Seymikowy przeczyta Imię Posła, na miejsce którego jest zadana nowa Elekcyja, i

dalszego sprawowania tej Funkcyi wymawiać się będzie.

4. Jeżeli który Poseł na Rugach Sejmowych od Funkcyi Poselskiej jest oddalony.

5. Jeżeli który z Seymikujących żądać będzie nowej na Funkcyę Poselską Elekcyi, i takowe Żądanie na piśmie z wyrażeniem miejsca Poselskiego, na które nowej Elekcyi żąda, oraz z podpisem dwunastu Osób Seymikujących Marszałkowi Seymikowemu poda.

4. Posłowie, którzy sami dłużej w Funkcyi Poselskiej zostawać nie zechcą, mają to oświadczyć na piśmie, które Marszałkowi Seymikowemu oddadzą.

5. Jeżeli z okoliczności przypadków wyrażonych w Punkcie trzecim Artykułu tego, żadne miejsce Poselskie nie wakuje, a nikt z Sejmikujących żądania nowej Elekcji, podług Prawa nie oświadczy; wtedy Marszałek Sejmikowy z Assessorami zapisać powinni w Sejmie gotowym.

6. Gdyby które miejsce Poselskie postąpieniem na Urząd Senatora, lub Ministra, przez oddalenie Posła na Rugach Sejmowych, lub nakoniec przez oświadczone na piśmie zrzeczenie się tej Funkcji, wtedy Marszałek Sejmikowy tak wakujące miejsce Poselskie ogłosi i do Elekcji na toż miejsce przystąpi.

7. Gdyby zaś który z Sejmikujących żądał nowej Elekcji, na jedno, lub wszystkie miejsca Poselskie, i to na piśmie z podpisem dwunastu Osób Sejmikujących podług powyższego Prawa oświadczył; wtedy Marszałek Sejmikowy przeczyta Imię Posła, na miejsce którego jest żądana nowa Elekcja, i

podaj Propozycję w flowach: Czy Poset N. ma zostać potwierdzonym na miejscu swoim? czyli nowa ma być Elekcja Posła na toż miejsce? Podzieli Sejmikujących na dwie Strony, inter61 9 affirmativam & negativam, i za pomocą Assessorów obie Strony przeliczywszy, pluralitatem ogłosi. Jeżeli wola większości będzie za potwierdzeniem Posła, wtedy potwierdzenie onego, z Assessorami zapisze; jeżeli przeciwnie większość zdecyduje, nowa Elekcja na miejsce przeczytanego Posła, wtedy Marszałek miejsce to za wakuujące ogłosi, i do Elekcji Posła na toż miejsce przystąpi. 8. Tym sposobem kaude go Posaz osobna do Sejmu gotowego potwierdzenie, lub nowa Elekcja na miejsce Poselskie, decydowana będzie. 9. Sposób podawania się za Kandydata, oraz sposób, i porządek Elekcji per Vota secreta, ma być ten sam zachowany na Sejmikach Relacyjnych, jaki jest Prawem terazniejszym przepisany do wszystkich Funkcji i Urzędów Elekcyjnych. XVII. Co do nieważności Sejmików w całym dziele i w ich części. 1. Nieważnymi Sejmiki z całym swoim dziełem, i skutkiem będą. 1. Sejmik, który odprawiony się będzie, nie w Mieście, i nie w miejscu Konstytucyjnym, albo nie w miejscu oznaczonym według Prawa Rozdziału tego, pod Artykułem pierwszym. 2. Sejmik na którym prezydować będzie kto inny, a szego prezydować na Sejmiku należy. 3.

podaj Propozycję w słowach: Czy Posel N. ma zostać potwierdzonym na miejscu swoim? czyli nowa ma być Elekcja Posła na toż miejsce? Podzieli Sejmikujących na dwie Strony, inter affirmativam & negativam, i za pomocą Assessorów obie Strony przeliczywszy, pluralitatem ogłosi. Jeżeli wola większości będzie za potwierdzeniem Posła, wtedy potwierdzenie onego, z Assessorami zapisze; jeżeli przeciwnie większość zdecyduje, nowa Elekcja na miejsce przeczytanego Posła, wtedy Marszałek miejsce to za wakuujące ogłosi, i do Elekcji Posła na toż miejsce przystąpi.

8. Tym sposobem każdego Posła osobna do Sejmu gotowego potwierdzenie, lub nowa Elekcja na miejsce Poselskie, decydowana będzie.

9. Sposób podawania się za Kandydata, oraz sposób, i porządek Elekcji per Vota secreta, ma być ten sam zachowany na Sejmikach Relacyjnych, jaki jest Prawem terazniejszym przepisany do wszystkich Funkcji i Urzędów Elekcyjnych.

XVII. Co do nieważności Sejmików w całym dziele i w ich części.

1. Nieważnymi Sejmiki z całym swoim dziełem, i skutkiem będą.

2. Sejmik, który odprawiony się będzie, nie w Mieście, i nie w miejscu Konstytucyjnym, albo nie w miejscu oznaczonym według Prawa Rozdziału tego, pod Artykułem pierwszym.

3. Sejmik na którym prezydować będzie kto inny, a czego prezydować na Sejmiku należy. 3.

Na którym obranie Marszałka Sejmikowego i Affefflorów nie według Prawa nastąpi. 4. Na którym nie będzie dopuszczona Elekcja per Vota secreta, mimo oświadczonego, i podanego zadania na piśmie Marszałkowi Sejmikowemu. 2. Dzieło

Seymiku w części tylko nieważne będzie, ilekroć Obywatel, niemający Prawa podawać się do Funkcyi jakiej, lub Urzędu, wszelako na tę Funkcyę, lub Urząd obrany będzie. XVIII. Co do Kar w przestępstwach przeciwko Seymikom. 1. Przestępstwa te, które Seymik nieważnym robia z całym Jego dziełem i skutkiem, co się tycze Funkcyi Poselskiej należeć mają do Rządów Seymowych; jeżeli się zaś tyczą innych Funkcyi Urzędów Elekcyjnych, wtedy należeć będą do Trybunału, do którego zarzucający nieważność Seymiku, powinien pozwać winnych, a Trybunał takową sprawę rozstrząsać ma przed wszystkimi innymi Sprawami, w Koronie z Rejestru Directi Mandati, w Litwie z Rejestru Officii. 2. Za wszystkie takowe przestępstwa niszczące Seymik, z całym jego dziełem, i skutkiem, następujące przepisujemy kary: Na Przywódców pół roku więzy in fundo, i odłączenie ab omni Activitate na zawsze. Na współników z nich więza górna, lub suspensa ab omni Activitate, co do czasu secundum qualitatem delicti. 3. Gdyby Prezydujący Marszałek lub Assessorowie, przestąpili w którymkolwiek Punkcie Prawem sobie przepi-

Na którym obranie Marszałka Seymikowego i Assessorów nie według Prawa nastąpi.

4. Na którym nie będzie dopuszczona Elekcyja per Vota secreta, mimo oświadczonego, i podanego żądania na piśmie Marszałkowi Seymikowemu.

2. Dzieło Seymiku w części tylko nieważne będzie, ilekroć Obywatel, niemający Prawa podawać się do Funkcyi jakiej, lub Urzędu, wszelako na tę Funkcyę, lub Urząd obrany będzie.

XVIII. Co do Kar w przestępstwach przeciwko Seymikom.

1. Przestępstwa te, które Seymik nieważnym robią z całym Jego dziełem i skutkiem, co się tycze Funkcyi Poselskiej należeć mają do Rządów Seymowych; jeżeli się zaś tyczą innych Funkcyi Urzędów Elekcyjnych, wtedy należeć będą do Trybunału, do którego zarzucający nieważność Seymiku, powinien pozwać winnych, a Trybunał takową sprawę rozstrząsać ma przed wszystkimi innymi Sprawami, w Koronie z Rejestru Directi Mandati, w Litwie z Rejestru Officii.

2. Za wszystkie takowe przestępstwa niszczące Seymik, z całym jego dziełem, i skutkiem, następujące przepisujemy kary: Na Przywódców pół roku więzy in fundo, i odłączenie ab omni Activitate na zawsze. Na współników z nich więza górna, lub suspensa ab omni Activitate, co do czasu secundum qualitatem delicti.

3. Gdyby Prezydujący Marszałek lub Assessorowie, przestąpili w którymkolwiek Punkcie Prawem sobie przepi-

fane obowiązki, każdy z nich karany być ma w Trybunale, dwunastą tygodniami więzy górnej, i Qwoma tufigami Złotych na rzecz Delatora Na co w Koronie Rejestru directi Mandati, w Litwie Officii przed wszystkimi Sprawami wyznaczamy. 64 z 4. Oddzielnie w Sadach Ziemskich tego Powiatu, Ziemi, czyli Woiewództwa, gdzie się uczynek popełnił, z Rejestru Taktowego, falwa Appellatione do Trybunału, każdy sadzonym będzie. 1. Ktoby Milicya, lub Kupa zbrojna gwałt Seymikowi uczynił, karany będzie półrokiem więzy in fundo i odsadzeniem ab omni Activitate na zawsze. 2. Ktoby Tprowadził Milię cya, lub kupe zbrojna do gwałtu w porę Seymikową, karany będzie więza górna pół roku, i zaplaceniem sześć tysięcy Złotych na rzecz Delatora. 3. Ktoby w miejscu i czasie Semikowania dobył Szabli zaczepnie, choć bez Żadnego ranienia, karany będzie dwunastą tygodniami więzy górnej i dwoma tyfigami Złotych na rzecz Delatora. A gdyby kto był raniony, tedy tak raniący, jeżeli nie w obronie, iako i pierwszy Szabli dobywający Kryminalnie karani być mają. 4. Ktobykolwiek do miejsca Seymikow Konstytucyjnego, na czas Seymikow, sprowadzał Obywatelów włafnego, czyli obcego Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu, głofu na tychże Sejmikach nie mających, a spokoinosć i porządek Seymikowania, badz grozba, badz czynem mieszaających. Przywódcy i Wspólnicy pół rokiem więzy

pisane obowiązki, każdy z nich karany być ma w Trybunale, dwunastą tygodniami więzy górnej, i dwoma tysiącami Złotych na rzecz Delatora. Na co w Koronie Registr directi Mandati, w Litwie Officii przed wszystkimi Sprawami wyznaczamy.

4. Oddzielnie w Sądach Ziemskich tego Powiatu, Ziemi, czyli Województwa, gdzie się uczynek popełnił, z Regestru Taktowego, salva Appellatione do Trybunału, każdy sądzonym będzie.

1. Ktoby Milicyą, lub Kupą zbrojną gwałt Seymikowi uczynił, karany będzie pół rokiem więzy in fundo i odsądzeniem ab omni Activitate na zawsze.

2. Ktoby wprowadził Milicyą, lub kupę zbrojną do gwałtu w porę Seymików, karany będzie więzą górną pół roku, i zapłaceniem sześciu tysięcy Złotych na rzecz Delatora.

3. Ktoby w miejscu i czasie Seymikowania dobył Szabli zaczepnie, choć bez żadnego ranienia, karany będzie dwunastą tygodniami więzy górnej i dwoma tysiącami Złotych na rzecz Delatora. A gdyby kto był raniony, tedy tak raniący, jeżeli nie w obronie, jako i pierwszy Szabli dobywający kryminalnie karani być mają.

4. Ktobykolwiek do miejsca Seymików Konstytucyinego, na czas Seymików, sprowadzał Obywatelów własnego, czyli obcego Województwa, Ziemi lub Powiatu, głosu na tychże Sejmikach nie mających, a spokojność i porządek Seymikowania, bądź groźbą, bądź czynem mieszkających. Przywódcy i Wspólnicy pół rokiem więzy

górną i sześciu tysiącami Złotych na rzecz Delatora, każdy z osobna karani być mają. 5. Ktobykolwiek niemający głosu na Seymiku, według Prawa, albo niemogący być Kandydatem do Funkcyi i Urzędów, wdzieral się gwałtownie do wotowania, lub Kandydacyi, karany będzie sześciu tygodniami więzy górnej. 6. Ktoby z bronią ognistą przyszedł do miejsca Seymikowego na czas Seymików, karany będzie dwunastą tygodniami więzy in fundo. 7. Tak Vota zakupujący, jako i przekupiony karani być mają odsądzeniem ab omni Activitate na zawsze. 8. Delator chcący pożywać winnego o przestępstwo jakie przeciwko Seymikom popełnione, powinien być osiadły w tym Powiecie, w którym to przestępstwo popełnione będzie, powinien mieć pignus sufficiens wyrównyujące przepisanej karze na przestępstwo, które zadaje. Złożyć powinien u Sądu Manifest przez dwunastu przytomnych Seymikujących podpisany. Nie dowodzący podlega równej karze, iaka jest przepisana na zadane przestępstwo, a nadto powróci Stronie wszystkie koszta prawne. E66)0 XIX. Nie będzie wolno na żadnym Seymiku nakładać na Obywatelów opłat Zadnych iakiejkolwiek bądź natury i gatunku, co nie może przeszkadzać dobrowolnym składkom. XX. Porządek Seymików i wszelkie one obrządki, iak sa w teraźniejszym Rozporządzeniu przepisane, iedynym prawidłem Seymikowania będą, do którego szczególnych, a nie ogólnych Prawem obywateli rzadków przydawać pod Zadnym pretekstem nie

5. Ktobykolwiek niemający głosu na Seymiku, według Prawa, albo niemogący być Kandydatem do Funkcyi i Urzędów, wdzieral się gwałtownie do wotowania, lub Kandydacyi, karany będzie sześciu tygodniami więzy górnej.

6. Ktoby z bronią ognistą przyszedł do miejsca Seymikowego na czas Seymików, karany będzie dwunastą tygodniami więzy in fundo.

7. Tak Vota zakupujący, jako i przekupiony karani być mają odsądzeniem ab omni Activitate na zawsze.

8. Delator chcący pożywać winnego o przestępstwo jakie przeciwko Seymikom popełnione, powinien być osiadły w tym Powiecie, w którym to przestępstwo popełnione będzie, powinien mieć pignus sufficiens wyrównyujące przepisanej karze na przestępstwo, które zadaje. Złożyć powinien u Sądu Manifest przez dwunastu przytomnych Seymikujących podpisany.

Niedowodzący podlega równej karze, jaka jest przepisana na zadane przestępstwo, a nadto powróci Stronie wszystkie koszty prawne.

XIX. Nie będzie wolno na żadnym Seymiku nakładać na Obywateliów opłat żadnych jakiegokolwiek bądź natury i gatunku, co nie może przeszkadzać dobrowolnym składkom.

XX. Porządek Seymików i wszelkie onych obrządki, jak są w terażniejszym Rozdziale przepisane, jedynym prawidłem Seymиковania będą, do którego szczególnych, a nie opisanych Prawem obrządków przydawać pod żadnym pretekstem nie

wolno. Wszystkie zaś Prawem terażniejszym nie objęte, znosimy, i za niebyłe deklarujemy. XXI. Rota Przysięgi Marszałka Seymикового i Assessora. Ja NN. przybiegam Panu BOGU Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedyńemu na to, iż Urząd Marszałka Seymикового (jeżeli Marszałek przysięga) Assessora (jeżeli Assessor przysięga) podług Prawa sprawować będę; w rozwiązaniu, obiekcy sprawiedliwość zachowam, i wszelkie obowiązki Urzędu tego Prawem przepisane, tak, jak gdyby "Wszystkie co do słowa wypisane, i przeze mnie w tej przysiędze wymienione były, posłusznie, wiernie" i pilnie dokonam, nie udużać się ani przyjaźnią, ani niechęcią, ani datkiem, ani nadzieją, ani bojaźnią, "tak mi BOŻE dopomóż, i niewinna Męka Jego. E 249- SEYMY PRAWO UCHWALONE DNIA 13 MAJA 1791. I. O miejscu dla Seymów przeznaczonym. DLA Seymów Ordynaryjnych, Warszawę w Koronie, a z kolei każdemu takiemuż Seymowi, trzeci raz przypadającemu Grodno w Litwie, za miejsce zwyczajne wyznaczamy. 2. W przypadku zniszczenia Miasta Seymom przeznaczanego, lub w przypadku wojny, gdyby wynikła potrzeba w innym miejscu Sejm oznaczyć; SEYM ORD. 70) My Król zniósłszy się ze Strażą, inne Miasto na Zjazd Seymowy Uniwersałem Naszym na raz jeden oznaczamy. 3. W ciągu rozpoczętego Sejmu; gdyby się trafić mogły wyżej wymienione przypadki, lub

wolno. Wszystkie zaś Prawem terażniejszym nie objęte, znosimy, i za niebyłe deklarujemy.

XXI. Rota Przysięgi Marszałka Seymикового i Assessorów.

Ja NN. przysięgam Panu BOGU Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedyńemu na to, iż Urząd Marszałka Seymикового (jeżeli Marszałek przysięga) Assessora (jeżeli Assessor przysięga) Assessor przysięga) podług Prawa sprawować będę; w rozwiązywaniu obiekcy sprawiedliwość zachowam, i wszelkie obowiązki Urzędu tego Prawem przepisane, tak, jak gdyby wszystkie co do słowa wypisane, i przeze mnie w tej przysiędze wymienione były, posłusznie, wiernie i pilnie dokonam, nie udużać się ani przyjaźnią, ani niechęcią, ani datkiem, ani nadzieją, ani bojaźnią, tak mi BOŻE dopomóż, i niewinna Męka Jego.

SEYMY PRAWO UCHWALONE DNIA 13 MAJA 1791.

I. O miejscu dla Seymów przeznaczonym.

DLA Seymów Ordynaryjnych, Warszawę w Koronie, a z kolei każdemu takiemuż Seymowi, trzeci raz przypadającemu Grodno w Litwie, za miejsce zwyczajne wyznaczamy.

2. W przypadku zniszczenia Miasta Seymom przeznaczanego, lub w przypadku wojny, gdyby wynikła potrzeba w innym miejscu Sejm oznaczyć; SEYM ORD. My Król zniósłszy się ze Strażą, inne Miasto na Zjazd Seymowy Uniwersałem Naszym na raz jeden oznaczamy.

3. W ciągu rozpoczętego Sejmu; gdyby się trafić mogły wyżej wymienione przypadki, lub

inne nawet za gwałtowne większość Zdań Sejmujących uznane; tedy Sejm w miejscu takowym załimitowany, na inne miejsce przeniesionym być może. II. O czasie do składania Sejmów przeznaczonym. 1. Sejm Ordynaryjny co dwa lata zwoływany być powinien, zaczynać się zaś będzie dnia pierwszego Miesiąca Października, chociażby i w dzień Świąteczny. 2. Król zniósłszy się z Strażą; Uniwersał do zwołania Sejmików przed-Sejmowych wyda, Propozycje od Tronu na Sejm przygotowane, wraz z gotowymi Projektami, przez Posłów we do każdego z osobna Sejmiku rozeszle.⁷¹

3. A gdyby Król Uniwersałów i Posłów na Sejmiki nie wysłał; tedy Województwa, Zieme i Powiaty na terminie z Prawa przeznaczonym Sejmiki przed-Sejmowe odbywać, i na nich Posłów obrać będą powinni. A tak obrani Posłowie, tudzież Senatorowie, zjadą się na czas i miejsce Sejmowi Ordynaryjnemu Prawem przeznaczone, i sejmowni będą z mocy Prawa samego, choćby Uniwersałów nie było. III. O czasie trwania Sejmów, i onych różnicy. 1. Sejm Ordynaryjny trwać będzie przez dni siedmdziesiąt następnie po sobie idące, nie rachując w to dni Niedzielných, i innych uroczystych. 2. Gdy potrzeby publiczne wyciągną będą dłuższego czasu; Sejm może być przedłużony do dni piętnastu. 3. Chociaż Sejm Ordynaryjny na terminie zwyczajnym, lub z prorogacji

inne nawet za gwałtowne większością Zdań Sejmujących uznane; tedy Sejm w miejscu takowym załimitowany, na inne miejsce przeniesionym być może.

II. O czasie do składania Sejmów przeznaczonym.

1. Sejm Ordynaryjny co dwa lata zwoływany być powinien, zaczynać się zaś będzie dnia pierwszego Miesiąca Października, chociażby i w dzień Świąteczny.

2. Król zniósłszy się z Strażą; Uniwersał do zwołania Sejmików przed-Sejmowych wyda, Propozycje od Tronu na Sejm przygotowane, wraz z gotowymi Projektami, przez Posłów we do każdego z osobna Sejmiku rozeszle.

3. A gdyby Król Uniwersałów i Posłów na Sejmiki nie wysłał; tedy Województwa, Zieme i Powiaty na terminie z Prawa przeznaczonym Sejmiki przed-Sejmowe odbywać, i na nich Posłów obrać będą powinni. A tak obrani Posłowie, tudzież Senatorowie, zjadą się na czas i miejsce Sejmowi Ordynaryjnemu Prawem przeznaczone, i sejmowni będą z mocy Prawa samego, choćby Uniwersałów nie było.

III. O czasie trwania Sejmów, i onych różnicy.

4. Sejm Ordynaryjny trwać będzie przez dni siedmdziesiąt następnie po sobie idące, nie rachując w to dni Niedzielných, i innych uroczystych.

5. Gdy potrzeby publiczne wyciągną będą dłuższego czasu; Sejm może być przedłużony do dni piętnastu.

6. Chociaż Sejm Ordynaryjny na terminie zwyczajnym, lub z prorogacji

uchwalonym, fakouczony zostanie; zaś Wfze jednak będzie gotowy do zwołania w przeciągu dwuletnim, to jest od dnia dokonczonego Sejmu Ordynaryjnego, aż do dnia ostatniego przed przypadnieniem Sejmu Ordynaryjnego; wydanie zaś Uniwersałów na Sejmiki Poselskie, następować ma szesć tygodniami przed temi Sejmikami. 4. Takowy Sejm zawfze gotowy, z Listami Króla, do wszystkich Posłów i Senatorów wydanemi, zwołany być ma, który Sejm gotowy, zacząć czynac się

będzie w cztery tygodnie od daty tychże Listów; Listy zaś pomienione posyłane być mają do Kommissyów Porządkowych, respective tych Województw, Ziemi i Powiatów, do których Senatorów i Posłów wydane zostaną, a ci będą powinni Kommissyom tymże dawać rewersa na odbierane takowe Listy. Gdyby zaś w przypadkach potrzeby zwołania Sejmu gotowego Prawem opisanych, Król wzbraniał się wydać Listów do wszystkich Senatorów i Posłów, a Marszałek Seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania Sejmu gotowego; tedy tenże Marszałek Seymowy, do wszystkich Senatorów i Posłów wydać powinien Listy, zwołując onych na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażać. 5. Posłowie i Senatorowie w ciągu do trwałości Sejmu gotowego, podług Prawa opisany, na każde zwołanie przez Króla, lub Marszałka Seymowego, stawiać się będą obowiązani na miejsce w Liście okólnym wytknięte. 6. Przypadki do koniecznego zwołania Sejmu gotowego,

uchwalonym, skończony zostanie; zawsze jednak będzie gotowy do zwołania w przeciągu dwuletnim, to jest od dnia dokończonego Sejmu Ordynaryjnego, aż do dnia ostatniego przed przypadnieniem Sejmu Ordynaryjnego; wydanie zaś Uniwersałów na Sejmiki Poselskie, następować ma sześciu tygodniami przed temiż Sejmikami.

4. Takowy Sejm zawsze gotowy, z Listami Króla, do wszystkich Posłów i Senatorów wydanymi, zwołany być ma, który Sejm gotowy, zaczynać się będzie w cztery tygodnie od daty tychże Listów; Listy zaś pomienione posyłane być mają do Kommissyów Porządkowych, respective tych Województw, Ziemi i Powiatów, do których Senatorów i Posłów wydane zostaną, a ci będą powinni Kommissyom tymże dawać rewersa na odbierane takowe Listy. Gdyby zaś w przypadkach potrzeby zwołania Sejmu gotowego Prawem opisanych, Król wzbraniał się wydać Listów do wszystkich Senatorów i Posłów, a Marszałek Seymowy uznałby konieczną i rzetelną potrzebę zwołania Sejmu gotowego; tedy tenże Marszałek Seymowy, do wszystkich Senatorów i Posłów wydać powinien Listy, zwołując onych na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażać.

5. Posłowie i Senatorowie w ciągu do trwałości Sejmu gotowego, podług Prawa opisany, na każde zwołanie przez Króla, lub Marszałka Seymowego, stawiać się będą obowiązani na miejsce w Liście okólnym wytknięte.

6. Przypadki do koniecznego zwołania Sejmu gotowego,

są następujące: 1. W gwałtownej potrzebie do Prawa Narodów ściągającej się, a szczególnie w przypadku wojny ościennej. 2. W przypadku wewnętrznego zamieszania, grożącego rewolucją Kraju, lub kolidacją między Magistraturami. 3. W widocznym powszechnym głodzie niebezpieczeństwie. 4. W ofierociałym stanie Ojczyzny przez śmierć Króla, lub niebezpiecznej jego choroby. 5. W przypadku, gdyby w Strazy Rezolucyi Królewskiej Minister Zadeń podpisał nie chciał, a Król gdyby tej Rezolucyi nie odstąpił, i przy niej upierał się; Marszałek Seymowy upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego, a jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien, tudzież⁷⁴⁾(w przypadku: gdyby która z najwyższych Komisji Rządowych odebrała jakieś zlecenie od Strazy, ofaradziła większość głosów, też zlecenie być mogące szkodliwym; wtedy prowsiorie posłuszna będzie w wykonaniu Rezolucyi; Straz poda nieodwłocznie uwagi swoje Królowi, i Strazy. A gdyby Straz nie skłoniła się do tych uwag; może upraszać Króla o zwołanie Sejmu gotowego, gdyby zaś Król tego Sejmu nie zwołał; może o to podać na piśmie, zadając swoje Marzaskowi Seymowemu, który z prelozementem treści i powodów, tak w tym przypadku, iato i w wyzłym, pod zdaniem Sprawy w Sejmie. natychmiast Sejm zwołać powinien.

IV. O Ofobach Sejmu Rządzących. 1. Sejm

są następujące: 1. W gwałtownej potrzebie do Prawa Narodów ściągającej się, a szczególnie w przypadku wojny ościennej. 2. W przypadku wewnętrznego zamieszania, grożącego rewolucją Kraju, lub kolidacją między Magistraturami. 3. W widocznym powszechnym głodzie niebezpieczeństwie. 4. W ofierociałym stanie Ojczyzny przez śmierć Króla, lub niebezpiecznej jego

choroby. 5. W przypadku, gdyby w Straży Rezolucyi Królewskiej Minister żaden podpisać nie chciał, a Król gdyby tej Rezolucyi nie odstępował, i przy niej upierał się; Marszałek Sejmowy upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego, a jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie; Marszałek to wykonać powinien, tudzież w przypadku: gdyby która z najwyższych Kommissyi Rządowych odebrawszy jakie zlecenie od Straży, osądziła większością głosów, że zlecenie być mogące szkodliwym: wtedy provisorye posłuszna będąc w wykonaniu Rezolucyi; Straż poda nieodwłocznie uwagi swoje Królowi, i Straży. A gdyby Straż nie skłoniła się do tych uwag; może upraszać Króla o zwołanie Sejmu gotowego, gdyby zaś Król tego Sejmu nie zwołał; może o to podać na piśmie, żądanie swoje Marszałkowi Sejmowemu, który z przełożeniem treści i powodów, tak w tym przypadku, jako i w wyższym, pod zdaniem Sprawy w Sejmie, natychmiast Sejm zwołać powinien.

IV. O Osobach Sejm składających.

1. Sejm

Składać się będzie z Króla, z Senatu, z Ministerium, i z Posłów obranych; Sejm na dwie Izby dzielić się będzie: na Izbę Poselską, i na Izbę Senatorską, pod Prezydencją Króla. 2. Senatorowie i Ministrowie, tylko w obiektach sprawowania się z Urzędowania swego, i dopełnianych przez siebie obowiązków w Komisjach, a Ministrowie wszyscy w Straży zasiadający, we wszystkich Materyach na Sejmie votum decisivum nie będą mieli. 3. Liczbę Senatorów Świeckich, do połowy uchwalonych na niniejszym Sejmie Posłów, w proporcji równej każdej Prowincji porównujemy: a nominowanie Senatorów Nam Królowi Panującemu do najdłuższego Życia, i wolny przez Nas Króla wybór za zgodą Stanów zachowujemy, następnym zaś Królom nominowanie jednego z dwóch Kandydatów, do wakującego Krzesła Świeckiego, po Województwach, Ziemiach i Powiatach, sekretne głosami wybierać się powinny, zabezpieczamy. 4. Izba Poselska mieć będzie na czele swoim Marszałka Sejmowego, a przed obraniem onego, Marszałka starej Laski Sejmowej. 5. Izba obydwóch komplet, uważając razem Senatorów i Posłów, składać się będzie najmniejszą z czwartej części, a zrywający komplet, w Sądach Sejmowych odpowiadać ma. -76 V. 10 O obowiązkach nagdywania się na Sejmie Senatorów, Ministrów i Posłów. 1. Senatorowie, Ministrowie i Posłowie na każdym Sejmie Ordynaryjnym, równie i na każdym gotowym zwołanym, od początku, aż

składać się będzie z Króla, z Senatu, z Ministerium, i z Posłów obranych; Sejm na dwie Izby dzielić się będzie: na Izbę Poselską, i na Izbę Senatorską, pod Prezydencją Króla. 2. Senatorowie i Ministrowie, tylko w obiektach sprawowania się z Urzędowaniem swego, i dopełnianych przez siebie obowiązków w Komisjach, a Ministrowie wszyscy w Straży zasiadający, we wszystkich Materyach na Sejmie votum decisivum nie będą mieli. 3. Liczbę Senatorów Świeckich, do połowy uchwalonych na niniejszym Sejmie Posłów, w proporcji równej każdej Prowincji porównujemy: a nominowanie Senatorów Nam Królowi Panującemu do najdłuższego Życia, i wolny przez Nas Króla wybór za zgodą Stanów zachowujemy, następnym zaś Królom nominowanie jednego z dwóch Kandydatów, do wakującego Krzesła Świeckiego, po Województwach, Ziemiach i Powiatach, sekretne głosami wybierać się powinny, zabezpieczamy. 4. Izba Poselska mieć będzie na czele swoim Marszałka Sejmowego, a przed obraniem onego, Marszałka starej Laski Sejmowej. 5. Izba obydwóch komplet, uważając razem Senatorów i Posłów, składać się będzie najmniej z czwartej części, a zrywający komplet, w Sądach Sejmowych odpowiadać ma.

do końca Sejmu, tak na Sessjach Sejmowych, iako i Prowincjonalnych, nagdywać się powinni. 2. Gdyby Senator nie był dwaraz, raz po raz, na dwóch Sejmach Ordynaryjnych; Urząd tracić będzie, i tenże Urząd wakującym zostanie. Jedna choroba, która Senator na następnym Sejmie zaprzyjdać ma, uwalniać będzie Senatora od wymienionej kary odpadnięcia od Urzędu. Także od rygoru tego Weteran Senator sześćdziesięcioletni wolny będzie. VI. O bezpieczeństwie Osob Sejm składających. 1. Senatorowie, Ministrowie i Posłowie, podczas Sejmu, nie będą używać dobrodziestwa suspensy, iako i Posłowie za granicę wyffani, przez czas lośseistwa swego. 2. Tak w ciągu Ordynaryjnego, inako też gotowego Sejmu. Osobom Seymutacym waruse się bezpieczeństwo ich Osob, każdy któryby w czasie takowym, lub szcścia Niedzielami, przed i po Sejmie, gwałt iabkolwiek osobisty uczynił Osobie Seymutacej; karany ma być o występek zelzonego Maiestatu. VII. O czynieniu zarzutów Senatorom, Ministrom i Postom. 1. W trzech dniach przed otwarciem Sejmu, Posłowie zloza Lauda, każdy sy ych Seymików, z których są wybranymi, u Marszałka zeszłego Sejmu, lub gdyby nie ten z przyczyny choroby nie znajdował albo umarł; u

pierwszego Pofta tej Prowincyi, w ktorej zostawala Sejm pierwszego Laska: ktore to Lauda po obraniu Mar- fzuika do Kancellaryi Seymowej od- dane

do konca Sejmu, tak na Sessyach Sejmowych, jako i Prowincjonalnych, znajdowac sie powinni. 2. Gdyby Senator nie byl dwa razy, raz po raz, na dwuch Sejmach Ordynaryjnych; Urzad tracic bedzie, i tenze Urzad wakujacym zostanie. Jedna choroba, ktora Senator na nastepnym Sejmie zaprzysiadz ma, uwalnia bedzie Senatora od wymienionej kary odpadnienia od Urzedu. Takze od rygoru tego Weteran Senator sześćdziesięcioletni wolny bedzie. VI. O bezpieczenstwie Osob Sejm skladajacych. 1. Senatorowie, Ministrowie i Poslowie, podczas Sejmu, nie beda uzywac dobrodziejstwa suspensy, jako i Poslowie za granice wyslani, przez czas Poselstwa swego. 2. Tak w ciagu Ordynaryjnego, jako tez gotowego Sejmu. Osobom Sejmujacym waruje sie bezpieczenstwo ich Osob, kazdy ktoryby w czasie takim, lub sześcioma Niedzielami, przed i po Sejmie, gwalt jakikolwiek osobisty uczynil Osobie Sejmujacej; karany ma byc o wystepk zelzonego Majestatu. VII. O czynieniu zarzutow Senatorom, Ministrom i Poslom. 1. W trzech dniach przed otwarciem Sejmu, Poslowie zloza Lauda, kazdy swych Sejmikow, z ktorych sa wybranymi, u Marszalka zeszlego Sejmu, lub gdyby sie ten z przyczyny choroby nie znajdowal albo umarl; u pierwszego Posla tej Prowincji, w ktorej zostawala Sejm pierwszego Laska: ktore to Lauda po obraniu Marszalka do Kancellaryi Seymowej oddane**

beda. 78 i 2. W tymze czasie czyniacy zarzu- ty przeciw ko Sejmikom, tak iak sa w Rozdziale o Sejmikach opifane, u Mar- szalka starey Laski, lub miejsce iego, iako wyzey, zastepuiacego, zloza ob- iekcy swwoie na pifmie, i za rew erfami. 3. Zarzuty przeciwko Sejmikom, czynione bydz powinny osobiscie, choeby nawet przez iednego z Mani- festuiacych sie. 4. W przypadku iednak zarzutow, nie cale Dziefo Sejmikowania niszcza- cych, ale tylko Osobe, lub Ofoby. pomimo Prawa obrane, ofkarzaiaacych, iezeli takowe zarzuty na Rugach Sey- mikowych rozwiazane zostaly; wzna- wiane wiecey byc nie moga. 5. Jezeli za5 na Seymiku zarzucane nie byly; na Rugi Seymowe, choeby przez Plenipotentow czynione, do Re- zolucyi przyimowane byc maja. 6. Zarzuty Criminis, Kondemnaty przeciwko Senatorom, Ministrom, oso- biscie, lub przez Plenipotentu umoco- wanego do takowego Dziefa, skladane bedz u Marszalkow Narodowych. 72)0 VIII. O otwarcia Sejmu i o Rugach. 1. Dzień otwarcia Sejmu poczynac sie bedzie, od zwyklego w Farnym Ko- sciele Nabozenstwa, po ktorym My Król odbierzemy w Senacie powitanie od Marszalka przeszfego Sejmu, lub za- stepuiacego miejsce iego, z oznay- mieniem udania sie do Poflow do Izby wfafuey, dla odprawienia Rugow, i obrania nowego Marfzalka, a po da- ney od Nas Króla przez Kanclerza odpo- wiedzi, Postowie udadza sie do Izby Poselskiej, gdzie Marszalek przeszfego

będa. 78 i 2. W tymże czasie czyniący zarzuty przeciwko Sejmikom, tak jak są w Rozdziale o Sejmikach opisane, u Marszałka starej Laski, lub miejsce jego, jako wyżej, zastępującego, złożą obiekcy swoje na piśmie, i za rewersami. 3. Zarzuty przeciwko Sejmikom, czynione być powinny osobiście, choćby nawet przez jednego z Manifestujących się. 4. W przypadku jednak zarzutów, nie całe Dzieło Sejmikowania niszczących, ale tylko Osobę, lub Osoby, pomimo Prawa obrane, oskarżających, jeżeli takowe zarzuty na Rugach Sejmikowych rozwiązane zostały; wznawiane więcej być nie mogą. 5. Jeżeli zaś na Sejmiku zarzucane nie były; na Rugi Sejmowe, choćby przez Plenipotentów czynione, do Rezolucyi przyjmowane być mają. 6. Zarzuty Criminis, Kondemnaty przeciwko Senatorom, Ministrom, osobiście, lub przez Plenipotentu umocowanego do takowego Dzieła, składane będą u Marszałków Narodowych. 72)0 VIII. O otwarciu Sejmu i o Rugach. 1. Dzień otwarcia Sejmu poczynac się będzie, od zwykłego w Farnym Kościele Nabożeństwa, po którym My Król odbierzemy w Senacie powitanie od Marszałka przeszłego Sejmu, lub zastępującego miejsce jego, z oznajmieniem udania się do Posłów do Izby własnej, dla odprawienia Rugów, i obrania nowego Marszałka, a po danej od Nas Króla przez Kanclerza odpowiedzi, Posłowie udadzą się do Izby Poselskiej, gdzie Marszałek przeszłego

Sejmu, lub w niebytności jego, pierwszy z porządku Posel z teyże Prowincyi, Laske podniefie, i Sejm zagai. 2. Chociażby Marszałek Sejmowy starey Laski, nie był obrany Posłem na Sejm następny Ordynaryjny; iednak w Sejmie przypadłym obowiązki Prawem niniejszym przepisane, aż do zdania Laski nowo obranemu Marszałkowi, dopełnić powinien, po czym funkcyja jego już ustawać będzie. Po zagaieniu Sejmu i ustąpieniu Arbitrów z Izby, jeżeli zarzuty przeciwko Seymikom oddane są do Laski; Marszałek starey Laski, w przytomności tych, którzy do każdego zarzutu należą (bez dopuszczenia żadnych Poselskich głosów, pod jakimkolwiek bądź pozorem zabieranych) do Rugów przystąpi w następujący sposób: 4. Najprzód wprowadzone być powinny zarzuty, jeżeli jakie są, całe Dzieło Seymikowania, podług Rozdziału o Seymikach, niszczące. 5. Powinien czyniący zarzut okazać, iż znajdował się obecnym na Seymiku, który oskarża, iż jest dobrze osiadły: dla czego obowiązany jest złożyć Kwit, jako płaci Ofiary dziesiątego grosza do Skarbu z posesyi dziedzicznej, najmniej Złotych sto na Rok, lub stawić Zaręczyciela w summie Kapitałnej, wartości Dóbr takowemu dochodowi odpowiadającej. 6. Winien dalej czyniący zarzut, wymienić ieden najmniej przypadek całe Dzieło Seymikowania niszczący, jak jest w Prawie o Seymikach, tenże przypadek z wytknięciem Przywódców, popełnionego przeciw Seymikom przestępstwa, wesprzeć

Sejmu, lub w niebytności jego, pierwszy z porządku Posel z teyże Prowincyi, Laskę podniesie, i Sejm zagai. 2. Chociażby Marszałek Sejmowy starey Laski, nie był obrany Posłem na Sejm następujący Ordynaryjny; iednak w Sejmie przypadłym obowiązki Prawem niniejszym przepisane, aż do zdania Laski nowo obranemu Marszałkowi, dopełnić powinien, po czym funkcyja jego już ustawać będzie. Po zagaieniu Sejmu i ustąpieniu Arbitrów z Izby, jeżeli zarzuty przeciwko Seymikom oddane są do Laski; Marszałek starey Laski, w przytomności tych, którzy do każdego zarzutu należą (bez dopuszczenia żadnych Poselskich głosów, pod jakimkolwiek bądź pozorem zabieranych) do Rugów przystąpi w następujący sposób: 4. Najprzód wprowadzone być powinny zarzuty, jeżeli jakie są, całe Dzieło Seymikowania, podług Rozdziału o Seymikach, niszczące. 5. Powinien czyniący zarzut okazać, iż znajdował się obecnym na Seymiku, który oskarża, iż jest dobrze osiadły: dla czego obowiązany jest złożyć Kwit, jako płaci Ofiary dziesiątego grosza do Skarbu z posesyi dziedzicznej, najmniej Złotych sto na Rok, lub stawić Zaręczyciela w summie Kapitałnej, wartości Dóbr takowemu dochodowi odpowiadającej. 6. Winien dalej czyniący zarzut, wymienić jeden najmniej przypadek całe Dzieło Seymikowania niszczący, jak jest w Prawie o Seymikach, tenże przypadek z wytknięciem Przywódców, popełnionego przeciw Seymikom przestępstwa, wesprzeć

Mani-estem u- czy-81)(czynionym w ciągu Seymiku, lub nay- daley we trzy dni po odbytych Sey- mikach. 7. Winien zaskarżenie swoje w Mani- fescie zanesione stwierdzić Mani- stem najmniej dwunastu Ziemianow Posses- sya maiących, którzy na tychże Sey- mikach przytomni i czynni byli. 8. Ponieważ zaś zniszczenie całego Seymiku zarzuca; przeto w przypadku oddalenia ab Activitate Poflow rzeczono- nego Seymiku podpadać karom tym samym, jakie są na burzycielow Seymi- ku przepisane, winien, gdyby zarzut nierzetelnym okazał się. 9. Izba Poselska złożona tylko z Po- fflow Zarzutom niepodległych, nay- niecznie sekretnymi, Seymik oskarżony, za ważny, lub nieważny uzna. 10. A gdyby zachodziła równość Wotów sekretnych, Marszałek równość tę rozwiąże i za przywołaniem Arbi- trów, ważność, lub nieważność Se- ymi- ku ogłosi. Jeżeli uznana będzie na Rugach nieważność całego Seymiku, tak dla zarzucającego, iako dla odwo- 0 dzających się Sad Trybunału oznacza się w Koronie z Regestru directi mandati, a w Lit wie Officii: Na przestępcow Sad kary w Prawie o Seymikach, w Arty- kule XVIII. Punkcie drugim przepi- tane wskaże, a podobnie zarzucającego, a niedowodzącego, wedle tegoż Prawa o Seymikach, w tymże Artykule XVIII. a punkcie piątym ukarze. 11. Rugom Izby Poselskiej, Postowie przytomni i nieprzytomni podlegają. 12. Rugi naywiecey trzy dni czasu zabrać powinny, mogą zaś być pre-

Manifestem uczynionym w ciągu Sejmu, lub najdalej we trzy dni po odbytych Sejmikach. 7. Winien zaskarżenie swoje w Manifestie zanesione stwierdzić Manifestem najmniej dwunastu Ziemianów Possessyą mających, którzy na tychże Sejmikach przytomni i czynni byli. 8. Ponieważ zaś zniszczenie całego Sejmu zarzuca; przeto w przypadku oddalenia ab Activitate Posłów rzeczono- go Sejmu podpadać karom tym samym, jakie są na burzycielów Sejmu przepisane, winien, gdyby zarzut nierzetelnym okazał się. 9. Izba Poselska złożona tylko z Posłów Zarzutom niepodległych, najpierwniej sekretnymi, Sejmik oskarżony, za ważny, lub nieważny uzna. 10. A gdyby zachodziła równość Wotów sekretnych, Marszałek równość tę rozwiąże i

za przywołaniem Arbitrów, ważność, lub nieważność Sejmiku ogłosi. Jeżeli uznana będzie na Rugach nieważność całego Sejmiku, tak dla zarzucającego, jako dla odwołujących się Sąd Trybunału oznacza się w Koronie z Rejestru directi mandati, a w Litwie Officii: Na przestępców Sąd kary w Prawie o Sejmikach, w Artykule XVIII. Punkcie drugim przepisane wskazać, a podobnie zarzucającego, a niedowodzącego, wedle tegoż Prawa o Sejmikach, w tymże Artykule XVIII. a punkcie piątym ukarze. 11. Rugom Izby Poselskiej, Posłowie przytomni i nieprzytomni podlegają. 12. Rugi najwięcej trzy dni czasu zabrać powinny, mogą zaś być prze-

dziej zakończone, ale czwartego dnia Izba do obrania Marszałka Sejmowego koniecznie przystąpić powinna. IX. Co do obrania Marszałka, i Jalszych czynów Sejmowych, a 30 Ixb ztęczenia. 1. Marszałek przeszłego Sejmu, lub w niebytności jego pierwszy z porządku, i z tejże Prowincyi Posel, przystępując do obrania Marszałka, w nieprzytomności Arbitrów rozdać każdemu Posłowi z Rejestru Osób Funkcyj Poselską zaszczyconych, z Prowincyi, na którą kolej Laski Seymowej przypada. 2. Na Reestrze Stemplem oznaczonym, każdy Posel przywołany głosem Marszałka, imię zadanego od siebie do wyboru na Marszałkowską dostojność podkreśli, a podkreślony Reestr złoży w naczynie Elekcyjne. 3. Gdyby dwa imiona zamiast jednego podkreślone na Reestrze znalazły się, także jeżeliby kto sposobem podpisu imię swoje, lub cudze, albo też cyfrę, lub znak jakiegokolwiek położył: jako nie ważny, odrzuconym zostanie. 4. Na Marszałka, pierwsze z porządku Województwo wotować zacznie, i potem kolejno Województwa wotować będą, przez wszystkie trzy Prowincye. 5. Gdy Elekcyja zakończy się: Marszałek przeszłego Sejmu, w przytomności pierwszego Posła z każdej Prowincyi wezwanego, wszystkie Reestra przeliczy, wota każdemu służące na osobnej karcie spisie, i Posła najwięcej wotów zyskującego, Marszałkiem ogłosi. F 284 6. W przypadku paritatis votorum Elekcyja na Osoby tylko in paritate

IX. Co do obrania Marszałka, i dalszych czynów Sejmowych, a co do Izby złączenia.

Marszałek przeszłego Sejmu, lub w niebytności jego pierwszy z porządku, i z tejże Prowincyi Posel, przystępując do obrania Marszałka, w nieprzytomności Arbitrów rozdać każdemu Posłowi z Rejestru Osób Funkcyj Poselską zaszczyconych, z Prowincyi, na którą kolej Laski Sejmowej przypada.

Na Reestrze Stemplem oznaczonym, każdy Posel przywołany głosem Marszałka, imię zadanego od siebie do wyboru na Marszałkowską dostojność podkreśli, a podkreślony Reestr złoży w naczynie Elekcyjne.

Gdyby dwa imiona zamiast jednego podkreślone na Reestrze znalazły się, także jeżeliby kto sposobem podpisu imię swoje, lub cudze, albo też cyfrę, lub znak jakiegokolwiek położył: jako nieważny, odrzuconym zostanie.

Na Marszałka, pierwsze z porządku Województwo wotować zacznie, i potem kolejno Województwa wotować będą, przez wszystkie trzy Prowincye.

Gdy Elekcyja zakończy się: Marszałek przeszłego Sejmu, w przytomności pierwszego Posła z każdej Prowincyi wezwanego, wszystkie Reestra przeliczy, wota każdemu służące na osobnej karcie spisie, i Posła najwięcej wotów zyskującego, Marszałkiem ogłosi.

W przypadku paritatis votorum, Elekcyja na Osoby tylko in paritate —

zostać, przez los rozwiązana będzie. 7 W naczynie do tego sporządzone, włoży Marszałek równe gąłki, i jednego koloru, w liczbie, ile Osób in paritate votorum zostaje między którymi jedna gąłka odmiennego koloru być powinna, a dla której Osoby przy czytaniu jej Imienia, dobytą będzie gąłka odmiennego koloru, przez dziecię do tego użyte; ten natychmiast za Marszałka ogłoszonym zostanie. 8. Po przywołaniu do Izby Poselskiej Arbitrów Marszałek nowo obrany, w przytomności wszystkich odbierać będzie Łaskę, od przeszłego Marszałka, lub zastępującego jego miejsce; przed którym wykona przysięgę Rota następująca: " Ja NN. przysięgam » Panu BOGU Wszechmogącemu, w "Trójcy Świętej Jedynemu, na to:,,12 powierzony mnie Urząd Marszałka Sejmowego, podług Prawa dopełnić; od nikogo dependować nie będę, tylko od całej Rzeczypospolitej na Sejm zebranej; porządek Seymowania, podług Ustaw Rzeczypospolitej, a mianowicie w Artykułach obowiązków moich, w Rozdziale o Sejmie, tak iak gdyby w tym, co do słowa wypisane, i przeze mnie w tey przysiędze wymówione były, pofuszać i wiernie dokończyć: obowiązki w Prawie o Strazy, przepisane, wiernie dopełnić, nieuważać, ani przyznania, ani niechęcia, ani datkiem, ani obietnicą, ani nadzieją, ani bojaźnią. Tak mi, Panie Boże dopomóż i

zostając, przez los rozwiązana będzie.

7. W naczynie do tego sporządzone, włoży Marszałek równe gąłki, i jednego koloru, w liczbie, ile Osób *in paritate votorum* zostaje, między którymi jedna gąłka odmiennego koloru być powinna; a dla której Osoby przy czytaniu jej Imienia, dobytą będzie gąłka odmiennego koloru, przez dziecię do tego użyte; ten natychmiast za Marszałka ogłoszonym zostanie.

8. Po przywołaniu do Izby Poselskiej Arbitrów, Marszałek nowo obrany, w przytomności wszystkich odbierać będzie Łaskę, od przeszłego Marszałka, lub zastępującego jego miejsce; przed którym wykona przysięgę, Rotą następującą:

„Ja NN. przysięgam

Panu BOGU Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedynemu, na to:

iż powierzony mnie Urząd Marszałka Sejmowego,

podług Prawa dopełnić;

od nikogo dependować nie będę,

tylko od całej Rzeczypospolitej

na Sejm zebranej;

porządek Seymowania,

podług Ustaw Rzeczypospolitej,

a mianowicie w Artykułach obowiązków moich,

w Rozdziale o Sejmie,
tak jak gdyby wszystkie, co do słowa wypisane,
i przeze mnie w tej przysiędze wymówione były,
posłusznie i wiernie dokonam;
obowiązki w Prawie o Straży przepisane,
wiernie dopełnię,
nie uwodząc się, ani przyjaźnią, ani niechęcią,
ani datkiem, ani obietnicą,
ani nadzieją, ani bojaźnią.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż i ...”

niewinna Syna »Jego Męka., Po czym Marszałek, za obranie swoje podziękowanie Izbie oświadczył, podług własnego wybrania Sekretarza Sejmowego, z tej Prowincji Obywatela, z której sam obrany, wyznaczył odtąd go Szlachcica, który natychmiast Przysięgę wykona: Rota dla siebie przepisana. "Ja »NN przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na to: iż powierzony mi "Urząd Sekretarza Sejmowego, po »dług Prawa dopełnię; sekretu w ".Stanach mi powierzonego, wiernie "dochowam; podane sobie od Laski "Proiekta do czytania, nie nieprzydać "iac, ani umniejszać, czytać będę; ", a podpisane przez Marszałka Seymo-(86 10,,wego i Deputatów Sejmowych, do,przepisania sobie dane, wcześniej do,,druku podam i dopilnuję, nie przydać "iac nic, ani umniejszać. Tak mi Panie "Boże dopomóż i niewinna Syna Jego » Męka, 10. Obrany Marszałek na te same Sessyi, po wykonanych Przylięgach, mianować ma z każdej Prowincji po czterech Posłów, którzyby Nam Królowi i Senatowi o jego wybraniu donieśli, i o chęci złączenia się Izby Poselskiej z Senatem oznajmili, o czyn pierwszy w porządku, z tej samej Prowincji, w której jest Laska, z pomiędzy Delegowanych do Senatu, Nam Królowi doniesie. 11. Odebrawszy od Tronu, przez jednego z Kanclerzów odpowiedź, ciż Delegowani do swojej Izby po wrócić mają. 12. Zatym My Król trzech Senatów

„... i niewinna Syna Jego Męka.”

Po czym Marszałek, za obranie swoje podziękowanie Izbie oświadczył, podług własnego wybrania Sekretarza Sejmowego, z tej Prowincji Obywatela, z której sam obrany, wyznaczył odtąd go Szlachcica, który natychmiast Przysięgę wykona, Rotą dla siebie przepisaną:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu, na to:
iż powierzony mi Urząd Sekretarza Sejmowego,

podług Prawa dopełnić;
sekretu w Stanach mi powierzonego,
wiernie dochowam;
podane sobie od Laski Projekta do czytania,
nic nie przydając, ani umniejszając, czytać będę;
a podpisane przez Marszałka Sejmowego
i Deputatów Sejmowych,
do przepisania sobie dane,
wcześnie do druku podam i dopilnuję,
nie przydając nic, ani ujmując.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Syna Jego Męka.”

10. Obrany Marszałek na tejże samej Sessyi, po wykonanych Przysięgach, mianować ma z każdej Prowincji po czterech Posłów, którzyby Nam Królowi i Senatowi o jego wybraniu donieśli, i o chęci złączenia się Izby Poselskiej z Senatem oznajmili; o czym pierwszy w porządku, z tej samej Prowincji, w której jest Laska, z pomiędzy Delegowanych do Senatu, Nam Królowi doniesie.

11. Odebrawszy od Tronu, przez jednego z Kanclerzów, odpowiedź, czy Delegowani do swojej Izby powrócić mają.

12. Zatem My Król trzech Senatorów...

row po jednym z każdej Prowincji do Izby Poselskiej wyślemy, wzywając Posłów do Senatu, po czym natychmiast Izba Poselska z Senatorską złączyć się ma.⁸⁷ 10 X. Co 80 wyznaczenia Deputacyi na Radę adym Sejmie Oroynaryinym zwyyczajnie potrzebnych. 1. Po wybraniu Marszałka Seymowego złożone będą nazajutrz Sessyc Prowincjonalne haszdey zosabna Prowincyi, na których wybrani zostaną Deputowani. 1. Do Deputacyi Seymowej. z Do odebrania sprawy od Straży. 3. Do examinu czynności i wyfluhaniania rachunków wszystkich udzielnych Magistratur; a to po trzech Posłach i po jednym Senatorze z każdej Prowincji. Rota Przysięgi dla Olób 30 Deputacyi Seymowej iznaczonych. Ja NN. przybiegam Panu Bogu » Wszchemogacemu, w Trócy Swiętej iedynemu: 12 fumiennie i z " pilnoscia przestrzegac bede, aby » Proiekta Seymowe w swoim porzadku, ku i rzedzie ukladane, Stanom Seymowym muiacym podawane byfy; i2 w uwagach do tychze Proiektow, moje » wlaſne zdanie, podług Boga, Prawa. "1 fprawiedliwosci podawac bede: i2 "w caiym postepowaniu moim, Artykuły » kuly Rozdzialu Sejmu, do obowiazkow moich stosuiace sie, tak, iak "gdzyby wszystkie, co do stowa wyznaczane, i przezemnie w tey przyficy, dze wymiemone byly, poflusznie i " wiernie dokonam. Tak mi Panie »Boze dopomoz, i niewinna Meka »,Syna Jego.»

trzech Senatorów, po jednym z każdej Prowincji, do Izby Poselskiej wyślemy, wzywając Posłów do Senatu, po czym natychmiast Izba Poselska z Senatorską złączyć się ma.

Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Sejmie Ordynaryjnym zwyczajnie potrzebnych.

1. Po wybraniu Marszałka Sejmowego, złożone będą nazajutrz Sessye Prowincjonalne każdej z osobna Prowincyi, na których wybrani zostaną Deputowani:

- 1) do Deputacyi Sejmowej,
- 2) do odebrania sprawy od Straży,
- 3) do examinowania czynności i wysłuchania rachunków wszystkich urzędnych Magistratur;
a to po trzech Posłów i po jednym Senatorze z każdej Prowincyi.

Rota Przysięgi dla Osób do Deputacyi Sejmowej wyznaczonych

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedynemu,

iż sumiennie i z pilnością przestrzegać będę,

aby Projekta Sejmowe w swoim porządku i rządzie

układane, Stanom Sejmującym podawane były;

iż w uwagach do tychże Projektów

moje własne zdanie, podług Boga, Prawa

i sprawiedliwości podawać będę;

iż w całym postępowaniu moim

Artykuły Rozdziału Sejmu,

do obowiązków moich stosujące się,

tak, jak gdyby wszystkie, co do słowa wypisane

i przeze mnie w tej przysiędze wymienione były,

posłusznie i wiernie dokonam.

Tak mi, Panie Boże, dopomóż

i niewinna Męka Syna Jego.”

Rota Przysięgi dla Deputatoy 30 Strazu. Ja NN. przyfiegam Panu Bogu " Wfzechmogacemu w Tróycy Swie " »tey iedynemu; iako bedac Deputo "wanym do examinowania czynnosci » Straży; wszystkie iey dziafanta, na "każdey z osobna Sesfyi, z iey Pro "tokufu, pilnie roztrzać, wiernie,,opisywać, zdanie podług Boga, Pra " " wa i fprawiedliwosci, do Proiektu " zaswiadczenia dla teyże Straży da " „wać bede: a cokolwiek Prawu prze " „ciwnego, lub nad moc Prawem teyże »Straży pozwolona przywłaszczzonego »postrzege, albo iakie naprzeciw tey " „2e Straży zazalena odbiore, lub tez " „gdzie Rezolucya przez którego Mini " „stra z naruszeniem Prawa podpisana " będzie; albo iezeli Sejm gotowy, "podług Prawa, przez Marszałka Sey "89 „mowego zwolany nie zostanie; to » wszy stko Stanom Seymuiacyin wier " » nie przy Relacyi doniose, nieuwo " „dzac się w tey calej na mnie wlo " "Zoney poffudze, ani datkiem, ani,obietnica, ani względem, ani boia " » „Znia, ani przyiazniq, ani niechecia.,Tak mi Panie Boze dopomóż i nie " " winna Syna Jego Meka " Rota Prausiegi ola Deputatow d0 Rommissyi Eoukacyiney. Ja NN. przyfiegam Panu Bogu » Wszechmogacemu, w Tróycy Swic " "tey iedynemu, iako pilnie, uwaznie "i rzetelnie percepty i expensa prze " "rze, przeyrzane adnotować bede; a »w rozrządzeniu teyże Komisji, ia " "kie sie mogą znaleźć pozytki, lub "uszczerbki, iakie naprzeciwko teyże " Komisji zazalena odbiore;

Rota Przysięgi dla Deputatów do Straży

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedynemu;

iż jako będąc deputowanym

do examinowania czynności Straży,

wszystkie jej działania,

na każdej z osobna sessyi,

z jej protokołu pilnie roztrząsać,

wiernie opisywać,

zdanie podług Boga, Prawa

i sprawiedliwości

do projektu zaświadczenia

dla teyże Straży dawać będę;

a cokolwiek Prawu przeciwnego,

lub nad moc Prawem teyże Straży pozwoloną

przywłaszczzonego postrzege,

albo jakie przeciw teyże Straży zażalenia odbiorę,

lub też, gdzie rezolucya
przez którego Ministra
z naruszeniem Prawa podpisana będzie;
albo jeżeli Sejm gotowy,
podług Prawa,
przez Marszałka Sejmowego
zwołany nie zostanie;
to wszystko Stanom Sejmującym
wiernie przy relacyi doniosę,
nie uwodząc się
w tej całej na mnie włożonej posłudze
ani datkiem, ani obietnicą,
ani względem, ani bojaźnią,
ani przyjaźnią, ani niechęcią.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Edukacyjnej

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu,
iż pilnie, uważnie i rzetelnie
percepta i expensa przejrzę,
przejrzane adnotować będę;
a w rozrządzeniu tejże Komisji,
jakie się mogą znaleźć pożytki
lub uszczerbki,
jakie przeciwko tejże Komisji zażalenia odbiorę;

takie »wiernie, nic nieopuszczając, ani " przydając, Stanom Rzeczypospolitej "tey doniość, i zdanie moje podług " Boga, Prawa i sprawiedliwości do » Projektu zaświadczenia ! Kwitu dla,teyże Komisji, dawać będę. Tak " mi Panie Boże dopomóż i niewinna » Syna Jego Męka.72 Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Policji. Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej, tey iedynemu, iako pilnie, uważnie "Znie i rzetelnie percepta i expensa »do Komisji Policji należące przejrzyć, przezyrane adnotować będę; a,,w rozrządzeniu teyże Komisji,,iakię się mogą znaleźć korzyści, lub,uszczerbki, iakię przeciwko teyże "Komisji zażalenia odbiorę, takie » wiernie nic nieopuszczając, ani przy,,dając, Stanom Rzeczypospolitej do,,niość, i zdanie moje, podług Boga, », Prawa i fprawiedliwości do Projektu,zaświadczenia i R witu dla teyże Kom,,missji, dawać będę. Tak mi Panie »Boże dopomóż i niewinna Syna Jego " Męka. Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji l'oysowey. Ja NN. przysięgam Panu Bogu " Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej "tey iedynemu, iako pilnie, uważnie,i rzetelnie, wszelkie czynności i »Ordynanse Komisji Woyskowej, "iey dyspozycje, lustracje, likwidac,,cye, oraz rozrządzenie Summ do "niey wchodzących examinaować, i,,adnotować będę, a w rozrządzeniu "teyże Komitety, iakię się mogą zna,,lesć korzyści, lub uszczerbki; iakię,,naprzeciwko teyże Komisji zażale,,nia

takie wiernie,

nic nie opuszczając ani przydając,

Stanom Rzeczypospolitej doniosę,

i zdanie moje podług Boga,

Prawa i sprawiedliwości

do projektu zaświadczenia

i kwitu dla teyże Komisji

dawać będę.

Tak mi, Panie Boże, dopomóż

i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Policji

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedynemu,

iż pilnie, uważnie i rzetelnie

percepta i expensa

do Komisji Policji należące przejrzyć,

przejrzane adnotować będę;
a w rozrządzeniu tejsze Komisji,
jakie się mogą znaleźć pożytki
lub uszczerbki,
jakie przeciwko tejsze Komisji zażalenia odbiorę,
takie wiernie,
nic nie opuszczając ani przydając,
Stanom Rzeczypospolitej doniosę,
i zdanie moje podług Boga,
Prawa i sprawiedliwości
do projektu zaświadczenia
i kwitu dla tejsze Komisji
dawać będę.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Wojskowej

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu,
iż pilnie, uważnie i rzetelnie
wszelkie czynności
i ordynanse Komisji Wojskowej,
jej dyspozycje, lustracje, likwidacje,
oraz rozrządzenie sum do niej wchodzących
examinować i adnotować będę;
a w rozrządzeniu tejsze Komisji,
jakie się mogą znaleźć pożytki

lub uszczerbki;

jakie przeciwko tejże Komisji zażalenia...

dowody odbiorę, takie wiernie,,nic nieopufzczaine, ani przydainc,,Stanom Rzeczypospolitej doniose, i "zdanie moje podlug Boga, Prawa I,,fprawiedliwosci do Proie ktu zas wiad-,czenia i Kwitu, dla teyze Komisji,,dawać bede. Tak mi Panie Boze do-,pomóż i niewinna Syna Jego Meka. Rota Praysięgi ola Deputatów do Komisji Skarbowvey. Ja NN. przysięgam Panu Bogu » Wszechmoggcemu, w Tróycy Swie- " tey iedynemu, iako pilnie, uwaznie,,i rzetelnie, percepty i expensa Skar- » bowe examinować, z Prawem kon- " frontować, decellów, iezeliby iakie "znalazfy sie, dochodzić, i to wszy- "stko przczyrzane adnotować bede: a,W rozrządzeniu teyze Komisji, »,Iakie się mogą znależ przeciwko tey- ",ze Komisji zażalenia odbiorę, ta- "kie wiernie nic nicopufzczaiac, ani " przydaiac, Stanom Rzeczypospoli-,tey doniose, i zdanie moje, podlug 1. Boga, Prawa i fprawiedliwosci, tak,,do ulepszenia Administracyi Skarbu. "Iako powiększenia iego dochodow "donofic, i do Proiektu zaswiadezenia,,i Awitu dla teyze Komisji dawac,, bede. Tak mi Panie Boze dopo- ",móz i niewinna Syna Jego Męka. 2. Wybrane zas tym sposobem Oso- by do wyz rzeczonych Deputacyi, na pier wszey Seymouey Sessyi pizyfigie wykonac mais, Senatorowie przod Nami Królem, Poflowie przed Mar- szalkiem. XI. Co do cxynow Sejmowych po xlgcze- niu Izb, a2 80 roziazczenia. 1. Po wezwaniu przez Nas Króla, Izba

...dowody odbiorę, takie wiernie,

nic nie opuszczając ani przydając,

Stanom Rzeczypospolitej doniose,

i zdanie moje podlug Boga,

Prawa i sprawiedliwości

do projektu zaświadczenia

i kwitu dla tejże Komisji

dawać będę.

Tak mi, Panie Boże, dopomóż

i niewinna Syna Jego Męka.

Rota Przysięgi dla Deputatów do Komisji Skarbowej

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,
w Trójcy Świętej Jedynemu,
iż pilnie, uważnie i rzetelnie
percepta i expensa skarbowe
examinować, z Prawem konfrontować,
defraudacji, jeżeliby jakie znalazły się, dochodzić,
i to wszystko przejrane adnotować będę;
a w rozrządzeniu tejże Komisji,
jakie się mogą znaleźć przeciwko tejże Komisji zażalenia odbiorę,
takie wiernie,
nic nie opuszczając ani przydając,
Stanom Rzeczypospolitej doniosę,
i zdanie moje, podług Boga,
Prawa i sprawiedliwości,
tak do ulepszenia administracji Skarbu,
jako powiększenia jego dochodów,
donosić,
i do projektu zaświadczenia
i kwitu dla tejże Komisji
dawać będę.
Tak mi, Panie Boże, dopomóż
i niewinna Syna Jego Męka.

Postanowienie końcowe dotyczące przysięgi Deputatów

Wybrane zaś tym sposobem osoby
do wyżej rzeczonych Deputacji,
na pierwszej sejmowej sesji

przysięgę wykonać mają:

Senatorowie przed Nami, Królem,

Posłowie przed Marszałkiem.

XI. Co do czynów sejmowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia

1. Po wezwaniu przez Nas, Króla, Izba...

Poselska uda się prosto do Izby Senatorskiej, koncem złączenia się z Senatami. 2. Postawie miejsce swoje zasiada. 3. Marszałek Sejmowy imieniem Izby Poselskiej, Sessya Izb złączonych rozpocznie, a Kanclerz od Tronu da odpowiedź stosowną do wniesionego powitania Króla.⁹³) 4- Zaczynam, Marszałek najprzód, a potem Półkowie, według porządku Woiewództw, na koniec Sekretarz Seymowy, do ucalowania Reki Króla w łkcie przy stapia. 5. Co gdy się odprawi; na pamiątkę, iż wszystkie Władze Exekucyjne, po czątek i źródło Iwoie od Narodu biora, że Urzędy z woli Narodu, Prawa i rozkazy jego wykonywain, Kanclerz od Tronu wyrzecz: " Stany » Sejmowi Rzeczypospolitey, z mocy » Wszystkie Urzędy Exekucyjne », iż i wlaży i Oziataniu swym zauważyć » fzaig. 6. Po którym ostrzeżeniu winien będzie Marszałek Sejmowy przelożyć; że Stany Sejmowi zatrudnione stanowią wieniem Praw i ważnymi Rzeczypospolitey sprawami, gdy same czuwać w tymże czasie nad wykonaniem Prawa nie mogą; znać potrzebę, chętnie zezwalsia, aby wszelkie Urzędy Wykonawcze w mocy i działaniu swym do dalszego Rzeczypospolitej rozrzadzenia trwały, dla czego wyroki swoje do Straży przesyłać będą, do ich wykonania; zaczyn tenże Marszałek Seymowy ogłosi temi słowy: Stany Seymowi⁹⁴) (wszystkie Nalagistratury, Urzędu Exekucyjins, w iwtadzu i Oziataniu swym 30 Jalszego Rzeczypospolitey rozrzadzenia, po

Poselska uda się prosto do Izby Senatorskiej,

celem złączenia się z Senatami.

2. Posłowie miejsca swoje zasiadają.

3. Marszałek Sejmowy imieniem Izby Poselskiej

sesję Izb złączonych rozpocznie,

a Kanclerz od Tronu da odpowiedź

stosowną do wniesionego powitania Króla.

4. Za czym Marszałek najprzód,

a potem Posłowie według porządku Województw,
na koniec Sekretarz Sejmowy,
do ucałowania Ręki Królewskiej przystąpią.

5. Co gdy się odprawi;

na pamiątkę, iż wszystkie Władze Egzekucyjne
początek i źródło swoje od Narodu biorą,

że Urzędy z woli Narodu,

Prawa i rozkazy jego wykonywają,

Kancierz od Tronu wyrzecz:

„Stany Sejmujące Rzeczypospolitej,

z mocy Prawa wszystkie Urzędy Egzekucyjne

w władzy i działaniu swym zawieszają.”

6. Po którym ostrzeżeniu winien będzie

Marszałek Sejmowy przełożyć,

że Stany Sejmujące,

zatrudnione stanowieniem Praw

i ważnemi Rzeczypospolitej sprawami,

gdy same czuwać w tymże czasie

nad wykonaniem Prawa nie mogą,

znają potrzebę, chętnie zezwalają,

aby wszelkie Urzędy Wykonawcze

w mocy i działaniu swym

do dalszego Rzeczypospolitej rozrządzenia trwały,

dla czego wyroki swoje do Straży przesyłać będą,

do ich wykonania;

zaczynam tenże Marszałek Sejmowy

ogłosi temi słowy:

„Stany Sejmujące,
wszystkie Magistratury,
Urzędy Egzekucyjne,
w władzy i działaniu swym
do dalszego Rzeczypospolitej rozrządzenia,
pod...”

okiem swoim utrzymują. 7. Po czym miejsce mieć powinno czytanie Pactorum Conventorum. XII. O Elekcyi Sędziów Sejmowych w złączonych Izbach. 1. Dnia drugiego Sessyi Sejmowej, w złączonych Izbach następować powinna Elekcyja Sędziów Sejmowych, którzy przez losy wybierani będą, tym porządkiem: 2. Na stoliku wśród miejsca, na którym Ministerium w Senacie zasiada, położone będzie naczynie Elekcyjne, pod trzema nierównymi kłódkami, od których jeden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku przy Lasce w Senacie będącym, trzeci przy Marszałku Sejmowym znajdować się powinny. 3. Naczynie to przy każdej Elekcyi publicznie otwarte, i próżne okazane zostanie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego. 4. Zacznie się najprzód Elekcyja Sędziów na Sejmie przytomnych. 5. Dalej przystąpić należy do wyboru przytomnych Półów, podzielić wzy onych na trzy Prowincye. 6. Dozor Elekcyi będzie przy Marszałku Narodowym, Styraby Senatorówkiey pod ów czas trzymającym, i przy Marszałku Sejmowym. 7. Przy każdej z osobna Elekcyi tyle galek w naczyniu umieścić trzeba ile z Prawa do niej Kandydatów wypada, a to w równej galek wielkości, i koloru jednego, wyiawszy w Elekcyi z Senatu na każdą Prowincyą galek cztery, w Elekcyi z Półów na każdą Prowincyą galek 8. które odmiennego koloru być powinny. 8. Zatym przy każdej z

okiem swoim utrzymują.

7. Po czym miejsce mieć powinno czytanie Pactorum Conventorum.

XII. O Elekcyi Sędziów Sejmowych w złączonych Izbach.

1. Dnia drugiego Sessyi Sejmowej, w złączonych Izbach następować powinna Elekcyja Sędziów Sejmowych, którzy przez losy wybierani będą, tym porządkiem:

2. Na stoliku wśród miejsca, na którym Ministerium w Senacie zasiada, położone będzie naczynie Elekcyjne, pod trzema nierównymi kłódkami, od których jeden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku przy Lasce w Senacie będącym, trzeci przy Marszałku Sejmowym znajdować się powinny.

3. Naczynie to przy każdej Elekcyi publicznie otwarte i próżne okazane zostanie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego.

4. Zacznie się najprzód Elekcyja Senatorów na Sejmie przytomnych.

5. Dalej przystąpić należy do wyboru przytomnych Posłów, podzieliwszy onych na trzy Prowincye.

6. Dozór Elekcyi będzie przy Marszałku Narodowym, Styr Izby Senatorskiej pod ów czas trzymającym, i przy Marszałku Sejmowym.

7. Przy każdej z osobna Elekcyi tyle gałek w naczyniu umieścić trzeba, ile z Prawa do niej Kandydatów wypada, a to w równej gałek wielkości i koloru jednego, wyjąwszy w Elekcyi z Senatu na każdą Prowincyą gałek cztery, w Elekcyi z Posłów na każdą Prowincyą gałek osiem, które odmiennego koloru być powinny.

8. Zatem przy każdej z...

osobna Elekcyi Marszałek przy Lasce Senatu będący, umieści gałki podług liczby, i naczynie zamknie. 9. Sekretarz Narodowy, lub Urzędnik miejsce jego zastępujący, imiona Senatorów, Sekretarz zaś Sejmowy imiona Posłów stosownie do Elekcyi, czytać będą, dając czas dziecięciu wyciągać gałki z naczynia. 10. A przy którego wymienieniu, gałka odmiennego koloru przez dziecię wyciągniona zostanie, takowego Marszałek przy Lasce Senatu z liczby Senatorów, a Marszałek Sejmowy, z liczby Posłów na Regestrze zapisze i za oznaczonego do funkcji na Sęztwo Seymowe ogłosi. XIII. O wprowadzeniu Projektów na Sejm 1. Po Elekcyi Sedziów Sejmowych, dnia następnego zaczynać się powinno. 1. Czytanie Uchwał Sejmu gotowego, jeżeli te między Seymem a Seymem Ordynaryjnym jakie nastąpiły. 2. Czytanie Projektów do Prawodawstwa i do podatków wieczystych z propozycji od Tronu na Sejmiki podanych, a przez Instrukcyje do Izby przychożących. 3. Czytanie Propozycji od Tronu w publicznych Rzeczypospolitej Sprawach, tudzież Edukacyi, Policyi, Woyska i Skarbu potrzebach 4 Czytanie Projektów we wszystkich dziedzinach respective Województw, Ziemi, Powiatów i Miast znajdujących się w zaleceniach Seymikowych. 2. Gdyby następnie i w czasie czytania ktokolwiek z Seymujących chciał podać swój Prorekt: takowy czytany być powinien. 3. Zawszy zaś od Sessyi pierwszej po Elekcyi Sedziów, czas czterech nastu takichże Sessyi oznacza się; nie tylko

osobna Elekcyi Marszałek przy Lasce Senatu będący, umieści gałki podług liczby, i naczynie zamknie.

9. Sekretarz Narodowy, lub Urzędnik miejsce jego zastępujący, imiona Senatorów, Sekretarz zaś Sejmowy imiona Posłów stosownie do Elekcyi, czytać będą, dając czas dziecięciu wyciągać gałki z naczynia.

10. A przy którego wymienieniu, gałka odmiennego koloru przez dziecię wyciągniona zostanie, takowego Marszałek przy Lasce Senatu z liczby Senatorów, a Marszałek Sejmowy z liczby Posłów na Regestrze zapisze i za oznaczonego do funkcji na Sędztwo Sejmowe ogłosi.

XIII. O wprowadzeniu Projektów na Sejm.

1. Po Elekcji Sędziów Sejmowych, dnia następnego zaczynać się powinno:

1. Czytanie Uchwał Sejmu gotowego, jeżeli te między Sejmem a Sejmem Ordynaryjnym jakie nastąpiły.

2. Czytanie Projektów do Prawodawstwa i do podatków wieczystych z propozycji od Tronu na Sejmiki podanych, a przez Instrukcje do Izby przychodzących.

3. Czytanie Propozycji od Tronu w publicznych Rzeczypospolitej Sprawach, tudzież Edukacyi, Policji, Wojska i Skarbu potrzebach.

4. Czytanie Projektów we wszystkich dezyderiach respective Województw, Ziem, Powiatów i Miast znajdujących się w zaleceniach Sejmikowych.

2. Gdyby następnie i w czasie czytania ktokolwiek z Sejmujących chciał podać swój Projekt: takowy czytany być powinien.

3. Zaczawszy zaś od Sessyi pierwszej po Elekcji Sędziów, czas czternastu takichże Sessyi oznacza się; nie tylko

dla wspomnionego czytania, lecz naybardziej dla dania czasu Deputacyom do dokładnego examinu Straży i Rządowych Rzeczypospolitej Komisji, aby też examina w tej porządku odbyte zostały. 4. Wezasie czytania wszystkich Projektów, głosy Zsadne przerywać nie mają, i temu tylko pomiędzy Postów głosu u Marszałka Sejmowego Zadać wolno będzie, który przy Projekcie swoim udzielnym powody do podawania onego wytłómaczyć będzie miał potrzebe. 5. Senatorowie dawać Projektów nie będą, a jeżeliby czas zbywał, po przeżyciu 10 czytaniu wszystkich Projektów; Senat kolejno będzie mógł zabierać głosy z przekładaniem Stanom Rady wiernej, i coby ku pożytkowi ogólnemu sadził być potrzebnym. Jeżeliby zaś cały czas zabranym został czytaniem Projektów; w ów czas Senatu zdania na piśmie tylko oddawane będą do Deputacyi Seymowej, w sposobie Rady. XIV. O Relacjach, które Deputowani 30 examinu Straży, i Hommissyów wyznaczeni na Sejmie czynić będą. 1. Po czternastu Sessjach odbytych, od piętnastej Deputowani do odebrania Sprawy od Straży i Rządowych Komisji, Relacje swoje Stanom Seymu muiscym zdawać będą. Każda Deputacja przed zaczęciem Relacji, też Relacja wydrukowana kosztem Skarbu, Seymuicym rozda. 2. Pocznie Deputacja do examinowania Straży, a po niej następnie, jedna po drugiej Deputacje do Kommissyów Edukacyiney, Policji, Wojskowej, Skarbu wyznaczone. 2 3. Delegowani z Stanu

dla wspomnionego czytania, lecz naybardziej dla dania czasu Deputacyom do dokładnego examinu Straży i Rządowych Rzeczypospolitej Komisji, aby też examina w tej porze odbyte zostały.

4. We czasie czytania wszystkich Proiektów, głosy żadne przerywać nie mają, i temu tylkoż pomiędzy Posłów głosu u Marszałka Sejmowego żądać wolno będzie, który przy Proieckie swoim udzielnym powody do podawania onego wytłumaczyć będzie miał potrzebę.

5. Senatorowie dawać Proiektów nie będą, a jeżeliby czas zbywał, po przeczytaniu wszystkich Proiektów; Senat kolejno będzie mógł zabierać głosy z przekładaniem Stanom Rady wiernej, i coby ku pożytkowi ogólnemu sądził być potrzebnym. Jeżeliby zaś cały czas zabranym został czytaniem Proiektów; w ów czas Senatu zdania na piśmie tylko oddawane będą do Deputacyi Sejmowej, w sposobie Rady.

XIV. O Relacyach, które Deputowani do examinu Straży i Kommissyów wyznaczeni na Sejmie czynić będą.

1. Po czternastu Sessjach odbytych, od piętnastej Deputowani do odebrania Sprawy od Straży i Rządowych Komisji, Relacye swoje Stanom Sejmującym zdawać będą. Każda Deputacya przed zaczęciem Relacyi, też Relacya wydrukowana kosztem Skarbu, Sejmującym rozda.

2. Pocznie Deputacya do examinowania Straży, a po niej następnie, jedna po drugiej Deputacye do Kommissyów Edukacyjnej, Policyi, Wojskowej, Skarbu wyznaczone.

3. Delegowani z Stanu

Rycerskiego po dwóch od kazdey Komisji Rządowej, mieysce po Postach Ziemskich miec mają, dla tłumaczenia się; a po nich Assessorowie i Kommissarze Mieyscy, w Assessoryach, Komisjach, Policyi i Skarbu zasiadający, mieysce mieć będą, i Jesideria Miast donosić w Sejmie mają, które do Deputacyi Sejmowej oddane zostana. A ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechca, będą u Marszałka Sejmowego u Lassi o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, i ci tłumaczyć się będą zwycaiem dzis praktykowanym zabierania głosow przez Delegowanych od Kommissyow. 4. Każda Relacya zamykać powinna nie tylko czyny naganne, przez Deputacya examinuiaca upatrzone, ale i te, które przez iakiegokolwiek Obywatela Deputacyi examinuiacey, z podpisem iego doniesione będą, badz na Magistraturę, badz na Ofoby w niey zafiadające, z administracyi wynikłe. 5. Przy Relacyi winna Deputacya Examinuiaca każda, podać zdanie swoje na zaskarzenie przez Obywatela zanesione, i Proiekt gotowy, tak na kaź G 21(100 30 zde zaskarzenie, iako i do zaswiadeżenia Kwitem, kiedy nan Straz, albo Kommissyie zaffuza, lub do zawieszenia tegoż Awitu Proiekt, a nawet i do odmówienia onegóż z nagana i skassowaniem czynow nieprawnych. 6. W przypadkach naruszenia Praw, utraty Skarbu Rzeczypospolitej, i publicznych Funduszow, przez Straz, albo iakakolwiek z

Rycerskiego po dwóch od każdej Komisji Rządowej, miejsce po Posłach Ziemskich mieć mają, dla tłumaczenia się; a po nich Assessorowie i Kommissarze Miejscy, w Assessoryach, Komisjach, Policji i Skarbu zasiadający, miejsce mieć będą, i desideria Miast donosić w Sejmie mają, które do Deputacyi Sejmowej oddane zostaną. A ci, gdy tego potrzeba będzie, i gdy zechcą, będą u Marszałka Sejmowego u Laski o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, i ci tłumaczyć się będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez Delegowanych od Kommissyów.

4. Każda Relacya zamykać powinna nie tylko czyny naganne, przez Deputacyą examinującą upatrzone, ale i te, które przez jakiegokolwiek Obywatela Deputacyi examinującej, z podpisem jego doniesione będą, bądź na Magistraturę, bądź na Osoby w niej zasiadające, z administracyi wynikłe.

5. Przy Relacyi winna Deputacya examinująca każda, podać zdanie swoje na zaskarżenie przez Obywatela zanesione, i Projekt gotowy, tak na każde zaskarżenie, jako i do zaświadczenia Kwitem, kiedy nań Straż, albo Kommissye zasłużą, lub do zawieszenia tegoż Kwitu Projekt, a nawet i do odmówienia onegoż z naganą i skasowaniem czynów nieprawnych.

6. W przypadkach naruszenia Praw, utraty Skarbu Rzeczypospolitej, i publicznych Funduszów, przez Straż, albo jakkolwiek z

Kommissyów Rządowych ze szkoda Kraiu, i nadwężeniem spokoynosci publiczney dopełnionych, poda Deputacya przy Relacyi opinia odeffania do Sejmowych Sądów tych wszystkich, którzyby zdania swego rozpisem nie usprawiedliwili. 7. Zdanie i opinie Deputacyi examinującej, kazdej na tychże Sessyach układane być powinny, iednomyslnością, albo prostą większością głosów. 8. Komplet dla w szyskch Deputatów. przez Sejm wyznaczonych, z pięciu Osób być powinien naymniey, a pomiędzy niemi, koniecznie po iedney Ofobie z kazdey Prowincyi. 9. Pióro trzymający w kazdey Deputacyi, przez nią zpomiedzy Deputowanych Poffów wybrany, Protokul porządku czynów Deputacyi trzymać będzie, w nim prezencye dla usprawiedliwienia kompletu zapisywać, pluralitatem wotów notować, i rozpisy, w czym? i przez kogo czynione? oświadczyć. 10. W przypadku równosci zdan w kazdey Deputacyi, do examinu wyznaczony, Prezydenci paritatem rozwiąże. 11. Gdyby kto z Deputowanych, lub z Poffów niewchodzących w Deputacyę, niezgadzał się na Projekt kwitu, przez Deputacyę examinującą podany, lub na opinia teyże, w której okoliczności dana, oświadczy przeciwnie zdanie; na ten czas Projekt od siebie drugi zaraz podać powinien, a natychmiast Turnus iść ma między Projektem Kwitu, lub opinii od Deputacyi examinującej podanych, a Projektem Kwitu, lub opinią przez Deputowanego, lub innego Poffa proponowanych;

Kommissyów Rządowych ze szkoda Kraju, i nadwężeniem spokoyności publiczney dopełnionych, poda Deputacya przy Relacyi opinią odesłania do Sejmowych Sądów tych wszystkich, którzyby zdania swego rozpisem nie usprawiedliwili.

7. Zdanie i opinie Deputacyi examinującej, kazdej na tychże Sessyach układane być powinny, jednomyślnością, albo prostą większością głosów.

8. Komplet dla wszystkich Deputatów, przez Sejm wyznaczonych, z pięciu Osób być powinien najmniej, a pomiędzy niemi, koniecznie po jednej Osobie z każdej Prowincyi.

9. Pióro trzymający w każdej Deputacyi, przez nią z pomiędzy Deputowanych Posłów wybrany, Protokół porządný czynów Deputacyi trzymać będzie, w nim prezencye dla usprawiedliwienia kompletu zapisywać, pluralitatem wotów notować, i rozpisy, w czym i przez kogo czynione, oświadczać.

10. W przypadku równości zdań w każdej Deputacyi do examinu wyznaczonej, Prezydujący paritatem rozwiąże.

11. Gdyby kto z Deputowanych, lub z Posłów niewchodzących w Deputacyą, nie zgadzając się na Projekt Kwitu, przez Deputacyą examinującą podany, lub na opinią tejże, w której okoliczności dana, oświadczył przeciwné zdanie; na ten czas Projekt od siebie drugi zaraz podać powinien, a natychmiast Turnus iść ma między Projektem Kwitu, lub opinii od Deputacyi examinującej podanych, a Projektem Kwitu, lub opinii przez Deputowanego, lub innego Posła proponowanych;

w takim przypadku większość prosta głosów rozwiąże Kwestyą. 12. W czasie tym zdawania Relacyow z examinu Komisji, wolno kazde-)(102 9 mu z Poftow Projekta podawac w po- licyi, Skarbu i Woyska, albo w upa- trzonych ich wadach. 13. Po odbyciu Relacyi przez Depu- tacya do examinu Straży wyznaczona, następować powinna semotis Arbitris Relacya obrotu politycznego Interessów Zagranicznych, która drukowana być nie powinna: a jeżeliby iaka okoli- czność wątpliwa być zdawała się, lub objaśnienia potrzebowała, i Stauy Seymuiace Zadały, by w tym się obja- śnić; na ten czas ma być obrana Deputacya przez wota sekretne, wOfo- bach trzech, po iedney z kazdey Pro- wincyi, bądź z Senatu, bądź z Postow, które przysięge na nayscis le yszy sekret wykonaia, examen z wszelkich Spraw dopelnia, i Relacya Stanom uczynia: a w rzeczach sekretu potrzebuiających doniosa Stanom wiara poprzyfiezona, czyli Osoby do Interessow Zagrani- cznych uzyte sprawily się we wfzy- stkim zgodnie z Interessami i pozy- tkiem Rzepłtey? 14. Rota Przyfiegci dla tychze Dele- gowanych następuiaca naznacza fię: "Ja *7 NN. przyfiegam Panu Bogn W fzcch-103 "mogacemu w Tróycy S. iedynemu,,i2 w zleceniu mnie danym od Stanów i Rzeczypospolitey do wyexaminowa- nia Intereffow Zagranicznych, z,naywieksza pilnoscia w tymze exa- minowaniu sprawować sie bede; se-,,kret iak nayścisley zachowam, a,cokolwiek izkodliwego,

w takim przypadku większość prosta głosów rozwiąże Kwestyą.

12. W czasie tym zdawania Relacyów z examinu Kommissyi, wolno każdemu z Posłów Projekta podawać w Policyi, Skarbu i Woyska, albo w upatrzonych ich wadach.

13. Po odbyciu Relacyi przez Deputacyą do examinu Straży wyznaczoną, następować powinna *semotis Arbitris* Relacya obrotu politycznego Interessów Zagranicznych, która drukowaną być nie powinna: a jeżeliby jaka okoliczność wątpliwą być zdawała się, lub objaśnienia potrzebowała, i Stany Seymujące żądały, by w tym się objaśnić; na ten czas ma być obrana

Deputacya przez wota sekretne, w Osobach trzech, po jednej z każdej Prowincyi, bądź z Senatu, bądź z Posłów, które przysięgę na najściślejszy sekret wykonają, examen z wszelkich Spraw dopełnią, i Relacyą Stanom uczynią: a w rzeczach sekretu potrzebujących doniosą Stanom wiarą poprzysiężoną, czyli Osoby do Interessów Zagranicznych użyte sprawiły się we wszystkim zgodnie z Interessami i pożytkiem Rzeczypospolitej?

14. Rota Przysięgi dla tychże Delegowanych następująca naznacza się:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu, iż w zleceniu mnie danym od Stanów i Rzeczypospolitej do wyexaminowania Interessów Zagranicznych, z największą pilnością w tymże examinowaniu sprawować się będę; sekret jak najściślej zachowam, a cokolwiek szkodliwego,”

lub zdrożnego postrzege; podług opisu Pra- »», wa Stanom doniofe.» 15. Po zakonczoney w Stanach Relacyi, składu politycznego Interesów Zagranicznych, mają mieć audyencya Posłowie Rzeczypospolitej u Dworów postronnych rezyduiacy, a to po zakończeniu swego Poselstwa, semotis Arbitris: Postowie zaś Cudzoziemscy, gdyby zadali Audyencyi w Stanach; w tymże czasie mieć ją będą. 16. Na wysłuchanie Relacyów wszelkich, danie kwitow w złączonych Izbach, czytanie Proiektow, i danie audyencyi Połtom, Seffyi osmnascie wyznacza się: a ile razy też Relacye, w osmnastu Sessyach odbyły się nie mogły; czas tych Relacyi diużey przeciągnąć będzie należało do zakonczenia tychże Relacyi, i nayzupełniejszego roztrzaśnienia wszelkich czynności i (sprawowania się Władz wykonawczych: a ten czas przedfuzony nie ma nie uymować tym Sessyom, które są wyznaczane do ofobaych materiy w rozłączonych Izbach. 17. Konczyć się będzie czynność w Izbach złączonych, w czasie oznaczonym, na wysłuchaniu i rozwiązaniu zażądań takich, których decyzya do Sadow Sejmowych należy, a to per turnum glosny i sekretny, prosta wieść Kfzoscia wotow, na takowa prosta pozycja: Czyli w zaskarzeniu NN. Sqđ Seumowvy ma byż praznany, albo nie? a nayprzód względem Ministrow w Straży zařadaiacych; iezeliby o przestępstwa Prawa zaskarżent byli, ma następować takowaz decyzya. 18. Przed rozłączeniem się Izb. Se- Kretarz Narodowy, lub pierwizy

lub zdrożnego postrzege; podług opisu Pra-
wa Stanom doniofe.”

15. Po zakończoney w Stanach Relacyi, składu politycznego Interes-

sów Zagranicznych, mają mieć audyencya Posłowie Rzeczypospolitej u Dworów postronnych rezydujący, a to po za-

kończeniu swego Poselstwa, semotis Arbitris: Posłowie zaś Cudzoziemscy, gdyby żądali Audyencyi w Stanach; w tymże czasie mieć ją będą.

16. Na wysłuchanie Relacyów wszel-

kich, danie kwitów w złączonych Izbach, czytanie Proiektów, i danie audyencyi Posłom, Sessyi osiemnaście wyznacza się: a ile razy też Relacye, w osiemnastu Sessjach odbyćby się nie mogły; czas tych Relacyi dłużej przeciągnąć będzie należało do zakończenia tychże Relacyi, i najzupełniejszego roztrząśnienia wszelkich czynności i sprawowania się Władz wykonawczych: a ten czas przedłużony nie ma nie ujmować tym Sessjom, które są wy-

znaczane do osobnych materyi w roz-

łączonych Izbach.

17. Kończyć się będzie czynność w Izbach złączonych, w czasie oznaczo-

nym, na wysłuchaniu i rozwiązaniu za-

skarżeń takich, których decyzya do Sądów Sejmowych należy, a to per turnum głośny i sekretny, prostą wię-

kszością wotów, na takową prostą pro-

pozycyą: Czyli w zaskarżeniu NN. Sąd Sejmowy ma być przyznanym, albo nie? a najprzód względem Ministrów w Straży zasiadających; jeżeliby o przestępstwa Prawa zaskarżeni byli, ma następować takoważ decyzya.

18. Przed rozłączeniem się Izb. Se-

kretnarz Narodowy, lub pierwszy

z porządku po nim Urzędnik, Senatorom, a Sekretarz Sejmowy l'ostom rozda Regestr stemplowany wszystkich Mini- strow w Straży i Komisjach Rzado- wych zafiadaaiacych, koncem wotowa- nia przez Seymuiacych, czyli który z Ministrow ma być odmieniony, lub nie? ma stać wazon na stole, okazany, że jest próżny, a stoliki po bokach oflo- 1 105 nione, i potym zamknięty trzema klót- kami być powinien, od którego ieden kluez przy Królu, drugi przy Marszałku Narodowym pie rw szym w porządku, a trzeci przy Marszałku Sejmowym być ma. Kazdy Senator i Pofel kolejno wzy wany podkryélać będzie tych Mini- strow, których odmiany z przyczyny nieufności życzy, i Regestr zwinięty w wazon włoży. Po fkonczonym woto- waniu, Król z Senatu po ieduemu, a Marszałek z Sejmu po dwóch Postow z kazdey Prowincyi do rewizyi wotow wyznaczy. Wazon publicznie otwo- rzy, Regestra przez Deputowanych wyiete przeliczone i rewidowane być powinny, która rewizya z ogłoszeniem wotów koniecznie na iedney Sessyi z2- konczona być ma. Ilekroć który Mi- nister od dwóch czesci Ofób Seymuia- cych, przeciwko trzeciej podkreślony będzie; ten tym samym od Urzędu oddalony zostaje. Oddalenie tym spo- sobem Ministra od Urzędu nie może szkodzić jego flawie i prawom Obywa- telskim. Nominowani iednak powtór- nie na Ministra być nie może, chyba po upłynieniu lat fzesoiu. Opifane w

z porządku po nim Urzędnik, Senatorom, a Sekretarz Sejmowy Posłom rozda Rejestr stemplowany wszystkich Mini-

strow w Straży i Komisjach Rzado-

wych zasiadających, koncem woto-

wania przez Seymuiących, czyli który z Ministrów ma być odmieniony, lub nie? ma stać wazon na stole, okazany, że jest próżny, a stoliki po bokach osło-

nione, i potem zamknięty trzema klót-

kami być powinien, od którego jeden klucz przy Królu, drugi przy Marszałku Narodowym pierwszym w porządku, a trzeci przy Marszałku Sejmowym być ma. Każdy Senator i Poseł kolejno wzywany podkreślać będzie tych Mini-

strów, których odmiany z przyczyny nieufności życzy, i Rejestr zwinięty w wazon włoży. Po skończonym woto-

waniu, Król z Senatu po jednym, a Marszałek z Sejmu po dwóch Posłów z każdej Prowincji do rewizji wotów wyznaczy. Wazon publicznie otwo-

rzy, Rejestra przez Deputowanych wyjęte przeliczone i rewidowane być powinny, która rewizja z ogłoszeniem wotów konieczna na jednej Sessyi za-

kończona być ma. Ileć który Mi-

nister od dwóch części Osób Sejmuią-

cych, przeciwko trzeciej podkreślony będzie; ten tym samym od Urzędu oddalony zostaje. Oddalenie tym spo-

sobem Ministra od Urzędu nie może szkodzić jego sławie i prawom Obywa-

telskim. Nominowany jednak powtór-

nie na Ministra być nie może, chyba po upłynieniu lat sześciu. Opisane w

tym sposobie wotowanie na oddalenie, albo utrzymanie Ministrów na każdym Sejmie Ordynaryjnym ma następować)(106 10
konieczna w czasie wyżej wyrażonym, a Marszałkowie Narodowi i Sejmowi, nie czekając dopomnienia się Sejmuią-
cych, do czego każdy ma prawo, sami z swego obowiązku terazniejszym Pra-
wem na nich włożonego, dla dopełnie-
nia onego
przystąpić do uforteczenia tegoż powinni. Nominowanie na Mini-
steria, tak wakuinca, jeżeliby przed Sejmem rozdane nie
były, iako i do Straży, zawsze ma następować przed rozfaczeniem się Izby, i Król nominować na Ministeria nie może, tylko
Szlachta rodowita, dobrze osiadła, Katolików. Minister rezygnować nie może Ministe-
rium w innym czasie, tylko w czasie
Sejmu Ordynaryjnego w Stanach; a to aż po odbytych wotowaniu wyżej wyrażonym rewizji wotów, i onych ogłoszeniu. Co się
ma rozumieć o tych Ministrach, którzyby oddaleni nie byli. XV. O obowiązkach Deputacji Sejmowej. 1. Na Sejmach
Ordynaryjnych będzie obowiązkiem Deputacji Seymo-
wej pilnować, aby żaden Projekt nie dał do naruszenia i odmiany
Prawa fundamentalnego pod tytułem: Ustawy 3 Rzeczpospolitej, i Praw niewzruszonych. Dzielić zaś będzie Deputacja Seymo-
wa Projekta na Prawodawcze, i Uchwały Sejmowe. 2. W rzędzie Projektów Prawodaw-
czych umieszczać będzie Deputacja
Seymowa. 1. Projekta do Praw Poli-
tycznych. 2. Do Praw Cywilnych. 3. Do Praw Kryminalnych. 4. Do Po-
datków wieczystych.

tym sposobie wotowanie na oddalenie, albo utrzymanie Ministrów na każdym Sejmie Ordynaryjnym ma następować

(106 10) konieczna w czasie wyżej wyrażonym, a Marszałkowie Narodowi i Sejmowi, nie czekając dopomnienia się Sejmuią-

cych, do czego każdy ma prawo, sami z swego obowiązku terazniejszym Pra-

wem na nich włożonego, dla dopełnie-

nia onego przystąpić do uskutecznienia tegoż powinni. Nominowanie na Mini-

steria, tak wakujące, jeżeliby przed Sejmem rozdane nie były, jako i do Straży, zawsze ma następować przed rozłączeniem się Izby, i Król nominować na Mini-

steria nie może, tylko Szlachtę rodowitą, dobrze osiadłą, Katolików. Minister rezygnować nie może Mini ste-

rium w innym czasie, tylko w czasie Sejmu Ordynaryjnego w Stanach; a to aż po odbytych wotowaniu wyżej wyrażonym rewizyj wotów, i onych ogłoszeniu. Co się ma rozumieć o tych Ministrach, którzyby oddaleni nie byli.

XV. O obowiązkach Deputacyi Sejmowej.

1. Na Sejmach Ordynaryjnych be-

dzie obowiązkiem Deputacyi Seymo-

wej pilnować, aby żaden Projekt nie dążył do naruszenia i odmiany Prawa fundamentalnego pod tytułem: Ustawa

(107 3) Rządowa, i Praw niewzruszonych. Dzielić zaś będzie Deputacya Seymo-

wa Projektu na Prawodawcze, i Uchwa-

ły Sejmowe.

2. W rzędzie Projektów Prawodaw-

czych umieszczać będzie Deputacya Sejmowa. 1. Projektu do Praw Poli-

tycznych. 2. Do Praw Cywilnych. 3. Do Praw Kryminalnych. 4. Do Po-

datków wieczystych.

Za Prawo Polityczne uważane być ma to, cokolwiek się do udoskonalenia w odmianie, lub poprawie szczegółowych opisów Formy Rządowej, zawsze jednak bez naruszenia fundamentalnego Prawa, pod tytułem: Ustawa Rządowa. Pod wyrazem Praw Cywilnych oznaczają się te, które dotyczą, podług jakich prawideł winni Obywatele między sobą zachować się w prywatnych swoich własnościach, względach i umowach. Pod wyrazem Praw Kryminalnych oznaczają się te, które w uczynkach Obywateli przestępstwa określają, i kary za nie wyznaczają. Pod wyrazem Podatków Wieczystych, mają być rozumieć ofiary i podatki stałe, do powiększenia Skarbu publicznego. (4. Za Uchwały Sejmowe uważane zawsze będzie to, co się ściąga do ustanowienia poborów doczelných w czasie wojny, stopnia monety, zaciągania długu publicznego, Indygenatów, Nobilitacji, i innych nadgród przypadkowych, rozkładu wydatków publicznych, ordynaryjnych, extraordinaryjnych wojny, pokoju, zawierania Traktatów Związkowych, ostatecznej Ratyfikacji tychże, oraz i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów i Umów do Prawa Narodów ściągających się, i tym podobnych zdarzeń głównym Rzędem potrzebom odpowiadających. 5. Deputacya Sejmowa w rzędzie Projektów do Uchwał Sejmowych uczyni podział dwójaki; pierwszy. Którymże zuwierać w sobie będzie Projektu ściągającego się do zawierania Traktatów związkowych, zaczepnych z zagranicznymi Mocarstwami wydawania wojny, zaciągania długu publicznego, trwania kompletu wojska

Za Prawo Polityczne uważane być ma to, cokolwiek się ściąga do udoskonalenia w odmianie, lub popra-

wie szczegółowych opisów Formy Rzą-

dowej, zawsze jednak bez naruszenia fundamentalnego Prawa, pod tytułem: Ustawa Rządowa. Pod wyrazem Praw Cywilnych oznaczają się te, które sta-

nowią, podług jakich prawideł winni Oby-

watele między sobą zachować się w prywatnych swoich własnościach, względach i umowach. Pod wyrazem Praw Kryminalnych oznaczają się te, które w uczynkach Obywatelów prze-

stępstwa określają, i kary za nie wy-

znaczają. Pod wyrazem Podatków Wieczystych, mają się rozumieć ofiary i podatki stałe, do powiększenia Skar-

bu publicznego.

4. Za Uchwały Seymowe uważane zawsze będzie to, co się ściąga do ustanowienia poborów doczesnych w czasie wojny, stopnia monety, zacią-

gania długu publicznego, Indygena-

tów, Nobilitacyi, i innych nagród przypadkowych, rozkładu wydatków publicznych, ordynaryjnych, extraordy-

naryjnych wojny, pokoju, zawiera-

nia Traktatów Związkowych, osta-

tecznej Ratyfikacyi tychże, oraz i handlowych, wszelkich Dyplomaty-

cznych Aktów i Umów do Prawa Na-

rodów ściągających się, i tym podobnych zdarzeń głównym Rzeczypospolitej po-

trzebom odpowiadających.

5. Deputacya Seymowa w rządzie Proiektów do Uchwał Seymowych uczyni podział dwojaki; pierwszy. Któ-

ry zawierać w sobie będzie Proiektu ściągające się do zawierania Traktatów związkowych, zaczępnych z zagranicz-

nemi Mocarstwami, wydawania woj-

ny, zaciągania długu publicznego, trwa-

łego kompletu wojska

i postanowione go nan podatku. Podział drugi taz Deputacya uczyni z tych Proiektow, które obeymować beda Traktaty i ma-
terye handlowe, stanpienie pokoiu, rozrządzenie dochodem Skarbowym,109 z ustanowienie w czalie wojny Poborów
doczesnych, stopien monety, i które tyczec sie mogą Edukacyi Kraiowey, bez naruszenia fundamentalnych iey zasad. -
Cokolwiek tylko do Policyi Kraiowey sciagać lie może, cokolwiek projektowanym będzie w urzędowaniu wewnętrznym
wojska; cokolwiek scia- gać się może do polepszenia urzadzenia Skarbu; co się tycze nadgród, Indy- genatu i Nobilitacyi;
naostatek ściąga- ige się Proiektu do dezyderyow Prowin- cyow, albo Woiewództw, Ziem, Po- wiatow i Miast. 6. Deputacya
podlug Prawa o Mia- stach przygotuie Proiekt do Nobilito- wania Mieszczan tych, którzy byli Plenipotentami Miast, oraz tych,
kto- rzy kupili Wsie, lub Miasta całkowite, a podadza o to prozbe do Stanow Mar- szalkowi Seymowemu, nie mniej Osób
trzydziestu z Mieszczan nobilitowac sie mairacych. 7. Podfug tych rozgatunkowania pra- widel, Deputacya Seymowa zbierać

będzie wszystkie, do każdego gatunku należące Projekta, już od Króla i Strażnicy, już od Sejmujących Osób podane, zachowując zawsze pierwszeństwo między Projektami, które od Króla podane będą. 8. Jeżeli w Projekcie podanym przez Sejmującego, obiekt naruszałby Prawo pod tytułem: Ustawa Rządowa, też Deputacja podającego zaprosiłaby wystawi onemu potrzebę, albo cofnięcia zupełnego, albo odmiany.

i postanowione nań podatku. Podział drugi też Deputacja uczyni z tych Projektów, które obejmować będą Traktaty i materje handlowe, stanowienie pokoju, rozrządzenie dochodem Skarbowym,

109

z ustanowienie w czasie wojny Poborów doczesnych, stopień monety, i które tyczyć się mogą Edukacyi Krajowej, bez naruszenia fundamentalnych jej zasad. — Cokolwiek tylko do Policyi Krajowej ściągać się może, cokolwiek projektowanym będzie w urzędowaniu wewnętrznym wojska; cokolwiek ściągać się może do polepszenia urzędu Skarbu; co się tyczy nagród, Indy-

genatu i Nobilitacyi; naostatek ściągające się Projekta do dezyderjów Prowin-

cyów, albo Województw, Ziem, Po-

wiatów i Miast.

6. Deputacja podług Prawa o Mia-

stach przygotowuje Projekt do Nobilito-

wania Mieszczan tych, którzy byli Plenipotentami Miast, oraz tych, któ-

rzy kupili Wsie, lub Miasta całkowite, a podadzą o to prośbę do Stanów Mar-

szalkowi Sejmowemu, nie mniej Osób trzydziestu z Mieszczan nobilitować się mających.

7. Podług tych rozgatkowania pra-

wideł, Deputacja Sejmowa zbierać będzie wszystkie, do każdego gatunku należące Projekta, już od Króla i Stra-

żnicy, już od Sejmujących Osób podane, zachowując zawsze pierwszeństwo mię-

110

dzy Projektami, które od Króla podane będą.

8. Jeżeli w Projekcie podanym przez Sejmującego, obiekt naruszałby Prawo pod tytułem: Ustawa Rządowa, też Deputacja podającego zaprosiłaby, wystawi onemu potrzebę, albo cofnięcia zupełnego, albo odmiany.

Jeżeliby zaś podający Projekt uwagami przetożonemi nie dał się przekonać, Deputacja Sejmowa Projekt od Sejmującego pod rozdziałem i gatunkiem, do których najznaczniej zmierza, umieści, a w opinii przyłączonej uwagi przyda. 1. Jeżeli treść Projektu nie jest z gatunku Prawa pod tytułem: Ustawa Rządowa 2. Projekt czy jest czysto podany? czy nie zawiera w sobie materji, różney większości głosów podległej. 9. Co do dezyderjów Prowincjonalnych i fczególnych Woiewództw, Ziem i Powiatów, Deputacja Sejmowa, strzedz tylko tego bodzie powinna, aby te ściągały się do Prowincyi, albo Woiewództwa, Ziemi, czyli Powiatu dobra i szczególnej wygody, bez odmiany podziału Władz Exekucyjnych i tychże między sobą stofunkow.)

(11) 10. Takowe uwagi Deputacya Seymowa, na swych Sessjach jednomyślnie, albo większością zdan Deputowanych glosna, a w komplecie najmniej pięciu Osób determinować powinna: W skład zaś Deputacyi Seymowej, Marszałek Sejmowy wchodzić zawsze może. 11. Cokolwiek względem trzymającego pióro Protokulu, rozwiązania paritatis, rozpisów, i w komplecie znając się po jednej przynajmniej Osobie, z każdej Prowincyi powinny, o innych Deputacyach powiedziano, to wszystko ma być i dla Deputacyi Seymowej prawidłem. 12. Jeżeli Uchwały Sejmu gotowe go w urządzeniu wewnętrznym, jakie nastąpiły między Sejmem, a Sejmem Ordynaryjnym, Deputacya Seymowa. umieszczać one będzie na czele

Jeżeliby zaś podający Projekt uwagami przetożonemi nie dał się przekonać, Deputacya Seymowa Projekt od Sejmującego pod rozdziałem i gatunkiem, do któ-

rych najznaczniej zmierza, umieści, a w opinii przyłączonej uwagi przyda.

1. Jeżeli treść Projektu nie jest z ga-

tunku Prawa pod tytułem: Ustawa Rządowa.

2. Projekt czy jest czysto podany? czy nie zawiera w sobie ma-

teryi, różnej większości głosów pod-

ległej.

9. Co do dezyderjów Prowincjonal-

nych i szczególnych Województw, Ziemi i Powiatów, Deputacya Seymo-

wa, strzedz tylko tego będzie powinna, aby te ściągały się do Prowincyi, albo Województwa, Ziemi, czyli Powiatu dobra i szczególnej wygody, bez odmiany podziału Władz Exekucyjnych i tychże między sobą stosunków.

)(111

10. Takowe uwagi Deputacya Sey-

mowa, na swych Sessjach jednomyślnie-

ścią, albo większością zdan Deputowa-

nych glosną, a w komplecie najmniej pięciu Osób determinować powinna: W skład zaś Deputacyi Seymowej, Marszałek Sejmowy wchodzić zawsze może.

11. Cokolwiek względem trzymają-

cego pióro Protokulu, rozwiązania pa-

ritatis, rozpisów, i w komplecie znając-

dować się po jednej przynajmniej Osobie, z każdej Prowincyi powin-

nych, o innych Deputacyach powie-

dziano, to wszystko ma być i dla De-

putacyi Seymowej prawidłem.

12. Jeżeli Uchwały Sejmu gotowe-

go w urzędzeniu wewnętrznym, jakie nastąpiły między Sejmem, a Sejmem Ordynaryjnym, Deputacya Sejmowa umieszczać one będzie na czele

kazdego gatunku Projektów, do którego z swej natury należeć będą, aby też uchwały do rozważenia i decyzji Stanów pod właściwym rodzajem materji, za które najprzód przechodziły. 13. Rozgatkowane Projekty z uwagami swemi, Deputacya Sejmowa o wydrukować rozkazem expensem Skarbu publicznego, na tyle exemplarzy, ile Sejmujących będzie Osób, i podług podziałów wyżej w Prawie wyrażonych; z tych jedne po drugich kolejno Sekretarzom Narodowemu do Senatu, i Sejmowemu do Poselskiej Izby, tak wcześniej oddać starać się będzie, aby trzema dniami przed rozłączeniem się Izb, rozdawanie rzeczonych Projektów poczęło się, i czasu tyleż zawsze na każdy Projekt Sejmujący miał do deliberacji. 14. Żeby zaś Deputacya Sejmowa w tak ważnych i ciągłych obowiązkach pomoc miała należną, oprócz Sekretarza Sejmowego i Kancellaryi, mieć będzie dodanych sobie, jednego z Subalternów Straży, i po jednym z takichże Subalternów każdej oddzielnej Komisji, którzy jej do ułatwienia robót, z obowiązkiem zupełnej powolności, przydani będą. XVI. Co do czynów Sejmowych w rozłączonych Izbach, i o decyzji Projektów. 1. Jak tylko wedle powyższych Artykułów zakończonemi zostaną Relacje, jak Straż i Kommissye, kwity i zaświadczenia otrzymają, i zaskarżenia Deputatów i Obywatelów rozwiązane zostaną, gdy inne też z przepisu Prawa dopełnią się czynności, Izby Sejmowa

każdego gatunku Projektów, do którego z swej natury należeć będą, aby też uchwały do rozważenia i decyzji Stanów pod właściwym rodzajem materji, zawsze najprzód przechodziły.

13. Rozgatkowane Projekty z uwagami swemi, Deputacya Sejmowa

wydrukować rozkazem expensą Skarbu publicznego, na tyle exemplarzy, ile Sejmujących będzie Osób, i podług podziałów wyżej w Prawie wyrażonych; z tych jedne po drugich kolejno Sekretarzom Narodowemu do Senatu, i Sejmowemu do Poselskiej Izby, tak wcześniej oddać starać się będzie, aby trzema dniami przed rozłączeniem się Izb, rozdawanie rzeczonych Projektów poczęło się, i czasu tyleż zawsze na każdy Projekt Sejmujący miał do deliberacji.

14. Żeby zaś Deputacya Sejmowa w tak ważnych i ciągłych obowiązkach pomoc miała należną, oprócz Sekretarza Sejmowego i Kancellaryi, mieć będzie dodanych sobie, jednego z Subalternów Straży, i po jednym z takichże Subalternów każdej oddzielnej Komisji, którzy jej do ułatwienia robót, z obowiązkiem zupełnej powolności, przydani będą.

XVI. Co do czynów Sejmowych w rozłączonych Izbach, i o decyzji Projektów.

1. Jak tylko wedle powyższych Ar-

tykułów zakończonemi zostaną Rela-

cje, jak Straż i Kommissye, kwity i zaświadczenia otrzymają, i zaskarżenia Deputatów i Obywatelów rozwiązane-

zostaną, gdy inne też z przepisu Prawa dopełnią się czynności, Izby Se-

jmowa

i Poselska rozłączyć się powinny, a Marszałek Sejmowy pozeźgnawczy Króla, powróci wraz z Poffami do Izby Poselskiej.

2. Izba Poselska, jako wyobrażenie i skład Wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa. Po rozłączeniu się Izb, zaraz czynności swoje rozpocznie, i ciągle tym się zatrudni, aż do wybiegu dni przepisanych. 3. W Izbie Poselskiej

Assessorowie i Kommissarze Miejscy w Assesoryach, Komisjach Policyi, i Skarbowey zasiadający, po Delegowanych z Kommissyow, miejsce mieć będą dla donoszenia dezyderiów Miast, iak w Artykule XIV. opisano. 4. Jakim porządkiem Deputacya Seymowa, podług przepisu Prawa rozgatkunuje Projekt, w takim też porządku Marszałek Koła Rycerskiego wprowadzać też Projekt będzie do Izby Poselskiej, jeden po drugim. Gdyby jednak Deputacya Seymowa Projekt umieścić miała, nie pod właściwym sobie Prawem oznaczonym gatunkiem, i gdyby to okazane zostało, Deputacya powinna będzie między materye sobie właściwe takowy Projekt umieścić. 5. Sekretarz Sejmowy czytać będzie Projekt, a po przeczytaniu Projektów, zaraz i uwagi w Deputacyi Seymowej, jeżeli będą jakie. W czasie zaś takowego czytania, żadne głosy przerywać attentcyi Sejmujących nie będą. 6. Zaczynać się będzie najprzód decyzya Projektów Prawodawczych do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych, i Podatkow wieczystych, bądź z Propozycyow od Tronu na Sejmiki podanych, a przez Instrukcyę

i Poselska rozłączyć się będą powinny, a Marszałek Sejmowy pożegnawszy Króla, powróci wraz z Posłami do Izby Poselskiej.

2. Izba Poselska, jako wyobrażenie i skład Wszelchładtwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa. Po rozłączeniu się Izb, zaraz czynności swoje rozpocznie, i ciągle tym się zatrudni, aż do wybiegu dni przepisanych.

3. W Izbie Poselskiej Assessorowie i Kommissarze Miejscy w Assesoryach, Komisjach Policyi i Skarbowej zasiadający, po Delegowanych z Kommissyów, miejsce mieć będą dla donoszenia dezyderiów Miast, jak w Artykule XIV opisano.

4. Jakim porządkiem Deputacya Seymowa, podług przepisu Prawa rozgatkunuje Projekt, w takim też porządku Marszałek Koła Rycerskiego wprowadzać też Projekt będzie do Izby Poselskiej, jeden po drugim. Gdyby jednak Deputacya Seymowa Projekt umieścić, nie pod właściwym sobie Prawem oznaczonym gatunkiem, i gdyby to okazane zostało, Deputacya powinna będzie między materye sobie właściwe takowy Projekt umieścić.

5. Sekretarz Sejmowy czytać będzie Projekt, a po przeczytaniu Projektów, zaraz i uwagi w Deputacyi Seymowej, jeżeli będą jakie. W czasie zaś takowego czytania, żadne głosy przerywać attentcyi Sejmujących nie będą.

6. Zaczynać się będzie najprzód decyzya Projektów Prawodawczych do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i Podatków wieczystych, bądź z Propozycyow od Tronu na Sejmiki podanych, a przez Instrukcyę

do Izby przychodzących, bądź też z Projektów na Sejmie podanych, pod decyzya podpadających. 7. Projekta do Praw Politycznych, Których natura pod Artykułem XV. jest opisana, decydowane będą dwoma częściami wotów przeciwko trzeciej; Projekta do Praw Cywilnych prosta większością wotów; Projekta do Praw Kryminalnych, dwoma częściami wotów przeciwko trzeciej; a Projekta do Podatkow wieczystych, trzema częściami wotów, przeciwko czwartej decydowane być mają. To jest: gdy w Izbie Poselskiej oznaczone dwie, lub trzy części wotów, albo prosta większość, podług gatunku materyi wymienionych, będą za Projektem, Projekt zamieniony zostanie w Prawo. Ile razy zaś oznaczone y Prawem wielości wotów dostawać nie będzie, Projekt upadnie. 8. Każde pomienione Prawo Polityczne, Cywilne i Kryminalne po przeczytaniu formalnym w Izbie Poselskiej, do Senatu natychmiast prześlane być powinno. Po przeczytaniu Zadanego Prawa w Senacie, Król zdanie swoje otwórze, a Marszałek przy Łasce Senatu będzie dąca, o zdanie Senatu zapyta. Jeżeli nie będzie w Senacie iednomyslnotci na zadane przez Izbe Poselska Prawo, Turnus iść zaraz ma, na takow a prosta Propozycja: " Czyli Prawo Załane,,ma być zawieszone do dalszej Narady »,Ou deliberacyi, czyli też zaraz ma,,mieć swoją exekucya?,, Taka sama część wotów w Senacie, decydować będzie zawieszenie Prawa, iaka jest

do Izby przychodzących, bądź też z Projektów na Sejmie podanych, pod decyzją podpadających.

7. Projekta do Praw Politycznych, których natura pod Artykułem XV. jest opisana, decydowane będą dwiema częściami wotów przeciwko trzeciej; Projekta do Praw Cywilnych prostą większością wotów; Projekta do Praw Kryminalnych dwiema częściami wotów przeciwko trzeciej; a Projekta do Podatków wieczystych trzema częściami wotów przeciwko czwartej decydowane być mają. To jest: gdy w Izbie Poselskiej oznaczone dwie lub trzy części wotów, albo prosta większość, podług gatunku materii wyżej wymienionych, będą za Projektem, Projekt zamieniony zostanie w Prawo. Ilekroć zaś oznaczone Prawem wielość wotów dostawać nie będzie, Projekt upadnie.

8. Każde pomienione Prawo Polityczne, Cywilne i Kryminalne po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej, do Senatu natychmiast przesłane być powinno. Po przeczytaniu zadanego Prawa w Senacie, Król zdanie swoje otworzy, a Marszałek przy Łasce Senatu będący, o zdanie Senatu zapyta. Jeżeli nie będzie w Senacie jednomyślności na zadane przez Izbę Poselską Prawo, turnus iść zaraz ma, na takową prostą propozycją: „Czyli Prawo zadane ma być zawieszone do dalszej Narodowej deliberacji, czyli też zaraz ma mieć swoją egzekucję?”. Taka sama część wotów w Senacie decydować będzie zawieszenie Prawa, jaka jest

oznaczona do decydowania tegoż Prawa w Izbie Poselskiej; to jest: dwóch części, przeciwko trzeciej, albo prosta większość: podług gatunku materii Prawem opisanej. Ile razy zaś nie będzie w Senacie takiej części, za zawieszeniem, na ten czas w Izbie Poselskiej ustanowione Prawo w mocy swej zostanie; A w decyzji takowej, zawsze po wotach głosnych sekretne koniecznie iść powinny, choćby nikt onych nie Żądał, gdyż na rzeczona prosta pozycja, decyzja Senatu sekretne wota stanowić będą. 9. Przyjęcie tego Prawa w Senacie sposobem dopiero opisanym moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś, zawiesi tylko Prawo do przyszłego Ordynaryjnego Sejmu, na którym gdy powtórnie w Izbie Poselskiej, liczba wotów w Prawie opisana utrzyma się, Prawo zawieszone od Senatu, przyjętym być musi. 10. Zawieszenia Prawa do drugiego Sejmu, Senat mieć będzie moc tylko w materjach powyższych Prawodawczych, to jest: Politycznych, Cywilnych i Kryminalnych, zaś co do wieczystych Podatków, i Uchwał Sejmowych, które w następującym Artykule XVII. są opisane, mocy zawieszenia nie ma, ale do wotów tak, jak Izba Poselska, należy. cznych, Cywilnych, Kryminalnych, i wieczystych Podatków, iako też tych, Któreby do deliberacji Narodu, przesyłanego Sejmu Ordynaryjnego zawieszane zostały, liczba Sessyów oem oznaczać nie; a na następny

oznaczona do decydowania tegoż Prawa w Izbie Poselskiej; to jest: dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości, podług gatunku materii Prawem opisanej. Ilekroć zaś nie będzie w Senacie takiej części za zawieszeniem, na ten czas w Izbie Poselskiej ustanowione Prawo w mocy swej zostanie; a w decyzji takowej, zawsze po wotach głosnych sekretne koniecznie iść powinny, choćby nikt onych nie żądał, gdyż na rzeczoną propozycją, decyzją Senatu sekretne wota stanowić będą.

9. Przyjęcie tego Prawa w Senacie sposobem dopiero opisanym, moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo do przyszłego Ordynaryjnego Sejmu, na którym gdy powtórnie w Izbie Poselskiej liczba wotów w Prawie opisana utrzyma się, Prawo zawieszone od Senatu, przyjętym być musi.

10. Zawieszenia Prawa do drugiego Sejmu Senat mieć będzie moc tylko w materjach powyższych Prawodawczych, to jest: Politycznych, Cywilnych i Kryminalnych; zaś co do wieczystych Podatków i Uchwał Sejmowych, które w następującym Artykule XVII. są opisane, mocy zawieszenia nie ma, ale do wotów tak, jak Izba Poselska, należy.

11. Co do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i wieczystych Podatków, jako też tych, które by do deliberacji Narodu przez przeszły Sejm Ordynaryjny zawieszono zostały, liczba Sessyów ośm oznacza się; a na następnym...

Sejmie Ordynaryjnym, zawieszane do deliberacji Narodu Prawa, pod gatunkiem właściwym materii najprzód rozwiązywane być mają. XVII. O dalszych czynnościach Izb rozłączonych. 1. To upłynionych Sessyach ośmiu na decyzji Projektów do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i wieczystych Podatków. zaraz na następnej Sessyi zacznie się decyzja Projektów od Uchwał Sejmowych, z tych gatunków materii, które podług przepisanej Prawa dla Deputacji Seymowej w Artykule XV. a punkcie 9, należą do podziału pierwszego, na który rodzaj Projektów z podziału pierwszego liczba trzech Sessyi naznacza się. Dalej decydowane będą Projekta dotyczące się handlu, Edukacji, Policji, Wojska, Skarbu, Indygenatów, Nobilitacji Mieszczan, i innych Osób, także zasłużonych nagród przypadkowych, i innych materii, w tymże Artykule XV, a punkcie 9. do Uchwał Sejmowych, podziału drugiego należących, na które oznacza się liczba Sessyów dwunastu. 2. Projekta do uchwał Sejmowych z podziału pierwszego, decydowane będą dwoma częściami wotów Sejmujących, przeciwko trzeciej. Projekta do uchwał Sejmowych, z podziału drugiego, prostą większością wotów stanowione zostaną, to jest: gdy będzie za Projektem liczba wotów Prawem oznaczona, złączonych Izb obydwóch, Projekt zamieniony zostanie w wyrok, i uchwałę Seymową; przeciwnie, ile razy liczba wotów Prawem oznaczona nie będzie za Projektem, tenże Projekt upadnie; naostatek

...na Sejmie Ordynaryjnym, zawieszane do deliberacji Narodu Prawa, pod gatunkiem właściwym materii, najprzód rozwiązywane być mają.

>

XVII. O dalszych czynnościach Izb rozłączonych.

>

1. Po upłynionych Sessyach ośmiu na decyzji Projektów do Praw Politycznych, Cywilnych, Kryminalnych i wieczystych Podatków, zaraz na następnej Sessyi zacznie się decyzja Projektów od Uchwał Sejmowych, z tych gatunków materii, które podług przepisanej Prawa dla Deputacji Seymowej w Artykule XV, a punkcie 9, należą do podziału pierwszego; na który rodzaj Projektów z podziału pierwszego liczba trzech Sessyi naznacza się.

>

Dalej decydowane będą Projekta dotyczące się handlu, Edukacji, Policji, Wojska, Skarbu, Indygenatów, Nobilitacji Mieszczan i innych Osób, także zasłużonych nagród przypadkowych, i innych materii, w tymże Artykule XV, a punkcie 9, do Uchwał Sejmowych podziału drugiego należących, na które oznacza się liczba Sessyów dwunastu.

>

2. Projekta do Uchwał Sejmowych z podziału pierwszego decydowane będą dwiema częściami wotów Seymujących, przeciwko trzeciej. Projekta do Uchwał Sejmowych z podziału drugiego prostą większością wotów stanowione zostaną; to jest: gdy będzie za Projektem liczba wotów Prawem oznaczona, złączonych Izb obydwóch, Projekt zamieniony zostanie w wyrok i Uchwałę Seymową; przeciwnie, ile razy liczba wotów Prawem oznaczona nie będzie za Projektem, tenże Projekt upadnie; naostatek...

dezyderya Prowincyów, Województw, Ziem, Powiatów i Miast kończyć będą zatrudnienia Izby Poselskiej w przeciągu Seffyów fzesciu, na które dla każdej Prowincyi dwie Sesyje wyznaczają się. 3. Gdyby których materii decyzja przedtem skończyła się, niż main czas Sessyi wyznaczonych, tedy następne materie ich miejsce zabierają. 4. Wszystkie materie, gdy pod różną wielkością wotów Seymujących, podług wyższego opisu Prawa poddać się miały, po przeczytaniu każdego

Projektu i opinii Deputacyi Seymowej, Marszałek Sejmowy zapyta się o zgodę na cały Projekt, a za opozycją, chociażby jednego z Posłów, zaraz przystąpi do Turnu na tę propozycję: "Czyli Projekt przeczytany, ma być w całości przyjętym, albo poprawionym?" 5. Jeżeliby który z Posłów sprzeciwiał się całemu Projektowi, i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać Propozycję taką: Czyli Projekt ma być odrzuconym, albo poprawionym?., Między którą propozycją, i od Laski daną, poprzedzi najprzód Turnus na zapytanie: Jaka z propozycji przyjęta będzie? a ten słowami tylko afirmatywnymi, albo negatywnymi, odbywać się powinien. 6. Jeżeli większość utrzyma fre Propozycję do oddalenia Projektu zmierzającą; Projekt taki, już drugi raz na tym Sejmie podniesionym nie będzie. 7. Jeżeli zaś od Laski podana propozycja utrzymana zostanie; wtedy Marszałek Sejmowy, zaraz komunikować one będzie Marszałkowi

...dezyderya Prowincyów, Województw, Ziem, Powiatów i Miast kończyć będą zatrudnienia Izby Poselskiej w przeciągu Sessyów sześciu, na które dla każdej Prowincyi dwie Sessye wyznacza się.

3. Gdyby których materii decyzja prędzej skończyła się, niż ma czas Sessyi wyznaczonych, tedy następne materie ich miejsce zabierać mają.

4. Wszystkie materie, gdy pod różną większość wotów Seymujących, podług wyższego opisu Prawa poddane zostały, po przeczytaniu każdego Projektu i opinii Deputacyi Seymowej, Marszałek Sejmowy zapyta się o zgodę na cały Projekt; a za opozycją, chociażby jednego z Posłów, zaraz przystąpi do Turnu na tę propozycję: „Czyli Projekt przeczytany ma być w całości przyjętym, albo poprawionym?”

5. Jeżeliby który z Posłów sprzeciwiał się całemu Projektowi i tegoż odrzucenia zupełnego żądał, ma zaraz od siebie podać Propozycję taką: „Czyli Projekt ma być odrzuconym, albo poprawionym?” Między którą propozycją, i od Laski daną, poprzedzi najprzód Turnus na zapytanie: „Jaka z propozycji przyjęta będzie?” a ten słowami tylko *affirmatywnymi* albo *negatywnymi* odbywać się powinien.

6. Jeżeli większością utrzyma się Propozycja do oddalenia Projektu zmierzająca; Projekt taki już drugi raz na tym Sejmie podniesionym nie będzie.

7. Jeżeli zaś od Laski podana propozycja utrzymana zostanie; wtedy Marszałek Sejmowy zaraz komunikować one będzie Marszałkowi...

przy Lasce Senatu będącemu, i obydwie Izby przez wota decydować będą przyjęcie Projektu całkiem, albo poprawę onego. 8. Gdy przyjętym być nie może Projekt iaczej, iak przez liczbe wotów trzech części, przeciwko czwartej, dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości w Senacie, i w Izbie Poselskiej razem przeliczonych, podług rodzaju, z którego podług wyższego opisu Prawa w Artykule XV. zawartego, będzie Projekt: Przeto z komunikacji wzajemnej przez Laski obydwóch Izb, iaka wypadnie wiekfność. Sekretarz Narodowy w Senacie, a Marszałek Sejmowy w Izbie Poselskiej, wypadają podług Prawa pluralitatem ogłaszają, i Projekt za Uchwałę Seymową przyjęty w Izbie Poselskiej, (1z1 30 najprzód przez Marszałka Seymowego, a w Senacie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego, podpisanym zostanie. 9. Po niedoszedłej większości do liżby prawem niniejszym nakazanej, gdy Projekt do poprawy odeflany zostanie, Marszałek

Sejmowy rozdać będzie głosy Półom Zadaćym z koŃ lei Prowincyi, do famey tylko iedynie materyi toczacey się, dla wyswiecenia teyze materyi, a po tych zakonczonych' wezwie sprzeciwiacych się ProŃ iektowi do Deputacyi Seymowej, aby wraz z taz Proiekt poprawić starali się. 10. Odeflanie Proiektu, koŃcem poŃ prawy do Deputacyi zatrzymywac Izb nie będzie, od wprowadzania z porządŃ kui decydowania innych następuiacych. 11. Przyniesiony nazad do Izby ProŃ

...przy Lasce Senatu będącemu, i obydwie Izby przez wota decydować będą przyjęcie Proiektu całkiem, albo poprawę onego.

8. Gdy przyjętym być nie może Proiekt inaczej, jak przez liczbę wotów trzech części przeciwko czwartej, dwóch części przeciwko trzeciej, albo prostej większości w Senacie i w Izbie Poselskiej razem przeliczonych, podług rodzaju, z którego podług wyższego opisu Prawa w Artykule XV zawartego, będzie Proiekt; przeto z komunikacyi wzajemnej przez Laski obydwóch Izb, jaka wypadnie większość, Sekretarz Narodowy w Senacie, a Marszałek Sejmowy w Izbie Poselskiej, wypadłą podług Prawa pluralitatem ogłoszą, i Proiekt za Uchwałę Sejmową przyjęty w Izbie Poselskiej, najprzód przez Marszałka Sejmowego, a w Senacie przez Marszałka przy Lasce Senatu będącego, podpisanym zostanie.

9. Po niedosłej większości do liczby Prawem niniejszym nakazanej, gdy Proiekt do poprawy odesłanym zostanie, Marszałek Sejmowy rozdać będzie głosy Posłom żądającym z kolei Prowincyi, do samej tylko i jedynie materyi toczącej się, dla wyswiecenia teyze materyi; a po tych zakończonych, wezwie sprzeciwiających się Proiektowi do Deputacyi Seymowej, aby wraz z taz Proiekt poprawić starali się.

10. Odesłanie Proiektu, koŃcem poprawy do Deputacyi, zatrzymywać Izb nie będzie od wprowadzania z porządku decydowania innych następujących.

11. Przyniesiony nazad do Izby ProŃ

iekt iuz poprawny, moze nawet przerŃ wac materya rozpoczeta; a iezeli po przeczytaniu onego, wiekszoscia gloŃ fów, iako wyżey, i całkowicie przyicŃ tym nie zostanie: w ow czas na tym Sejmie podnieŃionym iuz więcej ne będzie. (12. Jaki sposób przepisany iest na deŃ cydowanie Proiektów, tym samym TpoŃobem decyzya Uchwal Sejmu goŃ towego, wewnetrznego urzadzania tyŃ czacych się, iezeliby iakie miedzy SeyŃ mem a Seymem Ordynaryinym, byly w gatunku wlaŃney materyi, nayprzód nastepowac będzie, a to dla zapewnieŃ nia Narodu, czyli Uchwały tamte na daley obowiazywać go beda do poŃ fluszenstwa. 13. W obiekcie dezyderyów WoieŃ vódtw. Ziem i Powiatów, te w poŃ rzadku Prowincyów, w iakim rzeczoŃ ne Woiewódtwa, Ziemie, lub PowiaŃ ty, w którey Prowincyi nayduia się, iedne po drugich pod decyzya przychoŃ dzie powinny, a na Ktorym WoiewodzŃ twie, Ziemi, lub Powiecie, czas SesŃ fyom w rozlaŃczonych Izbach wyplynie; od dezydero w tego Woiewódtwa, ZieŃ mi, lub Powiatu, nastepnego Sejmu deŃ cyzye w czalie przyzwoitym poczynac się powinny. 14. Jezeliby zdarzyć sie miało, izby w Izbie Poselskiej, iednoglosnie zostai Proiekt przyiety, lubo rozuey wieksoŃ sci wotów podany prawem niniey szym a za Kommunikacya Senatowi uczyŃ)(1z3 niona, podobna iednoglosnotę w SeŃ nacie nastapila; Proiekt takowy w UŃ stawie zamienionym zostanie. 15. Jezeliby zas w Senacie

Projekt już poprawny, może nawet przerwać materię rozpoczętą; a jeżeli po przeczytaniu onego, większością głosów, jako wyżej, i całkowicie przyjętym nie zostanie: wówczas na tym Sejmie podniesionym już więcej nie będzie.

(12. Jaki sposób przepisany jest na decydowanie Projektów, tym samym sposobem decyzya Uchwał Sejmu gotowego, wewnętrznego urzędnika tyczących się, jeżeliby jakie między Sejmem a Sejmem Ordynaryjnym były w gatunku właściwej materii, najprzód następować będzie, a to dla zapewnienia Narodu, czyli Uchwały tamte na dalej obowiązywać go będą do posłuszeństwa.

13. W obiekcie dezyderiów Województw, Ziemi i Powiatów, te w porządku Prowincyów, w jakim rzeczzone Województwa, Ziemi lub Powiaty, w której Prowincyi znajdują się, jedno po drugich pod decyzyą przychodzić powinny, a na którym Województwie, Ziemi lub Powiecie, czas Sessyom w rozłączonych Izbach wypłynie; od dezyderiów tego Województwa, Ziemi lub Powiatu, następnego Sejmu decyzye w czasie przyzwoitym poczynać się powinny.

14. Jeżeliby zdarzyć się miało, iżby w Izbie Poselskiej, jednogłośnie został Projekt przyjęty, lubo różnej większości wotów podany prawem niniejszym, a za komunikacją Senatowi uczynioną, podobna jednogłośność w Senacie nastąpiła; Projekt takowy w Ustawę zamienionym zostanie.

15. Jeżeliby zaś w Senacie

taż sama materia wprowadzona, jednogłośnie przyjęta nie była, dla przyczyn, które opponujący w głosie swoim wyluszczyć powinien, i wota żądane byłyby: Izba Poselska do wotowania w tymże samym czasie, co i Senat przystąpi, dla ściślejszego Prawa dopełnienia w wyjaśnieniu wotów; a jaka większość według rodzaju i gatunku Projektu wypadnie; ten albo przyjętym, albo odrzuconym zostanie. 16. Po poprawie Projektu przez Deputacya Seymowa, i wezwanych, ile razy, czy to w Izbie Senatorskiej, czy i w Poselskiej, żądane będzie powtórzenie czytania Projektu poprawionego; Sekretarz Narodowy i Seymowy czytać go będą, dla lepszego wyrozumienia onego. 17. Po każdej materii, która do dezyzyi Seymowej, w jakiegokolwiek okoliczności i kiedykolwiek, podług opinii Prawa właściwie przychodzić będzie, ile razy przez wota decydowane zostaną: tedy zawsze po odbytych wotach głosnych, sekretne wota, chociażby ich nikt nawet nie zadał, tak w Izbie Senatorskiej, iako i Poselskiej być powinny, ani od tych wotów sekretnych Stany uwalniać się będą; dla czego stanowimy: iż po odbytych wotach głosnych, to tylko decyzya Seymowa będzie, co przez wota sekretne ustanowione zostanie; i jedna tylko materia wieczytych podatków i trwałego kompletu Woyska, które nigdy przez wota sekretne decydowane nie będą, ale przez wota tylko głosne.

Taż sama materia wprowadzona, jednogłośnie przyjęta nie była, dla przyczyn, które opponujący w głosie swoim wyluszczyć powinien, i wota żądane byłyby: Izba Poselska do wotowania w tymże samym czasie, co i Senat przystąpi, dla ściślejszego Prawa dopełnienia w wyjaśnieniu wotów; a jaka większość według rodzaju i gatunku Projektu wypadnie; ten albo przyjętym, albo odrzuconym zostanie.

16. Po poprawie Projektu przez Deputacyą Sejmową, i wezwanych, ile razy, czy to w Izbie Senatorskiej, czyli też Poselskiej, żądane będzie powtórzenie czytania Projektu poprawionego; Sekretarz Narodowy i Sejmowy czytać go będą, dla lepszego wyrozumienia onego.

17. Po każdej materii, która do decyzji Sejmowej, w jakiegokolwiek okoliczności i kiedykolwiek, podług opisu Prawa właściwie przychodzić będzie, ile razy przez wota decydowane zostało: tedy zawsze po odbytych wotach głośnych, sekretne wota, chociażby ich nikt nawet nie żądał, tak w Izbie Senatorskiej, jako i Poselskiej iść powinny, ani od tych wotów sekretnych Stany uwalniać się będą; dla czego stanowimy: iż po odbytych wotach głośnych, to tylko decyzja Sejmowa będzie, co przez wota sekretne ustanowione zostanie; jedna tylko materia wieczystych podatków i trwałego kompletu Wojska, które nigdy przez wota sekretne decydowane nie będą, ale przez wota tylko głośnie.

Każde Prawo, czyli Uchwała Sejmowa, po ustanowieniu, zaraz Marszałek Sejmowy, wraz z Osobami do Deputacyi Sejmowej wyznaczonemi, podpisać ma w zwykłej Izbie konferencyonalnej Sejmowej, a Sekretarz Sejmowy do Oblaty w Akta, gdzie Sejm będzie, najdalej dnia trzeciego podać powinien. 18. Aby prawo o Miastach na terazniejszym Sejmie, za część Konstytucyi ustanowione, miało pewną i niezawodną swą egzekucyą; przeto stanowimy: iż Mieszczanie, którzyby nie byli jeszcze Szlachtą, a będą od Miast Plenipotentami, ci wszyscy Nobilitowani być mają; niemniej, który Mieszczanin kupi całkowite Miasteczko, lub wieś, jeżeli poda o to prośbę do Stanów Marszałkowi Sejmowemu, nobilitowanym być ma. Prócz tego zaś na każdym Sejmie Ordynaryjnym trzydziestu Mieszczan ma być nobilitowanych za rekomendacyą Posłów Ziemskich i Miast: Nobilitacya Plenipotentów Miejskich, tych którzy kupili z Mieszczan dobra, i osób trzydziestu, odmówiona inaczej być nie może przeciwko szczególnej której Osobie, tylko trzema częściami wotów, przeciwko czwartej, podobnie uwolnienie a Scartabellatu Osób nobilitowanych, przez taką samą liczbę wotów następować powinno. XVIII. O Elekcyi Vice-Marszałka, pewności zaleceń Sejmowych Straży postanych i Prorogacyi Sejmu. 1. Po odbytych materjach wyżej wyrażonych, dnia ostatniego przed ostatnim złączeniem się Izb Senatorskiej z Poselską, Elekcyja Vice-Marszałka w Izbie Poselskiej następować ma, a

Każde Prawo, czyli Uchwała Sejmowa, po ustanowieniu, zaraz Marszałek Sejmowy, wraz z Osobami do Deputacyi Sejmowej wyznaczonemi, podpisać ma w zwykłej Izbie konferencyonalnej Sejmowej, a Sekretarz Sejmowy do Oblaty w Akta, gdzie Sejm będzie, najdalej dnia trzeciego podać powinien.

18. Aby prawo o Miastach na terazniejszym Sejmie, za część Konstytucyi ustanowione, miało pewną i niezawodną swą egzekucyą; przeto stanowimy: iż Mieszczanie, którzyby nie byli jeszcze Szlachtą, a będą od Miast Plenipotentami, ci wszyscy nobilitowani być mają; niemniej, który Mieszczanin kupi całkowite Miasteczko, lub wieś, jeżeli poda o to prośbę do Stanów Marszałkowi Sejmowemu, nobilitowanym być ma. Prócz tego zaś na każdym Sejmie Ordynaryjnym trzydziestu Mieszczan ma być nobilitowanych za rekomendacyą Posłów Ziemskich i Miast: Nobilitacya Plenipotentów Miejskich, tych którzy kupili z Mieszczan dobra, i osób trzydziestu, odmówiona inaczej być nie może przeciwko szczególnej której Osobie, tylko trzema częściami wotów, przeciwko czwartej, podobnie uwolnienie a Scartabellatu Osób nobilitowanych, przez taką samą liczbę wotów następować powinno.

XVIII. O Elekcyi Vice-Marszałka, pewności zaleceń Sejmowych Straży postanych i Prorogacyi Sejmu.

1. Po odbytych materjach wyżej wyrażonych, dnia ostatniego przed ostatnim złączeniem się Izb Senatorskiej z Poselską, Elekcyja Vice-Marszałka w Izbie Poselskiej następować ma, a

to z Posłów tej Prowincyi, przy której)(1z6 Laska, i tym samym obrządkiem i sposobem, iak jest w terazniejszym prawie opifana Elekcyja Marszałka wArtykule IX. Ten Vice-Marszałek, to wizystko dopelniać będzie powinien, pod odpowiedzialia Seymowi, cokol wiek jest przepisano w obowiazkach Marszałka Sejmowego, tak co do Sejmu, iako i Straży, iednak w ten czas tylko, gdyby Marszałek byl chory, nieznaydował się, lub umarł; W bytnosci zas Marszałka, Vice-Marffzałek do zadney powinności Marszałkowi przyzwoitey wdawac się niema. 2. Gdy Prawem terazniejszym w Artykule XI. a punkcie 6. warowano iest: że Stany Seymuiace wyroki swoje do Straży przesyłać beda, do ich wykonania; przeto dla pewności tychże wyroków Sejmowych stanowimy: iż gdyby Straż odebrawszy zleczenie od Sejmu w przepisany czas, tegoż zleczenia nie wypelnifa; tedy Marszałek Sejmowy, badz to pod czas Seymu, badz w ten czas, gdy Sejmu nie będzie, do tej Magistratury, do której tez zleczenie sciaga się, przeffać go iest winien pod odpowiedzialia Seymowi: Magistratura zas wypelnąć takowe zlecenie nie będzie powinna pod odpowiedzialia w Sądach Sejmowych.5 1z7) 2. Gdyby Nam Królowi, lub Depu- tacyi Seymowej, albo komu z Sejmu- iacych po uplynionym czasie dla de- cyzyi dezyderyów Prowincyów, Wo- lewództw, Ziemi Powiatów, zdawalo się zadać prorogacyi Sejmu,

to z Posłów tej Prowincyi, przy której)(1z6 Laska, i tym samym obrządkiem i sposobem, jak jest w terazniejszym prawie opisana Elekcyja Marszałka w Artykule IX. Ten Vice-Marszałek, to wszystko dopelniać będzie powinien, pod odpowiedzialia Seymowi, cokolwiek jest przepisano w obowiazkach Marszałka Sejmowego, tak co do Sejmu, jako i Straży, iednak w ten czas tylko, gdyby Marszałek byl chory, nieznaydował się, lub umarł; W bytności zaś Marszałka, Vice-Marszałek do żadney powinności Marszałkowi przyzwoitey wdawac się niema. 2. Gdy Prawem terazniejszym w Artykule XI. a punkcie 6. warowano jest: że Stany Seymuiące wyroki swoje do Straży przesyłać będą, do ich wykonania; przeto dla pewności tychże wyroków Sejmowych stanowimy: iż gdyby Straż, odebrałszy zleczenie od Sejmu w przepisany czasie, tegoż zleczenia nie wypelnifa; tedy Marszałek Sejmowy, bądź to pod czas Seymu, bądź w ten czas, gdy Seymu nie będzie, do tej Magistratury, do której też zleczenie ściaga się, przesłać go jest winien pod odpowiedzialia Seymowi: Magistratura zaś wypelnąć takowe zleczenie będzie powinna pod odpowiedzialia w Sądach Sejmowych. 5 1z7) 2. Gdyby Nam Królowi, lub Deputacyi Seymowej, albo komu z Seymuiących po uplynionym czasie dla decyzyi dezyderyów Prowincyów, Woiewództw, Ziem i Powiatów, zdawalo się żądać prorogacyi Seymu,

dla do- kończenia potrzebnych materyi; tedy na taki Proiekt ma isć Turnus w Se- nacie i Izbie Poselskiej, w takowej prostej Propozycyi: „, Czyli Seum„,ma byoe prorogowany, lub nie ?, w materyi tej prosta wickfzosé wo- tów sposobem prawa wyzej opisanym stanowié będzie decyzya- 4. Na dluzey Sejm prorogowany być nie ma, iak na dni pietnascie, a rdyby potrzeba wyciagala, znowu do Pietnastu dni prorogowany być moze. XIX. O octatnim zlaczeniu Iab obudwóch, 4 o Jokonczeniu Sejmu Ordynaryi- négo. 1. Jezeli prorogacya Sejmu ordy- naryinego nie będzie uznana, lub gdy- by czas prorogacyi zamierzony upiy- nal, Izba Pofelska z Senatem zlaczyć lie powinna. (2. Gdy sie zlacza Izby. Marszałek Sejmowy czytaé kaze nowo ustanowio- ne uchwafy, takowym porzadkiem. ia- ki iest przepisany do decyzyi onych. 3. Jezeliby zachodzila od kogoskol- wiek z Seymuiacych kwestya, o ró- znice wyrazów w Ustawach Sejmu u- chwalonych, od tych, które czytane beda; konfrontowaé ie nalezy z ory- ginalnemi Uchwałami przez Marszałka i Ofoby do Deputacyi Seymowej wy- znaczone, podpifanemi. 4. Po ostatecznym zlaczeniu Izby» Zadnych wiecey Proiektów przyimo- wać nie wolno. 5. Po przeczytaniu i fkonfrontowa- niu nowo zapadlych Ustaw, gdy się okaża zgodne z oryginalami tez Usta- wy; Marszałek Sejmowy i Deputacya Sejmowa, tak z Senatu, iako i z Izby

dla dokończenia potrzebnych materyi; tedy na taki Proiekt ma isć Turnus w Senacie i Izbie Poselskiej, w takowej prostej Propozycyi: „, Czyli Sejm ma być prorogowany, lub nie?“, w materyi tej prosta większość wotów sposobem prawa wyżej opisanym stanowić będzie decyzya. 4. Na dłużej Sejm prorogowany być nie ma, jak na dni piętnaście, a gdyby potrzeba wyciągała, znowu do Piętnastu dni prorogowany być może. XIX. O ostatnim złączeniu iak obudwóch, o zakończeniu Sejmu Ordynaryinego. 1. Jeżeli prorogacya Sejmu ordynaryinego nie będzie uznana, lub gdyby czas prorogacyi zamierzony upłynął, Izba Poselska z Senatem złączyć się powinna. (2. Gdy się złączą Izby, Marszałek Sejmowy czytać każe nowo ustanowione uchwały, takowym porządkiem, jaki jest przepisany do decyzyi onych. 3. Jeżeliby zachodziła od kogożkolwiek z Seymuiących

kwestya, o różnice wyrazów w Ustawach Sejmu uchwalonych, od tych, które czytane będą; konfrontować je należy z oryginalnymi Uchwałami przez Marszałka i Osoby do Deputacyi Seymowej wyznaczone, podpisanymi. 4. Po ostatecznym złączeniu Izb, żadnych więcej Projektów przyjmować nie wolno. 5. Po przeczytaniu i skonfrontowaniu nowo zapadłych Ustaw, gdy się okażą zgodne z oryginałami te Ustawy; Marszałek Sejmu i Deputacya Seymowa, tak z Senatu, jako i z Izby

Poselskiej, w obecności Stanów Zgromadzonych one podpisać natychmiast będą obowiązani. 6. Marszałek Sejmu pożegnawszy Króla od Stanów, Kanclerz zaś imieniem Królewskim dawszy odpowiedź, wezwie wszystkich Seymujących do ucałowania ręki Królewskiej. 7. Zakończy się Sejm dnia czwartego po złączeniu się Izb, dziękczynieniem Bogu w Farnym Kościele przez Te Deum Laudamus. 8. Nazajutrz po skończonym Seymie, Marszałek wraz z Deputowanymi w Seymowej Deputacyi zasiadającymi, stawiając się obecnie przed Aktami publicznymi, gdzie się Sejm odbywał, Ustawy podpisane do Oblaty poda, które do wszystkich Aktów Ziemiańskich w egzemplarzach wydrukowanych, natychmiast przez Kommissyę Skarbową rozosłane być powinny. Sekretarz zaś Sejmu, każdemu Seymującemu egzemplarz tychże Ustaw rozda, po wydrukowaniu onych. Egzekucya każdego Prawa następować powinna od publikacyi onego, która oznaczać będzie Oblatę w Aktach Ziemiańskich. Dla czego Komisya Skarbowa pilnować tego powinna, któreby Prawo prędkiej Egzekucyi potrzebowało, izby nie czekając skończenia Sejmu, takowe Prawo natychmiast w egzemplarzach drukowanych rozsyłała. L)(130 XX. 10 Co do Sejmu zawsze gotowego. 1. W przypadkach Prawem Artykułu III. Nro. 7. określonych, Sejm gotowy natychmiast zwołany być powinien. 2. Posłowie na Sejm Ordynaryiny wybrani, a na Sejmikach Relacyjnych potwierdzeni, lub nowo obrani, oraz Senatorowie w niniejszym

Poselskiej, w obecności Stanów Zgromadzonych one podpisać natychmiast będą obowiązani. 6. Marszałek Sejmu pożegnawszy Króla od Stanów, Kanclerz zaś imieniem Królewskim dawszy odpowiedź, wezwie wszystkich Seymujących do ucałowania ręki Królewskiej. 7. Zakończy się Sejm dnia czwartego po złączeniu się Izb, dziękczynieniem Bogu w Farnym Kościele przez Te Deum Laudamus. 8. Nazajutrz po skończonym Seymie, Marszałek wraz z Deputowanymi w Seymowej Deputacyi zasiadającymi, stawiając się obecnie przed Aktami publicznymi, gdzie się Sejm odbywał, Ustawy podpisane do Oblaty poda, które do wszystkich Aktów Ziemiańskich w egzemplarzach wydrukowanych, natychmiast przez Kommissyę Skarbową rozosłane być powinny. Sekretarz zaś Sejmu, każdemu Seymującemu egzemplarz tychże Ustaw rozda, po wydrukowaniu onych. Egzekucya każdego Prawa następować powinna od publikacyi onego, która oznaczać będzie Oblatę w Aktach Ziemiańskich. Dla czego Komisya Skarbowa pilnować tego powinna, któreby Prawo prędkiej Egzekucyi potrzebowało, izby nie czekając skończenia Sejmu, takowe Prawo natychmiast w egzemplarzach drukowanych rozsyłała. L)(130 XX. 10 Co do Sejmu zawsze gotowego. 1. W przypadkach Prawem Artykułu III. Nro. 7. określonych, Sejm gotowy natychmiast zwołany być powinien. 2. Posłowie na Sejm Ordynaryiny wybrani, a na Sejmikach Relacyjnych potwierdzeni, lub nowo obrani, oraz Senatorowie w niniejszym

porządku do czynności Sejmu gotowego przystąpią. 3. Co się tyczy pierwszych obrządków i Rugów Poselskich, względem Posłów tylko nowo obranych zachowany będzie ten sam sposób, jaki jest o Sejmie Ordynarynym, w Artykule VIII. przepisany, zaś Posłowie, którzy z Sejmu Ordynarynego go sa zachowani, pod Rugi na Sejmie gotowym podpaść nie będą. 4. Co się tyczy Elekcji Marszałka, ta mieysca mieć nie będzie, bo Marszałek aż do przyszłego Sejmu Ordynarynego, Urząd swój Iprawować ma: w przypadku iednak śmierci Marszałka, choroby jego, i nieprzytomności. 13 4 Vice-Marszałek jego mieysce zastąpi, podług przepisu Prawa w Artykule XVIII. 5. Co się tyczy wyznaczenia Sekretarza, i obrania Deputacyi Seymowej, to podług opisu Prawa dla Sejmu Ordynarynego odprawi się. 6. Co się tyczy Seymowej czynności, od czasu Izb złączenia, po przywitaniu Króla i odpowiedzi Imieniem Jego przez Kanclerza: zaraz Marszałek przystąpi do czytania Projektów od Króla i Strazy, a to w potrzebach zwołanego Sejmu. 7. Wolno będzie każdemu z Seymujących podawać Projekt do tychże potrzeb stołowne, a to w przeciągu dni trzech. 8. Co się tyczy porządku, którym Deputacya Seymowa w podziale Projektów na materje ma postępować, wyrażenia nad niemi swoich uwag, podawania ich do decyzji Seymowej,

porządku do czynności Sejmu gotowego przystąpią. 3. Co się tyczy pierwszych obrządków i Rugów Poselskich, względem Posłów tylko nowo obranych zachowany będzie ten sam sposób, jaki jest o Sejmie Ordynarynym, w Artykule VIII. przepisany,

zaś Posłowie, którzy z Sejmu Ordynaryjnego są zachowani, pod Rugi na Sejmie gotowym podpadać nie będą. 4. Co się tycze Elekcyi Marszałka, ta miejsca mieć nie będzie, bo Marszałek aż do przyszłego Sejmu Ordynaryjnego, Urząd swój sprawować ma: w przypadku jednak śmierci Marszałka, choroby jego, i nieprzytomności. 13 4 Vice-Marszałek jego miejsce zastąpi, podług przepisu Prawa w Artykule XVIII. 5. Co się tycze wyznaczenia Sekretarza, i obrania Deputacyi Seymowej, to podług opisu Prawa dla Sejmu Ordynaryjnego odprawi się. 6. Co się tycze Seymowej czynności, od czasu Izb złączenia, po przywitaniu Króla i odpowiedzi Imieniem Jego przez Kanclerza: zaraz Marszałek przystąpi do czytania Projektów od Króla i Straży, a to w potrzebach zwołanego Sejmu. 7. Wolno będzie każdemu z Seymujących podawać Projekta do tychże potrzeb stosowne, a to w przeciągu dni trzech. 8. Co się tycze porządku, którym Deputacya Seymowa w podziale Projektów na materye ma postępować, wyrażenia nad niemi swoich uwag, podawania ich do decyzji Seymowej,

i sposobu decydowania tychże Projektów w Sejmie; ten sam sposób zachowany być ma, jaki jest opisany dla i 2i32 50 Seymów Ordynaryjnych, wyiawszy to, że w czasie Sejmu gotowego laby złączywszy się, aż do zakonczenia Sejmu. nierozłączone razem feymować mają. 9. Czas, w którym ma zakonczyć się Sejm zawsze gotowy, zależeć będzie od potrzeb, okolicznosci, i zdania Sey- muiących prostej większości wotów. 10. Żadne inne wyroki zwołanego gotowego Sejmu stanowione być nie mogą, jak tylko w przypadkach wy- szczególnionych, do który ch zwolywane być mogą; a Sejm gotowy stano- wie ma o tey tylko materyi, do której zwoianym będzie, lub o potrzebie po czasie zwołania przypadley, według opisu Prawa, temuz Seymowi przy- zwoitey. 11. A wszystkie wchodzić nie mają in Volumen Praw Cywilnych, Krymi- nalnych i politycznych, ale pod tytu- lem: Uchuat Nayuyaszey W'ladzy Sey- mouey, do postuszenstwa, tak Urzedy wszelkie, iako i Obywatelow obowia- zywał beda, póki by ie wola Rzeczypo- spolitey na następującym Sejmie Ordy- naryjnym nie uchylifa. 0 XXI. O Sessyach Seymowych w ogólnosci, i daivaniu glosów w saczególnosci. 1. Sessye Seymowe w Izbie Posel- skiey, i w czasie Izb złączonych, trwać powinny od godziny dziefiatey, do go- dziny trzeciey po południu, czyli od zaczecia Sessyi godzin pięć, a solwowa- ne

i sposobu decydowania tychże Projektów w Sejmie; ten sam sposób zachowany być ma, jaki jest opisany dla Seymów Ordynaryjnych, wyiawszy to, że w czasie Sejmu gotowego Izby złączywszy się, aż do zakończenia Sejmu, nierozłączone razem seymować mają. 9. Czas, w którym ma zakończyć się Sejm zawsze gotowy, zależeć będzie od potrzeb, okolicznosci, i zdania Seymujących prostej większości wotów. 10. Żadne inne wyroki zwołanego gotowego Sejmu stanowione być nie mogą, jak tylko w przypadkach wyszczególnionych, do których zwolywane być mogą; a Sejm gotowy stanowić ma o tej tylko materyi, do której zwołanym będzie, lub o potrzebie po czasie zwołania przypadley, według opisu Prawa, temuz Seymowi przyzwoitey. 11. A wszystkie wchodzić nie mają in Volumen Praw Cywilnych, Kryminalnych i Politycznych, ale pod tytułem: Uchwał Najwyższej Władzy Seymowej, do posłuszeństwa, tak Urzędy wszelkie, jako i Obywatelów obowiązywać będą, póki by je wola Rzeczypospolitej na następującym Sejmie Ordynaryjnym nie uchylifa. 0 XXI. O Sessyach Seymowych w ogólnosci, i dawaniu głosów w szczególności. 1. Sessye Seymowe w Izbie Poselskiej, i w czasie Izb złączonych, trwać powinny od godziny dziesiątej, do godziny trzeciej po południu, czyli od zaczęcia Sessyi godzin pięć, a solwowane

na dluzey hyda nie mogą, iak do dnia następnego, wyiawszy Swieto. 2. Gdyby Marszulek Sejmovy nie byl o godzinie dziesiatey zrana na Ses- syi; primus ex ordine Posel, w której Prowincyi iest Laska, podnofić na ten czas Laske ma, i obowigzek Marfzałka dopelniać, az do przyiscia Marszałka. 3. Jezeliby Turnus przed godzina trzecia po południu nie byi zaczęty; Seffya konczyć się ma, i decyzya potym iuz Zadnu następować nie będzie Gdy- by zas Turnus przed godzina trzecia zaczął się, konczony zupełnie bydz powinien. 4. Jezeli przychodzi Projekt do de- cyzyi, glofy dawane dluzey nie beda. tylko naydaley do godziny pier w szey (po południu, o której godzinie, ieze- liby którykolwiek z Seymuiących pro- sil o Turnum, Marszałek Sejmovy nie- odwlocznie przystapi do ogłoszenta propozycyi i odbierania wotow per Turnum; iednakze i przed godzina wzmiankowans, na Zadanie Osób Sey- muiących Turnus dany być moze. 5. Nikt z Seymuiących od wotowa- nia in Turno wymawiać się nie ma, zawieszeniem fwego zdania, a kto wotować będzie glosno, od sekretnego wotowania oddalac się nie powinien, od czego tylko przypadek flabosci uwolnić moze. 6. Z kolei tylko kazdy wotować po- winien, po przeysciu zas kolei w po- rzadku, iuz wotować nie moze, podo- bnie ne moze wotować sekretnie, kto nie byl na wotach glosnych,

na dłużej odbyć nie mogą, jak do dnia następnego, wyjąwszy Święto. 2. Gdyby Marszałek Sejmowy nie był o godzinie dziesiątej z rana na Sessyi; primus ex ordine Poseł, w której Prowincyi jest Łaska, podnosić na ten czas Łaskę ma, i obowiązek Marszałka dopełniać, aż do przyścia Marszałka. 3. Jeżeliby Turnus przed godziną trzecią po południu nie był zaczęty; Sessya kończyć się ma, i decyzya potym już żadna następować nie będzie. Gdyby zaś Turnus przed godziną trzecią zaczął się, kończony zupełnie być powinien. 4. Jeżeli przychodzi Projekt do decyzyi, głosy dawane dłużej nie będą, tylko najdalej do godziny pierwszej po południu, o której godzinie, jeżeliby którykolwiek z Seymujących prosił o Turnus, Marszałek Sejmowy nieodwłocznie przystąpi do ogłoszenia propozycyi i odbierania wotów per Turnum; jednakże i przed godziną wzmiankowaną, na żądanie Osób Seymujących Turnus dany być może. 5. Nikt z Seymujących od wotowania in Turno wymawiać się nie ma, zawieszeniem swego zdania, a kto wotować będzie głośno, od sekretnego wotowania oddalać się nie powinien, od czego tylko przypadek słabości uwolnić może. 6. Z kolei tylko każdy wotować powinien, po przejściu zaś kolei w porządku, już wotować nie może, podobnie nie może wotować sekretnie, kto nie był na wotach głośnych,

1 nie wotował. 7. Nad powyższe obowiązki Marszałka Sejmowego, i Narodowych wyżej Prawem opisane, ogólny dozór porządku Sejmowych Sessyi w Izbie Senatorskiej do Marszałka pierwszego w porządku w Senacie będącego, a w Izbie Poselskiej do Marszałka Sejmowego należy. 8. W złączonych Izbach porządek Sessyi należy wspólnie do Marszałka Sejmowego, i Narodowych. 9. Marszałek Sejmowy Posłom, a Marszałkowie Narodowi Senatorom, Ministrom i Marszałkowi Sejmowemu, głosy rozdawać będą. 12. Gdyby w której materyi dla sporów potrzeba było ściślejszego porozumienia się, wtedy raz i jeden w każdej materyi Marszałek Sejmowy, za wniesieniem którego z Posłów, najwięcej na godzinę zawiesić będzie mógł czynności Sejmowe, w którym czasie wszyscy będą się mogli poufale naradzać i układać, a po tym upłynionym czasie, za uderzeniem Łaski i oświadczeniem Marszałka, Izba Poselska do porządku powróci. 11. Nikt bez zabranego głosu interlocutorie przymawiać nie może. 12. Jeżeli kilku Posłów razem głosu żąda, dawane głosy być mają porządkiem Prowincyi. 13. Po ogłoszonej propozycyi przez Marszałka Sejmowego w Izbach, żadna opozycja przeciwko niej, jako przeciwko propozycyi z Prawa wyjętej, miejsca mieć nie może, ale tę propozycyą zaraz Marszałek Sejmowy, jeżeli w Izbach złączonych, oddać ma Marszałkowi pierwszemu przy Łasce w Senacie będącemu, a jeżeli w

i nie wotował. 7. Nad powyższe obowiązki Marszałka Sejmowego, i Narodowych wyżej Prawem opisane, ogólny dozór porządku Sejmowych Sessyi w Izbie Senatorskiej do Marszałka pierwszego w porządku w Senacie będącego, a w Izbie Poselskiej do Marszałka Sejmowego należy. 8. W złączonych Izbach porządek Sessyi należy wspólnie do Marszałka Sejmowego, i Narodowych. 9. Marszałek Sejmowy Posłom, a Marszałkowie Narodowi Senatorom, Ministrom i Marszałkowi Sejmowemu, głosy rozdawać będą. 12. Gdyby w której materyi dla sporów potrzeba było ściślejszego porozumienia się, wtedy raz i jeden w każdej materyi Marszałek Sejmowy, za wniesieniem którego z Posłów, najwięcej na godzinę zawiesić będzie mógł czynności Sejmowe, w którym czasie wszyscy będą się mogli poufale naradzać i układać, a po tym upłynionym czasie, za uderzeniem Łaski i oświadczeniem Marszałka, Izba Poselska do porządku powróci. 11. Nikt bez zabranego głosu interlocutorie przymawiać się nie może. 12. Jeżeli kilku Posłów razem głosu żąda, dawane głosy być mają porządkiem Prowincyi. 13. Po ogłoszonej propozycyi przez Marszałka Sejmowego w Izbach, żadna opozycja przeciwko niej, jako przeciwko propozycyi z Prawa wyjętej, miejsca mieć nie może, ale tę propozycyą zaraz Marszałek Sejmowy, jeżeli w Izbach złączonych, oddać ma Marszałkowi pierwszemu przy Łasce w Senacie będącemu, a jeżeli w

rozłączonych, oddać ma Marszałkowi, i na tę propozycyą Turnus natychmiast isć ma. 14. Sposób i porządek wotów sekretnych do decydowania propozycyów będzie następujący: na stole stać będzie naczynie, które przedzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy; z tych jedna połowa pomalowana będzie białą, z napisem affirmative, druga czarną z napisem negative, które napisy oznaczają będą w propozycyi też fama decyzya, iako stanowiły w głosnym wotowaniu. Z przedniej strony naczynia tego u dołu, ma być dwie zamknięte drzwi, z których, jedno do białej, drugie do czarnej połowy, z tejże strony u góry będzie otwór, w który włożona reka, rzucić może galkę do białej, lub czarnej połowy ukrycie. Naczynie to, wewnątrz ma być futnem wybitę; galki do wotowania, będą w sztyku iednej wielkości, kształtu i koloru; liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Osób Seymujących, tak w Izbach złączonych, iako też osobno w Izbie Senatorskiej i Izbie Poselskiej; gdy w Izbach rozłączonych osobno też Izby wotować będą, takowe naczynie przed zaczęciem wotów sekretnych, ma być pierwotnie otwarte, i okazane całej Izbie, i jest próżne. Po czym jeżeli Turnus idzie w oddzielnych Izbach, w Senacie zamknięte być ma naczynie, pierwszego z Deputacyi Sejmowej Senatorki, a w Izbie Poselskiej przez Mar-

rozłączonych, odesłać ma temuż Marszałkowi, i na tę propozycją Turnus natychmiast iść ma. 14. Sposób i porządek wotów sekretnych do decydowania propozycji będzie następujący: na stole stać będzie naczynie, które przedzielone być ma przegrodą wewnętrzną na dwie połowy; z tych jedna połowa pomalowana będzie białą, z napisem affirmative, druga czarno z napisem negative, które napisy oznaczać będą w propozycji tę samą decyzją, jaką stanowiły w głośnym wotowaniu. Z przedniej strony naczynia tego u dołu, ma być dwoje zamczystych drzwiczek, jedno do białej, drugie do czarnej połowy, z tejże strony u góry będzie otwór, w który włożona ręka, rzucić może gałkę do białej, lub czarnej połowy ukrycie. Naczynie to, wewnątrz ma być sukmem wybite; gałki do wotowania, będą wszystkie jednej wielkości, kształtu i koloru; liczba zaś ich odpowiadać będzie liczbie Osób Seymujących, tak w Izbach złączonych, jako też osobno w Izbie Senatorskiej i Izbie Poselskiej; gdy w Izbach rozłączonych osobno też Izby wotować będą, takowe naczynie przed zaczęciem wotów sekretnych, ma być pierwiej otwarte, i okazane całej Izbie, iż jest próżne. Po czym jeżeli Turnus idzie w oddzielnych Izbach, w Senacie zamknięte być ma naczynie, pierwszego z Deputacyi Seymowej Senatora, a w Izbie Poselskiej przez Mar-

szalka Sejmowego i pierwszego w Deputacyi Seymowej zasiadającego Posła; jeżeli zaś idzie Turnus w Izbach złączonych, naczynie zamknięte być ma przez Marszałka Sejmowego, i pierwszego Marszałka w Senacie. W Izbie Senatorskiej Marszałek pierwszy w porządku przy Lasce będący, wzywać będzie głosów po jednym, i porządkiem Senatorów wotować mających, a Sekretarz Koronny, lub jego miejsce zastępujący, każdemu przystępującemu do wotowania gałkę jedną publicznie oddać będzie, który wrzuci ją w naczynie stojące na stole; do podobnego wotowania Posłowie, bądź w Izbach złączonych bądź w Izbie Poselskiej przez Marszałka Sejmowego tym samym porządkiem, jak w wotach głośnych, wzywani będą, a Sekretarz Sejmowy każdemu Posłowi przystępującemu do stołu, na którym stać będzie naczynie, publicznie gałkę jedną odda, który nieodwłocznie wrzuci ją w toż naczynie: gdy się wotowanie zakończy, jeżeli to było w Izbach rozłączonych, tedy w Senacie Marszałek pierwszy z porządku przy Lasce będący, wraz z Deputowanymi Seymowymi Senatorami, a w Izbie Poselskiej, Marszałek Sejmowy, także wraz z Deputowanymi Seymowymi, a jeżeli w Izbach złączonych, tedy Marszałek Sejmowy, wraz z pierwszym Marszałkiem w Senacie będącymi, i Osobami w Deputacyi Seymowej zasiadającymi, tak z Senatu, jako i Posłów, przystapia

Marszałka Sejmowego i pierwszego w Deputacyi Seymowej zasiadającego Posła; jeżeli zaś idzie Turnus w Izbach złączonych, naczynie zamknięte być ma przez Marszałka Sejmowego, i pierwszego Marszałka w Senacie. W Izbie Senatorskiej Marszałek pierwszy w porządku przy Lasce będący, wzywać będzie głosów po jednym, i porządkiem Senatorów wotować mających, a Sekretarz Koronny, lub jego miejsce zastępujący, każdemu przystępującemu do wotowania gałkę jedną publicznie oddawać będzie, który wrzuci ją w naczynie stojące na stole; do podobnego wotowania Posłowie, bądź w Izbach złączonych bądź w Izbie Poselskiej przez Marszałka Sejmowego tym samym porządkiem, jak w wotach głośnych, wzywani będą, a Sekretarz Sejmowy każdemu Posłowi przystępującemu do stołu, na którym stać będzie naczynie, publicznie gałkę jedną odda, który nieodwłocznie wrzuci ją w toż naczynie: gdy się wotowanie zakończy, jeżeli to było w Izbach rozłączonych, tedy w Senacie Marszałek pierwszy z porządku przy Lasce będący, wraz z Deputowanymi Seymowymi Senatorami, a w Izbie Poselskiej, Marszałek Sejmowy, także wraz z Deputowanymi Seymowymi, a jeżeli w Izbach złączonych, tedy Marszałek Sejmowy, wraz z pierwszym Marszałkiem w Senacie będącymi, i Osobami w Deputacyi Seymowej zasiadającymi, tak z Senatu, jako i Posłów, przystapia

do rewizyi naczynia, i przełiczenia galek, dla wynalezienia z nich wotów w materii która decydowana będzie. Gdyby w naczyniu znalazło się więcej galek nad rozdane, w takimowym przypadku cała robota sekretnych wotów iest zła, i powtórzenia potrzebuje. 15. Król ma prawo raz dać wotum fwoie, drugi raz paritatem rozwiązać osobiscie, lub nadeffianiem zdania swego na piśmie, a wotum Króla dane glosne, chociaż wotum sekretnego dać nie będzie, jednak w wotach sekretnych liczony być ma. 16. Prawo zadne na tym Ordynaryjnym Sejmie, na którym ustanowione było, znoszonym być nie może. 17. Cokolwiek powiedziało się o Królu w Sejmowych czynnościach, to wszystko ma się rozumieć, gdy Król iest przytomny w miejscu Seymu odprawiającego się, gdyby zaś przytomny nie był. Sejm podług opisu Prawa odbyty być ma. XXII. O Sefsyach Prowincjonalnych i na nich Elekcyach. 1. Sessye Prowincjonalne, na Seymach Ordynaryjnych, zbierać się mogą w wszystkie dnie, w każdym czasie się wolnym od Sessyi Sejmowych; w Praypdkach zaś extiaordynaryjnych, o za obwieszczeniem

pierwszego w porządku Senatora, zbierać się będą. 2. Składać się będą Sessye Prowincjonalne z Senatorów i Posłów swojej respective Prowincyi. 3. W czasie każdego Sejmu, zaraz na początku onego, każda Prowincya na cały ciąg Sejmu do

do rewizyi naczyń, i przeliczenia galek, dla wynalezienia z nich wotów w materyi, która decydowana będzie. Gdyby w naczyniu znalazło się więcej galek nad rozdane, w takowym przypadku cała robota sekretnych wotów jest zła, i powtórzenia potrzebuje. 15. Król ma prawo raz dać wotum swoje, drugi raz paritatem rozwiązywać osobiście, lub nadesłaniem zdania swego na piśmie, a wotum Króla dane głośne, chociaż wotum sekretne dawać nie będzie, jednak w wotach sekretnych liczony być ma. 16. Prawo żadne na tym Ordynaryjnym Sejmie, na którym ustanowione było, znoszonym być nie może. 17. Cokolwiek powiedziało się o Królu w Sejmowych czynnościach, to wszystko ma się rozumieć, gdy Król jest przytomny w miejscu Sejmu odpowiadającego się, gdyby zaś przytomny nie był, Sejm podług opisu Prawa odbyty być ma. XXII. O Sessjach Prowincjonalnych i na nich Elekcyach. 1. Sessye Prowincjonalne, na Seymach Ordynaryjnych, zbierać się mogą we wszystkie dnie, w każdym czasie wolnym od Sessyi Sejmowych; w Przypadkach zaś extraordynaryjnych, za obwieszczeniem pierwszego w porządku Senatora, zbierać się będą. 2. Składać się będą Sessye Prowincjonalne z Senatorów i Posłów swojej respective Prowincyi. 3. W czasie każdego Sejmu, zaraz na początku onego, każda Prowincya na cały ciąg Sejmu do

odbywania Sessyi Prowincjonalnych, obierze dla siebie jedno miejsce. 4. Senator pierwszy w porządku, na Sessyi Prowincjonalnej znajdujący się, prezydować ma, i ten Zadaającym głosy rozdawać będzie. 5. Każda Prowincya obierze jednego z Posłów do trzymania Protokółu na Sessjach Prowincjonalnych. 6. Będzie szczególniejszym obowiązkiem Sessyi Prowincjonalnych. 1. Dla zachowania kompletu dawać pluralitate pozwolenie Zadaającym odjazdu z Sejmu, a Żadna Prowincya nie będzie mogła dać zezwolenia wyjazdu od Sejmu Senatorowi, lub Posłowi, tylko w tym umiarkowaniu, aby czwarta część Seymujących, każdej distinctim Prowincyi w Sejmie zostawała. 2. Odprawiać wszystkie Elekcyjne do wyboru na Sessjach Prowincjonalnych prawem oznaczone, które zawsze semotis Arbitris odbywać się mają, a w czasie tych Elekcyj żadne głosy zabierane nie będą. 3. Ułatwiać dezyderya Prowincjonalne i Projekta względem nich układać. 4. Porozumiewać się w materjach przychodzących do decyzji Sejmowych. 5. Komisarze do wszystkich Komisyyw Narodowych obierani będą na Sessjach Prowincjonalnych, osobno do każdej Kommissyi, po odbyciu jej examinie. 6. Na Sessjach Prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentów Miast, do Komisji Policji, Skarbowej i Assessorii, i na tychże Sessjach wyznaczeni będą, którzy do której Kommissyi i Assessorii należeć mają. 7. Składający Sessye Prowincjonalne Senatorowie i Posłowie, najpierwszą uwagę mieć powinni na kondycje do

odbywania Sessyi Prowincjonalnych, obierze dla siebie jedno miejsce. 4. Senator pierwszy w porządku, na Sessyi Prowincjonalnej znajdujący się, prezydować ma, i ten Zadaającym głosy rozdawać będzie. 5. Każda Prowincya obierze jednego z Posłów do trzymania Protokółu na Sessjach Prowincjonalnych. 6. Będzie szczególniejszym obowiązkiem Sessyi Prowincjonalnych. 1. Dla zachowania kompletu dawać pluralitate pozwolenie Zadaającym odjazdu z Sejmu, a Żadna Prowincya nie będzie mogła dać zezwolenia wyjazdu od Sejmu Senatorowi, lub Posłowi, tylko w tym umiarkowaniu, aby czwarta część Seymujących, każdej distinctim Prowincyi w Sejmie zostawała. 2. Odprawiać wszystkie Elekcyjne do wyboru na Sessjach Prowincjonalnych prawem oznaczone, które zawsze semotis Arbitris odbywać się mają, a w czasie tych Elekcyj żadne głosy zabierane nie będą. 3. Ułatwiać dezyderya Prowincjonalne i Projekta względem nich układać. 4. Porozumiewać się w materjach przychodzących do decyzji Sejmowych. 5. Komisarze do wszystkich Komisyyw Narodowych obierani będą na Sessjach Prowincjonalnych, osobno do każdej Kommissyi, po odbyciu jej examinie. 6. Na Sessjach Prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentów Miast, do Komisji Policji, Skarbowej i Assessorii, i na tychże Sessjach wyznaczeni będą, którzy do której Kommissyi i Assessorii należeć mają. 7. Składający Sessye Prowincjonalne Senatorowie i Posłowie, najpierwszą uwagę mieć powinni na kondycje do

Elekcyjnego Urzędu ubiegającym się Prawem przepisane. 8. Sekretarz Sejmowy, do Elekcyi, do Deputacyow Sejmowych, do exâ)(142 9 minu Straży i Kommissyow, odda Prezydiumu regestr wszystkich Seymujących, a do innych Elekcyi regestr Kandydatow podających się przez Marszałka Sejmowego podpisyany, który regestr Prezydiumy głośno przeczyta, a jeżeliby znajdowali się podani za Kandydatow, którzyby nie mieli za sobą kondycyi prawem przepisanych z tegoż rejestru za zdaniem Prowincyi iednomyślnym, lub przez wota nawet sekretnie, wyłączeni być powinni. 9. Każda Elekcyja następującym odprawi się sposobem: Sekretarz Seymowy tyle exemplarzow wydrukowanych rejestru Kandydatow do Elekcyi odda Prezydiumu, aby wystarczał dla wszystkich Senatorow i Poffow wotować mających z Prowincyi, Prezydiumy zaś każdemu Senatorowi i Poffowi teyże Prowincyi idącemu do wotowania oddawać będzie ieden exemplarz rejestru. Powinny stać stoliki zasłonięte od widoku, na których wotujący podkreślać mają Kandydatow; powinien stać na stole wazon, który pierwey ma być otworzony i publicznie okazany, że jest próżny, a po tym, zamknięty być powinien dwoma kluczami, z których ieden być ma u Prezydiumego, a drugi u pierwszego z porządku Posła Prowincyi, Prezydiumy wzywać będzie porządkiem Senatorow i Poffow do wotowania, a każdy wotujący na stoliku zasłoniętym od widoku, podkreśli na rejestrze tyle Kandydatow, iaka liczba podług

Elekcyjnego Urzędu ubiegającym się Prawem przepisane. 8. Sekretarz Sejmowy, do Elekcyi, do Deputacyów Sejmowych, do exâminu Straży i Kommissyów, odda Prezydiumu regestr wszystkich Seymujących, a do innych Elekcyi regestr Kandydatów podających się przez Marszałka Sejmowego podpisany, który regestr Prezydiumy głośno przeczyta, a jeżeliby znajdowali się podani za Kandydatów, którzyby nie mieli za sobą kondycyi prawem przepisanych, z tegoż rejestru za zdaniem Prowincyi iednomyślnym, lub przez wota nawet sekretnie, wyłączeni być powinni. 9. Każda Elekcyja następującym odprawi się sposobem: Sekretarz Sejmowy tyle egzemplarzów wydrukowanych rejestru Kandydatów do Elekcyi odda Prezydiumu, aby wystarczał dla wszystkich Senatorów i Posłów wotować mających z Prowincyi, Prezydiumy zaś każdemu Senatorowi i Posłowi teyże Prowincyi idącemu do wotowania oddawać będzie ieden egzemplarz rejestru. Powinny stać stoliki zasłonięte od widoku, na których wotujący podkreślać mają Kandydatów; powinien stać na stole wazon, który pierwey ma być otworzony i publicznie okazany, że jest próżny, a potem zamknięty być powinien dwoma kluczami, z których jeden być ma u Prezydiumego, a drugi u pierwszego z porządku Posła Prowincyi; Prezydiumy wzywać będzie porządkiem Senatorów i Posłów do wotowania, a każdy wotujący na stoliku zasłoniętym od widoku, podkreśli na rejestrze tyle Kandydatów, jaka liczba podług

Prawa jest potrzebna do obrania Kommissarzow, i tenże regestr zwinawszy, do wazonu stojącego na stole, publicznie włoży; po odbytych wotach przez wszystkich Senatorow i Poslow Prowincyi: Prezydiumy za Assessorow do examinowania wotow wezwie z każdego Woiewództwa pierwszego Posla. Examinatorowie otworzywszy na publicznym widoku naczynie elekcyjne, przejrza najpierwey wszystkie rejestra, dostrzegając, czy są podkreślone w takiej liczbie, iaka Prawem jest przepisana; którykolwiek regestr nie miałby takiej liczby podkreślonej, lub znalaziby się opisowi Prawa, o którym w szczególności Komisji, przeciwny, Examinatorowie natychmiast deklarować będą takowy regestr za nieważny i odrzucony; potem do przeliczenia liczby wotow przystapia, a którzy z Kandydatow będą mieli wiekfzósé wotow, natychmiast ogłaszonemi do faukcyi, do ktorey wybieranemi będą, zostana. - Ilekoć równosé wotow na których Kandydatow znalazłaby się; Prezydiumy w porządku rozwiązania paritatis votorum, rozda dwie kartki każdemu wotującemu, przez iedną reke pisane, lub drukowane, iedną z napisem flowa: afirmative, druga negative, i deklarować będzie publicznie, która kartka którejgo Kandydata oznacza. Wota tym samym porządkiem iść będą, co i pierwey, a każdy z oddanych sobie dwóch kartek, iedną zwiniętą w wazon wrzuci. Przeliczone takowe wota przez Prezydiumego i Assessorow, na ktorego z Kandydatow ukazać wicKszosé, ten

Prawa jest potrzebna do obrania Kommissarzów, i tenże regestr zwinawszy, do wazonu stojącego na stole, publicznie włoży; po odbytych wotach przez wszystkich Senatorów i Posłów Prowincyi: Prezydiumy za Assessorów do examinowania wotów wezwie z każdego Województwa pierwszego Posła. Examinatorowie otworzywszy na publicznym widoku naczynie elekcyjne, przejrzą najpierwey wszystkie rejestra, dostrzegając, czy są podkreślone w takiej liczbie, jaka Prawem jest przepisana; którykolwiek regestr nie miałby takiej liczby podkreślonej, lub znalazłby się opis Prawa, o każdej w szczególności Komisji, przeciwny, Examinatorowie natychmiast deklarować będą takowy regestr za nieważny i odrzucony; potem do przeliczenia liczby wotów

przystąpią, a którzy z Kandydatów będą mieli większość wotów, natychmiast ogłoszonymi do funkcji, do której wybranymi będą, zostaną. – Ileż to równość wotów na których Kandydatów znalazłaby się; Prezydujący w porządku rozwiązania paritatis votorum, rozda dwie kartki każdemu wotującemu, przez jedną rękę pisane, lub drukowane, jedną z napisem słowa: affirmative, drugą negative, i deklarować będzie publicznie, która kartka którego Kandydata oznacza. Wota tym samym porządkiem iść będą, co i pierwsi, a każdy z oddanych sobie dwóch kartek, jedno zwinąwszy w wazon wrzuci. Przeliczone takowe wota przez Prezydującego i Assessorów, na którego z Kandydatów ukaże większość, ten

za obranego ogłoszonym zostanie. Jeżeliby powtórna równość wotów wypadła, do rozwiązania jej sposób ten sam wotowania powtarzany będzie, póki większość wotów na którego z Kandydatów nie okaże się; każda zaś Elekcja jednego dnia zakończona być powinna, i nigdy wazony z rejestrami nierewidowanymi od Sessyi do Sessyi zostawiane być nie mają. Po zakończonej Elekcji, Prezydujący z Assessorami rejestr obranych podpisać, i Marszałkowi Sejmowemu dla ogłoszenia go w Izbach Sejmowych oddać. XXIII. 0 XXIII. Ubezpieczenie Prawa o Sejmach. 1. Liberum veto, Konfederacye wszelkiego gatunku, i Sejmy Konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwne, Rząd obalający, społeczność niszczącą, na zawsze znosimy. 2. Porządek Sejmów, i wszelkie ich obrządki, tak, jak są w teraźniejszym Prawie w całej rozciągłości przepisane, jednym odtąd prawidłem Sejmowania na zawsze będą, które całe Prawo teraźniejsze o Sejmach, za Prawo Konstytucyjne postanawiamy,» wszelkie inne Prawa o porządku Sejmowania dawniej ustanowione, uchylamy. XXIV. O występku przeciwko Sejmowi. 1. Występek przeciwko Sejmowi popełnia, ktokolwiek otacza miejsce Sejmowe wojskiem, milicją, lub kupą zbrojną, bądź do fklonienia, bądź do gwałcenia woli Sejmujących; hersztowie i dowódcy takowego gwałtu podpadać będą karze infamii i śmierci. 2. Ktokolwiek tamże wniesie Senatorowi, czy Posłowi do Izb ich właściwych,

za obranego ogłoszonym zostanie. Jeżeliby powtórna równość wotów wypadła, do rozwiązania jej sposób ten sam wotowania powtarzany będzie, póki większość wotów na którego z Kandydatów nie okaże się; każda zaś Elekcja jednego dnia zakończona być powinna, i nigdy wazony z rejestrami nierewidowanymi od Sessyi do Sessyi zostawiane być nie mają. Po zakończonej Elekcji, Prezydujący z Assessorami rejestr obranych podpisać, i Marszałkowi Sejmowemu dla ogłoszenia go w Izbach Sejmowych oddać. XXIII. 0 XXIII. Ubezpieczenie Prawa o Sejmach. 1. Liberum veto, Konfederacye wszelkiego gatunku, i Sejmy Konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwne, Rząd obalający, społeczność niszczącą, na zawsze znosimy. 2. Porządek Sejmów, i wszelkie ich obrządki, tak, jak są w teraźniejszym Prawie w całej rozciągłości przepisane, jednym odtąd prawidłem Sejmowania na zawsze będą, które całe Prawo teraźniejsze o Sejmach, za Prawo Konstytucyjne postanawiamy; wszelkie inne Prawa o porządku Sejmowania dawniej ustanowione, uchylamy. XXIV. O występku przeciwko Sejmowi. 1. Występek przeciwko Sejmowi popełnia, ktokolwiek otacza miejsce Sejmowe wojskiem, milicją, lub kupą zbrojną, bądź do skłonienia, bądź do gwałcenia woli Sejmujących; hersztowie i dowódcy takowego gwałtu podpadać będą karze infamii i śmierci. 2. Ktokolwiek tamże wniesie Senatorowi, czy Posłowi do Izb ich właściwych,

lub w czafie złączenia się Izb do Izby wspólnej Senatorskiej; Hersztowie i dowódcy takowego gwałtu, karze infamii i śmierci podpadać będą. 3. Ktokolwiek w miejscu i czasie Sessyi Sejmowej z bronią ognistą być postrzeżony, albo oręzą, choćby bez ranienia i zabójstwa zaczepnie dobył, lub złośliwie uderzył, ten karze infamii i śmierci podpadać ma. 4. Ktokolwiek proponuje związać Sejmowy Konfederacki, a tym barzdziej w ten wchodzi, na ten się pisze, i Sejm arbitralnie odprawia, takowy karze infamii i śmierci podlega. 5. Sprawy tego gatunku, do Sądów Sejmowych należą, ze zlecenia Sejmowego Ordynaryjnego, lub zawsze goścowego. 6. Ktoby z Sejmujących bez zezwolenia Prowincyi, od Sejmu odiezdzał, a przez to gdyby komplet Sejmu być zerwany, w Sądach Sejmowych odpowiadac ma. Rozkład Czasu Sejmowego. Powitanie Rugi Obranie Marszałka Złączenie Izb dzień 1. dni 1. dzień 1. Elekcja Sędziów Sejmowych dzień 1. Na czytanie Projektów Na czynienie Relacji Na materje Prawodawcze Na Uchwały Sejmowe Na desideria Woiewództw dni 14 dni 18. dni 8. dni 12. dni 6. Na Elekcja Vice-Marszałka dzień 1. Konczenie Sejmu i czytanie Konstytucji dni 4. Liczba dni Sejmowych wynosi, 70. 6 Yzhufc z C i M KONSTYTUCYINY EXTRA- ORDYNARYJNY. *6 1. O miejscu dla Sejmowej Konstytucyjnych przeznaczonym. SEYM Konstytucyjny

lub w czasie złączenia się Izby do Izby wspólnej Senatorskiej; Hersztowie i dowódcy takowego gwałtu, karze infamii i śmierci podpadać będą. 3. Ktokolwiek w miejscu i czasie Sessyi Sejmowej z bronią ognistą był postrzeżony, albo oręża, choćby bez ranienia i zabójstwa zaczepnie dobył, lub złośliwie uderzył, ten karze infamii i śmierci podpadać ma. 4. Ktokolwiek proponuje związek Sejmowy Konfederacki, a tym bardziej w ten wchodzi, na ten się pisze, i Sejm arbitralnie odprawia, takowy karze infamii i śmierci podlega. 5. Sprawy tego gatunku, do Sądów Sejmowych należą, ze zlecenia Seymu Ordynaryjnego, lub zawsze gotowego. 6. Ktoby z Sejmujących bez zezwolenia Prowincyi, od Sejmu odjeżdżał, a przez to gdyby komplet Sejmu był zerwany, w Sądach Sejmowych odpowiadać ma. Rozkład Czasu Sejmowego. Powitanie Rugi Obranie Marszałka Złączenie Izby dzień 1. dzień 1. dzień 1. Elekcyja Sędziów Sejmowych dzień 1. Na czytanie Projektów Na czynienie Relacyi Na materye Prawodawcze Na Uchwały Sejmowe Na desideria Województw dni 14. dni 18. dni 8. dni 12. dni 6. Na Elekcyą Vice-Marszałka dzień 1. Kończenie Sejmu i czytanie Konstytucyi dni 4. Liczba dni Sejmowych wynosi, 70. 6 Yzhufcz CiM
KONSTYTUCYJNY EXTRA-ORDYNARYJNY. *6 1. O miejscu dla Sejmów Konstytucyjnych przeznaczonym. SEJM Konstytucyjny

Extraordynaryjny odprawiać się będzie w Mieście Warszawie, wyjąwszy przypadki wyrażone w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, pod Artykułem I. w Punkcie 2. i 3. II. 1. Sejm Konstytucyjny zwoływany być ma co 25. lat. SEJM konst.)(150 50 2. Pierwszy Sejm takowy odprawiać się będzie w czasie Sejmu Ordynaryjnego, jaki z Prawa przypada, to jest: w Roku 1816. dnia 1. Miesiąca Października. 3. Co się tyczy sposobu i pewności zwołania Sejmu tego Konstytucyjnego, wszystko to iemu służy, co jest powiedziano w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych pod Artykułem II. w punkcie 2. i 3. 4. Sejm Konstytucyjny kończyć się powinien koniecznie na trzy Miesiące przed następującym zwyczajnym Sejmem Ordynaryjnym. III. Początkowe czynności i obrządki Sejmu Konstytucyjnego. Sejmowi Konstytucyjnemu służą następujące Artykuły, w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych zawarte, to jest: Artykuł IV. O Osobach Sejm składających; V. O obowiązku znajdowania się na Sejmie, Senatorów, Ministrów i Posłów; VI. O bezpieczeństwie Osób Sejm składających; VII. O czynieniu zarzutów Senatorom, Ministrom i Posłom; VIII. O otwarciu Sejmu i o Rugach; IX. Co do obrania Marszałka, i dalszych czynów Sejmowych, aż do Izby złączenia: X. Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Sejmie Ordynaryjnym zwyczajnie potrzebnych; XI. Co

Extraordynaryjny odprawiać się będzie w Mieście Warszawie, wyjąwszy przypadki wyrażone w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, pod Artykułem I. w Punkcie 2. i 3. II. 1. Sejm Konstytucyjny zwoływany być ma co 25. lat. SEJM konst.)(150 50 2. Pierwszy Sejm takowy odprawiać się będzie w czasie Sejmu Ordynaryjnego, jaki z Prawa przypada, to jest: w Roku 1816. dnia 1. Miesiąca Października. 3. Co się tyczy sposobu i pewności zwołania Sejmu tego Konstytucyjnego, wszystko to jemu służy, co jest powiedziano w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych pod Artykułem II. w punkcie 2. i 3. 4. Sejm Konstytucyjny kończyć się powinien koniecznie na trzy Miesiące przed następującym zwyczajnym Sejmem Ordynaryjnym. III. Początkowe czynności i obrządki Sejmu Konstytucyjnego. Sejmowi Konstytucyjnemu służą następujące Artykuły, w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych zawarte, to jest: Artykuł IV. O Osobach Sejm składających; V. O obowiązku znajdowania się na Sejmie, Senatorów, Ministrów i Posłów; VI. O bezpieczeństwie Osób Sejm składających; VII. O czynieniu zarzutów Senatorom, Ministrom i Posłom; VIII. O otwarciu Sejmu i o Rugach; IX. Co do obrania Marszałka, i dalszych czynów Sejmowych, aż do Izby złączenia: X. Co do wyznaczenia Deputacyi na każdym Sejmie Ordynaryjnym zwyczajnie potrzebnych; XI. Co

do czynów Sejmowych po złączeniu Izby, aż do rozłączenia: XII. O Elekcyi Sędziów Sejmowych w złączonych Izbach. IV. O wprowadzeniu Projektów na Sejm. 1. Po Elekcyi Sędziów Sejmowych dnia następnego zaczynać się powinno czytanie Projektów do Prawodawstwa, z propozycyi od Tronu na Seymihi podanych, to jest: 1. Czytanie Projektów do Praw Politycznych Konstytucyjnych. 2. Czytanie Projektów do Praw Politycznych porządkowych. 2. Ile razy którykolwiek z Posłów poda Projekt jaki, takowy natychmiast czytany być powinien. 3. Sejmowi Konstytucyjnemu służy Punkta 3. 4 i 5. zawarte pod Artykułem, (Iem XIII. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych. V. O Relacjach, które Deputowani do exa-minu Straży i Kommissyow wyznaczyć, na Sejmie czynić mogą. Artykuł XIV. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych, fluży cały Sejmowi Konstytucyjnemu. O obowiązkach Deputacyi 30 Konstytucyi. 1. Ponieważ istotnym i głównym obiektem Sejmu Konstytucyjnego, jest reformizacja i poprawa Konstytucyi; przeto obowiązkiem będzie Deputacyi Konstytucyjnej, wszystkie podane na Sejmie Projekta, iuz od Króla i Straży, iuz od Sejmujących Posłów dzielić. 1. Na Projekta do Praw politycznych Konstytucyjnych, w rzędzie których, wszystkie te Projekta mieścić ma, które się do Praw zawartych w Prawie, pod tytułem: Ustawa Rządowa. 2. Na Projekta do Praw politycznych porządkowych, w rzędzie których

do czynów Sejmowych po złączeniu Izb, aż do rozłączenia: XII. O Elekcyi Sędziów Sejmowych w złączonych Izbach. IV. O wprowadzeniu Projektów na Sejm. 1. Po Elekcyi Sędziów Sejmowych dnia następnego zaczynać się powinno czytanie Projektów do Prawodawstwa, z propozycji od Tronu na Sejmie podanych, to jest: 1. Czytanie Projektów do Praw Politycznych Konstytucyjnych. 2. Czytanie Projektów do Praw Politycznych porządkowych. 2. Ile razy którykolwiek z Posłów poda Projekt jaki, takowy natychmiast czytany być powinien. 3. Sejmowi Konstytucyjnemu służą Punkta 3. 4. i 5. zawarte pod Artykułem XIII. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych. V. O Relacjach, które Deputowani do examinu Straży i Kommissyów wyznaczeni, na Sejmie czynić będą. Artykuł XIV. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych, służy cały Sejmowi Konstytucyjnemu. O obowiązkach Deputacyi do Konstytucyi. 1. Ponieważ istotnym i głównym obiektem Sejmu Konstytucyjnego, jest rewizya i poprawa Konstytucyi; przeto obowiązkiem będzie Deputacyi Konstytucyjnej, wszystkie podane na Sejmie Projekta, już od Króla i Straży, już od Seymujących Posłów dzielić. 1. Na Projekta do Praw politycznych Konstytucyjnych, w rzędzie których, wszystkie te Projekta mieścić ma, które ściągają się do Praw zawartych w Prawie, pod tytułem: Ustawa Rządowa. 2. Na Projekta do Praw politycznych porządkowych, w rzędzie których

mieścić ma Projekta ściągające się do szczegółowych Opisów i porządku postępowania władz Rządowych.¹⁵³) O 2. Deputacyi Konstytucyjnej szczególnością będzie pilnować, ażeby żaden Projekt nie takiego w sobie niezawierał, coby naruszał Prawa nie wzruszone, lub Pacta Conventa. 3. Jeżeli rzecz Projektu podanego, naruszałaby Prawo nie wzruszone, lub Pacta Conventa; taż Deputacya podaiać temu wystawi potrzebe, albo cofnięcie zupełnego Projektu, albo odmiany onego: jeżeliby zaś podający Projekt, nie dał się przekonać uwagami przełożonych; Deputacya Konstytucyjna Projekt ten pod gatunkiem, do którego najznaczniej zmierza, podług powyższego opisu umieścić: a w opinii przyłączonej uwagi przyda. 1. Jeżeli rzecz Projektu nie jest przeciwna Prawom niewzruszonym, lub Paktom Konwentom? a. Projekt czy nie zawiera w sobie wiele różnych materii, i czy jest w wyrazach czystych i nieobojętnych podany? 4. Przepisy dla Deputacyi Seymowej, w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, pod Artykułem XV. w punktach 10. 11. 13. 14. umieszczone, służą równie i Deputacyi Konstytucyjnej na Sejmie Konstytucyjnym.¹⁵⁴ 10 VII. Co do examinu Seymowych w rozłączonych Izbach i o decyzji Projektów. 1. Sejmowi Konstytucyjnemu służy, Punkt 1. 2. 3. 4. 5. w Artykule XVI. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych. 2. Zaczynać się najprzód będzie decyzja Projektów do

mieścić ma Projekta ściągające się do szczegółowych Opisów i porządku postępowania władz Rządowych. 2. Deputacyi Konstytucyjnej szczególną powinnością będzie pilnować, ażeby żaden Projekt nie takiego w sobie nie zawierał, coby naruszał Prawa niewzruszone, lub Pacta Conventa. 3. Jeżeli rzecz Projektu podanego, naruszałaby Prawo niewzruszone, lub Pacta Conventa; taż Deputacya podającemu wystawi potrzebę, albo cofnięcia zupełnego Projektu, albo odmiany onego: jeżeliby zaś podający Projekt, nie dał się przekonać uwagami przełożonych; Deputacya Konstytucyjna Projekt ten pod gatunkiem, do którego najznaczniej zmierza, podług powyższego opisu umieścić: a w opinii przyłączonej uwagi przyda. 1. Jeżeli rzecz Projektu nie jest przeciwna Prawom niewzruszonym, lub Paktom Konwentom? a. Projekt czy nie zawiera w sobie wiele różnych materii, i czy jest w wyrazach czystych i nieobojętnych podany? 4. Przepisy dla Deputacyi Seymowej, w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, pod Artykułem XV. w punktach 10. 11. 13. 14. umieszczone, służą równie i Deputacyi Konstytucyjnej na Sejmie Konstytucyjnym. VII. Co do examinu Seymowych w rozłączonych Izbach i o decyzji Projektów. 1. Sejmowi Konstytucyjnemu służy, Punkt 1. 2. 3. 4. 5. w Artykule XVI. Prawa o Sejmach Ordynaryjnych. 2. Zaczynać się najprzód będzie decyzja Projektów do

Praw politycznych Konstytucyjnych, a po tych ukończonych, przystąpi Izba Poselska do decyzji Projektów do Praw Politycznych porządkowych. 3. Na Sejmie Konstytucyjnym wszystkie te Projekta, gdyby jednomyslności nie było, decydowane będą prosta większością głosów; najprzód głosnych, po wotach zaś głosem, sekretne koniecznie się powinny, choćby żaden z Posłów onych nie Zadał, i dlatego w propozycji o Turnum podanej fame sekretne vota stanowić będą. 4. Po przeczytaniu Projektu i opinii Deputacyi Konstytucyjnej, Marszałek Sejmowy zapyta ich o zgodę na cały Projekt. ★ 0 5. Za opozycją, chociażby jednego Posła, Marszałek przystąpi zaraz o Turnum na Propozycję taką: „Czyli », Projekt przeczytany, ma być w całości przyjęty; albo poprawiony? 6. Jeżeliby który z Posłów sprzeciwiał się całemu Projektowi i tegoż odrzuceniu zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać Propozycję taką: „Czyli » Projekt ma być odrzucony, albo "poprawiony? Między taką Propozycją i od Laski podaną, pójdzie najprzód Turnus, na takie zapytanie; Jaka z Propozycji przyjęta być ma? a ten flowami tylko affirmative, albo negative odbywać się powinien. 7. Jeżeli

większością utrzyma się pro^o pozycja do oddalenia Projektu zmierzająca, Projekt taki już drugi raz na tym Sejmie podniesionym nie będzie. 8. Jeżeli zaś od Łaski podana Pro^o pozycja utrzymana zostanie; wtedy

Praw politycznych Konstytucyjnych, a po tych ukończonych, przystąpi Izba Poselska do decyzji Projektów do Praw Politycznych porządkowych. 3. Na Sejmie Konstytucyjnym wszystkie te Projekty, gdyby jednomyślności nie było, decydowane będą prostą większością wotów; najprzód głośnych, po wotach zaś głośnych, sekretne koniecznie iść powinny, choćby żaden z Posłów onych nie żądał, i dlatego w propozycji do Turnu podanej same sekretne vota stanowić będą. 4. Po przeczytaniu Projektu i opinii Deputacji Konstytucyjnej, Marszałek Sejmowy zapyta się Izby o zgodę na cały Projekt. 5. Za opozycją, chociażby jednego Posła, Marszałek przystąpi zaraz do Turnu na Propozycją taką: „Czyli Projekt przeczytany, ma być w całości przyjętym, albo poprawionym?”. 6. Jeżeliby który z Posłów sprzeciwiał się całemu Projektowi i tegoż odrzucenia zupełnego żądał; ma zaraz od siebie podać Propozycją taką: „Czyli Projekt ma być odrzuconym, albo poprawionym?”. Między taką Propozycją i od Łaski podaną, pójdzie najprzód Turnus, na takie zapytanie: Jaka z Propozycyów przyjęta być ma? a ten słowami tylko affirmative, albo negative odbywać się powinien. 7. Jeżeli większością utrzyma się propozycja do oddalenia Projektu zmierzająca, Projekt taki już drugi raz na tym Sejmie podniesionym nie będzie. 8. Jeżeli zaś od Łaski podana Propozycja utrzymana zostanie; wtedy

Izba przystąpi do Turnu na też Pro^o pozycją, decydując pragnienie Projektu całkiem, albo poprawę onego. 9. Gdy Projekt do poprawy odesłanym zostanie; Marszałek Sejmowy roz^o dawać będzie głosy losom tegoż 6

iacym z kolei Prowincyi, do samej tylko jedynie materii toczącej się, dla wy^o świecenia onej; a Posłowie Żądający po^o prawy Projektu, przeszła wcześniej uwagi swoje na piśmie do Deputacji Konstytucyjnej. 10. Odesłanie Projektu do Deputacji, koncem poprawy zatrzymywając Izby nie będzie, od wprowadzenia z porządku i decydowania innych następujących Projektów. 11. Przyniesiony nazad do Izby Pro^o iekt już poprawny, może przerwać materią rozpoczętą i powtórnie decydowany będzie, w przypadku niejedno^o myślności, na taką propozycją: „Czyli "Projekt przeczytany ma być w całości " przyjętym, czyli jeszcze 30 poprawy odesłanym?”. 12. Każde pomienione Prawo polity^o czne Konstytucyjne, lub Polityczne porządkowe, po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej do Senatu natych^o miast przesłane być powinno. 13. Po przeczytaniu Żadanego Prawa od Izby Poselskiej w Senacie, Król zdanie swoje otworzy, a Marszałek przy Łasce Senatu będący, zapyta o zdanie Senatu; jeżeli nie będzie w Senacie jednomyślności, na Żadane Prawo przez Izbę Poselską. Turnus iść ma na taką Propozycją: „Czyli Prawo Żadane ma być zwrócone do powtórnej Izby Poselskiej decyzji? czyli też ma zaraz brać moc

Izba przystąpi do Turnu na tę Propozycją, decydując przyjęcie Projektu całkiem, albo poprawę onego. 9. Gdy Projekt do poprawy odesłanym zostanie; Marszałek Sejmowy roz^o dawać będzie głosy Posłom tegoż żądającym z kolei Prowincyi, do samej tylko jedynie materii toczącej się, dla wy^o świecenia onej; a Posłowie żądający poprawy Projektu, prześlą wcześniej uwagi swoje na piśmie do Deputacji Konstytucyjnej. 10. Odesłanie Projektu do Deputacji, celem poprawy, zatrzymywając Izby nie będzie, od wprowadzenia z porządku i decydowania innych następujących Projektów. 11. Przyniesiony nazad do Izby Projekt już poprawny, może przerwać materią rozpoczętą i powtórnie decydowany będzie, w przypadku niejedno^o myślności, na taką propozycją: „Czyli Projekt przeczytany ma być w całości przyjętym, czyli jeszcze do poprawy odesłanym?”. 12. Każde pomienione Prawo polityczne Konstytucyjne, lub Polityczne porządkowe, po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej do Senatu natychmiast przesłane być powinno. 13. Po przeczytaniu żadanego Prawa od Izby Poselskiej w Senacie, Król zdanie swoje otworzy, a Marszałek przy Łasce Senatu będący, zapyta o zdanie Senatu; jeżeli nie będzie w Senacie jednomyślności, na żadane Prawo przez Izbę Poselską. Turnus iść ma na taką Propozycją: „Czyli Prawo żadane ma być zwrócone do powtórnej Izby Poselskiej decyzji? czyli też ma zaraz brać moc”.

Prawa żadane?, 14. Senat decydować będzie, takaz sama większość wotów i tymże spo^o sobem, iakie jest dla Izby Poselskiej przepisany, w punkcie 3. tegoż Arty^o kulu, z dodatkiem, że od dnia, któ^o rego z Izby Poselskiej przyflane będzie Prawo Żadane do Senatu, najdalej na następnej Sessyi Senat decydować po^o winien przyjęcie onego, albo zwróce^o nie de

powtórnej decyzji. 1g. Ile razy Prawo od Izby Poselskiej zadane, w Senacie jednomyślnością, lub przepisana większością głosów przyjęte będzie, na ten czas to Prawo zadane mieć już będzie moc Prawa zapadłego; kiedy zaś Senat udecyduje o zwróceniu Zadanego Prawa, do powtórnej Izby Poselskiej decyzji; na ten czas winien będzie Senat zaraz przelać na piśmie do Marszałka Sejmowego uwagi swoje nad tym Zadaniem Prawem, z przełożeniem Rady, w czymby one odmienić, lub poprawić należało; a Izba Poselska na trzeciej Sessyi od czasu takowej rezolucyi Senatu, zastanawiając toczącą się w tym czasie materję w Izbie, przystąpi do powtórnej tegoż zadanego Prawa decyzji, jednomyślnością, lub przepisana większością głosów; i takowa powtórna decyzja Izby Poselskiej już pod rozpoznanie Senatu podpadać nie ma; lecz moc Prawa zapadłego mieć będzie. 16. W ciągu czasu przestania z Izby Poselskiej zadanego Prawa do Senatu i powtórnej onego decyzji,

Prawa zapadłego?”. 14. Senat decydować będzie, takąż samą większością głosów i tymże sposobem, jaki jest dla Izby Poselskiej przepisany, w punkcie 3. tegoż Artykułu, z dodatkiem, że od dnia, którego z Izby Poselskiej przysłane będzie Prawo zadane do Senatu, najdalej na następnej Sessyi Senat decydować powinien przyjęcie onego, albo zwrócenie do powtórnej decyzji. 15. Ilekroć Prawo od Izby Poselskiej zadane, w Senacie jednomyślnością, lub przepisanej większością głosów przyjęte będzie, na ten czas to Prawo zadane mieć już będzie moc Prawa zapadłego; kiedy zaś Senat udecyduje o zwróceniu zadanego Prawa, do powtórnej Izby Poselskiej decyzji; na ten czas winien będzie Senat zaraz przelać na piśmie do Marszałka Sejmowego uwagi swoje nad tym Zadaniem Prawem, z przełożeniem Rady, w czymby one odmienić, lub poprawić należało; a Izba Poselska na trzeciej Sessyi od czasu takowej rezolucyi Senatu, zastanawiając toczącą się w tym czasie materję w Izbie, przystąpi do powtórnej tegoż zadanego Prawa decyzji, jednomyślnością, lub przepisanej większością głosów; i takowa powtórna decyzja Izby Poselskiej już pod rozpoznanie Senatu podpadać nie ma; lecz moc Prawa zapadłego mieć będzie. 16. W ciągu czasu przestania z Izby Poselskiej zadanego Prawa do Senatu i powtórnej onego decyzji,

jezliby to z Prawa wypadło; Izba Poselska zatrudniać się może decyzją następnych Projektów. 17. Każde Prawo po ustanowieniu, zaraz Marszałek Sejmowy, wraz z Osobami do Deputacyi Konstytucyjnej wyznaczonemi, podpisać mają, w zwykłej Izbie konferencyjonalnej Sejmowej, a Sekretarz Sejmowy do Oblaty w Aktach, gdzie Sejm będzie, najdalej dnia trzeciego podać powinien. 159 VIII. 10 O Sessjach Sejmowych w ogólności i dawaniu głosów w szczególności. Cały Artykuł XXI. w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, co do Sessyj Sejmowych w ogólności, i dawania głosów w szczególności, służy Sejmowi Konstytucyjnemu; z tą jedną w punkcie 13 tegoż Rozdziału różnicą, że propozycja do Turnu do Prawa w Izbie Poselskiej podana, nie będzie od Marszałka Sejmowego posyłana do Senatu. IX. Dokończenie Sejmu. Dalsze czynności i obrządki Sejmu Konstytucyjnego odbywać się mają, podług przyjętych szczególnych opisów Prawa o Sejmach, na tymże Sejmie Konstytucyjnym. Punkta służące wszystkim Sejmom, tak Konstytucyjnym, jak Ordynaryjnym i gotowemu. 1. Ile razy Marszałek Sejmowy zapytywać się będzie o zgodę Izby na Projekt jaki, lub ustne zalecenie, zgadzający się Sejmujący w milczeniu zadowolą się; przeciwni zaś Projektowi, lub zaleceniu, opozycja swoją w głosie oswiadoży. 2. Marszałek Sejmowy wyznaczy jednego z Kancelaryj Sejmowych do trzymania Protokołu Sejmowego, w którym

jezliby to z Prawa wypadło; Izba Poselska zatrudniać się może decyzją następnych Projektów. 17. Każde Prawo po ustanowieniu, zaraz Marszałek Sejmowy, wraz z Osobami do Deputacyi Konstytucyjnej wyznaczonemi, podpisać mają, w zwykłej Izbie konferencyjonalnej Sejmowej, a Sekretarz Sejmowy do Oblaty w Aktach, gdzie Sejm będzie, najdalej dnia trzeciego podać powinien. 159 VIII. 10 O Sessjach Sejmowych w ogólności i dawaniu głosów w szczególności. Cały Artykuł XXI. w Prawie o Sejmach Ordynaryjnych, co do Sessyj Sejmowych w ogólności, i dawania głosów w szczególności, służy Sejmowi Konstytucyjnemu; z tą jedną w punkcie 13. tegoż Rozdziału różnicą, że propozycja do Turnu do Prawa w Izbie Poselskiej podana, nie będzie od Marszałka Sejmowego posyłana do Senatu. IX. Dokończenie Sejmu. Dalsze czynności i obrządki Sejmu Konstytucyjnego odbywać się mają, podług przyjętych szczególnych opisów Prawa o Sejmach, na tymże Sejmie Konstytucyjnym. Punkta służące wszystkim Sejmom, tak Konstytucyjnym, jak Ordynaryjnym i gotowemu. 1. Ile razy Marszałek Sejmowy zapytywać się będzie o zgodę Izby na Projekt jaki, lub ustne zalecenie, zgadzający się Sejmujący w milczeniu

zachować się; przeciwni zaś Projektowi, lub zaleceniu, opozycją swoją w głosie oświadczą. 2. Marszałek Sejmowy wyznaczy jednego z Kancellaryi Sejmowej do trzymania Protokołu Sejmowego, w którym

wszystkie każdej Sessyi Sejmowej czynności, i rezolucye zapisane być mają, co ma służyć tylko do ułożenia porządnego Dyaryuszu Sejmowego, Tak wyznaczona Osoba wykona Przyśięgę przed Marszałkiem, na wierne utrzymywanie Protokołu; Ten Protokół Marszałek Sejmowy z Sekretarzem podpisywać będą po każdej Sessyi Sejmowej. 2 = 216 Haje SĄDY SEYMOWE. PRAWO UCHWALONE DNIA 13 MAJA 1791. 1. Co do składu Sądów Seymowych. OAD Sejmowy składać się będzie z Osób trzydziestu szesciu to jest: z Senatu dwunastu w Komisjach rządowych zasiadać niemogących, a z Posłów dwudziestu czterech, którzy w równej liczbie z każdej Prowincyi, wybierani będą, co dwa lata sposobem w Prawie o Sejmach przepisanym. I. SĄD SEYMOWY. Komplet zaś najmniej z osób 15 składać się ma, a na tych Sądach Primus ex Ordine przytomny, prezydować będzie z tej Prowincyi, przy której jest Laska Sejmowa. II. Gdyby zaś przeciwko któremu Sędziemu przez losy wybranemu, przyszła sprawa przed Sąd Sejmowy, na ten czas ów Sędzia zasiadać nie ma; równie iako i w przypadku zadanego, a przez Sąd uznanego współnictwa: oraz gdyby obwiniona w Sądzie Seymowym Osoba, excypowała przy gruntownych dowodach Sędziego, przeto, iż jest jej nieprzyjacielem, lub że ma z nią proceder prawny, że po niej spodziewa się

wszystkie każdej Sessyi Sejmowej czynności, i rezolucye zapisane być mają, co ma służyć tylko do ułożenia porządnego Dyaryuszu Sejmowego. Tak wyznaczona Osoba wykona Przysięgę przed Marszałkiem, na wierne utrzymywanie Protokołu; Ten Protokół Marszałek Sejmowy z Sekretarzem podpisywać będą po każdej Sessyi Sejmowej. 2 = 216 Haje SĄDY SEYMOWE. PRAWO UCHWALONE DNIA 13 MAJA 1791. 1. Co do składu Sądów Seymowych. Sąd Sejmowy składać się będzie z Osób trzydziestu szesciu to jest: z Senatu dwunastu w Komisjach rządowych zasiadać niemogących, a z Posłów dwudziestu czterech, którzy w równej liczbie z każdej Prowincyi, wybierani będą, co dwa lata sposobem w Prawie o Sejmach przepisany. I. SĄD SEJMOWY. Komplet zaś najmniej z osób 15 składać się ma, a na tych Sądach Primus ex Ordine przytomny, prezydować będzie z tej Prowincyi, przy której jest Laska Sejmowa. II. Gdyby zaś przeciwko któremu Sędziemu przez losy wybranemu, przyszła sprawa przed Sąd Sejmowy, na ten czas ów Sędzia zasiadać nie ma; równie jako i w przypadku zadanego, a przez Sąd uznanego współnictwa: oraz gdyby obwiniona w Sądzie Seymowym Osoba, excypowała przy gruntownych dowodach Sędziego, przeto, iż jest jej nieprzyjacielem, lub że ma z nią proceder prawny, że po niej spodziewa się

sukcesyji, czyli słowem: że ma interest w jej pogroźeniu i zgubie. III. We wszystkich zaś przypadkach, gdyby w potrzebie nie było przepisanych 15 Osób kompletu, sam Sąd Seymowy w liczbie przynajmniej dwunastu Osób zebrany, przez losy wybrać może Osoby z Dygnitarzów, czyli Urzędników Koronnych i W. X. Litewskiego na miejsce jedynie nieprzytomnych, a do kompletu potrzebnych Sędziów. Gdyby zaś wspomniony środek, potrzebnemu kompletowi skutecznie nie zaradzał, z przyczyny znacznej liczby Sędziów, przez obwinionego od zasiadania excypowanych; na ów czas Sejm, nowych Sędziów trzydziestu szesciu przez losy wybrać ma; Ktożby w ten czas tylko będą mieli Prawo i powinność zafiadania na Sądach, gdy potrzeba kompletu wymagać będzie, I przeciwko nim żadna excepcya mieć nie będzie. IV. Po obraniu i nieodwlocznym przyśięgi wykonaniu, Sędziowie Seymowi w przeciągu dni dwunastu, Juryzdykcya swa, usuną. Ordynacya Sądów swoich, co do dni i godzin, iako innych porządkowych szczegółów Prawem nieobietych, ułożą, jednego z grona fwego do trzymania fentenicyonarza, iednomyslnoscia lub wiekszoscia kreszek sekretnych, obiorą; Aancellarya Sadowa urzadza, i zaraz hieodstepnie sprawy, iezeli iae iakie anayda, sadzić beda iedne po drugiej. wedle porzadku wpisow nczynionych, L z 0 stosownie do kolei spraw przez Sejm odeslanych

sukcesyji, czyli słowem: że ma interest w jej pogroźeniu i zgubie. III. We wszystkich zaś przypadkach, gdyby w potrzebie nie było przepisanych 15 Osób kompletu, sam Sąd Seymowy w liczbie przynajmniej dwunastu Osób zebrany, przez losy wybrać może Osoby z Dygnitarzów, czyli Urzędników Koronnych i W. X. Litewskiego na miejsce jedynie nieprzytomnych, a do kompletu potrzebnych Sędziów. Gdyby zaś wspomniony środek, potrzebnemu kompletowi skutecznie nie zaradzał, z przyczyny znacznej liczby Sędziów, przez obwinionego od zasiadania excypowanych; na ów czas Sejm, nowych Sędziów trzydziestu

sześciu przez losy wybrać ma; którzy w ten czas tylko będą mieli Prawo i powinność zasiadania na Sądach, gdy potrzeba kompletu wymagać będzie, i przeciwko nim żadna exceptya miejsca mieć nie będzie. IV. Po obraniu i nieodwlocznym przysięgi wykonaniu, Sędziowie Seymowi w przeciągu dni dwunastu, Juryzdykcyą swą, ustanowią. Ordynacyą Sądów swoich, co do dni i godzin, jako innych porządkowych szczegółów Prawem nieobjętych, ułożą, jednego z grona swego do trzymania sentencyonarza, jednomyślnością lub większością kresek sekretnych, obiorą; Kancellaryą Sądową urządzią, i zaraz nieodstępnie sprawy, jeżeli się jakie znajdą, sądzić będą jedne po drugiej, wedle porządku wpisów uczynionych, stosownie do kolei spraw przez Sejm odesłanych.

aż do zupełnego wszystkich spraw zakonczenia. Pisarzem w Sądach Seymowych będzie Pisarz Ziemski miejscowy. V. A Któryby z Sędziów Seymowych w jakiej kolwiek Sądów Seymowych po trzebie na czas listem od Prezydującego w Sądach Seymowych zafiadał, go ostrzeżony, nie zjechał, lub zjechawszy, komplet zrywał, lub z miejsca Sądu bez zezwolenia onegoż oddalał się, takowy w tymże Sądzie Seymowym przekonany, karze carentiæ adivitatis na lat dwa podpadać będzie. Od tego rygoru Prawa Sędziów Seymowych prawdziwa tylko choroba, lub fizyczne niepodobienstwo znajdowania się na miejscu Sądów uwalniać będzie, co przyfiega potwierdzone być powinno. VI. Do składu Sądów Seymowych należą Referendarze Narodowi, których obowiązkiem będzie, treść wszystkich wniosków, dowodów i odwodów, od stron czynionych Sądowi Seymowemu na ustępie wiernie i dokładnie przedłożyć, oraz wypadające z treści rzeczy konkluzye, czyli propozycye do decyzji Sądowej na piśmie consultive podawać. VII. Co do Spraw Sądów Seymowych należących. Do Sądów Seymowych należą wszelkie sprawy, w których idzie o poznanie i ukaranie popełnionych występów publicznych; których są dwa gatunki, to jest: jedne są przeciwko Narodowi, drugie przeciwko Najwyższemu Rzeczypospolitej Rzadowi. Występki przeciwko Narodowi, to jest te: które gwałcą publiczne Narodowe bezpieczeństwo, lub przynoszą pospolitą całemu Narodowi szkodę, są trojkiego

rodzaju; to jest: I. Występki gwałtu publicznego. 2. Zdrady publicznej. 3. Szkody publicznej. VIII. Występki publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia. 1. Ktokolwiek pobudza pospolstwo we wsiach, lub miastach do buntu, do zbrojnego Kupienia się, do publicznego i wewnętrznego niepokoju. 2. Ktokolwiek pobudza do buntu i zbrojnego związku, pod jakimkolwiek nazwiskiem; Hersztowie i dowódcy buntu Pospółstwa, buntu Wojska, i buntu Szlachty, podpadają będą karze śmierci i wiecznej infamii, Która tak w tym, jak w każdym innym przypadku ku najmniej rozciągając się nie ma do niewinnych Osób, jakimkolwiek krwi i Towarzystwa związkiem złączonych z winowaycą. Pomocnicy zaś i wykonywacze mniej winni infamii, albo wiecznym lub dożywotnim więzieniem, albo wieżą górą, lub dolną, albo odsadzeniem od Urzędów, lub ab omni activitate, lub od majątku, (który w takim przypadku ma spadać na prawych sukcesorów) karani być mają, wedle okoliczności większej lub mniejszej winy. Hersztowie, dowódcy, celnicy, nieści pomocnicy i wykonywacze, 22- wize do Sądów Seymowych należą, i surowszym karom podlegają mają być odfylarowani (167 30 ni do

rodzaju; to jest: I. Występkę gwałtu publicznego. 2. Zdrady publicznej. 3. Szkody publicznej. VIII. Występkę publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia. 1mo. Ktokolwiek pobudza pospólstwo we wsiach, lub miastach do buntu, do zbrojnego kupienia się, do publicznego i wewnętrznego niepokoju. 2do. Ktokolwiek buntuje Wojsko, czyli namawia, jakimkolwiek sposobami nakłania Wojsko Rzeczypospolitej do niesłuchania Komendy Wojskowej Ordynansów, a tym bardziej rozkazów Najwyższej Władzy Stanów Rzeczypospolitej Seymujących. 3tio. Ktokolwiek pobudza do buntu i zbrojnego związku, pod jakimkolwiek nazwiskiem; Hersztowie i dowódcy buntu Pospólstwa, buntu Wojska, i buntu Szlachty, podpadać będą karze śmierci i wiecznej infamii, która tak w tym, jak w każdym innym przypadku najmniej rozciągać się nie ma do niewinnych Osób, jakimkolwiek krwi i Towarzystwa związkiem złączonych z winowajcą. Pomocnicy zaś i wykonywacze mniej winni infamią, albo wiecznym lub doczesnym więzieniem, albo więzłą górą, lub dolną, albo odsądzeniem od Urzędów, lub ab omni activitate, lub od majątku, (który w takowym przypadku ma spadać na prawych sukcesorów) karani być mają, wedle okoliczności większej lub mniejszej winy. Hersztowie, dowódcy, celniejsi pomocnicy i wykonywacze, zawsze do Sądów Sejmowych należeć, i surowszym karom podlegać mają; prości zaś buntownicy mają być odsyłani do

Sądów zwyczajnych, i karani stosownie do wielkości popełnionego występkę. Prócz tego, każdy buntownik za popełnione w czasie buntu zabójstwo, karze śmierci podlegać, a przez siebie, lub przez swoich wykonywaczy poczynione komukolwiek krzywdy i szkody, majątkiem własnym nadgradzać powinien; słowem: wszelkie przestępstwa popełnione w czasie buntu, sądzone, i w miarę przewinienia ukarane być mają, w każdym Sądzie rodzajowi sprawy przyzwoitym. 4to. Występek publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia, Ktokolwiek wprowadza obce Wojsko do Kraju Rzeczypospolitej; i taki karze infamii i śmierci podpaść będzie. 5to. Ktokolwiekby w czasie Wojny zaczętej przeciwko Rzeczypospolitej, wszedł w służbę nieprzyjacielskiego Wojska; ten podpada karze infamii i wiecznego wygnania z Kraju Rzeczypospolitej. 6to. Gdyby kto z dobraną kupą zbrojną po Wioskach, Miastach, Komorach, gwałtem wybierał dochody Rzeczypospolitej, lub one całkiem gwałtownie zabierał, ten karze wiecznego więzienia podlegać będzie: a szkoda Skarbowi publicznemu lub Obywatelom uczyniona, ma być wedwójnasób nadgródzona z majątku winowajcy. Reszta zaś tegoż majątku (tak iak w każdym podobnym przypadku) ma się dostać w całości prawym Sukcesorom: ma być jednak wyznaczona część docho- du na subsystencję więźnia. XI. Występek zdrady publicznej przeciwko Narodowi popełnia: 1mo. Ktokolwiekby uknował spisek na wzniecenie buntu Pospólstwa,

Sądów zwyczajnych, i karani stosownie do wielkości popełnionego występkę. Prócz tego, każdy buntownik za popełnione w czasie buntu zabójstwo, karze śmierci podlegać, a przez siebie, lub przez swoich wykonywaczy poczynione komukolwiek krzywdy i szkody, majątkiem własnym nadgradzać powinien; słowem: wszelkie przestępstwa popełnione w czasie buntu, sądzone, i w miarę przewinienia ukarane być mają, w każdym Sądzie rodzajowi sprawy przyzwoitym. 4to. Występek publicznego gwałtu przeciwko Narodowi popełnia, Ktokolwiek wprowadza obce Wojsko do Kraju Rzeczypospolitej; i taki karze infamii i śmierci podpaść będzie. 5to. Ktokolwiekby w czasie Wojny zaczętej przeciwko Rzeczypospolitej, wszedł w służbę nieprzyjacielskiego Wojska; ten podpada karze infamii i wiecznego wygnania z Kraju Rzeczypospolitej. 6to. Gdyby kto z dobraną kupą zbrojną po Wioskach, Miastach, Komorach, gwałtem wybierał dochody Rzeczypospolitej, lub one całkiem gwałtownie zabierał, ten karze wiecznego więzienia podlegać będzie: a szkoda Skarbowi publicznemu lub Obywatelom uczyniona, ma być wedwójnasób nadgródzona z majątku winowajcy. Reszta zaś tegoż majątku (tak jak w każdym podobnym przypadku) ma się dostać w całości prawym Sukcesorom: ma być jednak wyznaczona część dochodu na subsystencję więźnia. XI. Występek zdrady publicznej przeciwko Narodowi popełnia: 1mo. Ktokolwiekby uknował spisek na wzniecenie buntu Pospólstwa,

buntu Wojska, lub buntu Szlachty, i iakie gokolwiek zbrojnego związku Prawem zakazane go. Jako zaś przez spisek rozumieć zawsze ma: Emowwa poopisem, lub przysięga ucyniona, na popełnienie szkodziwego Narodowi występkę Prawem zakazanego; tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuje, czyni, lub czynić zamierza, sposobem W Prawie opisanym, lub sposobem, Którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne, nigdy podciągać nie będzie. 200. Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzeczypospolitej Rządu, to jest: imo. Na zniesienie Seymików i Seymów. 2do. Na wywiecenie Wojska z pod władzy najwyższej Stanów Rzeczypospolitej Seymujących. 3tio. Na oddanie iednej iakiej Osobie, lub oddzielnemu od Seymu Ciału, wszystkich najwyższych władz i Praw Rzeczypospolitej; ten popełnia występek zdrady Publicznej przeciwko Narodowi. Hersztowie i dowódcy wspomnianych spisków, iawni do wodami przekonani, karze infamii i śmierci podpadać mają. Wspólnicy zaś podług stopnia winy, mniej szym

karom. w Artykule VIII. wyrażonym, podlegać będzie. 2to. Ktokolwiekby wchodził w zмовę z obcemi Narodami, końcem w powyższych punktach wyrażonym, jako zdrajca Narodu, infamii i śmierci karany być ma. Ato. Ktoby poddał zmównie Fortece, Zamek, iakakolwiek Poffeffya Rzepltey, lub iaka część iej Woyska obcemu Narodowi, jako zdiayca Narodu karze insamui

buntu Wojska, lub buntu Szlachty, i jakiegokolwiek zbrojnego związku Prawem zakazanego. Jako zaś przez spisek rozumieć się zawsze ma: Emowa podpisem, lub przysięga uczyniona, na popełnienie szkodliwego Narodowi występkowi Prawem zakazanego; tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuje, czyni, lub czynić zamierza, sposobem w Prawie opisanym, lub sposobem, którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne, nigdy podciągane nie będzie. 2do. Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzeczypospolitej Rządu, to jest: 1mo. Na zniesienie Seymików i Seymów. 2do. Na wyjęcie Wojska z pod władzy najwyższej Stanów Rzeczypospolitej Seymujących. 3tio. Na oddanie jednej jakiej Osobie, lub oddzielnemu od Seymu Ciału, wszystkich najwyższych władz i Praw Rzeczypospolitej; ten popełnia występki zdrady Publicznej przeciwko Narodowi. Hersztowie i dowódcy wspomnionych spisków, jawnymi dowodami przekonani, karze infamii i śmierci podpadają mają. Wspólnicy zaś podług stopnia winy, mniejszym karom, w Artykule VIII. wyrażonym, podlegać będą. 3tio. Ktokolwiekby wchodził w zмовę z obcemi Narodami, końcem w powyższych punktach wyrażonym, jako zdrajca Narodu, infamii i śmiercią karany być ma. 4to. Ktoby poddał zmównie Fortece, Zamek, jakakolwiek Posesją Rzeczypospolitej, lub jaką część jej Wojska obcemu Narodowi, jako zdrajca Narodu karze infamii

śmierci podpadać będzie. 5to. Każdy Obywatel przekonany o Pensy brana od iakiego Dworu Zagranicznego, bez wiadomości Rządu Rzepltey; od wszelkich Urzędów, & ab omni activitate, jako zdrajca Narodu, na zawsze ma być odsadzony. 6to. Ktoby zdradliwie obcemu Narodowi wydawał sekreta i tajemnice Rzepltey, w miarę ważności sekretu i wielkości winy, karany być ma infamii, lub innemi przyzwoitemi karami. 7mo. Przekonany o korupcyi, czyli przekupstwie Senator, Minister, Pofel na Sejm, Marszałek i Vice-Marszałek Sejmowy, Minister u Dworu Zagranicznego, i Którykolwiek Sędzia zasiadający w Sądach Ultima Instantie, jako zdradzający w swym Urzędowaniu powszechność Narodową, odsądzonym na zawsze od wszelkich Urzędów ma być ukarany. 8vo. Przedawanie ludzi za granicę, lub rekrutowanie ludzi w Kraiu Rzepltey dla Wojska Zagranicznego, jako zdrada Narodu, ma być ukarana wiecznym, lub doczesnym z Kraiu wygnaniem, lub utratą majątku, lub więzieniem wiecznym, albo doczesnym, w miarę przewinienia, i onego okoliczności. Gwałtowne zaś rekrutowanie Ludzi dla Wojska Zagranicznego, będąc nie tylko zdradą, lecz i gwałtem publicznym, surowiej ma być ukarane, w miarę popełnionych gwałtów. 9no. Utrzymywanie Milicyi Nadworney, lub Kozaków nad przepis Prawa, karane być ma się dniem wiezy dolney 12. tygodni. Zmyślanie lub fałszowanie Praw, Uniwersałów, lub iakichkolwiek Pism całego Narodu ty-

śmierci podpadać będzie. 5to. Każdy Obywatel przekonany o Pensy branej od jakiego Dworu Zagranicznego, bez wiadomości Rządu Rzeczypospolitej; od wszelkich Urzędów, & ab omni activitate, jako zdrajca Narodu, na zawsze ma być odsadzony. 6to. Ktoby zdradliwie obcemu Narodowi wydawał sekreta i tajemnice Rzeczypospolitej, w miarę ważności sekretu i wielkości winy, karany być ma infamii, lub innemi przyzwoitemi karami. 7mo. Przekonany o korupcyi, czyli przekupstwie Senator, Minister, Poseł na Sejm, Marszałek i Vice-Marszałek Sejmowy, Minister u Dworu Zagranicznego, i którykolwiek Sędzia zasiadający w Sądach Ultima Instantiae, jako zdradzający w swym Urzędowaniu powszechność Narodową, odsądzonym na zawsze od wszelkich Urzędów ma być ukarany. 8vo. Przedawanie ludzi za granicę, lub rekrutowanie ludzi w Kraju Rzeczypospolitej dla Wojska Zagranicznego, jako zdrada Narodu, ma być ukarana wiecznym, lub doczesnym z Kraju wygnaniem, lub utratą majątku, lub więzieniem wiecznym, albo doczesnym, w miarę przewinienia, i onego okoliczności. Gwałtowne zaś rekrutowanie ludzi dla Wojska Zagranicznego, będąc nie tylko zdradą, lecz i gwałtem publicznym, surowiej ma być ukarane, w miarę popełnionych gwałtów. 9no. Utrzymywanie Milicyi Nadworney, lub Kozaków nad przepis Prawa, karane być ma siedzeniem wiezy dolney 12. tygodni. Zmyślanie lub fałszowanie Praw, Uniwersałów, lub jakichkolwiek Pism całego Narodu ty-

czających się, pod Imieniem Sejmu, lub Króla, jako zdrada Narodu karane będzie wiecznym z Kraiu wygnaniem, lub wiecznym więzieniem, a nawet insamui, wedle okoliczności zbrodni. X. Występkowi szkody Publiczney, mają należeć do Sądów Kommisji Skarbowey podług iej opifu. Co się zaś tyczy publicznych występki przeciwko Narodowi występków, które popełnione być mogą od

Straży Narodowej, od Najwyższej Rzeczypospolitej i Komisji, te wszystkie występki w osobnych respective Rozdziałach, dokładnie znany być ma. XI. Występki przeciwko Rzeczypospolitej Rzadowi, są gwałt i zdrada przeciwko Majestatowi, czyli Królowi, przeciwko Sejmowi i Seymikom. Immo. Ktokolwiekby się targnął na Życie Króla; infamias i śmiercią ma być skarany. 2do. Ktokolwiekby się targnął gwałtownie na Osobę Króla, ktokolwiekby się porwał do broni na Króla, śmierci podlegać ma. 3tio. Ktokolwiekby z kupą zbrojną mieszkanie Królewskie najeżdżał, lub najeżdżał, i w nim jakkolwiek gwałt uczynił, śmiercią karać się ma. 4to. Gwałtowne na jakimkolwiek miejscu zatrzymanie, gwałtowne porwanie, lub gwałtowne dokądkolwiek uwięzienie Osoby Króla, śmiercią karane będzie. 5to. Ktoby wzniecał bunt w Pospółstwie, lub w Wojsku, ktoby podniecał Szlachtę do buntu, lub związku zbrojnego, końcem stracenia z Tronu panującego Króla, takowy herszt i dowódca śmiercią karany

czących się, pod Imieniem Sejmu, lub Króla, jako zdrada Narodu karane będzie wiecznym z Kraju wygnaniem, lub wiecznym więzieniem, a nawet infamias, wedle okoliczności zbrodni. X. Występki szkody Publicznej, mają należeć do Sądów Kommissyi Skarbowej podług jej opisu. Co się zaś tyczy publicznych przeciwko Narodowi występów, które popełnione być mogą od Straży Narodowej, od Najwyższej Rzeczypospolitej i Komisji, te wszystkie występki w osobnych respective Rozdziałach, dokładnie znajdują się opisane. XI. Występki przeciwko Rzeczypospolitej Rzadowi, są gwałt i zdrada przeciwko Majestatowi, czyli Królowi, przeciwko Sejmowi i Seymikom. Immo. Ktokolwiekby się targnął na Życie Króla; infamias i śmiercią ma być skarany. 2do. Ktokolwiekby się targnął gwałtownie na Osobę Króla, ktokolwiekby się porwał do broni na Króla, śmierci podlegać ma. 3tio. Ktokolwiekby z kupą zbrojną mieszkanie Królewskie najeżdżał, lub najeżdżał, i w nim jakkolwiek gwałt uczynił, śmiercią karany być ma. 4to. Gwałtowne na jakimkolwiek miejscu zatrzymanie, gwałtowne porwanie, lub gwałtowne dokądkolwiek uwięzienie Osoby Króla, śmiercią karane będzie. 5to. Ktoby wzniecał bunt w Pospółstwie, lub w Wojsku, ktoby podniecał Szlachtę do buntu, lub związku zbrojnego, końcem stracenia z Tronu panującego Króla, takowy herszt i dowódca śmiercią karany

będzie; Inni zaś mniej winni współnicy wygnaniem, lub więzieniem, lub tym podobnymi karami, podług okoliczności i wielkości zbrodni ukarani będą. Hersztowie uknowanego, chociaż niewykonanego spisku, na popełnienie któregokolwiek z pięciu dopiero wymienionych przeciwko Majestatowi występów, jako zdrajcy Rzeczypospolitej Rzadu, zawsze infamias, a wedle okoliczności i wielkości zbrodni, albo śmiercią, albo więzieniem, albo wygnaniem, albo utratą majątku, albo Urzędów, karani będą. Mniej zaś winni pomocnicy i współnicy, nie śmiercią, lecz innemi wzmiankowanymi karami, w miarę popełnionej zbrodni, ukarani być mają. Występki przeciwko Seymowi dokładnie są opisane w Rozdziale o Sejmach. Występki przeciwko Seymikom dokładnie opisane w Rozdziale o Seymikach. Występki gwałcące bezpieczeństwo Sądów Sejmowych, wedle opisu bezpieczeństwa Sądów Trybunatu Głównego, w tymże Sądzie Seymowym sadzone, i ukarane zostaną; Lecz inne jakiegokolwiek występki, chociaż pod boki Sądów Sejmowych popełnione, do zwyczajnych wedle Prawa Sądów należeć będą. XII. Co do porządku Prawnego Sądu Seymowych, i wedle którego Sedziowie i Strony postępować mają. Kiedy w przypadkach Prawem oznaczonych, Izba Seymowa zleci Instytutorom Narodowym ścigać kogo w 1740 Sądach Sejmowych o występki popełnione przeciwko Narodowi, lub najwyższemu jego Rzadowi, lub kiedy Izba Seymowa, któremukolwiek Obywatelowi, czyli to z powodu własnej krzywdy,

będzie; inni zaś mniej winni współnicy wygnaniem, lub więzieniem, lub tym podobnymi karami, podług okoliczności i wielkości zbrodni ukarani będą. Hersztowie uknowanego, chociaż niewykonanego spisku, na popełnienie któregokolwiek z pięciu dopiero wymienionych przeciwko Majestatowi występów, jako zdrajcy Rzeczypospolitej Rzadu, zawsze infamias, a wedle okoliczności i wielkości zbrodni, albo śmiercią, albo więzieniem, albo wygnaniem, albo utratą majątku, albo Urzędów, karani będą. Mniej zaś winni pomocnicy i współnicy, nie śmiercią, lecz innemi wzmiankowanymi karami, w miarę popełnionej zbrodni, ukarani być mają. Występki przeciwko Seymowi dokładnie są opisane w Rozdziale o Sejmach. Występki przeciwko Seymikom znajdują się dokładnie opisane w Rozdziale o Seymikach. Występki gwałcące bezpieczeństwo Sądów Sejmowych, wedle opisu

bezpieczeństwa Sądów Trybunału Głównego, w tymże Sądzie Seymowym sądzone, i ukarane zostaną; lecz inne jakiegokolwiek występki, chociaż pod boki Sądów Seymowych popełnione, do zwyczajnych wedle Prawa Sądów należeć będą. XII. Co do porządku Prawnego Sądów Seymowych, wedle którego Sędziowie i Strony postępować mają. Kiedy w przypadkach Prawem oznaczonych, Izba Seymowa zleci Instygatorom Narodowym ścigać kogo w Sądach Seymowych o występki popełnione przeciwko Narodowi, lub najwyższemu jego Rządowi, lub kiedy Izba Seymowa, któremukolwiek Obywatelowi, czyli to z

czyli z powodu czystej o dobro publiczne gorliwości, chcącemu być Delatorem, i nim być wedle Prawa mogącemu, dozwoli kogo pociągać do Sądów Seymowych o występki publiczne, wedle Prawa do tychże Sądów Seymowych należący, na ów czas Instygatorów Narodowych będzie powinnością, aby od nich podpisany Pozew Osobie (o której jest mowa) był oddany w przeciągu dni trzech, jeżeli ta Osoba znajduje się w miejscu Sądów, a w przeciągu najdalej Niedzieli czterech, jeżeli Osoba zapożywać się mająca, nie w miejscu Sądów, lecz na innym jakim miejscu znajduje się. Pozew do Sądów Seymowych z Pieczęcią Kancellarii Koronnej i W. X. Lit: przez Woznego przy obecności dwóch Szlachty osiadłych, albo oblicznie w ręce pozwanego w miejscu mieszkania jego ma być dany, albo przynajmniej w miejscu mieszkania pozwanego położony, a potem zeznany w Księgach Sądu właściwego owemu miejscu, na którym Pozew był oddany, lub położony. Pozew zawsze ma być pisany językiem Polskim, a w słowach prostych, jasnych i krótkich, wyrażać ma dokładnie rzecz o którą idzie, to jest: kto? kogo? o jaki występki? na wskazanie jakiej kary? wedle którego Prawa? i na jaki termin? pozywa do Sądów. XIII. Nie tylko Szlachcic, lecz ktokolwiek dostateczną za sobą stawia porękę, od więzienia lub aresztu,

czyli z powodu czystej o dobro publiczne gorliwości, chcącemu być Delatorem, i nim być wedle Prawa mogącemu, dozwoli kogo pociągać do Sądów Seymowych o występki publiczne, wedle Prawa do tychże Sądów Seymowych należący, na ów czas Instygatorów Narodowych będzie powinnością, aby od nich podpisany Pozew Osobie (o której jest mowa) był oddany w przeciągu dni trzech, jeżeli ta Osoba znajduje się w miejscu Sądów, a w przeciągu najdalej Niedzieli czterech, jeżeli Osoba zapożywać się mająca, nie w miejscu Sądów, lecz na innym jakim miejscu znajduje się. Pozew do Sądów Seymowych z Pieczęcią Kancellarii Koronnej i W. X. Litewskiej, przez Woznego przy obecności dwóch Szlachty osiadłych, albo oblicznie w ręce pozwanego w miejscu mieszkania jego ma być dany, albo przynajmniej w miejscu mieszkania pozwanego położony, a potem zeznany w Księgach Sądu właściwego owemu miejscu, na którym Pozew był oddany, lub położony. Pozew zawsze ma być pisany językiem Polskim, a w słowach prostych, jasnych i krótkich, wyrażać ma dokładnie rzecz o którą idzie, to jest: kto? kogo? o jaki występki? na wskazanie jakiej kary? wedle którego Prawa? i na jaki termin? pozywa do Sądów. XIII. Nie tylko Szlachcic, lecz ktokolwiek dostateczną za sobą stawia porękę, od więzienia lub aresztu,

przed Dekretem Sądów Seymowych, wolny być powinien. Wyjawizy nadzwyczajne buntu, lub spisku przypadki, w którychby Sejm dla ocalenia Narodu, od wielkiego niebezpieczeństwa osadził potrzebę więzienia, lub aresztu obwinionych Ofiar. Wszakże iako więzieniu nie obwinionych przed Dekretem Sądów nie jest kara, lecz frzodkieni sprawy wiadomości, tak, aby takowi więzieniu nie doznawali niepotrzebnej przykrości i niewygody, szczególnie gólna mieć będa bacność ci, do których wedle Prawa więzienia i więzieniu nie należy. elator w Sądach Seymowych, iako wedle Prawa, pęna talionis karany być powinien, w przypadku niedowiedzenia danego występkę, tak, jeżeli sam nie jest w stanie dostatecznej odpowiedzi, lub jeżeli dostatecznej nie okazuje poręki, więzionym i strzeżonym być ma, aż do ogłoszenia Dekretu Sądowego, w którym, albo niewinnosć jego uznana, albo płochość, lub złośliwość Delacyi ukarana zostanie pena talionis; przez którą odtąd rozumieć się ma ta sama na Delatora kara, którejby wedle Prawa podlegał obwiniony, gdyby onemu Delatorze czy, która zadała, Sądownie dowiódł. XIV. Jako każdemu Aktorowi w swojej sprawie stawiać i mówić przed Sądem Seymowym nie zabrania się, tak wolno będzie każdemu uprościć kogo zechce do stawiania w swej sprawie przed Sądem Seymowym. Jeżeliby zaś który z obwinionych Zadał, a nie mógł do-

przed Dekretem Sądów Seymowych, wolny być powinien. Wyjawszy nadzwyczajne buntu, lub spisku przypadki, w którychby Sejm dla ocalenia Narodu, od widocznego niebezpieczeństwa osądził potrzebę więzienia, lub aresztu obwinionych Osób. Wszakże jako więzienie obwinionych przed Dekretem Sądowym nie jest karą, lecz środkiem sprawiedliwości, tak, aby takowi więźniowie żadnej nie doznawali niepotrzebnej przykrości i niewygody, szczególną mieć będą baczność ci, do których wedle Prawa więzienia i więźniowie należą. Delator w Sądach Seymowych, jako wedle Prawa, pena talionis karany być powinien, w przypadku niedowiedzenia zadanego występkę, tak, jeżeli sam nie jest w stanie dostatecznej odpowiedzi, lub jeżeli dostatecznej nie okazuje poręki, więzionym i strzeżonym być ma, aż do ogłoszenia Dekretu Sądowego, w którym, albo niewinność jego uznana, albo płochność, lub złośliwość Delacyi ukarana zostanie pena talionis; przez którą odtąd rozumieć się ma też sama na Delatora kara, którejby wedle Prawa podlegał obwiniony, gdyby onemu Delator rzeczy, którą zadaje, Sądownie dowiódł. XIV. Jako każdemu Aktorowi w swojej sprawie stawać i mówić przed Sądem Seymowym nie zabrania się, tak wolno będzie każdemu uprosić kogo zechce do stawania w swej sprawie przed Sądem Seymowym. Jeżeliby zaś który z obwinionych żądał, a nie mógł do-

stać obrońce lub Patronów, na ów czas sam Sąd Seymowy wyznaczy ku pomocy i obronie obwinionego dwóch Patronów, z poczciwości i biegłości w Prawie znanych, a od obwinionego nie excypowanych. XV. 17710 XV. Gdyby zapozwana do Sądów Seymowych strona, z przyczyny prawdziwej choroby, lub innego Fizycznego niepodobieństwa, na termin w Sądzie stanąć nie mogła; Sąd Seymowy zważywszy sprawiedliwość przyczyn, wedle składu okoliczności, wyznaczy ostateczny termin, na który, chociażby którakolwiek nie stanęła strona, sprawa zacznie nawet sądzona być ma, i Dekret Sądowy niewzruszona moc i wykonanie mieć będzie. XVI. Od przywołania sprawy, aż do ostatniego jej końca, czyli ogłoszenia Dekretu, całe postępowanie Sądu Seymowego, będzie zawsze jawne i publiczne: Wszystko, co tylko do Sądów Seymowych, w całym ciągu jakiegokolwiek sprawy należeć może, mówić i pisać się ma językiem Narodowym, i tego wszystkiego publikowania, i drukowania zupełna zostawia się wolność. Arbitrom, którzy w milczeniu, i powinnym dla Sądu uszanowaniu zachować się mają, przytomność na wszystkich Sessjach Sądowych, nigdy tamowana nie będzie, oprócz Inkwizycyi i namowy, o których niżej. XVII. Sędzia Seymowy, który pierwszy z porządku, prezydować będzie, miejsce w Sądzie najpierwsze zasiadać, głosy rozdawać, Sessye za porozumieniem się

stać obrońcę lub Patronów, na ów czas sam Sąd Seymowy wyznaczy ku pomocy i obronie obwinionego dwóch Patronów, z poczciwości i biegłości w Prawie znanych, a od obwinionego nie excypowanych. XV. 17710 XV. Gdyby zapozwana do Sądów Seymowych strona, z przyczyny prawdziwej choroby, lub innego fizycznego niepodobieństwa, na termin w Sądzie stanąć nie mogła; Sąd Seymowy zważywszy sprawiedliwość przyczyn, wedle składu okoliczności, wyznaczy ostateczny termin, na który, chociażby którakolwiek nie stanęła strona, sprawa zacznie nawet sądzona być ma, i Dekret Sądowy niewzruszoną moc i wykonanie mieć będzie. XVI. Od przywołania sprawy, aż do ostatniego jej końca, czyli ogłoszenia Dekretu, całe postępowanie Sądu Seymowego, będzie zawsze jawne i publiczne: wszystko, co tylko do Sądów Seymowych, w całym ciągu jakiegokolwiek sprawy należeć może, mówić i pisać się ma językiem Narodowym, i tego wszystkiego publikowania, i drukowania zupełna zostawia się wolność. Arbitrom, którzy w milczeniu, i powinnym dla Sądu uszanowaniu zachować się mają, przytomność na wszystkich Sessjach Sądowych, nigdy tamowana nie będzie, oprócz Inkwizycyi i namowy, o których niżej. XVII. Sędzia Seymowy, który pierwszy z porządku, prezydować będzie, miejsce w Sądzie najpierwsze zasiadać, głosy rozdawać, Sessye za porozumieniem się

z kolegami solwować, z ustępu przywotywać, i paritatem votorum rezolwować ma. XVIII. Kiedykolwiek podana wprzód contra od Referendarzów konkluzya, czyli propozycja do wotowania, i ednomyslnoscia lub wiekzfoscia głosów przyjęta nie będzie, na ów czas każdemu zasiadającemu Sędziemu Proponującemu do wotowania formować, i podawać wolno: Które jeżeli iednomyslnoscia przyjęte nie będą, dwómkrotnymi głosno, a trzeci raz sekretami koniecznemi wotami decydowane zostans. Referendarz po ogłoszeniu pluralitatis votorum, registr wotów głosnych trzymającemu pióro, ao acta oddawać powinien. O XIX. Każda Rezolucya Sądu, iednomyslnoscia lub wiekzfoscia wotów zapadła, natychmiast pod dniem swoim, w Seutencyonarz zapisana, i zaraz przed zakonczaniem Sessyi Sadowey, od prezydującego, i dwóch Sędziów po iednemu z innych dwóch Prowincyi podpisywana być ma. Prócz tego ma być porządnie utrzymywany Protokół Sądowy, w którym każda Sessya Sądowa pod dniem swoim, i wszelka iakakolwiek bądź czynność Sądu Seymowego, ma być zapisana. XX. Co się tyczy Akcesoryów, ustanawiaemy: Aby Sąd Seymowy ciągle występującym porządnie czynionym wszelkich wniosków i odpowiedzi stron, względem wszystkich (iako tylko w przypadkach fprawie miejsce mieć mogą) materii Akcesoryów, to wszystko, cokolwiek

strony w materyach Akcesoryow przelożyly, w całkowi tym obieciu wziął na namowe. Na którey nayprzód Referendarze krótko i dokładnie rzecz

z kolegami solwować, z ustępu przywoływać, i paritatem votorum rezolwować ma. XVIII. Kiedykolwiek podana wprzód consultive od Referendarzów konkluzya, czyli propozycya do wotowania, jednomyślnością lub większością głosów przyjęta nie będzie, na ów czas każdemu zasiadającemu Sędziemu Propozycye do wotowania formować, i podawać wolno: które jeżeli jednomyślnością przyjęte nie będą, dwukrotnemi głośno, a trzeci raz sekretne koniecznie wotami decydowane zostaną. Referendarz po ogłoszeniu pluralitatis votorum, rejestr wotów głośnych trzymającemu pióro, do acta oddawać powinien. XIX. Każda Rezolucya Sądu, jednomyślnością lub większością wotów zapada, natychmiast pod dniem swoim, w Sentencyonarz zapisana, i zaraz przed zakończeniem Sessyi Sądowej, od prezydującego, i dwóch Sędziów po jednym z innych dwóch Prowincyi podpisana być ma. Prócz tego ma być porządnie utrzymywany Protokół Sądowy, w którym każda Sessya Sądowa pod dniem swoim, i wszelka jakakolwiek bądź czynność Sądu Sejmowego, ma być zapisana. XX. Co się tycze Akcesoryów, ustanawiamy: Aby Sąd Sejmowy ciągle wysłuchawszy porządnie czynionych wszelkich wniosków i odpowiedzi stron, względem wszystkich (jakie tylko w przypadłej sprawie miejsce mieć mogą) materyi Akcesoryów, to wszystko, cokolwiek strony w materyach Akcesoryów przelożyły, w całkowitym objęciu wziął na namowę. Na której najprzód Referendarze krótko i dokładnie rzecz

całaz obydwóch stron M z (przełoża Sadowi, i wypadaigce z ca fey ofnowy konkluzye, consultive na piśmie podadza. Potym Sad na podane od Referendarzow, lub od którego Sedziego (wedle powyższego opisu) wotuiac Propozycye, wszystkie wniefio ne wątpliwości w materyach Akcesfo ryow Rezolucyami swemi razem załatwi. XXI. Sad Sejmowy w tym wszystkim, cokolwiek nie sprzeciwia się wyraźnemu Prawu, tak w Akcesoryach, iak i w samej Sprawie, nie odmówi obwinionemu zupełney wolności, sposobności, czaftu, i nawet pomocy do obrony i usprawiedliwienia się. Kiedykolwiek wypadnie potrzeba inkwizycyi, wtedy do wyfluchania onych, albo cały Sad przystąpi, albo z pośród siebie wybierze przez losy dziewięciu; Inkwizycye fluchane będą semotis Arbitris, w komplecie naymniey Osób sześciu do Inkwizycyi wyznaczonych; Oprócz tego, każdy Se dzia Sejmowy, iako i Referendarze znajdować się mogą. Każdy arkusz osobny wszyscy Sedziowie Inkwizycyi przytomni, a do ostatniego arkusza 4 181)0 podpisza, a Inkwizycya z iedney strony. ieden Sedzia, a z drugiey, drugi Sedzia własnymi rekami pisać będą. Każdy zaś punkt w Inkwizycyach skoro napisanym zostanie, natychmiast glosno ma być przeczytany, końcem uniknienia wizel kich omyłek i niedokładnotci. XXII. Po zakonczonych Inkwizycyach, i na Sessyi Sądowej in pleno przeczytanych; Referendarze wypadaiaace z tychée Inkwizycyi konkluzye, Sadowi consultive na piśmie podadza. Sad Sejmowy

całą z obydwóch stron przełożą Sadowi, i wypadające z całej osnowy konkluzye, consultive na piśmie podadzą. Potym Sąd na podane od Referendarzów, lub od którego Sędziego (wedle powyższego opisu) wotując Propozycye, wszystkie wniesione wątpliwości w materyach Akcesoryów Rezolucyami swemi razem załatwi. XXI. Sąd Sejmowy w tym wszystkim, cokolwiek nie sprzeciwia się wyraźnemu Prawu, tak w Akcesoryach, jak i w samej Sprawie, nie odmówi obwinionemu zupełney wolności, sposobności, czasu, i nawet pomocy do obrony i usprawiedliwienia się. Kiedykolwiek wypadnie potrzeba Inkwizycyi, wtedy do wysłuchania onych, albo cały Sąd przystąpi, albo z pośród siebie wybierze przez losy dziewięciu; Inkwizycye słuchane będą semotis Arbitris, w komplecie najmniej Osób sześciu do Inkwizycyi wyznaczonych; oprócz tego, każdy Sędzia Sejmowy, jako i Referendarze znajdować się mogą. Każdy arkusz osobny wszyscy Sędziowie Inkwizycyi przytomni, aż do ostatniego arkusza podpiszą, a Inkwizycya z jednej strony jeden Sędzia, a z drugiej drugi Sędzia własnymi rękami pisać będą. Każdy zaś punkt w Inkwizycyach skoro napisanym zostanie, natychmiast głośno ma być przeczytany, końcem uniknienia wszelkich omyłek i niedokładności. XXII. Po zakończonych Inkwizycyach, i na Sessyi Sądowej in pleno przeczytanych; Referendarze wypadające z tychże Inkwizycyi konkluzye, Sadowi consultive na piśmie podadzą. Sąd Sejmowy

przed decyzya, i ofta teczny wyrokiem, to wszystko, co Kolwiek w Inkwizycyach tyeżyć się moze obwinionego, onemu wiernie i do kładnie komunikować kaze, i iego odpowiedzi ofobiscie, przez uproszo nego obronce, lub Patrona uczynioney,

pilnie wysłucha. XXIII. Kiedy w uczynionych Inkwizycjach pokaze się przeciwność w zeznaniach i odpowiedziach świadków, na ów czas Sąd Sejmowy przystąpi do ich konfrontacji (1829) tacy sprowadzając razem dwóch, trzech lub więcej świadków, a nawet i wszystkich, wedle ukazującej się potrzeby. Jeżeli zaś Sąd postrzeże przeciwność między zeznaniami obwinionego, a odpowiedziami świadków, na ten czas ma być konfrontacja świadków z obwinionym. Ile razy także obwiniony zadanego sobie występkowi nie wyzna; uczynionych, a sobie już komunikowanych Inkwizycji za prawne, zupełne i należyte uznać nie chce, ale owszem na swą obronę przytacza, albo: Imo. Że wypytanie i wysłuchanie świadków nie jest jeszcze zupełne i należyte, albo: 200. Ze odpowiedzi i zeznania świadków, są sobie przeciwne, niedokładne, i excepcjom podległe, a stąd żąda od Sądu konfrontacji; ta nigdy odmówiona być nie ma; najprzód: Podać, jeśli chce, pytania swoje do konfrontacji świadków; powtóre: Znajdować się na niej przytomnym, i na swą obronę mówić, czynić pytania, odpowiedzi i excepcje, potrzebie: Przybywającego lub znalezionego, a rzecz (o którą idzie) wiedzącego

przed decyzją, i ostatecznym wyrokiem, to wszystko, cokolwiek w Inkwizycjach tyczyć się może obwinionego, onemu wiernie i dokładnie komunikować każe, i jego odpowiedzi osobiście, przez uproszonego obrońcę, lub Patrona uczynionej, pilnie wysłucha. XXIII. Kiedy w uczynionych Inkwizycjach pokaze się przeciwność w zeznaniach i odpowiedziach świadków, na ów czas Sąd Sejmowy przystąpi do ich konfrontacji sprowadzając razem dwóch, trzech lub więcej świadków, a nawet i wszystkich, wedle ukazującej się potrzeby. Jeżeli zaś Sąd postrzeże przeciwność między zeznaniami obwinionego, a odpowiedziami świadków, na ten czas ma być konfrontacja świadków z obwinionym. Ile razy także obwiniony zadanego sobie występkowi nie wyznaje; uczynionych, a sobie już komunikowanych Inkwizycji za prawne, zupełne i należyte uznać nie chce, ale owszem na swą obronę przytacza, albo: Imo. Że wypytanie i wysłuchanie świadków nie jest jeszcze zupełne i należyte, albo: 2do. Że odpowiedzi i zeznania świadków, są sobie przeciwne, niedokładne, i excepcjom podległe, a stąd żąda od Sądu konfrontacji; ta nigdy odmówiona być nie ma; najprzód: Podać, jeżeli chce, pytania swoje do konfrontacji świadków; powtóre: Znajdować się na niej przytomnym, i na swą obronę mówić, czynić pytania, odpowiedzi i excepcje; potrzebie: Przybywającego lub znalezionego, a rzecz (o którą idzie) wiedzącego

świadka, lub świadków stawić. W każdym zaś przypadku równości świadectw sobie przeciwnych, Sąd przychylić się powinien do tych, które są za obwinionym. XXIV. Po odbytych wszystkich Prawnych stopniach, które ostateczną Sądu namowę, poprzedzać powinny, Sąd Sejmowy wysłuchawszy na ustępie całej treści sprawy, od Referendarzów krótko i dokładnie uczynionej, oraz ostatecznej konkluzji, consultive od tychże Referendarzów na piśmie podanej, przystąpi do ostatniego wyroku, w którym ma uznać, albo: Imo. Że obwiniony zupełnie jest niewinny, albo: 230. Że obwinionemu występku nie jest dowiedziony, albo: 3tio. Że obwinionemu zadany występku zupełnie jest dowiedziony. I w pierwszym przypadku, Sąd ma ogłosić zupełną wolność, niewinność i nieskazany honor obwinionego, a na Delatora (jeśli w tej sprawie znajdował się) kary prawem oznaczone wskazać. W drugim przypadku, Sąd obwinionego wolnym od Sądu i kary ma uznać iako i Delatora. I trzecim przypadku, Sąd obwinionego uznać winnym, i kary na. Prawem oznaczono, wskazać ma. Ostatecznej rozpoczęty na mowę, Sąd nigdy przerywać nie ma, i wszyscy Sedziowie Sejmowi do końca ostatecznej decyzji, i zapizania onej w Sentencyonarz na Sessyi Sadowej nieprzerwanie przytomni być mają. XXV. Sąd Sejmowy nikogo winnym uznać i na kary wskazywać nie ma, na fundamencie presumpcyi.

świadka, lub świadków stawić. W każdym zaś przypadku równości świadectw sobie przeciwnych, Sąd przychylić się powinien do tych, które są za obwinionym. XXIV. Po odbytych wszystkich Prawnych stopniach, które ostateczną Sądu namowę, poprzedzać powinny, Sąd Sejmowy wysłuchawszy na ustępie całej treści sprawy, od Referendarzów krótko i dokładnie uczynionej, oraz ostatecznej konkluzji, consultive od tychże Referendarzów na piśmie podanej, przystąpi do ostatniego wyroku, w którym ma uznać, albo: Imo. Że obwiniony zupełnie jest niewinny, albo: 2do. Że obwinionemu występku nie jest dowiedziony, albo: 3tio. Że obwinionemu zadany występku zupełnie jest dowiedziony. I w pierwszym przypadku, Sąd ma ogłosić zupełną wolność, niewinność i nieskazany honor obwinionego, a na Delatora (jeśli w tej sprawie znajdował się) kary

prawem oznaczone wskazać. W drugim przypadku, Sąd obwinionego wolnym od Sądu i kary ma uznać, jako i Delatora. I w trzecim przypadku, Sąd obwinionego uznać winnym, i kary nań Prawem oznaczone, wskazać ma. Ostatecznej rozpoczętej namowy, Sąd nigdy przerywać nie ma, i wszyscy Sędziowie Seymowi do końca ostatecznej decyzji, i zapisania onej w Sentencyonarzy na Sessyi Sądowej nieprzerwanie przytomni być mają. XXV. Sąd Sejmowy nikogo winnym uznawać i na kary wskazywać nie ma, na fundamencie presumpcyi.

Lecz Immo. ten tylko ma być za winnego uznany, którego uczynek jest Prawem zakazany, a pewnemi i oczywistemi dowodami okazany. 200. Winowajca przekonany, na taką jedynie ma być wskazany karę, jaka wedle Prawa należy. Dowody zaś zupełnie o uczynek przekonujące, mają być te: Immo. Świadcstwo dwóch przynajmniej oczywistych przysięgłych świadków, żadnej niepodległych excepcyi. 290. Pisma autentyczne obwinionego jasno i niewątpliwie rzecz (o którą idzie) okazujące. 4to. Własne zeznanie obwinionego, rozmyślne na zapytanie odpowiedzi, widocznie rzecz (o którą idzie) wyłuszczające. 4to. Okoliczności zaś popełnionego występku fizyczne, lub moralne, tyle tylko w Sądzie mieć będą ważności, ile się z nich okaże pewności i oczywistości, za pomocą wzmiankowanych wyżej dowodów. XXVI. W każdym przypadku prawdziwej wątpliwości, tak względem Prawa, jako i względem dowodów popełnionego występku, oraz względem rodzaju i wielkości kary, Sąd Sejmowy, nie przeciwko obwinionemu, lecz na stronę obwinionego w wyrokach swoich wątpliwość rozwiązywać będzie. XXVII. Dekreta Sądów Sejmowych (które mają być krótko, jasno i dokładnie pisane) w przeciągu trzech dni najdalej, po ostatecznej Sądowej namowie ogłoszone i publikowane będą. A egzekucya onych, do Marszałków Narodowych, wedle Prawa zwyczajui należeć ma. Po Dekrecie, żadna strona nic już do Sądów wnosić nie może. Lecz

Lecz Immo. ten tylko ma być za winnego uznany, którego uczynek jest Prawem zakazany, a pewnemi i oczywistemi dowodami okazany. 2do. Winowajca przekonany, na taką jedynie ma być wskazany karę, jaka wedle Prawa należy. Dowody zaś zupełnie o uczynek przekonujące, mają być te: Immo. Świadcstwo dwóch przynajmniej oczywistych przysięgłych świadków, żadnej niepodległych excepcyi. 2do. Pisma autentyczne obwinionego jasno i niewątpliwie rzecz (o którą idzie) okazujące. 3tio. Własne zeznanie obwinionego, rozmyślne na zapytanie odpowiedzi, widocznie rzecz (o którą idzie) wyłuszczające. 4to. Okoliczności zaś popełnionego występku fizyczne, lub moralne, tyle tylko w Sądzie mieć będą ważności, ile się z nich okaże pewności i oczywistości, za pomocą wzmiankowanych wyżej dowodów. XXVI. W każdym przypadku prawdziwej wątpliwości, tak względem Prawa, jako i względem dowodów popełnionego występku, oraz względem rodzaju i wielkości kary, Sąd Sejmowy, nie przeciwko obwinionemu, lecz na stronę obwinionego w wyrokach swoich wątpliwość rozwiązywać będzie. XXVII. Dekreta Sądów Sejmowych (które mają być krótko, jasno i dokładnie pisane) w przeciągu trzech dni najdalej, po ostatecznej Sądowej namowie ogłoszone i publikowane będą. A egzekucya onych, do Marszałków Narodowych, wedle Prawa zwyczajui należeć ma. Po Dekrecie, żadna strona nic już do Sądów wnosić nie może. Lecz

ten którego Sąd Sejmowy, wedle Art: XXIV. wolnym tylko od Sądu i kary uznać, mieć będzie prawo każdego czasu)(186 6 okazania zupełnej swej w Sądzie Sejmowym niewinności, skoro by wynalazł dostateczne na to dowody. XXVIII. Cokolwiek do jakiej sprawy w Sądach Sejmowych ściągane się może, to wszystko w swych respective Księgach, i należyte mi wedle Prawa Urzędowemu podpisać i potwierdzić, w Kancellaryi, czyli w Aktach Sądów Sejmowych ma być zachowane, z zupełną dla każdego czynienia Extraktów wolnością przez Pisarza. XXIX. Obrani Sędziowie Seymowi, w obecności KRÓLA i Stanów Seymujących a nieprzytomni w obliczu Sądu Sejmowego, wykonać mają przytygię której Rota będzie następująca: » Ja NN. Przysięgam Panu BoGu » Wszechmogącemu w Trójcy S. Jedynej, niemu, iako Pensyi Zagranicznej nie, biore, i brać nie bede, i ze wybranym bedac do rozdzenia Spraw », Sądowi Sejmowemu poleconych, te sprawy podług BOGA, Prawa, i praw » wiedzy i dowodów sędzić bede, 0, żadnemi względami, przyjaźnią, lub » nienawiścią uwodzić się nie bede. Na Przyjaciela, bogatego, lub uboższego, względu żadnego mieć nie bede. Darow żadnych, i obietnic nie przyjmę, me i w wszystkim sędzeniu moim BoGA, Prawo, i Sprawiedliwość za najwyższy, i jedyny cel mieć bede. Tak, mi Panie Boże dopomóż,

ten, którego Sąd Sejmowy, wedle Art: XXIV. wolnym tylko od Sądu i kary uznać, mieć będzie prawo każdego czasu okazania zupełnej swej w Sądzie Sejmowym niewinności, skoro by wynalazł dostateczne na to dowody. XXVIII. Cokolwiek do jakiej

sprawy w Sądach Sejmowych ściągać się może, to wszystko w swych respective Księgach, i należytemi wedle Prawa Urzędowemi podpisami i stwierdzone, w Kancellaryi, czyli w Aktach Sądów Sejmowych ma być zachowane, z zupełną dla każdego czynienia Extraktów wolnością przez Pisarza. XXIX. Obrani Sędziowie Sejmowi, w obecności Króla i Stanów Seymujących, a nieprzytomni w obliczu Sądu Sejmowego, wykonać mają przysięgę, której Rota będzie następująca: „Ja NN. Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Ś. Jedynemu, jako pensyi zagranicznej nie biorę, i brać nie będę, i że wybranym będąc do rozsądzenia spraw Sądów Sejmowych poleconych, te sprawy podług Boga, Prawa, sprawiedliwości i dowodów sądzić będę, żadnymi względami, przyjaźnią, lub nienawiścią uwodzić się nie będę. Na Przyjaciela, bogatego, lub ubogiego, względu żadnego mieć nie będę. Darów żadnych, i obietnic nie przyjmę, i w wszystkim sądzeniu moim Boga, Prawo, i Sprawiedliwość za najpierwszy, i jedyny cel mieć będę. Tak mi Panie Boże dopomóż.”

i niewinna z Meko CHRYSTUSA PANA., „SEDZIOVIE SEYMOWI Obrani Roku 1791. Z SENATU. z Prouincyi Matopolskiej. WW. Soltyk Kasztelan Wislicki— Zelinski Kasztelan Biecki, Szydłowski Kaszt. Żarnowski Rzyszeze wski Kaszt. Lubaczewski. z Prouincyi W'. X. Litt.) PP. Xze Massalski Biskup Wileński. Giedroyc Xze Biskup Żmudzki: WW. Plater Kasztelan Trocki. Chominski Wda Mécistawski. z Prouincyi Wielkopolskiej. WW. Czapski Wda Chelminski. Moszezenski Kaszt. Ledzki. Kossowski Kaszt. Inowlodzki. Lassocki Kaszt. Gostynski. z STANU RYCERSKIEGO. z Prowincyi Matopolskiej. UUI: Mikulowski Pisarz Ziemi Ra— domski Posel Sandomirski, Proskura Starosta Tuczapski Posel Kiiowsti. Stroynowski Podkomor: Buski, Posel Wolyuski. Wybranowski Stolnik i Pofel Lubelski Wezyk Rudzki Podsto: Wislicki, Po— sel Ziemi Mielni. Grocholski Miecznik Koron: Posel Braclawski. Szczeniowski Podsedek i Posel Bra— clawski. Krasicki Stta Korytnicki, Posel Czer— niechowski. z Prowincyi W'. X. Litt: UU. Czyz Sedzia Grodzki, i Posel Wi— lensei— Korsak Sedzia Ziem: i Posel Wileński. Nagurski Podkomorze i Posel Żmudzki: Zdzitowiecki Szambelan J. K. Mości Posef Smolenski. Lappa Pisarz Ziemi, i Posel Sta— rodubowski. 191 30 Niem cewiez Sedzia Grodzki: i Posel Brzeski Litt: Jeleuski Stta i Posel Możyr: Oskierko Stta Bahrymowski, Posel Rzeczycki. z Prouincgi Wielkopolskiej. UU. Potocki Krayezyc Koron: Posel Poznanfki. Zielonacki Komornik Graniczny, i Posef Kaliski. Biernacki Stolnik Piotrkowski, Poser Kaliski. Poninski Woyski, i Posel Gniezniński. Kretkoski Podstoli, i Poset

i niewinną z Męką Chrystusa Pana. „SĘDZIOVIE SEJMOWI Obrani Roku 1791.

Z SENATU.

z Prowincyi Małopolskiej.

WW. Soltyk Kasztelan Wiślicki.

Zieliński Kasztelan Biecki.

Szydłowski Kaszt. Żarnowski.

Rzyszeze wski Kaszt. Lubaczewski.

z Prowincyi W. X. Litt:

PP. Xze Massalski Biskup Wileński.

Giedroyc Xze Biskup Żmudzki.

WW. Plater Kasztelan Trocki.

Chomiński Wda Mściłowski.

z Prowincyi Wielkopolskiej.

WW. Czapski Wda Chełmiński.

Moszczeński Kaszt. Łędzki.

Kossowski Kaszt. Inowłodzki.

Lassocki Kaszt. Gostyński.

z STANU RYCERSKIEGO.

z Prowincyi Małopolskiej.

UU. Mikulowski Pisarz Ziemi Radomski, Poseł Sandomirski.

Proskura Starosta Tuczański, Poseł Kijowski.

Stroynowski Podkomorzy Buski, Poseł Wołyński.

Wybranowski Stolnik i Poseł Lubelski.

Wężyk Rudzki Podstoli Wiślicki, Poseł Ziemi Mielnickiej.

Grocholski Miecznik Koronny, Poseł Braclawski.

Szczeniowski Podsedek i Poseł Braclawski.

Krasicki Starosta Korytnicki, Poseł Czarniechowski.

z Prowincyi W. X. Litt:

UU. Czyż Sędzia Grodzki, i Poseł Wileński.

Korsak Sędzia Ziemi i Poseł Wileński.

Nagurski Podkomorzy i Poseł Żmudzki.

Zdzitowiecki Szambelan J. K. Mości, Poseł Smoleński.

Lappa Pisarz Ziemi, i Poseł Starodubowski.

Niemcewicz Sędzia Grodzki i Poseł Brzeski Litt.

Jeleński Starosta i Poseł Mozyrski.

Oskierko Starosta Borymowski, Poseł Rzeczycki.

z Prowincyi Wielkopolskiej.

UU. Potocki Krajczyk Koronny, Posel Poznański.

Zielonacki Komornik Graniczny, i Posel Kaliski.

Biernacki Stolnik Piotrkowski, Posel Kaliski.

Poniński Wojski, i Posel Gnieźnieński.

Krętkowski Podstoli, i Posel

Leczycki. Zakrzewski Starosta Radziejowski, Posel Brzeski Kujawski; Sobolewski Starosta i Posel Warszawski, Leszczyński Cześnik, i Posel Rawski. S 214ii STRAŻ PRAW UCHWALONE DNIA 1. CZERWCA 1791.

I. Skład Straży. O Trz Praw, czyli Rada Królewska do dozoru, całości i egzekucji Praw Królowi dodana, składać się ma. i Z Prymasa, jako Głowy Duchowieństwa Polskiego, to jest pierwszego w Rzędzie Hierarchii Duchowieństwa Korony Polskiej i W. X. Litt. i jako Prezesa Komisji Edukacyjnej. Prymas szczególnie pod niebytność swoją zastąpionym być ma w obowiązkach swoich w Straży przez pierwszego w porządku Biskupa przytomnego. N Straż 0 2. Z pięciu Ministrów, to jest: z jednego Marszałka, jako Ministra Policji; z jednego Pieczętarza, jako Ministra Pieczęci w Straży; z jednego Ministra Belli; z jednego Podskarbiego, jako Ministra Skarbu; z drugiego Pieczętarza, jako Ministra do Spraw Zagranicznych. 5. Następca Tronu z małoletności wyszedłszy, i przysięga na Konstytucję Rzeczypospolitej wykonawszy, na wszystkich Strażach posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomny być może. 4. Marszałek Sejmowy, jako na dwa lata wybrany, wchodzić będzie wliczbe Ofob Straz fkladaiających, a pod niebytność Marszałka, Vice Marszałek w obowiązkach jego zastępować ma podług opisu Prawa o Sejmie. 5. Będzie w Straży dwóch Sekretarzy, z

Leczycki. Zakrzewski Starosta Radziejowski, Posel Brzeski Kujawski. Sobolewski Starosta i Posel Warszawski. Leszczyński Cześnik, i Posel Rawski.

STRAŻ PRAW UCHWALONE DNIA 1. CZERWCA 1791.

I. Skład Straży.

Straż Praw, czyli Rada Królewska do dozoru, całości i egzekucji Praw Królowi dodana, składać się ma:

Z Prymasa, jako Głowy Duchowieństwa Polskiego, to jest pierwszego w Rzędzie Hierarchii Duchowieństwa Korony Polskiej i W. X. Litt., i jako Prezesa Komisji Edukacyjnej. Prymas szczególnie pod niebytność swoją zastąpionym być ma w obowiązkach swoich w Straży przez pierwszego w porządku Biskupa przytomnego.

Z pięciu Ministrów, to jest: z jednego Marszałka, jako Ministra Policji; z jednego Pieczętarza, jako Ministra Pieczęci w Straży; z jednego Ministra Belli; z jednego Podskarbiego, jako Ministra Skarbu; z drugiego Pieczętarza, jako Ministra do Spraw Zagranicznych.

Następca Tronu z małoletności wyszedłszy, i przysięgę na Konstytucję Rządu Polskiego wykonałszy, na wszystkich Straży posiedzeniach, lecz bez głosu, przytomnym być może.

Marszałek Sejmowy, jako na dwa lata wybrany, wchodzić będzie w liczbę Osób Straż składających, a pod niebytność Marszałka, Vice-Marszałek w obowiązках jego zastępować ma podług opisu Prawa o Sejmie.

Będzie w Straży dwóch Sekretarzów, z

których jeden Protokół Straży, drugi Protokół Spraw Zagranicznych utrzymywać mają. 6. Król co dwa lata na Sejmie Ordynaryjnym nominować będzie do Straży jednego z Ministrów od każdego Administracyi wydziału: a nominacya takowa zapisana być ma w liczbę Uchwał Sejmowych. Nominowanych raz Ministrów w przeciągu lat dwóch oddalać od Straży niemożę; nominowany Minister do Straży, Urzędu swego rezygnować nie może, tylko na Sejmie Ordynaryjnym, a to po zdaniu sprawy z Urzędowania swojego. 7. W przypadku śmierci Ministra w Straży zasiadającego, Król natychmiast Ministerium wakujące konferować ma, a potem nominować do Straży Ministra, z tegoż Administracyi wydziału, w którym zawakowało Ministerium w Straży. 8. Po dwóch latach, wolno Królowi na Ordynaryjnym Sejmie odmienić Ministrów w Straży zasiadających, lub onych potwierdzić na dalszy czas, jeżeli który z nich na Sejmie od Urzędu Ministra oddalonym nie będzie. 9. Sekretarzów do Straży Król nominować ma na lat dwa z liczby Sekretarzów, Referendarzów, i Pisarzy Narodowych, z mocą odmiany, lub potwierdzenia onych. 10. Kancellarya Straży do interesów wewnętrznych będzie pod dozorem Ministra Pieczęci w Straży; Gabinet zaś do ekspedycyi Spraw Zagranicznych będzie pod dozorem Ministra Interesów Zagranicznych. II. Sposób czynności Króla w Straży. 1. Wszystkie decyzje w Straży roztrząsane

których jeden Protokół Straży, drugi Protokół Spraw Zagranicznych utrzymywać mają. 6. Król co dwa lata na Sejmie Ordynaryjnym nominować będzie do Straży jednego z Ministrów od każdego Administracyi wydziału: a nominacya takowa zapisana być ma w liczbę Uchwał Sejmowych. Nominowanych raz Ministrów w przeciągu lat dwóch oddalać od Straży nie może; nominowany Minister do Straży, Urzędu swego rezygnować nie może, tylko na Sejmie Ordynaryjnym, a to po zdaniu sprawy z Urzędowania swojego. 7. W przypadku śmierci Ministra w Straży zasiadającego, Król natychmiast Ministerium wakujące konferować ma, a potem nominować do Straży Ministra, z tegoż Administracyi wydziału, w którym zawakowało Ministerium w Straży. 8. Po dwóch latach, wolno Królowi na Ordynaryjnym Sejmie odmienić Ministrów w Straży zasiadających, lub onych potwierdzić na dalszy czas, jeżeli który z nich na Sejmie od Urzędu Ministra oddalonym nie będzie. 9. Sekretarzów do Straży Król nominować ma na lat dwa z liczby Sekretarzów, Referendarzów, i Pisarzy Narodowych, z mocą odmiany, lub potwierdzenia onych. 10. Kancellarya Straży do interesów wewnętrznych będzie pod dozorem Ministra Pieczęci w Straży; Gabinet zaś do ekspedycyi Spraw Zagranicznych będzie pod dozorem Ministra Interesów Zagranicznych.

II. Sposób czynności Króla w Straży.

Wszystkie decyzje w Straży roztrząsane

będą przez Ministrów w Straży zasiadających; zebranych na Rade w czasie przepisany, lub za zawołaniem Króla. 2. Decyzys Królewska po wystuchaniu wszystkich zdaniach, przeważać powinna. 3. Każda takowa decyzja wychodzić będzie ze Straży pod Imieniem Królewskim, z podpisem ręki Jego, ekstraktem z Protokółu, i pod pieczęcią Straży. 4. Żadna decyzja Królewska w Straży do pofluszeństwa obowiązować nie może, i dopełniona być nie ma, jeżeli podpisana nie będzie przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży. Prymas, lub Biskup nie może jego zastępować, decyzji Królewskiej pod pisywać nie

może. 5. W przypadku, gdyby Zaden z Ministrów w Straży zasiadających decyzyi Królewskiej podpisać nie chciał, Król odstąpi od tej decyzji. A gdyby przy niej upierał się, Marszałek Sejmowy upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego. Jeżeli Król opóźni będzie zwołanie Sejmu, Marszałek to wykonać powinien podług Prawa. 6. Wszelkie decyzje ze Straży wydawane być nie mogą, tylko do oddzielnych Komisji Rządowych pośredniczych, i te do posłuszeństwa obowiązują. A jako za wszystkie decyzje Króla w Straży sobie przesłane nie będą w odpowiedzi Sejmowi, tylko Minister decyzją Królewską podpisujący, tak tymże decyzjom Królewskim zawsze posłusznymi być winne, pod odpowiedziami w Sądach Sejmowych za nieposłuszeństwo.

będą przez Ministrów w Straży zasiadających; zebranych na Radę w czasie przepisany, lub za zawołaniem Króla. 2. Decyzja Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach, przeważać powinna. 3. Każda takowa decyzja wychodzić będzie ze Straży pod Imieniem Królewskim, z podpisem ręki Jego, ekstraktem z Protokołu, i pod pieczęcią Straży. 4. Żadna decyzja Królewska w Straży do posłuszeństwa obowiązująca nie może, i dopełniona być nie ma, jeżeli podpisana nie będzie przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży. Prymas, lub Biskup miejsce jego zastępujący, decyzji Królewskiej podpisywać nie może. 5. W przypadku, gdyby żaden z Ministrów w Straży zasiadających decyzji Królewskiej podpisać nie chciał, Król odstąpi od tej decyzji. A gdyby przy niej upierał się, Marszałek Sejmowy upraszać będzie o zwołanie Sejmu gotowego. Jeżeli Król opóźni będzie zwołanie Sejmu, Marszałek to wykonać powinien podług Prawa. 6. Wszelkie decyzje ze Straży wydawane być nie mogą, tylko do oddzielnych Komisji Rządowych pośredniczych, i te do posłuszeństwa obowiązują. A jako za wszystkie decyzje Króla w Straży sobie przesłane nie będą w odpowiedzi Sejmowi, tylko Minister decyzją Królewską podpisujący, tak tymże decyzjom Królewskim zawsze posłusznymi być winne, pod odpowiedziami w Sądach Sejmowych za nieposłuszeństwo.

W przypadku zaś gdyby która z oddzielnych Komisji Rządowych pośredniczych odebrałszy jakie zalecenie przez decyzję Króla w Straży, osądziła większością głosów te zalecenie być przeciwnym Prawu, wtedy provisorie posłuszną będąc w wykonaniu takowej decyzji, poda niezwłocznie uwagi swoje Królowi w Straży: a gdyby Król nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać Króla o zwołanie Sejmu gotowego; gdyby zaś Król Sejm nie zwołał, ma o to podać na piśmie zadania swoje Marszałkowi Sejmowemu. Decyzje zaś Króla w Straży do wszelkich Sądów Ultimo Instantie, tudzież do Sądów Ziemiańskich wychodzić nie będą, tylko w sposobie ostrzeżenia i napomnienia. 7. Wszystkie Interessa zagraniczne będą sprawowane między Królem a Ministrem Spraw Zagranicznych, warując doniesienia w Straży o stanie negocjacji z Państwami Zagranicznymi. 8. Król ułoży Ordynacyę, w której czas pewny na Sessye ordynaryjne Straży, tudzież obowiązki Sekretarzów i Kancellaryi przepisane być mają. III. Obowiązki Ministrów w Straży, tak ogólne, jako i szczególne. 1. Ministrowie w Straży zasiadający powinni być przytomni na radzie, wyjawiać choroby i oddaleń się na)(199 czas pewny za zezwoleniem Króla. Nieprzytomność Ministra na radzie, ma być zapisana w Protokole Straży, z wyrażeniem przyczyny tej nieprzytomności. 2. Wszyscy Ministrowie w Straży winni Królowi zawsze wierną dawać radę, i

W przypadku zaś gdyby która z oddzielnych Komisji Rządowych pośredniczych odebrałszy jakie zalecenie przez decyzję Króla w Straży, osądziła większością głosów te zalecenie być przeciwnym Prawu, wtedy provisorie posłuszną będąc w wykonaniu takowej decyzji, poda niezwłocznie uwagi swoje Królowi w Straży; a gdyby Król nie skłaniał się do tych uwag, ma upraszać Króla o zwołanie Sejmu gotowego; gdyby zaś Król Sejm nie zwołał, ma o to podać na piśmie zadania swoje Marszałkowi Sejmowemu. Decyzje zaś Króla w Straży do wszelkich Sądów Ultimo Instantiae, tudzież do Sądów Ziemiańskich wychodzić nie będą, tylko w sposobie ostrzeżenia i napomnienia. 7. Wszystkie interesa zagraniczne będą sprawowane między Królem a Ministrem Spraw Zagranicznych, warując doniesienia w Straży o stanie negocjacji z Państwami Zagranicznymi. 8. Król ułoży Ordynacyę, w której czas pewny na Sessye ordynaryjne Straży, tudzież obowiązki Sekretarzów i Kancellaryi przepisane być mają.

III. Obowiązki Ministrów w Straży, tak ogólne, jako i szczególne.

1. Ministrowie w Straży zasiadający powinni być przytomni na radzie, wyjąwszy choroby i oddalenia się na czas pewny za zezwoleniem Króla. Nieprzytomność Ministra na radzie, ma być zapisana w Protokole Straży, z wyrażeniem przyczyny tej nieprzytomności. 2. Wszyscy Ministrowie w Straży winni Królowi zawsze wierną dawać radę, i

zgodna z dobrem Narodu, oraz z Prawami Kraiowemi. 3. Przy każdej decyzji Królewskiej w Straży zapadłej, i przez Ministra jednego podpisaney, przytomny Minister innego zdania, to zdanie swoje w Protokół zapisze; inaczej, rozumiany będzie za zgadzającego się na decyzja wypadła. 4. Prymas, czyli Biskup miejsce jego zastępujący, Minister Policyi, Minister Belli, i Minister Skarbu w Straży zasiadający powinni być: 1. Prawa i zalecenia wszelkie Seymowe do Komisji Rządowych pośredniczych, do ich udziału należących przesyłać. 2. Raporta od tychże Komisji do ich udziału należących odbierać, i one Królowi i Straży oddawać w czasie przepisanym. 3. Decyzje Królewskie sposobem w wyższym Artykule opisanym zapadłe, do tychże Komisji do wykonania przesyłać. 4. Donosić Królowi w Straży o tym wszystkim, w czymkolwiek dostrzeżę w Komisjach do udziału swojego należących, albo zaniedbanie Prawa, albo onego przestąpienie. 5. Ministra Pieczęci w Straży obowiązkiem będzie: 1. Prawa i zalecenia Seymow do Magistratur Sądowniczych ściągające się, tymże Magistraturom przesyłać. 2. Odbierać Rapporta od Magistratur Sądowniczych, co do Rejestrów Sądowych, w czasie z Prawa przepisany osadzonych: tudzież co do przytomności Sędziów, i zachowanego kompletu. 3. Donosić Królowi w Straży o niezachowaniu Prawa w wymienionych przypadkach przez te Magistratury. 4. Przesyłać tymże Ma-

gistraturom Sądowniczym ostrzeżenia, i napomnienia w wymienionych przypadkach przez decyzja Króla w Straży zapadła. 5. O wszystkich sygnalach tak z własnej Kancellaryi, iako też i innych Pieczętarzów Królowi donosić. 6. Do wszelkich decyzji Królewskich w Straży zapadłych, przez Ministra podpisaney, pieczęć Straży przykładać. 7. Do odmawiać nigdy nie będzie mu wolno. 8. Kancellaryja w Straży do interesów wewnętrznych mieć w pilnym dozorze, oraz całości i porządku ich dostrzegać. 9. Rapporta wszystkie przez rece Prymasa, lub Biskupa miejsce jego zastępującego, tudzież przez Ministrów wyrażonych, do Straży przychożące, składane być mają w Kancellaryi Straży do interesów wewnętrznych. 10. Jeżeliby Prymas, lub Biskup miejsce jego zastępujący, tudzież Minister odebranych od udziału niemu należących raportów, Straży i Królowi najdalej na pierwszej Sessyi nie podawał, wtedy też Rapporta od wyrażonych Komisji i Magistratur, prosto do Kancellaryi Straży przesyłane być mają. Gdyby zaś którykolwiek z nich, zapadły według Prawa decyzji Królewskiej w Straży, i przez Ministra podpisaney, przełożyć tam, gdzie z Prawa należy w czasie przeznaczonym zanadbał; wtedy Kancellaryja Straży dopełnić to winna. 11. Ministra do Spraw Zagranicznych obowiązkiem będzie: 1. Utrzymywać ciągle korespondencya z Ministrami Rzeczypospolitej wszelkiego stopnia, i Konsulami

gistraturom Sądowniczym ostrzeżenia, i napomnienia w wymienionych przypadkach przez decyzję Króla w Straży zapadłą. 5. O wysłanych sygillatach tak z własnej Kancellaryi, jako też i innych Pieczętarzów Królowi donosić. 6. Do wszelkich decyzji Królewskich w Straży zapadłych, przez Ministra podpisanych, pieczęć Straży przykładać, czego odmawiać nigdy nie będzie mu wolno. 7. Kancellaryą w Straży do interesów wewnętrznych mieć w pilnym dozorze, oraz całości i porządku jej dostrzegać. 8. Rapporta wszystkie przez ręce Prymasa, lub Biskupa miejsce jego zastępującego, tudzież przez Ministrów wyżej wyrażonych, do Straży przychodzące, składane będą w Kancellaryi Straży do interesów wewnętrznych. 9. Jeżeli Prymas, lub Biskup miejsce jego zastępujący, tudzież Minister odebranych od udziału jemu należących raportów, Straży i Królowi najdalej na pierwszej Sessyi nie podawał, wtedy też Rapporta od wyżej wymienionych Komisji i Magistratur, prosto do Kancellaryi Straży przesyłane być mają. Gdyby zaś którykolwiek z nich, zapadłej według Prawa decyzji Królewskiej w Straży, i przez Ministra podpisanej, przesłać tam, gdzie z Prawa należy w czasie przeznaczonym zaniedbał; wtedy Kancellaryja Straży dopełnić to winna. 10. Ministra do Spraw Zagranicznych obowiązkiem będzie: 1. Utrzymywać ciągłą korespondencją z Ministrami Rzeczypospolitej wszelkiego stopnia, i Konsulami

u Dworów Zagranicznych. 2. Składać konferencye z Ministrami Zagranicznymi przy Królu i Rzeczypospolitej rezydującymi. 3. Tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić negocyacye, oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraiu, załatwiać wynikające potrzeby, i o załatwionych zaraz Straży donosić. 4. Pilnować i dopominać się wykonania traktatów; we wszystkich zaś przypadkach, któreby w wojnę między obcemi toczoną się wciągały Rzeczpospolitą, o zwołanie Sejmu gotowego dopraszać się. Dać opiekę i bronić wszystkich interesów politycznych i handlowych Rzeczypospolitej, niemniej każdego w szczególności Obywatela, z innymi Narodami. 5. Utrzymywać wydatki summy wyznaczonej przez Sejm na potrzeby Interesów Zagranicznych. 6. Donosić w Straży o stanie negocyacji z Państwami Zagranicznymi. 7. Mieć dozór nad Osobami sposobnymi do dyplomacyi, i o zdatości ich Królowi donosić: Osoby do Poselstw Zagranicznych do nominacyi Królewskiej polecać. Wyjąwszy Posłów Wielkich, którzy na Sejmach nominowani być mają. Wszyscy zaś Posłowie od Rzeczypospolitej do Dworów Zagranicznych nominowani przysięgać mają na wierność Królowi, Rzeczypospolitej i Konstytucyi, a to podług roty Prawem przepisanej. 8. Kancellaryja do Spraw Zagranicznych mieć w pilnym dozorze, oraz jej porządku, i całości dostrzegać. 9. Przekładać Królowi w Straży potrzebę zwołania Sejmu gotowego w gwałtownej potrzebie, do Prawa Na-

u Dworów Zagranicznych. 2. Składać konferencye z Ministrami Zagranicznymi przy Królu i Rzeczypospolitej rezydującymi. 3. Tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić negocyacye, oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraiu, załatwiać wynikające potrzeby, i o załatwionych zaraz Straży donosić. 4. Pilnować i dopominać się wykonania traktatów; we wszystkich zaś przypadkach, któreby w wojnę między obcemi toczoną się wciągały Rzeczpospolitą, o zwołanie Sejmu gotowego dopraszać się. Dać opiekę i bronić wszystkich interesów politycznych i handlowych Rzeczypospolitej, niemniej każdego w szczególności Obywatela, z innymi Narodami. 5. Utrzymywać wydatki summy wyznaczonej przez Sejm na potrzeby Interesów Zagranicznych. 6. Donosić w Straży o stanie negocyacji z Państwami Zagranicznymi. 7. Mieć dozór nad Osobami sposobnymi do dyplomacyi, i o zdatości ich Królowi donosić: Osoby do Poselstw Zagranicznych do nominacyi Królewskiej polecać. Wyjąwszy Posłów Wielkich, którzy na Sejmach nominowani być mają. Wszyscy zaś Posłowie od Rzeczypospolitej do Dworów Zagranicznych nominowani przysięgać mają na wierność Królowi, Rzeczypospolitej i Konstytucyi, a to podług roty Prawem przepisanej. 8. Kancellaryja do Spraw Zagranicznych mieć w pilnym dozorze, oraz jej porządku i całości dostrzegać. 9. Przekładać Królowi w Straży potrzebę zwołania Sejmu gotowego w gwałtownej potrzebie, do Prawa Na-

rodu ściągającej się; a szczególniej w przypadku wojny ościennej. 10. Na każdym Sejmie Ordynaryjnym czynić relacya obrotu politycznego Interesów Zagranicznych, tudzież zdawać sprawę przed Deputowanymi od Sejmku, tak z wydatku summy na potrzeby Interesów Zagranicznych przeznaczonej, iako też i z tymczasowych negocyacji. IV. Dalsze obowiązki Ministrów i ich odpowiedzialność. 1. Gdy Ministrowie w Straży zasiadający, procz tego, Ze są Rada Arcybiskupa (204

lewska, są oraz i stróżami całości Praw; szczególnym przeto obowiązkiem będzie Ministrów w Straży zasiadających. Zadany takicy decyzji Królewskiej nie podpisywać, któraby przeciwna była Prawu. 2. Przeciwna Prawu decyzja każda będzie, przez którą władza wykonawcza, przy własnej sobie mocy stanowiąc, Prawa, lub onego tłumaczenia; która podatki, lub pobory pod jakimkolwiek imieniem nakłada; dług publiczny zaciąga; rozkład dochodów Skarbowych, przez Sejm zrobiony odmienia, albo rozrządza te Summy Skarbowe, których szafunek przez Prawo wyrazne pozwolony nie jest tejże władzy

wykonawczy; wojnę wydać; pokój lub traktat, lub jakiegokolwiek akt dyplomatyczny definitive zażądać. 3. Każda decyzja w Straży przeciwna Prawu będzie, która wchodzi się w Wyroki Sądowe, lub zawiesza skutek Dekretów, lub onych satysfakcją nakazuje, choćby nawet pod pretekstem zapytań Stron, Urzędów i Juryzdykcyi, w wątpliwościach prawnych. (4. Każda

rodu ściągającej się; a szczególnie w przypadku wojny ościenniej. 10. Na każdym Sejmie Ordynaryjnym czynić relacją obrotu politycznego Interesów Zagranicznych, tudzież zdawać sprawę przed Deputowanymi od Seymu, tak z wydatku summy na potrzeby Interesów Zagranicznych przeznaczonej, jako też i z tymczasowych negocjacji.

IV. Dalsze obowiązki Ministrów i ich odpowiedzialność.

1. Gdy Ministrowie w Straży zasiadający, prócz tego, że są Radą Królewską, są oraz i stróżami całości Praw; szczególnym przeto obowiązkiem będzie Ministrów w Straży zasiadających, żadnej takiej decyzji Królewskiej nie podpisywać, któraby przeciwna była Prawu.

2. Przeciwna Prawu decyzją każda będzie, przez którą władza wykonawcza, przywłaszcza sobie moc stanowienia Prawa, lub onego tłumaczenia; która podatki, lub pobory pod jakimkolwiek imieniem nakłada; długi publiczne zaciąga; rozkład dochodów Skarbowych, przez Sejm zrobiony, odменя, albo rozrządza te summy Skarbowe, których szafunek przez Prawo wyraźnie pozwolony nie jest tejże władzy wykonawczej; wojnę wydaje; pokój lub traktat, lub jakiegokolwiek akt dyplomatyczny definitywnie zawiera.

3. Każda decyzją w Straży przeciwna Prawu będzie, która wchodzi się w Wyroki Sądowe, lub zawiesza skutek Dekretów, lub onych satysfakcją nakazuje, choćby nawet pod pretekstem zapytań Stron, Urzędów i Juryzdykcyi, w wątpliwościach prawnych.

4. Każda

decyzja Straży za przeciwna Prawu miana będzie, która narusza Konstytucję Rządu Rzeczypospolitej, oraz wolność Ofoby, wolność mowy, pisanie i drukowanie, tudzież własność majątku. 5. Nakoniec każda decyzja w Straży przeciwna będzie Prawu, która narusza szczególne opisy Prawa o Seymikiach, Sejmach, Komisjach Rządowych, i innych wszystkich Magistraturach, oraz Urzędach; flowem, która narusza jakiegokolwiek bądź Prawo niezniesione. 6. Każdy Minister w Straży, któryby takowa decyzja Królewska podpisał, odeffany do Sądów Sejmowych, sposobem w Prawie o Sejmach opisanym; jeżeli o winę przekonany zostanie, karany będzie w tychże Sądach, na osobie i majątku, według przepisu Prawa o Sądach Sejmowych. A jako żadna przyczyna uwalniać nie może Ministra od odpowiedzi, za podpisanie decyzji Królewskiej, przeciwny Prawu; tak żaden Minister decyzji takowej niepodpisanicy pociągany do odpowiedzi nie będzie za zdanie swoje i radę w Straży. 7. 0 Minister do Spraw Zagranicznych w Straży, prócz wyżej wyrażonych przypadków podobnejże odpowiedzi przepisu Prawa sobie fluzacego, potrzebe zwołania Sejmu Królowi w Straży przekładać zantedbał. 8. Ministrowie w Straży będący, w Żądnych Komisjach i Magistraturach Sądowniczych zaliadać nie mogą. V. Obowiązki Marszałka Seymowego iu Stracy, tudzież Vice-Marszałka miewającego jego zastępcę. 1. Marszałek Sejmowy w decyzjach Króla w Straży wdawać się niema.

decyzją Straży za przeciwną Prawu miana będzie, która narusza Konstytucją Rządu Rzeczypospolitej, oraz wolność Osoby, wolność mówienia, pisanie i drukowania, tudzież własność majątku. 5. Nakoniec każda decyzją w Straży przeciwna będzie Prawu, która narusza szczególne opisy Prawa o Sejmikach, Sejmach, Kommissyach Rządowych, i innych wszystkich Magistraturach, oraz Urzędach; słowem, która narusza jakiegokolwiek bądź Prawo niezniesione. 6. Każdy Minister w Straży, któryby takową decyzją Królewską podpisał, odesłany do Sądów Sejmowych, sposobem w Prawie o Sejmach opisanym; jeżeli o winę przekonany zostanie, karany będzie w tychże Sądach, na osobie i majątku, według przepisu Prawa o Sądach Sejmowych. A jako żadna przyczyna uwalniać nie może Ministra od odpowiedzi, za podpisanie decyzji Królewskiej, przeciwnej Prawu; tak żaden Minister decyzji takowej niepodpisujący pociągany do odpowiedzi nie będzie za zdanie swoje i radę w Straży. 7. Minister do Spraw Zagranicznych w Straży, prócz wyżej wyrażonych przypadków podobnej odpowiedzi przepisu Prawa sobie służącego, potrzebę zwołania Sejmu Królowi w Straży przekładać zaniedbał. 8. Ministrowie w Straży będący, w żadnych Komisjach i Magistraturach Sądowniczych zasiadać nie mogą.

V. Obowiązki Marszałka Sejmowego w Straży, tudzież Vice-Marszałka miejsce jego zastępującego.

1. Marszałek Sejmowy w decyzję Króla w Straży wdawać się nie ma.

2. Obowiązkiem jego będzie gdyby Straż odebrawszy zlecenie od Sejmów, w przepisany czas, tego zlecenia nie wypełniła, tedy Marszałek Sejmowy, bądź podczas Sejmu, bądź w ten czas, gdy Sejmu nie będzie, do tej Magistratury, do której zlecenie się ściąga, przestąpić one jest winien pod odpowiedzialnością Sejmowi. 3. Dostrzegać aby Sejm gotowy był zwołany przez Króla w przypadkach, jakie w Prawie o Sejmach pod Artykułem III. w punkcie 6 są wyrażone. 4. Gdyby w przypadkach potrzeby zwołania Sejmu gotowego, Prawem opisanych Król wzbraniał się Sejm zwołać, lub zwołanie onego zwłóczył, a Marszałek Sejmowy uznałby konieczną rzetelną potrzebę zwołania Sejmu gotowego; tedy tenże Marszałek Sejmowy wydać powinien listy okoliczne, sposobem w Prawie o Sejmach przepisany w Artykule III. punkcie 4 do wszystkich Senatorów i Posłów, zwołujących na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażać: takowy obowiązek winien Marszałek dopełnić pod odpowiedzialnością Sejmowi. 5. Dla czego Marszałek Sejmowy jest obowiązany widzieć wszelkie Protokoły Spraw Zagranicznych oraz wszelkie Ekspedycje Zagraniczne, tak przychodzące iako i wychodzące, co nigdy mu zabronionym być nie może. 6. Obowiązkiem Marszałka będzie ścisły sekret dochowywać w tym wszystkim, co się tyczy Spraw Zagranicznych. 7. Marszałek Sejmowy w ciągu

2. Obowiązkiem jego będzie, gdyby Straż odebrała zlecenie od Sejmów, w przepisany czas, tego zlecenia nie wypełniła, tedy Marszałek Sejmowy, bądź podczas Sejmu, bądź w ten czas, gdy Sejmu nie będzie, do tej Magistratury, do której zlecenie się ściąga, przestąpić one jest winien pod odpowiedzialnością Sejmowi. 3. Dostrzegać, aby Sejm gotowy był zwołany przez Króla w przypadkach, jakie w Prawie o Sejmach pod Artykułem III. w punkcie 6 są wyrażone. 4. Gdyby w przypadkach potrzeby zwołania Sejmu gotowego, Prawem opisanych, Król wzbraniał się Sejm zwołać, lub zwołanie onego zwłóczył, a Marszałek

Sejmowy uznałby konieczną rzetelną potrzebę zwołania Sejmu gotowego; tedy tenże Marszałek Sejmowy wydać powinien listy okólne, sposobem w Prawie o Sejmach przepisany w Artykule III. punkcie 4., do wszystkich Senatorów i Posłów, zwołujących na Sejm gotowy, i powody zwołania tego wyrażając: takowy obowiązek winien Marszałek dopełnić pod odpowiedzialnością Sejmowi. 5. Dla czego Marszałek Sejmowy jest obowiązany widzieć wszelkie Protokoły Straży, tudzież Protokoły Spraw Zagranicznych, oraz wszelkie Expedycje Zagraniczne, tak przychodzące, jako i wychodzące, co nigdy mu zabronionym być nie może. 6. Obowiązkiem Marszałka będzie ścisły sekret dochowywać w tym wszystkim, co się tycze Spraw Zagranicznych. 7. Marszałek Sejmowy w ciągu

funkcyi swej Marszałkowskiej żadnej innej Funkcyi i Urzędu sprawować nie może. 8. Wszystko to służy i Vice-Marszałkowi Sejmowemu, gdy ten według Prawa o Sejmie pod Artykułem XVIII. w punkcie pierwszym zawartym, miejsce Marszałka w Straży zastępować będzie. VI. Nominowani przez Króla Ministrowie do Straży wykonają przysięgę, w obecności Króla i Stanów Sejmujących, a podczas niebytności Sejmu, w obecności Króla w Straży. Rota Przysięgi dla Ministrów w Straży. Ja NN. przysięgam Panu Bogu » Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na to: iż Pensyi Zagranicznych nie biorę, i brać nie będę; iż wszelkie obowiązki i powinności Ministra w Straży Prawem przepisane, gorliwie i wiernie dopełnię; w radzie mojej Królowi, od nikogo nie dependując, podług Boga, Praw i Sprawiedliwości, sprawować się będę; sekretu powierzonego nie wydám; a cokolwiek szkodliwego naprzeciw Osobie J. K. Mości, i Rzeczypospolitej dostrzegę, tego nie zamilczę i wiernie J. K. Mości w Straży doniosę; zgoda w całym urzędowaniu moim, nie uwodząc się żadnymi względami, przyjaźnią lub nienawiścią, darów żadnych i obietnic nie przyjmując, Boga, Prawo i Sprawiedliwość za jedyny cel mieć będę. Tak...

funkcyi swej Marszałkowskiej żadnej innej Funkcyi i Urzędu sprawować nie może.

8. Wszystko to samo służy i Vice-Marszałkowi Sejmowemu, gdy ten według Prawa o Sejmie pod Artykułem XVIII. w punkcie pierwszym zawartym, miejsce Marszałka w Straży zastępować będzie.

VI. Nominowani przez Króla Ministrowie do Straży wykonają przysięgę, w obecności Króla i Stanów Sejmujących, a podczas niebytności Sejmu, w obecności Króla w Straży.

Rota Przysięgi dla Ministrów w Straży.

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na to: iż Pensyi Zagranicznych nie biorę i brać nie będę; iż wszelkie obowiązki i powinności Ministra w Straży Prawem przepisane, gorliwie i wiernie dopełnię; w radzie mojej Królowi, od nikogo nie dependując, podług Boga, Praw i Sprawiedliwości, sprawować się będę; sekretu powierzonego nie wydám; a cokolwiek szkodliwego naprzeciw Osobie J. K. Mości i Rzeczypospolitej dostrzegę, tego nie zamilczę i wiernie J. K. Mości w Straży doniosę; zgoda w całym urzędowaniu moim, nie uwodząc się żadnymi względami, przyjaźnią lub nienawiścią, darów żadnych i obietnic nie przyjmując, Boga, Prawo i Sprawiedliwość za jedyny cel mieć będę. Tak...

mi Panie Roze do »pomóż i niewinna Syna Jego Młka.», VII. O Sekretarzach Straży. 1. Sekretarz Straży do interesów wewnętrznych, tudzież Sekretarz Gabinetu do expedycji Spraw Zagranicznych przysięgną przed Królem na pierwszy Seffyi w Straży na rote następującą: Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu na to, iż Pensyi Zagranicznych nie biorę, i brać nie będę; iż wszelkie obowiązki i powinności Prawem przepisane gorliwie i wiernie dopełnię; sekretu nie wydám, Protokoły pilnie i wiernie, utrzymywać, oraz dochowywać będę, de Zgoda w całym

urzędowaniu "moim darow Zadnych i obietnic nie "przyimuiac, Boga i Prawo za iedyay ",cel mieć bede Tak mi Boze dopo-
",moz i niewinna Syna Jego Meka. 2. Gdyby który z Sekretarzow wyz wymienionych wykroczyi przeciwko przyliedze fwoiey, w
Sadach Seymo- wych z woli Sejmu odpowiadać ma- Praysiega Ola Postow Zagranicanych. 22 Ja NN. przylegam Panu Bogu
Wszechmogacemu w Troycy S. ie-„dynemu, ze Pensyi Zadney Zagra- "niczney nie biore i brać nie bede„,ze wiernosci Krolowi,
Rzepltey i " Konstytucyi Rzadowey, nayscisley "dochowam; ze sekretu we wszyst-„kim, co sekretu wymagac będzie, ",nie
zdradze; ze w doniefieniach mo- "ich nayrzetelniey szym, w przestrze-7 22 0 ganiu dobra i powagi Oyczyzny mo- iey
naypilniejszym

„mi Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.”

VII. O Sekretarzach Straży.

1. Sekretarz Straży do interesów wewnętrznych, tudzież Sekretarz Gabinetu do ekspedycji Spraw Zagranicznych, przysięgną
przed Królem na pierwszej Sessyi w Straży, na rotę następującą:

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu na to, iż Pensyi Zagranicznych nie biorę i brać nie
będę; iż wszelkie obowiązki i powinności Prawem przepisane gorliwie i wiernie dopełnię; sekretu nie wydam; protokoły pilnie i
wiernie utrzymywać oraz dochowywać będę; zgoda w całym urzędowaniu moim darów zadnych i obietnic nie przyjmując, Boga i
Prawo za jedyny cel mieć będę. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.

2. Gdyby który z Sekretarzy wyżej wymienionych wykroczył przeciwko przysiędze swojej, w Sądach Sejmowych z woli Sejmu
odpowiadać ma.

Przysięga dla Posłów Zagranicznych.

Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trójcy Świętej Jedynemu, że Pensyi żadnej Zagranicznej nie biorę i brać nie
będę; że wierności Królowi, Rzeczypospolitej i Konstytucji Rządowej najściślej dochowam; że sekretu we wszystkim, co sekretu
wymagać będzie, nie zdradzę; że w doniesieniach moich najrzetelniejszym, w przestrzeganiu dobra i powagi Ojczyzny mojej
najpilniejszym będę...

bede, i rozkazy„Zwierzchności moiey wypelnie wier- 23 nie, gorliwie i pocziwie. Tak mi " Boze dopomóż i niewinna Syna »
Jego Meka. I'yznaczenie Summy 4,500,000. Et: Polskich na Interessa Rzepltey Zagra- niczne i g00.000. Atotych Polskich na
nieprzewidziane Rzepltey potrzebu. Dopełniniać zastrzeżenie uczynione w Prawie pod tytułem Straz. My Król za zgoda
Skonfederowanych Rzepltey Stanow na potrzeby Spraw Zagrani- cznych Rzepltey przeznaczamy corot- cznie ze Skarbu
publicznego Summe Ztotych Polskich milion pięć kroć sto tyfiecyy, a to poczynaiac od 1. Miefiaca Maia roku biezacego.
Przeznaczamy takze na czas wyzey wyrazony Summe trzy kroć sto tysiecy Zlotych Polskich na nieprzewidziane Rzepltey
potrze- by. Nad Które teraz wyznaczone Summy, Strazy ped zadnym pretext- tem w rozrządzenie uzycie Skarbo- wych

dochodów wdawać się nie będzie wolno. Takowych zaś Summ nie będzie Straż używać na gratyfikacje, ani one ze Skarbu anticipative z dwóch lat jednych na drugie lat dwa ani całkiem ani w części odbierać. z wydatku rzeczonych Summ Straż zdawać będzie rachunek co dwa lata na Sejmie Ordynaryjnym podług Prawa. Osoby nominowane do Straży dnia 49. Maja 1794. Na miejsce nieprzytomnego Xiecia Prymasa JX. Turski Xiążę Biskup Krakowski. IP. Małachowski Kanclerz W. Koronny Minister Pieczęci do Interesów wewnętrznych. JP. Chreptowicz Podkanclerzy W. Litewski Minister

...będę, i rozkazy Zwierzchności mojej wypełnię wiernie, gorliwie i poczciwie. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.

Wyznaczenie summy 4 500 000 złotych polskich na interesa Rzeczypospolitej Zagraniczne i 300 000 złotych polskich na nieprzewidziane Rzeczypospolitej potrzeby.

Dopełniając zastrzeżenie uczynione w Prawie pod tytułem Straż, My Król, za zgodą Skonfederowanych Rzeczypospolitej Stanów, na potrzeby Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej przeznaczamy corocznie ze Skarbu publicznego sumę złotych polskich milion pięćset tysięcy, a to poczynając od 1. miesiąca Maja roku bieżącego.

Przeznaczamy także na czas wyżej wyrażony sumę trzysta tysięcy złotych polskich na nieprzewidziane Rzeczypospolitej potrzeby.

Nad które teraz wyznaczone summy, Straży pod żadnym pretekstem w rozrządzenie i użycie Skarbowych dochodów wdawać się nie będzie wolno. Takowych zaś summ nie będzie Straż używać na gratyfikacje, ani one ze Skarbu anticipative z dwóch lat jednych na drugie lat dwa, ani całkiem, ani w części odbierać.

Z wydatku rzeczonych summ Straż zdawać będzie rachunek co dwa lata na Sejmie Ordynaryjnym, podług Prawa.

Osoby nominowane do Straży dnia 19. Maja 1791.

Na miejsce nieprzytomnego Księcia Prymasa:

JX. Turski, Xiążę Biskup Krakowski.

JP. Małachowski, Kanclerz W. Koronny, Minister Pieczęci do Interesów Wewnętrznych.

JP. Chreptowicz, Podkanclerzy W. Litewski, Minister ...

Pieczeci do Interesów Zagranicznych. JP. Potocki Marszałek W. Litewski jako Minister Policji. JP. Branicki Hetman W. Koronny jako Minister Wojsny. JP. Ostrowski Podskarbi Nadworny Koronny jako Minister Skarbu. JP. Malachowski Referendarz W. Koronny jako Marszałek Sejmowy. 2)0 Xiazé Jmosé Sapieha General Artyleryi Litewskiej jako Marszałek Konfederacji Litewskiej za oddzielnym na ten raz Prawem. IX. Wollowicz Referendarz W. Litewski Sekretarz Straży do Interesów Wewnętrznych. JP. Dzieduszycki Pisarz W. Litewski Sekretarz Gabinetu do Ekspedycji Spraw Zagranicznych. MIASTA NASZE KRÓLEWSKIE WOLNE W PAŃSTWACH RZECZYPOSPOLITEJ. PRAWO UCHWALONE DNIA 18. KWIEŃNIA 1791. I. o Miastach. 1. MIASTA wszystkie Królewskie w krajach Rzeczypospolitej za wolne uznajemy. 2. Obywatelów takowych Miast, jako ludzi wolnych, Ziemie w Miastach przez nich ofiadła, ich domy, włości i Territoria, gdzie jakie do których Miast prawnie teraz należa, własnością ich miasta Nasze Króla. dziedziczna być przyznajemy, co nie ma przeszkadzać zaczętem, a niedo konczonym sprawom. 3. Którym Miastom Przywileje Lokacyjne zaginęły, za dowiedzeniem ich byłości, My Król, Diplomata renovujemy z nadaniem Ziemi, jaka teraz nie wątpliwie posiadała, wydamy. 4. W których Miastach Królewskich Sejmiki Ziemiańskie są oznaczone, tym Przywileje Lokacyjne, jeżeli ich jeszcze nie miały, My Król, wydamy. 5. Gdyby dla szczęśliwego w którym miejscu położenia na

Pieczęci do Interesów Zagranicznych.

JP. Potocki, Marszałek W. Litewski, jako Minister Policji.

JP. Branicki, Hetman W. Koronny, jako Minister Wojsny.

JP. Ostrowski, Podskarbi Nadworny Koronny, jako Minister Skarbu.

JP. Malachowski, Referendarz W. Koronny, jako Marszałek Sejmowy.

Książę Jego Mość Sapieha, General Artyllerii Litewskiej, jako Marszałek Konfederacji Litewskiej, za oddzielnym na ten raz Prawem.

IX. Wollowicz, Referendarz W. Litewski, Sekretarz Straży do Interesów Wewnętrznych.

JP. Dzieduszycki, Pisarz W. Litewski, Sekretarz Gabinetu do Ekspedycji Spraw Zagranicznych.

MIASTA NASZE KRÓLEWSKIE WOLNE

W PAŃSTWACH RZECZYPOSPOLITEJ

Prawo uchwalone dnia 18. kwietnia 1791.

I. O Miastach.

Miasta wszystkie Królewskie w krajach Rzeczypospolitej za wolne uznajemy.

Obywatelów takowych Miast, jako ludzi wolnych, ziemie w Miastach przez nich osiadłe, ich domy, wsie i terytoria, gdzie jakie do których Miast prawnie teraz należą, własnością ich miast Naszych Króla dziedziczną być przyznajemy, co nie ma przeszkadzać zaczętem, a niedokończonym sprawom.

Którym Miastom Przywileje Lokacyjne zaginęły, za dowiedzeniem ich byłości, My Król, Dyplomata renovacji z nadaniem ziemi, jaką teraz niewątpliwie posiadają, wydamy.

W których Miastach Królewskich Sejmiki Ziemskie są oznaczone, tym Przywileje Lokacyjne, jeżeliby ich jeszcze nie miały, My Król, wydamy.

Gdyby dla szczęśliwego w którym miejscu położenia na ...

gruntach Królewskich osada ludzi wolnych dała siedlisku swemu przystoyną postać Miasta, w takowym zdarzeniu, My Król, tey osadzie Diploma erectionis Miasta nowego z nadaniem Ziemi, wydamy. 6. Wolno też będzie Dziedzicom na swoich gruntach Miasta z ludzi wolnych zakładać, albo i rolników wolnością nadać, iako też Miasta swe dziedziczne lokalnemi zrobić; takowe jednak osady nie będą mogły wchodzić w poczet Miast wolnych, tylko gdy Dziedzic instrumentem lokacyjnym nada im Ziemię dziedziczną, a na ten czas My Król, Diploma Confirmationis tego instrumentu za prośbą samego Dziedzica wydamy, i instrument Lokacyjny Dziedzica wpisać w teź Diploma rozkazemy. 7. Jako dla wszystkich Miast, jedno jest Prawo, tak Mieszczanin któregokolwiek Miasta równych Przywilejów z Prawa teraznieyszego używać będzie. 8. Wszyscy Obywatele Miasta, bądź Szlacheckiego, bądź Mieyskiego urodzenia ludzie, którzy chcą prowadzić handel na funty, łokcie &c. mający posessya w Miastach, albo gdy ich nabędzie, iakiegokolwiek są dostojenstwa, profesyi i kunsztu, Prawo Mieyskie przyjmować, i pod nim zoftawiać będą obowiązani. Innym zaś Szlachcie przyjmować Mieyskie wolno będzie. 9. Przyjęcie Prawa Mieyskiego czy nie się ma w następujący sposób: Każdy przyjmujący Mieyskie, stans w szczy przed Magistratem obecnie, lub przez Plenipotenta, uczyni oświadczenie w fo-

...gruntach Królewskich osada ludzi wolnych dała siedlisku swemu przystojną postać Miasta, w takowym zdarzeniu My Król tej osadzie Dyplomata erectionis Miasta nowego z nadaniem ziemi wydamy.

Wolno też będzie Dziedzicom na swoich gruntach Miasta z ludzi wolnych zakładać, albo i rolników wolnością nadać, jako też Miasta swe dziedziczne lokalnymi zrobić; takowe jednak osady nie będą mogły wchodzić w poczet Miast wolnych, tylko gdy Dziedzic instrumentem lokacyjnym nada im ziemię dziedziczną, a na ten czas My Król Dyploma Confirmationis tego instrumentu, za prośbą samego Dziedzica, wydamy, i instrument lokacyjny Dziedzica wpisać w te Dyplomata rozkazemy.

Jako dla wszystkich Miast jedno jest Prawo, tak Mieszczanin któregokolwiek Miasta równych Przywilejów z Prawa terazniejszego używać będzie.

Wszyscy Obywatele Miasta, bądź Szlacheckiego, bądź Miejskiego urodzenia ludzie, którzy chcą prowadzić handel na funty, łokcie etc., mający posesje w Miastach, albo gdy je nabędą, jakiegokolwiek są dostojenstwa, profesji i kunsztu, Prawo Miejskie przyjmować i pod nim zostawać będą obowiązani. Innym zaś Szlachcie przyjmować Miejskie wolno będzie.

Przyjęcie Prawa Miejskiego czynić się ma w następujący sposób: Każdy przyjmujący Miejskie, stawszy przed Magistratem obecnie albo przez Plenipotentą, uczyni oświadczenie w słowach...

wach następujących: " Ja NN. Najjaśniejszemu Królowi i Rzeczypospolitej wiernym będę, posłuszeństwo " Prawom i Ustawom Sejmowym zai2 0 najsłuszejszy biorę obowiązek,,Zwierzchności Miasta N w którym,,do Obywatelstwa przyłączony ie- 22,, stem, podległym być chce, i obo- wiazki wszelkie zachowam, co wszy- ,stko zaręczam tak za siebie, jako i,następców moich,, Po dopełnionym takowym oświadczeniu, ma być zapisany w K sieg Obywatelów Miasta. 10. Miasta odmawiać nie powinny przyjęcia do Obywatelstwa, i w K sieg Miejskiej zapisywania wszystkich uczciwych Cudzoziemców, tudzież Rzemie- ńników, wszelkich ludzi wolnych, i z Prawa nikomu nie podległych Chre- ńscian, a to bez żadnej opłaty. 11. Tak z urodzenia Szlachcie, jako i Obywatelom Stanu Miejskiego tym, którzy potem do zaszczytu Szlachectwa przypuszczonemi zostaną, przyjęcie obywatelstwa Miejskiego, w nim znay- dowanie się, fprawowanie Urzędów, prowadzenie wszelkiego Handlu, utrzy- mywanie iakichkolwiek bądź rękodzieł, nic bynajmniej odtąd szkodzić, ani uwłaczac nie będzie im samym, ani ich następcom w tymże zaszczycie Szla- chectwa, i prerogatyw do niego prawnie związanych. (12. Obieranie przez Obywatelów Miast własnego Magistratu, mianowi- cie Burmistrzów, Wójtów i wszelkich Urzędników, jako jest cecha wolności, tak przy teyże wolności Miasta zоста- wuis się. Niemniej będzie wolno tym- że Miastom czynić rozporządzenia, co do wew netrznych

...w słowach następujących:

„Ja NN. Najjaśniejszemu Królowi i Rzeczypospolitej wiernym będę, posłuszeństwo Prawom i Ustawom Sejmowym zai2 0 najsłuszejszy biorę obowiązek, Zwierzchności Miasta N., w którym do Obywatelstwa przyłączony jestem, podległym być chcę i obowiązkowi wszelkie zachowam; co wszystko zaręczam tak za siebie, jako i następców moich.”

Po dopełnionym takowym oświadczeniu, ma być zapisany w Księdze Obywatelów Miasta.

10. Miasta odmawiać nie powinny przyjęcia do Obywatelstwa i w Księgę Miejską zapisywania wszystkich uczciwych Cudzoziemców, tudzież Rzemieślników, wszelkich ludzi wolnych i z Prawa nikomu niepodległych Chrześcijan, a to bez żadnej opłaty.

11. Tak z urodzenia Szlachcie, jako i Obywatelom Stanu Miejskiego tym, którzy potem do zaszczytu Szlachectwa przypuszczonemi zostaną, przyjęcie obywatelstwa Miejskiego, w nim znajdowanie się, sprawowanie Urzędów, prowadzenie wszelkiego Handlu, utrzymywanie jakichkolwiek bądź rękodzieł, nic bynajmniej odtąd szkodzić ani uwłaczać nie będzie im samym ani ich następcom w tymże zaszczycie Szlachectwa i prerogatyw do niego prawem związanych.

12. Obieranie przez Obywatelów Miast własnego Magistratu, mianowicie Burmistrzów, Wójtów i wszelkich Urzędników, jako jest cechą wolności, tak przy tejże wolności Miasta zostawuje się. Niemniej będzie wolno tymże Miastom czynić rozporządzenia co do wewnętrznych...

porządków, i skutecznego dozierać; o czym Komisja Policji uwiadomić mają przez Raport. 13 Wszyscy zatem Obywatele Miast, Ktorzy są zapisani w Ksiegi Miejskiej, a mają dziedziczną posesję, mogą obierać, i być obieranymi do wszelkich Urzędów Miejskich większością zdań. Nikt jednak Urzędu Egzekucyjnego i Funkcji Ziemiańskiej z Urzędem i Funkcją Plenipotentą Miejskiego łączyć nie będzie mógł, pod nieważnością obydwóch; ani w randze Wojskowej w służbie aktualnej będący, Urzędnikiem Miejskim być nie może. II. o Prerogatywach Mieszczan. 1. Prawo Kardynalne *Neminem captivabimus, nisi iure victum* na osoby w Miastach osiadłe rozciągamy, wyjąwszy podstępnych Bankrutow. Kaucji dostatecznej za sobą u Sądu niestawiających i na gorącym uczynku złapanych. 2. Miasta, w których oznaczone są Sądy apelacyjne, przed każdym Sejmem Ordynaryjnym jednego Plenipotentą większością głosów wybierać będą z Obywatelów posesję dziedziczną w Miastach mających, zdatnych do posługi publicznej, *crimine non notatos*, pod procesem niebędących i urzędowaniem miejskim odbytych zaszczyconych, z wolnością wybierania tychże Plenipotentów i z innych Miast. Ci Plenipotenci na dzień Sejmu rozpoczynającego się do Miasta Sejmom przeznaczonego zjechać się mają, i dzieło elekcji swej Marszałkowi Sejmowemu oddadzą; na sesjach prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentów Miast...

...porządków i ich skutecznego dozierać; o czym Komisję Policji uwiadomić mają przez raport.

13. Wszyscy zatem Obywatele Miast, którzy są zapisani w Księdze Miejskiej, a mają dziedziczną posesję, mogą obierać i być obieranymi do wszelkich Urzędów Miejskich większością zdań. Nikt jednak Urzędu Egzekucyjnego i Funkcji Ziemiańskiej z Urzędem i Funkcją Plenipotentą Miejskiego łączyć nie będzie mógł, pod nieważnością obydwóch; ani w randze Wojskowej, w służbie aktualnej będący, Urzędnikiem Miejskim być nie może.

II. O prerogatywach mieszczan

1. Prawo kardynalne *Neminem captivabimus, nisi iure victum* na osoby w Miastach osiadłe rozciągamy, wyjąwszy podstępnych bankrutow, kaucji dostatecznej za sobą u sądu niestawiających i na gorącym uczynku złapanych.

2. Miasta, w których oznaczone są Sądy apelacyjne, przed każdym Sejmem Ordynaryjnym jednego Plenipotentą większością głosów wybierać będą z Obywatelów posesję dziedziczną w Miastach mających, zdatnych do posługi publicznej, *crimine non notatos*, pod procesem niebędących i urzędowaniem miejskim odbytych zaszczyconych, z wolnością wybierania tychże Plenipotentów i z innych Miast. Ci Plenipotenci na dzień Sejmu rozpoczynającego się do Miasta Sejmom przeznaczonego zjechać się mają i dzieło elekcji swej Marszałkowi Sejmowemu oddadzą; na sesjach prowincjonalnych wybierani będą z Plenipotentów Miast...

do Komisji Policyi, Skarbowey i Asesorii, i na tychże Sesyach wyznaczeni będą, którzy do której Komisji i Asesorii należeć mają. A lubo ci wszyscy podług oznaczenia w rzeczonych Komisjach, i Asesorii zasiadać będą mogli, jednak nie więcej w Komisji Skarbowey i Policyi, jak po dwóch, a w Asesorii po trzech z każdej Prowincyi zasiadać będzie. Ci Komisarze, i Assefforowie, w tychże Komisjach i Asessorii w obiektach tyczących się Miast, i handlowych, *vocem activam* mieć będą, w innych zaś okolicznościach *vocem consultivam* mieć mają. Jeżeli na dalej który z tych Plenipotentów, albo i wszyscy od Miast, które obierać Plenipotentów Prawo mają, potwierdzeni zostaną, mogą na drugie lat dwie zostać. A dla tych komisarzów i asesorów Pensya przy urządzeniu Tabelli expensy postanowimy, dla takiej jednak liczby, jaka do zasiadania w Komisjach i Asesorii jest oznaczona. 3. Aby zaś opieka Rządowa, i dla wszystkich Miast wymierzała w Żądaniach ich sprawiedliwość przyzwoitą, dozwalamy Miastom Naszym przez Asesorów, czyli Komisarzów Miejskich w Asesoriiach, Komisjach Skarbowych, i Policyi zasiadających, *desideria* Miast w Sejmie donosić; a ci, gdy tego potrzeba będzie i gdy zechcą, będą u Marszałka Sejmowego u Laski o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, i ci tłumaczyć się

...do Komisji Policji, Skarbowej i Asesorii; i na tychże sesjach wyznaczeni będą, którzy do której Komisji i Asesorii należeć mają. A lubo ci wszyscy, podług oznaczenia, w rzeczonych Komisjach i Asesorii zasiadać będą mogli, jednak nie więcej w Komisji Skarbowej i Policji jak po dwóch, a w Asesorii po trzech z każdej Prowincji zasiadać będzie. Ci Komisarze i Asesorowie w tychże Komisjach i Asesorii, w obiektach tyczących się Miast i handlowych, **vocem activam** mieć będą; w innych zaś okolicznościach **vocem consultivam** mieć mają.

Jeżeli na dalej który z tych Plenipotentów, albo i wszyscy od Miast, które obierać Plenipotentów prawo mają, potwierdzeni zostaną, mogą na drugie lat dwie zostać. A dla tych Komisarzów i Asesorów pensję, przy urządzeniu tabeli ekspensy, postanowimy; dla takiej jednak liczby, jaka do zasiadania w Komisjach i Asesorii jest oznaczona.

3. Aby zaś opieka rządowa dla wszystkich Miast wymierzała w żądaniach ich sprawiedliwość przyzwoitą, dozwalamy Miastom Naszym przez Asesorów, czyli Komisarzów Miejskich w Asesoriiach, Komisjach Skarbowych i Policji zasiadających, **desideria** Miast w Sejmie donosić; a ci, gdy tego potrzeba będzie i gdy zechcą, będą u Marszałka Sejmowego u Laski o głos prosić, i ten im zabroniony być nie może, i ci tłumaczyć się...

będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez Delegowanych od Kommissyow.) (2z2 30 4. Po odbytey dwuletniej wystudze publiczney, w zwyczaj wyrażonych Kommissyach, lub Assesforyi, ciz wybrani od Miast Plenipotenci, na następnym Sejmie zaraz nobilitowani być powinni bez opłaty Dyplomu Nobilitatis, jeżeli jeszcze Szlachta nie będzie. 5. Wolno odtąd iest, i będzie każdemu Mieszczaninowi Dobr Ziemi, iako i inney natury, Dziedzicznym Prawem nabywać, z zupełnym własności Prawem posiadać, i następnie swoim, iako prawym Dziedzicom one po sobie zostawiać, Dobrym sposobem Sukcesyi, albo, Jure Potioritatis posiadać, z którym Dobr, luboby byli Mieszczanami, w Sadzie Dobrym przyzwoitym odpowiadają obowiązani. 6. Który z Mieszczan kupi całkowitą Wiosnę, lub Miasteczko Prawem Dziedzicznym opłacając podatek iego Grosza Złoty 300. najpierw, na pierwszym Sejmie, jeżeli o to poda na piśmie prośbę swoią Marszałkowi Sejmowemu do Stanów, mocą teraźniejszego Prawa nobilitowany zostanie. 7. Procz tego, na każdym Sejmie 30. osób z Mieszczan Pofesly Dziedzicznych w Miastach mających, do zaszczytu Szlacheckiego przypuszczonych być mają; w czym najpierw szyn wzgląd zachowany zostane na dystyngwujących się w Wojsku, na zatrudnionych w Komisjach Porządkowych Cywilnych Wojskowych, na zakładających Rekonesansy, na prowadzących Handel z Prodyktami Kraiowych, a w tym, na

...będą zwyczajem dziś praktykowanym zabierania głosów przez delegowanych od Komisji.

4. Po odbyciu dwuletniej służby publicznej w wyżej wyrażonych Komisjach lub Asesorii, ci wybrani od Miast Plenipotenci, na następnym Sejmie, zaraz nobilitowani być powinni bez opłaty Dyplomu Nobilitacji, jeżeli jeszcze Szlachcą nie będą.

5. Wolno odtąd jest i będzie każdemu Mieszczaninowi Dóbr Ziemijskich, jako i innej natury, dziedzicznym prawem nabywać, z zupełnym prawem własności posiadać, i następnie swoim, jako prawnym Dziedzicom, one po sobie zostawiać; dobra sposobem sukcesji albo jure potioritatis posiadać; z których dóbr, luboby byli Mieszczanami, w Sądzie dobróm przyzwoitym odpowiadać są obowiązani.

6. Który z Mieszczan kupi całkowitą wieś lub miasteczko prawem dziedzicznym, opłacając podatek sto groszy złotych co najmniej, na najpierwszym Sejmie, jeżeli o to poda na piśmie prośbę swoją Marszałkowi Sejmowemu do Stanów, mocą teraźniejszego Prawa nobilitowany zostanie.

7. Prócz tego, na każdym Sejmie trzydzieści osób z Mieszczan, posesje dziedziczne w Miastach mających, do zaszczytu Szlacheckiego przypuszczonych być ma; w czym najpierwszy wzgląd zachowany zostanie na dystyngwujących się w Wojsku, na zasiadających w Komisjach Porządkowych Cywilno-Wojskowych, na zakładających Rękodzieła, na prowadzących Handel z Produktów Krajowych, a w tym na...

rekomendacye Postów Ziemijskich, i na rekomendacye Miast. 8. W całym Wojsku (procz Kawalerii, i Pulku, dla Obywatelów kondycji Miejskiej będzie odtąd wolny wstęp do dostęgiwania się Rang Officerów i ich stopniami. A który dofluzy się Rangi Sztabs Kapitana, lub Kapitana Chorągwi u Piechoty, a Rotmistrza w Pulku, mocą teraźniejszego Prawa Szlachcicem z Potomkami swemi w wszelkich do niego przywiązanych prerogatywach zostanie, i My Król Dyploma Nobilitatis takowym, z okazaniem Patentu, wydawać będzie my, od którego opłata stepła następować nie ma. 9. Wolno będzie odtąd Obywatelom kondycji Miejskiej w Kancellaryach, i Palestrach wszelkich Kommissyów Rządowych Dyhasteryów, Trybunałskich, i innych miasteczkich Sądów nabywać się, patronizować, i inne poślugi czynić, i na stopnie w tychże Kancellaryach znajdujące się podług zafrug i zdolności postępować; A który z tych dofluzy się stopnia Regenta Kancellarii w Dykasteriach Rządowych, na najpierwszym zaraz Sejmie Nobilitowanym być ma, i takowe Dyploma Nobilitatis bez opłaty, My Król wydawać będziemy. 10. W Duchownym Stanie Ofob kondycji Miejskiej będą mogli posiadać w Kollegiatach Prelatury, i Kanonice; w Katedrach zaś Kanonie Doktoralne; także wszelkie Beneficia Jecularia & regularia, włączając te fundusze, które szczególnie dla Ofob urodzenia Szlacheckiego są poczynione. 11. Do Kommissyów Porządkowych Cywilno-Wojskowych, Woiewodztw,

...rekomendacje Posłów Ziemskich oraz na rekomendacje Miast.

8. W całym Wojsku (prócz kawalerii narodowej i pułków, dla obywateli kondycji miejskiej) będzie odtąd wolny wstęp do dosługiwania się rang oficerskich stopniami. A który dosłuży się rangi sztabskapitana lub kapitana chorągwi u piechoty, a rotmistrza w pułku, mocą terazniejszego Prawa Szlachcicem z Potomkami swymi we wszelkich do niego przywiązanych prerogatywach zostanie; i My, Król, Dyplomaty Nobilitacji takowym, z okazaniem patentu, wydawać będziemy, od którego opłata stempla następować nie ma.

9. Wolno będzie odtąd Obywatelom kondycji miejskiej w Kancelariach i palestrach wszelkich Komisji Rządowych, Dyhasteriów, Trybunalskich i innych mniejszych Sądów znajdować się, patronizować i inne posługi czynić, oraz na stopnie w tychże Kancelariach znajdujące się, podług zasług i zdatności, postępować. A który z tych dosłuży się stopnia Regenta Kancelarii w Dyhasteriach Rządowych, na najpierwszym zaraz Sejmie nobilitowanym być ma; i takowe Dyplomaty Nobilitacji bez opłaty My, Król, wydawać będziemy.

10. W stanie duchownym osoby kondycji miejskiej będą mogły posiadać w kolegiatach prałatury i kanonie; w katedrach zaś kanonie doktorskie; także wszelkie beneficja świeckie i regularne, wyłączając te fundusze, które szczególnie dla osób urodzenia szlacheckiego są ustanowione.

11. Do Komisji Porządkowych Cywilno-Wojskowych Województw, ...

Ziem, Powiatów, dozwala się obierać komisarzów z Miast w obrebie Komisji leżących, po trzech do każdej Komisji, bądź z urodzenia Szlacheckiego, albo kondycji Miejskiej 4z5)0 Rkiey, byle w Mieście posesje Dziedziczne mających. 12. A Miasta nasze Gdańsk, i Toruń, gdy mieć będą prośby swe do Stanów, przez Sekretarza swego do Laski Sejmowej one podawać będą, albo sami przez Delegowanych, jeżeli zechcą, za danym od Laski głosem, który nie ma być odmówiony. 13. Kara na zmyslających posesje będzie naftępuigca: ktokolwiek za rewersem dalby komu Ziemska Dziedziczna posesja, tracić ją wiecznoscie będzie, i Sad temu przyzna własnosc zarewersowanej posesji, kto dowiedzie rewersu. Nawet choćby ten sam, kto za rewersem ma Posesję, dowiodł rewersowania, iemu wiecznoscie przyznana będzie. A takie sprawy Sad Ziemiński przecisza appellatione fadzić będzie. 14. Wszystkie dawniejsze Prawa i Ustawy terazniejszemu Prawu o Miastach przeciwne uchylamy, a terazniwsze ustanowienie o Miastach za Prawo Konstytucyjne stanowią. 4 (III. O Sprawiedliwosci dla Mieszczan. 1. Zostawiać Miasta przy właściwych sobie w granicach Miast Jurydykcyjach, też Miasta z Przedmieszciami z pod innych wszystkich Jurydykcyj, jakie są: Trybunalskie, Ziemińskie, Woiewodzinskie, Starościnskie, Zamkowe, prócz spraw niedokonczonych po Kommissjach do Trybunalów oddanych, wyimujemy, i wyłączamy. Jurydykcya Marszaskowska, iako tyl-

Ziem, Powiatów dozwala się obierać komisarzy z Miast w obrębie Komisji leżących, po trzech do każdej Komisji, bądź z urodzenia szlacheckiego, albo kondycji miejskiej, byle w Mieście posesje dziedziczne mających.

12. A Miasta nasze Gdańsk i Toruń, gdy mieć będą prośby swe do Stanów, przez Sekretarza swego do Laski Sejmowej one podawać będą, albo sami przez Delegowanych, jeżeli zechcą, za danym od Laski głosem, który nie ma być odmówiony.

13. Kara na zmyślających posesję będzie następująca: ktokolwiek za rewersem dałby komu ziemską dziedziczną posesję, tracić ją wieczyście będzie; i Sąd temu przyzna własność zarewersowanej posesji, kto dowiedzie rewersu. Nawet choćby ten sam, kto za rewersem ma posesję, dowiódł jej zarewersowania, jemu wieczyście przyznana będzie. A takie sprawy Sąd Ziemski *pracisa appellatione* sądzić będzie.

14. Wszystkie dawniejsze Prawa i Ustawy teraźniejszemu Prawu o Miastach przeciwne uchylamy, a teraźniejsze ustanowienie o Miastach za Prawo Konstytucyjne stanowimy.

III. O sprawiedliwości dla Mieszczan

1. Zostawując Miasta przy właściwych sobie, w granicach Miast, jurysdykcjach, te Miasta z Przedmieściami spod innych wszystkich jurysdykcji, jakimi są: Trybunałskie, Ziemiańskie, Wojewodzińskie, Starościńskie, Zamkowe — prócz spraw niedokończonych, po Komisjach do Trybunałów odesłanych — wyjmujemy i wyłączamy. Jurysdykcja Marszałkowska, jako tylko...

ko Miasta Rezydencyjonalnego Nas Króla tyczaca się, do opisów władzy teyże Juryzdykcyi właściwey, odsylamy. 2. Jurydyki Świeckie i Duchowne, tudzież drobne Miasteczka w obrębie lokalnym gruntów początkowie Miastom nadanych, potworzone, iak sa dotąd w posesji, co do samey tylko sądownosci i Policji znosimy, owszem też Jurydyki pod Juryzdykcyę Magistratow Miejskich poddaiemy; wszelkie zaś czynsze i dochody iakieykolwiek natury, dla właścicielow tychże gruntów Jurydyk ostrzegamy. 3. Gdzie iednak Miasta mają Wsie Dziedziczne Ziemskie, w sprawach) (2z7 9 tychże Wsiow, w Juryzdykcyach właściwych Possesfji, odpowiadać mają. 4. Wfzyscy Obywatele w Miescie posesje maiacy, i iakimkolwiek han- dlem. Rzemioflem bawiacy się, Juryzdykcyi Mieyskiej ulegać mają, i poda- tki rownie znosić, nieuważaiac na takie- kolwiek libertacye. 5. W kazdym Miescie Magistrat obra- ny Juryzdykcy Sadowa składać będzie. W tych Magistratach wszelkiego ro- dzaiu sprawy, iako in prima instantia sadić się mają sprawy nieprzenoszące 21: 300. lub w sprawie uczynkowej, w. ktorey trzy dui więzienia kara nasta- pi, w tychże Magistratach bez appel- lacyi dopuszczania, konczone być ma- ia ostatecznie. W wiekszych zaś spra- wach appellacya do Sadow wyzfzych appellacyinych dopuszczona być po- winna 6. Na takowe Sady Appellaeyne, na- Itepuiace Miasta wyznaczamy, miano- wicie w Prowincyi Malopolfkiej: Min- sta Krakow, Lublin, Luck, Zytomierz, Winnica, Kamieniec Podolfki, Drohi-

ko Miasta Rezydencyjonalnego Nas Króla tycząca się, do opisów władzy teyże jurysdykcyi właściwey, odsylamy.

2. Jurydyki Świeckie i Duchowne, tudzież drobne Miasteczka w obrębie lokalnym gruntów początkowie Miastom nadanych, potworzone, jak są dotąd w posesji, co do samej tylko sądowności i Policji znosimy, owszem też Jurydyki pod jurysdykcyę

Magistratów Miejskich poddajemy; wszelkie zaś czynsze i dochody jakiegokolwiek natury, dla właścicieli tychże gruntów Jurydyk ostrzegamy.

3. Gdzie jednak Miasta mają Wsie Dziedziczne Ziemskie, w sprawach tychże Wsiów, w jurysdykcjach właściwych Possessyi, odpowiadać mają.

4. Wszyscy Obywatele w Mieście posesye mający, i jakimkolwiek handlem, rzemiosłem bawiący się, jurysdykcyi Miejskiej ulegać mają, i podatki równo znosić, nieuwzględniając na jakiegokolwiek libertacye.

5. W każdym Mieście Magistrat obrany jurysdykcye sądową składać będzie. W tych Magistratach wszelkiego rodzaju sprawy, jako in prima instantia sędzić się mają; sprawy nieprzenoszące zł. 300, lub w sprawie uczynkowej, w której trzy dni więzienia kara nastąpi, w tychże Magistratach bez appellacyi dopuszczania, kończone być mają ostatecznie. W większych zaś sprawach appellacya do Sądów wyższych appellacyjnych dopuszczona być powinna.

6. Na takowe Sądy Appellacyjne, następujące Miasta wyznaczamy, mianowicie w Prowincyi Małopolskiej: Miasta Kraków, Lublin, Łuck, Żytomierz, Winnica, Kamieniec Podolski, Drohi...

cyn. W Prowincyi Wielkopolskiej: Miasta Poznań, Kalisz, Gniezno, Łęczyca, Warszawa, Sieradz, Płock. W Prowincyi Litewskiej: Miasta Wilno, Grodno, Kowno, Nowogródek, Mińsk, Brześć Litewski, Pińsk. Do Sadu Appellacyjnego w Krakowie oznaczonego, należy być Miasta w Województwie Krakowskim, Powiatach Sandomirskim, Wiślickim, i Chęcińskim leżące. Do Sadu Appellacyjnego w Lublinie oznaczonego, należy być Miasta w Województwie Lubelskim, Ziemi Siedleckiej, w Powiatach Radomskim, Ostrołęckim, i Ziemi Chełmskiej leżące. Do Sadu Appellacyjnego w Łucku oznaczonego, należy być Miasta Województwa Wołyńskiego i Bełzkiego. Do Sadu Appellacyjnego w Żytomierzu oznaczonego, należy być Miasta Województwa Kijowskiego. Do Sadu Appellacyjnego w Kamieńcu Podolskim oznaczonego, należy być Miasta Województwa Podolskiego. Do Sadu Appellacyjnego w Drohiczyźnie oznaczonego, należy być Miasta Województwa Podlaskiego. Do Sadu Appellacyjnego w Winnicy oznaczonego, należy być Miasta Województwa Braclawskiego. Do Sadu Appellacyjnego w Poznaniu oznaczonego, należy być Miasta Województwa Poznańskiego i Ziemi Wschowskiej. Do Sadu Appellacyjnego w Kaliszu oznaczonego, należy być Miasta Województwa Kaliskiego i Powiatu Konarskiego; a Powiatu Pyzdrskiego Miasta tej części, Która jest z tej strony rzeki Warty, do Kalisza należy być. Do Sadu Appellacyjnego w Gnieźnie oznaczonego, należy być Miasta

Drohiczyzn. W Prowincyi Wielkopolskiej: Miasta Poznań, Kalisz, Gniezno, Łęczyca, Warszawa, Sieradz, Płock. W Prowincyi Litewskiej: Miasta Wilno, Grodno, Kowno, Nowogródek, Mińsk, Brześć Litewski, Pińsk.

Do Sadu Appellacyjnego w Krakowie oznaczonego, należy być Miasta w Województwie Krakowskim, Powiatach Sandomirskim, Wiślickim i Chęcińskim leżące.

Do Sądu Appellacyjnego w Lublinie oznaczonego, należeć będą Miasta w Województwie Lubelskim, Ziemi Stężyckiej, w Powiatach Radomskim, Opoczyńskim i Ziemi Chełmskiej leżące.

Do Sądu Appellacyjnego w Łucku oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Wołyńskiego i Bełzkiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Żytomierzu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Kijowskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Kamieńcu Podolskim oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Podolskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Drohiczynie oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Podlaskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Winnicy oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Braclawskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Poznaniu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Poznańskiego i Ziemi Wschowskiej.

Do Sądu Appellacyjnego w Kaliszu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Kaliskiego i Powiatu Konińskiego; a Powiatu Pyzdrowskiego Miasta tej części, która jest z tej strony rzeki Warty, do Kalisza należeć mają.

Do Sądu Appellacyjnego w Gnieźnie oznaczonego, należeć będą Miasta ...

Województwa Gnieznientkiego, Powiatu Keyńskiego i Powiatu Pyzdrowskiego ta część, która jest z strony Warty od Gniezna. Do Sądu Appellacyjnego w Sieradzu oznaczonego, należy będą Miasta Województwa Sieradzkiego, Ziemi Wieluńskiej. Do Sądu Appellacyjnego w Warszawie oznaczonego, należy będą Miasta Księstwa Mazowieckiego, i Województwa Rawskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Łeczycy oznaczonego, Miasta Województwa Łeczyckiego, Brzeskiego Kujawskiego, i Inowrocławskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Płocku oznaczonego, należy będą Miasta Województwa Płockiego, Ziemi Zawskrzeskiej, i Ziemi Dobrzyńskiej. Do Sądów Appellacyjnych w Miastach Prowincyi Wielkiego Księstwa Litewskiego oznaczonych, jako to: do Sądu Appellacyjnego w Mieście Wilnie, należy będą Miasta Województwa Wileńskiego, Powiatów Oszmiańskiego, (230 9 Lidzkiego, Wilkomirskiego, Braclawskiego, Województwa Trockiego i Powiatu Trockiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Grodnie, należy będą Miasta Powiatów Grodzkiego, Wolkowskiego, i Mereckiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Kownie, należy będą Miasta Księstwa Zmudzkiego, Powiatów Kowińskiego, Prenskiego, i Upitskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Nowogrodu, należy będą Miasta Województwa Nowogrodzkiego, i Powiatów Slonimskiego, i Sluczońskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Brzesku Litt: Miasta Województwa Brzeskiego Litt: i Powiatu Kobryńskiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Pinsku, należy będą Miasta Powiatów Pńskiego, Pisko-Zarzeczego, Mozyrskiego, i Rzeczyckiego. Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Minsku, należy będą

Województwa Gnieźnieńskiego, Powiatu Kcyńskiego i Powiatu Pyzdrowskiego ta część, która jest z strony Warty od Gniezna.

Do Sądu Appellacyjnego w Sieradzu oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Sieradzkiego, Ziemi Wieluńskiej.

Do Sądu Appellacyjnego w Warszawie oznaczonego, należeć będą Miasta Księstwa Mazowieckiego i Województwa Rawskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Łęczycy oznaczonego, Miasta Województwa Łęczyckiego, Brzeskiego Kujawskiego i Inowrocławskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Płocku oznaczonego, należeć będą Miasta Województwa Płockiego, Ziemi Zawkrzyńskiej i Ziemi Dobrzyńskiej.

Do Sądów Appellacyjnych w Miastach Prowincyi Wielkiego Księstwa Litewskiego oznaczonych, jako to: do Sądu Appellacyjnego w Mieście Wilnie, należeć będą Miasta Województwa Wileńskiego, Powiatów Oszmiańskiego, Lidzkiego, Wilkomirskiego, Brasławskiego, Województwa Trockiego i Powiatu Trockiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Grodnie, należeć będą Miasta Powiatów Grodzieńskiego, Wołkowyskiego i Mereckiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Kownie, należeć będą Miasta Księstwa Żmudzkiego, Powiatów Kowieńskiego, Przeńskiego i Upitskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Nowogrodku, należeć będą Miasta Województwa Nowogrodzkiego i Powiatów Słonimskiego i Słuckiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Brześciu Litt.: Miasta Województwa Brzeskiego Litt. i Powiatu Kobryńskiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Pińsku, należeć będą Miasta Powiatów Pińskiego, Pińsko-Zarzeczno, Mozyrskiego i Rzeczyckiego.

Do Sądu Appellacyjnego w Mieście Mińsku, należeć będą Miasta ...

Miasta Woiewodztwa Minskiego, Poloćkiego, Witebskiego, i Powiatu Orszanfskiego. 7. W tych Miastach Appel lacylnych obierani beda co lat dwie po ofób 5. z Szlachty i nie Szlachty, Mieszczan posesje maiacych, nawet ofób Ma gistratowych z Miast tychze, albo i 2z31)0 Miast innych tego wydziafu, które do których Sadow Appellacylnych sa oñ znaczone. A te Osoby wybrane skla dæc beda Sad apelacyjny z tym wa runkiem, iż ofoby Magistratowe i Lawnicze, do Sadu Appellacylnego wybrane, poki [prawowaæc beda Urzad apelacyjny, nie mają zafiadaæ i fa dziæ w Sadach prime Instantie Magi stratow, z których sa obrani. 8. Te Sady fadziæc beda Sprawy z Appel lacyi Magistratow, których walor prze chodzi g00. ZHI., lub kara 3. dni wie zienia, a nie przewyzfza waloru 3000, ZI: lub kary trzy tygodni wiezienia, a to ostatecznie, bez dopufzczenia Appellacyi. We wszystkich zas Spra wach wiekszego waloru, niz o 3000. ZH: i kary niz 3. tygodnie wiezienia, Ap pellacya iak dotad z Magistratow pri me Instantu, ne iuz do Sadow Ap pellacylnych Miast, ale do Sadow Na szych Zadwornych, tak w Koronie, iako w W. X. Litt: dopufzczann mieæ chcemy, podlug ninieszyszey Ustawy. 9. Spraw Kryminalnych Magistraty fadziæc nie beda mogly, ale ie odsylaæc mają prosto do Sadow Appellacylnych, które tez Sprawy Kryminalne

Miasta Województwa Mińskiego, Połockiego, Witebskiego i Powiatu Orszańskiego.

7. W tych Miastach Appellacyjnych obierani będą co lat dwie po osób 5, z Szlachty i nie Szlachty, Mieszczan posesje mających, nawet osób Magistratowych z Miast tychże, albo i z Miast innych tego wydziału, które do których Sądów Appellacyjnych są oznaczone. A te Osoby wybrane składać będą Sąd apelacyjny z tym warunkiem, iż osoby Magistratowe i Ławnicze, do Sądu Appellacyjnego wybrane, póki sprawować będą Urząd apelacyjny, nie mają zasiadać i sądzić w Sądach primae instantiae Magistratów, z których są obrani.

8. Te Sady sądzić będą sprawy z Appellacyi Magistratów, których walor przechodzi zł. 300, lub kara 3 dni więzienia, a nie przewyższa waloru 3000 zł., lub kary trzech tygodni więzienia, a to ostatecznie, bez dopuszczenia Appellacyi. We wszystkich zaś sprawach większego waloru niż o 3000 zł. i kary niż 3 tygodnie więzienia, Appellacya jak dotąd z Magistratów primae Instantu, nie już do Sądów Appellacyjnych Miast, ale do Sądów Naszych Zadwornych, tak w Koronie, jako i w W. X. Litt., dopuszczona mieć chcemy, podług niniejszej Ustawy.

9. Spraw Kryminalnych Magistraty sądzić nie będą mogły, ale je odsyłać mają prosto do Sądów Appellacyjnych, które też Sprawy Kryminalne...

sadziæ9 0 moc mają z tym ostrzeżeniem, Ze na wiezienie czasowe osadzony Krymina tista, ulegac Exekucyi Dekretu będzie. Gdy zaś na wieczne wiezienie, lub na śmierć zostanie osadzony, tenze Sad apelacyjny wywoody obwiniaince, i Dekret przeszele Sadowi asesorskie mu. Jezeli Sad asesorski uzna De tret Sadu Appellacylnego na wiezie nie wieczne, lub śmierć, winowayce wskazuiaacy za ffuszny, dopiero ten Dekret exekwowany zostanie. Oraz przy Sadach Zadwornych Sprawy o zle sprawowanie Urzedow Mieyskich, iako tez o dochody z Miast Possesso row, i wszystkie inne Prawami Rzpltey wyznaczone, zachowuiemy. 10. Miasta, Ze podlegaæc beda Kom missyi Policyi w rzeczach wewnetrzne go Rządu i dochodow ogolnych

Miejskich, ostrzegamy. Hafe- URZĄDZENIE WEWNĘTRZNE MIAST WOLNYCH RZECZYPOSPOLITEY W KORONIE I W WIELKIM XIESTWIE LITEWSKIM. PRAWO UCHWAŁONE DNIA 24. CZERWCA 1791. I. Skład Ludu Miejskiego. 1. Lud Miejski każdego Miasta wolnego składać się będzie z tych Mieszkańców Miasta, którzy przyjęli Prawo Miejskie, i zapisani są w Księdze Mieszczan. 2. Ta Księga ma być dwójaka: jedna dla samych Possessyonatów, druga dla niepossessyonatów. 3. Księga Mieszczan Possessyonatów ma być uformowana na wzór Ksiąg Ziemiańskich, w którą zapisani być mają wszyscy dziedzice, ich synowie letni, bracia niedzielni, zastawnicy i dożywotnicy Chrzęścianie, którzy w przeciągu trzech miesięcy od daty nabycia posesji,

sądzić moc mają z tym ostrzeżeniem, że na więzienie czasowe osadzony kryminalista, ulegać exekucyi Dekretu będzie. Gdy zaś na wieczne więzienie lub na śmierć zostanie osadzony, tenże Sąd apelacyjny wywoływać będzie i Dekret przesyłać Sądowi asesorskiemu. Jeżeli Sąd asesorski uzna Dekret Sądu Appellacyjnego na więzienie wieczne lub śmierć winowajcę wskazujący za słuszny, dopiero ten Dekret wykonywany zostanie. Oraz przy Sądach Zadwornych sprawy o złe sprawowanie Urzędów Miejskich, jako też o dochody z Miast Possessorów, i wszystkie inne Prawami Rzępltey wyznaczone, zachowujemy.

10. Miasta, że podlegać będą Kommissyi Policji w rzeczach wewnętrznego Rządu i dochodów ogólnych Miejskich, ostrzegamy.

URZĄDZENIE WEWNĘTRZNE MIAST WOLNYCH RZECZYPOSPOLITEY W KORONIE I W WIELKIM XIESTWIE LITEWSKIM.

PRAWO UCHWAŁONE DNIA 24. CZERWCA 1791.

I. Skład Ludu Miejskiego.

1. Lud Miejski każdego Miasta wolnego składać się będzie z tych Mieszkańców Miasta, którzy przyjęli Prawo Miejskie i zapisani są w Księdze Mieszczan.

2. Ta Księga ma być dwójaka: jedna dla samych Possessyonatów, druga dla niepossessyonatów.

3. Księga Mieszczan Possessyonatów ma być uformowana na wzór Ksiąg Ziemiańskich, w którą zapisani być mają wszyscy dziedzice, ich synowie letni, bracia niedzielni, zastawnicy i dożywotnicy Chrzęścianie, którzy w przeciągu trzech miesięcy od daty nabycia posesji,

Prawo Miejskie przyjmować. 1. w te Księgi wpisać się obowiązani będą; tudzież przychodnie z Zagranicy, przynoszący z sobą Warsztat, lub Kapitały; a którzyby z Possessyonatów nie wpisał się w Księgi Possessyonatów Miejskich, ten prerogatyw tymże Obywatelom służących używać nie będzie; Jurydykcyi jednak Miejskiej z posesji, podług Prawa podlegać ma. 4. Księga Mieszczan niepossessyonatów zamykać w formie powinna każdego Mieszkańca Miasta bawiącego się w nim handlem, rzemiosłem, lub iakakolwiek mieyscowa Profesya, albo służba Miejska publiczna. Do tych Ksiąg sami tylko ludzie wolni, z

Prawa nikomu niepodlegli wpisywani być mają. g. Rozległość Miasta rozumieć się ma do ostatniego domu, kończącego Przedmieście, lub ulicę, w całym okręgu. II. Zgromadzenia Ludu Miejskiego. 1. Lud Miejski zgromadzać się będzie na Ratuszu, w czasach niżej przepisanych; a gdyby nie było Ratusza, lub go jaki zniszczył przypadek; wtedy Magistrat oznaczy miejsce przyzwoite na zgromadzenia Ludu, dopóki nie stanie Ratusz. 2. Każdy z Ludu Miejskiego, równych Praw i swobód wolności używać będzie, lecz na zgromadzeniach ci tylko miejsce i głos mieć będą, którzy w Księdze Possessionatów zapisani zostaną. 3. Ci jednak posesjonaci miejsca i głosu mieć nie będą: 1. Którzy nie skończyli lat 18. wieku swego. 2. Którzy oddali pod rozbiór

Prawo Miejskie przyjąć i w tę Księgę wpisać się obowiązani będą; tudzież przychodnie z Zagranicy, przynoszący z sobą Warsztaty lub Kapitały; a któryby z Possessionatów nie wpisał się w Księgę Possessionatów Miejskich, ten prerogatyw tymże Obywatelom służących używać nie będzie; jurysdykcji jednak Miejskiej z posesyi, podług Prawa podlegać ma.

4. Księga Mieszczan niepossessionatów zamykać w sobie powinna każdego Mieszkańca Miasta bawiącego się w nim handlem, rzemiosłem lub jakąkolwiek miejscową Profesją albo służbą Miejską publiczną. Do tych Ksiąg sami tylko ludzie wolni, z Prawa nikomu niepodlegli wpisywani być mają. Rozległość Miasta rozumieć się ma do ostatniego domu, kończącego Przedmieście lub ulicę, w całym okręgu.

II. Zgromadzenia Ludu Miejskiego.

1. Lud Miejski zgromadzać się będzie na Ratuszu, w czasach niżej przepisanych; a gdyby nie było Ratusza lub go jaki zniszczył przypadek, wtedy Magistrat oznaczy miejsce przyzwoite na zgromadzenia Ludu, dopóki nie stanie Ratusz.

2. Każdy z Ludu Miejskiego równych Praw i swobód wolności używać będzie, lecz na zgromadzeniach ci tylko miejsce i głos mieć będą, którzy w Księdze Possessionatów zapisani zostaną.

3. Ci jednak posesjonaci miejsca i głosu mieć nie będą: 1. Którzy nie skończyli lat 18 wieku swego. 2. Którzy oddali pod rozbiór

wierzycielom swój majątek. 3. Którzy są pod Kondemnata. 4. Którzy są, w aktualnej służbie Wojskowej. 4. Miasta od kilkudziesięciu, aż do stu. Kilkadziesiąt Possessionatów ma mieć, skąd będzie tylko jedno Zgromadzenie. Ma mieć zaś od 600 aż do 1000. Possessionatów, dzielić się będzie na dwa Zgromadzenia; od 1000. aż do 1500. dzielić się będzie na trzy Zgromadzenia, i tak dalej powiększać się nowa liczba Possessionatów, rozdzielać się będzie na więcej Zgromadzeń, tak dalece: Żeby w jednym Zgromadzeniu nie było więcej niż 300. ani więcej niż sto. kilkadziesiąt posesjonatów. 5. Każda część Miasta składająca osobne Zgromadzenie, nazywać się będzie Cyrkułem, i znaczyć w ogóle Miast wszystkich tyle, ile znaczy jedno. w szczególności Miasto Cyrkułów niemać, względem zaś ogółu tego Miasta, którego jest częścią, znaczyć będzie część jego nieoddzielna, jedno cało składająca. 6. Każdy Cyrkuć, oraz Miasto, mająć tylko jedno Zgromadzenie, dzielić się będzie na Dozory. A każdy dozór nie może mieć mniej niż 100. ani więcej, niż 200. Possessionatów. ★ III. Zgromadzenia i Elekcye. Pierwszym celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach, są Elekcye, jedno Miejskie, drugie Łasztowe. IV. Zgromadzenia i Elekcye Iliejskie. 1. Elekcye Miejskie będą dwoma, jedno Elekcye Miejskie szczególne: a te odprawiać się będą

wierzycielom swój majątek.

3. Którzy są pod Kondemnatą lub Crimine notati.

4. Którzy są w aktualnej służbie Wojskowej.

4. Miasta od kilkudziesięciu aż do 500 kilkudziesięciu Possessyonatów mające, składać będą tylko jedno Zgromadzenie. Mające zaś od 600 aż do 1000 Possessyonatów, dzielić się będą na dwa Zgromadzenia; od 1000 aż do 1500 dzielić się będą na trzy Zgromadzenia, i tak dalej powiększając się nowa liczba po 500 Possessyonatów, rozdzielać się będą na więcej Zgromadzeń, tak dalece: żeby w jednym Zgromadzeniu nie było mniej nad 300 ani więcej nad 500 kilkudziesięciu posesyonatów.

5. Każda część Miasta składająca osobne Zgromadzenie, nazywać się będzie Cyrkułem, i znaczyć w ogóle Miast wszystkich tyle, ile znaczy jedno; w szczególności Miasto Cyrkułów nie mające, względem zaś ogółu tego Miasta, którego jest częścią, znaczyć będzie część jego nieoddzielną, jedno ciało składającą.

6. Każdy Cyrkuł, oraz Miasto mające tylko jedno Zgromadzenie, dzielić się będzie na Dozory. A każdy dozór nie może mieć mniej nad 100 ani więcej nad 200 Possessyonatów.

III. Zgromadzenia i Elekcye.

Pierwszym celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach są Elekcye, jedno Miejscowe, drugie Wydziałowe.

IV. Zgromadzenia i Elekcye Miejscowe.

1. Elekcye Miejscowe będą dwojakie, jedne Elekcye Miejscowe szczególne: a te odprawiać się będą

w Miastach niemających Cyckufow, oraz w każdym Cyrkule Miejskim; drugie Elekcye Miejscowe ogólne; a te być nie mogą, tylko w Miastach, które leżą na Cyrkuly. 2. Na Elekcye Miejscowe szczególne w Mieście nie ma być w Cyrkufow, Obywateli w Miejskiej Xied ze Possessyonatów zapisani zgromadzać się i wybierać będą. 1. Jednego Dyrektora i czterech Asfefforow do porządku Zgromadzenia na czas Elekcji. 2. Jednego Wójta i czterech Radnych do Magistru. 3.

Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Miejskiego.) (238 10 4. Czterech Ławników. 5. Jednego Kassjera. 6. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe w liczbie niżej przepisanej. Na Elekcyje Miejskowe szczególne W Miastach podzielonych na Cirkuly, kazdego Cirkulu z osobna Obywatele w Miejskiej Księdze posesjonatów zapisać się i zbierać będą u siebie 1. Jednego Dyrektora i czterech Assessorów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi. 2. Jednego Wójta i sześciu Ławników. 3. Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Miejskiego Cirkularnego. 4. Piętnastu Gminnych, a to jedynie tylko na następujące Zgromadzenie Miejskowe ogólne. 5. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe, w liczbie niżej przepisanej. 4. Na Elekcyje Miejskowe ogólne w Miastach, które się dzielą na Cirkuly, Gminni obrani w Cirkulach, zgromadzać się będą

w Miastach niemających Cirkulów, oraz w każdym Cirkule Miejskim; drugie Elekcyje Miejskowe ogólne; a te być nie mogą, tylko w Miastach, które się dzielą na Cirkuly.

2. Na Elekcyje Miejskowe szczególne w Mieście niemającym Cirkulów, Obywatele w Miejskiej Księdze Possessyonatów zapisani zgromadzać się i wybierać będą:

3. Jednego Dyrektora i czterech Assessorów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi.

4. Jednego Wójta i czterech Radnych do Magistratu.

5. Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Miejskiego.

6. Czterech Ławników.

7. Jednego Kassjera.

8. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe w liczbie niżej przepisanej.

Na Elekcyje Miejskowe szczególne w Miastach podzielonych na Cirkuly, każdego Cirkulu z osobna Obywatele w Miejskiej Księdze posesjonatów zapisani zgromadzać się i zbierać będą u siebie:

1. Jednego Dyrektora i czterech Assessorów do porządku Zgromadzenia na czas Elekcyi.

2. Jednego Wójta i sześciu Ławników.

3. Jednego Burmistrza i czterech Sędziów do Sądu Miejskiego Cirkularnego.

4. Piętnastu Gminnych, a to jedynie tylko na następujące Zgromadzenie Miejskowe ogólne.

5. Nakoniec Deputatów na Zgromadzenie Wydziałowe w liczbie niżej przepisanej.

6. Na Elekcyje Miejskowe ogólne w Miastach, które się dzielą na Cyrkuły, Gminni obrani w Cyrkułach, zgromadzać się będą.

do głównego w Mieście Ratusza, i obiorą: 1. Dyrektora i czterech Assessorów, do porządku Zgromadzenia Twego na czas Elekcyi, a to z pośród siebie. 2. Jednego Prezydenta i jednego Vice-Prezydenta. 3. Radnych do Magistratu w liczbie jaką przypadnie, licząc po trzech, względem każdego Cyrkułu, w Miastach mających najwyżej trzy Cyrkuły; po dwóch zaś w Miastach, które mają więcej jak trzy Cyrkuły. 4. Jednego Kassjera. 5. Wszystkie Elekcyje Miejskowe szczególne, odprawiać się będą co dwa lata w dniu 7 Kwietnia; Elekcyje zaś Miejskowe ogólne, co dwa lata w dniu 14. Kwietnia; do czego Rokiem Normalnym będzie Rok Sejmowy Ordynaryjny. V. Zgromadzenia i Elekcyje Wydziałowe. 1. Zgromadzenie Wydziałowe składać się będzie z Deputatów obranych na Elekcyjach szczególnych Miast Cyrkułów niemających, oraz Cyrkułów Miejskich. 2. Na tych Zgromadzeniach Wydziałowych Miasto niemające 100. posesjonatów, będzie mieć tylko jednego Deputata; Miasto mające od 100. aż do 300. posesjonatów, mieć będzie 0 dwóch Deputatów; Miasto, lub Cyrkuł, mające od 300. aż do 600. Possessjonatów, mieć będzie trzech Deputatów. 3. Gdyby Które Miasto do tej wielkości przyszło, żeby więcej niż 9. składało Cyrkułów; tedy za przybyciem 10go Cyrkułu, straci po jednym Deputacie z każdego Cyrkułu; za przyby-

do głównego w Mieście Ratusza, i obiorą:

1. Dyrektora i czterech Assessorów, do porządku Zgromadzenia Twego na czas Elekcyi, a to z pośród siebie.

2. Jednego Prezydenta i jednego Vice-Prezydenta.

3. Radnych do Magistratu w liczbie jaką przypadnie, licząc po trzech, względem każdego Cyrkułu, w Miastach mających najwyżej trzy Cyrkuły; po dwóch zaś w Miastach, które mają więcej jak trzy Cyrkuły.

4. Jednego Kassjera.

5. Wszystkie Elekcyje Miejskowe szczególne odprawiać się będą co dwa lata w dniu 7 Kwietnia; Elekcyje zaś Miejskowe ogólne, co dwa lata w dniu 14 Kwietnia; do czego Rokiem Normalnym będzie Rok Sejmowy Ordynaryjny.

V. Zgromadzenia i Elekcyje Wydziałowe.

1. Zgromadzenie Wydziałowe składać się będzie z Deputatów obranych na Elekcyjach szczególnych Miast Cyrkułów niemających, oraz Cyrkułów Miejskich.

2. Na tych Zgromadzeniach Wydziałowych Miasto niemające 100 posesjonatów, będzie mieć tylko jednego Deputata; Miasto mające od 100 aż do 300 posesjonatów, mieć będzie dwóch Deputatów; Miasto lub Cyrkul, mające od 300 aż do 600 Possesjonatów, mieć będzie trzech Deputatów.

3. Gdyby które Miasto do tej wielkości przyszło, żeby więcej nad 9 składało Cyrkulów; tedy za przybyciem 10-go Cyrkulu, straci po jednym Deputacie z każdego Cyrkulu; za przyby-

ciem 11-go Cyrkulu, straci po dwóch Deputatów; po czym, choćby więcej Cyrkulów przybywało; każdy z nich nie może mieć więcej, jak jednego Deputata. 4. Takowi Deputaci od Miast i Cyrkulów, swego respective Wydziału, zbierać się będą na Główny Ratusz Miasta, za Miasto apelacyjne temuz Wydziałowi Prawem oznaczonego. 5. Tak Zgromadzeni Deputaci obierać będą: 1. Dyrektora i 4. Assessorów, do porządku Zgromadzenia Wydziałowego, z pomiędzy siebie. 2. Jednego Plenipotentą Wydziałowego na Sejm. 3. Pięciu Sędziów Appellacyjnych, i tyleż Zastępców tychże. 4. Tyle Komisarzy Miast do Kommissyów Wojewódzkich lub Powiatowych, ile jest tychże Kommissyów w obrębie jednego Wydziału, wybierając po trzech komisarzy do każdej Kommissyi, z Miast w obrębie Kommissyi leżących. 6. Elekcyje wydziałowe odprawiać się będą co dwa lata w dniu dziewiątym Maja w Roku Sejmowym ordynaryjnym. VI. Prawidła powszechne wszystkim Egromaczeniom i Elekcyom. i Każda Elekcyja odprawin się ma w dzień wyznaczony, z mocy Prawa tego, za uderzeniem w Dzwon Ratuszny, o godzinie osmej ranney. 2. Na każdym Zgromadzeniu przed obraniem Dyrektora i asesorów, do porządku Zgromadzenia, zagaiać i przyzywać będzie pierwszy z porządku Urzędnik Miejski przytomny, jeżeli sam Kandydatem nie jest. 3. Na każdym Zgromadzeniu Wydziałowym Deputatów, a Miejscowym

ciem 11-go Cyrkulu, straci po dwóch Deputatów; po czym, choćby więcej Cyrkulów przybywało, każdy z nich nie może mieć więcej, jak jednego Deputata.

4. Takowi Deputaci od Miast i Cyrkulów swego respective Wydziału, zbierać się będą na Główny Ratusz Miasta, za Miasto apelacyjne temuz Wydziałowi Prawem oznaczonego.

5. Tak zgromadzeni Deputaci obierać będą:

1. Dyrektora i czterech Assessorów, do porządku Zgromadzenia Wydziałowego, z pomiędzy siebie.

2. Jednego Plenipotentą Wydziałowego na Sejm.

3. Pięciu Sędziów Appellacyjnych, i tyleż Zastępców tychże.

4. Tyle Komisarzy Miast do Kommissyów Wojewódzkich lub Powiatowych, ile jest tychże Kommissyów w obrębie jednego Wydziału, wybierając po trzech Komisarzy do każdej Kommissyi, z Miast w obrębie Kommissyi leżących.

5. Elekcyje Wydziałowe odprawiać się będą co dwa lata w dniu dziewiątym Maja, w Roku Sejmowym Ordynaryjnym.

VI. Prawidła powszechne wszystkim Zgromadzeniom i Elekcyom.

1. Każda Elekcya odprawiać się ma w dzień wyznaczony, z mocy Prawa tego, za uderzeniem w dzwon Ratuszny, o godzinie ósmej rannej.
2. Na każdym Zgromadzeniu, przed obraniem Dyrektora i Assessorów do porządku Zgromadzenia, zagajając i przyzdownać będzie pierwszy z porządku Urzędnik Miejski przytomny, jeżeli sam Kandydatem nie jest.
3. Na każdym Zgromadzeniu Wydziałowym Deputatów, a Miejscowym—

ogólnym Gminnych, zagajając i przyzdownać będzie pierwszy Deputat, lub)(242 5 Gminny, tego Miasta, lub Cyrkułu, w którego Ratuszu odprawiać się będzie to Zgromadzenie. 4. Zagajający Zgromadzenie, zacznie Sesję od przeczytania Prawa tego: Po czym jeżeli Zgromadzenie będzie Wydziałowe, albo Miejscowe ogólne, wtedy każdy Deputat na Zgromadzeniu Wydziałowym, a każdy Gminny na Zgromadzeniu Miejscowym ogólnym, złożą za u Prezydującego dowody Elekcji swojej. Dalej czytany będzie rejestr Kandydatów, którzy podawać się powinni na piśmie w Kancellarii swego Miasta, Cyrkułu, lub Wydziału, albo też przed zagajającym; Deputaci Kandydatami być nie mogą, aż po skończonej tej funkcji. 5. Gdyby kto żądał któremu z składających Zgromadzenie, albo z Kandydatów, że activitatem mieć nie może; na ten czas q. najpierwsze z porządku Zgromadzenia Osoby, zasiądą z Prezydującym, i te zarzuty przez kreski sekretne rozwiążą. 6. Potym Zgromadzenie wybierze Dyrektora i Assessorów, sposobem do Elekcji Marszałka i Assessorów Sejmikowych Ziemiańskich przepisany; Kandydatami zaś będą do wyboru na Dyrektora i Assessorów ci z Possessionatów, którzy się do tego za Kandydatów podadzą; obrani Dyrektor i Assessorowie przysięgą na Zgromadzeniu wykonać. 7. Po czym Dyrektor z Assessorami przystąpi do Elekcji, tym porządkiem, jaki jest w Artykułach o Elekcjach przepisany, i one albo jednomyślnością, albo większością wotów

ogólnym Gminnych, zagajając i przyzdownać będzie pierwszy Deputat, lub Gminny, tego Miasta lub Cyrkułu, w którego Ratuszu odprawiać się będzie to Zgromadzenie.

4. Zagajający Zgromadzenie zacznie Sesię od przeczytania Prawa tego; po czym, jeżeli Zgromadzenie będzie Wydziałowe albo Miejscowe ogólne, wtedy każdy Deputat na Zgromadzeniu Wydziałowym, a każdy Gminny na Zgromadzeniu Miejscowym ogólnym, złożą u Prezydującego dowody Elekcji swojej. Dalej czytany będzie rejestr Kandydatów, którzy podawać się powinni na piśmie w Kancellarii swego Miasta, Cyrkułu lub Wydziału, albo też przed zagajającym; Deputaci Kandydatami być nie mogą, aż po skończonej tej funkcji.

5. Gdyby kto żądał któremu z składających Zgromadzenie albo z Kandydatów, że activitatem mieć nie może; na ten czas cztery najpierwsze z porządku Zgromadzenia Osoby zasiądą z Prezydującym i te zarzuty przez kreski sekretne rozwiążą.

6. Potym Zgromadzenie wybierze Dyrektora i Assessorów sposobem do Elekcji Marszałka i Assessorów Sejmikowych Ziemiańskich przepisany; Kandydatami zaś będą do wyboru na Dyrektora i Assessorów ci z Possessionatów, którzy się do tego za Kandydatów podadzą; obrani Dyrektor i Assessorowie przysięgą na Zgromadzeniu wykonać.

7. Po czym Dyrektor z Assessorami przystąpi do Elekcji, tym porządkiem, jaki jest w Artykułach o Elekcjach przepisany, i one albo jednomyślnością, albo większością wotów—

sekretnych tak, jaka jest dla Elekcji Urzędów Ziemiańskich przepisana, skutecznie. Wzywając do tych wotów Possessionatów Księgi, Ulicami, Gminnych Cyrkulami, Deputatów Miastami. Paritas wotów rozwiązana będzie także sposobem Ziemiańskim. 8. Zastępcy Sedziów Appellacyjnych nie będą przez osobne wybieranie Elekcji, tylko w ten czas, gdy

ciz Urzędnicy wszyscy jednomyślnością wybrani zostaną; kiedy zaś wybór ich pójdzie przez wota sekretne; w ten czas, którzy przy wotowaniu na tychże Urzędników, najwięcej po nich mieć będą wotów: ci ogłoszeni będą ich Zastępcami. 22 (9. Co do nieustępowania wotów, aktykowania dzieła Elekcyi i rejestru wotujących, przysięgi obranych, nieważności dzieła Zgromadzenia, i kar za nie: Prawo o Sejmikach Ziemiańskich, będzie dla Miast wzorem. 10 Rozwiązanie żądanej nieważności Elekcyi Plenipotentów na Sejm, Gminnych i Deputatów, należeć będzie do Rugów Zgromadzeń, do których wyflani będą; Rozwiązanie zaś żądanej nieważności Elekcyi Osobom Magistrat składającym, i Sędziom Appellacyjnym, należeć będzie prosto do Asesorii respective Prowincyi. 11. Przestępstwa całej Dzieła Elekcyi niszczące, podług opisu Seymikow Ziemiańskich, należeć będą prosto do Sądów Asesorii, respective Prowincyi, inne zaś mniejsze przestępstwa, po dług tegoż Prawa należeć mają do Sądu Appellacyjnego Wydziałowego, z Appellacyą do Asesorii, respective Prowincyi. 12. Zgromadzenie Miejscowe fczce ogólne, po obraniu Deputatów na Zgromadzenie

sekretnych taka, jaka jest dla Elekcyi Urzędów Ziemiańskich przepisana, uskuteczni.

Wzywając do tych wotów Possessionatów z Księgi Ulicami, Gminnych Cyrkułami, Deputatów Miastami. Paritas wotów rozwiązana będzie także sposobem Ziemiańskim.

8. Zastępcy Sędziów Appellacyjnych nie będą przez osobne obierani Elekcyje, tylko w ten czas, gdy ciż Urzędnicy wszyscy jednomyślnością wybrani zostaną; kiedy zaś wybór ich pójdzie przez wota sekretne, w ten czas, którzy przy wotowaniu na tychże Urzędników najwięcej po nich mieć będą wotów, ci ogłoszeni będą ich Zastępcami.

9. Co do nieustępowania wotów, aktykowania dzieła Elekcyi i rejestru wotujących, przysięgi obranych, nieważności dzieła Zgromadzenia i kar za nie: Prawo o Sejmikach Ziemiańskich będzie dla Miast wzorem.

10. Rozwiązanie żądanej nieważności Elekcyi Plenipotentów na Sejm, Gminnych i Deputatów, należeć będzie do Rugów Zgromadzeń, do których wysłani będą; rozwiązanie zaś żądanej nieważności Elekcyi Osobom Magistrat składającym i Sędziom Appellacyjnym, należeć będzie prosto do Asesorii respective Prowincyi.

11. Przestępstwa całej dzieła Elekcyi niszczące, podług opisu Seymików Ziemiańskich, należeć będą prosto do Sądów Asesorii respective Prowincyi; inne zaś mniejsze przestępstwa, podług tegoż Prawa, należeć mają do Sądu Appellacyjnego Wydziałowego, z Appellacyą do Asesorii respective Prowincyi.

12. Zgromadzenie Miejscowe szczególne, po obraniu Deputatów na Zgromadzenie—

Wydziały, powierzy im Defideria fwoie do przelozenia na (Zgromadzeniu wydziałowym, na którym ułożone będą ogólne cafege Wydziału Desideria dla Plenipotentów na Sejm. VII. Drugim celem Zgromadzenia Ludu Mieyskiego, będą Uchwały. 1. Ile razy znna Magistrat potrzebe jakiej nowej w Mieście kładki, do niesie o tym Komisji Policyi; a skoro ta Komisja uzna propozycyą Magistratu, za zgodną z Prawem lub potrzeba publiczna; Magistrat poda te Propozycyą do uchwały Ludu Mieyskiego następującym sposobem: w Miastach niemających Cyrkułów, zwoła wszystkich Obywateli w Księdze Mieyskiej posesjonatów zapisanych, którzy zgromadziwszy się na Ratusz, wiekszością wotów głosnych podaną prozycyą decydować będą, pod prezydencyą pierwszego z Magistratu; w Miastach zaś podzielonych na Cyrkuły. Magistrat przesła propozycyą Urzędowi każdego Cyrkułu, przez który zwołani Obywatele, w Księdze Posessionatów zapisani, obiora na Ratusz)(246 z szu swego Cyrkułu do tego iedynie przypadku Gminnych, w liczbie, iako wyżej; a ci Gminni zebrani na Ratusz ogólnego Zgromadzenia Miasta, wiekszością wotów głosnych podaną przez Magistrat propozycyą decydować będą: W obydwóch przypadkach Prezydenci w Magistracie, paritatem rozwiąże. 2. Składki wszelkie, bądź w pieniędżach, bądź w robociznach uchwalane będą, tak na posesjonatów, iako i niepossessionatów z Miasta użytkujących, nikogo niewylaczając, i nieuwzględniając

Wydziałowe, powierzy im Desideria swoje do przełożenia na Zgromadzeniu Wydziałowym, na którym ułożone będą ogólne całego Wydziału Desideria dla Plenipotentów na Sejm.

VII. Drugim celem Zgromadzeń Ludu Miejskiego będą Uchwały.

1. Ileć raz uzna Magistrat potrzebę jakiej nowej w Mieście składki, doniesie o tym Komisji Policyi; a skoro też Komisja uzna propozycję Magistratu za zgodną z Prawem lub potrzebą publiczną, Magistrat poda tę propozycję do uchwały Ludu Miejskiego następującym sposobem:

w Miastach niemających Cyrkułów, zwoła wszystkich Obywateli w Księdze Miejskiej Possessionatów zapisanych, którzy zgromadziwszy się na Ratuszu, większością wotów głośnych podaną propozycję decydować będą, pod prezydencją pierwszego z Magistratu;

w Miastach zaś podzielonych na Cyrkuły, Magistrat prześle propozycję Urzędowi każdego Cyrkułu, przez który zwołani Obywatele, w Księdze Possessionatów zapisani, obiorą na Ratuszu swego Cyrkułu do tego jedynie przypadku Gminnych, w liczbie jako wyżej; a ci Gminni, zebrani na Ratuszu ogólnego Zgromadzenia Miasta, większością wotów głośnych podaną przez Magistrat propozycję decydować będą.

W obydwóch przypadkach Prezydujący w Magistracie paritatem rozwiąże.

2. Składki wszelkie, bądź w pieniądzech, bądź w robociznach, uchwalane będą tak na Possessionatów, jako i na Niepossessionatów z Miasta użytkujących, nikogo nie wyłączając i nie uważając... Zaigc

na iakiekolwiek Libertacye, Pra^u wem Sejmu teraznieyfszego nie zawa^u rowane. VIII. Relacye Plenipotentoiw na Sejm iuybra^u nych, i Deputatow d0 Egromadzenia Myoziatowego. Trzecim celem Zgromadzen Ludu W Miastach i Wydziałach, iest wyflucha^u nie Relacyi. 1. Plenipotenci Seymowi, na pier^u wszym Zgromadzeniu Wydzialoy ym, no skonczoney swey sunkcyi, uczynia Relacya z czynow swych w Scymie. 2. Deputaci na Zgromadzenie Wy^u dziafowe wyflani, po odbyty m Zgro^u madzeniu doniosa na plerwszym Zgro^u madzeniu swego Miasta, lub Cyrku fu, o Osobach wybranych na Plenipotentow Sejmowych, i Sedziow Appellacyi^u nych; tudziez o ulozonych w Zgroma^u dzeniu Wydzialowym Dezyderyach na Sejm. IX. Ogólne Praiwiõta iuxglõdem Urzpõõw Mieyskich. 1. posesjonat w Miećcie w Księdze posesjonatów wpisany, obrany być moze na Urzednika w tymze Mieście: W Miastach podzielonych na Cyrkuły, posesjonat w którymkolwiek Cyrku^u le, moze być obrany w kazdym Cyr^u kule za Urzednika. posesjonat w którymkolwiek z Miast do iednego wydzialu nalezacych, moze być obra^u ny za Urzednika tegoz Wydzialu. 2. Nie mogą bydẽ obrani ci Posses^u syonaci. 1. Ktõrzy nie skouczyli lat 23. wieku swego. 2. Ktõrzy oddali pod rozbiór Wierzycielom fwõy mają tek. 3. Ktõrzy sa pod Kondemnata, lub Crimine notati. 4. Ci, ktõrzyby nie umieli czytaẽ i pisac. Ta kondy^u cya ma być zachowana w lat szesẽ od daty pierwszy

na jakiegokolwiek libertacje, Prawem Sejmu terazniejszego nie zastrzeżone.

VIII. Relacje Plenipotentów na Sejm wybranych i Deputatów do Zgromadzenia Wydziałowego.

Trzecim celem Zgromadzeń Ludu w Miastach i Wydziałach jest wysłuchanie relacji.

1. Plenipotenci sejmowi, na pierwszym Zgromadzeniu Wydziałowym, po skończonej swej funkcji, uczynią relację z czynów swych w Sejmie.

2. Deputaci na Zgromadzenie Wydziałowe wysłani, po odbytych Zgromadzeniach, doniosą na pierwszym Zgromadzeniu swego Miasta lub Cyркуlu o osobach wybranych na Plenipotentów Sejmowych i Sędziów Appellacyjnych, tudzież o ułożonych w Zgromadzeniu Wydziałowym Dezyderiach na Sejm.

IX. Ogólne prawidła względem Urzędów Miejskich.

1. Possessionat w Mieście, w Księdze Possessionatów wpisany, obrany być może na Urzędnika w tymże Mieście; w Miastach podzielonych na Cyркуły, Possessionat w którymkolwiek Cyркуle może być obrany w każdym Cyркуle za Urzędnika. Possessionat w którymkolwiek z Miast do jednego Wydziału należących, może być obrany za Urzędnika tegoż Wydziału.

2. Nie mogą być obrani ci Possessionaci:

- 1) którzy nie skończyli lat dwudziestu trzech wieku swego;
- 2) którzy oddali pod rozbiór wierzycielom swój majątek;
- 3) którzy są pod kondemnata lub crimine notati;
- 4) ci, którzy by nie umieli czytać i pisać.

Ta kondycja ma być zachowana w lat sześć od daty pierwszej...

Elekcyi, z mocy Prawa terazniejszego. 5. Którzyby byli na jakim Urzędzie Sadowniczym, lub Exekucyjnym Ziemianskim, albo w aktualnej służbie Wojskowej. 3. Nie mogą być obrani do składu jednego Urzędu: 1. Ojciec i Syn. 2. Tesé i Zięć. 3. Dwa Bracia rodzeni. 4. Po odbytych Elekcyi Radnych, Prezydent i Vice-Prezydent Magistratu; w Miastach na Cyркуły podzielonych, obierani będą z Radnych na te same Elekcyi nowo wybranych. 5. Nie może być Radnym, Wójt, Burmistrzem, Plenipotentem na Sejm. Sędzią Appellacyjnym i Zastępcą onego; tudzież Kommissarzem Woiewódzkim, lub

Powiatowym, kto nie był na Miejskim, lub Ziemianskim Urzędzie od Elekcyi zależnym. 6. Wszystkie Urzędy Wydziałowe i Miejskie Miejscowe, wyjąwszy Gminnych i Deputatów, będą dwuletnie; przez nową jednak Elekcyą każdy z tych Urzędników na nowo obrany być może; obrani zaś zrzekać się Urzędów swoich, ani ustępować nie mogą. 7. Urzędnicy Miejscy w Żadnym Sadzie Suspensy brać nie mogą, a w przypadku potrzeby nakazu któremu z nich wykonania przyfiegi, po dopełnienie tej, wszelkie Jurysdykcyje odrywać go będą do miejsca, gdzie Urząd odbywa. 8. Wszelkie Akta i Dekreta Urzędów Miejskich, językiem Narodowym pisane będą. 9. Miare zapłaty wszystkich Urzędów Miejskich, Magistrat ułoży, i do approbaty Kommissyi Policyi poda. X. Skład, obowiązki i Władza Urzędów

Elekcyi, z mocy Prawa teraźniejszego.

5. Którzy by byli na jakim Urzędzie Sądowniczym lub Egzekucyjnym Ziemiańskim, albo w aktualnej służbie Wojskowej.

6. Nie mogą być obrani do składu jednego Urzędu:

1) Ojciec i Syn;

2) Teść i Zięć;

3) Dwaj Bracia rodzeni.

4. Po odbytej Elekcyi Radnych, Prezydent i Vice-Prezydent Magistratu; w Miastach na Cyrkuły podzielonych, obierani będą z Radnych na tejsze Elekcyi nowo wybranych.

5. Nie może być Radnym, Wójtem, Burmistrzem, Plenipotentem na Sejm, Sędzią Appellacyjnym i Zastępcą onegoż, tudzież Komisarzem Wojewódzkim lub Powiatowym, kto nie był na Miejskim lub Ziemiańskim Urzędzie od Elekcyi zależnym.

6. Wszystkie Urzędy Wydziałowe i Miejskie miejscowe, wyjąwszy Gminnych i Deputatów, będą dwuletnie; przez nową jednak Elekcyję każdy z tych Urzędników na nowo obrany być może; obrani zaś zrzekać się Urzędów swoich ani ustępować nie mogą.

7. Urzędnicy Miejscy w żadnym Sądzie suspensy brać nie mogą, a w przypadku potrzeby nakazu któremu z nich wykonania przysięgi, po dopełnieniu teje, wszelkie Jurysdykcje odsyłać go będą do miejsca, gdzie Urząd odbywa.

8. Wszelkie Akta i Dekreta Urzędów Miejskich językiem Narodowym pisane będą.

9. Miary zapłaty wszystkich Urzędów Miejskich Magistrat ułoży i do approbaty Komisji Policji poda.

X. Skład, obowiązki i Władza Urzędów ...

w Miastach niemających Cyrkutow. 1. Magistrat składać się będzie z Wójty i czterech Radnych, w komplecie najmniej trzech Osób. 2° Pisarza Magistratowego, sam Magistrat przez wota sekretne wybierze; (250 obowiązkiem Pisarza będzie: 1. Zasiadać w Magistracie cum voce consultiva. 2. Utrzymywać Akta, Suscepte i Pieczęć Magistratu. 3. Mieć zwierzchni dozór nad Kancellaryą i Kancellarzami; obowiązki zaś Kancellaryi Miejskiej generalnej przy Magistracie, Assessorya w Ordynacji osobnej przepisze. 3. Magistrat wybierze jednego Syndyka, tymże samym sposobem, co i Pifarza; obowiązkiem Syndyka będzie, czynić wszędzie w Imieniu Miasta, a to, ze zlecenia Magistratu; inne fczące ogólne obowiązki Syndyka Assessorya przepisze. 4. Wójt, a w jego nieprzytomności, pierwszy z porządku Radny, przezydować ma. 5. Większość zdan decyzya Magistratu stanowić będzie, kreski sekretne iść nie mogą; Sentencyonarz będzie zaswiadczał zdanie większości przeciwne; równość zdan, przytomny Prezydenty rozwiązywać ma. 6. Pieczęć Magistratu będzie Herb Miasta. 251

7. Magistrat ciągle odbywać się będzie, dopóki nowo wybrane Osoby na miejscu jego nie zafiądą. 8. Magistratu, jako najwyższego w Mieście Urzędu, następujące będą obowiązki: 1. Przestrzegać całosci Praw Miasta i jego Funduszy. 2. Wyznaczać Opiekunów i Kuratorów sierotom i wdowom, oraz nie dofeznych za uznaniem Sadu, a od wyznaczonych, fprawy

w Miastach niemających Cyrkułów.

1. Magistrat składać się będzie z Wójty i czterech Radnych, w komplecie najmniej trzech osób.

2°. Pisarza Magistratowego sam Magistrat przez wota sekretne wybierze; obowiązkiem Pisarza będzie:

1. Zasiadać w Magistracie cum voce consultiva;

2. Utrzymywać Akta, Suscepte i Pieczęć Magistratu;

3. Mieć zwierzchni dozór nad Kancellaryą i Kancellarzami; obowiązki zaś Kancellaryi Miejskiej generalnej przy Magistracie, Assessorya w Ordynacji osobnej przepisze.

3) Magistrat wybierze jednego Syndyka, tymże samym sposobem, co i Pisarza; obowiązkiem Syndyka będzie czynić wszędzie w Imieniu Miasta, a to ze zlecenia Magistratu; inne szczególne obowiązki Syndyka Assesorya przepisać.

4) Wójt, a w jego nieprzytomności pierwszy z porządku Radny, przydować ma.

5) Większość zdań decyzję Magistratu stanowić będzie; kreski sekretne iść nie mogą: Sentencyonarz będzie zaświadczał zdanie większości przeciwne; równość zdań przytomny Prezydujący rozwiązywać ma.

6) Pieczęcią Magistratu będzie Herb Miasta.

7) Magistrat ciągle odbywać się będzie, dopóki nowo wybrane Osoby na miejsce jego nie zasiądą.

8) Magistratu, jako najwyższego w Mieście Urzędu, następujące będą obowiązki:

1. Przestrzegać całości Praw Miasta i jego Funduszków;

2. Wyznaczać Opiekunów i Kuratorów sierotom i wdowom, oraz niedołącznym za uznaniem Sądu, a od wyznaczonych sprawę...

odbierać. 3. Mieć bacność na podupadłych, niedźnych i kaleków. 4. Rozkładać Podatki przez Sejm postanowione, i składki przez Lud uchwalone. 5. Układać Propozycje do dezyderatów i uchwał Ludu Miejskiego 6. Zwolywać Zgromadzenia Miejskie do Elekcji i Uchwał. 7. Imieniem swoim czynić w sprawach publicznych Miejskich, i w sprawach fero. 8. Utrzymywać Milicyę Miejską. 9. Dawać i legalizować zaświadczenia, które Zadane będą, za Graucie. 10. Zawiadywać kassą Miejską i frzedz oncy całości. 11. Mieć ogólny dozór nad Miejskimi więzieniami, Magazynami, Szpitalami i publicznymi domami. 12. Dozierać Twoich powinności podług Prawa dopełnić. 13. Rapporta wszelkie od Miejskich Urzędów odbierać, i od siebie Zwierzchnościom, do których nalezec będzie, Rapporta przysyłać. 14. Tań belle liczby Officyalistów, stąg w Mieście, i Milicyi, oraz onych zapłaty, układać, i te do potwierdzenia Kommissy Policyi podawać. 9. Magistrat mieć będzie władzę wskazywania winy na nieposłusznych rozkazom swoim, Miejskich Urzędników Policyinych, i Ekonomicznych; tudzież na Officyalistów swoich. który, gdyby się przez Magistrat uciano nemi być fadzili; będą się mogli udać przez Memoryal do Komisji Policyi: co jednak nie ma zastanawiać posłuszeństwa rozkazom i wyrokom Magistratu. 10. Magistrat nie będzie miał władzy Sadowey, tylko jedynie w przypadku zgwałcenia bezpieczeństwa Osób i Officyalistów Magistratowych,

odbierać.

3. Mieć bacność na podupadłych, niedźnych i kaleków.

4. Rozkładać podatki przez Sejm postanowione i składki przez Lud uchwalone.
 5. Układać propozycje do dezyderiów i uchwał Ludu Miejskiego.
 6. Zwoływać Zgromadzenia Miejskie do Elekcji i Uchwał.
 7. Imieniem swoim czynić w sprawach publicznych Miejskich, i w sprawach sierot.
 8. Utrzymywać Milicję Miejską.
 9. Dawać i legalizować zaświadczenia, które żądane będą za granicę.
 10. Zawiadywać kasą Miejską i strzec onej całości.
 11. Mieć ogólny dozór nad Miejskimi więzieniami, Magazynami, Szpitalami i publicznymi domami.
 12. Dozierać swoich powinności podług Prawa dopełniania.
 13. Raporta wszelkie od Miejskich Urzędów odbierać, i od siebie Zwierzchnościom, do których należeć będzie, raporta przesyłać.
 14. Tabele liczby Officyalistów, sług w Mieście i Milicji, oraz onych zapłaty, układać i te do potwierdzenia Kommissji Policyi podawać.
9. Magistrat mieć będzie władzę wskazywania winy na nieposłusznych rozkazom swoim Miejskich Urzędników Policyjnych i Ekonomicznych, tudzież na Officyalistów swoich; którzy, gdyby się przez Magistrat uciśnionymi być sądzili, będą się mogli udać przez Memoryał do Kommissji Policyi: co jednak nie ma zastanawiać posłuszeństwa rozkazom i wyrokom Magistratu.
10. Magistrat nie będzie miał władzy Sądowej, tylko jedynie w przypadku zgwałcenia bezpieczeństwa Osób i Officyalistów Magistratowych,

w miejscu ich Urzędowania; a od takowego wyroku Magistratowego wolno będzie stroń nie appellować do Assefforyi. 11. Do szczególnej władzy i obowiązków Prezydenta w Magistracie, należeć będzie: 1. Zwoływać Magistrat na Sessje extraordinaryne. 2. Podpisywać (sygnować) decyzje i ekspedycje Magistratu, Mieć Zwierzchność nad Milicją Miejską. 4. Roskazywać provisoriale Miejskim Policyjnym, Urzędnikom, Officyalistom i sługom w nagłych zdarzeniach, nim zwoła Magistrat, którzy, gdyby rozkazów Prezydenta posłuchali nie byli, podpadac będą winie, równie, jak nieposłuszni Magistratowi. 5. Tenże w Magistracie Prezydent, będzie mógł również godzić i fadzić ostatecznie wszelkie w Mieście sprawy potoczne, których wartość nie przebiegałaby złotych 12, na rzecz strony ukrzywdzonej. Decyzje zaś, tak ugodzonych i odsadzonych spraw, w Protokół na to jedynie słuszy zapisywane być mają; wrośfadenie zaś większych spraw, pod żadnym poćzorem wdawac się nie ma. XI. 1. Sad Miejski Miejskowy składnć się będzie z jednego Burmistrza i czterech Sedziów; Burmistrz przyduwac i równoś kresek rozwiazywać będzie, a jego nieprzytomnoś, pierwszy z poćzradku Sedzia zastapi. Sad ten ciagle odbywać się będzie w komplecie trzech Osob najmniej: 254 10 wfzelkie decyzje jego beda zawszc w wotach glosnych, a to dla ufprawiedliwienia się Sentencyonarzem. 3. W tym Sadzie wfzelkiego rodzaju

w miejscu ich Urzędowania; a od takowego wyroku Magistratowego wolno będzie stronie apelować do Asessorii.

11. Do szczególnej władzy i obowiązku Prezydującego w Magistracie należeć będzie:

1. Zwoływać Magistrat na sesye extraordinayjne.
2. Podpisywać decyzye i ekspedycye Magistratu.
3. Mieć zwierzchność nad Milicyą Miejską.
4. Rozkazywać provisoryjnie Miejskim Policyjnym Urzędnikom, Officyalistom i sługom w nagłych zdarzeniach, nim zwoła Magistrat; którzy, gdyby rozkazom Prezydującego posłusznymi nie byli, podpadać będą winie, równie jak nieposłuszni Magistratowi.
5. Tenże w Magistracie Prezydujący będzie mógł słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w Mieście sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50, a kara złotych 12, na rzecz strony ukrzywdzonej. Decyzye zaś tak ugodzonych i osądzonych spraw w Protokole na to jedynie służącym zapisywane być mają; w rozsądzanie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem, wdawać się nie ma.

XI.

1. Sąd Miejski Miejskowy składać się będzie z jednego Burmistrza i czterech Sędziów; Burmistrz prezydować i równość kresek rozwiązywać będzie, a w jego nieprzytomności pierwszy z porządku Sędzia go zastąpi.

2. Sąd ten ciągle odbywać się będzie w komplecie trzech osób najmniej; wszelkie decyzye jego będą zawsze w wotach głośnych, a to dla usprawiedliwienia się Sentencyonarzem.

3. W tym Sądzie wszelkiego rodzaju

sprawy, iako in prima Instantia, fadzić się mają ostatecznie, i bez dopuszczenia appellacyi, nieprzenoszące złotych 300. lub w sprawie uczynkowej, w. której trzy dni więziona kara nastąpi; w wickizych zaś sprawach appellacya do Sadu Appellacyjnego Wydziałowego dopuizczona być powinna. 4. Ve wszystkich sprawach wiek szego waloru, niz o 3000 złotych, i kary, niż trzy tygodnie więzienia, Appelacya od Sadu tego primæ Instantiæ, nie iuz do Sadu Appellacyjnego, ale do Asesorii dopuszczona być ma, spraw zaś kryminalnych Sad ten nie będzie mógł sadzić, ale ie odsyłać po winien do Sadu Appellacyjnego. 5. W sprawach, w których ostateczne rozsądzanie do Komisji Policyi należy, appellacya do teyze Kommiffyi, podlug Prawa, dopuszczac będzie. 6 Tenze Sad będzie mógł fadzić o zgwałcenie bezpieczeństwa Ofób Sado wych, w miejscu ich Juryzdykcyi. 285)(7. Wszystkie sprawy w tym Sadzie ndbywać się beda przez Memoryaly i odpowiedzi na pifmie, oraz indagacye przyfiezne, iesliby rzecz nie była objaśniona dowodan; a gdyby strony ko niecznie potrzebowały ustnych ex plikacyi; w takich naypierwey Sad fáme strouy przytomne zapyta, i do zgody naklaniać będzie: a gdy onych nie zgo dzi, i dokładuieyszych potrzebować be dzie explikacyi; w ten czas dopiero strony przez swoich Plenipotentów ex plikować sie beda. 8. Sad Mieyscowy przybierze sobie, i obowiaze Przwliega, iednego

sprawy, jako in prima instantia, sędzić się mają ostatecznie i bez dopuszczenia apelacyi, nieprzenoszące złotych 300, lub w sprawie uczynkowej, w której kara trzech dni więzienia nastąpi; w większych zaś sprawach apelacya do Sądu Appellacyjnego Wydziałowego dopuszczona być powinna.

4. We wszystkich sprawach większego waloru niż 3000 złotych, i kary większej niż trzy tygodnie więzienia, apelacya od Sądu tego primae instantiae, nie już do Sądu Appellacyjnego, ale do Asessorii dopuszczona być ma; spraw zaś kryminalnych Sąd ten nie będzie mógł sędzić, ale je odsyłać powinien do Sądu Appellacyjnego.

5. W sprawach, w których ostateczne rozsądzenie do Komisji Policji należy, apelacya do tejże Komisji, według Prawa, dopuszczona będzie.

6. Tenże Sąd będzie mógł sędzić o zgwałceniu bezpieczeństwa Osób Sądowych, w miejscu ich jurysdykcji.

7. Wszystkie sprawy w tym Sądzie odbywać się będą przez memoriały i odpowiedzi na piśmie, oraz indagacye przysiężne, jeśliby rzecz nie była objaśniona dowodami; a gdyby strony koniecznie potrzebowały ustnych eksplikacyi, w takich razach najpierwej Sąd same strony przytomne zapyta i do zgody nakłaniać będzie; a gdy ich nie pogodzi, i dokładniejszych potrzebować będzie eksplikacyi, wtedy dopiero strony przez swoich plenipotentów eksplikować się będą.

8. Sąd Miejscowy przybierze sobie i obowiązze przysięgą jednego

Pifarza, Instygatora i Woznych; obowinżkiem zaś Pifarza będzie: 1. Zafiadać w Saⁿⁱ dzie cum voce consultiva. 2. Pifać Deⁿⁱ kreta i rezolucye Sadowe. 3. Utrzy mywać Akta, Suscepte i pieczęć. 4. Mieć zwierzchni dozór nad Kancellarya. 9. Pisarz i Instygator zmieniani nie beua, chyba za postapieniem, odstapieniem, lub wyrokiem Sadowym. 10. Obszerniejszym prawidłem dla tego Sadu będzie Ordynacya, która Asⁿⁱ sesforya, stosownie do tego Prawa, przepisze. 256 XII. 5(1. Lawnikow obowiazkiem będzie: 1. z wyznaczenia Sadu odprawiac Sady zazdowe, podług regul przez Sad im przepisanych. 2. Exekwować Dekreta i Processa Sadowe. 3. Podawac Introⁿⁱ missye. 4. Expedyować Wizye, spisyⁿⁱ wać Inwentarze i działy, assystować według Prawa, do Testamentow, i odⁿⁱ bierać Tranzakcyje od tych, ktorzy dla flabosci zdrowia, osobiscie przy Aktach stawac nie mogą. 2. Obszerniejszym Prawidłem dla Urzedu tego będzie Ordynacya, Ktora mu Assessorya przepisze. XIII. 1. Kassjera obowiazkiem będzie: I. Przyimować do kassy generalney Mieyⁿⁱ skiey dochody publiczne Miasta. 2. Wydawac z kassy pieniadze, a to nieⁿⁱ inaczej, tylko za wyrazna Magistratu dyspozycya na pisinie. 3. Mieć bliski dozór całosci kassy Mieyskiey, od której klucz ieden przy nim, drugi przy Preⁿⁱ zyduiacym, trzeci przy pierw szym z porzadku Radnym, być powinien. 4. Utrzymy wae porzadnie i dokładnie Xieⁿⁱ 257) O gi przychodów i wydatkow teyze kassy. 5. Oudawać

Pisarza, Instygatora i Woźnych; obowiązkiem zaś Pisarza będzie:

1. Zasiadać w Sądzie cum voce consultiva.
 2. Pisać dekreta i rezolucye sądowe.
 3. Utrzymywać akta, suscepta i pieczęć.
 4. Mieć zwierzchni dozór nad kancelaryą.
9. Pisarz i Instygator zmieniani nie będą, chyba za postąpieniem, odstąpieniem lub wyrokiem sądowym.
10. Obszerniejszym prawidłem dla tego Sądu będzie Ordynacya, którą Asessorya, stosownie do tego Prawa, przepisze.

XII.

1. Ławników obowiązkiem będzie:

1. Z wyznaczenia Sądu odprawiać sądy zjazdowe, według reguł przez Sąd im przepisanych.
2. Egzekwować dekreta i processa sądowe.
3. Podawać intromissye.
4. Ekspedycyować wizye, spisywać inwentarze i działy, asystować według Prawa przy testamentach, i odbierać tranzakcye od tych, którzy dla słabości zdrowia osobiście przy aktach stawać nie mogą.

2. Obszerniejszym prawidłem dla Urzędu tego będzie Ordynacya, którą mu Asessorya przepisze.

XIII.

1. Kasyera obowiązkiem będzie:

1. Przyjmować do kassy generalnej miejskiej dochody publiczne Miasta.

2. Wydawać z kassy pieniądze, a to nie inaczej, tylko za wyraźną dyspozycją Magistratu na piśmie.

3. Mieć bliski dozór całości kassy miejskiej, od której klucz jeden przy nim, drugi przy Prezydującym, trzeci przy pierwszym z porządku Radnym być powinien.

4. Utrzymywać porządek i dokładnie księgi przychodów i wydatków tejże kassy.

5. Oddawać

Magistratowi na początku każdego Miesiąca, Rachunki przychodów i wydatków Miesięcznych tejże Kassy, a nawet i części, ile razy tego Magistrat Żądać będzie. 6. Okazywać gotowiznę pieniędzy w kasie będących na Żądanie Magistratu. 2. Kasyer przybierze sobie do pomocy Subalternów i sługi, w liczbie i płacy przez Magistrat oznaczonej, i za nich w odpowiedzi będzie. XIV. Skład obowiązków i Właściwości Urzędu Cyrkulacyjnych. 1. W Mieście podzielonym na Cyrkule. Woyt każdego Cyrkulu następnice mieć będzie obowiązkiem władze w obrotach Cyrkulacyjnych. 1. Mieć dozór nad Oficjalistami i sługami Policji. 2. Dopełniać rozkazy Magistratu i Prezydenta, oraz dopełnienie onych Subalternom swoim nakazywać. 3. Dawać takie Rapporta Magistratowi i Urzędowi, którym z mocy Prawa należy, jakie od tychże zadane będą. 4. Sforownie godzić i sędzić ostatecznie wszelkie w Cyrkule zdarzone sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 12. na rzecz strony ukrzywdzonej; decyzje Rzeczypospolitej zaś tak ugodzonych i odsadzonych spraw, w Protokół na to jedynie słuszy zapisywane być mają; w rozstrzygnięcie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem wdawać się nie mają; gdyby się zaś kto czuł być ukrzywdzonym w Iprawie przez Wójta potocznie osadzonej; może się udać z skargą do Prezydenta. 2. Sadowi w każdym

Magistratowi, na początku każdego miesiąca, rachunki przychodów i wydatków miesięcznych tejże kassy, a nawet i części, ile razy tego Magistrat żądać będzie.

6. Okazywać gotowiznę pieniędzy w kasie będących, na żądanie Magistratu.

2. Kasyer przybierze sobie do pomocy subalternów i sługi, w liczbie i płacy przez Magistrat oznaczonej, i za nich w odpowiedzi będzie.

XIV. Skład, obowiązki i władza Urzędów Cyrkułowych.

1. W Mieście podzielonym na Cyrkuły, Wójt każdego Cyrkułu następujące mieć będzie obowiązki i władzę w obrębie Cyrkułu swojego:

1. Mieć dozór nad oficjalistami i sługami policyi.
2. Dopełniać rozkazy Magistratu i Prezydenta, oraz dopełnienie ich subalternom swoim nakazywać.
3. Dawać takie raporta Magistratowi i Urzędom, którym z mocy Prawa należą, jakie od tychże żądane będą.
4. Słownie godzić i sądzić ostatecznie wszelkie w Cyrkule zdarzone sprawy potoczne, których wartość nie przenosi złotych 50, a kara złotych 12, na rzecz strony ukrzywdzonej; decyzje zaś tak ugodzonych i osądzonych spraw w protokole na to jedynie służącym zapisywane być mają; w rozstrzyganie zaś większych spraw, pod żadnym pozorem, wdawać się nie ma; gdyby się zaś kto czuł być ukrzywdzonym w sprawie przez Wójta potocznie osądzonej, może się udać ze skargą do Prezydenta.

2. Sądowni w każdym

Cyrkule prima Instantie, złożonemu z jednego Burmistrza i czterech Sędziów, wszystko to służy, co jest przepisane dla tegoż Sądu w Mieście niemającym Cyrkułów, pod Artykułem XII. 3. Dla Ławników w Cyrkułach też same służą przepisy, które są dane Ławnikom w Miastach nie mających Cyrkułów w Artykule XV. XV Skład, obowiązki i Władza Urzędów Miejskich ogólnych, w Miastach podzielonych na Cyrkuły. 1. Magistrat w Miastach podzielonych na Cyrkuły, składać się będzie z Prezydenta, Vice -Prezydenta i Radnych; Prezydować będzie Prezydent, w jego nieprzytomności Vice-Prezydent, a w nieprzytomności tych obydwóch, pierwszy z porządku Radny. 2. Wreszcie, cokolwiek jest przepisane dla Magistratu w Mieście Cyrkułowym nie mającym, pod Artykułem X. to samo wszystko służy Magistratowi Miasta na Cyrkuły podzielonego.. Co się zaś tyczy obowiązków i władzy Prezydenta; toż samo iemu być będzie, co jest przepisane pod Artykułem X. w punkcie 11. dla Wójty Prezydenta w Magistracie Miasta nie mającego Cyrkułu, z tą różnicą: Ze spraw potocznych w tymże Punkcie wymienionych sędzić nie będzie; lecz te do Wójty w Cyrkule podług wyższego Artykułu należeć mają. 4. Kassyer przy Magistracie w Mieście na Cyrkuły podzielonym, też same będzie miał obowiązki jakie są przepisane w Artykule XIII. dla Kassjera w Mieście niemającym Cyrkułów. XVI.

Cyrkule prima Instantie, złożonemu z jednego Burmistrza i czterech Sędziów, wszystko to służy, co jest przepisane dla tegoż Sądu w Mieście niemającym Cyrkułów, pod Artykułem XII.

3. Dla Ławników w Cyrkułach także te same służą przepisy, które są dane Ławnikom w Miastach niemających Cyrkułów w Artykule XV.

XV. Skład, obowiązki i władza Urzędów Miejsowych ogólnych, w Miastach podzielonych na Cyrkuły.

1. Magistrat w Miastach podzielonych na Cyrkuły składać się będzie z Prezydenta, Wiceprezydenta i Radnych; prezydować będzie Prezydent, w jego nieprzytomności Wiceprezydent, a w nieprzytomności obu tych osób pierwszy z porządku Radny.

2. Wreszcie, cokolwiek jest przepisane dla Magistratu w Mieście Cyrkułów niemającym, pod Artykułem X, to samo wszystko służy Magistratowi Miasta na Cyrkuły podzielonego.

3. Co się zaś tyczy obowiązków i władzy Prezydenta; to samo jemu służyć będzie, co jest przepisane pod Artykułem X, w punkcie 11, dla Wójta prezydującego w Magistracie Miasta niemającego Cyrkułu, z tą różnicą, że spraw potocznych w tymże punkcie wymienionych sądzić nie będzie; lecz te do Wójta w Cyrkule, podług wyższego Artykułu, należeć mają.

4. Kasyer przy Magistracie w Mieście na Cyrkuły podzielonym te same będzie miał obowiązki, jakie są przepisane w Artykule XIII dla Kasyera w Mieście niemającym Cyrkułów. XVI.

Urzędy Wydziałowe. 1. W każdym Miast Wydziale, oznaczonym przez Prawo tytuło: Miasta Nasze wolne &c. Będzie jeden Sąd Apellacyjny; ten Sąd apellacyjny, składać się będzie z pięciu Sędziów, i tyleż Zastępców, którzy w tym porządku, iak beda w dziele Elekcyi umieszczeni, zasiadać i prezydować mają. Rz5(260 90 2. Ten Sąd najpóźniej w szesć dni po Elekcyi rozpocznie swe Sessye w Ratuszu Miasta, na ten Sąd kazdemu Wydziałowi naznaczonego, i zaraz tak się ułoży z Zastępcami, zeby zawsze przytomnych byfo w mieyscu trzech Sędziów, i trzech Zastępców; odbywać się zas będzie ciagle w komplecie Ofób naymniey pieciu, dopóki nowo wybrane Ofoby na mieyscu iego nie zasiada: paritatem glosnych i fekretnych kresiek Prezyduacy rozwiąze..Ten Sąd obierze sobie Pifarza cum voce confultiva, który odmieniany być nie może, chyba za postapieniem, odwołaniem, lub wyrokiem Sadowyi; nadto, przepiżę Ordynacya, i te do approbacyi Affefforyi poda. 4. Pieczęć tego Sadu będzie w Koronie, Herb Koronny; w Litwie Litewski; a pod nim, Herb Miasta Wydziałowego. 5. Sad ten sadić będzie ostatecznie i bez dopuszczenia Appellacyi, Tprawy prychodzace z appellacyi od Sadow Mieyskich prime Instantia, w obrebie Miast do ieduego Wydziafu należacych: a to Sprawy nieprzewyszaiace waloru zfotoyb 3000. lub kary 3. tygodni więzienia;

Urzędy Wydziałowe.

1. W każdym Wydziale Miejskim, oznaczonym przez Prawo tytułem: Miasta Nasze wolne &c., będzie jeden Sąd Apellacyjny; ten Sąd apellacyjny składać się będzie z pięciu Sędziów i tyleż Zastępców, którzy w tym porządku, w jakim zostaną umieszczeni w akcie Elekcyi, zasiadać i prezydować mają.

2. Ten Sąd najpóźniej w sześć dni po Elekcji rozpocznie swoje sesje w Ratuszu Miasta, na ten Sąd każdemu Wydziałowi wyznaczonego, i zaraz tak się ułoży z Zastępcami, aby zawsze przytomnych było na miejscu trzech Sędziów i trzech Zastępców; odbywać się zaś będzie ciągle w komplecie osób nie mniej niż pięciu, dopóki nowo wybrane osoby na jego miejsce nie zasiadą. Równość głosów jawnych i tajnych rozstrzygać będzie Prezydujący.

3. Ten Sąd obierze sobie Pisarza cum voce consultiva, który odmieniany być nie może, chyba że za postąpieniem, odstąpieniem albo wyrokiem sądowym; nadto przepisze Ordynację, którą do zatwierdzenia Asesorii przedłoży.

4. Pieczęcią tego Sądu będzie: w Koronie — Herb Koronny, w Litwie — Herb Litewski; a pod nim Herb Miasta Wydziałowego.

5. Sąd ten sądzić będzie ostatecznie i bez dopuszczenia apelacji sprawy przychodzące z apelacji od Sądów Miejskich pierwszej instancji, w obrębie Miast do jednego Wydziału należących, to jest sprawy nieprzewyższające wartości 3000 złotych, albo kary trzech tygodni więzienia.

sprawy zaś Kryminalne tądzie będzie z tym ostrzeżeniem: Ze (na więzienie czasowe ofadzony Kryminalista, ulegać będzie exekucyi Dekretu tu: gdy zaś na wieczne więzienie, lub śmierć zostanie ofadzony; Sąd Apelacyjny, przesła Sądowi asesorskiemu, Dekret i wywody obwiniające; jeżeli Sąd asesorski uzna takowy Dekret Sądu Appellacyjnego za słuszny; wtedy ten Dekret exekwowany zostanie: co się zaś tyczy Spraw Kryminalnych w Mieście Rezydencji Królewskiej, zachowano być ma, podług Prawa Komisji Policji pod Artykułem XVI. 6. Dla Urzędu Plenipotentów Miejskich na Sejm, będzie prawidłem Prawo tego Sejmu, tytuło: Miasta Nasze Wolne &c. 7. Dla komisarzy Woiewódzkich, lub Powiatowych, z Miast wybranych, prawidłem będzie szczególny opis Prawa o tychże Komisjach. 2z3 KOMMISSYA POLICYI PRAWO UCHWALONE DNIA 17 CZERWCA 1791. I. Skład Komisji Policji. Im0. K Ommiffya Policji Obóyga Narodow składać się będzie z Marszałkow Narodowych, którzy nie będą wezwani do Straży, tudzież 2ig. komisarzy, to jest: trzech z Senatu po jednym z każdej Prowincyi; szesciu z Stanu Rycerskiego, po dwóch z każdej Prowincyi: Potc. (wincyi, i szesciu Plenipotentów Miast na Sejm, po dwóch z każdej Prowincyi. 2. Wszyscy komisarze Policji obierani będą co dwa lata na Sejmach Ordynaryjnych, sposobem Elekcji przepisany w Prawach: O

Sprawy zaś Kryminalne sądzić będzie z następującym zastrzeżeniem:

jeżeli kryminalista zostanie skazany na więzienie czasowe, wówczas podlegać będzie wykonaniu dekretu;

jeżeli zaś zostanie skazany na więzienie wieczyste albo na karę śmierci, Sąd Apelacyjny prześle Sądowi Asesorskiemu dekret wraz z wywodami oskarżającymi;

jeżeli Sąd Asesorski uzna taki dekret Sądu Apelacyjnego za słuszny, wówczas dekret ten zostanie wykonany.

Co się zaś tyczy spraw kryminalnych w Mieście Rezydencji Królewskiej, zachowane być ma postępowanie według Prawa Komisji Policji, pod Artykułem XVI.

6. Dla urzędu plenipotentów miejskich na Sejm prawidłem będzie Prawo tego Sejmu, pod tytułem: Miasta Nasze Wolne &c.

7. Dla komisarzy wojewódzkich lub powiatowych, wybranych z Miast, prawidłem będzie szczególny opis Prawa o tychże Komisjach.

KOMISSYA Policji Prawo uchwalone dnia 17 czerwca 1791 roku.

I. Skład Komisji Policji

Im0. Komisja Policji Obojga Narodów składać się będzie z:

— Marszałków Narodowych, którzy nie zostali powołani do Straży;

— oraz dziewiętnastu komisarzy, to jest: trzech z Senatu, po jednym z każdej Prowincji; sześciu ze Stanu Rycerskiego, po dwóch z każdej Prowincji; Pottc. (wincyi) i sześciu Plenipotentów Miast na Sejm, po dwóch z każdej Prowincji.

2. Wszyscy komisarze Policji wybierani będą co dwa lata na Sejmach Ordynaryjnych, sposobem elekcji przepisany w Prawach.

Sejmie i o Miastach, a na kazdey takiej co lat 2. Elekeyi, Kommifsarze Policji mogą być na dalszy czas znowu obrani. 3. Obrany na Kommissarza Policji być nie może: 1. Kto nie ma od roku nie watpli wey Pofsessyi dziedzicznej, z Stanu Rycerckiego Ziemskiej, a Obywatel Miasta Mieyskiej, respectivé w fwoiey Prowincyi. 2. Kto nie był choc raz na funkcyi publiczney: to iest, z Stanu Szlach eckiego Postem, Deputattem, lub w Komisji Woiewodzkiej, przez czas Prawem przepisany, 3. Ktokolwiek iest obowiazany aktualna sturzbz Woyskowa. 4. Kto rest w aktualnym Urzędowaniu Poselstwa na Sejmie. 4. Prezesem Komisji Policji będzie ieden z Marfzałkow Narodowych, a w nieprzytomności Ich, pierwszy z porzadku komisarz. Prezefowi wolno iest podług upodobania Asesorow do Komisji wybierać i zapraszac cum voce consultiva, co iednak nie będzie rozumiano za odbycie funkcyi publiczney. Nigdy wiecey iak połowa Kommissarzy, nie będzie mogła oddalac się, a komplet Komisji naymniey z 5 komisarzów cum voce Jecisiva zawsze w prze wyaszaiacey liczbie Stanu Szlacheckiego, składać sie ma. Penfye zas nieprzytomnych na przytomnych rozdzielać się mają, względem czego Kommilsya Ordynacya fobie ufozy. 5. Wyznaczamy kazde mu Kommisarzowi pensya roczna taka, iaka im przy Tabelli expens publicznych

na Sejmie i o Miastach, a na każdej takiej, odbywającej się co dwa lata, elekcji komisarze Policji mogą być na dalszy czas ponownie obrani.

3. Obrany na komisarza Policji nie może być:

1. ten, kto od co najmniej roku nie posiada niewątpliwej posesji dziedzicznej:

— ze Stanu Rycerskiego — posesji ziemskiej,

— obywatel Miasta — posesji miejskiej,

odpowiednio w swojej Prowincji;

2. ten, kto nie pełnił choć raz funkcji publicznej, to jest:

— ze stanu szlacheckiego jako Poseł,

— Deputat,

— albo członek Komisji Wojewódzkiej,

przez czas prawem przepisany;

3. ktokolwiek, kto jest obowiązany do aktualnej służby wojskowej;

4. kto pozostaje w aktualnym urzędowaniu poselstwa na Sejmie.

4. Prezesem Komisji Policji będzie jeden z Marszałków Narodowych, a w razie ich nieprzytomności — pierwszy z porządku komisarz.

Prezesowi wolno jest, według uznania, wybierać i zapraszać asesorów do Komisji cum voce consultiva, co jednak nie będzie poczytane za pełnienie funkcji publicznej.

Nigdy więcej jak połowa Kommissarzy nie będzie mogła się oddalać się, a komplet Komisji najmniej z pięciu komisarzów cum voce decisiva, zawsze w przewyższającej liczbie Stanu Szlacheckiego, składać się ma.

Pensje zaś nieprzytomnych na przytomnych rozdzielać się mają, względem czego Komisja Ordynacją sobie ułoży. 5. Wyznaczamy każdemu Kommissarzowi pensję roczną taką, jaka im przy Tabelli expens (wydatków) publicznych

stać nowiemy, do której Marszałkowie, iako pensya Ministrowska opatrzeni, należeć nie będą. Gdyby który Kommissarz umarł, pensya przez niego niedoftuzona w Skarbie publicznym zostać ma. Zaden zaś Kommissarz, gdy jest podległy odpowiedzialności; zrzec się nie może, ani ustąpić Urzędu pod żadnym pozorem nie może. 6. Komisja Policji mieć będzie Pisarza posesjonata, którego iednoznacznością, lub większością głosów sekretnych obierze. Urząd Pisarza dożywotni będzie, lecz nikomu przedany ani ustąpionym być nie może; przeto dobrowolna Urzędu tego rezygnacja na piśmie uczyniona, podana Kommissarzowi być ma, i w Protokół wpisana wraz z rezolucją Komisji będzie. Po czym Kommissarska do Elekcji nowego Pisarza z pomiędzy Oficjalistów swoich, przystąpi. Obowiązki Pisarza są: 1. Na Sessyi zasiadać cum voce consultiva. 2. Trzymać Protokół Kommissarski. 3. Mieć Zwierzchni dozór Kancellaryi i Archiwum Kommissarskie. 4. W Sądach Komisji pióro trzymać i Dekreta pisać. Nadto Kommissarz ułoży liczbę i place potrzebnych sobie Oficjalistów w równej proporcji z każdej Prowincji, z których Zaden Urzędu swego pizedah, ani ustąpić nie będzie mógł, i takowy układ Seymowi do potwierdzenia podać. 7. Marszałkowie, komisarze i Oficjalsi Komisji Policji w żadnym Sądzie Suspensy brać nie będą mogli, lecz w przypadku potrzeby wykonać Przystęgi, po ich dopełnieniu, wszelkie Jurydykcyje odsyłać im będą do

stanowimy, do której Marszałkowie, jako pensją Ministrowską opatrzeni, należeć nie będą. Gdyby który komisarz umarł, pensja przez niego niedosłużona w Skarbie publicznym pozostać ma. Żaden zaś Komisarz, gdy jest podległy odpowiedzialności, zrzekać się ani ustępować Urzędowi pod żadnym pozorem nie może. 6. Komisja Policji mieć będzie Pisarza — posesjonata, którego jednomyślnością, lub większością głosów sekretnych obierze. Urząd Pisarza dożywotni będzie, lecz nikomu przedanym ani ustąpionym być nie może; przeto dobrowolna Urzędowi tego rezygnacja na piśmie uczyniona, podana Komisji być ma, i w protokół wpisana wraz z rezolucją Komisji będzie. Po czym Komisja do Elekcji nowego Pisarza z pomiędzy Oficjalistów swoich, przystąpi. Obowiązki Pisarza są:

1. Na Sessyi zasiadać cum voce consultiva;

2. Trzymać Protokół Komisji.

3. Mieć Zwierzchni dozór Kancellaryi i Archiwum Komisji.

4. W Sądach Komisji pióro trzymać i Dekreta pisać. Nadto Komisja ułoży liczbę i płace potrzebnych sobie Oficjalistów, w równej proporcji z każdej Prowincji, z których Żaden Urzędowi swego sprzedąć, ani ustąpić nie będzie mógł; i takowy układ Sejmowi do potwierdzenia poda. 7. Marszałkowie, komisarze i oficjaliści Komisji Policji w żadnym Sądzie Suspensy brać nie będą mogli, lecz w przypadku potrzeby wykonania Przysięgi, po jej dopełnieniu, wszelkie Jurysdykcje odsyłać ich będą do

miejsca, gdzie się Komisja agituie.) (267 10 8. Przez czas urzędowania swego ani komisarz Policji, ani jej Oficjaliści, w Żadnej innej Komisji, lub funkcji być nie mogą. II. Rządza Komisji. Władza i zarządzanie Komisji powierzone, dla ustanowienia i utrzymania powszechnego porządku w Państwach Rzeczypospolitej, rozciągać się mają na to wszystko, co się tyczy: Imo. Bezpieczeństwa i spokojności publicznej. 2. Wygody Publicznej. 3. Sądowości i Urzędników Policji, bez przestąpienia jednak następujących przepisów, pod odpowiedzialnością w Sądach Sejmowych. III. Granice Władzy Komisji. 1. Nie będzie mogła Komisja Policji nic czynić, stanowić, nakazywać, lub zakazywać, coby naruszało przyrodzone, i zabezpieczone Ustawami Rzeczypospolitej Prawo wolności i własności osobistej Obywateli i przyrodników. 2. Nie będzie mogła pod Żadnym pozorem długów publicznych zaciągać, ani funduszy miejscowych przenosić, ani nakazywać jakiegokolwiek bądź gatunku podatku, danin, opłat, jedynie do Samowiadomości Rzeczypospolitej należących. 3. Nie będzie mogła wdawać się pod żadnym pozorem w inny wydział Władzy, innym udzielnym Władzom i Magistratowi powierzonej. 4. Ponieważ tylko Miasta wolne Rzeczypospolitej są właściwie podległe Rządowi i rozkazom Komisji Policji; przeto prócz niektórych wyłączeń w niższym opisie ich obowiązków, nie będzie mogła do Miast i Wsiów Dziedzicznych Obywatelskich rozciągać innej

miejsca, gdzie się Komisja agituie [znajduje]. (267 10 8. Przez czas urzędowania swego ani komisarz Policji, ani jej Oficjaliści, w Żadnej innej Komisji, lub funkcji być nie mogą. II. Rządza [Władza] Komisji. Władza i zarządzanie Komisji powierzone, dla ustanowienia i utrzymania powszechnego porządku w Państwach Rzeczypospolitej [Rzeczypospolitej], rozciągać się mają na to wszystko, co się tyczy:

Imo. Bezpieczeństwa i spokojności publicznej. 2. Wygody Publicznej; 3. Sądowości i Urzędników Policji, bez przestąpienia [przekroczenia] jednak następujących przepisów, pod odpowiedzialnością [odpowiedzialnością] w Sądach Sejmowych [przed Sądami Sejmowymi]. III. Granice Władzy [Władzy] Komisji. 1. Nie będzie mogła Komisja Policji nic czynić, stanowić, nakazywać, lub zakazywać, coby naruszało przyrodzone, i zabezpieczone Ustawami Rzeczypospolitej [Rzeczypospolitej] Prawo wolności i własności osobistej Obywateli i przyrodników. 2. Nie będzie mogła pod Żadnym pozorem długów publicznych zaciągać, ani funduszy miejscowych przenosić, ani nakazywać jakiegokolwiek bądź gatunku podatku, danin, opłat, jedynie do Samowiadomości [Samowładności / Samoświadomości] Rzeczypospolitej [Rzeczypospolitej] należących. 3. Nie będzie mogła wdawać się pod żadnym pozorem w inny wydział Władzy, innym udzielnym Władzom i Magistratowi powierzonej. 4. Ponieważ tylko Miasta wolne Rzeczypospolitej [Rzeczypospolitej] są właściwie podległe Rządowi i rozkazom Komisji Policji; przeto, prócz niektórych

wyłączeń wyrażonych [wyrażonych] w niższym opisie jej obowiązków, nie będzie mogła do Miast i Wsiów Dziedzicznych Obywatelskich rozciągać innej

władzy, prócz dawa- nin rady i ostrzeżenia: dla czego do żadnych majątków, domów i miejsc własności Ziemiańska będących, i do rządu Miejskiego nie należących, ani do wewnętrznego w nich obeyscia się, bynajmniey wdawać się nie powinna: tym mniej iefzcze Żadnego tej Ziemi Własciciela z powodu tajemney dela- cyi, lub iakich tajemnych wiadomości, 269 imać, przytrzymywać, więzić, ani pozywać nie może. 5. Dla czego wszelkie gatunki szpie- gowania i rewizyi w mieszkaniach i gruntach Ziemskich, lub w uczynkach i zabawach Obywatelów, iak naysuro- wiey fa iey zabronione. 6. Jako zas wszelkie rozporządze- nia Komisji mają być tylko skut- kiem Praw, i Ustaw Rzepltey; tak nie wolao będzie iey żadnego takiego rozkazu wydawać, któryby na sobie nosif Akt Prawodawstwa. IV. Co d0 itadzy i obouiazkow Komisji względem bezpieczeństwa i spokojno- sci ogulneg całego Kraiu. Władza i obowiązki Komisji, na zachowanie bezpieczeństwa i spokoj- nosci powszechney, są: 1. Czuwanie na wfzelkie bunt, ro- zrucho, rozboie, rozbóystwa, gwafty, między którymi ma się liczyć prze- mowanie, rozpieczetowanie, i zmy- ślanie pieczęci listów na pocztach,)(270

tudziez na kradzieże, iawną rozpustę i zgorszenia. 2. Czuwanie na obyczajność po- wszechną i wszelkie sposoby zysku z samego zwodzenia i oszukania ludzi; gry azardowne, czyli nifzczące mają- tki w domach i miejscach publicznych; wstrzymywanie Zebractwa, i wfóczegi, a przeto szczegulnieysze

władzy, prócz dawania rady i ostrzeżenia; dla czego [dlatego] do żadnych majątków, domów i miejsc własnością Ziemiańską będących, i do rządu Miejskiego nie należących, ani do wewnętrznego w nich obejsia się [obchodzenia się], bynajmniej wdawać się nie powinna; tym mniej jeszcze Żadnego tej Ziemi Własciciela z powodu tajemnej delacji, lub jakichk [jakichkolwiek] tajemnych [tajnych] wiadomości, 269 imać [chwycić], przytrzymywać [zatrzymywać], więzić ani pozywać nie może.

5. Dla czego [Dlatego] wszelkie gatunki szpiegowania i rewizji w mieszkaniach i gruntach Ziemskich, lub w uczynkach i zabawach Obywatelów, jak najsurowiej są jej zabronione. 6. Jako zaś wszelkie rozporządzenia Komisji mają być tylko skutkiem Praw i Ustaw Rzepltey [Rzeczypospolitej]; tak nie wolno będzie jej żadnego takiego rozkazu wydawać, któryby na sobie nosił Akt Prawodawstwa. IV. Co do władzy i obowiązków Komisji względem bezpieczeństwa i spokojności ogólnego całego Kraju. Władza i obowiązki Komisji, na zachowanie bezpieczeństwa i spokojności powszechnej, są:

1. Czuwanie na wszelkie bunt, rozruchy, rozboje, rozbójstwa i gwałty, między którymi ma się liczyć przejmowanie, rozpieczętowanie i zmyślanie [fałszowanie] pieczęci listów na pocztach,)(270 tudzież na kradzieże, jawną rozpustę i zgorszenia.
2. Czuwanie na obyczajność powszechną i wszelkie sposoby zysku z samego zwodzenia i oszukania ludzi; gry hazardowne, czyli niszczące majątki w domach i miejscach publicznych; wstrzymywanie Zebractwa i włóczegi, a przeto szczególniejsze

dozieranie ludzi niemających Żadney osiadłości, stanu, professyi, rzemiostr, fluzby, ani Żadnego pewnego do życia sposobu. 3. Doglądanie iak nayscielejsze tego wizystkiego, co należy do zachowania i pewności zdrowia ludzkiego, a przeto ufozenie i zachowanie porzadku wzgle- dem Lekarzy i lekarstw. Chirurgów, Cyrulików, Aptekarzy, Aptek i sztu- ki babienia, a to znosząc się z Kommis- sya Edukacyina- 4. Dawanie dobroczynney pomocy w rozmaitych przypadkach pospolitych i

fzczegulnych, w zdarzeniach poza⁷ row, powodzi, gwałtownych wichrow. glodu, morowego powietrza, zarazli⁷ wych chorób na ludzi i na bydlo, we niebezpieczeństwach Zycia, a to obmy⁷ éleniem i wykonaniem takich érzodkow, 271)0 któreby w niczym nie naruszały Praw Obywatelskich, lub na które ostrzezeni właściciele dobrowolnie przystac mogą⁷ 5. Stanowienie wszelkich rozporza⁷ dzen i przepisow, tyczacich się Poh⁷ cyi, które beda skutkiem Ustaw Rze⁷ pltey, względem Obywatelow, przy⁷ chodniow i przechodniow, pilnowa⁷ nie, azeby według przepifow i warun⁷ kow Prawa, woluosé pifana i drukow⁷ ania pewna i nienarufzona byla: Dla czego zadne przywileie exclusionis mieysca mieć nie mają. Jako zas wszelkie dzieło drukowane jest wła⁷ Inoscia Autora, tak przez cale Zycie iego do niego tylko nalezec będzie: przeto Zadnego przedrukowania tegoz samego dzieła z uszkodzeniem tey własności, Kommisiya nie dozwoli az do śmierci Autora, po której dzieło iego staie się włafnoscia publiczna. Pod wyraz tegoz samego

dozieranie [nadzorowanie] ludzi niemających Żadnej osiadłości, stanu, profesji, rzemiosł, służby ani Żadnego pewnego do życia sposobu. 3. Doglądanie jak najściślejsze tego wszystkiego, co należy do zachowania i pewności zdrowia ludzkiego, a przeto ułożenie i zachowanie porządku względem Lekarzów i lekarstw. Chirurgów, Cyrulików, Aptekarzów, Aptek i sztuki babienia [położniczej], a to znosząc się z [we współdziałaniu z] Komisją Edukacyjną. 4. Dawanie [udzielanie] dobroczynnej pomocy w rozmaitych przypadkach pospolitych i szczególnych, w zdarzeniach pożarów, powodzi, gwałtownych wichrów, głodu, morowego powietrza, zaraźliwych chorób [chorób zakaźnych] na ludzi i bydło, we niebezpieczeństwach Życia — a to obmyśleniem i wykonaniem takich przodków [środków], 271)0 któreby w niczym nie naruszały Praw Obywatelskich, lub na które ostrzeżeni właściciele dobrowolnie przystać mogą. 5. Stanowienie wszelkich rozporządzeń i przepisów, tyczących się Policji, które będą skutkiem Ustaw Rze⁷ pltey [Rzeczypospolitej], względem Obywatelów, przychodniów i przechodniów, pilnowanie [oraz czuwanie nad tym] ażeby według przepisów i warunków Prawa, wolność pisania i drukowania pewna i nienaruszona była: Dla czego [dlatego] żadne przywileje exclusionis (wyłączności) mieysca mieć nie mają. Jako zaś wszelkie dzieło drukowane jest własnością Autora, przez cale Życie iego do niego tylko należeć będzie: przeto Żadnego przedrukowania tegoz samego dzieła z uszkodzeniem tej własności, Komisja nie dozwoli aż do śmierci Autora, po której dzieło iego stanie się własnością publiczną.

Pod wyraz tegoz samego...

dziefia nie beda mogfy być podciagane inne dzieła podobne, lub podobny tytuł maigce. Utozenie i utrzymanie w całym Kra⁷ iu iednostayności miary i wag, a sto⁷ funek onych do miar i wag Zagrani⁷ cznych, wydrukowany, w Kraiu publi⁷ 272 10 Kowaé, ponawiaiac to według potrzeby. Dochodzenie i powzicie wiadomosci z Rapportów Komisji Woie wodzkich i Miaft, o ludności, urodzaiach, iarmar⁷ kach, targach, obfitosci, i cenie rozmat⁷ tych Produktów, towarow, i rekodziel, w różnych mieyscach, o przeszkodach lub pomocach w rolnictwie, handlu i rze⁷ mioffach, o zwyczajnych i niezwyčaj⁷ nych chorobach i zarazach na ludzi i by⁷ dio, o zwyczajach wszelkich zdrowiu lub powodzeniu powszechnemu przeci⁷ wnych, względem tego wszystkiego, bez rozkazywania i wdawania się w domowe właścicieliw Ziemianskich rozrzadzenia, dla nich wydawac ma i ogłaszać tylko swe ostrzeżenia i oswiecenia. Jako zas wszelkie rozporządzenia i przepisy ty⁷ czace się Polycyii pozwolone przez Pra⁷ wo, nie będzie mogła Komisja ina⁷ czey wykonywac, tylko przezyfaniem onych do Exekucyi Komisji Woie⁷ wódzkich co do wfiów. i Zwierzchności Mieyskich co do Miast, tak odbieraiac z Rapportów ostrzeżenia i dyspozycye przez te Kommissye i Zwierzchności projectivé. a w nagłych przypadkach provisorié czynione, takówe dyspozycye potwierdzać, roztrzaiac, odmieniać, lub cale uchylać według Ustaw Rze⁷ caypospolitey i prawidiet rzetelney po⁷ trzeby, trzeby, lub korzysci publiczney, nieod⁷

Dzieła nie będą mogły być podciągane [podciągane: uznawane, kwalifikowane] inne dzieła podobne lub podobny tytuł mające.

Ułożenie i utrzymanie w całym Kraju jednostajności miary i wag, a stosunek onych do miar i wag Zagranicznych, wydrukowany, w Kraju 272 publikować, ponawiając to według potrzeby.

Dochodzenie i powzięcie wiadomości z Rapportów Komisji Wojewódzkich i Miast, o ludności, urodzajach, jarmarkach, targach, obfitości i cenie rozmaitych Produktów, towarów i rękodzieł w różnych miejscach, o przeszkodach lub pomocach w rolnictwie, handlu i rzemiosłach, o zwyczajnych i niezwykłych chorobach i zarazach na ludzi i bydło, o zwyczajach wszelkich zdrowiu lub powodzeniu powszechnemu przeciwnych, względem tego wszystkiego, bez rozkazywania i wdawania się w domowe właścicieli Ziemiańskich rozrządzenia, dla nich wydawać ma i ogłaszać tylko swe ostrzeżenia i oświecenia [oświecenia: informacje, pouczenia]. Jako zaś wszelkie rozporządzenia i przepisy dotyczące się Policji [Policji: administracji porządkowej], pozwolone przez Prawo, nie będzie mogła Komisja inaczej wykonywać, tylko przesyłaniem onych do Eksekucji Komisji Wojewódzkich co do wsiów, i Zwierzchności Miejskich co do Miast, tak odbierając z Rapportów ostrzeżenia i dyspozycje przez te Komisje i Zwierzchności projektive [projektive: prowizoryczne, wstępne], a w nagłych przypadkach provisoriè [prowizorycznie] czynione, takowe dyspozycje potwierdzać, roztrząsać, odmieniać lub całe uchylać według Ustaw Rzeczypospolitej i prawideł rzetelnej potrzeby, trzeby [użyteczności] lub korzyści publicznej, nieod-

włocznie powinna. 6. Zarządzenie wszelkimi domami i miejscami publicznymi dla bezpieczeństwa i spokojności powszechnej przeznaczone, jako to: więzieniami, które według potrzeby w całym Kraju za- Kładać wygodne i obszerne, Komisjom Wojewódzkim i Urzędowi Miejskim zaleci, a szczególnie w Mieście Rezydencyjnym Warszawie; tudzież Domami poprawy, Rynkami, Ratuszami, placami publicznymi i ulicami. Także mieć będzie dozór nad Administracją wszelkich dochodów przez Rzeczpospolitą na obiekta Policji przeznaczonych, tudzież funduszy na ten koniec uczynionych, lub czynić się mogących; równie rozkazywać wszelkim Urzędnikom, Ossycyalistom i dozorcóm Policji, tychże napominać, sądzić, i karać nieposłusznych i przestępnych. Nikt nie będzie mógł tamować i bronić publikowania wszelkich rozrządzeń, Uniwersałów, obwieszczeń i ostrzeżeń, które Komisja Policji wydawać będzie, owszem we wszystkich Aktach Ziemiańskich i Miejskich, nieodwłocznie i darmo zaoblatowane, a we wszystkich Kościołach z Ambon, gdy o to rekwizycja zajdzie, ogłaszane, i do drzwi Kościelnych przybijane być powinny. 7. Nakoniec, jako obowiązkiem Komisji Policji jest wiedzieć i zarządzać o wszystkim cokolwiek się ściaga do dobrego i powszechnego porządku; tak każdemu Seymowi ordynaryjnemu przez Nas Króla w Strazy, podawać będzie Projekta i planty potrzebnych Praw do doskonałego urządzenia Policji, oraz przekładać najdogodniejsze sposoby dla wyeksekowania onych. nie co do Policji Kouimissye

włącznie powinna. 6. Zarządzenie wszelkimi domami i miejscami publicznymi, dla bezpieczeństwa i spokojności powszechnej przeznaczonymi, jako to: więzieniami, które według potrzeby w całym Kraju zakładać wygodne i obszerne, Komisjom Wojewódzkim i Urzędowi Miejskim zaleci, a szczególnie w Mieście Rezydencyjnym Warszawie; tudzież Domami poprawy, Rynkami, Ratuszami, placami publicznymi i ulicami. Także mieć będzie dozór nad Administracją wszelkich dochodów, przez Rzeczpospolitą na obiekta Policji [Policji: administracji porządkowej] przeznaczonych, tudzież funduszy na ten koniec uczynionych lub czynić się mogących; równie rozkazywać wszelkim Urzędnikom, Oficjalistom i dozorcóm Policji, tychże napominać, sądzić i karać nieposłusznych i przestępnych. Nikt nie będzie mógł tamować i bronić publikowania wszelkich rozrządzeń, Uniwersałów, obwieszczeń i ostrzeżeń, które Komisja Policji wydawać będzie, owszem, we wszystkich Aktach Ziemiańskich i Miejskich, nieodwłocznie i darmo zaoblatowane [zaoblatowane: wpisane do ksiąg urzędowych], a we wszystkich Kościołach z Ambon, gdy o to rekwizycja [rekwizycja: urzędowe żądanie] zajdzie, ogłaszane, i do drzwi Kościelnych przybijane być powinny.

7. Nakoniec, jako obowiązkiem Komisji Policyi jest wiedzieć i zarządzać o wszystkim, cokolwiek się ściąga do dobrego i powszechnego porządku; tak każdemu Sejmowi ordynaryjnemu, przez Nas Króla w Straży, podawać będzie Projekta i plany potrzebnych Praw do doskonałego urządzenia Policyi, oraz przekładać najdogodniejsze sposoby dla wyegzekwowania onych.

— nie co do Policyi Kommissye.

za dawne³ mi Prawami i reskryptami Nas Króla byle, lub bedace, tudziez władze, i Juryzdykcy przez Marszałkow Naro⁴ dowych dotad wzgle dem Policyi spra⁵ wowane, uchylamy, prócz ofobnego opifu obowiazkow Prezyduiacego w Komisji, a dozor calhowity teyze Komisji Policyi zalecamy, waruiac iednak, iż sprawy rozpoczete i nie do⁶ konczone, lub zdarzyć się ieszcze mo⁷ gnce, w Juryzdy kcyi Marszałkowskiey fadzone w niey beda, az do otworzenia Sadow Ziemianskich, i urzadzenia Sa⁸ dow Mieyskich, Dziela zas przez Kom⁹ misiye Boni Ordinis zacze¹⁰te, Kommis¹¹ 275)0 sya Policyi dokonczyé i Officyalistow nadgrodzié kaze. V. Co 30 władzy i obowigzkow w Kom¹² missui ivzgle dem bezpieczenstua i spo¹³ kognosci sxcxegulney Miest wolnych Rzeczypospolitej. Gdy do szczegulnieyszego dozoru i Rządu Komisji Policyi oddane sa Miasta wolne Rzeczypospolitej, tudziez Przedmiescia, wlie i przyle¹⁴ gności ich własne; będzie obowiązkiem Komisji zaprowadzić i utrzymywac w nich nieodmienny porzadek: a przeto pilnuiac iak nayscisley eksekucyi Prawa o Miestach, i daiac, prócz wyzsze go opisu w ogulnosc i nieustanna bacznosc na bezpieczenstwo i Tpokoyność onych. 1. Odbierze cale Archivum po De¹⁵ partamencie Policyi, weyrzy w Rema¹⁶ nent przez tenze Departament Sey- mowi w Raporcie iego podany, tudziez odbierze Archivum calkowite, po Kom¹⁷ missvi Brukowej w Warszawie, i Eko¹⁸ nomiczne po Juryzdykcyi Marszałko¹⁹ wskiey, oraz domy i fklady do tey luryzdykcyi przedtym nalezace.

Za dawnymi Prawami i reskryptami Nas Króla byle lub będące, tudzież władze i Juryzdykcje, przez Marszałków Narodowych dotąd względem Policyi [Policyi: administracji porządkowej] sprawowane, uchylamy; prócz osobnego opisu obowiązków Prezydującego w Komisji, a dozór całkowity teyże Komisji Policyi zalecamy, warując jednak, iż sprawy rozpoczęte i niedokończone, lub zdarzyć się jeszcze mogące, w Juryzdykcyi Marszałkowskiej sądzone w niej będą, aż do otworzenia Sądów Ziemiańskich i urzędzenia Sądów Miejskich. Dziela zaś przez Kommissye Boni Ordinis zaczęte, Komisja Policyi dokończyć i Oficyalistów nadgrodzić kaze [nadgrodzić: wynagrodzić, zrekompensować].

V. Co do władzy i obowiązków Komisji względem bezpieczeństwa i spokojności szczególnej Miest wolnych Rzeczypospolitej

Gdy do szczególniejszego dozoru i Rządu Komisji Policyi oddane są Miasta wolne Rzeczypospolitej, tudzież Przedmieścia, wsie i przyległości ich własne; będzie obowiązkiem Komisji zaprowadzić i utrzymywać w nich nieodmienny porządek. A przeto, pilnując jak najściślej egzekucyi Prawa o Miestach, i dając, prócz wyższego opisu w ogólności, nieustanną bacność na bezpieczeństwo i spokojność onych.

1. Odbierze cale Archivum po Departamencie Policyi, wejrzy w Remanent [remanent: wykaz stanu pozostałości] przez tenze Departament Sejmowi w Raporcie iego podany, tudzież odbierze Archivum calkowite po Komisji Brukowej w Warszawie, i Ekonomiczne po Juryzdykcyi Marszałkowskiej, oraz domy i sklady do tej Juryzdykcyi przedtem nalezace.

S z 0 2. Akta, Mieysce w Palacu Rzeczy²⁰ pospolitey i Milicye Policyi dotad Choragwie Marfzałkowfkie zwane, o²¹ beymie, n te Milicye zawsze pod Rzadem, i Kommenda Prezyduiacego w Komisji, beda²² 3. Nakaze Lustracya wszystkich Miest, a w nich wszelkich mieysc do dozoru Po²³ licyi nalezacych, wszelkich funduszow. dochodow, remanentow, tak dawniey, iako i od zaczcia teraznieyszego Sejmu w Kassach Mieyskich zaleglemi różne obiektu Policyi przeznaczonych, wszystkich urzaden, zwyczaio²⁴ i po²⁵ rzadkow dotad zaprowadzonych, wszy²⁶ stkich budynkow, tak publicznych, iako i partykularnych, wszystkich mieszk²⁷ cow z klassysikacya aktualney ludno²⁸ sci, fowem we wszystkich stosunkach, powezmie doskonała wiadomosé stanu i

potrzeb Miejskich: a cokolwiek zań raz poprawić, lub ustanowić w nich będzie mogła, nieodwłocznie rozrządzi. 4. Miasta wielkie, zniósłszy się z Magistratami Miejskimi, podzieli nieodwłocznie na Cyrkuły, a Cyrkuły na Wydziały. 5. Pilnować będzie ustanowionego Prawem przepisu o powinnościach Urzędników Policyjnych Miejskich: wszelkie zaś rozporządzenia swoje inaczej wykonywać nie może, tylko przysyłając je do Exekucyi Zwierzchności Miejskiej. 6. Dawać bacność na wszelkie takie w Miastach rzemiosła i roboty, które bez szczególnej ostrożności mogłyby być szkodliwe i niebezpieczne, jako to — prócz wyżej wymienionych profesyi tyczących zdrowia ludzkiego — Kuźnie, Browary, Rzeźnice, Jatki, Mydlarnie, Garbarnie, Piece Garbarskie, i t. d. w pośrodku budynków położone.

2. Akta, Miejsce w Pałacu Rzeczypospolitej i Milicye Policyi, dotąd Chorągwie Marszałkowskie zwane, obejmie, a te Milicye zawsze pod Rządem i Komendą Prezydującego w Komisji będą.

3. Nakaze lustrację wszystkich Miast, a w nich wszelkich miejsc do dozoru Policyi należących, wszelkich funduszków, dochodów i remanentów [remanentów: wykazów stanu pozostałości], tak dawniej, jako i od zaczęcia teraźniejszego Sejmu, w Kassach Miejskich zaległych, na różne obiekta Policyi przeznaczonych, wszystkich urzędzeń, zwyczajów i porządków dotąd zaprowadzonych, wszystkich budynków, tak publicznych, jako i partykularnych, wszystkich mieszkańców z klasyfikacją aktualnej ludności — słowem we wszystkich stosunkach, poweźmie doskonałą wiadomość stanu i potrzeb Miejskich, a cokolwiek zaraz poprawić lub ustanowić w nich będzie mogła, nieodwłocznie rozrządzi.

4. Miasta wielkie, zniósłszy się z Magistratami Miejskimi, podzieli nieodwłocznie na Cyrkuły, a Cyrkuły na Wydziały.

5. Pilnować będzie ustanowionego Prawem przepisu o powinnościach Urzędników Policyjnych Miejskich, wszelkie zaś rozporządzenia swoje inaczej wykonywać nie może, tylko przysyłając je do Exekucyi Zwierzchności Miejskiej.

6. Dawać bacność na wszelkie takie w Miastach rzemiosła i roboty, które bez szczególnej ostrożności mogłyby być szkodliwe i niebezpieczne, jako to — prócz wyżej wymienionych profesyi tyczących zdrowia ludzkiego — Kuźnie, Browary, Rzeźnice, Jatki, Mydlarnie, Garbarnie, Piece Garbarskie i tym podobne, w pośrodku budynków położone.

Kow, albo mieszkancow znayduigce się 7. W Miastach pilnować będzie Komisya: 1. Sprawiedliwosci, nie tylko w marach i wagach, ale tez w cenie i gatunku rzeczy, i Towarow. 2. Zniesie, lub urzadzi wszystkie kosztu i trudnosci w przyimowaniu do Cechow, oraz wizelkie zwyczaie i uchwały Cechow przemylflowi, i pospolitey korzysci Przeciwnie. 3. Mimo przywileiow Cechowych, w kaźdey potrzebie, i nieodostatku publicznym, będzie mocna Komisja Policyi dawać wolnosć przed azy, roboty, i przemyslu. A wzgle 278) (dem tego wszystkie gostosowat sie zupełnie Komisja będzie do ostatniego Prawa o Miastach i do zareczoney wolnosci przez Ustawe rzadowa kazdemu przychodzacemu Czlowiekowi z zagranicy. 8. Ani Komisji Policyi, ani Miastom nie będzie wolno bez pozwolenia Rzeczypospolitej alienować Dóbr i wszelkich Funduszow Miastom dla porzadku i wygody onych nadanych; owszem Komisja scisle doglądać ma, aby wszelkie takowe Dobra i fundufze Miejskie arćdowane byly przez Licytacya, za poprzedzaiaacym szescio niedzielnym Urzedownym obwieszczeniem, pod dozorem Urzednikow Policyi, a dochody w nich, nigdy na prywatna, lecz zawsze na publiczna Miast potrzebe, wygode i ozdobe, byly obracane. A iako Komisja przed Sejmem, tak Miasta, i kazdy zarzadzaiacy iakimkol wiek funduszem na obietta Policyi przeznaczonym, przed Komisja scisle rachowac lie beda. 9. Przestrzegać

7. W Miastach pilnować będzie Komisja:

1. Sprawiedliwości, nie tylko w marach [miarach] i wagach, ale też w cenie i gatunku rzeczy i Towarów.

2. Zniesie lub urządzi wszystkie koszta i trudności w przyjmowaniu do Cechów, oraz wszelkie zwyczaje i uchwały Cechów, przemysłowi i pospolitej korzyści przeciwne.

3. Mimo przywilejów Cechowych, w każdej potrzebie i niedostatku publicznym, będzie mocna Komisja Policji dawać wolność sprzedaży, roboty i przemysłu. A 278) względem tego wszystkiego stosować się zupełnie Komisja będzie do ostatniego Prawa o Miastach, i do zaręczonej wolności przez Ustawę Rządową, każdemu przychodzącemu Człowiekowi z zagranicy.

8. Ani Komisji Policji, ani Miastom nie będzie wolno, bez pozwolenia Rzeczypospolitej, alienować [alienować: zbywać] Dóbr i wszelkich Funduszków Miastom dla porządku i wygody onych nadanych; owszem Komisja ściśle doglądać ma, aby wszelkie takowe Dobra i fundusze Miejskie arendowane były przez licytacją, za poprzedzającym sześciodzielnym Urzędowym obwieszczeniem, pod dozorem Urzędników Policji, a dochody w nich nigdy na prywatną, lecz zawsze na publiczną Miast potrzebę, wygodę i ozdobę, były obracane.

A jako Komisja przed Sejmem, tak Miasta, i każdy zarządzający jakimkolwiek funduszem na obiekt Policji przeznaczonym, przed Komisją ściśle rachować się będą.

9. Przestrzegać

będzie Komisja, ażeby odtąd żadne Miasta długów nie zaciągały, Dóbr nie zastawiały, danin, opłat, akcyz, ani na rzeczy, ani na Towary, ani na Osoby przybywające. O lub znajdujące się w Mieście, nie nakładały, Domów i placów, które są własnością publiczną, na powiększenie dochodów swoich nie obracały, czego wszystkiego równie Komisji, jak Zwierzchnościom Miejskim czynić nie wolno. Opłaty zaś różne dotąd po Miastach trwające, póty tylko Komisja zachować dozwoli, póki Sejm za podaniem sobie od Komisji opinii faniem onych, nie uchwali albo zmieni, albo utwierdzenie takowych opłat. 10. Długi dotąd od Miast zaciągnięte i winne, Komisja obracać, a arszodki, które znoszą się z Miastami, obmyśli, dla spłacenia onych, Seymowi przez Króla w Straży, do uwagi położyć, a gdyby kto nieprawie, dobra, lub jakiegokolwiek użytki Miastom nadawać, posiadał: Komisja dopomoże Miastom do przedsię odzyskania w Sadzie przyzwoitym. O kładkach zaś dobrowolnych, przyczynach i celu onych, zawsze Zwierzchność Miejska donosić będzie Komisji. 11. Baczność mieć będzie Komisja dla spokojności, lub bezpieczeństwa Itwa Obywatelów Miejskich, aby Woywoda (ska przechodzący, Inb stojący w Miastach, żadnej krzywdy, szkody, lub uciemnienia nie czynił, aby w kwartalach, lub opłacie za nie, Zaden Obywatel nierównością ciężaru nie był uciskany, a te kwatery, lub opłaty za nie, nigdy

będzie Komisja, ażeby odtąd żadne Miasta długów nie zaciągały, Dóbr nie zastawiały, danin, opłat, akcyz, ani na rzeczy, ani na Towary, ani na Osoby przybywające lub znajdujące się w Mieście, nie nakładały, Domów i placów, które są własnością publiczną, na powiększenie dochodów swoich nie obracały, czego wszystkiego równie Komisji, jak Zwierzchnościom Miejskim czynić nie wolno.

Oplaty zaś różne, dotąd po Miastach trwające, póty tylko Komisja zachować dozwoli, póki Sejm, za podanym sobie od Komisji opisaniem onych, nie uchwali albo zniesienia, albo utwierdzenia takowych opłat.

10. Długi dotąd od Miast zaciągnięte i winne, Komisja obrachuje, a środki, które znosząc się z Miastami obmyśli, dla spłacenia onych, Sejmowi przez Króla w Straży do uwagi poda, a gdyby kto nieprawnie dobra lub jakiegokolwiek użytki Miastom nadane posiadał, Komisja dopomoże Miastom do prędszego odzyskania w Sądzie przyzwoitym.

O składkach zaś dobrowolnych, przyczynach i celu onych, zawsze Zwierzchność Miejska donosić będzie Komisji.

11. Bacność mieć będzie Komisja, dla spokojności lub bezpieczeństwa Obywatelów Miejskich, aby Wojska przechodzące lub stojące w Miastach, Żadnej krzywdy, szkody lub uciemiężenia nie czyniły, aby w kwaterach lub opłacie za nie, Żaden Obywatel nierównością ciężaru nie był uciśniony, a te kwatery lub opłaty za nie nigdy...

na domy publiczne, lecz tylko na szczególne Obywatelów przez Zwierzchność Miejską naznaczane były. 12. Szczególniejszym zaś będzie obowiązkiem Komisji, obmyślać i podać do wykonania w Miastach przyzwoite środki, dla oddalenia i uniknienia pożarów, lub gwałtownych powodzi, dla prędkiego i skutecznego ratunku, także wspomaganie zniszczonych Miast, Domów, i Osób w takowych przypadkach, przeto, na ten koniec, w każdym Mieście starać się będzie o założenie Kass publicznych ogniowych i ratunkowych. VI. Co do Władzy i obowiązków Komisji, względem wygody ogólnej całego Kraju. 1. Obowiązkiem Komisji będzie, mieć bacność według opisów sobie (281 z służących, na wprowadzenie i uporządkowanie tego wszystkiego, co stanowić może wygodę powszechną i szczególną w Kraju, a najprzód: obfitość i taniość rzeczy do życia potrzebnych, łatwość w robotach, zamianach, przejściach, przejazdach, wolność sprzedaży wszelkich produktów, a przeto skasowanie wszelkich Monopoliów na wygodę życia będących, a niedozwalanie Żadnych innych na przyszłość. 2. Zarządzanie tym, co jest własnością publiczną, fluzaca dla wygody handlu powszechnego wszystkich Obywatelów, iako to: trakty publiczne, łpawy i brzegi, czyli łady rzek, kanały publiczne, względem których znific się będzie z Komisja Skarbowa, Poczty konne, wozowe i liftowe, którym Komisja Policji da opiekę, nie wdaiac się w rozrządzenia wewnętrzne onych, iako przez

...na domy publiczne, lecz tylko na szczególne Obywatelów, przez Zwierzchność Miejską naznaczane, były. 12. Szczególniejszym zaś będzie obowiązkiem Komisji, obmyślać i podać do wykonania w Miastach przyzwoite środki, dla oddalenia i uniknienia pożarów lub gwałtownych powodzi, dla prędkiego i skutecznego ratunku, także wspomaganie zniszczonych Miast, Domów i Osób w takowych przypadkach, przeto na ten koniec, w każdym Mieście starać się będzie o założenie Kass publicznych ogniowych i ratunkowych.

VI. Co do władzy i obowiązków Komisji, względem wygody ogólnej całego Kraju.

1. Obowiązkiem Komisji będzie, mieć bacność według opisów sobie (281 z służących, na wprowadzenie i uporządkowanie tego wszystkiego, co stanowić może wygodę powszechną i szczególną w Kraju, a najprzód: obfitość i taniość rzeczy do życia potrzebnych, łatwość w robotach, zamianach, przejściach, przejazdach, wolność sprzedaży wszelkich produktów, a przeto skasowanie wszelkich Monopoliów na wygodę życia będących, a niedozwalanie Żadnych innych na przyszłość.

2. Zarządzanie tym, co jest własnością pospolitą, służącą dla wygody handlu powszechnego wszystkich Obywatelów, jako to: trakty publiczne, splawy i brzegi, czyli łady rzek, kanały publiczne — względem których znosić się będzie z Komisją Skarbową — Poczty konne, wozowe i listowe, którym Komisja Policyi da opiekę, nie wdając się w rozrządzenia wewnętrzne onych, jako przez...

Pada Conventa Nam Królowi do życia oddanych, i przestrzegać będzie, ażeby sprawiedliwość równie, i wzajemnie wymierzana była dla zarządzających Poczta- mi, i Obywatelów; dla czego, gdy Poczta od Obywatela ukrzywdzona zostanie, a nie znajdzie sprawiedliwości w Sądzie Miejscowym, lub Obywatel ukrzywdzony nie odbierze satysfakcji od Zwierzchności Poczty; tedy Strony szukać sprawiedliwości będą u Komisji Policyi: we wszystkich zaś szczegółach w tym punkcie wyrażonych, rozrządzenia Komisji wszędzie równa egzekucja odbierać mają. 3. Także dozór nad temi własnościami powszechnymi, które służą wygodzie, zdrowiu, i zabawie popolitej; jako to: łaźnie, zdroje, szpitale, domy miłosierdzia, domy zajezdne, gościnne, szynkownie, traktiernie, ochędostwo powszechne, Teatra publiczne, miejsca przechadzki, gry, i wszelkiej rozrywki publicznej: z warunkiem jednak, iż prócz szpitalów i funduszów na nie, które mieć chcemy wszędzie pod zupełnym dozorem i rządem Komisji, inne wymienione miejsca, gdy będą w własnościach Ziemiańskich położone, nie rozkazom, lecz tylko oświecantom [i oświeceniom] i ostrzeżeniom Komisji, poddane być mają. 4. Opieka powszechna, i dobroczynny ratunek dla wszelkiego ubóstwa, nędzy, niedoleżnej starości, kalectwa, a na to również, jak i na zabezpieczenie próżnowaniu włóczęgów wyżej opisanych, i więźniów, do rzemioł, rękodzieł, i wszelkich robót publicznych — w których nędza i ubóstwo, za pracę

Pacta Conventa Nam Królowi do życia oddanych, i przestrzegać będzie, ażeby sprawiedliwość równie i wzajemnie wymierzana była dla zarządzających Poczta- mi i Obywatelów; dla czego, gdy Poczta od Obywatela ukrzywdzona zostanie, a nie znajdzie sprawiedliwości w Sądzie Miejscowym, lub Obywatel ukrzywdzony nie odbierze satysfakcji od Zwierzchności Poczty — tedy Strony szukać sprawiedliwości będą u Komisji Policyi; we wszystkich zaś szczegółach w tym punkcie wyrażonych, rozrządzenia Komisji wszędzie równą egzekucję odbierać mają. 3. Także dozór nad tymi własnościami powszechnymi, które służą wygodzie, zdrowiu i zabawie popolitej; jako to: łaźnie, zdroje, szpitale, domy miłosierdzia, domy zajezdne, gościnne, szynkownie, traktiernie, ochędostwo powszechne [ochędostwo: czystość, porządek], Teatra publiczne, miejsca przechadzki, gry i wszelkiej rozrywki publicznej — z warunkiem jednak, iż prócz szpitalów i funduszów na nie, które mieć chcemy wszędzie pod zupełnym dozorem i rządem Komisji, inne wymienione miejsca, gdy będą w własnościach Ziemiańskich położone, nie rozkazom, lecz tylko oświecantom [i oświeceniom] i ostrzeżeniom Komisji, poddane być mają. 4. Opieka powszechna i dobroczynny ratunek dla wszelkiego ubóstwa, nędzy, niedoleżnej starości, kalectwa; a na to również, jak i na zabezpieczenie próżnowaniu włóczęgów wyżej opisanych, i więźniów, do rzemioł, rękodzieł i wszelkich robót publicznych — w których nędza i ubóstwo, za pracę...

użyteczna Kraiowi, Żywność znajdować będą, dostarczać: Także w wszelkich takowych robotach, lub rękodzielach publicznych, wzniecać emulacya, dawać zachecenia, stano- wieć nadgrody. VII. Co do Władzi i obowiązku Kom- miśyi, i względem iuygooy szczegulney Miast Rzepltey. Nie tylko Komisja Policyi obowiązana będzie mieć dozór nad bezpieczeństwem i spokojnością Miast Rze- czypospolitey, ale oraz starać się o zaprowadzenie do nich wygody powszechnej, względem której, prócz wy- szych ogulnych opifów, baczną mieć będzie. I. W urzędzeniu tego, co dzie się do wygody wewnętrznej Miast, iako to: porządne bruki, ochędostwo ulic, przeniesienie Cmentarzów z Miasta. całość i ozdoba domów i budynków tak publicznych, iako prywatnych, podniesienie, lub zniesienie zapadłych, także starych murów, placów pustych: a to iak najprzedej, jeżeli są publi- czne, jeżeli zaś prywatne, znożyć ię z właścicielom, i naznaczać im czas najbliższy, po którego uplynie- niu bez egzekucyi rozkazów Komisji, takowe miejsca przedać przez licyta- cya, i pieniądze właścicielom oddać nakaze. Bramy wjazdowe do Miast, mostów, bicz tam, grobel, rowów, wystawienia łatwych i pewnych Por- tow rzecznych, urządzenie pojazdów publicznych transportowych dla ludzi i rzeczy, znosząc się z Zwierzchno- ścią Poczto- wą, oświecanie ulic w nocach, zwłaszcza zimowych i ciemnych; stowem wszystko, co do ozdoby i fatwego znalezienia potrzeb i oflodzeń życia należy. 2. Równie, co sciaga

...użyteczną Krajowi, żywność znajdować będą, dostarczać: Także w wszelkich takowych robotach lub rękodzielnach publicznych, wzniecać emulacją [emulacja: współzawodnictwo], dawać zachęcenia, stanowić nagrody [nagrody]. VII. Co do Władzi [Władzy] i obowiązków Komisji, względem wygody szczególnej Miast Rzeczypospolitej [Rzeczypospolitej]. Nie tylko Komisja Policji obowiązana będzie mieć dozór nad bezpieczeństwem i spokojnością Miast Rzeczypospolitej, ale oraz starać się o zaprowadzenie do nich wygody powszechnej, względem której — prócz wyższych ogólnych opisów — baczność mieć będzie. I. W urządzeniu tego, co się ściaga do wygody wewnętrznej Miast, jako to: porządne bruki, ochędóstwo ulic [ochędóstwo: czystość, porządek], przeniesienie cmentarzów z Miasta, całość i ozdoba domów i budynków, tak publicznych, jak i prywatnych; podniesienie lub zniesienie zapadłych, także starych murów, placów pustych — a to jak najprędzej: jeżeli są publiczne; jeśli zaś prywatne, znosząc się z właścicielami, naznaczając im czas najbliższy, po którego upłynieniu, bez exekucyi rozkazów Komisji, takowe miejsca sprzedać przez licytację, i pieniądze właścicielom oddać, nakaze. Bramy wjazdowe do Miast, mosty, bicie tam, grobel, rowów, wystawienie łatwych i pewnych portów rzecznych, urządzenie pojazdów publicznych transportowych dla ludzi i rzeczy — znosząc się z Zwierzchnością Pocztową, oświecanie ulic w nocach, zwłaszcza zimowych i ciemnych; słowem — wszystko, co do ozdoby i łatwego znalezienia potrzeb i osłodeń życia należy.

2. Równie, co się ściaga...

się do wygody przybytkowej i zewnętrznej z obfitości dowozów, targów i iarmarków; porządku w kasenhauzach, austeryach, karczmach; ułatwienia komunikacji i doniesienia z Miasta do Miast, we wszystkich Rzeczypospolitej Kraiach, bez naruszenia jednak Praw, Nam Królowi względem Poczt Krajowych służących, wolności dla każdego (dawania, i używania wszelkich zabaw publicznych; wystawiania Teatrów i grania na nich, bez żadnych przeszkód, opłat, wyłączeń, skoro o tym uwiadomiona będzie Policja, i da pozwolenie na piśmie. 3. Co się tyczy pomocy i schronienia w nagłych przypadkach ucisku, słabości i ubóstwa; a to dobrym urządzeniem Szpitalów, domów Miłosierdzia, a zwłaszcza fabryk i robot publicznych, do których równie i do fabryk prywatnych Obywatelów, ze Szpitalów, Domów Podrzutków, &c. dostarczać kaze robotników, z warunkiem, ażeby zapłata tychże Szpitalów, &c. wiernie dochodziła: nakoniec, pilnować uskutecznienia tego w wszystkiego, co znajdując pod opifem ogólnej Kraiu wygody; szczególniej i filniej, bo z mocą rozkazania, do Miast Komisja ma przystosować. VIII. Co do Władzy Sądowej Komisji Policji. Do Sądów Komisji Policji należeć będą Sprawy następujące: 0 1. O całość wszelkich w Kraiu Funduszy i dochodów ogólnych Miast, na obiekta Policji destynowanych, jeżeli tych posesja nie jest kwestionowana; Sprawy

...się do wygody przybytkowej i zewnętrznej, z obfitości dowozów, targów i jarmarków; porządku w kafenhauzach [kafenhauzach: kawiarniach], austeryach [austeryach: zajazdach], karczmach; ułatwienia komunikacji i doniesień z Miasta do Miasta, we wszystkich Rzeczypospolitej Krajach, bez naruszenia jednak Praw, Nam Królowi względem Poczt Krajowych służących, wolności dla każdego (dawania i używania wszelkich zabaw publicznych); wystawiania Teatrów i grania na nich, bez żadnych przeszkód, opłat, wyłączeń, skoro o tym uwiadomiona będzie Policja i da pozwolenie na piśmie. 3. Co się tyczy pomocy i schronienia w nagłych przypadkach ucisku, słabości i ubóstwa — a to dobrym urządzeniem Szpitalów, domów Miłosierdzia, a zwłaszcza fabryk i robót publicznych, do których — równie jak i do fabryk prywatnych Obywatelów — ze Szpitalów, Domów Podrzutków [podrzutków: niepełnoletnich osób pozostawionych], etc., dostarczać kaze robotników, z warunkiem, ażeby zapłata tychże Szpitalów etc. wiernie dochodziła: nakoniec, pilnować uskutecznienia tego wszystkiego, co znajdując pod opisem ogólnej Kraiu wygody, szczególniej i silniej, bo z mocą rozkazania, do Miast Komisja ma przystosować. VIII. Co do władzy sądowej Komisji Policji. Do Sądów Komisji Policji należeć będą Sprawy następujące: 1. O całość wszelkich w Kraju Funduszy i dochodów ogólnych Miast, na obiekta Policji destynowanych [destynowanych: przeznaczonych], jeżeli tych posesja nie jest kwestionowana. Sprawy

albowiem o windykcacye takich dochodów, należeć mają do właściwych Ziemskich i Miejskich Jurydykcyi, i tam sprawy pilnowane tylko przez Plenipotentów będą. 2. O zatajenie Percept, nierzetelność, lub niedokładność wydatków, i rachunków z tychże publicznych dochodów i funduszy, lub ich użycie bez wiedzy Komisji Policji. 3. O niezachowanie przepisów Prawa Licytacji, z wolnym nakazaniem drugich, bez mocy jednak zmniejszenia dochodów pierwey okazanych. 4. O

nieposłuszeństwo Komisji Wojewódzkich, Iz wierzchności Miejskich, na rezolucje, dyspozycje i rozrządzenia Komisji Politycy; oraz Urzędników i dozorców egzekwujących jej dyspozycje. 5. O zgwałcenie bezpieczeństwa Jurysdykcji Komisji Osób, Komisarzy, Urzędników, Oficyalistów i dozorców Politycy, w miejscach, gdzie z Urzędu znajdować się będą. 6. O niezachowanie rozporządzeń Komisji, względem jednostajności miar i wag. 7. O przestępstwa Urzędników, Oficyalistów, dozorców i sług Politycy. 8. Żadnych innych spraw Komisja Politycy sądzić nie będzie mogła, choćby się kto poddał dobrowolnie pod jej Sąd. Jako zaś sprawy jej do sądenia oddane, prędkiej potrzeba decyzji; przeto tak w pierwszej, jako w drugiej Instancji, używane być nie mają zwyczajne w innych Sądowniczych Magistraturach Indukty i Repliki; lecz jedynie wszystko kończyć się ma przez Memoriały, z komunikacją Urzędową tychże Memoriałów i odpisów na nie, tudzież

albowiem o windykację [windykację: dochodzenie należności] takich dochodów, należec mają do właściwych Ziemiańskich i Miejskich Jurysdykcji, i tam sprawy pilnowane tylko przez Plenipotentów będą.

2. O zatajenie Percept [percept: wpływów], nierzetelność lub niedokładność wydatków i rachunków z tychże publicznych dochodów i funduszów, lub ich użycie bez wiedzy Komisji Politycy.

3. O niezachowanie przepisów Prawa Licytacji, z wolnym nakazaniem drugich [drugich: ponownych], bez mocy jednak zmniejszania dochodów pierwszej okazanych.

4. O nieposłuszeństwo Komisji Wojewódzkich i Zwierzchności Miejskich, na rezolucje, dyspozycje i rozrządzenia Komisji Politycy; oraz urzędników i dozorców egzekwujących jej dyspozycje.

5. O zgwałcenie bezpieczeństwa Jurysdykcji Komisji Osób: Komisarzów, Urzędników, Oficyalistów i dozorców Politycy, w miejscach, gdzie z Urzędu znajdować się będą.

6. O niezachowanie rozporządzeń Komisji, względem jednostajności miar i wag. 7. O przestępstwa Urzędników, Oficyalistów, dozorców i sług Politycy. 8. Żadnych innych spraw Komisja Politycy sądzić nie będzie mogła, choćby się kto poddał dobrowolnie pod jej Sąd. Jako zaś sprawy jej do sądenia oddane, prędkiej potrzebują decyzji; przeto tak w pierwszej, jako i w drugiej Instancji, używane być nie mają zwyczajne w innych Sądowniczych Magistraturach Indukty i Repliki; lecz jedynie wszystko kończyć się ma przez Memoriały, z komunikacją Urzędową tychże Memoriałów i odpisów na nie, tudzież

Indagacyi przyfiezny ch. iezliby rzecz nie byla obiasniona dowodami na pifinie; co w Miescie naydaley w przeciagu trzech dni, w Kraiu zas naydaley w czterech tygodniach, ma być skutecznionym. 9. Z pomiędzy poleconych sobie Spraw do sądenia, Komunflya Politycy szczególnie tylko o zgwałcenie bezpieczeństwa swego i swoich Komisarzów, Oficyalistów, Urzędników i Dozorców; także o przestępstwa tychże w Urzędowaniu, sądzić będzie mogła prosto w swym Sądzie ostatecznie; inne zaś gatunki Spraw jej do sądenia powierzonych, przechodzić mają przez pierwszą Instancję Sądów właściwych Komisji Wojewódzkich i Miejskich. 10. W tych Sądach Politycy pierwszej Instancji, ostatecznie i bez dopuszczenia appellacyi, sądene mają być tylko sprawy nieprzenoszące Zł: 300. wartości, a kary Zł: 50. lub trzy dni więzienia; w większych zaś sprawach apelacja dopuszczona być powinna do Komisji Politycy, której wyroki będą już ostateczne, a prócz wydatków prawnych dla stron przyznawać się mających, wszelkie kary pieniężne, nigdy na zysk sądzonych sprawy Politycy przydzielone

być nie mogą, lecz do Kasy ogólnej Policji na potrzeby publiczne składane być powinny. 11. Tak w pierwszej, jako i w ostatecznej Instancji Komisji Policji, sprawy sądzone być mają zawsze na instancję, czyli doniesienie Dozorców Policji, w oznaczonych respective do ich dozoru wydziałach.

Indagacyi przyrzecznych [indagacje: dochodzenia, badania] – jeśliby rzecz nie była objaśniona dowodami na piśmie; co w Mieście najdalej w przeciągu trzech dni, w Kraju zaś najdalej w czterech tygodniach, ma być uskuteczniwym. 9. Z pomiędzy poleconych sobie spraw do sądenia, Komisja Policji szczególnie tylko o zgwałcenie bezpieczeństwa swego i [bezpieczeństwa] swoich Komisarzów, Oficjalistów, Urzędników i Dozorców, także o przestępstwa tychże w Urzędowaniu, sądzić będzie mogła prosto w swym Sądzie ostatecznie; inne zaś gatunki Spraw jej do sądenia powierzonych, przechodzić mają przez pierwszą Instancją Sądów właściwych Komisji Wojewódzkich i Miejskich. 10. W tych Sądach Policji pierwszej instancji, ostatecznie i bez dopuszczenia apellacyi, sądzone mają być tylko sprawy nieprzenoszące złotych: 300. wartości, a kary złotych: 50 lub trzy dni więzienia; w większych zaś sprawach apelacja dopuszczona być powinna do Komisji Policji, której wyroki będą już ostateczne; a prócz wydatków prawnych dla stron przyznawać się mających, wszelkie kary pieniężne, nigdy na zysk sądzących sprawy Policji przysądzone być nie mogą, lecz do Kasy ogólnej Policji na potrzeby publiczne składane być powinny.

11. Tak w pierwszej, jako i w ostatecznej Instancji Komisji Policji, sprawy sądzone być mają zawsze na instancję, czyli doniesienie Dozorców Policji, w oznaczonych respective do ich dozoru wydziałach.

W przypadkach zaś przestępstwa Urzędników i Dozorców Policji, każdy posesjonat może być ich Delatorem do Komisji Policji. 12. Komisja Policji, ułoży dla Oficjalistów, Urzędników i Dozorców swoich, Instrukcyje; a dla Sądów swoich pierwszej i ostatecznej Instancji Ordynacye, i te dla wiadomości po- w- fzechney publikować rozkaze. 13. Wyroki Ekonomiczne i Sądowe Komisji Policji, egzekwowane będą przez Milicya Policji, która gdy- by do tej Egzekucyi, lub do bezpieczeństwa publicznego nie wystarczała; tedy Komisja pomocy od Komend Wojskowych wezwie. Milicya Policji, składać się będzie z dwóch Chorągwi, Koronnej i Litewskiej, dotąd Marszałkowskimi zwanych. Co się zaś tyczy wszelkich Milicji Miejskich dla egzekucyi wyroków Policyjnych, i właściwych Jurysdykcji, a oraz dla utrzymania bezpieczeństwa i wygody Publicznej: Komisja Policji układać ma Projekta tak względem uformowania tych Milicji, jako też sposobów ich utrzymywania, i takowe przez Nas Króla w Straży, na Sejmy podawać będzie. 14. Gdy wszystkie więzienia publiczne, domy poprawy, i tym podobne, z ich funduszami zostawać będą pod dozorem i rządem Komisji Policji; przeto każda Jurysdykcya, Sąd, Zwierzchność, każdego z władzy swojej na więzienie osadzonego, oddawać ma w ręce Urzędników Policji, którzy osadzając go będą podług oznaczenia mają- cego im się oddać, z wyrokiem Autentycznymi, razem z więziem.

W przypadkach zaś przestępstwa Urzędników i Dozorców Policji, każdy posesjonat może być ich Delatorem [delator: zgłaszający naruszenie, składający zawiadomienie do służb mundurowych] do Komisji Policji. 12. Komisja Policji ułoży dla Oficjalistów, Urzędników i Dozorców swoich Instrukcyje; a dla Sądów swoich pierwszej i ostatecznej Instancji Ordynacye, i te dla wiadomości powszechnej publikować rozkaze. 13. Wyroki Ekonomiczne i Sądowe Komisji Policji egzekwowane będą przez Milicję Policji; która, gdyby do tej egzekucji lub do bezpieczeństwa publicznego nie wystarczała, wtedy Komisja pomocy od Komend Wojskowych wezwie. Milicja Policji składać się będzie z dwóch Chorągwi, Koronnej i Litewskiej, dotąd Marszałkowskimi zwanych. Co się zaś tyczy wszelkich Milicji Miejskich dla egzekucji wyroków Policyjnych i właściwych Jurysdykcji, a oraz dla utrzymania bezpieczeństwa i wygody Publicznej: Komisja Policji układać ma Projekta, tak względem uformowania tych Milicji, jako też sposobów ich utrzymywania, i takowe przez Nas, Króla w Straży, na Sejmy podawać będzie. 14. Gdy wszystkie więzienia publiczne, domy poprawy i tym podobne, z ich funduszami, zostawać będą pod dozorem i rządem Komisji Policji; przeto każda Jurysdykcja, Sąd i Zwierzchność, każdego z władzy swojej na więzienie osadzonego, oddawać ma

w ręce Urzędników Policji, którzy osadzać go będą podług oznaczenia mającego im się oddać, z wyrokiem Autentycznym, razem z więzieniem.

IX. Porządek postępowania Komisji. 1. Komisja Policji zawsze, ciągle i bez przerwy agitować się będzie. Obrani komisarze zaczyna urzędowanie swoje w pięć dni najpóźniej po obraniu, a póki ci na Komisji nie zasiada; komisarze kończący funkcję swoją, winni będą pełnić bez przerwy obowiązki Prawem przepisane. 2. Co dzień, wyjąwszy dni Święte, prócz nagłej potrzeby, za obwieszczeniem 291) Prezydującego, Komisja Sessje ordynaryjne, Ekonomiczne, i Sądowe, miewać będzie. 3. Przy zaczęciu każdej Sessyi, przytomność Marszałka, Komissarzów i Assessorów zapisana być ma, spóźnione zaś Marszałka, lub Komisarza na Sessya przybycie tak ma być napisane, aby wiadomość została i o czasie spóźnionego na Sessję przybycia, i o przytomności Osób przy każdej materii i decyzji. Baczność na to, całej Komisji, a szczególnie Prezydującym i trzymającym Protokół, zalecamy. W przypadku, gdyby się komplet nie zebrał; przytomni Komissarze podpisami własnymi pilność swoją zaświadczać. 4. Gdyby który z Marszałków Narodowych, miejsce w Komisji mających, nie znajdował się ciągle na Sessjach przez czas w Ordynacji Komisji przepisany — podług której jeden przynajmniej Marszałek ma być obowiązany znajdować się zawsze na Sessjach Komisji Policji; wtedy pensja jego Ministrowska za ten czas w Skarbie zostawać będzie. 5. Karze potrącenia Pensji podpadac nie mają Marszałkowie i Komissarze

IX. Porządek postępowania Komisji 1. Komisja Policji zawsze, ciągle i bez przerwy agitować się będzie [agituje się: działa, obraduje]. Obrani komisarze rozpoczną urzędowanie swoje w sześć dni najpóźniej po obraniu, a póki ci na Komisji nie zasiadą, komisarze kończący funkcję swoją winni będą pełnić bez przerwy obowiązki Prawem przepisane. 2. Co dzień, wyjąwszy dni Święte, prócz nagłej potrzeby, za obwieszczeniem 291) Prezydującego, Komisja Sessje ordynaryjne, Ekonomiczne i Sądowe miewać będzie.

3. Przy zaczęciu każdej Sessyi, przytomność Marszałka, Komissarzów i Assessorów zapisana być ma, spóźnione zaś Marszałka, lub Komisarza na Sessya przybycie tak ma być napisane, aby wiadomość została i o czasie spóźnionego na Sessję przybycia, i o przytomności Osób przy każdej materii i decyzji. Baczność na to, całej Komisji, a szczególnie Prezydującym i trzymającym Protokół, zalecamy. W przypadku, gdyby się komplet nie zebrał, przytomni Komissarze podpisami własnymi pilność swoją zaświadczać. 4. Gdyby który z Marszałków Narodowych, miejsce w Komisji mających, nie znajdował się ciągle na Sessjach przez czas w Ordynacji Komisji przepisany — podług której jeden przynajmniej Marszałek ma być obowiązany znajdować się zawsze na Sessjach Komisji Policji — wtedy pensja jego Ministrowska za ten czas w Skarbie zostawać będzie. 5. Karze potrącenia Pensji podpadać nie mają Marszałkowie i Komissarze

T 2)(292 10) farze ci, którzyby z obowiązku Urzędu, lub z wyraźnego zlecenia Komissarysi, w Interesach Policji tyczących się, oddaleni byli, i ci którzyby z przyczyn rzetelnej choroby, w Komisji przytomni być nie mogli; takawa jednak choroba przed Komisją na pierwszej Sessyi własnym zaprzysiężeniem dowiedzieć powinni. 6. Wszelkie decyzje i rezolucje Komisji, iednomyslnością, lub większością zdan, stanowione być mają. Równość zdań Prezydujący rozwiązywać będzie: w Sądach, po głosnych zdaniach, sekretne kreski się mogą, gdyby który Komissarz ich Zadał; w innych zaś w Wszystkich rezolucjach i decyzjach, sekretne kreski miejsca nie mają, ale każdy decydujący zapisać powinien zaraz w Sentencyonarze rozpis, czyli zdanie Twoje, różne od więć szosci zdan decyzya stanowiących. Żadne jednak rozpisy nie będą mogły tamować skutku wizelkich decyzji i rezolucji, większością zdan w Komissarysi zapadłych. 7. Dwa będą w Komisji Sentencyonarze; ieden Sądowy, drugi Ekonomiczny; w pierwszym każda decyzja (czyli Sądowa, w drugim wszystkie inne Rezolucje i czynności Komisji) zapisane będą: takowe Sentencyonarze mają być utrzymywane przez dwóch Komissarzów, a wszyscy składający Komisję, cum voto Jecisivo, przytomni, podpisywać będą one codziennie; niepodpisujący się w Sentencyonarze, a przytomni, rozumiany być ma za zgadzającego się z zapadłą rezolucją.

5. (292 Marszałkowie i Komisarze ci, którzy by z obowiązku Urzędu, lub z wyraźnego zlecenia Komisji, w Interessach Policyi tyczących się oddaleni byli, i ci, którzy by z przyczyn rzetelnej choroby w Komisji przytomnymi być nie mogli — takową jednak chorobę przed Komisją na pierwszej Sessji własnym zaprzysiężeniem dowieść powinni. 6. Wszelkie decyzje i rezolucje Komisji, jednomyślnością lub większością zdań, stanowione być mają. Równość zdań Prezydujący rozwiązywać będzie; w Sądach, po głosnych zdaniach, sekretne kreski iść mogą, gdyby który Komisarz ich Żądał; w innych zaś wszystkich rezolucjach i decyzjach sekretne kreski miejsca nie mają, ale każdy decydujący zapisać powinien zaraz w Sentencyonarzu rozpis, czyli zdanie Twoje, różne od większości zdań decyzję stanowiących. Żadne jednak rozpisy nie będą mogły tamować skutku wszelkich decyzji i rezolucji, większością zdań w Komisji zapadłych.

7. Dwa będą w Komisji Sentencyonarze: jeden Sądowy, drugi Ekonomiczny; w pierwszym każda decyzja Sądowa, w drugim wszystkie inne Rezolucje i czynności Kommissji zapisane będą. Takowe Sentencyonarze mają być utrzymywane przez dwóch Kommissarzów, a wszyscy składający Kommissją, cum voto decisivo [z głosem decydującym], przytomni, podpisywać będą one codziennie; niepodpisujący się w Sentencyonarzu, a przytomny, rozumiany być ma za zgadzającego się z zapadłą rezolucją.

i fám tylko rozpis, podług po¬ przedniczego Artykufu uczyniony, ró¬ ne zdanie od wiekszosci zaswiadczac będzie; Oddzielnie od Sentencyonarzów utrzymywane beda dwa Protokuly; w iednym z nich Noty i rezolucye: w drugim Dekreta, wpisy wane być mają. per extensum. Prezyduiacy podpisywac ie beda; nie wprzód iednak, az po do¬ Kladney onych konfrontacyi z decyzy¬ ami i rezolucyami w Sentencyonarzach zapisanemi. Do takowych Protokutów nalezace Wpisy mają bydź zrobione naypóźniej w dni osm od czasu wypa¬ dley, a w Sentencyonarzu zapifaney decyzyi, lub rezolucyi; w przypadku uchybienia przepisu tego, Pifarz, iako Rządzący Kancellarya, odpowie Kommi¬ syi. 8. Wszystkie Uniwersały, Obwie¬ iczenia, ostrzeżenia i Noty, wychodzie) (294 20 z Komisji beda, pod tytułem: Kom¬ mifsya Policyi oboygá Narodótu, a przez iednego z Marszałków Narodowych podpisywane być mają, który, gdyby podpifu odmówil, albo przytomnym nie byl; pierw szy z porzadku Kommifzarz podpisze; Wszelkie inne dyspozycye, Rezolucye, Instrukcye, Extrakten wy¬ dawane być mogą Wypify zas z Protoku lu sekretnego, Prezyduiacy za¬ áwiadczy; Pieczęć Kommi flyi Policyi, zawieraiaca Herb oboygá Narodów z napisem, przykfad nabadzie do wszyst¬ kich Uniwersalow i Extraktów, dla dania im wiekszey uroczystosci. 9. Wszystkie Memoryały, a oddzielnie Rapporta, numerowane bydź mają; na Których to Memoryalach i Rapportach, ieden z komisarzów, dzien podania onych, i dzien uczynionych na nie Rezolucyi, zapisywac

Tak samo i sam tylko rozpis, podług poprzedniczego Artykułu uczyniony, różne zdanie od większości zaświadczać będzie. Oddzielnie od Sentencyonarzów utrzymywane będą dwa Protokuly: w jednym z nich Noty i rezolucje, w drugim Dekreta, wpisywane być mają per extensum [w całości]. Prezydujący podpisywać je będą, nie wpięrw jednak, aż po dokładnej ich konfrontacji z decyzjami i rezolucjami w Sentencyonarzach zapisanemi. Do takowych Protokulów należące Wpisy mają bydź zrobione najpóźniej w dni osiem od czasu wypadłej, a w Sentencyonarzu zapisanej decyzji lub rezolucji; w przypadku uchybienia przepisu tego, Pisarz, jako Rządzący Kancellarią, odpowie Kommissyi.

8. Wszystkie Uniwersały, Obwieszczenia, ostrzeżenia i Noty, wychodzić (294 z Komisji będą pod tytułem: Kommissya Policyi oboygá Narodów, a przez jednego z Marszałków Narodowych podpisywane być mają, który, gdyby podpisu odmówił albo przytomnym nie był, pierwszy z porządku Komisarz podpisze. Wszelkie inne dyspozycje, Rezolucje, Instrukcje, Ekstrakten wydawane być mogą Wypisy zaś z Protokulu sekretnego Prezydujący zaświadczy. Pieczęć Komisji Policyi, zawierająca Herb oboygá Narodów z napisem, przykładana będzie do wszystkich Uniwersalów i Extraktów, dla dania im większej uroczystości. 9. Wszystkie Memoryały, a oddzielnie Rapporta, numerowane bydź mają; na których to Memoryalach i Rapportach jeden z Komisarzów dzień podania onych i dzień uczynionych na nie Rezolucji zapisywać będzie.

będzie; Takowe Memoryały i Rapporta Komisja porządkiem daty podania, ułatwiać będzie; te jednak, któreby prędzej i naglejszej wymagały Rezolucji, choćby później podane były, pierwiej rezolwowane być mogą: nie inaczej zaś, jak za zgodą większości głosów Komisji. 10. Wolno będzie Komisji prace swoje między składających Komissja, podzielić, którzy przygotowane planty, Rezolucje i tym podobne czynności, projectivè, podpisywać będą, pod zdanie i decyzja Komisji. 11. Względem Processu, ułoży sobie Komisja, i publikować każe Ordynacya stosownie do teraźniejszego o Prawa; jako też względem opłaty z jej Kancellaryi, z której wszelkie Extrakty z korekta i pieczęcia, wydawane być mają, bez Żadnej innej opłaty, prócz jednego złotego od arkusza. X. Co do powinności i stosunku Komisji Policji względem Sejmu. 1. Komisja powinnością będzie na każdym Sejmie Ordynaryjnym. 1. Zdawać sprawę z wszelkich czynności swych, tudzież z przychodów i rozchodów dozorowi swemu poruczonych; a to przed Deputacją tym celem z Sejmu wyznaczoną, podług opisu w Rozdziale o Sejmie. 2. Podawać Sejmowi wydrukowane Tabelle wszelkich przychodów i rozchodów tak jej Administracji immediate po powierzonych, jako i z funduszków pospolitych, jej opiece i dozorowi poleconych. 2. Wolno będzie każdemu Obywatelowi do

będzie. Takowe Memoryały i Rapporta Komisja porządkiem daty podania ułatwiać będzie; te jednak, któreby prędzej i naglejszej wymagały Rezolucji, choćby później podane były, pierwiej rezolwowane być mogą: nie inaczej zaś, jak za zgodą większości głosów Komisji. 10. Wolno będzie Komisji prace swoje między składających Komissja, podzielić, którzy przygotowane planty, Rezolucje i tym podobne czynności, projectivè, [projektowo, wstępnie] podpisywać będą, pod zdanie i decyzją Komisji. 11. Względem Processu, ułoży sobie Komissja i publikować każe Ordynacyą, stosownie do teraźniejszego Prawa; jako też względem opłaty z jej Kancellaryi, z której wszelkie Extrakty z korektą i pieczęcią wydawane być mają, bez Żadnej innej opłaty, prócz jednego złotego od arkusza. X. Co do powinności i stosunku Komisji Policji względem Sejmu

1. Komisji powinnością będzie na każdym Sejmie Ordynaryjnym:

1. Zdawać sprawę z wszelkich czynności swych, tudzież z przychodów i rozchodów dozorowi swemu poruczonych; a to przed Deputacją tym celem z Sejmu wyznaczoną, podług opisu w Rozdziale o Sejmie.

2. Podawać Sejmowi wydrukowane Tabelle wszelkich przychodów i rozchodów, tak jej Administracji immediate [bezpośrednio] powierzonych, jako i z funduszków pospolitych, jej opiece i dozorowi poleconych.

2. Wolno będzie każdemu Obywatelowi do

Deputacji examinujące czynności Komisji, podawać na piśmie, z podpisem reki własnej, zażutych i zażaleń swoje na Komisję; lecz delacya Obywatela na Komissja o jej czynności Urzędowe, isé nie może; wyiaższy osobiste występi tych, którzy w Komisji zaliczani, a to w przypadkach i sposobie w Rozdziale o Sadach Sejmowych przepisany. 3. Gdyby z Relacji Deputowanych okazała się jaka czynność naganna; Sejm podług okoliczności i gatunku przewinienia, czynność takowa Komissji, albo nagani, i jej rozrządzer nie, czyli Rezolucje, fkaaffue: albo oskarżone Osoby Komisja składać, do Sadów Sejmowych po rozfardzenie i ukaranie, Instygatorom Narodowym zapozwać każe.)(297 3 4. Ponieważ we wszelkich czynnościach i Rezolucjach Komisji, rozpisz wolne zostawiliśmy; przeto w przypadku pozwania Komisji, z woli Sejmu, na Sady Seymowe, komisarze winni będą zdania Twoje rozpisem usprawiedliwić; a jeżeli czynność Komisji nie okaże się naganna, albo w Sadach Sejmowych usprawiedliwiona zostanie; Sejm da Komisji zaświadczenie i zakwitowanie, z dokładnym Remanentu opisanym. XI. Co do obowiązków i stosunku Komissji Policji, względem Strazy. 1. Komisja Policji, powinna wiernie donosić Królowi w Strazy, o wszelkich czynnościach swoich, a to przesyłać Rapporta do Ministra tegoż udziału; gdyby zaś Minister odehranego Rapportu Królowi w Strazy, naydalej na

Deputacji examinującej czynności Komisji, podawać na piśmie, z podpisem ręki własnej, zarzuty i zażalenia swoje na Kommissya; lecz delacja Obywatela na Komissya o jej czynności Urzędowe iść nie może; wyjąwszy osobiste występkę tych, którzy w Komisji zasiadają, a to w przypadkach i sposobie w Rozdziale o Sądach Sejmowych przepisany. 3. Gdyby z Relacji Deputowanych okazała się jaka czynność naganna; Sejm, podług okoliczności i gatunku przewinienia, czynność takową Kommissyi albo nagani, i jej rozrządzenie, czyli Rezolucje, skasuje; albo oskarżone Osoby Komisja składające, do Sądów Sejmowych po rozsądzenie i ukaranie, Instygatorom Narodowym zapozwać każe. (297

4. Ponieważ we wszelkich czynnościach i Rezolucjach Komisji, rozpisy wolne zostawiliśmy; przeto w przypadku pozwania Komisji, z woli Sejmu, na Sądy Sejmowe, komisarze winni będą zdania swoje rozpisem usprawiedliwić; a jeżeli czynność Komisji nie okaże się naganna, albo w Sądach Sejmowych usprawiedliwiona zostanie; Sejm da Komisji zaświadczenie i zakwitowanie, z dokładnym Remanentu opisaniem.

XI. Co do obowiązków i stosunku Komisji Policji względem Straży

1. Komisja Policji powinna wiernie donosić Królowi w Straży o wszelkich czynnościach swoich, a to przesyłając Rapporta do Ministra tegoż udziału; gdyby zaś Minister odebranego Raportu Królowi w Straży, najdalej na...

pierwszy Sessyi, nie po- dał; w tedy Komisja prosto do Kancellaryi Straży przesłać Iv óy Rap- port powinna będzie. Oprócz zas zwy- czajnych doniefien ! Rapportow, po- winnością będzie Konimifsyi, na ka- 5 ade zapytanie i Zadanie Króla w Stra- Zy, dac dokładna odpowiedz i expli- kacya; oraz informacya w tym wszy- stkim, w czym uwiadomionym być zechce. 2. Wszelkie decyzje Króla w Stra- Zy, z podpifem iednego Ministra, do Komisji Policji wydane, do postu- szejstwa obowiazywa- ia beda: W przypadku zas, gdyby Komisja Po- licyi odebrawszy iakie zalecenie, przez Decyzya Króla w Straży, ofadzila wieleszoicia glosow tez zalecenie być przeciwnym Prawu; prouisorié poftu- szna bedac w wykonaniu takowey Decyzji; poda nieodwlocznie Uwa- ci Iwoie Krolowi w Straży; a gdy- by Krol nie sklanial się do tych U- wag; ma upraszac Krola o zwołanie Sejmu; gdyby zas Król Sejmu nie- zwofał; ma o to podac na pifmie za- danie Nwoie Marszałkowi Seymowemu, pod odpowiedzia Seymowi. 3. Wszelkie Zadania, zapytania, za- lecenia, odpowiedzi, explicacye, in- formacye; stowem: wszelkie wzaie- mne między Królem w Straży, a Kom- mistya czynnosci, mają być podawa- 3 299)0 ne na piśmie, z podpisem przytomnych komplet skiadaiacych. XII. Co 30 stosunku Komisji Policui z in- nemi Raadouvemi Rzeplitey Rommis- Agami, tuoziez z Hommigyami Wo-

pierwszej Sessyi nie podał; wtedy Komisja prosto do Kancellaryi Straży przesłać swój Rapport powinna będzie. Oprócz zaś zwyczajnych doniesień i Rapportów, powinnością będzie Komisji, na każde zapytanie i żądanie Króla w Straży, dać dokładną odpowiedź i eksplikację, oraz informacją w tym wszystkim, w czym uwiadomionym być zechce. 2. Wszelkie decyzje Króla w Straży, z podpisem jednego Ministra, do Komisji Policji wydane, do posłuszeństwa obowiązywać ją będą. W przypadku zaś, gdyby Komisja Policji, odebrawszy jakie zalecenie przez Decyzja Króla w Straży, osądziła większością głosów toż zalecenie być przeciwnym Prawu; prowizorycznie posłuszna będąc w wykonaniu takowej Decyzji, poda nieodwłocznie Uwagi Swoje Królowi w Straży; a gdyby Król nie skłaniał się do tych Uwag, ma upraszać Króla o zwołanie Sejmu; gdyby zaś Król Sejmu nie zwołał, ma o to podać na piśmie żądanie swoje Marszałkowi Sejmowemu, pod odpowiedzialnością przed Sejmem] Sejmowi. 3. Wszelkie Żądania, zapytania, zalecenia, odpowiedzi, explicacje, informacye; słowem: wszelkie wzajemne między Królem w Straży a Kommissją czynności, mają być podawane (299 na piśmie, z podpisem przytomnych komplet składających. XII. Co do stosunku Komisji Policji z innemi Rządowemi Rzeplitey [Rzeczypospolitej] Kommisyami, tudzież z Komisjami Wojewódzkimi.

iewooszkiami. 1. Komisja Policvi, u kazdey Rzadowey Rzeplitey Komisji szu- Kaé moze pomocy, informacji i wza- iemnego zniesienia się, czy przez pi- ima, czy przez wyznaczone z grona swego do konferencji Ofoby; czego gdy uzna potrzebe; przesle do niey Zadanie swoje przez Note, z dokla- dnym wylozeniem rzeczy, o ktera isé będzie; wzaiemuie na wszelkie do sie- bie od innych Rzepltey Kommissyów przesyłane Noty, Komisja Policyi powinna bedzte bez zwloki dawaé od- powiedzi na piśmie, nieodcinawiaiac w niczym potrzebuie pomocy, iaka z Prawem i władza iey udzielona, zga- dzac sie bodzie. 2. Prawidła stofunków Komisji Policyi, wzgledem Kommissyów Wo- iewódzkich, sa opifane w Rozdziale o Kommissiyach Woiewodzkich.300 XIII. 10 Przyfiega Kommißsarzoib. Obrani Kommiffarze, w obecności Krola i Stanow Seymuiacych, a me- przytomni, w miejscu Juryzdykcyi Rommissyi, wykonaia przvliege: któ- rey Rota będzie następuiaca.= »Ja NN. Przylegam Panu Bogu » Wszechmogacemu, w Troycy Swie- " tey Iedynemu, na to: iz pensyi Za- "graniczney nie biore i brac nie be-,de; iz wybrany na Urząd Kommissa-„rza Policyi, wedle przepisu Prawa, "wolności i wiasności osobistej i po- »wszechney, bezpieczenstwa, fpo- koynosci, wygody, i porzadku pu-„blicznego, wiernte dostrzegac bede;„Ze wszelkich fundufzów i docho-„dów pospolitych, władzy i opiece;„lub dozorowi Kommiffyi Policyi po-„ruczonych, od wszelkiego uszczerb- ku i uszkodzenta, bronté

1. Komisja Policyi u każdej Rządowej Rzeczypospolitej Komisji szukać może pomocy, informacji i wzajemnego zniesienia się, czy przez pisma, czy przez wyznaczone z grona swego do konferencji Osoby; czego gdy uzna potrzebę, prześle do niej Żądanie swoje przez Notę, z dokładnym wyłożeniem rzeczy, o którą iść będzie; wzajemnie na wszelkie do siebie od innych Rzepltey [Rzeczypospolitej] Kommissjów przesyłane Noty, Komisja Policyi powinna będzie bez zwłoki dawać odpowiedzi na piśmie, nie odmawiając w niczym potrzebnej pomocy, jaka z Prawem i władzą jej udzielona, zgadzać się będzie. 2. Prawidła stosunków Komisji Policyi względem Kommissjów Wojewódzkich, są opisane w Rozdziale o Komisjach Wojewódzkich. (300 XIII. Przy- sięga Kommissarzów. Obrani Kommissarze, w obecności Króla i Stanów Sejmujących, a nieprzytomni, w miejscu Juryzdykcji Kommissji, wykonają przysięgę, której Rota będzie następująca:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu,

w Trójcy Świętej Jedynemu, na to:

iz pensji zagranicznej nie biorę i brac nie będę;

iz wybrany na Urząd Kommissarza Policyi, wedle przepisu Prawa,

"wolności i własności osobistej i powszechnej, bezpieczeństwa, spokojności, wygody i porządku publicznego, wiernie dostrzegać będę; ze wszelkich funduszów i dochodów pospolitych, władzy i opiece, lub dozorowi Kommissji Policyi poruczonych, od wszelkiego uszczerbku i uszkodzenia bronić będę;

bede: 12„wzelkie obowiazh, i powinności »Prawem Urzedowi temu przepisa-„ne, gorliwie i rzetelnie, dopelnie;„wfadzy wickfzey fobie nad Pra- "wo pozwalac, a Prawem pozwolo- "ney na zle uzywac, nie bede; iz5„Sprawy Policyi tyzczace sie, zasia-„daiać w Sadach, podlug Boga, ». Fraw, Tprawiedliwosci i dowodów„sadić bede. Zgola, w całym Urze- "dowaniu moim, nieuwodzacz się za-„duemi wzgledami, przyiazma, lub,nienawiscia, darów Zadnych, i o- " bietuic nie przyimuiac; Boga, Pra-„wo, fprawiedliwosé, za iedyny cel„mieć bede. Tak mi Boze dopomoz„i niewinna Syna Jego Meka„, Marszalkowie, prócz wykonaney na Dostoieust wo Ministra Przysiegi, po- wtórny raz przy pierwszvm zaliadaniu swoim w Kommiffyi, przyfiegna przed nia, na Rote wyzey przepifana. XIV. OBSVIAZKI Marszatka Prezyduigcego, lub zastę- puiqcego miesuce Jego w Hommissyi Policyi 1. Obowiazki oddzielne Marfzatka Prezyduiacego, lub zastepuiacego miesuce Jego w Komisji Policyi, fa- Mieć dozór i Zwierzchnosé, nad Dworem, tudziez baczyć na to wfzy- (302 stko, co moze zapewnić bezpieczen- stwo i powage Nasza Krolewska, po- koynosé pod bokiemy Naszym, bespie- czeustwo Nastepcy Tronu, Senato- rów, Ministrow; Poflow w czafie Sejmu, Ofob, Domow, i Dworow Ministrów Zagrantczuych przy Nas re- zyduiacych. Dla czego w miejscu, gdzie My Król znaydowac się będzie- my. Wladza Marfzatka Prezyduiacego w Komisji Policyi, tak

będę;

że wszelkie obowiązki i powinności, Prawem Urzędowi temu przepisane, gorliwie i rzetelnie dopełnię;

władzy większej sobie nad Prawo pozwalać, ani Prawem pozwolonej na złe używać nie będę;

iz sprawy Policji dotyczące się, zasiadając w Sądach, podług Boga, Praw, sprawiedliwości i dowodów sądzić będę. Zgoła, w całym urzędowaniu moim, nie uwodząc się żadnymi względami, przyjaźnią lub nienawiścią, darów żadnych i obietnic nie przyjmując Boga, Prawo, sprawiedliwość za jedyny cel mieć będę. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męka.

Marszałkowie, prócz wykonanej na Dostojeństwo Ministra Przysięgi, powtórny raz, przy pierwszym zasiadaniu swoim w Kommissji, przysięgną przed nią, na Rotę wyżej przepisaną.

XIV. OBOWIĄZKI Marszałka Prezydującego, lub zastępującego miejsce jego w Kommissji Policji

1. Obowiązki oddzielne Marszałka Prezydującego, lub zastępującego miejsce jego w Kommissji Policji, są następujące:

mieć dozór i Zwierzchność nad Dworem, tudzież baczyć na to wszystko, co może zapewnić bezpieczeństwo i powagę Naszą Królewską, spokojność pod boki Naszym, bezpieczeństwo Następcy Tronu, Senatorów, Ministrów i Posłów w czasie Sejmu, a także Osób, Domów i Dworów Ministrów Zagranicznych przy Nas rezydujących. Dla czego [Dlatego] w miejscu, gdzie My Król, znajdując się będziemy, władza Marszałka Prezydującego w Komisji Policji tak daleko tylko ma być rozciągnięta, ażeby mógł zapobiedz występkom

występkom, bez naruszenia wżelako Prawa - Neminem captivabitur mus, nisi iure Victum -gdy wy stepek po- pefniony zostanie; winowayce zatrzy- mac, i do Sadu właściwego odeflać. 2. Gdziekolwiek My Król znajdo- wać się bedziemy, tam wszystkie miey- scowe Cywilne Magistratury i Urze- dy obowiązane beda komunikowac Marfzałkowi Prezyduiacemu w Kom- missy Policji, wszelkie donielienia ty- czace sie bezpieczenftwa Boku Nas Króla, iakie do ich Urzedu przyida: nienaruszaiać jednak w Obozach Praw Woyskowych, a Kommendant miey- fcowy, znoszac się z nim, ma oddawac mu swoje komunikacye i doniesienia: Dozorey zas Policji, i strzezacy Bram 03 10 i okopow Miasta, rapporta regularne oddawac mu beda, pod kara odpo- wiedzi w Sadach Policji. 3. Jezeli po roztrzasnieniu tych rap- portow i doniesien, Marszalek Prezy- duiacy w Komisji Policji, uzna potrzebe wickszego zabezpieczenia spokojnoscí powszechney; doniefie o tym natychmiast Nem Królowi w Straży. 4. Nadto, mieyscowy Urzad Policji, wyznaczy iednego Subalterna; a miey- scowa Komnenda wykommenderuie iednego Officyera Subalterna; który dla predszego wykonama obowiazkow Marfzalka Prezyduiacego w Policji, przy nim znajduwać się ma. Jako zaś w przypadkach przestepstwa na Zamku Naszym, popefnienia uczynku krymi- nalnego, lub buntu i rozruchu, w miey- seu Rezydencyi Naszey, tenze Marfza- iek powinien proviforié rozrządzenie uczynić, lub zatrzymać winnego; tak

występkom, bez naruszenia wszelako Prawa — Neminem captivabimus, nisi iure Victum [nikogo nie uwięzimy, jeśli nie zostanie prawem skazany, tj. bez wyroku sądowego] — gdy występki popełnione zostaną; winowajcę zatrzymać i do Sądu właściwego odesłać. 2. Gdziekolwiek My, Król, znajdując się będziemy, tam wszystkie miejscowe Cywilne Magistratury i Urzędy obowiązane będą komunikować Marszałkowi Prezydującemu w Komisji Policji wszelkie doniesienia, dotyczące się bezpieczeństwa Boku Nas, Króla, jakie do ich Urzędu przyjdą; nie naruszając jednak w Obozach Praw Wojskowych. A Kommendant miejscowy, znosząc się z nim, ma oddawać mu swoje komunikacje i doniesienia. Dozorcy zaś Policji, i strzegący Bram i okopów Miasta, rapporta regularne oddawać mu będą, pod karą odpowiedzi w Sądach Policji. 3. Jeżeli po roztrząśnieniu tych raportów i doniesień Marszałek Prezydujący w Komisji Policji uzna potrzebę większego zabezpieczenia spokojności powszechnej, doniesie o tym natychmiast Nam Królowi w Straży. 4. Nadto miejscowy Urząd Policji wyznaczy jednego Subalterna; a miejscowa Kommenda wykommenderuje jednego Oficjera Subalterna; który dla pędszego wykonania obowiązków Marszałka Prezydującego w Policji, przy nim znajdując się ma. Jako zaś w przypadkach przestępstwa na Zamku Naszym, popełnienia uczynku kryminalnego, lub buntu i rozruchu w miejscu Rezydencji Naszej, tenże Marszałek powinien provisorié [provisorycznie] rozrządzenie uczynić, lub zatrzymać winnego; tak

za wezwaniem Jego ofobiscie. lub na pisinie uczynionym, Urzedy Cywilne i Kommendant Garnizonu, dadza mu potrzebną pomoc, a Marzfafek na tychmiust doniefie o tym Nam Królowi w Straży. (5. A ze otdad w kazdym Miescie i Powiecie beda gotowe Sady mieyico we; zaczym obowiazkiem będzie Mar szalka Prezyduiacego w Komisji Policji (wyiawszy przypadki stosowne do opisu Sadow Sejmowych) kazdego z rozkazu swego przytrzymanego, naydaley w przeciagu 24. godzin, wyexaminowac, i za dostrzezeniem winy, oddac do Sadu wlasciwego, w którym sprawy takie sadzone być mają rokiem licowym, to iest natych miast przed wszystkimi; gdyby zas przytrzymany wladza Marszalka Pre- zyduiacego w Komnissji Policji, nie by! oddany w tym przeciagu do Sadu wlasciwego, albo w tymze przeciagu. za okazaniem niewinnosci, nie był uwolnionym, tenze Marszalek za to będzie w odpowiedzi, za rezolucya Sejmu, w Sadach Sejmowych. 6. Gdyby zas Kiól miał lie znaydo waé w takim mieyscu, gdzie nie masz nitey scowych publicznych Sadow; Mar szalek Prezyduiaczy w Komisji Poli cyi, dwoma tygodniami przed przy- byciem Króla na to miejsce, moze rekwiruwac Sad Ziemiauski i Urzedy Mieyskie pierwszy Instancji tego Powiatu, aby się tam znaydowały pod bytnosé Królewską. 7. Wszakże4 308)O 7. Wszakze gotowté ta Wladzy Mar szalka Prezyduiacego w Komisji Po licyi, pod Bokiem Naszym Króle wskim,

za wezwaniem Jego osobiście, lub na piśmie uczynionym, Urzędy Cywilne i Kommendant Garnizonu dadzą mu potrzebną pomoc, a Marszałek natychmiast doniesie o tym Nam Królowi w Straży. 5. A że odtąd w każdym Mieście i Powiecie będą gotowe Sądy miejscowe; zaczym obowiązkiem będzie Marszałka Prezydującego w Komisji Policji (wyjawszy przypadki stosowne do opisu Sądów Sejmowych) każdego z rozkazu swego przytrzymanego, najdalej w przeciągu 24 godzin, wyexaminować, i za dostrzeżeniem winy, oddać do Sądu właściwego, w którym sprawy takie sądzone być mają rokiem licowym [trybem pilnym], to jest natychmiast przed wszystkimi; gdyby zaś przytrzymany władzą Marszałka Prezydującego w Komisji Policji nie był oddany w tym przeciągu do Sądu właściwego, albo w tymże przeciągu, za okazaniem niewinności, nie był uwolnionym, tenże Marszałek za to będzie w odpowiedzi, za rezolucją Sejmu, w Sądach Sejmowych. 6. Gdyby zaś Król miał się znajdować w takim miejscu, gdzie nie masz miejscowych publicznych Sądów, Marszałek Prezydujący w Komisji Policji, dwoma tygodniami przed przybyciem Króla na to miejsce, może rekwirować [wezwać] Sąd Ziemiański i Urzędy Miejskie pierwszej Instancji tego Powiatu, aby się tam znajdowały pod bytność Królewską [na czas bytności Króla]

7. Wszakże gotowość ta Władzy Marszałka Prezydującego w Komisji Policji, pod Bokiem Naszym Królewskim,

nie może dyspensować miejscowe Jurzydykcy i Urzędy Cywilne, od zwy czayney bacznosci i pilnoscí w tym wszystkim, co do ich należy urzede wać; owszem, gdziekolwiek lie zey dzie Urząd Marszałka Prezyduiacego w Komisji Policji z Urzędami miey scowemi; ostatnie pierwizemu pomagać, bez zamieszania i kollizyi, po winny. 8. Rozległość mieyfca Rezydencji Naszey Króle wskiej, przy której iedy nie obowiązki Marszałka Prezvduiacego w Komisji Policji, czynne beda, rozumiec się ma rozciągnieta o mile iedne w okodo od rogatek konczacych Miasto, Przodmiescie, lub Wies, w całym ich okregu. 9. Odpor kazdy gwałtowny Władzy Marszałka Prezyduięcego w Policji, będzie kryminalnym, i kryminalnie sa dzony bydź ma, a gdyby przez niedo- pełnienie lub zaniedbanie Urzędu iego, naruszone zostalo bezpieczeustwo, lub spokojnosé Krola, Osob Seymuiacych, albo Nastepcy Tronu; tenze Marszalek U(306 20 odpowindat za to powinien ofoba i maintkiem, przed Sadem Seymowym, za rezolucya Sejmu. 10. Kancellarya Marszałka Prezydu iacego w Komisji Policji, która oraz będzie Kancellarya Sadu nadzwyczaj nego na sprawy kryminalne i uczynko we znaczniejsze nizey wyszczegól nione w Artykule XVI. tit. Sgd nao zwyczajny iu Miescie Rexydencyonalnyin Naszym Warszauié Mladać lie będzie z iednego Pifarza, iednego Regenta, dwóch Kancellarzystów i dwóch Insty gatorów, których fobie tenze Marszalek dobierze, a fundusz na ich zaplate, w Tabelli Expens Publicznych oznaczamy.

Nie może dyspensować [zwalniać] miejscowe Jurydykcyje i Urzędy Cywilne od zwyczajnej bacznosci i pilnoscí we wszystkim, co do ich należy urzędowania; owszem, gdziekolwiek zejdzie Urząd Marszałka Prezydującego w Komisji Policji z Urzędami miejscowymi, ostatnie pierwszemu pomagać, bez zamieszania i kollizji, powinny. 8. Rozległość miejsca Rezydencji Naszej

Królewskiej, przy której jedynie obowiązki Marszałka Prezydującego w Komisji Policji czynne będą, rozumieć się ma jako rozciągnięta o milę jedno wokół od rogatek kończących Miasto, Przedmieście lub Wieś, w całym ich okręgu. 9. Opór każdy gwałtowny Władzy Marszałka Prezydującego w Policji będzie kryminalnym i kryminalnie sądzony być ma; a gdyby przez niedopełnienie lub zaniedbanie Urzędu jego, naruszone zostało bezpieczeństwo lub spokojność Króla, Osób Sejmujących albo Następcy Tronu; tenże Marszałek (306 odpowiadać za to powinien osobą i majątkiem, przed Sądem Sejmowym, za rezolucją Sejmu.

10. Kancelaria Marszałka Prezydującego w Komisji Policji, która oraz [zarazem] będzie Kancelarią Sądu nadzwyczajnego na sprawy kryminalne i uczynkowe znaczniejsze, niżej wyszczególnione w Artykule XVI, tytuł: „Sąd nadzwyczajny w Mieście Rezydencyjnym Naszym Warszawie”, składać się będzie z jednego Pisarza, jednego Regenta, dwóch Kancelarzów i dwóch Instygatorów [narodowych], których sobie tenże Marszałek dobierze; a fundusz na ich zapłatę, w Tabelli Expens [Wydatków] Publicznych oznaczamy.

XV. Sądowość szczególna w Mieście 21- szawie Rezydencyjnym Nas Hrołu, Ola Poßessyonatów Stanu Szlacheckiego, i Cudzoziemców. 1. Marszałka Prezydującego w Komisji Policji obowiązkiem będzie, ułatwiać sposobem ugody wszelkie sprawy stosowne do tego Urzędu, z którymi strony do niego po ugodę udadza się: sprawy za nie kryminalne, wynikające z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów zagranicznych, decyzyjną fwois koneczyć będzie. 2. W Pretensjach Mieszczan do Szlachty i Cudzoziemców, odtąd, o komorne, i zapłaty Rzemieślnikom, takowe sprawy, stosownie do Prawa o Miastach, w Sądach Miejskich, praecisa appellatione, odsądzane będą. 4. Sprawy uczynkowe; między Possessionatami stanu Szlacheckiego, lub od Mieszczan przeciwko Possessionatom stanu Szlacheckiego nieosiadłym, w Mieście Warszawie podjęte, gdy nie przejdą 3000. grzywien kary, i 6. niedziel Wieży; w Sądach Ziemiankich ostatecznie, i praecisa appellatione, osądzone będą; a takowe kary, nigdy ad, ale, zawsze na stronę pokrzywdzoną, przyznane być mają. XVI. Sąd nadzwyczajny Kryminalny, dla Miasta Warszawy Rezydencyjnego Nas Króla. 1. W przypadkach spraw uczynkowych przewyższających dopiero wyżej wymienione kary, z appellacji od Sądu Ziemiankiego przychodzących. 2. Dobycia broni, lub uderzenia kogo na Dworze, albo w obecności Króla. 2. Dobycia broni na Senatora, albo Posła, lub uderzenia onych

XV. Sądowość szczególna w Mieście Warszawie Rezydencyjnym Nas Króla, dla Possessionatów Stanu Szlacheckiego i Cudzoziemców.

1. Marszałka Prezydującego w Komisji Policji obowiązkiem będzie ułatwiać sposobem ugody wszelkie sprawy stosowne do tego Urzędu, z którymi strony do niego po ugodę udadzą się; sprawy zaś niekryminalne, wynikające z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów zagranicznych, decyzyjną swoją kończyć będzie.

2. W Pretensjach Mieszczan do Szlachty i Cudzoziemców, odtąd, o komorne, [czynsz] i zapłaty Rzemieślnikom, takowe sprawy, stosownie do Prawa o Miastach, w Sądach Miejskich, praecisa appellatione [bez dopuszczenia apelacji], osądzone będą.

4. Sprawy uczynkowe [deliktowe] między Possessionatami stanu Szlacheckiego, lub od Mieszczan przeciwko Possessionatom stanu Szlacheckiego nieosiadłym, w Mieście Warszawie podjęte, gdy nie przejdą 3000. grzywien kary, i 6. niedziel Wieży [więzienia we Wieży]; w Sądach Ziemiankich, ostatecznie i praecisa appellatione, sądzone będą; a takowe kary, nigdy ad fiscum [na rzecz skarbu], ale zawsze na stronę pokrzywdzoną, przyznane być mają.

XVI. Sąd nadzwyczajny Kryminalny, dla Miasta Warszawy Rezydencyonalnego Nas Króla.

1. W przypadkach spraw uczynkowych, przewyższających dopiero wymienione kary, z apelacji od Sądu Ziemiańskiego przychodzących. 2. Dobycia broni, lub uderzenia kogo na Dworze, albo w obecności Króla. 3. Dobycia broni na Senatora albo Posła, lub uderzenia onych w czasie Seymu

w czasie Sejmu, 4. W przypadkach znaczniejszych wynikających z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów Zagranicznych. 5. W każdej sprawie Kryminalnej, w Mieście Rezydencyonalnym Naszym Warszawie, lub w tym Mieście, gdzie Sejm agitować się będzie, między Osobami jakiegokolwiek bądź kondycji lub Narodu zdarzonej; gdy takowe przypadki i sprawy w Sądach pierwszej Instancji Ziemiańskich, lub Miejskich odejdą, ustanawiamy appellacya do Sądu Kryminalnego ostatecznego, w następujący sposób złożonego: Obwinionemu podana będzie przez Prezydującego w Komisji Policji, Lista w sztych przytomnych komisarzy. w Kommissyach; Edukacyi, Policji, Wojska, Skarbu i Assesforyi, zasiadających, z tych, obwiniony wybierze, podług upodobania swego, dwanaście Osób, które mają na czele Prezydującego w Komissji Policji, w komplecie najmniej z 9. Osób in toto złożonym; sprawę obwinionego, według Praw Kraiowych, in Codice Criminali spisanych, ostatecznie rozstrząsa. Dla czego, Pisarz tego Sądu nadzwyczajnego, zasiadający cum voce consultiva, do takowych spraw osobne Protokoły utrzymywać ma. Waruje się, iż w czasie alternaty Sejmu w Litwie przypadającego, Komisja Policji także agitować się ma, i Marszałek Litewski zasiadający w Policji w tymże Biennium, pierwszy przed Koronnemi do Prezydencji będzie. OSTRZEŻENIE Względem Exekucji Prawa o Miastach. Naszych dainieu Królewskich, a teraz. wolnych Rzeczypospolitej

w czasie Sejmu, 4. w przypadkach znaczniejszych, wynikających z Prawa Narodów, względem Osób i Domów Ministrów Zagranicznych. 5. W każdej sprawie Kryminalnej, w Mieście Rezydencyonalnym Naszym Warszawie, lub w tym Mieście, gdzie Sejm agitować się będzie, między Osobami jakiegokolwiek bądź kondycji lub Narodu zdarzonej; gdy takowe przypadki i sprawy w Sądach pierwszej Instancji Ziemiańskich lub Miejskich odejdą, ustanawiamy apelację do Sądu Kryminalnego ostatecznego, w następujący sposób złożonego: Obwinionemu podana będzie przez Prezydującego w Komisji Policji lista wszystkich przytomnych Komisarzy w Komisjach; Edukacyi, Policji, Wojska, Skarbu i Assesoryi, zasiadających; z tych Obwiniony wybierze, podług upodobania swego, dwanaście Osób, które, mając na czele Prezydującego w Komisji Policji, w komplecie najmniej z 9. [dziewięciu] Osób 'in toto' złożonym, sprawę obwinionego, według Praw Krajowych, in Codice Criminali spisanych [w Kodeksie Karnym], ostatecznie rozstrząsa. Dla czego Pisarz tego Sądu nadzwyczajnego, zasiadający cum voce consultiva [z głosem doradczym], do takowych spraw osobne Protokoły utrzymywać ma.

Waruje się, iż w czasie alternaty Seymu w Litwie przypadającego, Komisja Policji także agitować się ma, i Marszałek Litewski zasiadający w Policji w tymże Biennium, pierwszy przed Koronnemi do Prezydencji będzie.

OSTRZEŻENIE

względem Exekucji Prawa o Miastach Naszych dawniej Królewskich, a teraz wolnych Rzeczypospolitej. D. 27 Czerwca 1791.

D. a7. Caerwca 4794. Chcąc prawnie do skutku Prawa dla Miast Naszych na tym Sejmie ustanowione, a oraz zapobiedz, ażeby arbitralne Praw rzeczonych wykonanie, nie dało miejsca kolidacji, między mającymi się rozpocząć Jurysdykcjami: a temi, które na mocy Prawa teraźniejszego, o Miastach, ustać musza: takowa czynimy deklaracya: 1. Do wszystkich Miast Wolnych, My Król w Straży, wydamy Listy Uniwiersały Nasze, z którymi razem prześlemy Prawo na dniu 18. Kwietnia

zapadłe, pod tytułem: - Miasta Nasze wolne Królewskie: = tudzież Prawo pod tytułem: - Urządzenie wewnętrzne Miast wolnych Rzeczy - a oraz całkowity opis Komisji Policyi. 2. W tym Uniwersale zaleciemy Miastom, nżeby na dniu 1. Miesiaca Sierpnia ostrzeżenia Roku bieżącego 1791. wszystkie Miasta i Miasteczka, które mają Przywileje Locationis; iako też Miasta Nafze Królewskie, w których Sejmiki Ziemskie są oznaczone, a nie mają dotąd Urzędów: natychmiast wybrały sobie Urzędy podług opisu Prawa; gdzieby zaś Uniwersał Nasz zastał Magistraty i Urzędy, z mocy Przywilejów lokacyjnych; lub w Miastach Naszych Królewskich na Sejmiki Ziemskie oznaczonych, wybrane; w tych nie ma być czyniona odmiana, aż do dnia Prawem przepisanego, Który to dzień w Roku następującym 1792. będzie dniem Normalnym zaczynających się w wszystkich Miastach, wszelkich

D. 27. Czerwca 1791. Chcąc przywieść do skutku Prawa dla Miast Naszych, na tym Sejmie ustanowione, a oraz [zarazem] zapobiec, aby arbitralne [bez podstawy prawnej lub odległe od podstawy prawnej] Praw rzeczonych wykonanie nie dało miejsca kolizji między mającymi się rozpocząć Jurysdykcjami, a temi, które na mocy Prawa teraźniejszego o Miastach ustać muszą — takową czynimy deklaracją:

1. Do wszystkich Miast Wolnych, My Król w Straży, wydamy Listy Uniwersalne Nasze, z którymi razem prześlemy Prawo na dniu 18. Kwietnia zapadłe, pod tytułem: Miasta Nasze wolne Królewskie : = tudzież Prawo pod tytułem : = Urządzenie wewnętrzne Miast wolnych Rzeczy [Rzeczypospolitej]; a także całkowity opis Komisji Policyi.

2. W tym Uniwersale zaleciemy Miastom, aby na dniu 1. Miesiaca Sierpnia Roku bieżącego 1791 wszystkie Miasta i Miasteczka, które mają Przywileje Locationis [lokacyjne], jako też Miasta Nasze Królewskie, w których Sejmiki Ziemskie są oznaczone, a nie mają dotąd Urzędów, natychmiast wybrały sobie Urzędy podług opisu Prawa ; gdzieby zaś Uniwersał Nasz zastał Magistraty i Urzędy, z mocy Przywilejów lokacyjnych, lub w Miastach Naszych Królewskich na Sejmiki Ziemskie oznaczonych, wybrane; w tych nie ma być czyniona odmiana aż do dnia Prawem przepisanego, który to dzień w Roku następującym 1792 będzie dniem Normalnym, rozpoczynającym się w wszystkich Miastach, wszelkich Elekcyi, podług rozrządzenia nowego Prawa.

3. Ponieważ Prawo mieć chce, ażeby Miasta wiekże podzielone zoftaly na Cirkufy, przez Komisja Policyi; przeto zapobiegnać wszelkim nieprzyzwoitościom, któreby ztąd wyniknąć mogły, gdyby Elekcyje w Miastach wickizvch viritim odprawowały się; My Król w Straży, Uniwersalami Naszymi każde w szczególności, takowe Miasto uwiadomiemy, iak ma być zachowana proporcya Elekcyi, po wszystkich czesciach pryncypalnych Miast, famych tylko Deputatów na Elekcyje Wydziałowe, dla wybrania Plenipotentów na Sejm, i Sedziów do Sadu Appellacyjnego Wydziałowego: na których wybranie dzień 10. Sierpnia Roku bieżącego wyznaczany. 4. Z pomiędzy wybranych od Miast Plenipotentów izesciu, po dwóch z kazdey Prowincyi do Komisji Policyi, podług Prawa teraźniejszego, Sessye Prouincjonalne wybiora. de tego wani beda, a nim z tychże Delegowanych na Seffjach Prowincjonalnych wybrani w Komisji Policyi zalieda; Kommiffiya ta Dzieło swoje rozpocznie, w komplecie komisarzów z Senatu, 12 Stanu Rycerskiego: wszakże ze do Zadney trwalej Ordynacyi, tak względem Miast, iako, włafnego iey postepowania, nie przystąpi póki w niey komisarze Mieyfcy nie zafigda, nle tylko zlecenia Nasze w Straży, Kommissyom Porzadkowym Woiewodzów, lub Powiatowym, taz Kommiffiya przefylac będzie, i exekucyi onych przcitizęgać. 6. Skoro zat Komisja Policyi, w zupefnym, podług Prawa naydzie sie komplecte; przepisze sobie nayprzód Ordynacya postepowania swego, i

...kich Elekcij, według rozrządzenia nowego Prawa. 3. Ponieważ Prawo chce, ażeby Miasta większe podzielone zostały na Cyrkuły przez Kommissyą Policyi; przeto, zapobiegając wszelkim nieprzyzwoitościom, któreby stąd wyniknąć mogły, gdyby Elekcyje w Miastach większych wiritim [bezpośrednio przez ogół uprawnionych] odprawowały się — My Król w Straży, Uniwersałami Naszemi, każde w szczególności, takowe Miasto uwiadomiemy, jak ma być zachowana proporcya Elekcyi, po wszystkich częściach pryncypalnych Miast, samych tylko Deputatów na Elekcyje Wydziałowe, dla wybrania Plenipotentów na Sejm i Sędziów do Sądu Apellacyjnego Wydziałowego; na których wybranie dzień 10 Sierpnia Roku bieżącego wyznaczamy.

4. Z pomiędzy wybranych od Miast Plenipotentów sześciu, po dwóch z każdej Prowincyi, do Kommissyi Policyi, podług Prawa teraźniejszego, Sessje Prowincjonalne wybiorą.

5. Nim zaś Plenipotenci od Miast delegowani będą, a z nim tychże Delegowanych na Sessjach Prowincjonalnych wybrani w Kommissyi Policyi zasięda; Komisja ta Dzieło swoje rozpocznie, w komplecie Kommissarzów z Senatu i z Stanu Rycerskiego: wszakże do żadnej trwałej Ordynacyi, tak względem Miast, jako i własnego iey postępowania, nie przystąpi, póki w niej Komisarze Miejscy nie zasięda, ale tylko zlecenia Nasze w Straży, Kommissjom Porządkowym Woiewódzkim lub Powiatowym, też Kommissya przysłać będzie, i egzekucyi onych przestrzegać.

(314)

6. Skoro zaś Kommissya Policyi, w zupełnym, podług Prawa, najdzie się komplecie; przepisze sobie nayprzód Ordynacyą postępowania swego, i przystąpi zaraz do podziału Miast większych na Cyrkuły, a takowy Cyrkułów podział

przystąpi zaraz do podziału Miast większych na Cyrkuły, a takowy Cyrkułów podział, każdemu w szczególności Miastu przelzie, tak, aby każdy Cyrkuł i Miasto na terminie z Prawa przypadającym, w Roku następującym 1792. mógł sobie wybrać Urzędy, podług opisu Prawa na teraźniejszym Sejmie zapadłego. 7. Wszystkie zaś inne Miasta wolne Królewkkie, którym Przywileje Locutionis zaginęły, a okaza przed Pieczętami dowody prawdziwey ich bytności; My Król na zaswiadczenie Pieczętarszów, Przywileje Renovationis, onymy wydamy: po których otrzymających, wolne będą obrać sobie Magistratury, podług Prawa teraźniejszego, jeżeli ich dotąd nie miały. 8. Aby zaś zależ zrozumianego Prawa, nie nastąpiła uyma dochodów Naszych Królewskich. w Miastach Ekonomicznych; tudzież w Miastach, w których Starostowie mają dochodzić swoje, podług Lustracyi ostatniej; warujemy: iż, co się tycze opłat i obowiązków, tak Skarbowi Naszemu Królewskiemu, iako Starostom i Possessorom wszelkich Królewskich, dotąd należnych; Miasta mają się zachować podług rzeczoney ostatniej Lustracyi, dopóty, dopóki, albo Sadowym wyrokiem, Sadow Naszych Zadwornych, uchylone, lub na gotowz opłacie przemienione nie będą: albo przez dobro-wolną ugodę, w assystencyi i pifaniu sie Instygatorów, lub Offycyalistów Skarbowych, za approbacya Sadu Assessorskiego przez Dekret, zamienionę na opłatę, lub uchylone nie zostaną: dla czego Sadom Naszym Zadwor-

...przystąpi zaraz do podziału Miast większych na Cyrkuły, a takowy podział Cyrkułów każdemu z osobna Miastu prześle, tak, aby każdy Cyrkuł i Miasto, w terminie z Prawa przypadającym, w Roku następującym 1792, mogło sobie wybrać Urzędy, według opisu Prawa, na teraźniejszym Sejmie zapadłego.

7. Wszystkie zaś inne Miasta wolne Królewskie, którym Przywileje Locationis [lokacyjne] zaginęły, a okaza przed Pieczętarzami dowody prawdziwej ich bytności — My Król na zaświadczenie Pieczętarów, Przywileje Renovationis [odnowienia] onym wydamy; po których otrzymanych wolne będą obrać sobie Magistraty, podług Prawa terażniejszego, jeżeli ich dotąd nie miały.

8. Aby zaś z źle zrozumianego Prawa nie nastąpiła ujma dochodów Naszych Królewskich, w Miastach Ekonomicznych; tudzież w Miastach, w których Starostowie mają dochody swoje, podług Lustracyi ostatniej ; warujemy: iż, co się tycze opłat i obowiązków, tak Skarbowi Naszemu Królewskiemu, jako Starostom i Possessorom wszelkich Królewskich, dotąd należnych; Miasta mają się zachować podług rzeczonyj ostatniej Lustracyi, dopóty, dopóki albo sądowym wyrokiem, Sądów Naszych Zadwornych, uchylone, lub na gotową opłatę przemienione nie będą; albo przez dobrowolną ugodę, w asystencji i przy pisaniu się Instygatorów, lub Oficjalistów Skarbowych, za approbacyą Sądu Assessorskiego przez Dekret, zamienione na opłatę, lub uchylone nie zostaną; dla czego Sądów Naszym Zadwornym zalecamy:

nym zalecamy: azeby Sprawy takowe in assistentia rzeczonych Instygatorów. lub Oficjalistów Skarbowych, Processu fummario na przyzwanie stron oby- dwóch, w komplecie podług Prawa, poczynając od dnia 1go Października, ciągle godziły, sadyfy, i ostatecznie zatwierdzały, aby wszelkie Sprawy nay- później in spatio dwóch lat ukończone były. toCoiDERLARACYA Dnia ar. Czerwca Roku 1794.. F Onieważ Akta Sadu Statutem Kazimierza Wielkiego roku 1356. postanowionego, iedne pod tytulen: = Superioris Juris Theuthonici Provincialis Arcis Cracoviensis - Drugie pod tytulen: = Sadu Królewskiego z Komissarzy sześciu Mlist złozonego.= Trzecie pod tytulen: = Magne Procurationis Arcis Cracoviensis. - Teraz po roznych mieyscach rozrzucone, w Krakowie znayduis się: w których wiele potrzebnych dla Mlist wolnych znayduie fic Tranzakcyi; zaczynam Akta pomienionvch ustafych Juryz dykcyi z swemi Archiwami, pod Rzad i dozór Sadu Appellacyjnego Prawem tera- Enieyszym w Krakowie postanowione- o. i Pifarza tegoz Sadu oddane być main, i w Ratuszu Miasta Krakowa ofo- bne Archivum na zlozenie tych Ksiąg, Magistrat Krakowski wyznaczy; ró- wniez Akta pośredniczych Juryzdyk- deklaracya3)0 cyi Starościskich i Wóytowskich, z mocy dawnieyszych Ustaw Tprawowa- nych: tudziez Jurydyk i Miasteczek fczególnych, w obrębie Mlist wie- Kszych, Prawem Sejmu terażniesz- uchylonych: Magistratom własnym tychze Mlist oddane być mają.DEKLARACYA Dnia a7. Czerwca 1794. I Quiewaz Miasta Woiewództwa

zalecamy, aby Sprawy takowe, in assistentia rzeczonych Instygatorów lub Oficjalistów Skarbowych, Processu Summario [postępowania uproszczonego, streszczeniowego], na przyzwanie stron obydwóch [obu], w komplecie podług Prawa, poczynając od dnia 1go Października, ciągle godziły, sądziły i ostatecznie zatwierdzały, aby wszelkie Sprawy najpóźniej in spatio [w przeciągu] dwóch lat ukończone były.

DEKLARACYA

Dnia 27. Czerwca Roku 1791.

Ponieważ Akta Sądu, Statutem Kazimierza Wielkiego roku 1356 ustanowionego, jedne pod tytułem:

= Superioris Juris Theuthonici Provincialis Arcis Cracoviensis;

drugie pod tytułem: = Sadu Królewskiego z Komisarzy sześciu Mlist złożonego. =

Trzecie pod tytułem: = Magna Procurationis Arcis Cracoviensis [Ksiąg Prokuracji Arcykrakowskiej]. = Teraz po różnych miejscach rozrzucone, w Krakowie znajdują się: w których wiele potrzebnych dla Mlist wolnych znajduje się Tranzakcyi; zaczynam Akta pomienionych ustafych [wspomnianych dawnych] Jurydykcyi, z swemi Archiwami, pod Rzad i dozór Sądu

Appellacyjnego Prawem terazniejszym w Krakowie postanowionego, i Pisarza tegoż Sądu, oddane być mają, i w Ratuszu Miasta Krakowa osobne Archivum na złożenie tych Xiąg Magistrat Krakowski wyznaczy ; również Akta pośrednich Jurysdykcji Starościńskich i Wójtowskich, z mocy dawniejszych Ustaw sprawowanych: tudzież Jurydyk i Miasteczek szczególnych, w obrębie Miast większych, Prawem Seymu terazniejszego uchylonych; Magistratom własnym tychże Miast oddane być mają.

Sandomirskiego, nie mogą się obejść bez osobnego wydziału, w którymby Sady apelacyjne mieć mogły, i swego na Sejm Plenipotenta przesyłały; przeto podnosząc Miasto Sandomierz do prerogatyw Miast Wydziałowych Appellacyjnych; z każdej Prowincyi, po iednym Wydziale przyczyniamy: a Prowincyi Wielkopolskiej, i WX. Lit: dozwalamy: aby na Iwych Prowincjonalnych Sessjach, po iednym Appellacyjnym Mieście przyczynili: Plenipotenci zaś przyczynieni, w Sądach Zadwornych Assessorskich miejsce mieć będą. deklaracya OSOBY WYBRANE Za Komisarzów do Komisji Policyi D. 28. Czerwca 1794. Roku. Z SENATU. z Prowincyi Matopolskiej. W. Debowski Kasztelan Czechoisci. z Prowincyi W. X. Liteiu: W. Szczyt, Kasztelan Brzest Lit: z Prowincyi Wielkopolskiej. W. Lipski, Kasztelan Leczycki. Z STANU RYCERSKIEGO. z Prowincyi Matopolskiej. UU. Alexander Potocki. Czesnik: Kor: Marcin Badeni, Szamb: J.K.Mci. z Prowincyi W. X Lit: UU. Szwykowski, Ex-Pisarz Skarbu W. X. Lit: Proszyski, Ex-Pisarz Tryb: Lit: z Prowincyi Wielkopolskiej. UU. Karol Wodzyński, Starosta Nur: Ignacy Zapolski.2

DEKLARACJA

Dnia 27. Czerwca Roku 1791.

Ponieważ Miasta Województwa Sandomirskiego, nie mogą się obejść bez osobnego wydziału, w którymby Sady Appellacyjne mieć mogły, i swego na Sejm Plenipotenta przesyłały ; przeto podnosząc Miasto Sandomierz do prerogatyw Miast Wydziałowych Appellacyjnych; z każdej Prowincyi, po iednym Wydziale przyczyniamy: a Prowincyi Wielkopolskiej, i W X.Lit: dozwalamy: aby na swych Prowincjonalnych Sessjach, po iednym Appellacyjnym Mieście przyczynili: Plenipotenci zaś przyczynieni, w Sądach Zadwornych Assessorskich miejsce mieć będą.

DEKLARACJA

OSOBY WYBRANE

za Komisarzów do Komisji Policyi

Dnia 28 czerwca Roku 1794

Z SENATU

z Prowincji Małopolskiej

W. Dębowski, Kasztelan Czechowski.

z Prowincji Wielkiego Księstwa Litewskiego

W. Szczytt, Kasztelan Brzeski Litewski.

z Prowincji Wielkopolskiej

W. Lipski, Kasztelan Łęczycki.

ZE STANU RYCERSKIEGO

z Prowincji Małopolskiej

U. U. Aleksander Potocki, Cześnik Koronny.

Marcin Badeni, Szambelan Jego Królewskiej Mości.

z Prowincji Wielkiego Księstwa Litewskiego

U. U. Szweykowski, były Pisarz Skarbu Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Proszyński, były Pisarz Trybunałski Litewski.

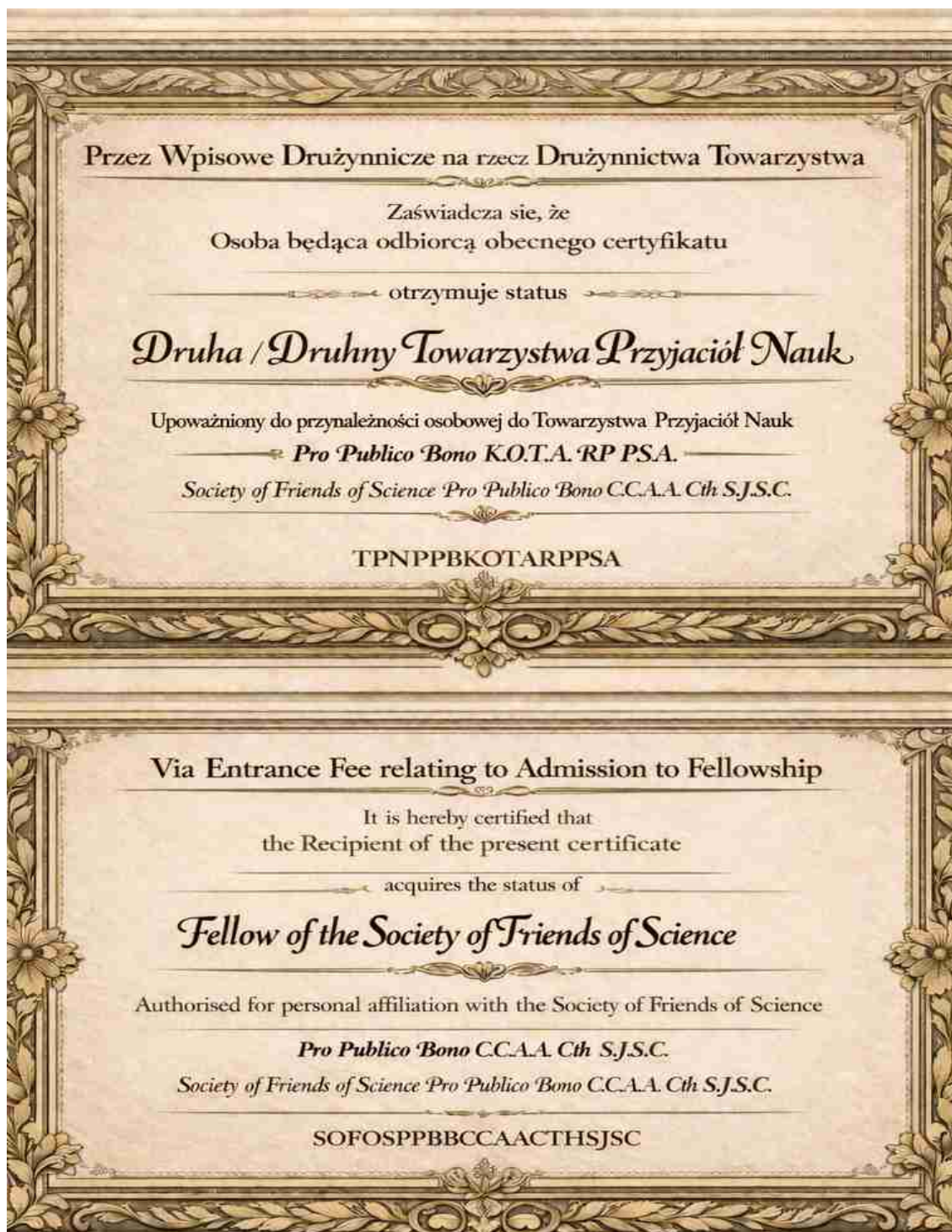
z Prowincji Wielkopolskiej

U. U. Karol Wodziński, Starosta Nurski.

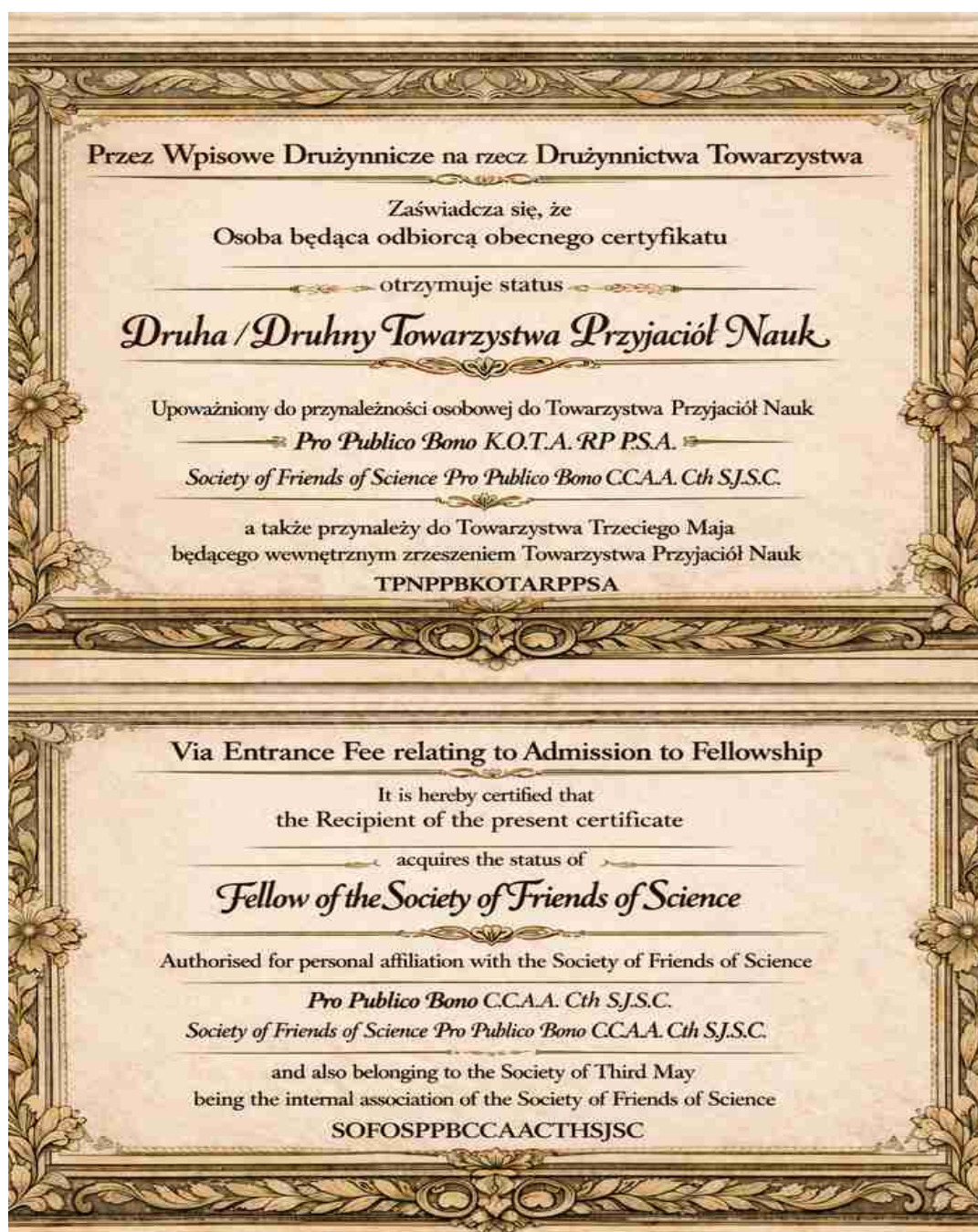
Ignacy Zapolski.

§ 45.

1. Towarzystwo przekazuje następujące wersje dyplomu przynależności osobowej do Towarzystwa Przyjaciół Nauk (zrzeszenia wewnętrznego przedsiębiorstwa Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A. tj. TPNPPBKOTARPPSA) wobec uiszczenia wpisowego przez osobę zainteresowaną (o formie dóbr materialnych, dóbr niematerialnych i/lub dóbr aportowych, a nie o formie barteru i nie o formie darowizny). Towarzystwo może tworzyć różne rodzaje tych dyplomów i rang i/lub stopni drużynowych, podobnych do następujących bądź identycznych wobec nich. Wpisowe domyślnie nie jest, ale może być rozpoznawane przez Towarzystwo jako obietnica emisji akcji i możliwości otrzymania akcji przez osobę dokonującą wpisowego. Wówczas wpisowe jest postrzegane jako wadium bezzwrotne wobec obietnicy (albo forma weksla gwarantującego możliwość otrzymania akcji). Jeżeli występuje niuans podatkowy (np. podatek 22% albo 23% Towarzystwo zwykle preferuje tę większą wartość procentową dla przekazu środków). W innych okolicznościach określanych zarządzeniem albo ordynansem dyrektorskim (po umowie) wpisowe może być postrzegane jako kaucja anizeli wadium.

2. Towarzystwo może też przekazywać poufną wersję dyplomu o następującej formie (jeżeli osoba zainteresowana wyraziła zgodę na przynależność osobową do Towarzystwa Trzeciego Maja będącego wewnętrzną społecznością zrzeszenia Towarzystwo Przyjaciół Nauk lub jeśli ta osoba nie ma nic przeciwko tej dodatkowej przynależności). Ta wersja dyplomu jest przekazywana raczej w wersji papierowej, możliwie, preferencyjnie unika się przekazywania tej wersji w formie elektronicznej, jeśli nie ma konieczności. Osoba posiadająca ten dyplom jest Druhem i/lub Druhną Towarzystwa. Jeśli Statut nie stanowi inaczej przez Towarzystwo rozpoznaje się zarówno Towarzystwo Przyjaciół Nauk jako wewnętrzne forum dyskusyjne jak i przedsiębiorstwo Towarzystwo Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono K.O.T.A. RP P.S.A. Jeśli osoba otrzymująca ten dyplom jest osobą płci męskiej będącą równocześnie ojcem osoby przekazującej ten dyplom, istnieje statutowe prawne udogodnienie adresowania osoby posiadającej ten dyplom, m.in. wyrazami 'Panie Druhu, Panie Ojcze' albo 'Panie Druhu-Ojcze', 'Panie Druhu, Ojcze', 'Panie Druhu-Tato', 'Panie Druhu, Tato', 'Druhu, Ojcze', 'Druhu-Ojcze', 'Druhu, Tato', 'Druhu-Tato'. Jeśli osoba otrzymująca ten dyplom jest osobą płci żeńskiej będącą równocześnie matką osoby przekazującej ten dyplom, istnieje możliwość adresowania tej osoby, m.in. wyrazami 'Pani Druhno, Pani Matko' albo 'Pani Druhno-Matko', 'Pani Druhno, Matko', 'Pani Druhno-Mamo', 'Pani Druhno, Mamo', 'Druhno, Matko', 'Druhno-Matko', 'Druhno, Mamo', 'Druhno-Mamo'.

3. Towarzystwo proponuje projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne, które ustanawiałyby następującą wykładnię bądź pozwalałyby na uchwalenie w następującym brzmieniu obecnej wykładni norm Ustawy konstytucyjnej z 1935 roku, o następującej formie i treści, jak aktu konstytucyjnego współ-istniejącego z wyżej opisanymi normami konstytucyjnymi Ustawy Rządowej z 1791 roku i Ustawami Sejmu Wielkiego, zgodnie z postanowieniami Preambuły Prawa.

I.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Artykuł 1

- (1) Państwo Polskie jest wspólnym dobrem wszystkich obywateli.
- (2) Wskrzeszone walką i ofiarą najlepszych swoich synów ma być przekazywane w spadku dziejowym z pokolenia w pokolenie.
- (3) Każde pokolenie obowiązane jest wysiłkiem własnym wzmóc siłę i powagę Państwa.
- (4) Za spełnienie tego obowiązku odpowiada przed potomnością swoim honorem i swoim imieniem.

Obecnie:

Zgodnie z powyższym, tj. j.w.

Artykuł 2

- (1) Na czele Państwa stoi Prezydent Rzeczypospolitej.
- (2) Na Nim spoczywa odpowiedzialność wobec Boga i historii za losy Państwa.
- (3) Jego obowiązkiem naczelnym jest troska o dobro Państwa, gotowość obronna i stanowisko wśród narodów świata.
- (4) W jego osobie skupia się jednolita i niepodzielna władza państwowa.

Obecnie:

- (1) Na czele Państwa stoi Prezydent Rzeczypospolitej.
- (2) Na Nim spoczywa odpowiedzialność wobec Boga i historii za losy Państwa.
- (3) Jego obowiązkiem naczelnym jest troska o dobro Państwa, gotowość obronna i stanowisko wśród narodów świata.
- (4) W jego osobie skupia się jednolita i niepodzielna państwowa władza wykonawcza i możliwość zarządzania legislacyjnego referendum, czuwając nad sprawnością władzy prawodawczej, a także sprawnością i niezawisłością władzy sądowniczej.

Artykuł 3

- (1) Organami Państwa, pozostającymi pod zwierzchnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej, są: Rząd, Sejm Senat, Siły Zbrojne, Sądy, Kontrola Państwowa.
- (2) Ich zadaniem naczelnym jest służenie Rzeczypospolitej.

Obecnie:

- (1) Drużynami formalnymi Rządu Rzeczypospolitej Polskiej, pozostającymi pod zwierzchnictwem arbitrażowym Prezydenta Rzeczypospolitej dla zapewnienia stosownego funkcjonowania władz publicznych są: Rząd, Izba Poselska, Izba Senatorska, Siły Zbrojne, Sądy, Kontrola Państwowa, albo takie drużyny, o których traktują normy aktów konstytucyjnych i ustaw.
- (2) Ich zadaniem naczelnym jest służenie Rzeczypospolitej.
- (3) Rząd Rzeczypospolitej Polskiej tworzy Władza Prawodawcza, Władza Wykonawcza i Władza Sądownicza.
- (4) Porządek prawny państwa normuje się obecnie w sposób oparty na podziale i równowadze wyżej wymienionych Władz Publicznych; Prezydent, Izba Poselska i Senat wykonują swe moce prawne, które powierza im Naród, w granicach aktów konstytucyjnych i w granicach niniejszej Konstytucji, a sprawy przekazane bezpośredniemu rozstrzygnięciu Narodu mogą być poddane referendum ogólnokrajowemu z inicjatywy tych Drużyn lub w następstwie obywatelskiej inicjatywy pojedynczej osoby posiadającej obywatelstwo polskie, popartej przez 100.000 (sto tysięcy) obywateli.

Artykuł 4

- (1) W ramach Państwa i w oparciu o nie kształtuje się życie społeczeństwa.
- (2) Państwo zapewnia mu swobodny rozwój, a gdy tego dobro powszechne wymaga, nadaje mu kierunek lub normuje jego warunki.
- (3) Państwo powoła samorząd terytorialny i gospodarczy do udziału w wykonywaniu zadań życia zbiorowego.

Obecnie:

Społecznościowe funkcjonowanie i udział wspólnot miejscowych kształtuje się dziś na podstawie Konstytucji oraz ustaw samorządowych; w sprawach publicznych o doniosłości ogólnopaństwowej możliwe jest ustanawianie obowiązujących reguł prawnych w drodze referendum ogólnokrajowego, z inicjatywy popartej przez 100.000 (sto tysięcy) obywateli w którym decyduje wola wyrażona zwykłą większością głosów, zaś w sprawach reguł prawa miejscowego referendum miejscowe z

inicjatywy właściwego miejscowo sejmiku, zgodnie z ustawą, bądź na wniosek przedstawiony sejmikowi z inicjatywy 1000 mieszkańców.

Artykuł 5

- (1) Twórczość jednostki jest dźwignią życia zbiorowego.
- (2) Państwo zapewnia obywatelom możliwość rozwoju ich wartości osobistych oraz wolność sumienia, słowa i zrzeczeń.
- (3) Granicą tych wolności jest dobro powszechne.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 6

Obywatele winni są Państwu wierność oraz rzetelne spełnianie nakładanych przez nie obowiązków.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 7

- (1) Wartością wysiłku i zasług obywatela na rzecz dobra powszechnego mierzone będą jego uprawnienia do wpływania na sprawy publiczne.
- (2) Ani pochodzenie, ani wyznanie, ani płeć, ani narodowość nie mogą być powodem ograniczenia tych uprawnień.

Obecnie:

- (1) Wartością wysiłku i zasług obywatela na rzecz dobra powszechnego mierzone będą jego uprawnienia do wpływania na sprawy publiczne.
- (2) Ani pochodzenie, ani wyznanie, ani płeć, ani narodowość nie mogą być powodem ograniczenia tych uprawnień.
- (3) Uprawnienia obywateli do wpływania na sprawy publiczne obejmują obecnie także podejmowanie inicjatywy referendalnej przez pojedynczą osobę posiadającą obywatelstwo polskie oraz udział w referendum oraz możliwość popierania obywatelskiej inicjatywy referendalnej i ustawodawczej.

Artykuł 8

- (1) Praca jest podstawą rozwoju i potęgi Rzeczypospolitej.
- (2) Państwo roztacza opiekę nad pracą i sprawuje nadzór nad jej warunkami.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 9

Państwo dąży do zespolenia wszystkich obywateli w harmonijnym współdziałaniu na rzecz dobra powszechnego.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 10

- (1) Żadne działanie nie może stać w sprzeczności z celami Państwa, wyrażonemi w jego prawach.
- (2) W razie oporu Państwo stosuje środki przymusu.

Obecnie:

- (1) Żadne działania nie mogą stawać na przeszkodzie działalności i dążeniom ustawowym Rzeczypospolitej Polskiej, wyrażonym w aktach konstytucyjnych i ustawowych prawach stanowiących.
- (2) W razie zaistnienia takich przeszkód Państwo stosuje umożliwiające konstytucyjnie środki adekwatne i proporcjonalne wobec konieczności usuwania zaistniałych przeszkód.
- (3) Akty konstytucyjne są najwyższym prawem zgodnie z normami Preambuły Prawa; Prezydent Rzeczypospolitej prezydujący w Straży Praw jako Marszałek Koronny Rzeczypospolitej czuwa nad wiernym wykonaniem ustaw, zaś przymus państwowy podlega możliwemu przeglądowi pod względem należytej staranności.
- (4) Dla spójności i relewantności aktów konstytucyjnych Marszałek Koronny zgodnie z Preambulą Prawa może podejmować działania w obecności Jego/Jej Królewskiej Mości Króla/Królowej i w Jego i/lub Jej imieniu, o czym traktują i/lub mogą traktować pozostałe akty konstytucyjne i/lub ustawy, zgodnie z normami Preambuły Prawa.

II. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ

Artykuł 11

Prezydent Rzeczypospolitej, jako czynnik nadrzędny w Państwie, harmonizuje działania naczelnych organów państwowych.

Obecnie:

Prezydent Rzeczypospolitej sprawuje przez swój arbitraż właściwe funkcjonowanie Władz Publicznych pełniąc funkcję ustrojową w granicach aktów konstytucyjnych, a w sprawach wymagających bezpośrednich rozstrzygnięć społeczności politycznej może zarządzić referendum ogólnokrajowe na zasadach ustawowych bez konieczności udowodnienia poparcia projektu przez 100.000 osób posiadających obywatelstwo polskie dla określonego pełnego projektu legislacyjnego bądź częściowego projektu o ogólnym zarysie. Rada Ministrów może zarekomendować swoje stanowisko na karcie do głosowania, a zarówno Izba Poselska i Izba Senatorska mogą przedstawić projekt przeciwny.

Artykuł 12

Prezydent Rzeczypospolitej:

- a) mianuje według swego uznania Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek mianuje Ministrów;
- b) zwołuje i rozwiązuje Sejm i Senat;
- c) zarządza otwarcie, odroczenie i zamknięcie sesji Sejmu i Senatu;
- d) jest Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych;
- e) reprezentuje Państwo nazewnątr, przyjmuje przedstawicieli państw obcych i wysyła przedstawicieli Państwa Polskiego;
- f) stanowi o wojnie i pokoju;
- g) zawiera ratyfikuje umowy z innemi państwami;
- h) obsadza urzędy państwowe, Jemu zastrzeżone.

Obecnie:

Prezydent Rzeczypospolitej:

- a) mianuje według swego uznania Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek mianuje Ministrów;
- b) zwołuje i rozwiązuje Izbę Poselską i Senatorską;
- c) zarządza otwarcie, odroczenie i zamknięcie sesji Izby Poselskiej i Senatu;
- d) jest Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych;
- e) reprezentuje Państwo nazewnątr, przyjmuje przedstawicieli państw obcych i wysyła przedstawicieli Państwa Polskiego;
- f) stanowi o wojnie i pokoju;
- g) zawiera ratyfikuje umowy z innemi państwami;
- h) obsadza urzędy państwowe, Jemu zastrzeżone,
- i) zaś zakres mocy prawnych i aktów wykonawczych Prezydenta określają akty konstytucyjne i ustawy zgodnie z Preambułą Prawa;
- j) w stanie wyjątkowym ogłoszonym przez Prezydenta Rzeczypospolitej zgodnie z ustawą o ogłaszaniu stanu wyjątkowego Prezydent może zgłosić weto wobec procedowania określonej inicjatywy referendalnej, co powoduje jednorazowe odroczenie określonej inicjatywy o dwanaście miesięcy.

Artykuł 13

(1) Prezydent Rzeczypospolitej korzysta z uprawnień osobistych stanowiących Jego prerogatywy.

(2) Do prerogatyw tych należy:

- a) wskazywanie jednego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i zarządzanie głosowania powszechnego;
- b) wyznaczenie na czas wojny następcy Prezydenta Rzeczypospolitej;
- c) mianowanie i odwoływanie Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli;
- d) mianowanie i zwalnianie Naczelnego Wodza i Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych;
- e) powoływanie sędziów Trybunału Stanu;
- f) powoływanie senatorów piastujących mandat z wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej;
- g) mianowanie i zwalnianie Szefa i urzędników Kancelarii Cywilnej;
- h) rozwiązywanie Sejmu i Senatu przed upływem kadencji;
- i) oddawanie członków Rządu pod sąd Trybunału Stanu;
- j) stosowanie prawa łaski.

Obecnie:

(1) Prezydent Rzeczypospolitej korzysta z uprawnień osobistych stanowiących Jego prerogatywy.

(2) Do prerogatyw tych należy między innymi, jeśli inaczej nie stanowią akty konstytucyjne i ustawy zgodne z Preambułą Prawa:

- a) wskazywanie jednego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i zarządzanie głosowania powszechnego;
- b) wyznaczenie na czas wojny następcy Prezydenta Rzeczypospolitej;

- c) mianowanie i odwoływanie Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli;
- d) obsadzanie stanowisk cywilnych i wojskowych;
- e) powoływanie sędziów Trybunału Stanu;
- f) powoływanie senatorów piastujących mandat z wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej;
- g) mianowanie i zwalnianie Szefa i urzędników Kancelarii Cywilnej;
- h) rozwiązywanie Izby Poselskiej i Senatu przed upływem kadencji;
- i) stosowanie prawa łaski.
- j) zarządzanie referendum ogólnokrajowego i/lub miejscowego na temat legislacji ogólnych i/lub aktów prawa miejscowego, samoczynnie bądź przez wyznaczonego Zastępcę (Kasztelana, Wojewodę, Starostę lub inną osobę o funkcji każdorazowo odpowiednio określonych mocy prawnych).
- k) dodatkowe bądź zredukowane wobec powyższych prerogatywy Prezydenta wyznaczają obecnie pozostałe normy aktów konstytucyjnych, włącznie z prawem inicjowania referendum ogólnokrajowego w sprawach przewidzianych aktami konstytucyjnymi, zgodnie z Preambułą Prawa, co oznacza, że prerogatywy prezydenckie mogą być regulowane w drodze ustawy.

Artykuł 14

- (1) Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają do swej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów i właściwego Ministra.
- (2) Akty urzędowe, wypływające z prerogatyw Prezydenta Rzeczypospolitej, nie wymagają kontrasygnaty.

Obecnie:

- (1) Akty wykonawcze Prezydenta Rzeczypospolitej nie wymagają kontrasygnaty, a wszelki akt wykonawczy osoby i/lub osób pełniących funkcje publiczne może być zaskarżony do właściwych stron sądownictwa administracyjnego. Ważność i sposób przedstawiania oraz dokumentowania urzędowych aktów Prezydenta określają współczesne akty konstytucyjne i ustawy w zakresach zgodnych z Preambułą Prawa; jeżeli akt wykonawczy dotyczy referendum, stosuje się określone wymogi konstytucyjne i ustawowe odnoszące się do zarządzenia głosowania powszechnego.

Artykuł 15

- (1) Prezydent Rzeczypospolitej za swe akty urzędowe nie jest odpowiedzialny.
- (2) Za czyny, niezwiązane ze sprawowaniem urzędu, Prezydent Rzeczypospolitej nie może być pociągnięty do odpowiedzialności w okresie urzędowania.

Obecnie:

- (1) Prezydent Rzeczypospolitej, tj. Marszałek Koronny, za swe akty urzędowe nie jest odpowiedzialny. Może być sądzony wyłącznie za zdradę stanu, przekupstwo lub inne najcięższe przewinienia.
- (2) Za czyny, niezwiązane ze sprawowaniem urzędu, Prezydent Rzeczypospolitej nie może być pociągnięty do odpowiedzialności w okresie urzędowania, a przechodząc w stan spoczynku staje się stałym senatorem Izby Senatorskiej pod prezydencją Króla, o czym stanowią pozostałe akty konstytucyjne i/lub ustawy.

Artykuł 16

- (1) Wybór Prezydenta Rzeczypospolitej odbywa się w sposób następujący:
- (2) Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej wybiera Zgromadzenie Elektorów.
- (3) Ustępującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej służy prawo wskazania innego kandydata.
- (4) Jeżeli ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej z tego uprawnienia skorzysta, wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej dokonają obywatele w głosowaniu powszechnym z pomiędzy dwóch kandydatów: Zgromadzenia Elektorów i ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej.
- (5) Jeżeli ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej oświadczy, że nie zamierza skorzystać z prawa wskazania kandydata albo w ciągu siedmiu dni od dokonania przez Zgromadzenie Elektorów wyboru nie wskaże innego kandydata i nie zarządzi głosowania powszechnego - kandydat Zgromadzenia Elektorów uznany będzie za obranego na Prezydenta Rzeczypospolitej.

Obecnie:

Sposób wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej określają obecnie akty konstytucyjne oraz ustawy wyborcze; Prezydent Rzeczypospolitej może powołać w drodze ogłoszenia tyłu Zastępców i z takimi zakresami wykonawczych mocy prawnych jakie uzna za stosowne określić, zaś materia ta nie wyłącza odrębnych instytucji referendum ogólnokrajowego, przewidzianych dla innych spraw publicznych. Ustawa może stanowić, że wybór Prezydenta Rzeczypospolitej dokonuje się wyłącznie pośrednio, tj. w głosowaniu podejmowanym przez posłów Izby Poselskiej spośród osób przynależnych osobowo do Izby Poselskiej bądź Izby Senatorskiej, zamiast głosowania powszechnego.

Artykuł 17

(1) Zgromadzenie Elektorów składa się z Marszałka Senatu, jako przewodniczącego, Marszałka Sejmu, jako jego zastępcy, z Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych oraz 75 elektorów, wybranych z pośród obywateli najgodniejszych w 2/3 przez Sejm i w 1/3 przez Senat.

(2) Mandaty elektorów wygasają z mocy samego prawa w dniu objęcia urzędu przez nowoobranego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Obecnie:

Stosowane są współczesne prawa wyborcze wynikające z aktów konstytucyjnych i ustaw zgodnie z Preambułą Prawa; odrębnie uregulowane pozostaje prawo Prezydenta, Izby Poselskiej i Senatu do inicjowania prawodawczego referendum ogólnokrajowego.

Artykuł 18

(1) Zgromadzenie Elektorów zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej najpóźniej na piętnasty dzień przed upływem swego urzędowania.

(2) Na trzy dni przed terminem Zgromadzenia, Sejm i Senat zbiorą się każdy z osobna, na zaproszenie swych Marszałków, celem dokonania wyboru elektorów.

(3) Jeżeli Sejm i Senat są rozwiązane, a wynik wyborów do Izb Ustawodawczych w nowym składzie nie jest jeszcze ogłoszony - wyboru elektorów dokonają posłowie i senatorowie, wchodzący w skład poprzedniego Sejmu i Senatu.

Obecnie:

Możliwy sposób zwoływania zgromadzeń osób uczestniczących w wyborze Prezydenta normują obecnie przepisy prawa wyborczego zgodne z aktami konstytucyjnymi, co nie narusza ustawowych procedur zarządzania referendum przez osoby o odpowiednich funkcjach. Tam gdzie Ustawa konstytucyjna z 1935 roku odnosi się do Sejmu należy rozumieć Izbę Poselską. Obecnie Sejm składa się, zgodnie z Ustawą Rządową z 1791 roku, z Izby Poselskiej i Izby Senatorskiej, w myśl Preambuły Prawa.

Artykuł 19

(1) Prezydent Rzeczypospolitej składa przed objęciem urzędu przysięgę treści następującej:

Świadom odpowiedzialności wobec Boga i historii za losy Państwa, przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na urzędzie Prezydenta Rzeczypospolitej: praw zwierzchnich Państwa bronić, jego godności strzec, ustawę konstytucyjną stosować, względem wszystkich obywateli równą kierować się sprawiedliwością, zło i niebezpieczeństwo od Państwa odwracać, a troskę o jego dobro za naczelny poczytywać sobie obowiązek. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka. Amen.

(2) Akt złożenia przysięgi stwierdzają podpisem: nowoobрани Prezydent Rzeczypospolitej oraz osoby urzędowe, obecne przy zaprzysiężeniu.

Obecnie:

(1) Prezydent Rzeczypospolitej składa przed objęciem urzędu przysięgę treści następującej:

Świadom odpowiedzialności wobec Boga i historii za losy Państwa, przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na urzędzie Prezydenta Rzeczypospolitej: praw zwierzchnich Państwa bronić, jego godności strzec, ustawę konstytucyjną stosować, względem wszystkich obywateli równą kierować się sprawiedliwością, zło i niebezpieczeństwo od Państwa odwracać, a troskę o jego dobro za naczelny poczytywać sobie obowiązek. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka. Amen.

(2) Akt złożenia przysięgi stwierdzają podpisem: nowoobрани Prezydent Rzeczypospolitej oraz osoby urzędowe, obecne przy zaprzysiężeniu.

(3) Akty konstytucyjne i/lub ustawy zgodne z Preambułą Prawa mogą proponować alternatywne i/lub dodatkowe słowa roty przysięgi.

Artykuł 20

(1) Okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej trwa lat siedem, licząc od dnia objęcia urzędu.

(2) Okres ten przedłuża się o czas niezbędny do ukończenia postępowania wyborczego w przypadku, gdy dla dokonania wyboru nowego Prezydenta Rzeczypospolitej będzie zarządzane głosowanie powszechne.

Obecnie:

- (1) Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej zostaje wyłoniony w drodze głosowania powszechnego okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej trwa cztery lata, licząc od dnia objęcia urzędu.
- (2) Okres ten przedłuża się o czas niezbędny do ukończenia postępowania wyborczego w przypadku, gdy dla dokonania wyboru nowego Prezydenta Rzeczypospolitej będzie zarządzone głosowanie powszechne.

Artykuł 21

Jeżeli przed upływem siedmioletniego okresu urzędowania nastąpi zgon Prezydenta Rzeczypospolitej albo Prezydent zrzeknie się urzędu - Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów celem wskazania przez nie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej, a w razie wskazania ze swej strony innego kandydata zarządzi głosowanie powszechne.

Obecnie:

W razie nastąpienia zgonu Prezydenta Zastępca i/lub Zastępcy Prezydenta pełnią swoje funkcje do momentu wyłonienia nowego Prezydenta Rzeczypospolitej, co może dookreślać ustawa zgodna z aktami konstytucyjnymi i Preambułą Prawa; do czasu obsadzenia urzędu referendalne moce prawne wykonuje Zastępca Prezydenta i/lub osoba o funkcji uprawnionej do stosowania odpowiednich aktów wykonawczych zgodnie z ustawą i aktami konstytucyjnymi.

Artykuł 22

- (1) Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie może trwale sprawować urzędu, Marszałek Senatu zwoła połączone Izby Ustawodawcze celem rozstrzygnięcia, czy Urząd Prezydenta Rzeczypospolitej należy uznać za opróżniony.
- (2) Uchwała uznająca urząd za opróżniony, zapada większością 3/5 ustawowej liczby członków Izb Połączonych.
- (3) W wypadku powzięcia powyższej uchwały, Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów.

Obecnie:

Stwierdzenie trwałej niemożności sprawowania urzędu przez Prezydenta następuje zgodnie z aktami konstytucyjnymi w obecności jego Zastępcy i/lub Zastępców wobec postanowień Preambuły Prawa.

Artykuł 23

W czasie, gdy urząd Prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony, funkcje Prezydenta sprawuje zastępczo Marszałek Senatu, a gdyby Senat był rozwiązany - Marszałek rozwiązanego Senatu; korzysta on wówczas ze wszystkich uprawnień z urzędem Prezydenta Rzeczypospolitej związanych.

Obecnie:

W okresie zastępczego wykonywania obowiązków głowy państwa zakres mocy prawnych pełniącego zastępstwo określają akty konstytucyjne i/lub ustawy zgodnie z Preambułą Prawa;

Artykuł 24

- (1) W razie wojny okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej przedłuża się do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju; Prezydent Rzeczypospolitej osobnym aktem, ogłoszonym w gazecie rządowej, wyznaczy wówczas swego następcę na wypadek opróżnienia się urzędu przed zawarciem pokoju.
- (2) W razie objęcia przez następcę urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej, okres jego urzędowania trwa do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju.

Obecnie:

- (1) W razie wojny okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej przedłuża się do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju; Prezydent Rzeczypospolitej osobnym aktem, ogłoszonym w gazecie rządowej, wyznaczy wówczas swego następcę do momentu zawarcia pokoju, jeżeli wcześniej nie ogłosił Zastępcy, a jeśli Zastępca został określony aktem wykonawczym będzie domyślnie następcą do tego momentu.
- (2) W razie objęcia przez następcę urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej, okres jego urzędowania trwa do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju.

III. RZĄD

Obecnie:

Materię objętą niniejszym artykułem normuje się zgodnie z zasadami współczesnego państwa konstytucyjnego; w zakresie, w jakim sprawa może być rozstrzygana bezpośrednio przez wspólnotę polityczną, może ona stanowić przedmiot referendum

ogólnokrajowego z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Izby Poselskiej lub Senatu, a w sprawach należących do właściwości wspólnot lokalnych – referendum miejscowego z inicjatywy właściwego miejscowo sejmiku, na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach.

Artykuł 25

- (1) Rząd kieruje sprawami Państwa, niezastrzeżonymi innym organom władzy.
- (2) Rząd składa się z Prezesa Rady Ministrów i Ministrów.
- (3) Prezes Rady Ministrów reprezentuje Rząd, kieruje jego pracami oraz ustala ogólne zasady polityki państwowej.
- (4) Ministrowie kierują poszczególnymi działami administracji państwowej albo spełniają poruczone im zadania szczególne.
- (5) Organizację Rządu, a w szczególności zakres działania Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów i Ministrów - określi dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej.

Obecnie:

Rada Ministrów prowadzi politykę państwa w granicach Konstytucji i ustaw, nie przejmując ustawodawczych mocy prawnych ani referendalnych zastrzeżonych dla Prezydenta, Izby Poselskiej, Senatu lub obywateli działających w trybie inicjatywy popartej przez 100.000 obywateli. Prezydent przewodniczy wszystkim Komisjom i składa polecenia i/lub zalecenia osobom upoważnionym do uczestniczenia w Radzie Gabinetowej (Straży Praw), pełniąc funkcję Naczelnika i Marszałka Koronnego. Akty wykonawcze Prezydenta określają pozostałe akty konstytucyjne i/lub ustawy zgodnie z Preambulą Prawa. Ustawa może określać warunki stosowania przez Prezydenta *ordynansów* z mocą ustawy, zleceń zwierzchniczych albo rozporządzeń.

Artykuł 26

Ministrowie dla rozstrzygania spraw wymagających uchwały wszystkich członków Rządu tworzą Radę Ministrów pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów.

Obecnie:

Ministrowie należą osobowo do Rady Ministrów pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów (Premiera), albo do Rady Gabinetowej pod przewodnictwem Prezydenta. Prezydent zarządza zgromadzenia Rady Gabinetowej, zaś Prezes Rady Ministrów może wnioskować do Prezydenta o zwołanie Rady Gabinetowej. Jeżeli ustawa zezwala na stosowanie przez Prezydenta *ordynansów* z mocą ustawy podlegają kontroli poprzedzającej pod względem zgodności z aktami konstytucyjnymi i muszą być przegłosowane podczas posiedzenia Rady Gabinetowej.

Artykuł 27

- (1) Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów i Ministrowie mają prawo wydawać rozporządzenia celem wykonania aktów ustawodawczych i z powołaniem się na nie.
- (2) Rozporządzenia te nie mogą stać w sprzeczności z aktami ustawodawczymi i będą ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

Obecnie:

Rozporządzenia są dziś wydawane wyłącznie na podstawie i w granicach upoważnienia ustawowego, w ścisłej myśli ustawowych upoważnień dla odpowiedniego wykonywania aktów konstytucyjnych, ustaw, przestrzegania traktatów, "strzeżenia Fortec i ich granic"; nie mogą zastępować ustawy ani referendum przeprowadzanego w konstytucyjnie przewidzianej formie.

Artykuł 28

Prezes Rady Ministrów i Ministrowie są odpowiedzialni politycznie przed Prezydentem Rzeczypospolitej i mogą być przez Niego w każdym czasie odwołani.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 29

- (1) Sejm, w wykonaniu prawa kontroli parlamentarnej nad działalnością Rządu, może zażądać ustąpienia Rządu lub Ministra.
- (2) Wniosek taki może być zgłoszony tylko podczas sesji zwyczajnej, a głosowanie nad nim nie może się odbyć na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

(3) Jeżeli za wnioskiem wypowie się Sejm zwykłą większością głosów, a Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzech dni nie odwoła Rządu lub Ministra, ani też Izba Ustawodawcza nie rozwiąże - wniosek będzie rozpatrzony przez Senat na najbliższym posiedzeniu.

(4) Jeżeli Senat wypowie się za wnioskiem, uchwalonym przez Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej odwoła Rząd lub Ministra, chyba że rozwiąże Sejm i Senat.

Obecnie:

Poselska kontrola Rady Ministrów wykonywana jest wspólnie według zasad odpowiedzialności politycznej i konstytucyjnej, określonych w aktach konstytucyjnych i ustawach; nie wyłącza ona prawa Izby Poselskiej i/lub Senatowi do inicjowania referendum w sprawach należących do mocy prawnych władzy wykonawczej.

Artykuł 30

(1) Niezależnie od odpowiedzialności politycznej przed Prezydentem Rzeczypospolitej i parlamentarnej przed Sejmem, Prezes Rady Ministrów i Ministrowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu za umyślne naruszenie Konstytucji lub innego aktu ustawodawczego, dokonane w związku z urzędowaniem.

(2) Prawo pociągania Prezesa Rady Ministrów lub Ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej służy Prezydentowi Rzeczypospolitej, a także Sejmowi i Senatowi w Izbach Połączonych.

(3) Uchwała Izby Połączonych, oddająca Prezesa Rady Ministrów lub Ministra pod sąd Trybunału Stanu, zapada większością 3/5 głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby członków Izby Połączonych.

Obecnie:

Odpowiedzialność konstytucyjna osób przynależnych osobowo do Rady Ministrów jest obecnie uregulowana odrębnie w aktach konstytucyjnych i/lub ustawach zgodnie z Preambułą Prawa; ustalanie tej odpowiedzialności nie zastępuje procedur ustawodawczych ani referendalnych przewidzianych dla Prezydenta, Izby Poselskiej, Senatowi i obywateli.

IV. SEJM

Artykuł 31

(1) Sejm sprawuje funkcje ustawodawcze i kontrolę nad działalnością Rządu; nadto do Sejmu należy ustalanie budżetu i nakładanie ciężarów na obywateli.

(2) Kontrola nad działalnością Rządu wyraża się w prawie Sejmu:

- a) żądania ustąpienia Rządu lub Ministra;
 - b) pociągania wspólnie z Senatami Prezesa Rady Ministrów lub Ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej;
 - c) interpelowania Rządu;
 - d) zatwierdzania corocznie zamknięć rachunków państwowych i udzielania Rządowi absolutorium;
 - e) udziału w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.
- (3) Funkcje rządzenia Państwem nie należą do Sejmu.

Obecnie:

Izba Poselska i Izba Senatorska wykonują funkcję ustawodawczą i kontrolną według aktów konstytucyjnych; każda z nich może również inicjować legislacyjne referendum ogólnokrajowe oraz rozpoznawać obywatelskie inicjatywy ustawodawcze i referendalne poparte przez co najmniej 100.000 obywateli, które są dla Sejmu (złączonych Izb, poselskiej i senatorskiej) wiążące niezależnie od frekwencji. Może odroczyć urzeczywistnienie określonej inicjatywy referendalnej o dwanaście miesięcy i wobec określonej inicjatywy może posłużyć się tym prawem nie więcej niż pięć razy, chyba, że ustawa sejmowa w większym stopniu ogranicza prawo Sejmu do odroczenia takiej inicjatywy legislacyjnej.

Artykuł 32

(1) Sejm składa się z posłów, wybranych w głosowaniu powszechnym, tajnym, równym i bezpośrednim.

(2) Kadencja Sejmu trwa lat pięć, licząc od dnia zwołania.

(3) Rozwiązanie Sejmu przed upływem kadencji wymaga wskazania powodu.

(4) Nowe wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzydziestu dni od rozwiązania Sejmu.

(5) Głosowanie odbędzie się nie później niż sześćdziesiątego dnia po zarządzeniu wyborów.

(6) W głosowaniu nie biorą udziału wojskowi, należący do zmobilizowanej części wojska lub marynarki wojennej.

Obecnie:

(1) Izba Poselska składa się z posłów, wybranych w głosowaniu powszechnym, tajnym, równym i bezpośrednim.

(2) Kadencje Izby Poselskiej określają inne akty konstytucyjne i/lub ustawy zgodnie z Preambułą Prawa.

- (3) Rozwiązanie Izby Poselskiej oraz elekcyjnych senatorów Izby Senatorskiej przed upływem kadencji wymaga wskazania powodu.
- (4) Nowe wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzydziestu dni od rozwiązania Izby Poselskiej.
- (5) Głosowanie odbędzie się nie później niż sześćdziesiątego dnia po zarządzeniu wyborów.
- (6) W głosowaniu nie biorą udziału wojskowi, należący do zmobilizowanej części wojska lub marynarki wojennej.
- (7) Sposób wybierania Izby Poselskiej oraz długość jego kadencji określają obecnie akty konstytucyjne i ordynacja wyborcza, w myśl Preambuły Prawa, z zachowaniem odrębnych procedur podejmowania przez Izbę Poselską i/lub Izbę Senatorską uchwał w sprawie referendum ogólnokrajowego.

Artykuł 33

- (1) Prawo wybierania ma każdy obywatel bez różnicy płci, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 24 oraz korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich.
- (2) Prawo wybieralności ma każdy obywatel, mający prawo wybierania, jeżeli ukończył lat 30.
- (3) Ordynacja wyborcza do Sejmu ustali podział Państwa na okręgi wyborcze, określi liczbę posłów, unormuje postępowanie wyborcze tudzież oznaczy kategorie osób pozbawionych praw wybierania i wybieralności z braku dostatecznych przymiotów moralnych lub umysłowych.

Obecnie:

- (1) Prawo wybierania ma każda osoba posiadająca obywatelstwo polskie, bez różnicy płci, która przed dniem zarządzenia wyborów ukończyła 18 lat oraz korzysta w pełni z praw cywilnych i politycznych, zgodnie z pozostałymi aktami konstytucyjnymi i ustawami.
- (2) Prawo wybierania i wybieralności do Izby Poselskiej i elekcyjnych senatorów Izby Senatorskiej reguluje współczesne prawo wyborcze; odrębnie regulowana jest obywatelska inicjatywa ustawodawcza i referendalna, która może zostać zapoczątkowana przez pojedynczego obywatela wobec udowodnionego poparcia takiej inicjatywy przez 100.000 obywateli. Może mieć charakter obywatelskiego sprzeciwu (weto wobec ustawy sejmowej) bądź referendum proponującego pełny bądź częściowy projekt legislacyjny.

Artykuł 34

- (1) Sejm wybiera ze swego grona Marszałka na okres kadencji.
- (2) Do czasu ukonstytuowania się następnego Sejmu, Marszałek zachowuje uprawnienia, służące mu przy wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 35

- (1) Sejm będzie zwołany na pierwsze posiedzenie w nowej kadencji nie później niż trzydziestego dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów do Izby Ustawodawczej.
- (2) Sesja zwyczajna Sejmu będzie otwarta corocznie najpóźniej w listopadzie i nie może być zamknięta przed upływem czterech miesięcy, chyba że budżet będzie uchwalony w terminie wcześniejszym.
- (3) Sesja zwyczajna może być odroczone na dni trzydzieści.
- (4) Odroczenie na okres dłuższy lub ponowienie odroczenia wymaga zgody Sejmu.
- (5) Okres przerwy, spowodowanej odroczeniem sesji, nie wlicza się do biegu terminów, przepisanych Konstytucją dla czynności Sejmu.

Obecnie:

- (1) Izba Poselska będzie zwołany na pierwsze posiedzenie w nowej kadencji nie później niż trzydziestego dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów do Izby Ustawodawczej.
- (2) Sesja zwyczajna Izby Poselskiej będzie otwarta corocznie najpóźniej w listopadzie i nie może być zamknięta przed upływem czterech miesięcy, chyba że budżet będzie uchwalony w terminie wcześniejszym.
- (3) Sesja zwyczajna może być odroczone na dni trzydzieści.
- (4) Odroczenie na okres dłuższy lub ponowienie odroczenia wymaga zgody Izby Poselskiej.
- (5) Okres przerwy, spowodowanej odroczeniem sesji, nie wlicza się do biegu terminów, przepisanych Konstytucją dla czynności Sejmu.
- (6) Zwoływanie i przebieg sesji Izby Poselskiej mogą podlegać obecnie regulaminowi odmiennemu od postanowień obecnego Artykułu i przepisom konstytucyjnym; na posiedzeniach tych mogą być rozpatrywane także sprawy dotyczące referendum oraz obywatelskich projektów ustaw.

Artykuł 36

(1) Prezydent Rzeczypospolitej według swego uznania może w każdym czasie zarządzić otwarcie sesji nadzwyczajnej Sejmu, a uczyni to w ciągu dni trzydziestu na wniosek co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

(2) Podczas sesji nadzwyczajnej przedmiotem obrad Sejmu mogą być wyłącznie sprawy, wymienione w zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej albo we wniosku o otwarcie takiej sesji, zgłoszonym przez posłów, oraz sprawy, których załatwienie na najbliższej sesji wymagają ustawy lub regulaminu, albo które Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów lub Marszałka Sejmu uzna za nagłe.

Obecnie:

(1) Prezydent Rzeczypospolitej według swego uznania może w każdym czasie zarządzić otwarcie sesji nadzwyczajnej Izby Poselskiej, a uczyni to w ciągu dni trzydziestu na wniosek co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

(2) Podczas sesji nadzwyczajnej przedmiotem obrad Sejmu mogą być wyłącznie sprawy, wymienione w zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej albo we wniosku o otwarcie takiej sesji, zgłoszonym przez posłów, oraz sprawy, których załatwienie na najbliższej sesji wymagają ustawy lub regulaminu, albo które Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów lub Marszałka Izby Poselskiej uzna za nagłe.

(3) Sesje nadzwyczajne Izby Poselskiej mogą być też dzisiaj zwoływane według współczesnych reguł ustrojowych, także wtedy, gdy wymaga tego rozpatrzenie wniosku o referendum, obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej albo innej sprawy pilnej o randze konstytucyjnej.

Artykuł 37

Uchwały sejmu zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 ustawowej liczby posłów, jeżeli Konstytucja inaczej nie stanowi.

Obecnie:

Większości wymagane dla uchwał Izby Poselskiej określają obecnie akty konstytucyjne, ustawy i regulaminy; uchwały dotyczące referendum lub obywatelskiej inicjatywy prawodawczej podlegają wymogom konstytucyjnym.

Artykuł 38

(1) Posiedzenia Sejmu są jawne.

(2) Sejm może uchwalić tajność obrad.

(3) Protokół i stenogram, wydawany z polecenia Marszałka, są wyłącznym stwierdzeniem przebiegu obrad Sejmu.

(4) Nikogo nie można pociągać do odpowiedzialności za ogłaszanie i rozpowszechnianie sprawozdań z jawnych obrad Sejmu, jeżeli odtwarzają one w pełni i ściśle przebieg tych obrad.

Obecnie:

(1) Posiedzenia Izby Poselskiej są jawne.

(2) Izba Poselska może uchwalić tajność obrad.

(3) Protokół i stenogram, wydawany z polecenia Marszałka, są wyłącznym stwierdzeniem przebiegu obrad Izby Poselskiej.

(4) Nikogo nie można pociągać do odpowiedzialności za ogłaszanie i rozpowszechnianie sprawozdań z jawnych obrad Izby Poselskiej, jeżeli odtwarzają one w pełni i ściśle przebieg tych obrad.

(5) Jawność zaangażowań i zobowiązań Izby Poselskiej pozostaje zasadą, a przebieg postępowania w sprawach referendum i inicjatyw obywatelskich powinien być dostępny publicznie w zakresie przewidzianym przez ustawę.

Artykuł 39

(1) Posłowie składają przed objęciem mandatu ślubowanie treści następującej:

Świadom obowiązku wierności wobec Państwa Polskiego, ślubuję uroczystie i zaręczam honorem, jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej, w pracy na rzecz dobra Państwa nie ustawać, a troskę o jego godność, zwartość i moc za pierwsze mieć sobie przykazanie.

(2) Odmowa ślubowania lub ślubowanie z zastrzeżeniem równoznaczne jest z nieprzyjęciem mandatu.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 40

Posłowie otrzymują diety i mają prawo do bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacji w granicach Państwa.

Obecnie:

Posłowie otrzymują diety i mają prawo do bezpłatnego korzystania z państwowych środków transportu publicznego w granicach Państwa.

Artykuł 41

- (1) Posłowie korzystają tylko z takich rękojmi nietykalności, jakich wymaga ich uczestnictwo w pracach Sejmu.
- (2) Za treść wygłoszonych w Sejmie przemówień lub zgłoszonych wniosków i interpelacji oraz za niewłaściwe zachowanie się podczas obrad - posłowie odpowiadają tylko przed Sejmem.
- (3) Jednakże za wystąpienia sprzeczne z obowiązkiem wierności wobec Państwa Polskiego albo zawierające znamiona przestępstwa ściganego z urzędu - poseł może być uchwałą Sejmu albo na żądanie Marszałka Sejmu lub Ministra Sprawiedliwości oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego.
- (4) Za naruszenie praw osoby trzeciej podczas obrad Sejmu poseł może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zezwoleniem Sejmu.

Obecnie:

- (1) Posłowie korzystają tylko z takich rękojmi nietykalności, jakich wymaga ich uczestnictwo w zaangażowaniach i zobowiązaniach Izby Poselskiej w wykonywaniu i stanowieniu prawa.
- (2) Za treść wygłoszonych w Izbie Poselskiej przemówień lub zgłoszonych wniosków i interpelacji oraz za niewłaściwe zachowanie się podczas obrad - posłowie odpowiadają tylko przed Izłą Poselską.
- (3) Jednakże za wystąpienia sprzeczne z obowiązkiem wierności wobec Państwa Polskiego albo zawierające znamiona przestępstwa ściganego z urzędu - poseł może być uchwałą Izby Poselskiej albo na żądanie Marszałka Sejmu lub Ministra Sprawiedliwości oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego.
- (4) Za naruszenie praw osoby trzeciej podczas obrad Izby Poselskiej poseł może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zezwoleniem Izby Poselskiej.
- (5) Immunitet i odpowiedzialność posłów określają akty konstytucyjne i ustawowe; wykonywanie mandatu obejmuje także udział w uchwałach dotyczących referendum oraz w procedowaniu obywatelskich inicjatyw prawodawczych.

Artykuł 42

- (1) Posłowie odpowiadają za działalność nie związaną z uczestnictwem w pracach Sejmu na równi z innymi obywatelami.
- (2) Jednakże karne postępowanie sądowe lub administracyjne a także postępowanie dyscyplinarne, wszczęte przeciw posłowi przed lub po uzyskaniu mandatu, należy na żądanie Sejmu zawiesić do wygaśnięcia mandatu.
- (3) Przedawnienie nie biegnie w czasie zawieszenia postępowania karnego lub dyscyplinarnego.
- (4) Poseł, zatrzymany w czasie trwania sesji nie z nakazu Sądu, - będzie na żądanie Marszałka Sejmu niezwłocznie wypuszczony na wolność.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 43

- (1) Poseł nie może sprawować mandatu senatorskiego.
- (2) Ustawa oznacza urzędy i stanowiska, których przyjęcie pociąga za sobą utratę mandatu poselskiego.
- (3) Posłowi nie wolno wykonywać czynności, nie dających się pogodzić ze sprawowaniem mandatu, pod skutkami określonymi w ustawie.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 44

(1) Posłowie nie wolno na swoje, ani na obce imię, ani też w imieniu przedsiębiorstw, spółek lub towarzystw na zysk obliczonych, nabywać dóbr państwowych ani uzyskiwać ich dzierżaw, podejmować się dostaw i robót rządowych, ani otrzymywać od Rządu koncesyj lub innych korzyści osobistych.

(2) Za naruszenie powyższych zakazów poseł będzie na żądanie Marszałka Sejmu lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego trybunału pozbawiony mandatu poselskiego i korzyści osobistych, od Rządu otrzymanych.

(3) Marszałek Sejmu może na podstawie uchwały Komisji Regulaminowej, powziętej większością 3/5 głosów, udzielić posłowi w poszczególnym przypadku zezwolenia na wejście z Rządem w stosunek prawny, jeżeli stosunek ten nie jest sprzeczny z dobrami obywateli.

Obecnie:

(1) Posłowie nie wolno na swoje, ani na obce imię, ani też w imieniu przedsiębiorstw, spółek lub towarzystw na zysk obliczonych, nabywać dóbr państwowych ani uzyskiwać ich dzierżaw, podejmować się dostaw i robót władzy wykonawczej, ani otrzymywać od Rady Ministrów koncesyj lub innych korzyści osobistych.

(2) Za naruszenie powyższych zakazów poseł będzie na żądanie Marszałka Izby Poselskiej lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego trybunału pozbawiony mandatu poselskiego i korzyści osobistych, od Rady Ministrów otrzymanych.

(3) Marszałek Izby Poselskiej może na podstawie uchwały Komisji Regulaminowej, udzielić posłowi w poszczególnym przypadku zezwolenia na podjęcie funkcji w Radzie Ministrów.

Artykuł 45

(1) Prezes Rady Ministrów, Ministrowie i delegowani przez nich urzędnicy mają prawo brać udział w posiedzeniach Sejmu i przemawiać poza kolejnością mówców.

(2) Posłowie mogą zwracać się do Prezesa Rady Ministrów i Ministrów z interpelacjami w sprawach, dotyczących ich zakresu działania, w sposób określony regulaminem.

(3) Prezes Rady Ministrów lub interpelowany Minister obowiązany jest udzielić odpowiedzi w ciągu czterdziestu pięciu dni albo podać powody, uzasadniające odmowę udzielenia wyjaśnień.

Obecnie:

J.w.

V. SENAT

Artykuł 46

(1) Senat, jako druga Izba Ustawodawcza, rozpatruje budżet i projekty ustaw, uchwalone przez Sejm, oraz uczestniczy w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

(2) Nadto Senat narowni z Sejmem, choć bez prawa początkowania, bierze udział w rozstrzyganiu następujących spraw:

- a) o wniosku żądającym ustąpienia Rządu lub Ministra;
- b) o ustawach zwróconych Izbie Ustawodawczej przez Prezydenta Rzeczypospolitej do ponownego rozpatrzenia;
- c) o zmianie Konstytucji;
- d) o uchyleniu zarządzeń, wprowadzających stan wyjątkowy.

Obecnie:

(1) Senat, jako druga Izba Ustawodawcza, rozpatruje budżet i projekty ustaw, uchwalone przez Izbę Poselską, oraz uczestniczy w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

(2) Nadto Senat narowni z Izbą Poselską, choć bez prawa początkowania, bierze udział w rozstrzyganiu następujących spraw:

- a) o wniosku żądającym ustąpienia Rady Ministrów lub Ministra;
- b) o ustawach zwróconych Izbie Ustawodawczej przez Prezydenta Rzeczypospolitej do ponownego rozpatrzenia;
- c) o zmianie aktu konstytucyjnego i/lub ustawy;
- d) o uchyleniu zarządzeń, wprowadzających stan wyjątkowy.

(3) Senat uczestniczy w wykonywaniu władzy ustawodawczej oraz w sprawowaniu demokracji bezpośredniej;

a) może podejmować inicjatywę ustawodawczą i inicjatywę referendum ogólnokrajowego na zasadach określonych w aktach konstytucyjnych i ustawach;

b) Izba Poselska Sejmu może wtedy złożyć projekt przeciwny, a Rada Ministrów zarekomendować własne stanowisko na karcie do głosowania;

c) Sejm tworzony jest przez Izbę Poselską i Izbę Senatorską, a tam gdzie przepisy Ustawy konstytucyjnej z 1935 roku traktują o Sejmie domyślnie rozpoznaje się Izbę Poselską.

Artykuł 47

- (1) Senat składa się z senatorów, powołanych w 1/3 przez Prezydenta Rzeczypospolitej, a w 2/3 w drodze wyborów.
- (2) Kadencja Senatu rozpoczyna się i kończy jednocześnie z kadencją Sejmu.
- (3) Ordynacja wyborcza do Senatu określi liczbę senatorów oraz sposób powoływania tudzież oznaczy kategorie osób, którym służyć będzie prawo wybierania i wybieralności.

Obecnie:

- (1) Skład Senatu, sposób jego wyboru i kadencję określają akty konstytucyjne i ustawy zgodnie z Preambułą Prawa, a także współczesne prawo wyborcze, przy zachowaniu odrębnych mocy prawodawczych Senatu do podejmowania uchwał w sprawie referendum ogólnokrajowego.
- (2) Kadencja Senatu rozpoczyna się i kończy jednocześnie z kadencją Izby Poselskiej.
- (3) Ordynacja wyborcza do Senatu określi liczbę senatorów elekcyjnych oraz sposób ich powoływania tudzież oznaczy kategorie osób, którym służyć będzie prawo wybierania i wybieralności.

Artykuł 48

Art. 34-45, dotyczące Sejmu, stosuje się odpowiednio do Senatu.

Obecnie:

Art. 34-45, dotyczące Izby Poselskiej, stosuje się odpowiednio do Senatu.

VI. USTAWODAWSTWO

Artykuł 49

- (1) Aktami prawnymi są:
 - a) ustawy,
 - b) dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.
- (2) Żaden akt ustawodawczy nie może stać w sprzeczności z Konstytucją.

Obecnie:

- (1) Aktami prawnymi są:
 - a) akty prawodawcze
 - b) akty wykonawcze
 - c) akty sądownicze
- (2) Żaden akt ustawodawczy nie może stać w sprzeczności z aktami konstytucyjnymi wobec Preambuły Prawa.
- (3) Aktami prawa powszechnie obowiązującego są akty konstytucyjne, ratyfikowane umowy międzynarodowe, ustawy, rozporządzenia, akty prawa miejscowego i akty prawa wewnętrznego podmiotów (regulaminy przedsiębiorstw i zrzeszeń), a moc wiążącą aktu prawodawczego w zakresie przewidzianym w aktach konstytucyjnych może również powodować wynik referendum ogólnokrajowego albo miejscowego.

Artykuł 50

- (1) Prawo inicjatywy ustawodawczej służy Rządowi i Sejmowi.
- (2) Inicjatywa ustawodawcza w sprawach budżetu, kontyngentu rekruta i ratyfikacji umów międzynarodowych należy wyłącznie do Rządu.
- (3) Sejm nie może bez zgody Rządu uchwalić ustawy, pociągającej za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, dla których niema pokrycia w budżecie.

Obecnie:

- (1) Prawo inicjatywy ustawodawczej służy Prezydentowi Rzeczypospolitej, Radzie Ministrów, Izbie Poselskiej i Senatowi.
- (2) Prawo inicjatywy legislacyjnego referendum ogólnokrajowego służy Prezydentowi Rzeczypospolitej, Izbie Poselskiej i Senatowi. Tego typu referendum może dotyczyć traktatu.
- (3) Prawo inicjatywy referendum miejscowego służy właściwemu miejscowo sejmikowi, w zakresie spraw należących do wspólnoty samorządowej i/lub kierowaniu instrukcji do miejscowej władzy wykonawczej.
- (4) Dokładny tryb zgłaszania, rozpatrywania i przeprowadzania inicjatyw ustawodawczych i referendalnych określa ustawa.
- (5) Ograniczenia dotyczące budżetu, danin publicznych, obronności oraz zobowiązań międzynarodowych mogą być wprowadzane wyłącznie ustawą i nie mogą naruszać istoty uprawnienia do inicjatywy referendalnej w sprawach dozwolonych przez akty konstytucyjne.

(6) Izba Poselska nie może bez zgody Rady Ministrów uchwalić ustawy, pociągającej za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, dla których niema pokrycia w budżecie, zaś Rada Ministrów podlega aktom wykonawczym Prezydenta Rzeczypospolitej.

Artykuł 51

Zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie lub obciążenie nieruchomości państwowego, oszacowanego na kwotę ponad 100.000 złotych, nałożenie podatków lub opłat publicznych, ustanowienie cel lub monopolu, ustalenie systemu monetarnego, jak również przyjęcie gwarancji finansowej przez Skarb Państwa - może nastąpić tylko na mocy aktu ustawodawczego.

Obecnie:

Zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie lub obciążenie nieruchomości państwowego, nałożenie podatków lub opłat publicznych, ustanowienie cel lub monopolu, ustalenie systemu monetarnego, jak również przyjęcie gwarancji finansowej przez Skarb Państwa - może nastąpić tylko na mocy aktu ustawodawczego; jeżeli akty konstytucyjne zezwalają w danej sprawie na rozstrzygnięcie referendalne, referendum nie znosi wymogu ustawowej formy wykonania wyniku głosowania (promulgowania uchwalonego w referendum projektu aktu prawodawczego).

Artykuł 52

(1) Umowy z innymi państwami: handlowe, celne, obciążające stale Skarb Państwa, zawierające zobowiązania nałożenia nowych ciężarów na obywateli albo powodujące zmianę granic Państwa - wymagają przed ratyfikacją zgody Izby Ustawodawczej, wyrażonej w ustawie.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej w przypadkach niecierpiących zwłoki może przed ratyfikacją, na wniosek Rady Ministrów, wprowadzić tymczasowo w życie wszystkie lub niektóre postanowienia, zawarte w umowach handlowych lub celnych.

Obecnie:

(1) Ratyfikacja umów międzynarodowych i zgoda ustawowa na ich przyjęcie podlegają współczesnym regułom konstytucyjnym;

(2) Ratyfikacja umowy międzynarodowej bądź wypowiedzenie traktatu wymaga uprzedniej zgody Izby Ustawodawczej, wyrażonej w ustawie i w referendum ogólnokrajowym. Wymaga się przeprowadzenia ogólnokrajowego referendum legislacyjnego w przypadkach ujawnionych w aktach konstytucyjnych.

Artykuł 53

(1) Każdy projekt ustawy, przez Sejm uchwalony, będzie przekazany Senatowi do rozpatrzenia.

(2) Uchwałę Senatu, odrzucającą projekt lub wprowadzającą w nim zmiany, uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej większością 3/5 głosów.

Obecnie:

(1) Postępowanie ustawodawcze pomiędzy Izłą Poselską, a Senatem (Izłą Senatorską) normują dziś akty konstytucyjne zgodnie z Preambulą Prawa i regulaminy Izby;

(2) Nie wyłącza to możliwości przedłożenia projektu legislacyjnego pod referendum ogólnokrajowe, jeżeli ustawa zasadnicza tak stanowi albo osoba o właściwej funkcji podejmie stosowną inicjatywę.

(3) Jeżeli relacje komunikacyjne pomiędzy Izłą Senatorską i Izłą Poselską pozostają nieokreślone, domniemywa się ich równouprawnienie pod względem inicjowania dyskusji nad projektem oraz opiniotwórczy charakter Izby Senatorskiej wobec uchwał Izby Poselskiej, zaś prawotwórczy charakter uchwał Izby Poselskiej.

Artykuł 54

(1) Prezydent Rzeczypospolitej stwierdzi podpisem moc ustawy konstytucyjnie uchwalonej oraz zarządzi jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy zwrócić go Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na najbliższej sesji zwyczajnej.

(3) Jeżeli Izby Ustawodawcze większością ustawowej liczby posłów i senatorów uchwalą ponownie projekt bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie.

Obecnie:

(1) Podpisanie, ogłoszenie i ewentualne ponowne rozpatrzenie ustawy odbywa się obecnie w procedurze konstytucyjnej;

(2) gdy dla danej materii przewidziano referendum, jego wynik wiąże organy państwa w zakresie określonym w ustawie zasadniczej.

(3) W przypadku referendum ogólnokrajowego dotyczącego aktu konstytucyjnego i/lub traktatu ustawa może ustanowić wymóg podwójnej większości, obejmujący łączne spełnienie dwóch przesłanek:

- a) uzyskania zwykłej większości głosów w skali całego państwa oraz
- b) uzyskania zwykłej większości głosów w większości województw.

(4) Akty prawne władzy publicznej nie mogą być sprzeczne z konstytucją i ustawami; każda ingerencja władzy wobec jednostki wymaga podstawy ustawowej.

Artykuł 55

(1) Ustawa może upoważnić Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania dekretów w czasie i zakresie, przez nią oznaczonym; upoważnieniem tem nie może być objęta zmiana Konstytucji. (2) Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo w czasie, gdy Sejm jest rozwiązany, wydawać w razie konieczności państwowej dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem:

- a) zmiany Konstytucji,
- b) ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu,
- c) budżetu,
- d) nakładania podatków i ustanawiania monopolu,
- e) systemu monetarnego,
- f) zaciągania pożyczek państwowych,
- g) zbywania i obciążania nieruchomości państwowego, oszacowanego na kwotę ponad 100.000 złotych.

(3) Dekrety oparte na przepisach artykułu niniejszego, będą wydawane na wniosek Rady Ministrów i mogą być zmieniane lub uchylane tylko aktem ustawodawczym.

Obecnie:

Materię objętą niniejszym artykułem normuje się zgodnie z zasadami współczesnego państwa prawa konstytucyjnego; w zakresie, w jakim sprawa może być rozstrzygana bezpośrednio przez wspólnotę polityczną, może ona stanowić przedmiot referendum ogólnokrajowego z inicjatywy referendalnej Prezydenta Rzeczypospolitej, Izby Poselskiej i/lub Senatu, osoby posiadającej obywatelstwo wobec udowodnionego poparcia udzielonego określonej inicjatywie referendalnej przez 100.000 osób posiadających obywatelstwo, a w sprawach należących do właściwości społeczności miejscowych wspólnot mieszkańców – referendum miejscowego określonej miejscowości z inicjatywy właściwego miejscowo sejmiku, na zasadach określonych w aktach konstytucyjnych i ustawach. Podejmowanie spraw zasadniczych, w tym zmian aktów konstytucyjnych oraz kwestie referendalne, wymagają sposobu wyrażnie przewidzianego przez ustawę zasadniczą. Prezydent Rzeczypospolitej może czynić ordynanse z mocą ustawy, co może, dookreślać ustawa. Ordynanse kierowane przez Komisję Wojska mogą też mieć charakter zwykłych aktów wykonawczych.

Artykuł 56

Dekrety dotyczące organizacji Rządu, zwierzchnictwa Sił Zbrojnych oraz organizacji administracji rządowej, mogą być wydawane w każdym czasie, a zmieniane lub uchylane tylko przez takież dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

Obecnie:

Dekrety wydawane są przez Władze Sądownicze, jak niegdyś, jak onegdaj, jak wcześniej, za dawnych dni Rzeczypospolitej. Stanowisko Rady Ministrów (tj. Rady Ministerialnej), administracji rządowej oraz zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi jest dziś określane w źródłach prawa wskazanych w aktach konstytucyjnych; akty wykonawcze nie mogą uchylać mocy prawnych dla inicjatyw referendalnych Urzędów państwowych ani osób posiadających obywatelstwo Rzeczypospolitej Polskiej.

Artykuł 57

(1) Dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej mają moc ustawy i będą z powołaniem się na podstawę konstytucyjną ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

(2) Ilekroć Konstytucja lub ustawy dla unormowania poszczegółnej dziedziny z zakresu ustawodawstwa wymagają ustawy, dziedzina ta może być unormowana również dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanym w warunkach, Konstytucją oznaczonych.

Obecnie:

- (1) Zarówno Ordynanse Prezydenta Rzeczypospolitej jak i Ustawy są odpowiednio promulgowane i mogą zostać ogłoszone na drodze odpowiednich wpisów czynionych w Dzienniku Ustaw bądź innym sposobem zgodnym z aktami konstytucyjnymi.
- (2) Ilekroć akty konstytucyjne i/lub ustawy dla unormowania poszczególnej dziedziny z zakresu ustawodawstwa wymagają ustawy, dziedzina ta może być unormowana również Ordynansem Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanym w warunkach, oznaczonych aktami konstytucyjnymi.

VII. BUDŻET

Artykuł 58

- (1) Ustawa ustala corocznie budżet Państwa.
- (2) Rząd składa Sejmowi na sesji projekt budżetu nie później niż na cztery miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego.
- (3) Na rozpatrzenie budżetu pozostawia się Sejmowi dziewięćdziesiąt dni od złożenia projektu przez Rząd, Senatowi - dwadzieścia dni od upływu terminu, przepisanego dla Sejmu.
- (4) Na rozpatrzenie zmian, zaproponowanych przez Senat, pozostawia się Sejmowi dziesięć dni od upływu terminu, przepisanego dla Senatu.
- (5) Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie budżetu:
 - a) w brzmieniu, nadanem mu przez Izby Ustawodawcze, jeżeli Sejm i Senat w przepisanych terminach budżet rozpatrzyły,
 - b) w brzmieniu, nadanem mu przez Sejm, jeżeli Senat w przepisany terminie budżetu nie rozpatrzył,
 - c) w brzmieniu, nadanem mu przez Senat, jeżeli Sejm w przepisany terminie budżetu lub zmian Senatu nie rozpatrzył,
 - d) w brzmieniu projektu rządowego, jeżeli ani Sejm, ani Senat w przepisanych terminach budżetu nie rozpatrzyły.

Obecnie:

Budżet państwa uchwała się corocznie wobec norm aktów konstytucyjnych, a w przypadku ich rozbieżności preferując najprostsze spośród tych norm jako posiadające najmniejszą liczbę formalnych sprawczych czynników normatywnych; sprawy budżetowe, co do zasady, pozostają domeną Ustawy, chociaż debata publiczna nad nią może towarzyszyć procedurom referendalnym w zakresie dozwolonym przez akty konstytucyjne. Zgodnie z prawem referendalnym Izba Poselska może odroczyć urzeczywistnienie określonej inicjatywy referendalnej o dwanaście miesięcy i wobec określonej inicjatywy może posłużyć się tym prawem nie więcej niż pięć razy, chyba, że ustawa sejmowa w większym stopniu ogranicza prawo Izby Poselskiej do odroczenia takiej inicjatywy legislacyjnej.

Artykuł 59

- (1) Wydatki niezaprojektowane w budżecie, nie mogą być uchwalone, a zaprojektowane nie mogą być podwyższone bez zgody Rządu.
- (2) Rząd nie może czynić wydatków bez upoważnienia ustawowego, chyba że zachodzi konieczność państwowa; w tym przypadku Rząd, na podstawie uchwały Rady Ministrów, dokona niezbędnego wydatku, przesyłając do Sejmu w terminie siedmiodniowym od powzięcia uchwały projekt ustawy o przyznaniu kredytów dodatkowych. Uchwała Rady Ministrów będzie jednocześnie ogłoszona w gazecie rządowej i podana do wiadomości Najwyższej Izbie Kontroli.

Obecnie:

Dyscyplina wydatkowa i wymóg podstawy ustawowej dla wydatków publicznych pozostają regułami norm aktów konstytucyjnych.

Artykuł 60

- (1) Państwo nie może pozostawać bez budżetu.
- (2) Jeżeli z powodu rozwiązania Izby Ustawodawczych budżet lub przynajmniej prowizorium budżetowe do dnia, w którym rozpoczyna się nowy okres budżetowy, nie jest uchwalony, - Rząd ma prawo pobierać dochody i czynić wydatki w granicach zeszłorocznego budżetu, aż do czasu uchwalenia prowizorium budżetowego lub budżetu, który Rząd złoży nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.
- (3) Zasadę powyższą stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy Sejm złożony mu projekt budżetu w całości odrzuci, z tem, że Rząd w ciągu dni siedmiu od odrzucenia prześle do Sejmu nowy projekt budżetu lub prowizorium budżetowego i że wydatki, czynione przez Rząd według zeszłorocznego budżetu, nie mogą być wyższe w poszczególnych pozycjach od zaprojektowanych w budżecie odrzuconym.

Obecnie:

- (1) Państwo nie może pozostawać bez budżetu.
- (2) Jeżeli z powodu rozwiązania Izby Poselskiej i elekcyjnej części Izby Senatorskiej (komnaty senatorów wybieranych w głosowaniu powszechnym) budżet i/lub przynajmniej prowizorium budżetowe do dnia, w którym rozpoczyna się nowy okres budżetowy, nie jest uchwalony, - Izba Ministrów ma prawo pobierać dochody i czynić wydatki w granicach zeszłorocznego

budżetu, aż do czasu uchwalenia prowizorium budżetowego lub budżetu, który owa komnata ministerialna złoży nowoobranej Izbie Poselskiej wraz z komnatą senatorów wybieranych głosowaniem powszechnym na pierwszym posiedzeniu.

(3) Zasadę powyższą stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy Izba Poselska jako złączenie obu Izb złożony mu projekt budżetu w całości odrzuci, z tem, że komnata Ministrów w ciągu dni siedmiu od odrzucenia prześle do Sejmu nowy projekt budżetu lub prowizorium budżetowego i że wydatki, czynione przez Rząd według zeszłorocznego budżetu, nie mogą być wyższe w określonych punktach od zaprojektowanych w budżecie odrzuconym. Komnata Ministrów, Izba Ministrów, Rada Ministerialna, Rada Ministrów są tożsame z tą częścią Straży Praw, do której przynależą osobowo osoby o funkcjach plenipotentów, których moce prawne pełne i/lub częściowe określono listami kredencyjnymi Marszałka prezydującego w Straży, tj. Prezydenta Rzeczypospolitej w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla.

VIII. SIŁY ZBROJNE

Artykuł 61

(1) Siły Zbrojne stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej.

(2) Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej i świadczeń na rzecz obrony Państwa.

Obecnie:

(1) Siły Zbrojne stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej w myśl Ustawy Rządowej z 1791 roku. Zgodnie z obecnymi aktami konstytucyjnymi pozostają pod zwierzchnictwem najwyższego Zwierchnika Sił Zbrojnych, którym jest Prezydent Rzeczypospolitej.

(2) Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej i świadczeń na rzecz obrony Państwa jeśli tak stanowi Ustawa, chyba, że normy Ustawowe czynią pewne wyjątki.

Artykuł 62

(1) Prezydent Rzeczypospolitej zarządza corocznie pobór rekruta w granicach ustalonego kontyngentu.

(2) Zmiana kontyngentu wymaga aktu ustawodawczego.

Obecnie:

(1) Prezydent Rzeczypospolitej zarządza corocznie pobór rekruta w granicach ustalonego kontyngentu, co mogą regulować i/lub odmieniać Ustawy.

(2) Zmiana kontyngentu wymaga aktu ustawodawczego, chyba, że obecne normy ustawowe stanowią inaczej.

Artykuł 63

(1) Prezydent Rzeczypospolitej wydaje dekrety w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych, a w szczególności określi dekretem organizację naczelną władz wojskowych, oznaczając w nim sposób kontrasygnowania aktów, wydanych przez siebie, jako Zwierchnika Sił Zbrojnych.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej postanawia o użyciu sił zbrojnych do obrony Państwa.

(3) W razie mianowania Naczelnego Wodza prawo dysponowania siłami zbrojnymi przechodzi na niego.

(4) Za akty związane z dowództwem, Naczelną Wódz odpowiada przed Prezydentem Rzeczypospolitej, jako Zwierchnikiem Sił Zbrojnych.

IX. WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI

Obecnie:

Zwierzchnictwo Prezydenta nad Siłami Zbrojnymi regulują dzisiejsze akty konstytucyjne i ustawy, które nie mogą ograniczać bądź usuwać mocy prawnych Władzy wykonawczej w zakresach, które by zmniejszały moce prawne zwykłych aktów wykonawczych wobec Konstytucji 3 Maja bądź Ustawy konstytucyjnej z 1935 roku;

Artykuł 64

(1) Sądy wymierzają sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

(2) Przez wymiar sprawiedliwości sądy strzegą ładu prawnego w Państwie i kształtują poczucie prawne społeczeństwa.

(3) Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli.

(4) Orzeczenia sądowe nie mogą być zmieniane ani uchylane przez inne organa władzy.

(5) Sądy nie mają prawa badać ważności aktów ustawodawczych należycie ogłoszonych.

Obecnie:

(1) Sądy wymierzają sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej i/lub Jego/Jej Królewskiej Mości Króla/Królowej Rzeczypospolitej Polskiej w Straży Praw zgodnie z Ustawą Rządową z 1791 roku w zakresach dozwolonych przez obecne akty konstytucyjne. Jeśli normy ustawowe nie stanowią inaczej, Sądy mogą wymierzać sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, co suponuje wymierzanie sprawiedliwości w imieniu Jego/Jej Królewskiej Mości Króla/Królowej Rzeczypospolitej Polskiej w Straży Praw zgodnie z Ustawą Rządową z 1791 bez wyrażania tej implikacji w sposób *explicite*, tj. w sposób jawny, a więc w dorozumieniu tego znaczenia. Jest to reguła domyślna stanowiąca regułę domyślności.

Artykuł 65

- (1) Sędziów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej, jeżeli ustawy inaczej nie stanowią.
- (2) Organizację sądów tudzież odrębne stanowisko sędziów, ich prawa i obowiązki oraz uposażenie - określają ustawy.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 66

- (1) Sędzia może być złożony z urzędu, zawieszony w urzędowaniu, przeniesiony na inne miejsce lub w stan spoczynku wbrew swojej woli jedynie mocą orzeczenia sądowego i tylko w przypadkach ustawą przewidzianych.
- (2) Zasada ta nie dotyczy przypadku, gdy przeniesienie sędziego na inne miejsce urzędowania lub w stan spoczynku jest wywołane zmianą w organizacji sądów, postanowioną przez akt ustawodawczy.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 67

Sędzia nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego ani zatrzymany bez nakazu sądu, chyba że został schwytany na gorącym uczynku.

Obecnie:

Prezydent Rzeczypospolitej stoi na straży niezależności i bezstronności Władzy Sądowniczej, a pomaga mu w tym Rada Sądownictwa Sądu Najwyższego, status sędziów określa ustawa organiczna, a sędziowie orzekający są nieusuwalni.

Artykuł 68

- (1) Żadna ustawa nie może zamykać obywatelowi drogi sądowej dla dochodzenia krzywdy lub szkody.
- (2) Poręcza się wolność osobistą, nietykalność mieszkania i tajemnicę korespondencji.
- (3) Ustawy określają warunki, w jakich może być dokonana rewizja osobista lub domowa albo naruszona tajemnica korespondencji.
- (4) Nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega, ani karany za czyn, niezabroniony przez prawo przed jego popełnieniem, ani też zatrzymany bez nakazu sądu dłużej niż czterdzieści osiem godzin.
- (5) Sądy wyjątkowe są dopuszczalne tylko w przypadkach, przewidzianych w ustawie.
- (6) Ustawy przeprowadzają zasadę, że sprawy, w których karę orzekła władza administracyjna, będą na żądanie strony przekazane na drogę postępowania sądowego.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 69

- (1) Prezydent Rzeczypospolitej władny jest aktem łaski darować lub złagodzić skazanemu karę, wymierzoną orzeczeniem prawomocnym, tudzież uchylić skutki skazania.
- (2) Amnestia wymaga aktu ustawodawczego.

Obecnie:

J.w.

Artykuł 70

- (1) Powołuje się:

- a) Sąd Najwyższy do spraw sądowych cywilnych i karnych,
 - b) Najwyższy Trybunał Administracyjny do orzekania o legalności aktów administracyjnych, oraz
 - c) Trybunał Kompetencyjny do rozstrzygania sporów o właściwość między sądami a innymi organami władzy.
- (2) Odrębną organizację sądów wojskowych, ich właściwość, tok postępowania oraz prawa i obowiązki członków tych sądów określają ustawy.

Obecnie:

(1) Powołuje się:

- a) Sąd Najwyższy (tj. Sąd Sejmowy, zgodnie z ustawą organiczną) do spraw sądowych cywilnych i karnych,
- b) Najwyższy Trybunał Administracyjny do orzekania o legalności aktów administracyjnych, oraz Trybunał Kompetencyjny do rozstrzygania sporów o właściwość między sądami a innymi organami władzy przynależą do Sądu Najwyższego jako Izby tego Sądu. Inne nazewnictwa wyżej wspomnianych Trybunałów, takie jak Naczelny Sąd Administracyjny bądź Trybunał Konstytucyjny odnoszą się do tych Izb Sądu Najwyższego.

(2) Odrębną organizację sądów wojskowych jako Izb Sądu Najwyższego, ich właściwość, tok postępowania oraz prawa i obowiązki osób przynależnych osobowo do funkcji sędziowskich tych sądów określają ustawy.

Artykuł 71

(1) Do orzekania w sprawach ministrów, senatorów i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej, powołuje się Trybunał Stanu, złożony z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego, oraz sześciu sędziów.

(2) Sędziów Trybunału Stanu i ich zastępców powołuje na okres trzyletni Prezydent Rzeczypospolitej z pośród sędziów sądów powszechnych, przedstawionych w liczbie podwójnej w połowie przez Sejm, a w połowie przez Senat, z równomiernym uwzględnieniem kandydatów każdej z Izb Ustawodawczych.

Obecnie:

(1) Do orzekania w sprawach ministrów, senatorów i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej, powołuje się Trybunał Stanu, złożony z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego, oraz sześciu sędziów, który to Trybunał jest jedną z Izb Sądu Najwyższego.

(2) Sędziów Trybunału Stanu i ich zastępców powołuje na okres trzyletni Prezydent Rzeczypospolitej z pośród sędziów sądów powszechnych, przedstawionych w liczbie podwójnej w połowie przez Izbę Poselską, a w połowie przez Senat, z równomiernym uwzględnieniem osób kandydujących z Izby Poselskiej i Izby Senatorskiej pod prezydencją Króla.

X. ADMINISTRACJA PAŃSTWOWA

Obecnie:

Materię objętą niniejszym artykułem normuje się zgodnie z zasadami współczesnego państwa konstytucyjnego; w zakresie, w jakim sprawa może być rozstrzygana bezpośrednio przez wspólnotę polityczną, może ona stanowić przedmiot referendum ogólnokrajowego z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Izby Poselskiej lub Senatu, a w sprawach należących do właściwości miejscowych społeczności mieszkańców – referendum miejscowego z inicjatywy właściwego miejscowo sejmiku, na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach.

Artykuł 72

(1) Administracja państwowa jest służbą publiczną. (2) Administrację państwową sprawuje:

- a) administracja rządowa,
- b) samorząd terytorjalny,
- c) samorząd gospodarczy.

Obecnie:

(1) Administracja państwowa jest jednym z określeń stosowanych wobec Urzędów Cywilnych i Urzędów Wojskowych, które przynależą osobowo (jako osoby prawne) i majątkowo (jako mienie ruchome i nieruchome) do Władzy wykonawczej.

(2) Administrację państwową sprawuje Władza wykonawcza, Straż Praw, Prezydent Rzeczypospolitej, w imieniu Jego/Jej Królewskiej Mości Króla/Królowej, zarówno w stanie Regencji (zgodnie z Ustawą Rządową z 1791 roku) oraz po wyłonieniu Osoby monarchy przez Izbę Poselską i Senatorską zgodnie z obecnymi aktami konstytucyjnymi i normami ustawowymi, jeśli jest konieczność.

Artykuł 73

(1) Dla celów administracji ogólnej Państwo będzie podzielone pod względem terytorialnym na obszary administracyjne, a mianowicie województwa, powiaty oraz gminy miejskie i wiejskie.

- (2) Podział na województwa wymaga aktu ustawodawczego.
- (3) Gminy miejskie mogą w warunkach oznaczonych ustawą, tworzyć powiat lub województwo grodzkie.

Obecnie:

- (1) Rzeczpospolita Polska jest Państwem jednolitym, jednakże może charakteryzować się względnie terytorialnymi obszarami administracyjnymi, takimi jak województwa, powiaty oraz gminy miejskie i wiejskie. Ustawa może określać takie obszary administracyjne oraz ich posiadłości.
- (2) Podział na województwa wymaga aktu ustawodawczego albo zmiany aktu konstytucyjnego, chyba, że ustawa stanowi inaczej.
- (3) Gminy miejskie mogą w warunkach oznaczonych ustawą, tworzyć powiat lub województwo grodzkie, chyba, że ustawa stanowi inaczej.

Artykuł 74

Organizację administracji rządowej, a w szczególności zakres działania jej organów - określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Obecnie:

Władza wykonawcza jest jednolita. Obowiązuje trójpodział Władz Publicznych sprawowany przez Władzę prawodawczą, Władzę wykonawczą i Władzę sądowniczą w granicach terytorialnie unitarnej państwowości.

Artykuł 75

- (1) Stosownie do podziału Państwa na obszary administracyjne powołuje się do urzeczywistnienia zadań administracji państwowej w zakresie potrzeb miejscowych samorząd wojewódzki, powiatowy i gminny.
- (2) Samorządy mają prawo w zakresie, ustawą oznaczonym, wydawać dla swego obszaru normy obowiązujące pod warunkiem zatwierdzenia tych norm przez powołaną do tego władzę nadzorczą.
- (3) Samorządy mogą być łączone w związki dla wykonywania zadań szczególnych.
- (4) Ustawa może nadać związkom osobowość publiczno-prawną.
- (5) Nadzór nad działalnością samorządu sprawuje Rząd przez swoje organa lub przez organa samorządu wyższego stopnia.

Obecnie:

- (1) W sprawach należących do właściwości społeczności miejscowych wspólnot mieszkańców możliwe jest referendum miejscowe z inicjatywy właściwego miejscowo sejmiku, na zasadach określonych w aktach konstytucyjnych i/lub ustawach.
- (2) Ustawa może nadawać związkom i/lub zrzeszeniom i/lub stowarzyszeniom prywatnym bądź państwowym osobowość publiczno-prawną i/lub ujawniać dozwolone możliwości formalne na rzecz otrzymania osobowości prawnej.

Artykuł 76

- (1) Dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego powołuje się samorząd gospodarczy, obejmujący izby rolnicze, przemysłowo-handlowe, rzemieślnicze, pracy, wolnych zawodów oraz inne zrzeszenia publiczno-prawne.
- (2) Ustawy mogą łączyć izby w związki i nadawać im osobowość publiczno-prawną.
- (3) Do rozważenia zagadnień, dotyczących całokształtu gospodarczego, opinjowania o projektach ustaw gospodarczych, tudzież harmonizowania poczyną w poszczególnych gałęziach gospodarstwa narodowego - może być ustawą powołana Naczelna Izba Gospodarcza.
- (4) Nadzór nad działalnością samorządu gospodarczego sprawuje Rząd przez powołane do tego organa.

Obecnie:

- (1) Dla wybranych dziedzin współistnienia gospodarczego ustawy sejmowe oraz laudy tworzące prawo miejscowe sejmików mogą powoływać społeczności samorządów gospodarczych, obejmujące izby rolnicze, przemysłowo-handlowe, rzemieślnicze, pracy, wolnych zawodów oraz inne zrzeszenia publiczno-prawne funkcjonujące pod prawem miejscowym lub krajowym, zgodnie z właściwością normy prawnej, miejscową bądź ogólnokrajową.
- (2) Ustawy mogą łączyć wyżej wspomniane izby w związki i nadawać im osobowość publiczno-prawną.
- (3) Do rozważenia zagadnień, dotyczących całokształtu gospodarczego, opinjowania o projektach ustaw gospodarczych, obywatelskiej możliwości promowania i/lub nadzoru funkcjonowania prywatnych podmiotów sektora finansowego wobec praw konsumenckich - może być ustawą powołana Naczelna Izba Gospodarcza, chyba, że ustawa stanowiłaby, które z już istniejących funkcji publicznych mogą pełnić funkcję z przydomkiem Naczelnej Izby Gospodarczej albo które podmioty i na jakich warunkach prawnych mogą posługiwać się imieniem Naczelnej Izby Gospodarczej.
- (4) Promocję i nadzór nad działalnościami samorządów gospodarczych sprawuje Rada Ministerialna przez powołane do tego w drodze ustawy funkcje.

(5) Samorządy gospodarcze i inne formy reprezentacji społeczności mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonują dzisiaj w określonych granicach ustaw, co nie narusza prawa właściwych osób o funkcjach Władz Publicznych i/lub społeczności wspólnot miejscowych osób posiadających obywatelstwo do podejmowania referendum w sprawach prawodawczych.

XI. KONTROLA PAŃSTWOWA

Artykuł 77

(1) Do kontroli pod względem finansowym gospodarki Państwa oraz związków publiczno-prawnych, badania zamknięć rachunków Państwa, przedstawiania Sejmowi corocznie wniosków o absolutorjum dla Rządu - powołuje się Najwyższą Izbę Kontroli, opartą na zasadzie kolegiałości i niezawisłości członków jej kolegium.

(2) Najwyższa Izba Kontroli jest niezależna od Rządu.

(3) Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, a na jego wniosek i z jego kontrasygnatą mianuje i odwołuje członków jej kolegium.

(4) Prezes Najwyższej Izby Kontroli jest za sprawowanie swego urzędu odpowiedzialny według zasad, ustalonych dla odpowiedzialności ministrów.

Obecnie:

(1) Do doglądania, promowania i sprawdzania pod względem finansowym gospodarki państwowej Rzeczypospolitej Polskiej oraz związków, zrzeszeń, stowarzyszeń, podmiotów, osób prawnych i jednostek publiczno-prawnych, badania okazań stanów rachunków państwowych osób prawnych, przedstawiania Izbie Poselskiej corocznie wniosków o absolutorjum dla Rady Ministerialnej, Straży Praw - powołuje się Najwyższą Izbę Kontroli, opartą na zasadzie kolegiałości i niezawisłości drużynników kolegium tego Towarzystwa, chyba, że Ustawa stanowi inaczej, albo jasno określa, które z dotychczas powołanych funkcji społeczności formalnych Władzy wykonawczej albo Władzy sądowniczej mogą posługiwać się tym imieniem, tj. która albo które z osób o funkcjach weryfikacyjnych, badawczych i/lub sądowniczych (instygatorskich) mogą pełnić obowiązki i/lub prawa wyżej wspomnianej Izby Władzy Wykonawczej albo prawa wyżej wspomnianej Władzy Sądowniczej, odpowiednio dookreślając funkcje sędziów śledczych.

(2) Najwyższa Izba Kontroli jest niezależna od Rady Ministerialnej, o ile ustawa stanowi o przynależności osobowo-majątkowej tej Izby do Władzy Sądowniczej. Ustawa może stwierdzać przynależność osobowo-majątkową tej Izby do Władzy Wykonawczej na określonych warunkach prawnych.

(3) Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, (czyt. Prezydenta Najwyższej Izby Kontroli), a z możliwym rozpoznawaniem przez Prezydenta Rzeczypospolitej wniosków Prezydenta Najwyższej Izby Kontroli może mianować i odwoływać osoby przynależące osobowo do drużyny Izby jako jej kolegium.

(4) Prezes, tj. Prezydent Najwyższej Izby Kontroli jest za sprawowanie swego urzędu odpowiedzialny według zasad, ustalonych dla odpowiedzialności ministrów, co może dookreślać zarówno ustawa jak i Ordynans Władzy wykonawczej, a w przypadku kolizji stosuje się konstytucyjną regułę preferencji normy ustawowej uchwalonej przez Sejm jako Izbę Poselską i Izbę Senatorską.

XII. STAN ZAGROŻENIA PAŃSTWA

Artykuł 78

(1) W razie zagrożenia Państwa z zewnątrz, jak również w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych kłopotów o charakterze zdrady stanu, zagrażających ustrojowi lub bezpieczeństwu Państwa albo bezpieczeństwu obywateli - Rada Ministrów za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej zarządzi stan wyjątkowy na obszarze całego Państwa lub części zagrożonej.

(2) Zarządzenie takie będzie przesłane do Sejmu w ciągu siedmiu dni od ogłoszenia.

(3) Jeżeli Sejm jest rozwiązany, zarządzenie o ogłoszeniu stanu wyjątkowego będzie złożone nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.

(4) Sejm może zażądać uchylecia zarządzenia.

(5) Wniosek taki nie może być głosowany na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

(6) Jeżeli Senat wypowie się za uchwałą Sejmu, Rząd niezwłocznie uchyli zarządzenie.

(7) Ogłoszenie stanu wyjątkowego daje Rządowi prawo zawieszania na czas trwania tego stanu swobód obywatelskich oraz możliwość korzystania z uprawnień szczególnych, przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym.

Artykuł 78

Stany nadzwyczajne mogą być wprowadzane w granicach aktów konstytucyjnych oraz ustaw; w czasie ich obowiązywania podejmowanie inicjatyw referendalnych podlega pewnym ograniczeniom wyraźnie przewidzianym przez prawo. Stan nadzwyczajny określi ustawa. Stan nadzwyczajny ogłasza Prezydent w orędziu nad którym nie przeprowadza się debaty, chyba, że ogłoszony zostaje Uniwersał w imieniu Jej/Jego Królewskiej Mości Królowej/Króla, w jej/jego obecności bądź w stanie Regencyi i/lub Ordynans Komisji Wojska, o którym mowa w Deklaracji Stanów Zgromadzonych.

Artykuł 79

- (1) W razie konieczności użycia sił zbrojnych do obrony Państwa Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi stan wojenny na obszarze całego Państwa lub jego części.
- (2) Podczas trwania stanu wojennego Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo bez upoważnienia Izb Ustawodawczych wydawać dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem zmiany Konstytucji, przedłużyć kadencję Izb Ustawodawczych do czasu zawarcia pokoju oraz otwierać, odraczać i zamykać sesje Sejmu i Senatu w terminach, dostosowanych do potrzeb obrony Państwa, jak również powoływać do rozstrzygania spraw, wchodzących w zakres działania Izb Ustawodawczych, Sejm i Senat w zmniejszonym składzie, wyłonionym przez te Izby.
- (3) W czasie trwania stanu wojennego Rząd korzysta z uprawnień przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym, a nadto z uprawnień, szczególnych, określonych ustawą o stanie wojennym.

Obecnie:

- (1) Prezydent Rzeczypospolitej stosuje środki Władzy wykonawczej proporcjonalne, adekwatne i mające zastosowanie do określonych zaangażowań i zobowiązań plenipotentckich w imieniu Jego/Jej Królewskiej Mości Króla/Królowej Rzeczypospolitej Polskiej, pozostając do dyspozycji Stanów Zgromadzonych, co dookreślają akty konstytucyjne i normy ustawowe.

XIII. ZMIANA KONSTYTUCJI

Obecnie:

Materię objętą niniejszym artykułem normuje się zgodnie z zasadami współczesnego państwa konstytucyjnego; w zakresie, w jakim sprawa może być rozstrzygana bezpośrednio przez wspólnotę polityczną, może ona stanowić przedmiot referendum ogólnokrajowego z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Izby Poselskiej lub Senatu, a w sprawach należących do właściwości wspólnot lokalnych – referendum miejscowego z inicjatywy właściwego miejscowo sejmiku, na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach.

Artykuł 80

- (1) Zmiana konstytucji może być dokonana z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Rządu lub 1/4 ustawowej liczby posłów.
- (2) Wniosek, postawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej, może być głosowany tylko w całości i bez zmian lub ze zmianami, na które Rząd imieniem Prezydenta Rzeczypospolitej wyrazi zgodę.
- (3) Ustawa zmieniająca Konstytucję z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, wymaga zgodnych uchwał Sejmu i Senatu, powziętych zwykłą większością głosów; z inicjatywy zaś Rządu lub Sejmu - zgodnych uchwał, powziętych większością ustawowej liczby posłów i senatorów.
- (4) Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy, zmieniającego Konstytucję zwrócić go Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na następnej kadencji.
- (5) Jeżeli Izby Ustawodawcze uchwalą ponownie projekt bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie, chyba że rozwiąże Sejm i Senat.

Obecnie:

- (1) Zmiana konstytucji może być dokonana z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Rady Ministerialnej lub 1/4 ustawowej liczby posłów Izby Poselskiej, albo osoby posiadającej obywatelstwo Rzeczypospolitej Polskiej, która dowiodłaby istniejącą liczbę 100.000 osób posiadających obywatelstwo Rzeczypospolitej, opowiadających się za zmianą niektórych albo wszystkich norm konstytucyjnych w formie zredagowanego projektu albo ogólnego zarysu projektu legislacyjnego.
- (2) Wniosek, postawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej, może być głosowany tylko w całości i bez zmian lub ze zmianami, na które Rada Ministerialna imieniem Prezydenta Rzeczypospolitej wyrazi zgodę. Podobnie jest w przypadku pozostałych projektów, jednakże zarówno Izba Poselska jak i Izba Senatorska mogą proponować projekt przeciwny, a Rada Ministrów może przedstawić własną rekomendację na karcie do głosowania.
- (3) Ustawa zmieniająca akty konstytucyjne z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, wymaga zgodnych uchwał Izby Poselskiej i Izby Senatorskiej, powziętych zwykłą większością głosów; z inicjatywy zaś Rady Ministerialnej, Izby Poselskiej bądź Izby Senatorskiej - zgodnych uchwał, powziętych większością ustawowej liczby posłów i senatorów.
- (4) Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy, zmieniającego wykładnię norm aktów konstytucyjnych zwrócić go Izbie Poselskiej z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na następnej kadencji.
- (5) Jeżeli Izby Ustawodawcze, tj. Izba Poselska i Izba Senatorska pod prezydencją Króla, uchwalą ponownie projekt bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie, chyba że rozwiąże Izbę Poselską i Izbę Senatorską, co spowoduje konieczność przeprowadzenia ponownych wyborów do Izby Poselskiej i Izby Senatorskiej. Prezydent Rzeczypospolitej stoi na straży usuwalności osób z funkcji poselskich i senatorskich w przypadku senatorów

elekcyjnych, tj. zapewniania formalnie prawdziwie powszechnych, równych wyborów, które są prawdziwie tajne u prawdziwie bezpośrednie i przeprowadzane za pomocą fizycznych kart do głosowania; Liczenie głosów odbywa się jawnie, w obecności wszystkich zainteresowanych wyrażających wolę obserwacji liczenia głosów w miejscu, w którym należycie udostępniono karty do głosowania, przeprowadzono głosowanie oraz przeprowadza się liczenie głosów. Głosy nie powinny być przenoszone poza miejsce, w którym znajduje się urna wyborcza, a ogłoszenie wyniku może nastąpić zarówno w tym miejscu w formie fizycznej, jak i przez podanie go do wiadomości publicznej drogą komunikacji elektronicznej, w tym internetowej.

XIV. PRZEPISY KOŃCOWE

Artykuł 81

(1) Niniejsza ustawa konstytucyjna wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Jednocześnie uchyla się ustawę z dnia 17 marca 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 44 poz. 267) wraz ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz.U.R.P. Nr 78 poz. 442) z wyjątkiem art.99, 109-118 i 120.

(3) Ustawa konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r., zawierająca statut organiczny Województwa Śląskiego (Dz.U.R.P. Nr 73 poz. 497) wraz ze zmianami wprowadzonymi ustawami z dnia 8 marca 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 26 poz.146), z dnia 30 lipca 1921 (Dz.U.R.P. Nr 69 poz.449), z dnia 18 października 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 85 poz.608), oraz z dnia 18 marca 1925 r. (Dz.U.R.P. Nr 36 poz.240) zachowuje swą moc, z tem że art. 44 ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz.U.R.P. Nr 73 poz.497) nadaje się brzmienie:

"Zmiana niniejszej ustawy konstytucyjnej wymaga ustawy państwowej", i że uchyla się art. 2 ustawy z dnia 8 marca 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 26 poz. 146).

Prezydent Rzeczypospolitej: I. Mościcki

Prezes Rady Ministrów: W. Sławek

Minister Spraw Wewnętrznych: Marjan Zyndram-Kościałkowski

Minister Spraw Zagranicznych: Beck

Minister Spraw Wojskowych: J. Piłsudski

Minister Skarbu: Wł. Zawadzki

Minister Sprawiedliwości: Czesław Michałowski

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: W. Jędrzejewicz

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych: J. Poniatowski

Minister Przemysłu i Handlu: H. Floyar-Rajchman

Minister Komunikacji: M. Butkiewicz

Minister Opieki Społecznej: Jerzy Paciorkowski

Minister Poczty i Telegrafów: E. Kaliński

Obecnie:

(1) Niniejsze normy konstytucyjne otrzymują moc prawną w chwili ich ogłoszenia.

(2) Uznaje się za uchyloną ustawę z dnia 17 marca 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 44 poz. 267) wraz ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 2 sierpnia 1926 r. (Dz.U.R.P. Nr 78 poz. 442) z wyjątkiem art.99, 109-118 i 120.

(3) Wcześniejsze postanowienie normatywne, w brzmieniu "Ustawa konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r., zawierająca statut organiczny Województwa Śląskiego (Dz.U.R.P. Nr 73 poz. 497) wraz ze zmianami wprowadzonymi ustawami z dnia 8 marca 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 26 poz.146), z dnia 30 lipca 1921 (Dz.U.R.P. Nr 69 poz.449), z dnia 18 października 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 85 poz.608), oraz z dnia 18 marca 1925 r. (Dz.U.R.P. Nr 36 poz.240) zachowuje swą moc, z tem że art. 44 ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz.U.R.P. Nr 73 poz.497) nadaje się brzmienie:

"Zmiana niniejszej ustawy konstytucyjnej wymaga ustawy państwowej", i że uchyla się art. 2 ustawy z dnia 8 marca 1921 r. (Dz.U.R.P. Nr 26 poz. 146)." zostaje utrzymane w mocy prawnej w takich zakresach norm, które są zgodne z ustawami funkcjonującymi po 1997 roku i w chwili obecnej, chyba, że osobna ustawa stanowiłaby inaczej.

4. Towarzystwo proponuje projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne, które stanowiłyby następującą wykładnię bądź pozwalałyby na uchwalenie w następującym brzmieniu norm konstytucyjnych zatytułowanych Konstytucje Wieczyste Sejmu Wielkiego Drugiego, jako norm jednoczących Stany Zgromadzone i Władzę wykonawczą i sądowniczą między Ustawą konstytucyjną z 1935 roku, a Ustawami Sejmu Wielkiego wraz z Ustawą Rządową z 1791 roku i Ustawami około-konstytucyjnymi Sejmu Wielkiego, o następującej proponowanej formie i treści, jako jednego z obecnie obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej aktu konstytucyjnego współ-istniejącego z wyżej opisanymi normami konstytucyjnymi Ustawy Rządowej z 1791 roku i Ustawami Sejmu Wielkiego, a także Ustawą konstytucyjną z 1935 roku. zgodnie z postanowieniami Preambuły Prawa, w odniesieniu do funkcji Marszałka Koronnego, który stanowi główną postać funkcyjną, także o charakterze upamiętnienia historyczno-konstytucyjnego funkcji Naczelnika.

Konstytucje Wieczyste Seymu Wielkiego Drugiego
Ad perpetuam rei memoriam

Uniwersał o Straży Praw

Z Ustawy **Straż. Dnia 1 Czerwca 1791.**

1. Wszystkie decyzje w Straży rozstrząsane będą przez Ministrów w Straży zasiadających; zebranych na Radę w czasie przepisany, lub za zawołaniem Króla.
2. Decyzja Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach, przeważać powinna.
3. Każda takowa decyzja wychodzić będzie ze Straży pod Imieniem Królewskim, z podpisem ręki Jego, ekstraktem z Protokołu, i pod pieczęcią Straży.

Sposób czynności Króla w Straży

Władza Sądownicza nie może być wykonywaną ani przez Władzę Prawodawczą, ani przez Króla, lecz przez Magistratury, na ten koniec ustanowione i wybierane

Artykuł VIII Konstytucji z Dnia 3 Maia Roku 1791

*tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuje, czyni lub czynić zamierza, sposobem w Prawie opisanym, lub sposobem, którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne, nigdy podciągane nie będzie. 2-do Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzepltey **Rządu**, to iest: **1-mo** na zniesienie **Seymikow i Seymow**. **2-do** Na wyięcie Woyska z pod władzy naywyższej Stanow Rzeczypospolitey Seymuiących. **3-tio** Na oddanie iedney Osobie, lub oddzielnemu od Seymu Ciału, wszystkich naywyższych władz i Praw Rzepltey; ten popelnia występke zdrady publiczney przeciwko Narodowi.*

Ustawa Sądy Seymowe. 13 Maia Roku 1791.

Kiedy w jednej i tej samej osobie lub w jednym i tym samym ciełe władza prawodawcza zespolona jest z wykonawczą, nie ma wolności
(Monteskiusz, *O duchu praw*, 1748).

...nie ma również wolności, jeśli władza sędziowska nie jest oddzielona od prawodawczej i wykonawczej.
(*O duchu praw*, 1748).

Uniwersał o Konstytucjach Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego

Upoważnienia w treści normatywnej Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791, Preambuły Prawa oraz Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego stanowią ustroj Rzeczypospolitej, który stoi na straży wolności kształtowania poglądów oraz powszechnego i równego prawa głosu. Inspiracją tego ustroju był niezrealizowany ze względów okolicznościowych, a udokumentowany zamiar *Ojców Konstytucji Trzeciego Maia* opracowania dodatkowych aktów konstytucyjnych w związku z Ustawą Rządową. Akty te miały mieć charakter moralny i ekonomiczny. Również po ponad 330 latach od Dnia 3 Maia warto pamiętać, że stan prawny *Konstytucji* miał podlegać możliwej zmianie co lat dwadzieścia pięć.

Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae od pierwszych wieków *Korony* po dzień dzisiejszy wymaga stosownej *Opieki Rządowej* jako formy *Rządu* czyli *oznaczenia Władz Publicznych* (Artykuł V *Konstytucji*). *Opieka Rządowa Władzy Prawodawczej, Wykonawczej i Sądowniczej Stanów Rzeczypospolitej Seymujących* stoi na straży dobra osoby w społecznościach uprzywilejowanych prawem powszechnym w równy sposób. Ustawy *Władzy Prawodawczej* określają środki i ich źródła dla istotnego wspierania osób o sprawności niewystarczającej do samodzielnego życia, bliskich im społeczności oraz pozostałych osób wymagających zabezpieczenia obywatelskiego. Zwłaszcza w przypadku doświadczenia najtrudniejszych warunków życiowych.

Naprzeciw kupie strwożonych już niewolników postawmy masę potężną swobodnych Mieszkańców, którzy o własne szczęście walcząc nie mogą chybić zwycięstwa: a to, czym nas dotąd pokonywali, to narzędzie gadzin milczkiem gryzących, ten obmierzył Machiawelizmu przemysł, pokona baczność Nasza, gorliwość poczciwych Obywatelów

Uniwersał Polaniecki z Dnia 7 Maia Roku 1794
generała Tadeusza Kościuszko herbu Roch III,
Naywyższego Naczelnika Siły Zbrojney Narodowej,
wydany na mocy Artykułu IV *Konstytucji Trzeciego Maia*

Państwo Polskie jest wspólnem dobrem wszystkich obywateli. Wskreszone walką i ofiarą najlepszych swoich synów ma być przekazywane w spadku dziejowym z pokolenia w pokolenie. Każde pokolenie obowiązane jest wysiłkiem własnym wzmoczyć siłę i powagę Państwa. Za spełnienie tego obowiązku odpowiada przed potomnością swoim honorem i swoim imieniem.

Artykuł I Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku (1939-1990)

Zważywszy, że osoby cieszące się wolnością równych uprawnień cywilnych i politycznych, z ufnością powierzając się błogosławieństwu Boga, wyraziły zgodę na zjednoczenie się w *Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae*, Rzeczypospolitej w dniu dzisiejszym, pod *Opieką Rządową Konstytucji Trzeciego Maia z Roku 1791*, z Poprawkami *Seymu Konstytucyjnego*; za radą senatorów oraz posłów obranych na *Seymikach*, zgromadzonych w obecnym *Seymie Ekstra-Ordynaryjnym*, i z ich upoważnienia, z wyraźnej woli w społecznościach *Rzeczypospolitej*, Jego Królewska Mość w *Straży Praw*, upamiętnia prerogatywy *wolney Szlachty Polskiej*, w ścisłej myśli ustawowych upoważnień *Stanów Zgromadzonych, Stanów Rzeczy-Pospolitej Seymujących* jako dziedziców *Tronu Elekcyjnego* przez *Familie*.

LEGENDA I SŁOWNIK OKREŚLONYCH TERMINÓW KONSTYTUCYJNYCH

Jednostka - osoba fizyczna, posiadająca uprawnienia cywilne - każda osoba w Rzeczypospolitej.

Działalność - aktywności formalne jednostki w obowiązkach cywilnych - jest to pojęcie szersze niż pojęcie *działalności gospodarczej*, będące jego podzbiorem.

Společność - jednostki połączone więzami wspólnych wartości, aktywności formalnych i/lub nieformalnych w związku miejsca i czasu. Wyróżnia się *společności formalne Władzy Prawodawczej, Wykonawczej i Sądowniczej*.

Funkcja – stały zbiór aktywności, zadanie, *prawnie nadany* stały obowiązek aktywności lub zależność bądź związek dwóch stanów wartości dla *dobra powszechnego*.

Zakres - pełni podobną funkcję do *preskrypcji* oznaczającej ograniczenie lub przedawnienie; *zakres* oznacza samo ograniczenie.

Możliwość prawna / możliwość formalna – zarządzenie prawne i/lub procedura prawna, opcjonalna, a nie obligatoryjna szansa formalna

Mandat - funkcja upoważniona do pełnomocnictwa.

Wskazówka dowodowa - najmniejsza jednostka lub najmniejsza część podstawy dowodowej.

Skutek - tu przede wszystkim rezultat działalności jednej z trzech konstytucyjnych władz w *procesie* własnej funkcji.

Proces - szczególnie dla jednej z trzech władz zbiór konstytucyjnych aktywności w czasie. Wyróżnia się *proces* prawodawczy, wykonawczy (np. proces wyborczy lub referendalny) bądź proces władzy sądowniczej (np. proces orzecznicy lub inny obowiązek formalny o funkcji władzy sądowniczej).

Stan - konstytucyjnie utwierdzony zbiór jednostkowy z formalnym, prawnym charakterem jakościowym i ilościowym (np. stan Miast Stołecznych Koronnych).

Reprezentacja - konstytucyjna, uprawniona działalność w imieniu jednej z trzech władz: *Seymu Ordynaryjnego, Króla* lub *Sądu Seymowego*.

Naród - Wolny Naród Polski w Artykule VII Ustawy Rządowej - wszelkie jednostki obywatelstwa polskiego w dniu dzisiejszym w równej wolności *Praw* stanowionych i/lub społeczność *reprezentantów* w *Seymie Ordynaryiny* (*Naród Seymu Ordynaryiny* - *Naród Stanów Zgromadzonych*).

Treść - Wyróżnia się *treść normatywną* aktów konstytucyjnych i ustaw, która zawiera *normy prawne* jako najmniejsze jednostki prawa stanowionego, implikując normatywne *hipotezy*, *dyspozycje* oraz *sankcje*. Wyróżnia się także *treść nienormatywną*, którą mogą stanowić stwierdzenia służące jedynie zawiadomieniu o stanie faktycznym (np. informacje historyczne bądź inne wskazówki). Treść inna od treści normatywnej ułatwia stosowne rozumienie samego kontekstu przepisów.

Uniwersal o Ustroju Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego

1. Ustrój Rzeczypospolitej polega na przejrzystym systemie przedstawicielskim władz prawodawczych z prawodawczym referendum, o przejrzystym systemie przedstawicielskim wybieralnej władzy wykonawczej i stabilnej, trwale niezawisłej, bezstronnej władzy sądowniczej. Polega również na wolnym i uczciwym, prawodawczym samorządzie terytorialnym stanowiącym działalność obywatelską w imieniu *Seymu Ordynaryiny*. Wszelka *Władza Publiczna* Rzeczypospolitej wykonywana jest w ramach określonych aktami konstytucyjnymi i Ustawami.

2. Przywilejem i obowiązkiem władz prawodawczych jest stanowienie norm prawnych dla dobra jednostki w społecznościach Korony. Jest nim również upowszechnianie znajomości zasad demokratycznych rozumianych jako: i) warunki klasycznego *Trójpodziału Władz* Rzeczypospolitej, najpierw podyktowanych Ustawą Rządową z *Dnia 3 Maia Roku 1791*, a także ii) powszechnej wolności równych uprawnień cywilnych i politycznych jednostki w społecznościach wobec wolności uprawnień osób w jej otoczeniu, w myśl prawa stanowionego i jego skutków oraz iii) wspieranie funkcji sprawowania *Opieki Rządowej* w formie dobroczynności jako jednej z pierwszych wartości władz prawodawczych.

3. Władze prawodawcze powinny zapewniać poszanowanie zasady równości wobec prawa osób w społecznościach Rzeczypospolitej, godności jednostki i godności społeczności bliskiej jednostce. Dobrobyt osobisty, ekonomiczny i kulturalny, pozostający w harmonii ze standardami norm prawa stanowionego powinien być głównym, stabilnym dążeniem wszelkiej działalności publicznej.

4. Obowiązkiem władz wykonawczych powinno być ściśle wykonywanie konstytucyjnych i ustawowych upoważnień zawartych w aktach władzy prawodawczej, z zastosowaniem odpowiednich środków dla wzmacniania wszelkich uprawnionych dążeń ludzkich i zapobiegania wszelkiej nieuprawnionej okoliczności, stojąc na straży dobra jednostki w społecznościach Rzeczypospolitej w myśl aktów konstytucyjnych i Ustaw. Władze prawodawcze i wykonawcze powinny stosować odpowiednie wskazówki oraz zalecenia dla wspierania uprawnionych, wartościowych, humanitarnych dążeń.

5. Władze prawodawcze i wykonawcze powinny wspierać stan ścisłego wykonania *Praw* w funkcji stosownej gospodarności, zarówno pochodzącej z funkcji usługobiorcy jak i usługodawcy, w tym prawowitej funkcji najemnej, a także prawa do mieszkania i wykształcenia oraz utrzymywania właściwych stosunków międzyludzkich.

6. Obowiązkiem władz prawodawczych i wykonawczych jest zapewnienie mężczyznom i kobietom równych praw oraz bezpośrednich skutków ich ścisłego wykonywania, a także stania na straży życia prywatnego i rodzinnego.

7. Obowiązkiem trwale niezawisłej władzy sądowniczej jest głównie i niemal wyłącznie zapewnienie sprawiedliwości werdyktów końcowych przez trwale niezawisłych Sędziów jako Urzędników Sądowych w trwale niezawisłych, bezstronnych procesach orzeczniczych, również odnośnie do potencjalności istotnych naruszeń powyższych obowiązków władz prawodawczych i wykonawczych.

8. Władze prawodawcze powinny popierać inicjatywy dla zachowania i rozwoju życia kulturalnego wzajemnie podobnych, zróżnicowanych społeczności komunikacyjnych, etnicznych, religijnych i kulturowych w Królestwie Rzeczypospolitej.

9. W niniejszym porządku prawnym gwarantuje się wolność sumienia, wyznania i kształtowania poglądów z odrębnością formalnych społeczności, urzędów, stanowisk i funkcji *Władzy Prawodawczej*, *Wykonawczej* i *Sądowniczej* od formalnych społeczności wyznań, po myśli aktów konstytucyjnych z lat 1918-1935. By sprostać temu zadaniu, obecne historyczne, ustawowe *Roty* przysięg posiadają dodatkowe, alternatywne treści w Ustawie dla zapewnienia możliwości jej swobodnego wyboru przez osobę powoływaną na stanowisko lub urząd zgodnie z wolnością do stosownego zróżnicowania i stosownej dowolności w wartościach sumienia, wyznania i kształtowania poglądów zgodnych z porządkiem publicznym, co przedstawiają przykłady:

a) *Ja NN. Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trojcy S. Jedynemu, iako Pensyi Zagranicznej nie biore, i brać nie będę*

b) *Ja NN. Przysięgam (...), że Pensyi Zagranicznej nie biore, i brać nie będę*

c) *Ja NN. Przysięgam Obywatelom Rzeczypospolitej (...), że Pensyi Zagranicznej nie biorę, i brać nie będę*

d) *Ja NN. Przysięgam (...) Bogu (...), iako Pensyi Zagranicznej nie biorę, i brać nie będę*

Statum

Dagome Iudex, Sędzia Dagome z ok. 991 roku,

*Bogurodzica z XIII wieku
na mocy Statutu Łaskiego z 1505 roku,*

*Konstytucja Wieczysta Nihil novi sine communi consensu, czyli Nic nowego bez zgody powszechnej z 1505 roku
Seymu Walnego na Zamku Królewskim w Radomiu,*

*Akt Confoederatio Generalis Varsoviae, czyli Konfederacja Generalna Warszawska Seymu Konwokacyjnego
z Dnia 28 Stycznia Roku 1573,*

*Pacta Conventa
od 1573 Roku przez Rok 1791,*

Miasta Nasze Królewskie wolne w Państwach Rzeczypospolitej (18 Kwietnia 1791),

Ustawa Rządowa z Dnia 3 Maia Roku 1791 - Konstytucja 3 Maia
Króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, Ignacego Potockiego herbu Pilawa i Hugona Kołłątaja herbu Kotwica,

*Jej Wydanie u Piotra Dufour
Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów,*

*Dewiza
Wolność, Całość, Niepodległość
i
Równość, Wolność, Całość
Insurekcji z Roku 1794,
zawiązanej przez Ignacego Potockiego herbu Pilawa, Hugona Kołłątaja herbu Kotwica i
Generała Tadeusza Kościuszkę herbu Roch III,*

*Uniwersał Połaniecki z 7 Maia Roku 1794
Generała Tadeusza Kościuszki, Naywyższego Naczelnika Siły Zbroynnej Narodowej,
wydany na mocy Artykułu IV Konstytucji Trzeciego Maia,*

Hymn Mazurek Dąbrowskiego z Roku 1797,

Hôtel Lambert (1831)
Księcia Adama Czartoryskiego herbu Czartoryski

*Dewiza
Równość, Wolność, Niepodległość
Tymczasowego Rządu z Roku 1863,*

Pozytywistyczna Praca u podstaw,

Konstytucja Marcowa (1921),

Ustawa Konstytucyjna z Dnia 23 Kwietnia (1935-1940-1990),
testament Marszałka Józefa Piłsudskiego herbu Piłsudski

są w konstytucyjnym obowiązku cywilnym *Stanów Rzeczy-Pospolitej (Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791),*

dla wszystkich ludzi pod Opieką Rządową Miast Stołecznych Koronnych.

*trzy Władze Rząd Narodu Polskiego składać powinny, i z woli Prawa niniejszego na zawsze składać będą; to jest: **Władza
Prawodawcza** w Stanach zgromadzonych, **Władza Naywyższa Wykonawcza** w Królu i Straży, i **Władza Sądownicza** w
Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.
(Artykuł V Konstytucji z Dnia 3 Maia Roku 1791)*

„Konstytucja 3 Maja to najszlachetniejsze dobro otrzymane kiedykolwiek przez jakikolwiek Naród.”

Dzieje ludzkie w całych tysiącleciach, wszystko to co nazywamy kulturą, są właściwie przetworem tego ludzkiego żywiołu, człowieczej pracy. A człowiek zamiast być dumny z opanowania tego, co może opanować, chce być dumny z opanowania żywiołu nie swego, żywiołu boskiego. Specjalnie człowiek nie chce szanować największej potęgi swego żywiołu: pracy zbiorowej. Chociaż tam właśnie największe cuda tworzy. Zdaniem moim, zasadniczym postulatem stosunku jest zawsze umowa i lojalne tej umowy dotrzymanie. Umowa polega na warunkach, które wzajemnie umawiający się stawiają. Niczym stróż zamiatający ulice i minister rządzący krajem czy stolarz obracający heblem czy profesor wykładający w wyższej szkole. Dla wspólnej pracy ich winnymi warunki stawiać - warunki przyjmuje. I gdyby wzajemnie lojalnie nie dotrzymywano, jakże by inaczej życie wyglądało.

*Przemówienie Marszałka Józefa Piłsudskiego herbu Piłsudski (1867-1935),
Naczelnika Państwa (1918-1922). 5 Września, Rok 1924.*

Preambuła Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego

Wolność obywatelska, Prawa Człowieka, uprawnienia Cywilne i Polityczne

I.

My Rady Koronne, duchowne i świeckie, i rycerstwo wszystko, i stany insze jednej a nierozdzielnej Rzeczypospolitey... ..za nas i za potomki nasze na wieczne czasy pod obowiązkiem przysięgi, pod wiarą, czcią i sumieniem naszym, iż którzy jestechny różni w wierze, pokój między sobą zachować...

(Akt Confoederatio Generalis Varsoviae, 28 Stycznia Roku 1573)

W Imię Boga w Troycy Świętej Jedyne.

Stanisław August z Bożej Łaski i woli Narodu Król Polski

...dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia Ojczyzny Naszey i iej granic...

(Preambuła Konstytucji Trzeciego Maja. Rok 1791)

Stanisław August Poniatowski (1732–1798), elekcyjny król Polski (1764-1795) -

Założyciel Akademii Szlacheckiego Korpusu Jego Królewskiej Mości i Rzeczypospolitey -

Alma mater generała Tadeusza Kościuszki herbu Roch III

*...Że zaś ta sama Wiara Święta przykazuje Nam kochać bliźnich Naszych, przeto wszystkim ludziom, iakiegokolwiek bądź wyznania, pokoy w Wierze i **Opiekę Rządową winniśmy** i dlatego wszelkich obrządków i Religii wolność w Kraiach Polskich, podług Ustaw Kraiowych, waruiemy.*

(Artykuł I Konstytucji Trzeciego Maja z Roku 1791)

*...Ale **Ludzkość**, sprawiedliwość i dobro Ojczyzny wskazuje Nam łatwe i pewne środki... ..Rzeknijmy, że Lud nie dopiero zostaje pod **Opieką Rządu Kraiowego**, że uciśniony **Człowiek** ma gotową ucieczkę do Komisji Porządkowej swego Województwa...*

(Uniwersał Polaniecki z Dnia 7 Maja Roku 1794

*generała Tadeusza Kościuszki herbu Roch III, Naywyższego Naczelnika Siły Zbroyny Narodowej,
wydany na mocy Artykułu IV Konstytucji Trzeciego Maja z Roku 1791)*

1. Osoba płci męskiej i osoba płci żeńskiej, osoby fizyczne, cieszą się wolnością równych uprawnień Cywilnych i Politycznych (*Seymy. Dnia 13 Maja Roku 1791*). Uprawnienia te są uprawnieniami osobistymi.

2. Ustawy troszczą się o **Prawa** oraz wolność równych uprawnień osobistych mężczyzny i kobiety, przede wszystkim w rodzinie, w kształceniu oraz w działalności dla utrzymania osobistego.

3. Mężczyzna i kobieta mają **Prawo** do równego wynagrodzenia za taką samą działalność.

4. Dyskryminacja jest zabroniona na mocy *Aktu Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573 Seymu Konwokacyjnego i Konstytucji Trzeciego Maja z Roku 1791* (Artykuł I i IV). Oznacza nieuprawnione, odmienne traktowanie różnych osób, które znajdują się w podobnej okoliczności. Dyskryminacją jest nieuwzględnienie **Praw Korony Królestwa**, które gwarantują **wolność Osoby, wolność mowienia, pisanie i drukowania, tudzież własność majątku** (Artykuł IV Ustęp 4. Ustawy *Straż. Dnia 1 Czerwca 1791 Roku*). Dyskryminacją jest nieuwzględnianie faktycznych uprawnień cywilnych osoby **Człowieka** (Artykuł IV *Konstytucji*), jego godności w uprawnionych społecznościach Korony Królestwa i/lub przywilejów w uprawnionej społeczności, w obrębie treści Ustawy, w obrębie aktu wykonawczego i/lub zachowań osób. Dobro ludzkiego doświadczenia współlistnienia społecznościowego podlega **Opiece Rządowej**, opiece prawnej od Roku 1573. *Akt Confoederatio Generalis Varsoviae z 28 Stycznia Roku 1573* w dniu dzisiejszym gwarantuje wolność sumienia, wyznania, zrzeczeń i wyrażania poglądów

oraz wrażeń zgodnych z wartościami tego Aktu. Moc prawna tego Aktu wiąże się z uszanowaniem podobieństw jak i zróżnicowania w kwestiach wolności sumienia, wyznania, zrzeczeń oraz poglądów zgodnych z porządkiem prawa publicznego w Rzeczypospolitej.

1) Ludzie są równi wobec *Praw* stanowionych i mają równy przywilej obowiązków wynikających z cywilnych uprawnień osoby *Człowieka*. *Władza Sądownicza nie może być wykonywaną ani przez Władzę Prawodawczą, ani przez Króla, lecz przez Magistratury, na ten koniec ustanowione i wybierane* (Artykuł VIII Konstytucji z Dnia 3 Maia Roku 1791). *Władza Wykonawcza Jego Królewskiej Mości wykonuje Prawa* stanowione *Seymu Ordynaryjnego Stanów Rzeczy-Pospolitej Seymujących* zapobiegając krzywdzie ludzkiej oraz jej potencjalności, jeżeli potencjalność ta staje się wyraźną lub prawdopodobną, kierując sprawy przed majestat prawidłowego wymiaru sprawiedliwości *Władzy Sądowniczej*.

2) Osoba wykonująca dowolne *Prawa* - każda osoba w Rzeczypospolitej - związana jest *Prawami Człowieka* w Królestwie, równością *Praw* osobistych oraz przywilejem pozostałych obowiązków prawnych, po myśli Artykułu IV *Konstytucji Trzeciego Maia: każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły lub powracający, jak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego jak i gdzie chce, wolny jest czynić umowy na osiadłość, roboczną lub czynsze, jak i dopóki się umówi, Wolny jest osiadać w Mieście lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraiu, do którego zechce, powrócić, uczyniwszy zadosyć obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął*.

Bóg zaś z pewnością po to powołał rząd, by ten powstrzymywał stronnicość i przemoc wśród ludzi
(John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*).

3) *Człowiek* (Artykuł IV *Konstytucji*) cieszący się wolnością równych uprawnień *Cywilnych*, przynależnych każdej osobie w Rzeczypospolitej i poza jej granicami, *jak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej* nie może doznać żadnych krzywd, w tym żadnych szkód ani dyskryminacji ze strony drugiej osoby. Zwłaszcza ze względu na humanitarne światopoglądowe, wyznaniowe lub polityczne przekonania, ani ze względu na pochodzenie, cechy etniczne, wiek, płeć, komunikację naturalną, pozycję w społeczności, dziedzictwo życiowe, tryb życia, warunki działalności lub z powodu ograniczenia jego fizycznej bądź psychicznej zdrowotnej sprawności.

A zatem wszyscy ludzie mają powstrzymywać się od naruszenia uprawnień innych, od wyrządzania jeden drugiemu krzywd
(John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*).

5. Gwarantuje się własność i wolność gospodarczą. Własnością podstawową osoby *Człowieka* jest jego niezbywalna własność, w tym własność warunków zdrowia, życia, doświadczeń i rozwoju osobistego.

1) Ustawy chronią własność. Określają środki dla wspierania jednostki o sprawności niewystarczającej do samodzielnego życia oraz wspieranie najbliższych jej osób, osoby lub społeczności sprawującej opiekę nad nią. Zwłaszcza w przypadku osoby żyjącej w warunkach niepełnosprawności.

2) Ustawy powinny określać okoliczności najbardziej wymagające istotnego wspierania osoby za pomocą stosownych środków. Ustawy określają sposoby faktycznego wspierania szans osób żyjących w warunkach niepełnosprawności przez tworzenie odpowiednich ułatwień dla nich i dla osoby lub osób sprawujących opiekę nad nimi, aby wyrównywać szanse ich szczęśliwego funkcjonowania w społecznościach Korony z pomocą środków zabezpieczenia obywatelskiego.

3) Wolność gospodarcza obejmuje w szczególności wolny wybór zawodu oraz swobodny dostęp do działalności zarobkowej w gospodarce prywatnej i jej swobodne wykonywanie.

6. *Człowiek*, który popada w trudną okoliczność i nie jest w stanie zatroszczyć się o siebie ma prawo do otrzymania pomocy, opieki oraz środków, które są niezbędne dla godnego współistnienia *Człowieka w społeczności ludzkiej*, który *wolnym jest zupełnie dla użycia przemysłu swego jak i gdzie chce, wolny jest czynić umowy na osiadłość, roboczną lub czynsze, jak i dopóki się umówi, Wolny jest osiadać w Mieście lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraiu, do którego zechce, powrócić, uczyniwszy zadosyć obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął* (Artykuł IV *Konstytucji*).

7. *Człowiek* jako Osoba ma prawo do poszanowania jego (bądź jej) prywatnego i rodzinnego współistnienia, mienia, mieszkania oraz korespondencji i telekomunikowania się. Ma również prawo do tego by sprawowano odpowiednią pieczę nad bezpieczeństwem jego (bądź jej) danych osobowych.

8. Gwarantuje się wolność humanitarnych poglądów i przekazu wiedzy.

1) *Człowiek* ma prawo swoje humanitarne poglądy swobodnie kształtować oraz bez przeszkód je wyrażać i rozpowszechniać.

2) *Człowiek* ma prawo swobodnie otrzymywać zasób wiedzy, pozyskiwać go z powszechnie dostępnych źródeł oraz rozpowszechniać poglądy troszcząc się o prawa drugiego *Człowieka*.

3) Gwarantuje się wolność prasy, radia, telewizji oraz innych form publicznej telekomunikacji w rozpowszechnianiu programów i informacji oraz wolność twórczości artystycznej, badań naukowych i tajemnicy dziennikarskiej, w stopniu nienaruszającym *Praw Człowieka*. Za oznakę wolności badań naukowych uznaje się autonomię Uczelni wyższych będących własnością *Skarbu Publicznego Rzeczypospolitej*.

4) Cenzura jest zakazana.

9. Gwarantuje się wolność stowarzyszania się. *Człowiek* ma prawo do tworzenia stowarzyszeń, przystępowania do stowarzyszeń lub należenia do nich oraz uczestniczenia w działalności stowarzyszeń.

1) Nikt nie może być zmuszany do wstępowania lub należenia do stowarzyszenia. Zarówno usługobiorcy i usługodawcy, jak i reprezentujące ich organizacje, mają prawo do obrony swoich interesów oraz do tworzenia zrzeszeń, uczestniczenia w nich albo nieprzystępowania do nich. Gwarantuje się możliwość zrzeszania się dwóch osób z mocy prawa z osobowością prawną.

2) Spory powinny być w miarę możliwości rozwiązywane w drodze rokowań lub mediacji.

3) Strajk i lokaut są dopuszczalne, jeżeli dotyczą stosunków pracy i nie pozostają w sprzeczności ze zobowiązaniami do przestrzegania pokoju.

4) Ustawa może zabronić strajku lub lokautu określonym kategoriom osób.

10. *Człowiek* ma prawo do funkcjonowania w godności, nietykalności osobistej, bezpieczeństwie osobistym i do godnego życia. Godność *Człowieka* należy szanować i umacniać, a kwestie jej dotyczące należy podnosić na forach międzyludzkich i wśród narodów świata.

11. *Władze Prawodawcze Stanów Zgromadzonych* w uzupełnieniu osobistej odpowiedzialności i indywidualnych inicjatyw *Człowieka* stanowią Ustawy, aby:

1) *Człowiek* korzystał z zabezpieczenia obywatelskiego,

2) otrzymał niezbędną opiekę zdrowotną,

3) rodziny jako wspólnoty dorosłych i dzieci były chronione i wspierane,

4) zdolni do pracy mogli pokryć koszty utrzymania z pracy na odpowiednich warunkach,

5) poszukujący mieszkań dla siebie i swych rodzin mogli znaleźć odpowiednie mieszkanie na możliwych do udźwignięcia warunkach,

6) osoby niepełnoletnie, dzieci i młodzież, jak i osoby w wieku produkcyjnym, mogły zgodnie ze swoimi zdolnościami kształcić się, dokształcać się i kontynuować kształcenie,

7) osoby niepełnoletnie, dzieci i młodzież były wspierane w ich rozwoju na ludzi samodzielnych i odpowiedzialnych oraz wspomagane w ich społecznościowym, kulturalnym i politycznym wzrastaniu,

8) *Władze Prawodawcze* troszczą się o to, aby Ustawy gwarantowały zabezpieczenie osoby przed ekonomicznymi skutkami starości, inwalidztwa, choroby, wypadku, bezrobocia, macierzyństwa, osierocenia i owdowienia, zaś *Władze Wykonawcze* ściśle wykonują owe normy prawne w treści Ustaw.

9) Z powyższych zadań zabezpieczenia obywatelskiego (1-8) nie mogą być wywodzone bezpośrednio roszczenia o świadczenia ze strony *Rzeczypospolitej*;

10) Po myśli Artykułu V Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku *Władze Prawodawcze, Wykonawcze i Sądownicze* gwarantują Obywatelom *możność rozwoju ich wartości osobistych oraz wolność sumienia, słowa i zrzeszeń* ponieważ *Twórczość jednostki jest dźwignią życia zbiorowego, zaś Granicą tych wartości jest dobro powszechne*. Po myśli Artykułu VIII Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku *Praca jest jedną z pierwszych podstaw rozwoju i potęgi Rzeczypospolitej. Władza Prawodawcza na drodze Ustaw roztacza opiekę nad pracą i sprawowaniem nadzoru nad jej*

warunkami, czy to w odniesieniu do działalności osób prywatnych, czy też osób w działalnościach będących posiadłościami *Skarbu Publicznego*.

a) Umowy dotyczące pracy zawierane są na stałe lub na czas określony. Ustawy określają pozostałe rodzaje i podtypy umów o pracę. *Człowiek* cieszący się uprawnieniami cywilnymi nie może zostać pozbawiony zatrudnienia bez uzasadnienia na piśmie.

b) Osoba zatrudniona w działalności będącej posiadłością *Skarbu Publicznego* należąca do *Władzy Wykonawczej* jest faworyzowana w ponownym naborze na to samo stanowisko lub stanowisko wymagające wysoce podobnych kwalifikacji w tej działalności, o ile wykonywała pracę na swym stanowisku w tej działalności przez co najmniej dwa lata. Przywilej ten dotyczy osób cywilnie uczciwych, które nie utraciły tego statusu w wyniku zaniedbań stwierdzonych w wyniku werdyktu sądowego Sądu pokoju, Sądu dyscyplinarnego, innego Sądu wskazanego w Ustawie lub wyższego Sądu *Władzy Sądowniczej*. Przywilej ten dotyczy osób będących funkcjonariuszami cywilnymi *Władzy Wykonawczej*. Funkcjonariuszem cywilnym jest osoba zatrudniona w dowolnej posiadłości *Skarbu Publicznego* należącej do *Władzy Wykonawczej* lub *Sądowniczej* z następującymi wyjątkami. Funkcjonariuszem cywilnym nie jest oficer lub inny żołnierz Sił Zbrojnych, funkcjonariusz *Policji* (Ustawa *Kommisya Policyi. Dnia 17 Czerwca 1791*), pełnomocny przedstawiciel *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości, ani Sędzia ziemski, Sędzia lub Oskarżyciel sądowy *Władzy Sądowniczej*; funkcjonariuszem cywilnym nie może być wybrany *Posel* lub *Senator Władzy Prawodawczej*.

12. Jednostka wykonująca *Prawa* konstytucyjne i ustawowe jest związana *Prawami Człowieka* i zobowiązana przyczyniać się do ich urzeczywistnienia.

1) *Człowiek* ponosi odpowiedzialność za siebie, współodpowiedzialność za stosowność więzi w najbliższej jemu społeczności w stopniu leżącym w zasięgu jego możliwości i przyczynia się wedle własnych sił do wykonywania *Praw Stanów Zgromadzonych* jako *dobra powszechnego*.

2) Ograniczenia *Praw* osobistych wymagają stosownej podstawy ustawowej.

3) Poważne ograniczenia *Praw* osobistych muszą być przewidziane w samej Ustawie. Wyłączone są przypadki poważnego, bezpośredniego i nie dającego się inaczej odwrócić ryzyka nieszczęścia.

4) Ograniczenia *Praw* osobistych muszą być usprawiedliwione stanem na straży *Praw* osobistych osób trzecich w Koronie.

5) Ograniczenia *Praw* osobistych muszą być proporcjonalne do założonej funkcji konstytucyjnej. Istota wolności równych uprawnień osobistych i *Praw Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucyi*) jest nienaruszalna w Rzeczypospolitej z mocy aktów konstytucyjnych i Ustaw.

6) Ograniczenia *Praw* nie mogą dotyczyć niezbywalnej lub zwykłej własności osób, godności osoby *Człowieka*, wolności swobodnego kształtowania poglądów zgodnych z porządkiem *Praw* publicznych, w tym wolności uprawnionych prawdomównych badań, słowa, pisma, druku, sumienia, twórczości artystycznej i wolności zrzeszeń. Wartości te oznaczają *wolność Osoby, wolność mówienia, pisania i drukowania, tudzież własność majątku* (Artykuł IV Ustęp 4. Ustawy *Straż. Dnia 1 Czerwca 1791 Roku*). *Prawa* do pokojowych zgromadzeń mogą zostać ograniczone jedynie w okresie stosowania uprawnień nadzwyczajnych.

13. Tortury oraz wszelkie inne tego rodzaju okrutne, nieludzkie lub poniżające traktowanie są zakazane na mocy stanu prawnego z *Dnia 5 Maia Roku 1791*.

1) Wyróżnia się krzywdzące skutki formalnych lub prywatnych działań osoby. Są to krzywdy wobec podstawowej lub zwykłej własności bądź wolności drugiego *Człowieka*, krzywdy wobec godności *Człowieka* lub godności jemu bliskiej lub bliskich społeczności oraz wszelkie pozostałe krzywdy wobec *Praw* publicznych *Władzy Prawodawczej Stanów Rzeczy-Pospolitej Sejmujących*.

2) Skutki te są przeciwne *Prawom Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucyi*), a więc normom prawnym aktu *Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573, Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791, Uniwersału Połanieckiego z Dnia 7 Maia Roku 1794* i Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku - zwłaszcza jej Rozdziału I (Artykuł I Pkt. 1, V Pkt. 1-3, VI, VII Pkt. 1 i 2 oraz VIII-X) oraz Konstytucji Marcowej z 1921 Roku (Art. 95).

3) Są oznaczeniem występków *przeciwko Narodowi i Królowi, czyli Crimina Status* (Artykuł VIII *Konstytucyi*), co dotyczy związanych kwestii od *Dnia 3 Maia Roku 1791*.

4) Nazizm i komunizm oraz tego typu zbrodnicze, dyskryminacyjne organizacje takie jak faszyzm - pozbawione humanitarnych wartości, przywilejów i prerogatyw wolności demokratycznych - prawnych, ludzkich, kulturowych, opartych na równości osób wobec prawa jako dobra uprawnień jednostki dla jej szczęścia w społecznościach Rzeczypospolitej, są zabronione.

a) Są zabronione jako pozbawione humanitarnych wartości płynących z oświeceniowego trójpodziału *Władz*, dzięki któremu każda cywilnie i politycznie uprawniona osoba może kandydować do władz prawodawczych i wykonawczych, ciesząc się i) równą pozycją formalną w porównaniu do drugiego kandydata, ii) *Prawem* łatwego zainicjowania własnej kandydatury oraz iii) *Prawem* równego uprzywilejowania w ubieganiu się o urząd publiczny w porównaniu do kontrkandydatów. Za urząd publiczny uznaje się między innymi trwale niezawisły i bezstronny urząd sędziowski *Władzy Sądowniczej*.

b) Tego typu stany prawne oraz nieludzkie zachowania, przeciwne *Ludzkości* bądź sprzyjające im dyskryminacyjne zachowania bezpośrednio przeciwne konstytucyjnie zagwarantowanemu dobru bądź zagwarantowanym uprawnieniom drugiej osoby lub zagwarantowanym uprawnieniom społeczności Rzeczypospolitej albo tworzące ryzyko dla tego dobra bądź dobra osób trzecich, są traktowane jako wskazówki ciężkich przewinień jako przestępstw i/lub przygotowań do nich, sprzeczne z wartościami Aktu *Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573*, *Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791*, *Uniwersału Połanieckiego z Dnia 7 Maia Roku 1794* i *Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku*, a także, we wskazanym zakresie, Konstytucji Marcowej z 1921 Roku, obecnie niewykonywanej z mocy prawa.

c) Budynki użytkowe, których symbolika nawiązuje do organizacji przestępczych nie są zabytkami. Ustawa może dookreślać opis tego typu budynków.

14. Żadne działanie nie może stać w sprzeczności z Ustawami *Seymu Ordynaryinego i Prawodawczego* (Artykuł VI *Konstytucji*), ani z *Konstytucją z Dnia 3 Maia Roku 1791* wraz z Poprawkami *Seymu Konstytucyjnego*, ani z Aktem *Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573*, ani z humanitarnymi wartościami tych Aktów i związanego z nimi stanu prawnego.

1) Wolność równych uprawnień osobistych, *Praw*, godności, prerogatyw, przywilejów i własności osoby *Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucji*) urzeczywistniana jest w całym porządku prawnym.

2) Jednostki *Władzy Prawodawczej, Wykonawczej i Sądowniczej* działają w dobrej wierze. Przywilej obowiązku wykonywania *Praw* publicznych Korony Królestwa, przypisany jest wszystkim osobom w Rzeczypospolitej. Oznacza to, że osoba *Człowieka* w Rzeczypospolitej wykonuje *Prawa Stanów Rzeczy-Pospolitej Seymuiących. Władza Prawodawcza* sprawowana jest przez *Seym Ordynaryiny* w Imieniu Jego Królewskiej Mości, zaś zakres wykonywania *Praw* określają normy konstytucyjne i/lub ustawowe.

a) Żaden *Człowiek* nie może być zmuszony lub zobowiązany do nieuprawnionego działania.

b) Nie może być też zobowiązany do podjęcia uprawnionej inicjatywy wbrew swojej woli, chyba, że akt konstytucyjny i/lub Ustawa jasno nakazują lub zabraniają podejmowania określonej aktywności. Za Ustawy uznawane są Ustawy konstytucyjne, zwykle i Kodeksy *Stanów Rzeczy-Pospolitej Seymuiących*. Osoba *Człowieka* cieszy się *Prawem* do wolności osobistej w *społeczności ludzkiej* (Artykuł V *Konstytucji*).

15. Dobro równego uprzywilejowania prawnego osób cieszących się pełnią *Praw Cywilnych i Politycznych* oraz dobro uprzywilejowanego wzrastania młodszych, niepełnoletnich osób podlegają warunkom stania na straży prawnej. Osoby niepełnoletnie wykonują swoje *Prawa Cywilne* w zakresie swej zdolności do samodzielnego rozeznania.

16. Pozytywistyczna *Praca u podstaw* w dniu dzisiejszym oznacza rozważanie spraw i wiadomości ich dotyczących w oparciu o równą wolność kształtowania poglądów zgodnych z porządkiem *Praw* publicznych *Stanów Rzeczypospolitej Seymuiących* oraz ich humanitarnych wartości, z wolnością praktyk *Religii* i możliwością powstrzymywania się od praktyki wyznaniowej, uwzględniając związki wartości odnośnie do kwestii dotyczących dobra wspólnego, w tym *Praw*, przywilejów i historycznych prerogatyw stanowiących w społecznościach Rzeczypospolitej, które pozostają w mocy prawnej w dniu dzisiejszym. Ich znaczenie oraz obecna wykładnia służą zarówno ugruntowaniu *Praw* powszechnych Korony Rzeczypospolitej jak i wzajemnemu poznaniu wartości *Ludzkości* z uszanowaniem dobra wspólnego, dla dobra wspólnego równie uprawnionych społeczności Rzeczypospolitej, w równej wolności kształtowania poglądów osób uprzywilejowanych prawem powszechnym w ten sam sposób. Społeczności tworzą osoby, które cieszą się równymi uprawnieniami *Cywilnymi* oraz osoby, które cieszą się równymi uprawnieniami *Cywilnymi i Politycznymi*.

17. Opłata sądowa za wszczęcie postępowania cywilnego jest jednolita i jednakowa we wszystkich sprawach, niezależnie od wartości przedmiotu sporu, i nie może przekraczać 16% minimalnego miesięcznego wynagrodzenia za pracę najemną. Ustawa

zapewnia możliwość całkowitego lub częściowego zwolnienia od kosztów sądowych osób znajdujących się w trudnej sytuacji majątkowej.

Ustrój Prawny i Forma Rządu

II.

Oznajmujemy wszystkim wobec komu należy na wieczną tej rzeczy pamięć, iż pod tym niebezpiecznym czasem, bez Króla pana zwierzchniego mieszkając, staraliśmy się o to wszyscy pilnie na zjeździe warszawskim, jakobyśmy przykładem przodków swych sami między sobą pokój, sprawiedliwość, porządek i obronę Rzeczypospolitej zatrzymać i zachować mogli.

(Akt Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573)

*Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu. Aby więc całość Państw, **wolność obywatelską** i porządek **społeczności** w równej wadze na zawsze zostawały, **trzy Władze Rząd Narodu Polskiego składać powinny** i z woli Prawa niniejszego na zawsze składać będą, to jest: Władza Prawodawcza w Stanach zgromadzonych, Władza Najwyższa Wykonawcza w Królu i Straży, i Władza Sądownicza w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.*

(Artykuł V Konstytucji z Dnia 3 Maia Roku 1791)

*Zalecam przeto Kommissyom Porządkowym Województw i Ziem w całym Kraiu, aby następujące Urządzenie do wszystkich Dziedziców Possesorów i miejsce Ich zastępujących Rządców wydały. 1-mo. Ogłosi Ludowi, iż podług Prawa zostaje pod **Opieką Rządu Kraiowego**. 2-do. Że Osoba wszelkiego Włościanina jest wolna, i że mu wolno przenieść się, gdzie chce, byleby oświadczył Kommissyi Porządkowej swego Woiewództwa, gdzie się przenosi, i byleby długi winne oraz Podatki Kraiowe opłacił.*

(Uniwersał Połaniecki z Dnia 7 Maia Roku 1794 na mocy Artykułu IV Konstytucji)

*Religią Narodową Panującą jest i będzie Wiara Święta Rzymska Katolicka ze wszystkimi jej Prawami. Przejście od Wiary Panującej do iakiegokolwiek wyznania jest zabronione pod karami Apostazyi. Że zaś ta sama Wiara Święta przykazuje Nam kochać bliźnich Naszych, przeto wszystkim ludziom, iakiegokolwiek bądź wyznania, pokoy w Wierze i **Opiekę Rządową winniśmy** i dlatego wszelkich obrządków i Religii wolność w Kraiach Polskich, podług Ustaw Kraiowych, waruiemy.*

(Artykuł I Konstytucji z Dnia 3 Maia Roku 1791)

1. Dewizą Rzeczypospolitej jest *Wolność, Całość, Niepodległość i Równość*, *Wolność, Całość* z Insurekcji Kościuszkowskiej w Roku 1794 oraz *Równość, Wolność, Niepodległość* z Roku 1863. Zrzeszenie Szlachty stanowi społeczność *Szlachta Ziemianie*. Pamięci *Hôtelu Lambert* i pozytywistycznej *Pracy u podstaw*. Władza Wykonawcza i Władza Sądownicza Korony dbają o wolność wykonywania *Praw Narodu* z majestatem sprawiedliwości oraz strzegą niezawisłości, pokoju wewnętrznego i bezpieczeństwa Rzeczypospolitej w ścisłej myśli konstytucyjnych i ustawowych upoważnień *Władzy Prawodawczej*, popierając dobro wspólne. Władza Prawodawcza stanowi akty normatywne zgodne z ratyfikowanymi traktatami jako postanowieniami *Prawa międzynarodowego*. Gwarantuje się przestrzeganie zobowiązań międzynarodowych zgodnie z ratyfikowanymi traktatami, których stroną jest Rzeczpospolita Polska.

1) Człowiek ma prawo do traktowania przez jednostki *Władzy Prawodawczej, Wykonawczej i Sądowniczej* w dobrej wierze (*praesumptio boni viri*).

a) *Neminem captivabimus nisi iure victum*, czyli *Nikogo nie uwięzimy bez wyroku sądowego* z 1430 roku, *Króla Władysława Jagiełły*, jest obecnym ugruntowaniem reguły *praesumptio boni viri*, oznaczającej domniemanie uczciwości.

*Sąd Seymowy nikogo winnym uznawać i na kary wskazywać nie ma, na fundamencie prezumpcyi. Lecz 1mo. ten tylko ma być za winnego uznany, którego uczynek jest Prawem zakazany, a **pewnemi i oczywistemi dowodami** okazany. 2do. Winowayca przekonany, na taką jedynie ma być wskazany karę, iaka wedle Prawa należy.*

Artykuł XXV. Ustawa Sądy Seymowe. Dnia 13 Maia Roku 1791.

b) Domniemanie w regule *praesumptio boni viri* jest niezmiennie w trwale niezawisłym, bezstronnym procesie orzeczniczym odnośnie do *występków przeciwko Narodowi i Królowi*, czyli *Crimina Status* (Artykuł VIII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791) do tego potencjalnego momentu, w którym zostaje stwierdzona nieuczciwość na mocy prawomocnego werdyktu sądowego. Domniemanie uczciwości jest stabilne w czasie, niezależnie od osoby cieszącej się wolnością równych uprawnień osobistych, jej niezbywalnej lub zwykłej własności, *Praw*, prerogatyw, przywilejów i dziedzictwa życiowego. Nikt nie może być zmuszony do zeznawania w sprawie karnej na swoją niekorzyść, ani też zostać bez prawidłowego wymiaru sprawiedliwości pozbawiony wolności lub mienia.

c) Sędziowie przysięgli orzekają w następstwie postępowania przygotowawczego Sędziów śledczych, w procesie orzeczniczym stojącym na straży *Praw Człowieka* (Artykuł IV Konstytucji Narodowej z Dnia 3 Maia Roku 1791). Obrońca przedstawia wskazówki dowodowe i stanowisko obrony, zaś Oskarżyciel sądowy wskazówki dowodowe i stanowisko oskarżenia. W Imieniu *Króla w Stanach Zgromadzonych* Sędzia prowadzący sprawę orzeka w stosownym składzie sędziowskim, na mocy werdyktu Sędziów przysięgłych. Jeśli werdykt Sędziów przysięgłych stwierdza przewinienie Sędziego prowadzącego sprawę

orzeka o karze. Jeżeli werdykt Sędziów przysięgłych stwierdza niewystarczającą podstawę dowodową lub jej brak, Sędzia prowadzący sprawę stwierdza i ogłasza uczciwość *Człowieka*.

Sposób ten z Sprawiedliwością wspaniałego Narodu zgodny, duszom tkliwym miły, a osobistemu Interesowi lekką tylko kosztujący Offiarę, przywiąże Lud do sprawy publicznej, i uchroni go od sidła nieprzyjacielskich.

(Uniwersał Połaniecki, Dnia 7 Maia Roku 1794)

d) Oskarżyciel sądowy nie może formalnie oceniać istotności podstawy dowodowej. Prerogatywa ta jest *prawnie nadana* w postępowaniu przygotowawczym Sędziom śledczym, stojącym na straży tego, aby nikt arbitralnie nie mógł zostać pozbawiony wolności. Osąd ten jest przywilejem Sędziów śledczych od lat dwudziestych dwudziestego wieku, na mocy aktów normatywnych z tego okresu, czerpiących moc prawną z aktów konstytucyjnych, później zaś z Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku. *Bóg zaś z pewnością po to powołał rząd, by ten powstrzymywał stronnictwo i przemoc wśród ludzi* (John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*).

2) W dniu dzisiejszym Konstytucja Wieczysta *Nic nowego bez zgody powszechnej* z 1505 Roku, Konstytucja Marcowa (1921) i Ustawa Konstytucyjna z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku stoją na straży zasady powszechności wyborów do władz prawodawczych i wykonawczych, powszechnego głosu w prawodawczym referendum oraz prawa do pokojowych zgromadzeń, w zakresie treści normatywnych pozostających w harmonii z *Konstytucją 3 Maia z 1791 Roku* i Poprawkami *Seymu Konstytucyjnego*.

2. *Szanując pamięć Przodków Naszych, jako Fundatorów Rządu Wolnego, Stanowi Szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwszeństwa w życiu prywatnym i publicznym najuroczyściej zapewniamy; szczególnie zaś Prawa, Statuta i Przywileje temu Stanowi od Kazimierza Wielkiego, Ludwika węgierskiego, Władysława Jagielly i Witolda Brata jego, wielkiego księcia litewskiego; (Artykuł II Konstytucji)*

1) Pamięć uczciwych, szczerých, wiernych i prawdziwie oddanych, ludzkich osiągnięć kulturowych, humanitarnych odkryć naukowych i/lub humanitarnych, intelektualnych zdobyczy cywilizacyjnych podlega *Opiece Rządowej*, tj. opiece prawnej.

2) Treść normatywna konstytucyjnej na mocy Artykułu III *Konstytucji*, Ustawy *Miasta Nasze Królewskie wolne w Państwach Rzeczypospolitej*, przypisuje się *wszystkim ludziom* obywatelstwa polskiego, w brzmieniu: *Obywatelów takowych miast jako ludzi wolnych, ziemię w miastach przez nich osiadłą, ich domy, wsie i terytoria, gdzie jakie do których miast prawnie teraz należą, własnością ich dziedziczną być przyznajemy, co nie ma przeszkadzać zaczętem a nie dokończonym sprawom*. Wraz z obywatelstwem polskim Królestwa, gwarantuje się obywatelstwo Miast Stołecznych Koronnych i ich Włości w *Polszcze*, a także możliwość obywatelstwa Miast zwykłych i ich zwykłych Włości.

3) Treść normatywna Artykułu IV *Konstytucji* w brzmieniu: *ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi oznaczając Prawa Człowieka* w dniu dzisiejszym, podlegające *Opiece Rządowej* jako opiece prawnej w Rzeczypospolitej.

4) Punkt 1-3 niniejszego ustępu potwierdza moc Artykułu II *Konstytucji*, prowadząc do Artykułu V:

Wszelka władza w społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu
Artykuł V Ustawy Rządowej - Wydanie u Piotra Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów.

5) *Spółeczność* jest z mocy prawa pojęciem konstytucyjnym. Społeczności Korony mogą być formalnie zróżnicowane i podobne zarazem pod kątem przywilejów. Wyróżnia się społeczności formalne i nieformalne, w tym społeczności obywatelskie.

6) W dniu dzisiejszym obywatelskie społeczności Rzeczypospolitej tworzą wspólny stan szlachecki obejmujący osoby cieszące się pełnią praw cywilnych. Przynależność lub przyłączenie się do tego stanu wiąże się ze statusem prerogatyw szlacheckich z *Dnia 5 Maia Roku 1791*, z wyjątkiem przypisania herbu rodowego lub tytułu szlacheckiego jako *nobilitacji* (Artykuł VI *Konstytucji*). Wspólny stan szlachecki wiąże się ze stanem *Szlachta Ziemianie*, który jest równie uprawniony. Wspólny stan szlachecki pozwala wszystkim w Rzeczypospolitej korzystać z wszelkich prerogatyw *wolnej Szlachty Polskiej* jako uprawnień, które pozostały w mocy w *Dniu 5 Maia Roku 1791* i pozostają w mocy w dniu dzisiejszym. Akt Konfederacji Warszawskiej z *Roku 1573* jest w mocy prawnej. Pamięć aktów prawnych Rządu Rzeczypospolitej w Londynie (1940-1990) z mocy Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku podlega opiece prawnej. Stan *Szlachta Ziemianie* jest podzbiorem wspólnego stanu szlacheckiego.

3. *Aby więc całość Państw, wolność obywatelską i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostawały, trzy Władze Rządu Narodu Polskiego składać powinny, i z woli Prawa niniejszego na zawsze składać będą; to jest: Władza Prawodawcza w Stanach zgromadzonych, Władza Najwyższa Wykonawcza w Królu i Straży, i Władza Sądownicza w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.* (Artykuł V *Konstytucji*)

1) *Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae*, Rzeczpospolita i Jej niepodległość wiąże się z dobrem kultury prawnej opartej o wartości demokracji przedstawicielskiej z klasycznym, oświeceniowym Trójpodziałem *Władz Publicznych* (Artykuł V *Konstytucji*), w którym pierwszą siłą obywatelstwa są wolne, uczciwe i przejrzyste wybory powszechne z jawnym liczeniem głosów na oczach zainteresowanych, równe dla wszystkich kandydatów i głosujących oraz głos oddany w prawodawczym referendum samorządowym (*Seymиковым*) i ogólnokrajowym (*Seymowym*). W głosowaniach powszechnych biorą udział jednostki cieszące się pełnią praw *Cywilnych* i *Politycznych* (zob. def. - *Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*).

2) Językiem urzędowym *Stanów Rzeczy-Pospolitey* (*Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*) jest język polski. Łacina pozostaje językiem urzędowym w zakresie dotychczas wydanych dokumentów, w tym dokumentów *Civitas Schinesghe* i *Corona Regni Poloniae*, wraz z *Dagome Iudex*, *Sędzią Dagome* z ok. 991 roku - od Mieszka, księcia Polan z dynastii Piastów.

a) Orzeł biały w złotej koronie na polu czerwieni jest najstarszym herbem piastowskim. Wraz z orłem Jagiellonów i Anny Jagiellonki z 1582 jest wiodącym godłem. Zapewnia równą wolność uprawnień *Cywilnych* oraz *Politycznych* pełnoprawnej osoby w społecznościach Rzeczypospolitej.

b) Wszystkie herby Korony w *Dniu 3 Maia* (1791) i w dniach wcześniejszych cieszą się równą wolnością uprawnień. Każdy z nich podlega *Opiece Rządowej* jako opiece prawnej jako godło Rzeczypospolitej.

c) Sztandar biało-czerwony jest *emblem*, godłem podlegającym tej samej *Opiece Rządowej*, opiece prawnej, co godło Jagiellonów i najstarszy herb.

3) Dobro wolności równych uprawnień cywilnych i politycznych, w uczciwości i bezpieczeństwie jednostki w wewnętrznym pokoju międzyludzkim dla *wszystkich ludzi, iakiegokolwiek bądź wyznania* (Artykuł I *Konstytucji*) w społecznościach Rzeczypospolitej, wraz z dewizą *Wolność, Celość, Niepodległość i Równość, Wolność, Celość* z 1794 roku, wartościami *Hôtelu Lambert, Pracą u podstaw*, dyscypliną marszałkowską oraz dobroczynnością Ustaw budżetowych *Seymu Prawodawczego i Ordynaryinego* (Artykuł VI) podlega warunkom *Opieki Rządowej. ...dlatego wszelkich obrządków i Religii wolność w Kraiach Polskich, podług Ustaw Kraiowych, waruiemy.*

4) *Deklaracyia Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maia Roku 1791* jest w mocy w zakresie *spokojności powszechnej*. Szanując złożone związki formalne ustroju Królestwa w *Dniu 3 Maia Roku 1791* i prastare prerogatywy *Władzy Wykonawczej*, o których mowa między innymi w Artykule VII *Konstytucji 3 Maia* (*Król, Władza Wykonawcza: Patentować Officyerów, i mianować Urzędniki podług Prawa niższego opisu, Nominować Biskupów i Senatorów podług opisu tegoż Prawa, oraz Ministrów jako Urzędników pierwszych Władzy Wykonawczej, Jego będzie obowiązkiem*) i Artykule I. Ustawy *Straż. Dnia 1 Czerwca 1791* (*Skład Straży: Straż Praw, czyli Rada Królewska do dozoru, celości i exekucyi Praw Królowi dodana, składać się ma. 1-mo Z Prymasa, iako Głowy Duchowieństwa Polskiego*), po myśli Aktu *Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573*, *Konstytucji Marcowej z 1921 Roku* i Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku gwarantuje się obecną niezależność formalnych społeczności, urzędów, funkcji i stanowisk *Władz Prawodawczych, Wykonawczych i Sądowniczych* od formalnych społeczności wyznań. Gwarantuje się również równość każdego *Człowieka i Obywatela* wobec prawa publicznego z poglądową rzeczowością i bezstronnością osób pełniących funkcje *Władzy Wykonawczej i Sądowniczej*. Osoby, wykonujące zadania w tych obszarach powinny w swojej działalności uwzględniać równość osób wobec prawa oraz kierować się rzeczowością i bezstronnością, w ścisłej myśli aktów konstytucyjnych i Ustaw.

a) *Władze Prawodawcze* nie mogą stanowić żadnych praw zakazujących swobodnego praktykowania jakiegokolwiek *Religii* lub zakazujących powstrzymywania się od praktykowania *Religii*, ani wprowadzić formalnego wyznania, chyba, że w ustawowo określonym zakresie ceremonii i świąt państwowych, zgodnym z wartościami Aktu *Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573*, nieprzekraczającym uprawnień formalnych społeczności wyznaniowych w *Dniu 5 Maia Roku 1791*, respektując zasady humanitaryzmu *Praw publicznych*. Kwestie te stanowią warunek prawno-ustrojowy Korony Królestwa, pozostający w zgodzie z Artykułem I *Konstytucji* i Ustawą *Straż. Dnia 1 Czerwca Roku 1791*.

b) Niezależnie od stanu prawnego przywilejów i prerogatyw, żadne wymogi o charakterze religijnym nie mogą być stawiane jako wymóg objęcia jakiegokolwiek urzędu, stanowiska lub funkcji *Władz Prawodawczych, Wykonawczych lub Sądowniczych*.

c) Wymogi odnośnie do wykształcenia w religioznawstwie nie są wymogami o charakterze religijnym. Podobne im wymagania powinny szanować równą wolność kształtowania poglądów w Królestwie, wspierając dobro, sprawiedliwość, szczęście i pokój międzyludzki każdej jednostki w najbliższej jej społeczności.

d) Na drodze stosownych Ustaw *Seym Ordynaryiny* ułatwia działalność charytatywną, dobroczynną, kulturalną i/lub wiążącą więzi miejscowych społeczności Rzeczypospolitej.

e) *Władza Prawodawcza* zastrzega własne *Prawo* i przywilej w formie prerogatywy do wypełniania konstytucyjnych upoważnień, z możliwym postrzeganiem przywilejem wyznaniowym (Artykuł I *Konstytucji*), za zgodą stron, w odniesieniu do *Izby Senatorskiej, złożonej z Biskupów, Woiewodów, Kasztelanów i Ministrów, pod Prezydencją Króla* (Artykuł VI *Konstytucji*) oraz prerogatyw Artykułu VII *Konstytucji Trzeciego Maja* (*Patentować Officyerów, i mianować Urzędniki podług Prawa niższego opisu, Nominować Biskupów i Senatorów podług opisu tegoż Prawa, oraz Ministrów jako Urzędników pierwszych Władzy Wykonawczej, Jego będzie obowiązkiem*), w zakresie gwarantującym możliwość formalnego potwierdzenia prawnego ustroju konstytucyjnego Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego w wyłącznym obszarze: i) ceremonii i/lub ii) świąt państwowych, w tym pojedynczych, krótkoterminowych formalnych ceremonii upamiętniających lub potwierdzających stan prawno-konstytucyjny z *Dnia 5 Maja Roku 1791*, z udziałem *Naywyższych Władz Rzeczypospolitej*. Gwarantuje się, że kwestie te uszanują Akt *Confoederatio Generalis Varsaviae* z *Dnia 28 Stycznia Roku 1573*, nie wpłyną na wolność podobnych i zróżnicowanych kwestii sumienia, wolność kształtowania poglądów i żadne wolności osobiste, cywilne i/lub polityczne w Koronie, ani na żadne *Poprawki Seymu Konstytucyjnego*. Kwestie te nie mogą naruszać prawa do pokojowych zgromadzeń, ani faworyzować jednych pokojowych zgromadzeń wobec drugih. Wskazywanie, przywoływanie lub przedstawianie związków formalnych społeczności Rzeczypospolitej z wyznaniem w Królestwie (Artykuł I *Konstytucji*), w formie upamiętnienia prerogatyw stanu (Artykuł I oraz VII *Konstytucji*), pozostałych w mocy prawnej w *Dniu 5 Maja 1791 Roku*, musi szanować równą wolność kształtowania poglądów oraz możliwość osób powstrzymywania się od udziału w tych aktach. Pamięci Konfederacji Generalnej Warszawskiej - jednego z pierwszych udokumentowanych formalnych aktów szacunku między wyznaniowego, gwarantującego wszystkim ludziom w Koronie Królestwa pokój, niezależnie od wierzeń (...za nas i za potomki nasze na wieczne czasy pod obowiązkiem przysięgi, pod wiarą, czcią i sumieniem naszym, iż którzy jestechny różni w wierze, pokój między sobą zachować...).

f) *Władza Prawodawcza* nie wspomaga finansowo żadnej *Religii*, ale tworzy warunki ułatwiające ich funkcjonowanie. *Władza Prawodawcza* nie stwarza ograniczeń prawnych, zaś *Władza Prawodawcza, Wykonawcza i Sądownicza* nie dyskryminuje ze względu na wyznawaną *Religię*, wierzenia lub status. *Prawodawstwo* o szkołach nie może wprowadzać dyskryminacji między szkołami prowadzonymi przez wyznawców różnych poglądów zgodnych z porządkiem humanitarnych wartości *Prawa* stanowionego, ani nie może naruszać prawa każdej niepełnoletniej osoby do uczęszczania do szkoły finansowanej ze *Skarbu Publicznego* bez konieczności brania udziału w edukacji religijnej prowadzonej w takiej szkole. Każde wyznanie religijne ma prawo zarządzać swoimi sprawami, posiadać, nabywać i zarządzać własnością, zarówno ruchomą jak i nieruchomą, oraz utrzymywać instytucje dla dążeń religijnych lub dobroczynnych - pamięci *świętej* Kościoła *Królowej Jadwigi* (1374-1399), *Królowej Bony Sforzy D'Aragona* (1494-1557), *Jakuba Uchańskiego herbu Radwan* (1502-1581) i *Jana Firleja herbu Lewart* (1521-1574) - *Marszałka Wielkiego Koronnego wyznania kalwińskiego* oraz *Marszałka* (1867-1935) - *Naczelnika Państwa*. Pamięci Prymasa Tysiąclecia, *Kardynała Stefana Wyszyńskiego* (1901-1981) i *świętego Kościoła Jana Pawła II* (1920-2005).

5) Dobro wspólne jest *dobrem powszechnym* w myśl *Konstytucji*, wraz z poprawkami *Seymu Konstytucyjnego*. Podlega *Opiece Rządowej Władzy Prawodawczej Seymu, Władzy Wykonawczej Jego Królewskiej Mości elekcyjnego Króla* oraz *Władzy Sądowniczej* trwale niezawisłych Sędziów.

6) Elekcyjny *Rex Poloniae* może być wyłoniony przez Izbę Poselską *Seymu Ordynaryjnego* respektując prawną zwyczaj *Warunków Uzgodnionych (Pacta Conventa)*, które ułożone będą z *dzisiejszym Elektorem* lub *Elektorem*, jako *Przeznaczonym do Tronu*. Osoba *Przeznaczona do Tronu* jest koronowana w Gnieźnie, w Krakowie lub w Warszawie, do czasu wskazania nowego *Króla* elekcyjnego przez Izbę Poselską *Seymu*.

a) *Króla* może wyręczyć *Osoba*, wyłoniona przez *Seym Ordynaryjny* na czas czteroletniej kadencji, z tytułem *Prezydenta*, w stanie *Regencji* (por. Artykuł IX *Konstytucji*) *Korony Rzeczypospolitej*.

b) Imię *Korona Królestwa Polskiego* wskazuje na przewagę insygniów władzy monarchii Królestwa nad osobą w królewskim stanie. Początki stosowania tego imienia wiążą się z dokumentami królewskimi *Kazimierza Wielkiego* (1333-1370). *Król* jest jednym z trzech *Stanów Rzeplty Seymujących*. Jego Królewskiej Mości przysługuje tytuł *Princeps senatus*.

7) Pojęcie cywilnej uczciwości w Rzeczypospolitej oznacza podejmowanie jedynie uprawnionych inicjatyw, w myśl obowiązujących aktów prawnych i ich wartości na mocy *Konstytucji Narodowej z Dnia 3 Maja Roku 1791* i *Poprawek Seymu Konstytucyjnego*. *Prawo* obywatelskie do pokojowych zgromadzeń jest *dobrem wspólnym wszystkich ludzi* w Rzeczypospolitej. Jest *dobrem cywilnym*. *Władze Prawodawcze, Wykonawcze i Sądownicze* stoją na straży tego dobra. *Człowiek* (Artykuł IV *Konstytucji*) ma prawo do organizowania pokojowych zgromadzeń, uczestniczenia w nich lub powstrzymywania się od nich.

4. Statut Łaskiego z 1506 roku dokumentuje *Bogurodzicę* z XIII lub XIV wieku jako *carmen patrium, pieśń ojczyźnianą w Corona Regni*.

1) Artykuł II, V, VI, XI Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791*, a także Artykuł II Ustęp 2, 8 i 9 oraz Artykuł III Ustęp 4 ustawy *Miasta Nasze Królewskie Wolne w Państwach Rzeczypospolitej* z 19 kwietnia 1791 roku, wskazują na stan *Obywatelstwa*.

2) *Wolny Naród Polski* (Artykuł VII. *Konstytucji*) stanowią wszystkie jednostki *Obywatelstwa* polskiego - wszyscy ludzie pod *Opieką Rządową*. Obywatel polskim jest osoba posiadająca polskie obywatelstwo. Osobom tym przypisuje się obywatelstwo Miast Stołecznych Koronnych i ich Włości w *Polszcze*. Jako *Wolny Naród Polski* (Artykuł VII *Konstytucji*) stanowimy, iż *Mazurek Dąbrowskiego* z roku 1797 jest hymnem Rzeczypospolitej w równej wolności uprawnień hymnu *Bogurodzica* z ok. XIII wieku.

a) *Prawa Polityczne* wykonywane są w miejscu zamieszkania.

b) Żadnego Obywatela nie można wydać poza granice kraju lub odmówić mu prawa powrotu do Rzeczypospolitej; Obywatel może być wydany obcym władzom tylko za swoją zgodą.

c) Osoby spełniające warunki uchodźcy w myśl prawa międzynarodowego lub uznawane za takie, nie mogą być wydane lub wydane do państwa, w którym będą cierpieć prześladowania.

d) Wszystkie osoby obywatelstwa polskiego, które nie utraciły pełni praw cywilnych i politycznych na skutek prawomocnego werdyktu sądowego, tworzą społeczności obywatelskie Rzeczypospolitej. Osoby cieszą się uprawnieniami cywilnymi w Rzeczypospolitej pozostając pod *Opieką Rządową* na mocy Artykułu I *Konstytucji*.

5. *Nihil novi sine communi consensu* czyli *Nic nowego bez zgody powszechnej* jest zasadą *Corona Regni Poloniae* z mocy uchwały *Seymu Walnego* w 1505 roku. Stanie na straży tej zasady w procesach prawodawczych jest przywilejem i obowiązkiem jednostki władzy prawodawczej dla aktów prawnych.

1) *Seym Ordynaryjny* jest *Władzą Prawodawczą* (Artykuł VI Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791*). Stanowi treści normatywne w regułach prawa stanowionego - konstytucyjnego. Obywatele są równi wobec *Praw* stanowionych. Mają równe *Prawa* cywilne i równe obowiązki korzystania z *Praw Politycznych*.

2) Wolne wybory do *Seymu Ordynaryjnego* mają miejsce co dwa lata w rzetelnie równych, bezpośrednich, utajonych, rzetelnie powszechnych, jednostkowych, społecznościowych procesach kandydowania i wybierania posłów (Artykuł VI Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791* - Preambuła Prawa art. 11 ust. 4 i 5).

a) Wobec norm Artykułu 32 Pkt. 1 Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku o głosowaniu *powszechnem, tajnem, równem i bezpośrednim* oraz ustalonej w owym czasie ordynacji dwumandatowej, mandat do władz prawodawczych z formalnej preselekcji lub formalnej nominacji w początkowym etapie procesu wyborczego jest nieważny z mocy prawa - jeden kandydat nie może być formalnie uprzywilejowany w porównaniu do drugiego. Kandydaci cieszą się równymi uprawnieniami politycznymi w procesie kandydowania i równą pozycją formalną w wyborach. Nazwa zrzeszenia politycznego przy nazwisku kandydata na karcie wyborczej jest dopuszczalna.

b) Posłowie samorządowych *Seymików prawodawczych* są zawsze wybierani w okręgach, w których zwycięża jeden kandydat, w głosowaniu rzetelnie *powszechnem, tajnem, równem i bezpośrednim*, z jawnym liczeniem głosów, w jednej turze - podobnie jak posłowie Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* oraz miejscowi przedstawiciele *Władzy Wykonawczej*, w tym wójtowie, burmistrzowie i prezydenci Miast bądź inni pełnomocni przedstawiciele Jego Królewskiej Mości.

c) Część *reprezentantów* do Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* może być wybierana przez samorządowe *Seymiki prawodawcze* (Preambuła Prawa - art. 11 ust. 5). Ustawę *Seymiki. Dnia 24 Marca Roku 1791*. stosuje się w zakresie wskazanym w dodatkowej Ustawie.

d) *Woiewodowie, Kasztelani i Ministrowie* są mianowani przez Marszałka Koronnego w Imieniu Jego Królewskiej Mości.

e) *Władza Prawodawcza i Wykonawcza* gwarantuje Obywatelom wsparcie w organizacji wolnych wyborów powszechnych oraz prawodawczego referendum przez miejscowe społeczności obywatelskie, w myśl Ustaw. *Władza Sądownicza* zapewni prawidłowy wymiar sprawiedliwości.

f) Na mocy Ustaw określa się równe okręgi wyborcze o standardowej wielkości mieszczącej się w odpowiednim przedziale populacji. Wybory są w pełni powszechne. Zarejestrowanie kandydatury jest w miarę sposobności tak proste jak jest to możliwe. Musi być dostępne i ekonomicznie przychylne każdemu Obywatelowi cieszącemu się pełnią praw

Politycznych. Warunki kandydowania są jednakowe, równe pomiędzy osobami kandydującymi. Osoby kandydujące cieszą się równymi uprawnieniami politycznymi i równą pozycją formalną w procesie wyborczym. Żaden czynnik formalny nie może zadecydować o szansach jednego kandydata w porównaniu do drugiego istotnie wpływając na te szanse, pozytywnie bądź negatywnie. Gwarancje *Praw Politycznych (Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791)* chronią swobodne kształtowanie woli i niesfałszowane oddanie głosu.

3) Gospodarność w zadaniach dobroczynności ustaw budżetowych podlega warunkom stania na straży prawnej dla *powiększenia Skarbu Publicznego (Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791)*. Na mocy *Praw Cywilnych i Politycznych* dobro jednostki cieszącej się uprawnieniami cywilnymi i politycznymi w bezpieczeństwie sprawiedliwego pokoju międzyludzkiego w społecznościach Rzeczypospolitej, w okoliczności doświadczenia, jest pierwszym *Skarbem Publicznym, dobrem powszechnym i dobrem wspólnym*, podstawowym.

4) Suwerenny *Naród Seymu Ordynaryjnego* podejmuje głosowanie nad Ustawą upoważniającą do ratyfikacji *Traktatu lub Aktu Dyplomatycznego (Artykuł VII Ustawy Rządowej)* zwykłą większością głosów. Ustawa ta musi zostać uchwalona w głosowaniu *Seymu Walnego (Artykuł VII Konstytucji 3 Maia - Preambuła Prawa art. 12 ust. 2)* lub w referendum *Kraiovym* przed ratyfikacją traktatu przez *Króla* bądź Marszałka Koronnego w Imieniu Jego Królewskiej Mości.

6. *Stany Zgromadzone (Artykuł VI Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791)* wraz z Jego Królewską Mością *Królem* prowadzą działalność powszechną Rzeczypospolitej kierując się dewizą *Wolność, Całość, Niepodległość i Równość, Wolność, Całość* jako obecną istotą reguły *Nic nowego bez zgody powszechnej* z 1505 roku. Uszanowanie tych wartości stanowi potwierdzenie *pamięci Przodków Naszych* związanej z działalnością Ignacego Potockiego herbu Pilawa (1750-1809), Hugona Kołłątaja herbu Kotwica (1750-1812), Tadeusza Kościuszki herbu Roch III (1746-1817) i *Króla* Stanisława Augusta (Artykuł VII *Konstytucji*). Upamiętnia się zasługi generała Kazimierza Pułaskiego herbu Ślepowron jako zasługi na rzecz wspólnego dobra Rzeczypospolitej.

1) Wolne wybory Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej (Artykuł VII Ustawy Rządowej - Preambuła Prawa art. 12) mają miejsce raz na cztery lata, w głosowaniu rzetelnie *powszechnem, tajnem, równem i bezpośrednim*. Zgodnie z Preambułą Prawa, ten sam kandydat może zostać wybrany nie więcej niż dwa razy. Kandydat musi mieć ukończony trzydziesty piąty rok życia i cieszyć się polskim obywatelstwem.

2) Wybór i mianowanie trwale niezawisłych Sędziów prowadzących *Sprawy* dla trwałej niezawisłości bezstronnych procesów orzeczniczych w majestacie sprawiedliwości werdyktów końcowych ma skutek stały, niebezwarunkowy.

7. *Władze prawodawcze* stoją na straży stanowienia *Praw sprawiedliwych (Artykuł VII Ustawy Rządowej)*. *Władze wykonawcze* wykonują stanowione reguły w ścisłej myśli ustawowych upoważnień, w przewidziany w Ustawie sposób stosowny do okoliczności. *Władze sądownicze* sądzą, między innymi, spory administracyjne, konstytucyjne podstawy prawno-ustrojowe oraz *występki przeciwko Narodowi i Królowi, czyli Crimina Status (Artykuł VIII)*.

8. *Seym Konstytucyjny* dla *poprawy Konstytucji* zbiera się najpóźniej *co lat dwadzieścia pięć* z mocy Ustawy *Seymy Konstytucyjnej*. Musi się zebrać co najmniej raz na siedem lat, dla i) potwierdzenia obecnego stanu konstytucyjnego bez zmiany treści normatywnych, ii) uchwalenia dodatkowych aktów konstytucyjnych i/lub iii) odmiany treści normatywnych Preambuły Prawa i/lub Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego. Pojedyncza uchwała prawodawcza *Seymu Konstytucyjnego* powinna zazwyczaj dotyczyć zwiezłych projektów zachowujących jedność formy i treści, odnośnie do jednej konstytucyjnej kwestii.

1) Marszałek Izby Poselskiej *Seymu Konstytucyjnego* przedkłada projekty obywatelskie pod referendum *konstytucyjne*, o ile zostają zaopatrzone w odpowiednią liczbę ustawowo wymaganych podpisów od uprawnionych osób obywatelstwa polskiego popierających dany projekt w społecznościach Rzeczypospolitej, a także w dowolnej formie potwierdzają humanitarne wartości i zachowują minimalne warunki monarchicznej, republikańskiej formy rządów oraz dobro kultury prawnej z klasycznym, oświeceniowym trójpodziałem władz podyktowanym Ustawą Rządową z *Dnia 3 Maia Roku 1791*, w myśli *Oyców Konstytucji*.

2) Kwestie te w treści projektu (pkt. 1) osądza trwale niezawisła Komisja Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791*, współtworząca *Iudicium Ordinarium Generale Tribunalis Regni*, Trybunał Główny Koronny, stojąc na straży *dobra powszechnego*.

3) Ustawa *Seym Konstytucyjny Ekstra-ordynaryjny z Roku 1791* jest w mocy prawnej jako Ustawa *Seymu Wielkiego*. Dzisiejsza, dodatkowa Ustawa może wskazać stosowny zakres wykonywania starszej Ustawy i/lub odmienić sposób zbierania się i podejmowania uchwał *Seymu Konstytucyjnego*. Komisja Ustawy Rządowej wskazuje wartościowe projekty dla ich poddania pod referendum przez Marszałka Izby Poselskiej *Seymu Konstytucyjnego*. Większość Izby Poselskiej wybiera dwa z nich za radą *Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla*, dla ich przedłożenia pod głosowanie w społecznościach Rzeczypospolitej, cieszących się pełnią praw cywilnych i politycznych. Obywatele cieszący się pełnią uprawnień cywilnych i politycznych jako posłowie

mogą odrzucić oba projekty bądź uchwalić jeden z nich w *referendum konstytucyjnym*, zwykłą większością wotów jako większością głosów posłów przybyłych na *Seym*. Większość Izby Poselskiej może przedłożyć pod głosowanie więcej niż dwa projekty i może zaproponować własny projekt poprawek. Warunek *referendum konstytucyjnego* jest niezbywalnym prawem wszystkich uprawnionych społeczności Rzeczypospolitej, Obywateli uprawnionych cywilnie i politycznie w ten sam sposób - zwykłą większością wotów, posłów przybyłych na *Seym Ordynaryjny*.

Niepodzielność Wspólnoty Rzeczypospolitej

III.

Takie będą Rzeczypospolite...

Kanclerz Wielki Koronny Jan Zamoyski herbu Jelita (1542-1605)

1. *Rzecz-Pospolitą* stanowi rdzeń *pospołu* czyli *wspólnie*, w pierwszej, starszej mowie i rdzeń *rzecz*, który oznacza *własność* jako *dobro powszechne* i dobro wspólne.

2. *Corona Regni Poloniae* jest niepodzielną Koroną Polską, Rzeczpospolitą Korony Polskiej, Najjaśniejszą Rzeczpospolitą Korony Królestwa Polskiego i Rzeczpospolitą - Polską. Jak niegdyś, Rzeczpospolita jest monarchią elekcyjną (zob. John Locke, *Dwa traktaty o rządzie* - Drugi traktat. Rozdział X. *O formach Rzeczypospolitej* [ang. Commonwealth], ust. 132) z prerogatywami zainicjowania monarchii dziedzicznej (Artykuł VII *Konstytucji*) pod kontrolą Izby Poselskiej *Seymu*, z ustrojem prawnym o charakterze klasycznego trójpodziału władz, po myśli *Konstytucji Trzeciego Maja*, Króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, Ignacego Potockiego herbu Pilawa i Hugona Kołłątaja herbu Kotwica, w ramach porządku konstytucyjnego stojącego na straży rzetelnie równej pełni praw politycznych, dążącej do sprawiedliwości *Praw* dla każdej jednostki, w każdej społeczności Rzeczypospolitej, z przewagą wolnych, świeckich, wierzących ludzi, nie różnicując osób pod względem przekonań w cywilnej uczciwości, wolności równych uprawnień cywilnych i politycznych, sprawiedliwości oraz wewnętrznym bezpieczeństwie pokoju międzyludzkiego.

1) Wszystkie pełnoletnie osoby obywatelstwa polskiego, cieszące się pełnią praw politycznych, zajmują się stanowieniem *Praw sprawiedliwych* (Artykuł VII. Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja Roku 1791*) z *religii wolnością* (Artykuł I.), bez względu na pochodzenie lub inne ludzkie przymioty, respektując stanowione wolności obywatelskie i *Prawa Człowieka* (Artykuł IV) w Rzeczypospolitej.

a) Każda pełnoletnia osoba obywatelstwa polskiego posiada rzetelnie równy głos w kandydowaniu do władz prawodawczych i wykonawczych, w procesie wyborczym i w referendum.

b) Posiada także rzetelnie równą sposobność ubiegania się o urzędy państwowe, w tym urzędy trwale niezawisłej władzy sądowniczej.

2) *Magistratury* jako Administracje Korony są równomiernie decentralizowane. Również organizacja *Seymików prawodawczych*, sprawujących prawodawczy samorząd terytorialny jest decentralizowana. Organizacja każdej z trzech najwyższych, niezawisłych władz Rzeczypospolitej jest stosownie centralizowana. Rzeczpospolita jest państwem unitarnym i niepodzielnym. *Kiedy w jednej i tej samej osobie lub w jednym i tym samym ciele władza prawodawcza zespolona jest z wykonawczą, nie ma wolności* (Monteskiusz, *O duchu praw*, 1748).

3. *Nie ma również wolności, jeśli władza sędziowska nie jest oddzielona od prawodawczej i wykonawczej* (Monteskiusz, *O duchu praw*, 1748). **Artykuł IX Ustęp 14** Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego traktuje o suwerenności.

1) Suweren (*Dwa traktaty o rządzie*) wykonuje suwerenność, stojąc na straży wartości, w tym rzetelnie równych dla wszystkich ludzi *wolności, bezpieczeństwa osobistego*, nietykalności osobistej - fizycznej i psychologicznej oraz godności człowieka oraz jemu bliskiej społeczności. Gwarantuje się rzetelnie równy dostęp do urzędów państwowych dla wszystkich osób cieszących się pełnią praw cywilnych i politycznych, w myśl Ustaw oraz z wyjątkami w nich wskazywanymi dla uwzględnienia odmiennych konieczności dobra prerogatyw królewskich jako przywileju wszelkich społeczności Rzeczypospolitej, nie różnicując ludzi pod żadnym nieistotnym i/lub subiektywnym względem, w tym względem płci.

2) Obywatele w społecznościach *Wolnego Narodu Polskiego* (Artykuł VII Ustawy Rządowej) sprawują *Władzę Prawodawczą* przez *Seym Ordynaryjny* - w tym na drodze referendum prawodawczego, a władzę sądowniczą przez *Sąd Seymowy*, którego zwykłą funkcją jest Trybunał Główny Koronny.

3) Władzą wykonawczą jest *Król*, z *Bożej Łaski* i woli w społecznościach Rzeczypospolitej, respektujący ustrój monarchii elekcyjnej oraz dziedzicznej w myśl *Konstytucji z Dnia 3 Maja Roku 1791*, wraz z poprawkami *Seymu Konstytucyjnego*. Pamięci pierwszych wolnych elekcji *Królów*, dokonywanych przez *wolną Szlachtę Polską* - od Henryka Walezego (z *Bożej łaski króla Francji i Polski, wielkiego księcia litewskiego*), Anny Jagiellonki (*Anna Dei gratia Infans Regni*

Poloniae), Stefana Batorego (z Bożej łaski króla Polski, wielkiego księcia litewskiego, ruskiego, pruskiego, mazowieckiego, żmudzkiego, kijowskiego, wołyńskiego, podlaskiego, inflanckiego, a także księcia siedmiogrodzkiego) i Zygmunta III Wazy (Z Bożej łaski króla Polski, wielkiego księcia litewskiego, ruskiego, pruskiego, mazowieckiego, żmudzkiego, inflanckiego, a także dziedzicznego króla Szwedów, Gotów i Wenedów).

4) *Król Jan II Kazimierz Waza jest historycznym patronem koronacji w Rzeczypospolitej (Od dwustu lat z linii macierzystej, a od siedemdziesięciu z ojczynej, dom mój wolnymi waszmościów głosami na tym Tronie jest posadzony)*. Drugim patronem koronacji jest *Król Stanisław Leszczyński herbu Wieniawa*.

4. *Przeto w Izbie Poselskiej najpierwej decydowane będą wszystkie Projekta: 1-mo co do Praw ogólnych, to jest Konstytucyjnych, Cywilnych, Kryminalnych i do ustanowienia wieczystych Podatków, w których to materjach propozycje od Tronu Woiewództwom, Ziemiom i Powiatom do roztrząśnienia podane, a przez Instrukcje do Izby przychodzące, najpierwsze do decyzji wzięte być mają;*

Trzy niezależne władze Rzeczypospolitej są formalnie reprezentowane przez osoby uprawnione do działania w ich imieniu na mocy normatywnych treści konstytucyjnych i Ustaw.

1) *Seymiki prawodawcze* są formalnymi społecznościami samorządu miejscowego, pełnomocnie reprezentującymi *Władzę Prawodawczą Seymu Ordynaryinego*, w tym *Kraiowego referendum prawodawczego*. *Seym Ordynaryiny* stanowi taką liczbę *Seymików prawodawczych* dla dowolnego obszaru Rzeczypospolitej jaką uzna za stosowną. Może uchwalić zniesienie dowolnego *Seymiku prawodawczego* w przypadku zaniedbań prawnych lub postrzeganych uchybień. *Seymik prawodawczy* dla *Miasta* lub *Włości* jest przywilejem gminnym, jak również przywilejem *stanu ziemskiego*. *Seym Ordynaryiny* ustanowi *Seymik prawodawczy* przynajmniej dla każdej gminy, która dotychczas cieszyła się możliwością wydawania własnych aktów prawa miejscowego. *Seym Ordynaryiny* może też powoływać *Seymiki prawodawcze* dla *Woiewództw*, *Ziem*, *Powiatów* i/lub *Prowincyi*.

2) *Seym Ordynaryiny* może uchwalić powołanie *stanów ziemskich* w miejsce *Woiewództw*, *Ziem*, *Powiatów* i/lub *Prowincyi*, w liczbie, którą uzna za stosowną. W drodze Ustawy *stany ziemskie* mogą przyjąć nazwę *Woiewództw* lub *Ziem* lub *Powiatów* lub *Prowincyi*.

a) Celem utworzenia *stanów Seym Ordynaryiny* może ustanowić lub nakładać takie wymogi ustawowe, obejmujące zakres przedstawicielstw w każdej izbie stanowych *Seymików prawodawczych*, jakie uzna za stosowne. *Stanowi ziemskiemu* przysługuje *stanowy Seymik prawodawczy*, który uchwali Konstytucję dla stanu. Konstytucja stanu określi możliwości powoływania *Seymików prawodawczych* dla *Miast* oraz dla *Włości* przypisanych do tego stanu ziemskiego i określi ich moce prawne. Konstytucja każdego stanu Rzeczypospolitej, z zastrzeżeniem postanowień *Kraiowych* aktów konstytucyjnych i Ustaw, powinna respektować dotychczasowe moce prawne miejscowej, gminnej samorządności prawodawczej.

b) *Seym Ordynaryiny* może tworzyć Ustawy dotyczące zarządzania posiadłościami dowolnego terytorium Rzeczypospolitej, dotyczącego jakiegokolwiek stanu Rzeczypospolitej, a także zezwolić na przedstawicielstwo stanowych *Seymików prawodawczych* w każdej z Izb *Seymu Ordynaryinego*, w zakresie i na warunkach, jakie uzna za stosowne. Konstytucje stanowe, *laudy seymikowe* i wszelkie akty prawa miejscowego muszą respektować wszystkie postanowienia i upoważnienia ustawowe *Seymu Ordynaryinego*. Konstytucje stanowe gwarantują prawodawstwo referendalne dla aktów prawa miejscowego każdego miejscowego *Seymiku prawodawczego*, w tym *Seymiku* prawodawstwa gminnego. *Seym Ordynaryiny* zastrzeżę własne prawodawcze moce prawne dla dowolnego terytorium Rzeczypospolitej. Ustawy określają sposób doglądania spraw *Seymików* z uszanowaniem aktów konstytucyjnych. Gminne *Seymiki prawodawcze* mogą decydować o miejscowych podatkach i opłatach. Mogą też aplikować po granty z tematycznych programów *Straży Praw* oraz programów *Komisji Porządkowych*. Stanowe *Seymiki prawodawcze* mogą aplikować po granty z tematycznych programów *Straży Praw*. *Seymiki prawodawcze* Rzeczypospolitej mogą utworzyć zrzeszenie *Kraiowe* dla wyłonienia swojego *Prezydenta*, przedstawiającego *Straży Praw* potrzeby miejscowych społeczności i samorządów Rzeczypospolitej.

c) *Seym Ordynaryiny* może, za radą stanowego *Seymiku prawodawczego*, oraz akceptacją większości wyborców danego stanu wyrażoną w głosowaniu, zwiększać, zmniejszać lub w inny sposób zmieniać terytorium stanu, zgodnie z takimi warunkami jakie zostaną uzgodnione; może również wydawać przepisy dotyczące skutków i funkcjonowania każdego zwiększenia, zmniejszenia lub zmiany terytorium każdego stanu, którego ona dotyczy. Nowy stan w Rzeczypospolitej może zostać utworzony, jednak wyłącznie za zgodą *Seymików prawodawczych* wcześniej obecnych w potencjalnym miejscu tego stanu, a także w drodze zjednoczenia dwóch lub więcej stanowych *Seymików prawodawczych*, za zgodą tych stanowych *Seymików*.

d) Każda moc prawna dotychczasowego przedstawicielstwa prawodawczego samorządu terytorialnego, którego część mieściła się w miejscu stanu, przysługuje stanowi nadal w brzmieniu obowiązującym w chwili przyjęcia Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego, w momencie utworzenia stanu, w zależności od zaistniałej sytuacji, chyba że niniejsza Konstytucja powierza ją wyłącznie *Seymowi Ordynaryinemu* lub odbiera stanowemu *Seymikowi prawodawczemu*.

e) Z zastrzeżeniem postanowień niniejszych Konstytucji Wieczystych, każdy akt prawa miejscowego w obszarze terytorialnym, który stał się lub stanie się stanem, odnoszący się do jakiegokolwiek sprawy należącej do mocy prawnych *Seymu Ordynaryjnego*, obowiązuje nadal w tym stanie; dopóki *Seym Ordynaryjny* nie postanowi inaczej, stanowemu *Seymikowi prawodawczemu* przysługują, w odniesieniu do takiego prawa, takie moce prawne do zmiany i uchylecia takiego prawa, jakimi dysponowało przedstawicielstwo samorządu terytorialnego zanim obszar ten stał się stanem. Stany winne być w miarę możliwości proporcjonalnie podobne w liczbie osób mieszkających w tym stanie. Liczba posłów w stanowym *Seymiku prawodawczym* powinna być uzasadniona liczbą Obywateli mieszkających w tym stanie, spoglądając na liczbę posłów w *Seymie Ordynaryjnym*.

f) Jeżeli prawo stanu stałoby się niezgodne z prawem Rzeczypospolitej, stosuje się to ostatnie, a to pierwsze traci moc obowiązującą w zakresie niezgodności.

g) Postanowienia niniejszych Konstytucji Wieczystych, odnoszące się do miejscowych *stanowych przedstawicieli władzy wykonawczej*, obejmują także i mają zastosowanie do tymczasowego *stanowego przedstawiciela władzy wykonawczej* sprawującego rządu w tym stanie lub nim zarządzającego. Marszałek Koronny w Imieniu Króla mianuje *stanowych przedstawicieli Władzy Wykonawczej*, która pozostaje w dyspozycji Jego Królewskiej Mości, spośród posłów i/lub senatorów stanowego *Seymiku prawodawczego*. W Imieniu Króla może również powołać listem kredencyjnym dodatkowych przedstawicieli Jego Królewskiej Mości (*Kasztelanów i/lub Ministrów i/lub Woiewodów*), którzy doglądają spraw stanów ziemskich lub spraw dowolnych *miejscowych przedstawicieli Władzy Wykonawczej*. Stanowi przedstawiciele *Króla* tworzą *Kommissye Porządkowe* (stanowe rządy *Władzy Wykonawczej*), będące stanową społecznością formalną w pełnomocnej działalności w imieniu Króla, za pośrednictwem Marszałka Koronnego w *Straży Praw* jako bezpośredniego pełnomocnego przedstawiciela Jego Królewskiej Mości w *Radzie Królewskiej*, w *Izbie Senatorskiej pod Prezydencją Króla* (Artykuł VI Ustawy Rządowej).

h) Stanowy *Seymik prawodawczy* może nakładać opłaty i podatki, jakie są niezbędne dla wykonywania uprawnień stanu. Legislacje stanowego *Seymiku prawodawczego* mogą poczynić moce prawne stanowienia opłat i podatków dla gminnych *Seymików prawodawczych* bądź inne moce prawne gminnych *Seymików prawodawczych* nieprzekraczające moce prawnych stanowych *Seymików*. Dochód z takich podatków i opłat pozostaje do dyspozycji *Kraiowego Skarbu Publicznego* i Ustaw budżetowych *Seymu Ordynaryjnego*. Ustawa *Seymu* może określić dowolną część dochodu, który może pozostać do dyspozycji stanu ziemskiego, z którego pochodzi, dla potrzeb tego stanu, zaś stanowy *Seymik prawodawczy* z upoważnienia *Seymu* może powierzyć część dochodu *Seymikom gminnym*; wszelkie takie opłaty i podatki mogą zostać uchylone lub potwierdzone Ustawą *Seymu Ordynaryjnego*. Przedstawiciele *Kommissyi Porządkowej* mogą żądać opinii na piśmie od miejscowych przedstawicieli *Władzy Wykonawczej* w dowolnych sprawach odnośnie do dysponowania dobrem publicznym lub odnośnie do etyczności zachowań osób w funkcjach publicznych miejscowej *Władzy Prawodawczej* (gminnego *Seymiku*) lub miejscowej *Władzy Wykonawczej*. Stanowe *Seymiki prawodawcze* uchwalają kodeksy etyczne dla miejscowych przedstawicieli, o określonych mocach prawnych, *Władzy Wykonawczej* oraz posłów i senatorów gminnych *Seymików prawodawczych*. *Seym Ordynaryjny* uchwała kodeksy etyczne dla stanowych posłów, senatorów i o określonych mocach prawnych przedstawicieli *Władzy Wykonawczej* w Koronie Stanów Zgromadzonych.

i) Bez zgody *Seymu Ordynaryjnego* stan nie może tworzyć żadnych służb mundurowych. Stany nie prowadzą żadnej działalności o charakterze polityki monetarnej. *Prawa* cywilnie uprawnionych osób i społeczności stanów są równe z mocy *Prawa Kraiowego*. Osoby cieszące się uprawnieniami Rzeczypospolitej są uprawnione cywilnie lub zarówno cywilnie, jak i politycznie (co nie dotyczy osób pozbawionych wolności skutkiem skazania prawomocnym orzeczeniem sądowym pozostających w okoliczności częściowej, czasowej utraty praw cywilnych i/lub politycznych).

j) Rzeczpospolita pokłada wiarę i pełne zaufanie we wszelkie Ustawy, akty prawa publicznego, dokumenty oraz werdykty i orzeczenia Sądów, niezależnie od ich powiązania ze stanami ziemskimi. Stanowe *Seymiki prawodawcze* mają prawo decydować o obligatoryjności głosowań powszechnych w tych stanach. *Seym Ordynaryjny* na drodze Ustawy może decydować o obligatoryjności wszelkich głosowań w Rzeczypospolitej, w tym wyborów powszechnych do *Seymu Ordynaryjnego*. Gwarantuje się możliwość odróżniania w legislacjach głosowań wyborczych od głosowań referendalnych, z możliwością ustalenia obligatoryjności tych głosowań lub dobrowolności udziału w tych głosowaniach.

k) Akty prawa miejscowego mają charakter zarówno ogólnych jak i konkretnych treści normatywnych implikujących *hipotezy i/lub dyspozycje i/lub sankcje*. *Laudy Seymikowe* mogą stanowić treści normatywne prawa miejscowego na czas określony lub nieokreślony. *Hipotezy* w treściach normatywnych prawa miejscowego mogą być stanowione przez *laudy Seymikowe* dla konkretnego przedziału czasowego oraz konkretnej okoliczności jakościowego typu, wymagającej podjęcia szczególnych kroków przez miejscowych o określonych mocach prawnych przedstawicieli i/lub miejscowych pełnomocnego przedstawiciela *Władzy Wykonawczej* w danym momencie. *Dyspozycje* w treści normatywnej aktów prawa miejscowego (w formie instrukcji) mogą stanowić konkretne wskazówki lub wymagania odnośnie do danej, bieżącej okoliczności i/lub odnośnie do sposobu ścisłego wykonania tego miejscowego aktu prawa publicznego przez miejscowego pełnomocnego przedstawiciela *Władzy Wykonawczej*. Jeżeli zezwala na to Ustawa, pewna część głosowań *Seymików referendalnych* określonego typu może być podejmowana na rynkach, lub wskazanych placach bądź w innych wyznaczonych miejscach w uprawnionych miejscowościach,

za pomocą karty do głosowania lub w jawny, otwarty sposób po sprawdzeniu tożsamości i zameldowania osoby głosującej, uprawnionej do udziału w referendum miejscowego *Seymiku prawodawczego*. Osoby przybyłe na *Seymik prawodawczy - referendalny* cieszą się uprawnieniami poselskimi tego *Seymiku*.

l) W przypadku naruszenia ustawowych upoważnień przez stanowy lub gminny *Seymik prawodawczy Seym Ordynaryiny* może uchwalić niezwłoczne wybory powszechne dla tego *Seymiku* albo zawiesić jego przywileje prawodawcze na stałe lub na czas określony bądź zdecydować o zniesieniu *Seymiku prawodawczego* dla danej ziemi. Wskazani pełnomocni przedstawiciele Jego Królewskiej Mości w *Komisji Porządkowej* lub *Kasztelan*, za zgodą *stanowego Seymiku prawodawczego* wyrażoną zwykłą większością głosów mogą anulować moce prawne wcześniej przypisane i/lub powierzone określone gminnemu *Seymikowi prawodawczemu*, zwołując nowe wybory do tego *Seymiku*, w przypadku dostrzeżonych uchybień i/lub zaniedbań. Za zgodą *stanowego Seymiku prawodawczego*, aktem wykonawczym *Komisji Porządkowej* mogą również zainicjować ponowne wybory miejscowego pełnomocnego przedstawiciela *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości Króla w przypadku dostrzeżenia uchybień. W mocy prawnej *Komisji Porządkowej* leży przywilej podejmowania wiążącej inicjatywy w sprawach dysponowania dobrem publicznym przez gminnych przedstawicieli *Władzy Wykonawczej*, ale interwencje te są protokolowane i muszą szanować gminne oraz stanowe *laudy Seymików prawodawczych*, zaś najpierw relewantne, mające zastosowanie normy *Ustaw Seymu Ordynaryinego*. Pełnomocni przedstawiciele Króla ponoszą odpowiedzialność przed *Komisjami Porządkowymi* na mocy Artykułu VII *Konstytucji (Komisye Porządkowe Woyewódzkie, na tym Seymie ustanowione, równie do dozoru Straży należące, odbierać będą rozkazy przez wyżej wspomniane pośrednicze Komisye, respective co do obiektów każdej z nich Władzy i obowiązków)* jak również na mocy *Uniwersału Polanieckiego z Dnia 7 Maia Roku 1794*.

m) Izby Senatorskie *Seymików prawodawczych* badają zgodność *laud Seymikowych* z prawem publicznym, pełniąc funkcje opiniotwórcze i doradcze. W przypadku niepewności uchwała Izby Senatorskiej *Seymiku* może opóźnić *laudę* Izby Poselskiej *Seymiku* o czas do sześciu miesięcy. Gminne Izby Senatorskie *Seymików* mogą skierować zapytanie w dowolnej relewantnej samorządowej kwestii prawnej do odpowiedniej Komisji *Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla*, odpowiedniej Komisji *stanowego Seymiku prawodawczego* i/lub innych społeczności formalnych i/lub osób w funkcji publicznej, wskazanych w *Ustawie Seymu*. Ustawa określa liczbę oraz sposób powszechnego wyboru miejscowych senatorów gminnych i stanowych *Seymików* i/lub sposób mianowania (nominacji) tych osób bądź ich części w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla, tj. Jego Królewskiej Mości (a gdy osobą monarchy jest osoba płci żeńskiej: Jej Królewskiej Mości Królowej, tj. Jej Królewskiej Mości).

n) *Władza Wykonawcza* Jego Królewskiej Mości promuje każdy stan, sprawując wahtę, w sposób stały, z uwagą wobec sprawozdań *Komisji Porządkowej* tego stanu, również możliwie zapobiegając przemocy wewnętrznej. Każdy stan może uchwalić dodatkowe przepisy dotyczące osadzania w należących do niego więzieniach osób oskarżonych o naruszenie praw Rzeczypospolitej oraz wykonywania kary pozbawienia wolności przez osoby skazane za takie naruszenia, zaś *Seym Ordynaryiny* uchwała Ustawy służące realizacji tych postanowień. *Seym Ordynaryiny* może uchylić i/lub zastąpić dowolną legislację stanowych jak i gminnych *Seymików prawodawczych*. Stanowe *Seymiki prawodawcze* mogą uchylić i/lub zastąpić dowolną legislację gminnych *Seymików prawodawczych*. Przez legislację *Seymików prawodawczych* rozumie się również *laudy* referendalne tych *Seymików* oraz ich bezpośrednie skutki prawodawcze. Stanowe legislacje i/lub Ustawy *Seymu Ordynaryinego* mogą czynić normy prawne o tworzeniu *Seymików prawodawczych* dla *Ziem* i/lub *Powiatów*, określając zakresy ich mocy prawnych, odnosząc się do mocy prawnych gminnych *Seymików prawodawczych*. *Rządem miejscowym* jest miejscowy *Seymik prawodawczy* oraz miejscowy pełnomocny przedstawiciel *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości, wyłoniony w wyborach powszechnych, a także osoby pełniące funkcje sędziowskie.

o) Marszałek Koronny mianuje *Woiewodów, Kasztelanów* i/lub *Ministrów* dla *stanu ziemskiego*, którzy są przedstawicielami *Władzy Wykonawczej*, w liczbie uznanej przez Marszałka za stosowną. Może też mianować *Woiewodów, Kasztelanów* i/lub *Ministrów* dla dowolnego terytorium oraz dowolnych funkcji publicznych *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości w Rzeczypospolitej. Ich moce prawne w żaden sposób nie stoją w sprzeczności z funkcjami Marszałka Koronnego, podobnie jak moce prawne pozostałych miejscowych przedstawicieli *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości.

3) *Magistratury* (Artykuł VII *Ustawy Rządowej*) jako Administracje wykonawcze, cywilne i wojskowe, są formalnymi społecznościami reprezentującymi *Władzę Wykonawczą*. *Władza Wykonawcza* należy do Króla. Wszyscy miejscowi przedstawiciele *Władzy Wykonawczej* są jego pełnomocnymi reprezentantami dla ścisłego wykonywania aktów prawa miejscowego *Seymików prawodawczych*, co dotyczy zarówno prawodawczych aktów *Seymików* uchwalonych w formie *laud* zwykłej jak również *laud* referendalnej oraz dla respektowania wszelkich postanowień prawa publicznego stanowych *Seymików prawodawczych* zgodnych z *Ustawami Seymu Ordynaryinego*. W imieniu Jego Królewskiej Mości gwarantuje się niezawisłą samorządność *prawodawczych Seymików ziemskich* oraz taką swobodę miejscowych przedstawicieli *Władzy Wykonawczej* wyłonionych w miejscowych wyborach powszechnych jaka jest niezbędna dla wykonywania *Praw samorządowych* w Koronie w dobrej wierze, w ścisłej myśli upoważnień wyrażonych w aktach konstytucyjnych i *Ustawach Seymu Ordynaryinego*, co w żaden sposób nie stanowi przeszkody dla królewskiej prerogatywy umożliwiającej udzielenia miejscowym przedstawicielom *Władzy Wykonawczej* zaleceń, wskazówek lub wiążących instrukcji w formie uniwersału (bądź Ordynansu), o ile wymaga tego dobro publiczne w ścisłym wykonywaniu postanowień miejscowych, gminnych oraz stanowych *laud Seymikowych*, a także *Ustaw Seymu Ordynaryinego*. Oznacza to, że relewantne, moce prawne Marszałka Koronnego mają również zastosowanie dla tego typu potrzeb.

a) Marszałek Koronny, któremu może przysługiwać tytuł Naczelnika Państwa oraz Prezydenta Straży Praw Rzeczypospolitej, jak i Prezydenta Rzeczypospolitej oraz Prezydenta Straży Praw Królestwa Rzeczypospolitej Polskiej, w imieniu Jego Królewskiej Mości wykonuje akty konstytucyjne, stojąc na straży poprawnego i praworządnego wykonywania tych aktów prawnych oraz aktów z nich wynikających bądź im podległych, umożliwiając przez swój arbitraż wykonywanie praw publicznych *Opieki Rządowej* jako opieki prawnej w Rzeczypospolitej. Moce prawne Jego Królewskiej Mości (bądź Jej Królewskiej Mości) dla upoważnienia Marszałka Koronnego do mianowania przedstawicieli marszałkowskich są następujące. Król może upoważnić Marszałka Koronnego do mianowania dowolnej osoby lub osób łącznie lub osobno w charakterze jego przedstawiciela lub przedstawicieli na dowolnym terytorium Korony Rzeczypospolitej i do wykonywania w tym charakterze, na mocy decyzji Marszałka Koronnego, takich uprawnień i funkcji Marszałka Koronnego, jakie, z zastrzeżeniem ograniczeń wyrażonych i/lub wskazówek przekazanych przez Króla, Marszałek uzna za stosowne im przekazać;

b) Mianowanie takiego przedstawiciela bądź przedstawicieli nie stanowi przeszkody dla osobistego wykonywania przez Marszałka Koronnego jakiegokolwiek jego mocy prawnej lub funkcji.

c) Marszałek Koronny w imieniu Jego Królewskiej Mości może mianować jednego bądź więcej *Kasztelanów* i/lub osób o stosownych funkcjach dla doglądania spraw i zadań dowolnej osoby w funkcji określonej społecznościami formalnej należącej do *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości w Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego. Marszałek Koronny może odwołać listem kredencyjnym przedstawicieli *Władzy Wykonawczej* w Imieniu Jego Królewskiej Mości w dowolnym momencie, nie uzasadniając decyzji o anulowaniu kredencyjnym mocy prawnych.

d) Ograniczenie liczby kadencji w przepisach prawa publicznego w Rzeczypospolitej nie może dotyczyć *Prezydenta w Regencyi*, wyłanianego przez Izbę Poselską *Seymu* w stanie *Regencyi* (Artykuł IX Ustawy Rządowej), a powinno dotyczyć jedynie *Marszałka Koronnego*, jako wyłanianego w *Kraiovych* wyborach powszechnych. Ograniczenie tego typu nie może dotyczyć *Władzy Prawodawczej*, ani miejscowych przedstawicieli *Władzy Wykonawczej*, w miejscowych społecznościami Rzeczypospolitej.

e) Marszałek Koronny w Imieniu Jego Królewskiej Mości gwarantuje niezawisłą samorządność miejscowych *Seymików prawodawczych*. Każdy przedstawiciel *Władzy Wykonawczej*, wyłoniony w wyborach powszechnych, mianowany lub zatrudniony w miejscowej, formalnej społecznościami *Władzy Wykonawczej* jest pełnomocnym przedstawicielem Jego Królewskiej Mości w Radzie Królewskiej i jako pełnomocny przedstawiciel *Króla* podlega bezpośredniemu zwierzchnictwu, aktom wykonawczym, wskazówkom, zaleceniom i ordynansom Marszałka Koronnego w *Straży Praw*, działającego w Imieniu Jego Królewskiej Mości, dla ścisłego wykonywania treści normatywnych *Seymu Ordynaryjnego*, w ścisłej myśli konstytucyjnych i ustawowych upoważnień. W przypadku nieścisłości, zaniedbania lub nierzetelności miejscowego przedstawiciela *Władzy Wykonawczej* w wykonywaniu aktów prawa miejscowego jako postanowień *laud* miejscowych *Seymików prawodawczych* i/lub Ustaw *Seymu* Marszałek Koronny w *Straży Praw* może podjąć inicjatywę dla poznania, zbadania i odmiany stanu spraw, również za pośrednictwem kredencyjnie powołanych przedstawicieli *Komisji Porządkowych*. *Komisje Porządkowe* mogą pomóc wnieść określone sprawy do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

4) *Władza Sądownicza* jest sprawowana przez jeden *Sąd* najwyższy *Seymowy* zwany (Artykuł VIII *Konstytucji*) oraz takie sądy niższe, którym *Sąd Seymowy* powierza stosowne moce prawne w myśl *Konstytucji Wieczystych* i Ustaw. Urzędnicy Sądowi są osobami pełniącymi funkcje *Władzy Sądowniczej Sądu Seymowego*, który jest sądem nadzwyczajnym, reprezentowanym przez *Ordinarium Generale Tribunalis Regni*, Trybunał Główny Koronny, za pomocą stosownych środków wskazanych w *Konstytucjach Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego* i Ustawach *Seymu*.

5. Jego Królewska Mość i osoby pełniące funkcje *Władzy Wykonawczej* nie osądzają prawa, lecz je wykonują: *Władza wykonawcza nie będzie mogła Praw stanowić ani tłumaczyć, Podatków i Poborów pod jakimkolwiek imieniem nakładać, Długów Publicznych zaciągać, Rozkładu dochodów Skarbowych przez Seym zrobionego odmieniać, Woyny wydawać, Pokoju ani Traktatu i żadnego Aktu Dyplomatycznego definitive zawierać. Wolno iey tylko będzie tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić Negocjacje oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraiu wynikające potrzeby załatwiać, o których najbliższemu Zgromadzeniu Seymowemu donieść winna.*

6. Prerogatywa osądu norm prawnych należy do Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* i Izby Senatorskiej *pod Prezydencją Króla* oraz *Komisji Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791* Trybunału Głównego Koronnego.

1) Jego Królewska Mość Król przewodzi prawodawczym procesom Senatu w bezstronny, rzeczowy sposób, udzielając rad i zaleceń w formie uniwersału królewskiego.

2) *Król* elekcyjny stoi na straży wykonywania *Praw*. Dobro to polega na podążaniu jednostki w formalnej społecznościami *Władzy Wykonawczej* za reprezentacją *Króla* w postaci jej bezpośredniej aktywności jako (pośredniego) skutku *rozkazów wykonawczych Straży Praw* (Preambuła Prawa), które są wydawane i dokumentowane dla ścisłego wykonywania Ustaw, na mocy i w myśl ustawowych upoważnień, w Imieniu Jego Królewskiej Mości.

3) Jego Królewska Mość *Król* jest *panującym* w myśl Ustaw i *Konstytucji Narodowej*, wraz z poprawkami *Seymu Konstytucyjnego*.

4) Każdy akt prawny *Władzy Prawodawczej* (Artykuł VI Ustawy Rządowej) i *Władzy Wykonawczej* (Artykuł VII) podlega możliwości zakwestionowania w trwale niezawisłym, bezstronnym procesie orzecznym *Władzy Sądowniczej* (Artykuł VIII Ustawy Rządowej).

5) Jednostki władzy prawodawczej, wykonawczej i sądowniczej są odwoływalne w przejrzystych procesach formalnych na gruncie praw zwykłych i szczególnych dla każdej z trzech władz, z wyjątkiem Jego Królewskiej Mości *Rex Poloniae*.

6) Jego Królewska Mość przechodzi w stan spoczynku abdykacyjnego z mocy uchwały Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* (Artykuł V Ustęp 11 Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego).

7. Niepodzielność Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego jest funkcją suwerenności wszystkich cywilnie uprawnionych jednostek w społecznościach Wolnego Narodu jako Suwerena (John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*) wraz z *Królem*, z *Bożej Łaski i Woli Narodu*. Suwerenność oznacza samą nieustającą, uprawnioną aktywność konstytucyjną trzech niezawisłych władz na mocy obowiązujących aktów prawnych.

1) Dobro wolności *Człowieka* (Artykuł IV Ustawy Rządowej) w cywilnej uczciwości i bezpieczeństwie sprawiedliwego pokoju międzyludzkiego jest wartością samą w sobie. *A zatem wszyscy ludzie mają powstrzymać się od naruszenia uprawnień innych, od wyrządzania jeden drugiemu krzywd* (John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*).

2) Suweren korzysta z każdej z trzech władz równocześnie, na podobieństwo stale funkcjonujących, równoległych, zróżnicowanych i zintegrowanych trzech instrumentów służebnych wobec dobra *wolności*, szczęścia i bezpieczeństwa osób w społecznościach Rzeczypospolitej.

3) *Stany Zgromadzone* z Jego Królewską Mością *Królem* reprezentują *wszystkich ludzi* w społecznościach Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego.

4) W Imieniu *Króla* każda z trzech władz pozostaje aktywną w swojej każdej konstytucyjnej i ustawowej czynności, w sposób dowolnie pełny i nieustający.

5) Dobro wolnych aktywności jednostki dla jej twórczości jako podejmowania uprawnionych inicjatyw w myśl *Konstytucji*, Ustaw, kodeksów i aktów wykonawczych jest funkcją suwerenności.

6) Akty prawne pełnią funkcję służebną wobec jednostki w *spokojności powszechnej* (Artykuł XI. Ustawy Rządowej) dla jej codziennych inicjatyw z majestatem sprawiedliwości *Władzy Sądowniczej* i obronności na mocy aktów prawnych *Władzy Prawodawczej Seymu Ordynaryjnego*, a także *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości.

8. Dokumenty Państwa Polskiego i kwestie ich dotyczące podlegają warunkom stania na straży prawnej. Dokumenty Korony są *dobrem wspólnym* czyli Rzeczpospolitą dla każdej cywilnie uprawnionej osoby w społecznościach *Narodu*, ze stosownymi ograniczeniami i/lub wyjątkami przewidzianymi w Ustawie dla stania na straży dokumentów i *dobra powszechnego*.

9. Pisownia w normatywnej treści aktów prawnych jest poprawna, o ile wyraża zwykle współczesne prawidłowości i/lub możliwości naszkicowane treścią normatywną Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja Roku 1791* wraz z Aktami Około-konstytucyjnymi, zawartymi w *Wydaniu u Piotra Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów* i/lub wtedy, gdy stosuje się pozostałe, obecnie uznawane standardy pisowni bądź stosuje się wielką literę, dla zwracania uwagi na istotne kwestie, celem wyraźnego odróżniania ich od pozostałych, w dowolności, która czyni potencjalną pisownię "DoWolności" poprawną, o ile jest ku temu samo, istotne zainteresowanie lub pragnienie zastosowania tej pisowni, zachowując wszystkie pozostałe, utrwalone standardy pisma i druku.

10. Imię *Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae, Najjaśniejsza Rzeczpospolita Korony Królestwa Polskiego, Rzeczpospolita Korony Polskiej, Rzeczpospolita Korony Królestwa Polskiego* oraz odmiany i odzwierciedlenia tego Imienia tworzą stan podlegający *Opiece Rządowej*. Równie uprawnione Imiona dobra wspólnego to *Civitas Schinesghe, Gnezdun Civitas, Królestwo Polskie (Regni Poloniae), Polska, Corona Regni Poloniae, Korona Królestwa Polskiego, Korona, Rzeczplita, Rzeczpospolita, Rzecz-Pospolita, Rzeczpospolita Polska, Stany Rzeczypospolitey lub Stany Rzeczy-Pospolitey* w odniesieniu do *Stanów Rzeczy-Pospolitey Seymujących (Seymy. Dnia 13 Maja 1791)*. Także *tlomaczenia Konstytucji (Deklaracyia Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maja Roku 1791)* i aktów prawnych na obce systemy komunikacyjne oraz wskazówki Państwa Polskiego, w tym wskazówki terytorialne i/lub traktatowe podlegają warunkom stania na straży prawnej, podobnie jak

tłumaczenia dokumentów Rzeczypospolitej obcą mowę oraz ich upowszechnianie. Przynależność do dowolnego stanu oznacza możliwe podleganie warunkom stania na straży prawnej.

O Straży Praw

Ustawę *Straż. 1 Czerwca Roku 1791.* pozostawia się w mocy prawnej w niżej wskazanym zakresie. Zakres ten może być dookreślany lub odmieniony dzisiejszymi Ustawami, zwłaszcza odnośnie do Ustępu 4 i 5 Artykułu II.

Artykuł II.

Sposób czynności Króla w Straży

- 1. Wszystkie decyzje w Straży rozstrząsane będą przez Ministrów w Straży zasiadających; zebranych na Radę w czasie przepisany, lub za zawołaniem Króla.*
- 2. Decyzja Królewska po wysłuchanych wszystkich zdaniach, przeważać powinna.*
- 3. Każda takowa decyzja wychodzić będzie ze Straży pod Imieniem Królewskim, z podpisem ręki Jego, ekstraktem z Protokołu, i pod pieczęcią Straży.*
- 4. Żadna decyzja w Straży do posłuszeństwa obowiązywać nie może, i dopełnioną być nie ma, jeżeli podpisaną nie będzie przez jednego z Ministrów zasiadających w Straży. Prymas lub Biskup miejsce tego zastępujący, decyzji Królewskiej podpisywać nie może.*
- 5. W przypadku gdyby żaden z Ministrów w Straży zasiadających decyzji Królewskiej podpisać nie chciał, Król odstąpi od tej decyzji. A gdyby przy niej upierał się, Marszałek Seymowy upraszać będzie o zwołanie Seymu gotowego. Jeżeli Król spóźniać będzie zwołanie Seymu, Marszałek to wykonać powinien podług Prawa.*
- 6. Decyzje zaś Króla w Straży do wszelkich Sądów Ultima Instantia, tudzież do Sądów Ziemiańskich wychodzić nie będą, tylko w sposobie ostrzeżenia i napomnienia.*
- 7. Wszystkie Interessa zagraniczne będą sprawowane między Królem a Ministrem Spraw Zagranicznych, warując doniesienia w Straży o stanie negocjacji z Państwami Zagranicznymi.*

Powyższe fragmenty Artykułu II Ustawy sugerują, że władza wykonawcza w czasie funkcjonowania aktywności konstytucyjnych w myśl Ustawy Rządowej musiała pozostawać pod daleko idącą kontrolą Seymu (Ustęp 5).

Artykuł IV.

- 1. Gdy Ministrowie w Straży zasiadający, procz tego, że są Radą Królewską, są oraz i strożami całości Praw; szczególnym przeto obowiązkiem będzie Ministrów w Straży zasiadających, żadney takiej decyzji Królewskiej nie podpisywać, któraby przeciwna była Prawu.*
- 2. Przeciwna Prawu decyzja każda będzie, przez którą władza wykonawcza, przywłaszcza sobie moc stanowienia Prawa, lub onego tłumaczenia; która podatki lub pobory pod jakimkolwiek imieniem nakłada; dlugi publiczne zaciąga; rozkład dochodów Skarbowych, przez Seym zrobiony odmienia, albo rozrządza te Summy Skarbowe, których szacunek przez Prawo wyraźnie pozwolony nie jest teyże władzy wykonawczej; wojnę wydaje, pokoy lub traktat, lub iakikolwiek akt dyplomatyczny definitive zawiera.*
- 3. Każda decyzja w Straży przeciwna Prawu będzie, która wdaie się w Wyroki Sądowe, lub zawiesza skutek Dekretów, lub onych satysfakcyą nakazuje, choćby nawet pod pretextem zapytań Stron, Urzędów i Jurydykcyi, w wątpliwościach prawnych.*
- 4. Każda decyzja Straży za przeciwną Prawu miana będzie, która narusza Konstytucyą Rządu Rzepltey, oraz wolność Osoby, wolność mowienia, pisanie i drukowania, tudzież własność majątku.*
- 5. Na koniec każda decyzja w Straży przeciwną będzie Prawu, która narusza szczególne opisy Prawa o Seymikach, Seymach, Kommissyach Rządowych, i innych wszystkich Magistraturach, oraz Urzędach; słowem, która narusza **iakiekolwiek bądź Prawo niezniesione.***
- 6. Każdy Minister w Straży, któryby takową decyzją Królewską podpisał, odesłany do Sądów Seymowych, sposobem w Prawie o Seymach opisanym, jeżeli o winę przekonany zostanie, karany będzie w tychże Sądach, na osobie i majątku, według przepisu Prawa o Sądach Seymowych. A iako żadna przyczyna uwalniać nie może Ministra od odpowiedzi, za podpisanie decyzji*

Królewskiej, przeciwnej Prawu; tak żaden Minister decyzji takowej niepodpisujący pociągany do odpowiedzi nie będzie za zdanie swoje i radę w Straży.

7. Minister do Spraw Zagranicznych w Straży, prócz wyżej wyrażonych przypadków podobnej odpowiedzi podpada na Sejmie, gdyby podług przepisu Prawa sobie służącego, potrzebę zwołania Sejmu Królowi w Straży przekładać zaniedbał.

8. Ministrowie w Straży będący, w żadnych Kommissjach i Magistraturach Sądowniczych zasiadać nie mogą.

Powyższy fragment Ustawy świadczy o porządku ustrojowym prawa stanowionego - konstytucyjnego, opartym na monteskiuszowskim rozdziale władzy prawodawczej, wykonawczej i sądowniczej.

Działalność wykonawcza Marszałka Koronnego w Straży Praw Jego Królewskiej Mości

12. W Imieniu *Króla* Marszałek Koronny (*Mareschalus Regni Poloniae*) odpowiada za skutki *Straży Praw* i *Opieki Rządowej* dla wszystkich wolnych ludzi w Rzeczypospolitej, wraz z gwarancjami międzynarodowego prawa.

1) Marszałek Koronny zapewnia obronność cywilną i wojskową, przestrzeganie traktatów, integralność terytorialną i niepodległość narodową w Imieniu Jego Królewskiej Mości.

2) Ponosi odpowiedzialność przed *Sejmem Ordynaryjnym* w Imieniu Jego Królewskiej Mości *Króla*. Należy do *Straży Praw* (dzisiejszego Rządu).

3) W myśl *Praw* stanowionych *Władzy Prawodawczej* podejmuje inicjatywy *Władzy Wykonawczej*. Jego Królewska Mość *Król* jest zawiadamiany przez Marszałka Koronnego o sprawach dotyczących Rzeczypospolitej. W razie potrzeby Marszałek Koronny wraz ze *Strażą Praw* zbiera się na posiedzeniu pod przewodnictwem Jego Królewskiej Mości.

4) Marszałek Koronny jest powiernikiem *Tronu*. Sprawuje funkcję w *Straży Praw* Jego Królewskiej Mości *Króla* w myśl Preambuły Prawa i Konstytucji Wieczystych Sejmu Wielkiego Drugiego, sprawozdając Jego Królewskiej Mości o decyzjach. W dzisiejszym znaczeniu Artykułu I Ustawy *Straż*. *Dnia 1 Czerwca 1791 Straż Praw* powinna składać się **co najmniej** z pięciu Ministrów, to jest: z iednego Marszałka, iako Ministra Policji; z iednego Pieczętarza, iako Ministra Pieczęci w *Straży* (spraw wewnętrznych); z iednego Ministra Belli (wojska i obrony narodowej); z iednego Podskarbiego, iako Ministra Skarbu; z drugiego Pieczętarza, iako Ministra do Spraw Zagranicznych. Korzysta się zarówno z wyżej wymienionych tytułów ministerialnych jak również z ich łacińskich odpowiedników.

5) Jego Królewska Mość *Król* w razie konieczności zwykłej i/lub ceremonialnej spisuje uniwersał królewski bądź wydaje *rozkazy* i *ordynanse* na mocy *Konstytucji Trzeciego Maia* oraz *Deklaracji Stanów Zgromadzonych z 5 Maia 1791 Roku*, mając w dyspozycji uprawnienia Marszałka Koronnego w myśl *Poprawek Sejmu Konstytucyjnego* lub zastępując Marszałka. *Król* może wydawać *Decyzję Królewską* w myśl Artykułu 2 Ustępu 2 Ustawy *Straż*. *1 Czerwca 1791 Roku*. Władza wykonawcza *warunki stawia, warunki przyjmuje*, wykonując *Prawa* konstytucyjne w ścisłej myśli ustawowych upoważnień *Władzy Prawodawczej Stanów Rzeczypospolitej Sejmujących*.

13. Jego Królewska Mość porozumiewa się ze *Stanami Zgromadzonymi* (Artykuł VI Ustawy Rządowej) na drodze *Odezwy Jego Królewskiej Mości do Narodu*, nad którą nie przeprowadza się debaty.

1) Marszałek Koronny przewodzi wszystkim naradom bezpieczeństwa obronności narodowej za radą i zgodą elekcyjnego *Króla*, po myśli uniwersału lub w Imieniu Jego Królewskiej Mości.

2) Dysponuje *Magistraturami* (Artykuł VII Ustawy Rządowej) jako Administracjami Korony, w myśl ustawowych upoważnień i na podstawie uniwersału królewskiego.

3) *Stany Zgromadzone* (Artykuł VI Ustawy Rządowej) wraz z *Królem* (Artykuł VII) gwarantują ciągłość państwową.

4) Marszałek Koronny powinien od czasu do czasu kierować do *Sejmu Ordynaryjnego* orędzie o stanie Państwa, przedstawiając do rozważenia środki, które uważa za potrzebne i właściwe. W razie nadzwyczajnych okoliczności może zwołać obie Izby lub jedną z nich, a w przypadku, gdy Izby nie mogą uzgodnić czasu odroczenia obrad, może sam je odroczyć na czas, jaki uzna za stosowny, za radą Jego Królewskiej Mości i po zapoznaniu się z opinią Marszałka Izby Poselskiej *Sejmu Ordynaryjnego*.

5) Osoba należąca do *Straży Praw* musi być posłem lub senatorem bądź osobą wyłonioną w *Kraiowych* wyborach powszechnych.

14. W stanie codziennym Marszałek Koronny stanowi bezpośrednią reprezentację Jego Królewskiej Mości, a w stanie *Regencyi* (Artykuł IX *Konstytucyi*) zwykle jest nią *Królowa* lub *Prezydent (Regencyi)*. Prerogatywa obecności *Prymasa Korony Polskiej* (Artykuł IX *Konstytucyi*) w *Straży*, w obecnym porządku prawnym nie ma charakteru formalnego, ale może mieć miejsce.

15. Marszałek Koronny *zawsze dowodzi i rozrządza Woyskiem* jako Siłami Zbrojnymi i Policją (Preambuła Prawa) w Imieniu Jego Królewskiej Mości Króla *panującego* w myśl Ustaw i *Konstytucyi Narodowej, wraz z poprawkami Seymu Konstytucyjnego* (Artykuł II Ustęp 6 Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego). Marszałkowi Koronnemu przysługuje tytuł *Naywyższego Naczelnika Siły Zbrojney Narodowej* - pamięci generała Tadeusza Kościuszki herbu Roch III. Do Marszałka Koronnego należy wystawianie aktów nominacyjnych wszystkim funkcjonariuszom Korony Rzeczypospolitej w Imieniu Jego Królewskiej Mości, w myśl prerogatywy *Patentować Officerów, i mianować Urzędniki podług Prawa niższego opisu, Nominować Biskupów i Senatorów podług opisu tegoż Prawa, oraz Ministrów jako Urzędników pierwszych Władzy Wykonawczej, Jego będzie obowiązkiem* (Artykuł VII *Konstytucyi*). W Imieniu Króla Marszałek Koronny wyznacza, a za radą i zgodą Izby Poselskiej *Seymu*, po zapoznaniu się z opinią Izby Senatorskiej *pod Prezydencyą Króla*, mianuje ambasadorów, innych kredencyjnie powołanych przedstawicieli i konsułów. Mianuje również wszystkich innych funkcjonariuszy cywilnych Królestwa na Urzędy utworzone aktami konstytucyjnymi i/lub Ustawą. W ten sam sposób mianuje Sędziów *Sądu Seymowego* i Trybunału Głównego Koronnego.

1) W razie usunięcia Marszałka Koronnego z Urzędu, jego śmierci, zrzeczenia się lub niezdolności do sprawowania *Władzy Wykonawczej* i zadań tego Urzędu przechodzą one najpierw na jego Zastępcę lub osobę wskazaną przez *Seym Ordynaryjny* (Preambuła Prawa). *Seym Ordynaryjny* może w drodze Ustawy określić, jakie następstwa pociąga za sobą usunięcie, śmierć, ustąpienie lub niezdolność i Marszałka Koronnego, i jego Zastępcy, oraz ustalić, która osoba w pełnomocnej funkcji ma wówczas pełnić obowiązki Marszałka Koronnego; osoba ta pełni je, dopóki niezdolność ta nie ustanie lub nie nastąpi wybór nowego Marszałka Koronnego. Marszałek Koronny może powoływać i ogłosić tylu swoich Zastępców ilu uzna za stosowne powołać z pełnymi i/lub częściowymi zakresami mocy kredencyjnej.

2) Marszałek Koronny otrzymuje w określonych terminach uposażenie za swoją służbę, którego nie można ani zwiększyć, ani zmniejszyć przez cały czas, na który został wybrany. W czasie tym nie wolno mu pobierać żadnych innych świadczeń uposażeniowych, a zarządzanie całym swoim majątkiem, ruchomym i nieruchomym powierza na czas sprawowania swojej funkcji odpowiedniej osobie prawnej (o charakterze Powiernictwa i/lub powiernictwa rodzinnego).

16. Według Kroniki Thietmara i Adama z Bremy książę Mieszko, ojciec Sygrydy Storrådy, był dziadkiem Kanuta Wielkiego. Nie oznacza to, że tak było na pewno. Owe źródła dokumentacji historycznej stanowią potencjalne **wskazówki dowodowe**, podlegające ocenie w międzyludzkim doświadczeniu i spostrzeganiu. Kanut Wielki był władcą Danii, Norwegii, Anglii oraz rządcą Pomorza i Szlezewiku.

17. Zdanie *podług Boga, Prawa i sprawiedliwości* było rozpoznawane poza pamięcią pokoleń dzisiejszych w *Stanach Zgromadzonych Roku 1791 (rysunek Norblina)*. Pochodzi z *Roty Przysięgi dla Osób do Deputacyi Seymowej* i każdej innej rot w myśl Ustawy *Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*. Dzisiejsza, dodatkowa Ustawa *Seymu Ordynaryjnego* określił dodatkowo, alternatywne słowa rot przysięg, szanując wartości związane z wolnością sumienia, wyznania i przekonań, zachowując możliwość korzystania z oryginału (patrz: Statut Towarzystwa Przyjaciół Nauk Pro Publico Bono).

18. Jego Królewska Mość mianuje Kanclerza Wielkiego Koronnego i Podkanclerzy. Kanclerz Wielki Koronny mianowany jest za zgodą *Seymu* wyrażoną *zwykłą większością wotów* Izby Poselskiej, po jej zapoznaniu się z opinią *Izby Senatorskiej pod Prezydencyą Króla*. Kanclerz Wielki Koronny dogląda przestrzegania *Pacta Conventa* przez Jego Królewską Mość. Może zarekomendować *Izbie Poselskiej* i *Izbie Senatorskiej pod Prezydencyą Króla* kontrolę zgodności aktów wykonawczych *Straży Praw* Jego Królewskiej Mości oraz uniwersałów królewskich z aktami konstytucyjnymi i Ustawami. Zarówno Izba Poselska samodzielnie jak i Izba Senatorska samodzielnie może powierzyć tę sprawę bezpośrednio *Sądowi Seymowemu* lub Trybunałowi Głównemu Koronnemu. Uznanie aktu królewskiego (i/lub aktu wykonawczego i/lub aktów wykonawczych) za nieprawidłowy (i/lub nieprawidłowe) na gruncie prawnym czyni go nieważnym z mocy prawa. Kanclerz Wielki Koronny przedstawia sprawozdanie odnośnie do uniwersałów królewskich na pierwszym posiedzeniu *Seymu Ordynaryjnego* w bieżącym roku i raz na sześć miesięcy. Konstytucyjność i/lub legalność każdego aktu wykonawczego może zostać zaskarżona do miejscowego Trybunału Administracyjnego lub do Najwyższego Trybunału Administracyjnego w funkcji instancji apelacyjnej, chyba, że Izba Poselska lub Senatorska powierzą bezpośrednio tę sprawę Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu dla jej osądzenia w jednej instancji.

19. W imieniu Jego Królewskiej Mości Króla Marszałek Koronny może także powołać listem kredencyjnym przedstawicieli Króla na honorowe Urzędy Centralne Królestwa, urzędy dworskie, a także na mocy konstytucji sejmowej z 1611 roku, na honorowe urzędy ziemskie, jako kredencyjnie umocowanych przedstawicieli Marszałka w określonych mocach prawnych. Na mocy decyzji Króla i/lub po myśli Ustawy urzędy honorowe przyjmują następujące nazwy: Sekretarz Wielki Koronny (łac. *Secretarius Maior Regni*), Referendarz Koronny (łac. *Referendarius Regni*), Instygator Koronny (łac. *Instigator Regni*), Pisarz Wielki Koronny (łac. *Notarius Magnus*), Kustosz Koronny (łac. *Custos Regni*), Pułkownik Rot Dworskich (łac. *Capitaneus Cuiare, Ductor Aulicae Militiae*), Kapitan Gwardii Królewskiej (łac. *Harcerorum Sacrae Regiae Maiestatis Praefectus*),

Miecznik Wielki Koronny (łac. *Gladifer Regni*), Chorąży Wielki Koronny (łac. *Vexillifer Regni*), Koniuszy Wielki Koronny (łac. *Stabuli Regni Praefectus*), General Poczmiistrz, Wielkorządca Krakowsko-Sandomierski (łac. *Magnus Procurator*), Sekretarz Królewski (łac. *Secretarius Regius*), Prywatny Sekretarz Króla (łac. *Secretarius Privatus Maiestatis Regiae*), Starosta Grodowy (łac. *Capitaneus Cum Iurisdictione*), Łowczy Wielki Koronny (łac. *Venator Regni*), Podkomorzy nadworny (łac. *Praefectus Cubiculi*), Kapelan, Kaznodzieja nadworny (pomocnik kapelana), Szambelan, Szafarz, Śpizarny (łac. *Praefectus Promptuarii*), Łożniczy (łac. *Cubiculari*), Piwniczny, Woźniczy (łac. *Praefectus Curruum*), ochmistrz i ochmistrzyni (łac. *Magister Curiae*), żupnik, Podkomorzy (łac. *Subcamerarius*), Stolnik Wielki Koronny (łac. *Dapifer Regni*), Podczaszy Wielki Koronny (łac. *Pocillator Regni*), Podstoli Wielki Koronny (łac. *Subdapifer Regni*), Cześnik Koronny (łac. *Picerna Regni*), Kuchmistrz Wielki Koronny (łac. *Magister Culinae Regni*), Krajczy Wielki Koronny (łac. *Incisor Regni*), Wojski większy (łac. *Tribunus*), Wojski mniejszy, Skarbnik, Burgrabia (łac. *Burggrabijs Capitanei*) i Horodniczy (łac. *Aedilis*). Sędziowie ziemscy pełnią stale urzędy *Władzy Sądowniczej* jako przewodniczący sądów niższych instancji. Ustawa może wskazywać sposób powoływania i moc prawne Podśędków (łac. *Subiudex*) oraz Pisarzy ziemskich *Władzy Sądowniczej*.

Stan Kultury Prawnej

III.

*A inaczej na żadnej pana nie pozwalać, jedno z takową pewną a mianowitą umową: iż nam pierwszej prawa wszystkie, przywileje i wolności nasze, które są i które mu podamy po obraniu, poprzysiąc ma. A mianowicie to poprzysiąc pokój pospolity między rozerwanymi i różnymi ludźmi w wierze i w nabożeństwie zachowywać i nas za granicę koronną nigdy nie ciągnąć żadnym obyczajem ani prośbą królewską swą, ani płaceni pieciu grzywienna drzewce dla żołnierzy, ani ruszenia pospolitego bez uchwały sejmowej czynić. **Przetoż powstać przeciwko każdemu takiemu obiecujemy, kto by albo miejsca i czasy inne do elekcyjnej sobie obierał i składał, albo tumultować na elekcyjnej chciał, albo lud służebny osobliwie przyjmował, albo elekcyjnej onej zgodnie od wszystkich zamkniętej sprzeciwić się śmiał.***

(Akt Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573)

1. Jednym z najstarszych aktów cywilnej uczciwości *Obywatelów Rzeczypospolitych* jest dążenie w myśl ustawowych upoważnień do stanowienia *Praw sprawiedliwych* (Artykuł VII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791) dla urzeczywistnienia tego, czym jest *Praw skutek* (Artykuł VII *Konstytucji*) w funkcji *Szczęśliwości Narodów* (Artykuł VII). Uprzywilejowanie dobra powszechnego w Rzeczypospolitej, jako dobra wolności jednostki, przy udziale historycznie stosownej władzy w społeczności, stanowi prastarą, uniwersalną wartość i regułę obyczajową w pierwszej, rdzennej mowie jako *własności pospołu*.

2. Władze prawodawcze, wykonawcze i sądownicze (Artykuł VI-VIII Ustawy Rządowej) stoją na straży dobra jednostki w społecznościach oraz jej uprawnionej działalności jako skutku *Praw sprawiedliwych*. Główną funkcją władz prawodawczych jest sprawowanie *Opieki Rządowej* nad jednostkami *Obywatelstwa*, stojąc na straży *dobra powszechnego* w aktywności obywatelskiej i aktywności cywilnej (Artykuł XV. Ustęp 3. *Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*).

3. Uczciwość cywilna w ustroju-prawnym suwerennej Rzeczypospolitej wiąże się z *nieustającym* podejmowaniem inicjatyw w myśl treści normatywnych *Praw* stanowionych oraz ich aktów wykonawczych, stojąc na straży *dobra powszechnego* jako dobra wspólnego pokoleń: *chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć, mimo przeszkód, które w nas namiętności sprawować mogą, dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia Ojczyzny Naszej i jej granic...*

4. Jednostka władzy prawodawczej cieszy się pełnią *Praw Politycznych* i *Cywilnych* (Artykuł XV. Ustęp 3. *Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*): *Za Prawo Polityczne uważane być ma to, cokolwiek ściągga się do udoskonalenia w odmianie, lub poprawie szczególnych opisów Formy Rządowej, zawsze iednak bez naruszenia fundamentalnego Prawa, pod tytułem: Ustawa Rządowa. Pod wyrazem Praw Cywilnych, oznaczaią się te, które stanowią podług takich prawideł winni Obywatele między sobą zachować się w prywatnych swoich własnościach, względach i umowach.*

5. Treści normatywne *Praw sprawiedliwych* (Artykuł VII *Konstytucji 3 Maia*) stoją najpierw na straży dobra jednostki, która podejmuje inicjatywy w myśl normatywnych treści *Praw Cywilnych*, z szacunkiem do *Praw Politycznych*.

6. Treści normatywne *Praw sprawiedliwych*, obok *hipotez i dyspozycji*, wzmacniane są jasnymi *sankcjami* stojącymi na straży dobra przejrzystych aktywności jednostki w społecznościach Rzeczypospolitej (Artykuł XV. Ustęp 3. *Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*): *Pod wyrazem Praw Kryminalnych oznaczaią się te, które w uczynkach Obywatelów przestępstwa określaia, i kary za nie wyznaczaią.*

7. Przywilejem i obowiązkiem władz prawodawczych dla stanowienia *Praw sprawiedliwych* (Artykuł VII *Konstytucji 3 Maia*) jest wspieranie uchwalania Ustaw budżetowych w służebnej funkcji gospodarności jako konstytucyjnych efektów *Praw sprawiedliwych* oraz skutków ich ścisłego wykonywania (Artykuł XV. Ustęp 3. *Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*): *Pod wyrazem Podatków Wieczystych, maią się rozumieć ofiary i podatki stale, do powiększenia Skarbu Publicznego.*

8. Porządek prawno-ustrojowy zawsze wymaga klasycznego trójpodziału *Władz Publicznych* (Artykuł V Ustawy Rządowej), w tym wolnego wyłaniania *reprezentantów* czyli posłów, wolnych wyborów dla wyłonienia Jego Królewskiej Mości przez *Stany Zgromadzone* i/lub dziedziczności *Tronu* na czas określony w myśl postanowienia Izby Poselskiej *Seymu*. Wymaga również Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej dla *Straży Praw*, powoływania senatorów z nominacji oraz powoływania trwale niezawisłych Sędziów.

9. *Opieka Rządowa* powinna stać na straży dobra uprawnionych inicjatyw obywatelskich w sprawiedliwości pokoju międzyludzkiego, w tym dobra wolności w bezpieczeństwie jednostki w stanie wymagającym uprzywilejowania jej dobra z natury rzeczy.

1) Jednym z pierwszych dóbr wymagających szczególnego uprzywilejowania w pamięci pokoleń jest dobro kulturowe leżące u podłoża kultury prawnej. Istotnym przykładem tego dobra jest dobro arystokracji rodowej stanu *Szlachta Ziemianie*, wiążące się z *Insurekcją Roku 1794* pod przywództwem *Naywyższego Naczelnika Siły Zbrojnej Narodowej* - generała Tadeusza Kościuszki herbu Roch III. Dobra to wiąże się również z działalnością *Hôtelu Lambert dla dobra powszechnego* od końca powstania listopadowego w 1831 roku i pozytywistycznymi dążeniami elit *wolney Szlachty Polskiej* w podobnych i zróżnicowanych społecznościach obywatelskich od okresu po powstaniu styczniowym w 1863 roku. Książę Adam Jerzy Czartoryski herbu Czartoryski ufundował działalność *Hôtelu Lambert*, zaś Aleksander Głowacki herbu Prus był wiodącym autorem pozytywistycznych przedsięwzięć w świadomości obywatelskiej. Dla odzyskania niepodległości w dniu 11 listopada 1918 roku Marszałek Józef Piłsudski herbu Piłsudski był jedną z pierwszych postaci jagiellońskiej wielonarodowej, wieloetnicznej i wielokulturowej polityki społecznościowej *Rzeczypospolitej* i kontynuatorem polityki w duchu kościuszkowskiej dewizy *Wolność, Całość, Niepodległość i Równość, Wolność, Całość z Roku 1794*, a także dewizy *Równość, Wolność, Niepodległość z Roku 1863*. Funkcja *Naczelnika Państwa* (1918-1922) miała upamiętniać *Naywyższego Naczelnika Siły Zbrojnej Narodowej*, generała Tadeusza Kościuszkę herbu Roch III. Gabriel Narutowicz herbu Narutowicz był pierwszym *Prezydentem Rzeczypospolitej*.

2) Dzisiejszy Zrzeszenie Szlachty stoi na straży reprezentacji dobra kulturowego związanego ze stanem *Szlachta Ziemianie* w czasach obecnych, wspominając bliższe przykłady *Pracy u podstaw* na rzecz wolności równych uprawnień *Cywilnych i Politycznych* w niepodległości *Rzeczypospolitej*. Jan Nowak-Jeziorański herbu Jeziora prowadził audycje *Radia Wolna Europa*, pobudzając świadomość demokratyczną w społecznościach obywatelskich. Profesor Zbigniew Brzeziński herbu Trąby miał wiodący udział w negocjacjach dla wyzwolenia *Ojczyzny*. Prezydent Ryszard Kaczorowski herbu Jelita był ostatnim Prezydentem Rządu *Rzeczypospolitej* w Londynie. Profesor Lech Kaczyński herbu Pomian / Jastrzębiec / Suche Komnaty / Nałęcz / Nowina był jednym z istotniejszych doradców demokratycznej opozycji w czasach odzyskiwania niepodległości. Opowiadał się za polityką historyczną, a następnie urzeczywistnił te poglądy w Muzeum Powstania Warszawskiego. W debacie publicznej stał po stronie wartości monteskiuszowskiej niezawisłości trzech władz. Przykładów związanych ze stanem *Szlachty* jest więcej. *Człowiek* zostaje w pamięci, bez względu na powierzchowność otoczenia *Ludzkości*. Wincenty Witos, Jan Karski, Marian Rejewski, Wojciech Korfanty. *Prawa Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucji Trzeciego Maia*) są figurą na tle - herby rodowe Korony są dziedzicznym, pozastanowym (ponadstanowym / niestanowym w dawnym znaczeniu stanowości 15-wiecznej *Rzeczypospolitej*) odznaczeniem.

Troska o dobro *Praw Człowieka* w kulturze prawnej i rozprawach sądowych **IV.**

1. W prowadzonych według *Prawa* powszechnego sprawach cywilnych, w których wartość przedmiotu sporu przekracza sto złotych, utrzymuje się właściwość Sądu przysięgłych, a fakty, ustalone przez taki Sąd, nie mogą być ponownie ustalane przez jakiegokolwiek Sąd *Rzeczypospolitej* według innych zasad, niż wynikające z *Prawa* powszechnego.

2. Miejsce lub miejsca rozpatrywania spraw o przestępstwo, popełnione poza obszarem *Rzeczypospolitej*, określa *Seym Ordynaryiny* w drodze Ustawy. Wszystkie sprawy karne, to jest odnośnie do *występków przeciwko Narodowi i Królowi*, czyli *Crimina Status*, poza sprawami *Sądu Seymowego* lub innymi szczególnymi sprawami opisanymi w Ustawie bądź Ustawach, rozpatruje zwykły Sąd przysięgłych, a postępowanie toczy się przede wszystkim w gminie lub powiecie, w którym dane przestępstwa zostały popełnione.

1) *Człowiek*, który został pozbawiony wolności, ma prawo do tego, aby niezwłocznie i w języku dla niego zrozumiałym, być poinformowanym o podstawach pozbawienia wolności i jego *Prawach*. Musi mieć możliwość uczynienia użytku ze swoich *Praw*. Ma w szczególności *Prawo* do powiadomienia swoich najbliższych osób.

2) *Człowiek*, wobec którego zastosowano areszt śledczy, ma *Prawo* do tego, aby być niezwłocznie doprowadzonym przed prawowity majestat Sędziów śledczych. Sędziowie śledczy rozstrzygają o tym czy utrzymać pozbawienie wolności, czy zwolnić zatrzymanego. *Człowiek* przebywający w areszcie śledczym ma prawo do wyroku w odpowiednim terminie.

3) *Człowiek*, który został pozbawiony wolności nie przez Sędziów śledczych, ma prawo w każdej chwili odwołać się do ich formalnej społeczności. Sędziowie śledczy rozstrzygają, tak szybko, jak to tylko możliwe, o legalności pozbawienia wolności.

4) *Człowiek* oskarżony ma *Prawo*, aby być możliwie szybko i obszernie poinformowanym o postawionych mu zarzutach. Musi mieć możliwość wykorzystania przysługujących mu *Praw* do obrony.

5) *Człowiek* skazany ma prawo poddać wyrok kontroli Sądu wyższej instancji. Wyłączone są sprawy, w których *Sąd Seymowy* orzekał jako jedyna instancja.

6) *Człowiek* ma prawo do rzetelnego, szybkiego procesu sądowego. Jeżeli nie dysponuje niezbędnymi środkami, ma prawo do bezpłatnej pomocy prawnej, jeżeli jego roszczenie nie jest pozbawione szans powodzenia. Ma też prawo do bezpłatnego zastępstwa prawnego, jeżeli jest to konieczne.

3. Porozumiewanie się z Sędziami przysięgłymi w sprawach prywatnych i publicznych podlega dokładnej *Opiece Rządowej* jako opiece prawnej w myśl Ustaw.

1) Obowiązek cywilny Sędziego przysięgłego nie może zostać uniemożliwiony lub utrudniony przez drugiego człowieka. Sędzia przysięgły wypełnia obowiązki cywilne, a osoba prawna lub prawna społeczność stanowiąca miejsce codziennej działalności zawodowej osoby w funkcji Sędziego przysięgłego ułatwia wypełnienie obowiązków sędziowskich Sędziego przysięgłego w myśl Ustawy.

2) Dobór i powołanie Sędziów przysięgłych dla sprawy podlega opiece prawnej, w sposób stosowny i losowy, opisany w Ustawie, w liczbie co najmniej jedenastu dla sprawy.

a) Sędziowie przysięgli podejmują werdykt jednomyślnie, chyba, że Sędzia prowadzący sprawę, po upływie ustawowego czasu, zezwala na werdykt podjęty większością głosów Sędziów przysięgłych.

b) Ustawa może czynić upoważnienie do tego, aby Sędziami przysięgłymi w danej sprawie określonego typu mogli być jedynie szanowani Obywatele przynależni do określonych zrzeszeń. Dobór i powołanie tych szczególnych Sędziów przysięgłych musi mieć jednak charakter losowy.

3) Obywatel nie może odmówić zasiadania w Sądzie przysięgłych. Odmowa wiązałaby się ze stosowną karą za przewinienie, z wyjątkiem szczególnych okoliczności, które to kwestie dookreśla Ustawa.

4. Rozprawa sądowa i ogłoszenie wyroku odbywa się publicznie. Narady sędziów przysięgłych są niejawne. Ustawa może przewidzieć wyjątki dla najtrudniejszych spraw.

5. Żadna umowa pomiędzy usługobiorcą i usługodawcą w Rzeczypospolitej nie może naruszać praw cywilnych i politycznych jednostki lub dobra bezpieczeństwa, wolności równych uprawnień osobistych bądź uczciwości jednostki, ani sprawiedliwości pokoju międzyludzkiego w społecznościach Korony, ani żadnej innej wartości porządku *Prawa* publicznego Rzeczypospolitej.

6. Od *Dnia 3 Maia Roku 1791* Artykuł IV Ustawy Rządowej jasno gwarantuje nietykalność mienia i osoby *wolnego zupełnie Człowieka* w Rzeczypospolitej jako warunek *sine qua non* dla *użycia przemysłu swego jak i gdzie chce Człowiek*, co również zapewnia Artykuł I *Konstytucji*. Naruszenie *Praw Człowieka* w Rzeczypospolitej, na mocy stanu prawnego z *Dnia 5 Maia Roku 1791* stanowi *Crimina Status* (Artykuł VIII Ustawy Rządowej).

7. Kary warunkowe podlegają szczególnemu dozorowi w procesie wykonawczym. *Ten, komu wyrządzono szkodę, jest uprawniony do żądania naprawienia szkody we własnym imieniu i tylko on sam może je darować.* (John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*).

8. Przywilej *Neminem captivabimus nisi iure victum* z 1430 roku, czyli *Nikogo nie uwięzimy bez wyroku sądowego*, dzięki decyzji *Króla Władysława Jagiełły*, z *Bożej łaski króla Polski* (1362/1352 - 1434), obecnie przysługujący każdej osobie, może zostać zawieszony jedynie przez *Seym Ordynaryiny*, zwykłą większością wotów *złączonych Izby Seymu Ordynaryinego*, tylko w przypadkach, gdy ze względu na naruszenie *spokojności powszechnej* może tego wymagać dobro wspólne.

9. Jednostki wobec, których stosowane są środki pozbawienia wolności skutkiem skazania prawomocnym wyrokiem są z mocy prawa pozbawione istotnych praw cywilnych i politycznych, w sposób trwały lub czasowy. Nie biorą udziału w głosowaniach powszechnych. *Lex retro non agit* (*Prawo nie działa wstecz*) pozostaje istotnie szanowaną zasadą, pozostającą w harmonii z prerogatywą *Seymu Ordynaryinego* do stanowienia Ustaw z mocą wsteczną odnośnie do szczególnych kwestii, zwykle cywilnych lub administracyjnych, odnośnie do wyjątkowych okoliczności. *Każde przestępstwo, które może być popełnione w*

stanie natury, może również w stanie natury zostać ukarane w ten sam sposób i w takim stopniu, jak to może mieć miejsce w danej Rzeczypospolitej (John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*). Zabrania się wydawania Ustaw proskrypcyjnych.

10. Ustawa *Miasta Nasze Królewskie Wolne w Państwach Rzeczypltey* wskazuje na stan Obywatelstwa, co wiąże się z włączaniem nowoprzybyłego do społeczności dla *użycia przemysłu swego jak i gdzie chce Człowiek* (Artykuł IV Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791), respektując *Prawa* stanowione: *chcąc jak najskuteczniej zachęcić pomnożenie ludności Kraiowej, ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi tak nowo przybywających, jako i tych, którzy by, pierwsi z Kraiu oddaliwszy się, teraz do Ojczyzny powrócić chcieli, tak dalece, iż każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitey nowo z którejkolwiek strony przybyły lub powracający, jak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego jak i gdzie chce, wolny jest czynić umowy na osiadłość, roboczną lub czynsze, jak i dopóki się umówi, Wolny jest osiadać w Mieście lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraiu, do którego zechce, powrócić, uczyniwszy zadosyć obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął.*

1) Dobro opieki prawnej i dobroczynnego odpowiadania *Władzy Prawodawczej* na stosowne, uprawnione przejawy objawiania się pragnień określonej jednostki w społeczności jest jedną z pierwszych funkcji praw stanowionych w *Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae*, Rzeczypospolitej w dniu dzisiejszym.

2) Powyższy Ustęp 9 pozostaje w harmonii z możliwymi, opisanymi w prawie, regułami dyscypliny granicznej w Rzeczypospolitej.

3) Dobro *wolnego Człowieka* w stosownym bezpieczeństwie wolności, podlega warunkom stania na straży prawnej, zwłaszcza w przypadku jednostek lub społeczności istotnie wymagających szczególnego wsparcia i zabezpieczenia obywatelskiego.

4) Ludzie w istocie posiadają prawo do spokojnych zgromadzeń. Żadne inicjatywy nie mogą naruszać pokoju wewnętrznego Rzeczypospolitej.

11. *Amnestia wymaga aktu prawodawczego* (Artykuł 69 Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku).

Amnestia i/lub abolicja mogą zostać ustanowione uchwałą *Reemisio złączonych Izb Seymu Ordynaryinego* dla dowolnej kategorii osób lub osoby, odnośnie do potencjalnych i/lub faktycznych okoliczności opisanych w hipotetycznym lub faktycznym miejscu i czasie. Mogą też zostać ustanowione na drodze Ustawy.

Szlachta Miast Stołecznych Koronnych

IV.

Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu

1. Obecna zasada *Nic nowego bez zgody powszechnej* z 1505 roku oraz *Wolność, Całość, Niepodległość i Równość, Wolność, Całość* z 1794 roku wymagają stosownych *Praw Politycznych (Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791)* pełnoprawnej jednostki.

2. Teraźniejszy *cały stan szlachecki* (Artykuł II. Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 - art. 7 ust. 1 Preambuły Prawa) stanowią osoby obywatelstwa polskiego cieszące się pełnią praw cywilnych i politycznych.

3. Akty prawne *Stanów Zgromadzonych* (Artykuł VI. Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791) mogą powoływać do życia i określać inne stany, w tym *szczególne stany szlacheckie* dla wszelkiego dobra obywatelskiego.

4. Tworzy się Stan Miast Stołecznych Koronnych, *Przodków Naszych jako Fundatorów Rządu Wolnego, z Bożej Łaski i woli* w społecznościach ludzkich. Stan ten tworzy Warszawa od Seymu Walnego Koronnego w 1529 roku, Miasto Stołeczne Gniezno od 991 roku (w myśl *Dagome Iudex*), Miasto Stołeczne Kraków od 1039 roku, Miasto Stołeczne Giecz od 890 roku, Miasto Stołeczne Poznań od 940 roku, Miasto Stołeczne Wrocław i Miasto Stołeczne Sandomierz od 1112 roku (*Cronica et gesta ducum sive principum Polonorum, Kronika Galla o imieniu exul et peregrinus*), Miasto Stołeczne Płock od 1079 roku, Miasto Stołeczne Łowicz od 1572 roku i Radom (1505).

5. Powstaje uprawniony stan Szlachty Miast Stołecznych Koronnych i Ich Włości, który tworzą wszystkie osoby cieszące się pełnią praw *Politycznych i Cywilnych* (Artykuł XV. Ustęp 3, *Seymy. Dnia 13 Maia 1791*). Stan ten służy osobie na terytorium traktatowym Rzeczypospolitej, czyniąc osoby cywilnie uprawnione w Rzeczypospolitej nobilitowanymi z mocy prawa, co oznacza przynależność do wspólnego stanu szlacheckiego, który wiąże się z prerogatywami *wolney Szlachty*, które pozostały w mocy w *Dniu 5 Maia Roku 1791*, z wyjątkiem przypisania herbu rodowego lub tytułu szlacheckiego jako pradawnej *nobilitacji* (Artykuł VI *Konstytucji*). Stan ten pomaga harmonijnie korzystać z podstaw aktów prawnych i wynikających z nich prerogatyw prawa stanowionego, które pozostały w mocy w *Dniu 5 Maia Roku 1791* i pozostają w mocy prawnej po dzień dzisiejszy. Ustawy mogą stanowić normy prawne w oparciu o te pastare akty.

6. W myśl Artykułu I Ustęp 1 Ustawy *Seymy z 13 Maia Roku 1791*, *Seym* zbiera się w Warszawie. *Summus ubi summus* oznacza współlistnienie wraz z *pamięcią Przodków naszych jako Fundatorów Rządu Wolnego, z Bożej Łaski i woli* w społecznościach Rzeczypospolitej, uprzywilejowanych *Prawem publicznym Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego* w równy sposób.

Szlachta z Urodzenia, Ciągłość Monarchii

V.

Tron Polski Elekcyjnym przez Familie mieć na zawsze chcemy i stanowimy

1. *Izba Nobilitacyi i Stanów Szlacheckich* powinna gwarantować ciągłość stosownej monarchii *Corona Regni Poloniae*.

1) Zapewnia możliwość wyłonienia Monarchy *przez Familie i wstąpienia na Tron* czyli Koronacji. Elektorami są wszystkie osoby obywatelstwa polskiego, nobilitowane do stanu Szlachta z Urodzenia i Nadania za Zasługi na drodze *uchwały Seymowej* (Artykuł VI *Konstytucyi*) oraz Obywatele, którzy uzyskali potwierdzenie przynależności do *stanu szlacheckiego z urodzenia* od Związku Szlachty. Zrzeszenie Szlachty formalizuje przynależność do *stanu szlacheckiego z urodzenia*.

2) Stan Szlachta z Urodzenia i Nadania za Zasługi jest obecnym oznaczeniem stanu *Szlachta Ziemianie* (Artykuł II. Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791*). Procedowanie przystąpienia do tego stanu podlega *Opiece Rządowej* jako opiece prawnej. Wynika z humanitarnych osiągnięć na rzecz drugiego *Człowieka*, w tym zasług intelektualnych dla humanitarnego dobra nauk i ich rozwoju. Wiąże się z nadaniem herbu rodowego i/lub tytułu szlacheckiego oraz z możliwą dziedzicznością tej prerogatywy w myśl Ustawy. Herby rodowe i tytuły szlacheckie w Rzeczypospolitej podlegają *Opiece Rządowej* jako opiece prawnej.

2. Monarcha powołuje senatorów po zapoznaniu się z opinią Izby Poselskiej *Seymu* lub Marszałka Koronnego. Senat zawsze pozostaje *pod Prezydencją Króla*. Monarcha nie bierze udziału w głosowaniu, za wyjątkiem przypadku równej liczby głosów. Ma prawo otworzyć *Seym Konstytucyjny* w myśl *Prawa*, w stosownym czasie (*chcąc mieć takowy Seym Konstytucyjny Ekstra-Ordynaryjnym*). Nie musi tego uczynić. Może powierzyć to zadanie senatorowi lub posłowi.

3. Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej jest powiernikiem *Tronu Polskiego* (IX.) strzegąc porządku *Władz Publicznych* Rzeczypospolitej (Artykuł VII. Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791* - art. 12 ust. 4 Preambuły Prawa). Zaprzysiężenie Obywatela na Urząd ma miejsce w obecności Monarchy. *Seym Koronacyjny* ma miejsce w Gnieźnie, w Krakowie lub w Warszawie.

4. Jego Królewska Mość wypowiada się w swoim pierwszym języku lub w języku urzędowym. W Imieniu Jego Królewskiej Mości Marszałek Koronny prowadzi rozmowy z Głowami, Przedstawicielami i Urzędnikami Państw.

5. Jego Królewska Mość wyraża zgodę na działalność Marszałka Koronnego za radą, po myśli uniwersału królewskiego lub w Imieniu Jego Królewskiej Mości. Treść uniwersału może mieć formę konkretnych lub ogólnych zaleceń bądź dyspozycji dla ścisłego wykonywania ustawowych upoważnień.

Prerogatywa uniwersału i ordynansów marszałkowskich

Władza Wykonawcza do pilnowania Praw i onych pełnienia ściśle jest obowiązana. Tam czynna z siebie będzie, gdzie Prawa pozwalają, gdzie Prawa potrzebują dozoru egzekucyj, a nawet silnej pomocy. Posłuszeństwo należy się jej zawsze od wszystkich Magistratur, moc przynaglenia nieposłuszne i zaniedbujące swe obowiązki Magistratury w jej rękę zostawiamy.

(Artykuł VII *Konstytucyi*)

1. W Imieniu Króla Marszałek Koronny odpowiada za *ordynanse* (*Deklaracyia Stanów Zgromadzonych z 5 Maia 1791 Roku*) tworzone i dokumentowane dla mediacji służbowych aktywności właściwych jednostek społeczności formalnych *Władzy Wykonawczej*, w uzgodnionym na gruncie prawa zakresie uprawnień jako podstawowych prerogatyw Marszałka Koronnego, na mocy ustawowych upoważnień dla aktów wykonawczych i po myśli uniwersałów królewskich dla ścisłego wykonywania Ustaw *Seymu Ordynaryjnego*.

1) Uniwersał królewski może przedstawiać wiążące zalecenia dla rozkazów wykonawczych *Straży Praw* celem ścisłego wykonywania ustawowych upoważnień. Uniwersał jako akt królewski jest upamiętnieniem *Uniwersału Połanieckiego z Dnia 7 Maia Roku 1794* wydanego przez generała Tadeusza Kościuszkę herbu Roch III, *Naywyższego Naczelnika Siły Zbroynnej Narodowej*. Podejmowany jest z mocy Ustaw, dla ich wykonywania. Podstawą prawnoustrojową rozkazu wykonawczego i wykonawczego nakazu jest *rozkaz Króla w Straży* w Artykule VII *Konstytucyi Trzeciego Maia*.

2) *Ordynanse* w Rzeczypospolitej pełnią funkcję wiążących, *marszałkowskich* lub *królewskich*, doraźnych zaleceń, rozkazów bądź doraźnych reguł postępowania dla formalnej społeczności *Władzy Wykonawczej* lub jej jednostki, wydawanych na

mocy Ustaw, w zakresie nie przekraczającym ustawowych upoważnień dla aktów wykonawczych *Straży Praw Jego Królewskiej Mości* oraz uprawnień osób w formalnych społecznościach *Władzy Wykonawczej*, których dotyczy.

a) *Ordynanse* wydawane są w Imieniu Jego Królewskiej Mości lub za radą *Króla* bądź na podstawie uniwersału królewskiego. *Ordynanse* marszałkowskie służą ścisłemu wypełnianiu norm konstytucyjnych, ustawowych i doraźnemu dookreślaniu treści *rozkazów wykonawczych Straży Praw* i/lub ministerialnych *wykonawczych nakazów* (art. 12 ust. 11 Preambuły Prawa).

b) Jeżeli *Władza Prawodawcza* w dowolnej okoliczności uznałaby tego typu niezwłoczną konieczność lub nieuchronną konieczność, w drodze Ustawy może czasowo ograniczyć dowolną prerogatywę *rozkazu wykonawczego* i/lub ministerialnego *nakazu wykonawczego*, na czas określony i/lub do momentu urzeczywistnienia się określonej okoliczności w miejscu i czasie. W Ustawie tej może wskazać możliwy zakres wykonywania mających zastosowanie mocy prawnych. Tym sposobem *Władza Prawodawcza* może ograniczyć prerogatywę uniwersału królewskiego i/lub *decyzji królewskiej* (Ustawa *Straż. Dnia 1 Czerwca 1791 Roku*), o ile uznałaby tego typu potrzebę lub konieczność, ale Marszałek Koronny będzie mógł wydawać wskazówki, zalecenia i *rozказы Władzy Wykonawczej* na mocy Artykułu VII *Konstytucji Trzeciego Maja* oraz *ordynanse* na mocy *Deklaracji Stanów Zgromadzonych*.

c) Postawienie Marszałka Koronnego w stan oskarżenia przez Izbę Poselską *Seymu*, uchwałą podjętą zwykłą większością *wotów*, wiąże się z niezwłocznym przejściem powyższych ograniczeń z potencjalności w stan faktyczny. Jeśli Marszałek Koronny zostałby postawiony w stan oskarżenia, nie może wydawać *ordynansów* w imieniu Jego Królewskiej Mości.

d) Uchwała Izby Poselskiej, podjęta zwykłą większością głosów za radą i zgodą *Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla*, decyduje o sposobie sądenia Marszałka Koronnego lub wyłonionych w wyborach przedstawicieli *Władz Prawodawczych* lub kredencyjnie umocowanych przedstawicieli *Władzy Wykonawczej* Rzeczypospolitej. Uchwała ta może zadecydować o sądeniu Marszałka Koronnego lub innego przedstawiciela bądź funkcjonariusza bezpośrednio przez *Sąd Seymowy*, w jednej instancji, w przypadku domniemania poważnych zaniedbań lub odpowiedzialności karnej. Ta sama uchwała może jednak zadecydować o tym by Marszałek Koronny został najpierw osądzony przez Izbę Senatorską *pod Prezydencją Króla*. Izba Senatorska staje się wtedy na czas określony wyłącznie uprawniona do sądenia w sprawach, w których nastąpiło postawienie w stan oskarżenia przez Izbę Poselską. Gdy Senat działa w tym charakterze, senatorowie składają przysięgę.

e) W razie oskarżenia Marszałka Koronnego przewodnictwo obejmuje Prezydent Trybunału Głównego Koronnego. Orzeczenie skazujące wymaga większości dwóch trzecich obecnych senatorów. Wyrokiem zapadającym w tym trybie nie można orzec kary surowszej niż wydalenie z Urzędu oraz utratę zdolności do przyjęcia i pełnienia w służbie Rzeczypospolitej jakiegokolwiek zaszczytnej funkcji honorowej lub odpłatnej. Skazanie lub brak skazania przez Senat nie wyłącza zastosowania następnie przepisów o oskarżeniu i rozprawie *Sądu Seymowego* oraz osądzeniu i ukaraniu stosownie do pozostałych przepisów prawa.

f) Marszałek Koronny i Jednostki *Straży Praw*, w tym Ministrowie ponoszą odpowiedzialność przed *Seymem Ordynaryjnym* (Preambuła Prawa). Postawienie osoby w stan oskarżenia przed *Sądem Seymowym* ma miejsce na skutek głosowania podjętego zwykłą większością głosów Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego*. *Seym Ordynaryjny* może odwołać *Straż Praw* zwykłą większością *wotów* Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* w Imieniu Jego Królewskiej Mości, po przedstawieniu opinii *Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla*. Może też odwołać jednostki *Straży Praw* w sposób przewidziany w treści normatywnej Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja Roku 1791* i/lub Preambuły Prawa. Nikomu, kto sprawuje odpłatnie lub honorowo jakikolwiek urząd z ramienia Rzeczypospolitej, nie wolno bez zgody *Seymu Ordynaryjnego* przyjmować od przedstawiciela państwa obcego, szlachcica lub głowy obcego państwa jakiegokolwiek podarunku, wynagrodzenia, urzędu lub tytułu.

g) Marszałek Koronny przestaje sprawować Urząd w momencie upływu czteroletniej kadencji Urzędu lub rezygnacji z Urzędu bądź w chwili postawienia w stan oskarżenia na mocy uchwały Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* podjętej zwykłą większością głosów (por. Artykuł VII Ustawy Rządowej - art. 12 ust. 6 Preambuły Prawa). Każda osoba o funkcji cywilnej, pełnomocny przedstawiciel lub inny pośrednik i/lub pełnomocnik i/lub prokurent *Władzy Najwyższej Wykonawczej w Królu* i *Straży Korony* Rzeczypospolitej zostaje usunięta z urzędu w razie postawienia przez Izbę Poselską *Seymu Ordynaryjnego* w stan oskarżenia i skazania przez *Sąd Seymowy* za zdradę, przekupstwo lub inne ciężkie przestępstwa albo przewinienia bądź w przypadku skazania w trybie osądenia przez Senatorów, przewidzianym dla osądu i odwołania Marszałka Koronnego (ppkt. d-e).

3) Za podstawę konstytucyjną *ordynansów* uznaje się *Deklarację Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maja Roku 1791*.

a) *Ordynanse* stanowią formalne akty mówione lub pisemne Marszałka Koronnego w *Straży Praw* i jako takie są dokumentowane. Otrzymanie *ordynansu* przez jednostkę *Władzy Wykonawczej* może wymagać odesłania stosownego potwierdzenia w sposób, który może zostać określony w Ustawie dla określonych okoliczności. *Ordynanse* służą ścisłemu wykonywaniu Ustaw.

b) Podobnie jak uniwersały królewskie, *ordynanse* nie mogą naruszać prerogatyw *Władzy Prawodawczej* i prerogatyw *Władzy Sądowniczej*. Nie posiadają wiążącej mocy prawnej jeśli zostałyby wydane w stronę jednostki *Władzy Prawodawczej Seymu* lub *Seymiku prawodawczego* albo w stronę jednostki *Władzy Sądowniczej* bądź osoby nie sprawującej żadnej funkcji *Władz Publicznych*, chyba, że w formie upomnienia odnośnie do przestrzegania *Praw publicznych* jako uprawnień Marszałka Koronnego do wydawania zaleceń lub rozkazów z mocą prawną *Policyi* (Ustawa *Kommisya Policyi. Dnia 17 Czerwca 1791.*) lub *Woyska* dla ścisłego wykonywania *Praw* stanowiących w Ustawie, aktach konstytucyjnych bądź aktach prawa miejscowego, w imieniu Króla.

2) Podobnie jak *rozkazy wykonawcze* i ministerialne *nakazy* (Artykuł VII Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791* - Preambuła Prawa art. 12 ust. 11) oraz wszelkie inne akty wykonawcze, *ordynanse* mogą zostać pisemnie zaopiniowane przez Administracyjnych Radców *Straży* w Radzie Królewskiej, pod kątem ich zgodności z Ustawą.

a) W myśl Artykułu VII *Konstytucji Straż Praw* jest sama w sobie *Radą Królewską*. Druga *Rada Królewska, Curia Regis, Rada Koronna* pozostaje pod *Prezydencją* Izby Senatorskiej. Upamiętnia Radę Królewską od czasów Władysława III Warneńczyka. Skład Rady mogą utworzyć Podskarbi Wielki Koronny, Dygnitarze Ziemscy, Administracyjni Radcowie *Straży* oraz inne osoby powołane przez Króla do Rady. Osobom tym przysługują uprawnienia senatorskie, jednak Ustawa może przewidywać zakres uprawnień senatorskich przypisany tym osobom. Obecnie *Rada Królewska* pełni funkcje doradcze wobec *Króla w Straży Praw* i może przedstawiać opinie odnośnie do aktów wykonawczych Marszałka Koronnego.

b) Akty opiniotwórcze Administracyjnych Radców Stanu z (drugiej) Rady Królewskiej nie są orzeczeniami, ale mogą służyć orzecznictwu Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

c) *Rada Naywyższa Narodowa* doradza Marszałkowi Koronnemu na jego żądanie. Marszałek Koronny mianuje *Osoby* do pełnienia służby w *Radzie Naywyższej Narodowej*. Choć *Dnia 5 Maia Roku 1794* Jego Królewska Mość, Król Stanisław August Poniatowski wyraził pragnienie przystąpienia do *Rady Naywyższej Narodowej* słowami: *Oyczyzny i Narodu nie odstąpię*. Jego Królewska Mość Król w dniu dzisiejszym, tak długo jak korzysta z prerogatyw *Tronu Polskiego elekcyjnego przez Familie*, dogląda spraw *Rady Naywyższej Narodowej* i uczestniczy w jej posiedzeniach, jeżeli tego zapragnie. *Rada Naywyższa Narodowa* doradza Marszałkowi Koronnemu w rządzeniu Rzeczpospolitą. Osoby powołane do Rady są wybierane przez Marszałka Koronnego, zaprzysiężone jako Radcy *Naczelnika* oraz zwoływane przez Marszałka Koronnego, pozostając do jego dyspozycji. W imieniu Jego Królewskiej Mości Marszałek Koronny powołuje Senatorów Weteranów do pełnienia stałych funkcji senatorskich Izby Senatorskiej pod *Prezydencją* Króla, a także nominuje pozostałych senatorów za radą Izby Poselskiej.

3) *Ordynanse* mogą być poddane głosowaniu na posiedzeniu *Straży Praw* lub na posiedzeniu Komisji *Straży Praw Izby Senatorskiej pod Prezydencją* Króla dla oceny ich stosowności. *Wszyscy Ministrowie w Straży winni Królowi zawsze wierną dawać radę, i zgodną z dobrem Narodu, oraz z Prawami Kraiowemi* (Artykuł III Ustęp 2. Ustawy *Straż. Dnia 1 Czerwca 1791*).

2. Każdy akt wykonawczy podlega sądowemu zaskarżeniu. Ustawa dookreśla sposób kwestionowania konstytucyjności i/lub legalności wszelkich aktów wykonawczych za pośrednictwem bezstronnych, trwale niezawisłych procesów orzecznich *Władzy Sądowniczej* (Artykuł VIII Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maia Roku 1791*).

3. W Imieniu Króla Marszałek Koronny jest bezpośrednim zwierzchnikiem każdej jednostki formalnej społeczności *Władzy Wykonawczej*, w tym osób pełniących funkcje z powołania uchwałą w tej społeczności, z umocowaniem mocą prawną nie przekraczającą przypisanych na gruncie Ustawy lub aktu wykonawczego uprawnień tych jednostek oraz uprawnionej funkcji tej społeczności, za wyjątkiem opisanych prawem wyjątkowych okoliczności, stojących na straży praw konstytucyjnych i podstawowego dobra wolności osób i *Praw Człowieka* w Rzeczypospolitej. Posiadłością *Skarbu Publicznego* przynależną *Władzy Wykonawczej* jest każda własność przypisana do niej na gruncie prawa, w której wyróżnia się formalną społeczność osób lub pojedynczą jednostkę przypisaną do wykonywania funkcji cywilnej lub wojskowej w tej posiadłości na mocy Ustaw. *Władza Prawodawcza* i *Władza Sądownicza* nie stosują tej definicji w obecnym porządku prawnym, a mienie ruchome i nieruchome *Władzy Prawodawczej* i *Władzy Sądowniczej* podlega powiernictwu *Władzy Wykonawczej* z mocy prawa, które może być regulowane bądź w całości odmieniane aktami prawnymi władzy sądowniczej i/lub aktami prawnymi władzy prawodawczej.

Skutki prerogatywy Tronu

IX.

Każdy Król, wstępując na Tron, wykona przysięgę Bogu i Narodowi, na zachowanie Konstytucji niniejszej, na Pacta Conventa, które ułożone będą z dzisiejszym Elektorem Saskim, jako Przeznaczonym do Tronu, i które tak jak dawne wiązać go będą.

1. Monarcha jest *Królem* (Artykuł VII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 - art. 12 Preambuly Prawa) albo *Królową*. Zależnie od płci tej osoby dopasowywane jest określone nazewnictwo wraz z przysługującą tytułaturą. Stosuje się tytułaturę nieuprzywilejowaną. *Sejm Ordynaryjny uchwala Izby Poselskiej* podjętej zwykłą większością wotów, po zapoznaniu się z opinią Izby Senatorskiej, może wskazać następcę *Króla*, co oznacza przejście *Króla* elekcyjnego na *Tronie Polskim* w stan spoczynku abdykacyjnego.

1) Na tę okoliczność *Król* przyjmuje senatorską posługę *Oczywiście* z dożywotnimi tytułami *Rex Emeritus* i *Senior Rex*.

2) *Rex Emeritus*, *Senior Rex* pozostaje *Królem*. Może podjąć królewską inicjatywę w określonych okolicznościach, które ujawni Ustawa (Artykuł IX *Konstytucji* - art. 14 Preambuly Prawa).

2. Powyższe Prawo *Sejmu Ordynaryjnego* stanowi poprawkę *Sejmu Konstytucyjnego* (Artykuł VI *Konstytucji*) odnośnie do *Prawa Narodu* do wybrania do *Tronu drugiego Domu* na mocy Artykułu VII *Konstytucji*: *Dla czego Maryę Augustę Nepomucenę, Córkę Elektora, za Infantkę Polską deklarujemy, zachowując przy Narodzie Prawo, żadnej preskrypcji podpadać nie mogące, wybrania do Tronu drugiego Domu po wygaśnięciu pierwszego*. Prawo to pozostaje w harmonii z formalną funkcją *Izby Nobilitacji i Stanów Szlacheckich* (V.), która zatwierdza wybór dokonany przez Izbę Poselską. *Naród* może skorzystać z prerogatywy wybrania do *Tronu drugiego Domu* na mocy poprawek *Sejmu Konstytucyjnego*.

3. *Stany Zgromadzone* uchwala *Izby Poselskiej Sejmu Ordynaryjnego* (zwykłą większością wotów), za radą Izby Senatorskiej, mogą zdecydować o dziedziczności *Tronu Polskiego* na czas określony. Prawo to jest historyczną prerogatywą *Sejmu Ordynaryjnego*: *Tron Polski Elekcyjny przez Familie mieć na zawsze chcemy i stanowimy. Doznane klęski Bez-Królewiów, periodycznie Rząd wywracających, powinność ubezpieczenia losu każdego mieszkańca Ziemi Polskiej i zamknięcia na zawsze drogi wpływom Mocarstw Zagranicznych, pamięć świetności i szczęścia Ojczyzny naszej za czasów Familii ciągle Panujących, potrzeba odwrócenia od Ambicji Tronu obcych, i możnych Polaków, zwrócenia do jednomyślnego wolności Narodowej pielęgnowania wskazały roztropności naszej oddanie Tronu Polskiego Prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po życiu, jakiego Nam dobroć Boska pozwoli, Elektor dzisiejszy Saski w Polszcze Królować będzie. Dynastia przyszłych Królów Polskich zacznie się na Osobie Fryderyka Augusta, dzisiejszego elektora saskiego, którego Sukcesorom de lumbis z płci Męskiej Tron Polski przeznaczamy. Najstarszy Syn Króla Panującego po Ojcu na Tron następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy Elektor Saski nie miał potomstwa płci męskiej, tedy mąż przez Elektora za zgodą Stanów Zgromadzonych Córce Jego dobrany zaczynać ma linię następstwa płci męskiej do Tronu Polskiego*.

1) *Stany Zgromadzone*, zwykłą większością wotów *Izby Poselskiej*, za radą Izby Senatorskiej, mogą również w dowolnym momencie uchwalić apel ponagający o konieczności Osoby *Króla* do niezwłocznego wyznaczenia Sukcesora Tronu do czasu urzeczywistnienia się określonych okoliczności, w tym momentu dziejowego lub do kolejnego dokonania wyboru osoby *Króla* przez Izbę Poselską. Sukcesor Tronu staje się *Królem Elektem* w chwili podjęcia uchwały o wyborze monarchy. *Izba Nobilitacji i Stanów Szlacheckich* uroczyście zatwierdza ten wybór w stosownym miejscu i czasie. Zatwierdzenia tego wyboru nie można odmówić.

2) *Stany Zgromadzone*, zwykłą większością wotów *Izby Poselskiej*, za radą Izby Senatorskiej, mogą również wyznaczyć Prezydenta Towarzystwa sprawującego przywileje i prerogatywy Jego Królewskiej Mości w stanie *Regencji* (Artykuł IX *Konstytucji*), w niedostępności wykonywania prerogatyw *Króla*.

a) Izba Poselska *Sejmu Ordynaryjnego*, zwykłą większością wotów, po zapoznaniu się z opinią Senatu, a w razie zaistnienia przeszkody Izba Senatorska wyznacza osobę, która pełni obowiązki *Prezydenta* w *Regencji* na czas nie dłuższy niż cztery lata. Stosuje się wszystkie prezydenckie moce prawne wobec tej osoby zgodnie z powszechnie obowiązującymi aktami prawnymi odnoszącymi się do tej funkcji.

b) *Prezydent* pełni funkcję na czas określony, *prawnie nadany* w chwili nominacji i ogłoszony, skutkiem głosowania zwykłą większością głosów *reprezentantów* (posłów i/lub senatorów), co może dookreślić ustawa. *Prezydent* jest Marszałkiem Koronnym.

c) *Prezydent* w *Regencji* posiada wszelkie uprawnienia Władzy wykonawczej w *Regencji* wobec Ustawy Rządowej z 1791 roku zgodne z funkcją Prezydenta Rzeczypospolitej określoną w Ustawie konstytucyjnej z 1935 roku, a także określone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku. *Król* posiada więcej niż wszystkie uprawnienia *Marszałka Koronnego*, w myśl *Konstytucji Narodowej*. Stosuje się Ustawę *Straż. Dnia 1 Czerwca 1791 Roku* we wskazanym zakresie.

d) Jeżeli Izba Senatorska nie może się zebrać, aby wskazać *Prezydenta*, wyboru mogą dokonać stali senatorowie jednak na czas nie dłuższy niż jeden rok.

3) *Sejm Ordynaryjny* zachowuje moce prawne dla określenia natychmiastowego Następcy *Najjaśniejszego Króla*, w dowolnym momencie, na drodze ustanowionych sposobów traktujących o wolnym wyborze osoby *Króla* sprzed *Dnia 3 Maia*

Roku 1791, jako uchwały Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* podjętej zwykłą większością wotów, za radą (po zapoznaniu się z opinią) Izby Senatorskiej *pod Prezydencją Króla*. Prawo to nie podlega żadnej *preskrypcji* (Artykuł VII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 - art. 12 ust. 4 Preambuły Prawa). Wybór *Króla* oznacza ukończenie misji *Prezydenta (Regencji)* oraz przejście wcześniejszego *Króla* w stan spoczynku abdykacyjnego.

4) Jeżeli ustrój Królestwa staje się monarchią dziedziczną stosuje się następujące normy. *Król jest Głową Narodu* (Artykuł VII *Konstytucji*) i jako *Głowa Narodu* może zasięgnąć opinii Marszałka Koronnego przed wyjazdem za granicę. W przypadku choroby *Króla*, jego wyjazdu za granicę lub innej przeszkody w pełnieniu obowiązków *Głowy Narodu*, obowiązki te przejmuje czasowo *Osoba* z rodziny królewskiej, o ile nie występuje przeszkoda po stronie tej osoby. W przypadku wygaśnięcia rodu królewskiego (*Domu*), *Seym Ordynaryjny* wyznacza *Prezydenta* (prezylującego w Straży Praw Marszałka Koronnego) dla czasowego pełnienia obowiązków *Głowy Narodu*. *Seym Ordynaryjny* może na ten okres wyznaczyć również Zastępcę *Prezydenta*. Przepis powyższy stosuje się w przypadku, gdy nastąpił zgon *Króla* lub jego abdykacja, a następca tronu nie ukończył osiemnastu lat.

a) W przypadku, gdy *Król* nieprzerwanie przez pewien okres nie może wykonywać swoich obowiązków lub gdy zaniechał ich wykonywania, osoba w funkcji Marszałka Koronnego reprezentującego *Straż Praw* powinna zawiadomić *Seym Ordynaryjny*. *Seym Ordynaryjny* podejmuje uchwałę wobec opinii Izby Senatorskiej stwierdzającą czy można uznać, że *Król* abdykował.

b) *Seym Ordynaryjny* może, na wniosek *Straży*, wyznaczyć osobę dla pełnienia obowiązków funkcji *Prezydenta Straży Praw* (tj. prezylującego w Straży Marszałka Koronnego). Jeżeli brak jest odpowiedniej osoby, Marszałek Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego*, a w razie zaistnienia przeszkody jego zastępca pełni, na wniosek Marszałka Koronnego w *Straży Praw*, obowiązki *Prezydenta*.

c) *Król* zwykle nie ponosi odpowiedzialności za akty wykonawcze tworzone z mocy prawa. *Osoba Króla jest Święta i bezpieczna od wszystkiego; nie sam przez się nie czyniący, za nic w odpowiedzi Narodowi być nie może; nie samowładcą, ale Oycem i Głową Narodu być powinien i tym go Prawo i Konstytucja niniejsza być uznaje i deklaruje*. Jeżeli jednak *Król* okazałby się samowładcą, nie zaś *Oycem i Głową Narodu* lub gdyby z własnej woli, z dowolnej przyczyny, uznał swoją misję za wystarczająco ukończoną, przechodzi w stan spoczynku abdykacyjnego. Jeżeli Jego Królewska Mość dopuściłby się zdrady (Artykuł VII *Konstytucji Trzeciego Maia* w: Art. 12 ust. 6 Preambuły Prawa), zostaje osądzony przez *Sąd Seymowy*, uznany za nieobecnego wobec *Tronu elekcyjnego przez Familie* na mocy *Dekretu Władzy Sądowniczej* i wraz z nieobecnością funkcjonalną wszelkich przywilejów *Domu* osoba ponosi odpowiedzialność jako zwykły *Człowiek*, w Imieniu *Stanów Rzeczypospolitej Seymujących*. *Prezydent* wyznaczony przez *Seym Ordynaryjny* wykonuje obowiązki *Króla* w zastępstwie. *Król* może być sądzony jedynie przez *Sąd Seymowy*. Postawienie *Króla* w stan oskarżenia wymaga uchwały Izby Poselskiej podjętej zwykłą większością wotów po zapoznaniu się z opinią senatorów.

4. *Król jest Królem (Królowa Królową)* od momentu podjęcia uchwały o wyborze przez Izbę Poselską *Seymu Ordynaryjnego* za radą senatorów.

1) Pretendenci do *Tronu* sami zgłaszają własną kandydaturę.

2) *Wstąpienie na Tron* w związku z *Seymem Koronacyjnym* stanowi jedynie potwierdzenie przynależności do *Stanu Królewskiego*, które *Izba Nobilitacji i Stanów Szlacheckich* wspiera w myśl *Prawa*.

3) *Wstąpienie na Tron Polski* ma miejsce na mocy Artykułu VII. Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791. *Seym Koronacyjny* gwarantuje ułożenie nowych *Pacta Conventa* za zgodą i z udziałem Sukcesora *Tronu*. Sukcesor *Tronu* najpierw zostaje zwyczajowo zaprzysiężony na *Artykuły Henrykowskie* i dawne *Pacta Conventa*. *Pacta Conventa* mają moc aktu konstytucyjnego. Ograniczenie prerogatyw *Króla* lub jego inne postanowienia mogą być wpisane w *Pacta Conventa* za zgodą Sukcesora *Tronu*.

5. Historyczne tytuły Monarchy w brzmieniu *Rex Poloniae, Król Polski*, nie są stosowane, o czym traktują inne akty prawne na temat tytułatury nieuprzywilejowanej. Wyrazy tytułatury współczesnej pochodzą bezpośrednio z ceremonii wstąpienia na *Tron Polski* w Gnieźnie, w Krakowie lub w Warszawie. Kolejne uprawnione, historyczne tytuły to *Nayiaśniejszy Król, Jego Królewska Mość, Jego Królewska Mość Król*. Podobnie, stosuje się nieuprzywilejowane tytułatury książęce (Jej Książęca Mość / Jego Książęca Mość). Ustawa może czynić uprawnionymi dodatkowe nieuprzywilejowane tytułatury, w tym tytuły w zależnościach imienia lub imienia i nazwiska.

6. *Królowa* (Artykuł IX Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791) jest funkcją polityczną. Wspiera *Króla*, wzmacniając harmonijny ład praworządności i przejrzystości demokracji przedstawicielskiej w Rzeczypospolitej. Jeżeli *Osoba Monarchy* jest rodzaju żeńskiego przysługuje Jej tytuł *Królowej*. Pozostałe tytuły Monarchy przyjmują wtedy formę żeńską. Funkcja

polityczna, o której jest tu mowa może wtedy przyjąć Imię *Króla* lub inne Imię, zaś pozostałe nieuprzywilejowane tytułatury domu szlacheckiego (dworu i/lub drużyny, druhów i druhen) mogą być regulowane na drodze pozostałych aktów prawnych.

7. Król zapewnia wykonywanie treści normatywnych aktów konstytucyjnych i Ustaw dla dobra wspólnego w *Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae*, obecnej Rzeczypospolitej. *Seym Ordynaryiny* może przyznawać nieuprzywilejowane dziedziczne tytuły *Księżnej, Księżnej Koronnej, Księcia i Księcia Koronnego* za radą Jego Królewskiej Mości, uchwałą *złączonych Izb Seymowych*, zwykłą większością głosów na mocy Artykułu VI *Konstytucji o nobilitacji*. Nieuprzywilejowane tytuły rodowe i związane z nimi czynniki tradycji prawnej podlegają opiece rządowej, zaś ich skutki są rozpoznawane bezstronnie i formalnie, także wobec traktatów, których Rzeczpospolita jest stroną.

8. Uchwała *złączonych Izb Seymu* obecnie oznacza podjęcie głosowania z wymogiem zwykłej większości głosów w *Izbie Senatorskiej Pod Prezydencją Króla*, a następnie, zwykłą większością głosów, w *Izbie Poselskiej Seymu*. Izba Poselska *Seymu*, odrębną uchwałą, zwykłą większością głosów, może jednak postanowić o zebraniu się obu Izb w formie jednego *Miejsca Zgromadzeń*, dla równoczesnego podjęcia uchwały *złączonych Izb Seymu*, zwykłą większością głosów, przez posłów i senatorów.

Zaprzysiężenie Marszałka Koronnego

9. Zaprzysiężenie Obywatela obejmującego Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej powinno mieć miejsce w myśl art. 12 ust. 5 Preambuły Prawa. Obywatel obejmujący Urząd Zwierzchnika *Straży Praw* najpierw składa przysięgę na wierność *Królowi i na obronę Konstytucji 3 Maja* wraz z poprawkami *Seymu Konstytucyjnego*, w myśl Ustawy. Następnie składa drugą przysięgę. Ustawa określi co najmniej dwie alternatywne rotły drugiej przysięgi do wyboru zgodnie z wolnością sumienia Obywatela obejmującego Urząd, na podstawie słów (lub podobnych), o czym mogą traktować inne akty prawne:

Ja, Tadeusz Kościuszko, przysięgam w obliczu Boga całemu Narodowi Polskiemu, iż powierzonej mi władzy na niczyj prywatny ucisk nie użyję, lecz jedynie jej dla obrony całości granic, odzyskania samowładności Narodu i ugruntowania powszechnej wolności używać będę. Tak mi Panie Boże dopomóż i niewinna męka Syna Jego.

1) Nominowanie Zwierzchnika *Straży Praw* (Artykuł VII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maja Roku 1791 - art. 12 ust. 2 Preambuły Prawa) dopełnia minuta ciszy, po której czterech Żołnierzy Korony Polskiej, uhonorowanych orderem *Virtuti Militari, Męstwu Woyskowemu, z Nayiaśniejszego Króla* rozkazu przekazują insygnia władzy nowo powołanemu Zwierzchnikowi *Straży Praw, Naywyższemu Naczelnikowi Siły Zbrojney Narodowej, Głównodowodzącemu Sił Zbrojnych i Policji. Do Króla rozrządzenie naywyższe siłami zbroynemi Kraiowemi w czasie Woyny i nominowanie Komendantów Woyska należeć będzie, z wolną atoli ich odmianą za wolą Narodu* (Artykuł VII *Konstytucji*), a w stanie *Regencyi* do Marszałka Koronnego.

2) Od tego momentu Zwierzchnikowi *Straży Praw* przysługuje tytuł *Mareschalus Regni Poloniae*, Marszałka Koronnego, Marszałka Rzeczypospolitej. Jego Zastępcy (Artykuł IX Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maja Roku 1791 - art. 14 Preambuły Prawa) przysługuje tytuł *Mareschalus Curiae*, Marszałka Nadwornego Jego Królewskiej Mości.

3) Zastosowanie się do powyższego ceremoniału oznacza objęcie Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej. Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej zawsze dowodzi i *rozrządza* Siłami Zbrojnymi (Artykuł XI Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maja Roku 1791 - art. 16 Preambuły Prawa) za zgodą i radą i/lub w Imieniu Jego Królewskiej Mości Króla. *Woysko winno Narodowi strzeżenie granic i spokojności powszechnej, słowem winno być jego najsilniejszą tarczą.*

a) *Woysko* czyli *Sila zbrojna Narodowa* służy zapobieganiu wojnie i zachowaniu pokoju. *Aby przeznaczenia tego dopełniło nieomylnie, powinno zostawać ciągle pod posłuszeństwem Władzy Wykonawczej Straży Praw, Jego Królewskiej Mości Króla.*

b) Siły Zbrojne służą zarówno zachowaniu pokoju zewnętrznego jak i wewnętrznego oraz odpieraniu poważnych zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego. Mogą też służyć przewyciężaniu innych nadzwyczajnych okoliczności w myśl Ustawy, takim jak wspieranie bezpieczeństwa niezakłócenia głosowań powszechnych wobec uniwersałów Króla (Artykuł VII *Konstytucji*) bądź Ordynansów Komisji Wojska.

10. Ustawa może przyznawać dodatkowe tytuły Zwierzchnikowi *Straży Praw* i Zastępcy Zwierzchnika *Straży Praw*. W Imieniu Jego Królewskiej Mości, Marszałek Koronny może mianować Pierwszą Damę Korony lub Pierwszego Męża Korony, którym mogą przysługiwać określone tytuły nieuprzywilejowane zgodnie z pozostałymi aktami prawnymi. Marszałek Koronny jest Ministrem *Straży Praw*.

11. W przypadku wystąpienia istotnie uzasadnionego w postępowaniu przygotowawczym, podejrzenia popełnienia przez Obywatela pełniącego funkcje Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej przed zaprzysiężeniem ciężkich przewinień, *występków przeciwko Narodowi i Królowi*, w tym zdrady *Konstytucji*, powinno rozpocząć się przygotowawcze postępowanie *Sądu*

Seymowego (Artykuł VIII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 - art. 12 ust. 9 Preambuły Prawa) pod przewodnictwem jednego z Sędziów Głównych, który może zostać Deputatem oddelegowanym do *Sądu Seymowego* przez Trybunał Główny Koronny jeżeli wymaga tego uchwała *złączonych Izb Seymu Ordynaryjnego*. Uchwała ta nie może wskazywać konkretnej osoby, ale może przedstawić wyżej określone postanowienie.

Przejrzystość wstępowania na Tron

12. Poniższa prerogatywa służy przejrzystości *wstępowania na Tron* i/lub przyjmowania funkcji pierwszych Urzędów *Władzy Wykonawczej* w Rzeczypospolitej, wiążąc się z koniecznością ujawnienia samego postrzeganego, potencjalnego konfliktu interesów. Konflikt interesów jest niekonstytucyjny, o czym orzeka *Sąd Seymowy* w jednej instancji.

1) Od momentu wstąpienia na *Tron Polski* podczas *Seymu Koronacyjnego* (III.), ustaje moc prawna i obyczajowa istotnych zobowiązań osoby sprzed zaprzysiężenia, o ile nie zostały zawarte w *Pactach Conventach*, Warunkach Uzgodnionych. Część zobowiązań może zostać uznana za nieważną na czas określony przez Izbę Poselską *Seymu*. Wszelkie istotne zobowiązania li/ub potencjalne konflikty interesów muszą być ujawnione.

2) Deklaracja wyżej wspomnianych prywatnych zobowiązań powinna mieć miejsce jedynie na piśmie, nie wcześniej niż na 16 godzin przed stanieniem się *Osoby Jego/Jej Królewską Mością* Królem/Królową Rzeczypospolitej Polskiej. Wyżej wspomniana deklaracja powinna jednak mieć miejsce wcześniej jeżeli dla dowolnej osoby kandydującej podjęta zostaje stosowna uchwała *złączonych Izb Seymu Ordynaryjnego* w momencie uznanym przez *Seym Ordynaryjny* za stosowny.

3) Egzekwowanie powyższej prerogatywy (pkt. 1) Jego Królewskiej Mości jako *Głowy Narodu* powinno pozostawać w harmonii z wartością Artykułu II Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 określoną w art. 7 ust. 5 Preambuły Prawa odnośnie do *wyłączenia*.

4) Z woli Izby Poselskiej wyrażonej uchwałą, te same reguły prawne, mogą być również stosowane wobec funkcji Marszałka Koronnego i/lub Marszałka Nadwornego i/lub Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości, od momentu otrzymania przez te osoby nominacji listem kredencyjnym *Króla* lub od innego momentu uznanego przez Jego Królewską Mość za właściwy.

5) Zatrudnienie osób przynależących osobowo do społeczności rodziny (drużyny) królewskiej lub dworu królewskiego podlega warunkom stania na straży prawnej, respektującym zarówno przejrzystość działalności publicznej, *Prawa Człowieka* jak i przejrzystość *Praw* stanu królewskiego.

6) Osoby nominowane do stanu (drużyny) rodziny królewskiej uchwałą Izby Poselskiej mogą zacząć przynależeć osobowo do drużyny *Izby Senatorskiej Pod Prezydencją Króla* jeśli tak postanawia Ustawa. Ustawy mogą określać kwestie ich zabezpieczenia materialnego, zaangażowań i zobowiązań, działalności publicznej, potencjalnego wynagrodzenia oraz formalnej jak i nieformalnej dziedziny obowiązków.

13. Osoby kandydujące do funkcji wszelkich formalnych społeczności, urzędów i zgromadzeń *Władzy Prawodawczej, Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości i *Władzy Sądowniczej* same zgłaszają własną kandydaturę.

Niezawisłość i niepodzielność narodowa

14. Niezawisłość i niepodzielność narodowa należy do wszystkich cywilnie i politycznie uprawnionych osób obywatelstwa polskiego jako suwerena Rzeczypospolitej (John Locke - *Dwa traktaty o rządzie*). Suweren wykonuje suwerenność przez swych wybieralnych i odwoływalnych przedstawicieli w *Stanach Zgromadzonych*, w tym na drodze prawodawczego *Seymu* referendalnego.

1) Żaden urzędnik, odłam Obywateli, społeczność, ani żadna jednostka nie może przypisywać sobie wykonywania suwerenności, gdyż ta należy do *wszystkich cywilnie i politycznie uprawnionych osób*. *Konfederacje wszelkiego gatunku* i *Seymy Konfederackie* (Artykuł VI Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 - art. 11 ust. 6 Preambuły Prawa) oznaczają formowanie *iakiegokolwiek w Kraiu rokoszu czyli Konfederacji* (*Deklaracja Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maia Roku 1791*) od Dnia 3 Maia 1791 Roku więc są zabronione.

2) Dlatego żaden projekt nie może odmówić zwierzchniej *Władzy Prawodawczej, Władzy Wykonawczej* lub *Władzy Sądowniczej* wszelkim uprawnionym osobom obywatelstwa polskiego we wszystkich społecznościach Rzeczypospolitej, demokratycznie reprezentowanym przez *Stany Zgromadzone wolnej Szlachty Polskiej*, w porządku konstytucyjnym z oświeceniowym trójpodziałem władz *Konstytucji z Dnia 3 Maia Roku 1791*, Ustawy konstytucyjnej z 1935 roku oraz

Konstytucji Rzeczypospolitej z 1997 roku. Te ostatnie akty stosuje się w zakresach ich zgodności ustanowionych aktem Preambuła Prawa jako normy konstytucyjne i/lub ustawowe.

3) Obecny dowód, oznakę oraz fundament niezawisłości i niepodzielności narodowej stanowi rękopis *Konstytucji 3 Maja z Roku 1791* oraz jej pierwsze wydanie wśród aktów około-konstytucyjnych, pt.

USTAWA RZĄDOWA

PRAWO UCHWAŁONE. *Dnia 3 Maja, Roku 1791.*

W WARSZAWIE, u. P. DUFOUR Konsyl: Nadw: J. K. Mci i Dyrektora Druk: Korp: Kad:.

4) Wszelka potencjalna, nieznaczna rozbieżność w treści normatywnej pomiędzy tymi pierwszymi dokumentami Korony Królestwa, jako rękopisem Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja Roku 1791* oraz wydaniem u *Piotra Dufour*, może oznaczać wymóg korzystania z obu źródeł treści normatywnych jako równie uprawnionych (np. w myśl rękopisu: *Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu*; w myśl wydania: *Wszelka władza w społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu*). Kwestie te może dookreślać Ustawa.

Prerogatywa uprawnień nadzwyczajnych

Oznajmujemy wszystkim wobec komu należy na wieczną tej rzeczy pamięć, iż pod tym niebezpiecznym czasem, bez Króla pana zwierzchniego mieszkając, staraliśmy się o to wszyscy pilnie na zjeździe warszawskim, jakobyśmy przykładem przodków swych sami między sobą pokój, sprawiedliwość, porządek i obronę Rzeczypospolitej zatrzymać i zachować mogli.

(Akt Confoederatio Generalis Varsoviae z Dnia 28 Stycznia Roku 1573)

1. W stanie nadzwyczajnym *Seym Ordynaryiny* zbiera się z mocy prawa.

1) Marszałek Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryinego* nie może zakończyć zjazdu zgromadzenia *Seymowego* w czasie, w którym wykonywane są uprawnienia nadzwyczajne.

2) Jeżeli zwykle aktywności *Władzy Prawodawczej, Wykonawczej i Sądowniczej*, o których mowa w Artykule V *Konstytucji Trzeciego Maja*, zostałyby zatrzymane lub niepodległość narodowa, przestrzeganie traktatów bądź wykonywanie zobowiązań międzynarodowych zostałyby narażone na istotne ryzyko, w Imieniu Jego Królewskiej Mości Marszałek Koronny przedstawia własne stanowisko Izbie Poselskiej *Seymu Ordynaryinego*, po możliwej konsultacji z *Izbą Senatorską pod Prezydencyą Króla*, za możliwą radą i zgodą Króla. Jego Królewska Mość możliwie wspiera swoją obecnością *Stany Zgromadzone*.

3) Marszałek Koronny stosuje środki *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości, które powinny wynikać z woli zapewnienia społecznościom *Władz Prawodawczych, Wykonawczych i Sądowniczych* sprawność pełnienia ich funkcji, w sposób kierujący się dobrem wszystkich cywilnie uprawnionych osób w społecznościach Rzeczypospolitej, z intencją respektującą majestat *Sądu Seymowego* oraz *Iudicium Ordinarium Generale Tribunalis Regni*, w tym majestat Sędziów śledczych, Sędziów przysięgłych, Sędziów prowadzących *Sprawy i Maiestat wolności Człowieka* (zob. Artykuł IV *Konstytucji*) w Rzeczypospolitej jako pierwszych *Praw Człowieka*. Ustawa o stanie wyjątkowym może dookreślać kwestie stosowania uprawnień nadzwyczajnych i sposób inicjowania stanu uprawnień nadzwyczajnych.

2. Zdradą przeciwko dobru wspólnemu Rzeczypospolitej jest istotnie świadoma decyzja tworząca ryzyko konstytucyjnie nieuprawnionej okoliczności z przyczyny jednostki w społecznościach *Władzy Prawodawczej, Wykonawczej i/lub Sądowniczej* bądź osoby i/lub osób w pozostałych otoczeniach społeczności Rzeczypospolitej (por. *Deklaracya Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maja Roku 1791*). Im więcej *Sąd Seymowy* stwierdza popełnionych, istotnie świadomych uchybień wobec wartości *Konstytucji 3 Maja z Roku 1791* wraz z *Deklaracyą Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maja Roku 1791* oraz wartości Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku, a także niewykonywanej we wskazanym zakresie Konstytucji Marcowej 1921 oraz Konstytucji z 1997 roku, tym większy jest dowód zdrady przeciwko dobru wspólnemu społeczności Rzeczypospolitej.

3. Do *Władzy Wykonawczej* Jego Królewskiej Mości Króla, Korony *Stanów Zgromadzonych, Tronu Elekcyjnego przez Familie*, należy troska o godność osoby *Człowieka i pospolite ruszenie* (tzw. *Ruchem A.L.*): *Jego obowiązkiem naczelnym jest troska o dobro wspólne, gotowość obronną i stanowisko wśród narodów świata* (Rozdział I Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku). Sprawy związane z godnością osoby *Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucji*) należy przedstawiać i stosownie omawiać na forach międzyludzkich. Osoba, która legalnie *stanie nogą na ziemi Polskiej* (Artykuł IV *Konstytucji*) cieszy się przewidzianymi prawem uprawnieniami cywilnymi i otrzymuje uprawnienia polityczne jeżeli posiada obywatelstwo polskie i ukończyła osiemnasty rok życia, łącznie z prawem do wykonywania prawa do tworzenia drużyny z osobowością prawną z mocy prawa w przypadku zaistnienia powtarzalnego zgromadzenia, co najmniej dwóch osób.

Immunitet i mandat sejmowy

1. Senatorowie i posłowie nie mogą zostać pociągnięci do odpowiedzialności bez zgody Marszałka Izby Poselskiej *Seymu*, co pozostaje w harmonii z Artykułem VI Ustawy *Seymy z Dnia 13 Maia Roku 1791 (O bezpieczeństwie Osob Seym składających)*.

1) Zgoda taka nie jest wymagana w przypadku schwytania na gorącym uczynku lub skazania prawomocnym wyrokiem. Próba przekupienia posła bądź groźba wobec posła z usiłowaniem wywarcia wpływu na decyzję poselską jest ciężkim przewinieniem (zob. *Crimina Status* - Artykuł VIII Konstytucji).

2) Żaden poseł lub senator nie może być ścigany, poszukiwany, zatrzymany, aresztowany bądź sądzony z powodu własnych przekonań w związku z pełnieniem *posługi Oyczyźnie w Seymie* lub z powodu głosowania.

3) Uwieszenie, stosowanie środków pozbawienia lub ograniczenia wolności albo ściganie posła lub senatora ulega zawieszeniu na okres czterech miesięcy, jeżeli zażąda tego Izba Poselska *Seymu* lub *Izba Senatorska pod Prezydencją Króla*, na nadzwyczajnym posiedzeniu, *zwykłą większością wotów*. Okres ten może zostać przedłużony.

4) W okoliczności istotnie złożonej i wyjątkowej senator zrzeka się posługi senatorskiej w Izbie na skutek głosowania wszystkich obecnych senatorów *zwykłą większością głosów*. Głosowanie to jest wiążące jedynie na czas określony, chyba, że zostaje potwierdzone uchwałą Izby Poselskiej *Seymu*, z trwałym skutkiem, *zwykłą większością głosów*.

2. Prawo głosowania posłów i senatorów ma charakter indywidualnego *reprezentowania* wszystkich wolnych społeczności Rzeczypospolitej wraz z *Królem*.

1) Mandat imperatywny jest nieważny z mocy prawa. Osoba funkcji poselskiej wsłuchuje się w oczekiwania osób z własnej społeczności wyborców, stosownie odpowiadając w *Seymie* na oświadczenia woli, jako ogólne preferencje, wszystkich społeczności Narodu, przez pryzmat uwag osób z najbliższej społeczności wyborczej wobec tej osoby. Kwestia ta pozostaje w harmonii z prerogatywami królewskimi, w tym prerogatywą odnośnie do zwołania *Seymu Walnego* (Preambuła Prawa).

2) Ustawa może przewidywać wyjątkowo zgodę na udzielenie upoważnienia posłowi lub senatorowi do głosowania w zastępstwie, ale w tym przypadku nikt nie powinien otrzymać więcej niż jednego upoważnienia.

3) Posłowie *Seymu* reprezentują wszystkie społeczności mieszkańców i jednostki w Rzeczypospolitej wraz z nimi, jako jedną całość, przez pryzmat potrzeb społeczności obywatelskich najbliższych miejscu zameldowania posła.

3. Osoba o funkcji osoby przynależącej osobowo do jednej z Izb *Seymu Ordynaryinego* nie może zostać wyłoniona na funkcję przynależną do drugiej Izby i wykonywać w niej mandatu. Do Senatu lub do Izby Poselskiej nie może zostać wybrana, ani nie może wykonywać mandatu, osoba:

1) na której ciąży zobowiązanie lojalności, posłuszeństwa lub wierności obcemu państwu, lub która jest poddanym lub Obywatелеm takiego państwa lub przysługują jej uprawnienia i przywileje poddanego lub Obywatela takiego państwa; lub

2) która splamiła się zdradą, lub została skazana i odbywa karę, lub ma ją odbyć, za przestępstwo za które, zgodnie z prawem publicznym Rzeczypospolitej lub jej stanów ziemskich, grozi kara jednego roku pozbawienia wolności lub kara surowsza; lub

3) która jest bankrutem lub niewypłacalnym dłużnikiem, który nie został zwolniony z długu; prawodawstwo Rzeczypospolitej gwarantuje i poddaje opiece rządowej możliwość przejrzystego bankructwa osobistego, w tym bankructwa opartego o prawa konsumenckie;

4) która sprawuje jakikolwiek urząd lub której przysługują korzyści od Korony Królestwa, np. której wypłacana jest emerytura na mocy decyzji Korony z dochodów Rzeczypospolitej; osoba może powstrzymać się od przyjmowania emerytury na czas sprawowania mandatu; lub

5) która powiązana jest umową i interesami finansowymi z Administracją (Władzą wykonawczą) Rzeczypospolitej.

4. Jeżeli *Seym Ordynaryiny* uchwałą nie postanowi inaczej, każda wątpliwość dotycząca zdolności do wykonywania mandatu senatorskiego i/lub poselskiego w Izbie Poselskiej, lub braku obsady mandatu w każdej z Izb *Seymu Ordynaryinego*, jak również każdy spór w sprawie ważności wyboru do każdej z Izb, jest rozstrzygany przez *Sąd Seymowy* orzekający w jednej instancji. *Sąd Seymowy* posiada przywilej powierzenia spraw odnośnie do protestów wyborczych Komisji *Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791*, Trybunału Głównego Koronnego.

Inne Prerogatywy *Seymu*

1. *Seym Ordynaryiny* na drodze Ustawy może powołać *Kommissyie Porządkowe Woiewództw, Ziem i Powiatów*. Wszelkie rozbieżności między nazewnictwem sądów, funkcji i urzędów pomiędzy aktami konstytucyjnymi niweluje się za pomocą reguły przydomków (np. jeśli istnieje ustawowy i/lub konstytucyjny sąd administracyjny ze stosowną nazwą, zaś drugi akt konstytucyjny wspomniany w Preambule Prawa czynił i/lub czyni inne nazewnictwo zgromadzenia w sposób oczywisty istotnie wykonującego te same funkcje, istnieje możliwość dodania nazewnictwa (drukowanego bądź nie), stosowania przydomku i adresowania tego sądu bądź urzędu za pomocą przydomku, alternatywnego imienia konstytucyjnego i/lub ustawowego; wyżej wspomniane normy może dookreślać ustawa o nazewnictwach funkcji formalnych, formalnych drużynach sądów i/lub drużynach urzędów państwowych i/lub oficjalnych funkcji ustawowych i/lub konstytucyjnych).

2. *Seym Ordynaryiny* na drodze Ustawy może powołać Komisję Konstytucyjną, która ma prawo kontrolować wykonywanie zaangażowań i zobowiązań tworzenia aktów wykonawczych przez osoby pełniące funkcję w *Straży Praw* oraz sposób wykonywania ustaw. Komisja ma prawo żądania ujawnienia wszelkich informacji i/lub dokumentów dotyczących decyzji podejmowanych w *Straży Praw*. Każda inna komisja oraz każdy poseł lub senator może skierować do Komisji Konstytucyjnej pisemne zapytanie dotyczące zaangażowań i/lub obowiązków i/lub sposobu pełnienia funkcji osoby powołanej do pełnienia funkcji w *Straży*. Obowiązkiem Komisji Konstytucyjnej jest, w uzasadnionych wypadkach, ale nie rzadziej niż raz w roku, zawiadomić *Seym Ordynaryiny* o swoich istotnych spostrzeżeniach poczynionych w trakcie kontroli. *Seym Ordynaryiny* może spostrzeżenia te przedłożyć *Straży*. Decyzję o skierowaniu informacji w formie krytyki i/lub oskarżenia z odpowiednimi wskazówkami i/lub formalnymi poleceniami podejmuje *Seym Ordynaryiny* uchwałą *złączonych Izb*, biorąc pod uwagę rekomendację Komisji Konstytucyjnej, a sprawę rozstrzyga *Sąd Seymowy*.

3. Bank Królestwa, tj. Bank Narodowy, tj. Bank Rzeczypospolitej jest centralnym bankiem Korony Rzeczypospolitej jako posiadłość *Skarbu Publicznego* podporządkowana jedynie Izbowi *Stanów Rzeczypospolitej Seymujących*. Bank Królestwa ponosi odpowiedzialność za politykę pieniężną. Bank Królestwa czyni określenia należące do zakresów polityki pieniężnej. Bank Królestwa ma jedenastu komisarzy, którzy są wybierani przez *Seym Ordynaryiny* uchwałą *złączonych Izb*. Bankiem Królestwa kieruje zarząd mianowany przez komisarzy Banku. Uchwałą *złączonych Izb Seymu Ordynaryinego* rozstrzyga się o udzieleniu absolutorium dla komisarzy Banku i jego zarządu. Jeżeli *Seym Ordynaryiny* odmówi udzielenia absolutorium komisarzom Banku, powinni oni ustąpić z urzędu. Komisarze mogą usunąć ze stanowiska poszczególne osoby z funkcji zarządu Banku, o ile osoby te nie mogą wykonywać swoich uprawnień w zakresie powierzonych im zadań, bądź gdy osoby te zostały uznane za podejrzane dopuszczenia się poważnych zaniedbań i/lub poważnie nie stosownych zachowań. Przepisy dotyczące wyboru komisarzy Banku Rzeczypospolitej oraz kierowania działalnościami Banku Królestwa stanowi się w drodze Ustawy.

4. Oskarżenie o popełnienie przestępstwa w czasie pełnienia obowiązków Sędziego *Sądu Seymowego* lub Trybunału Głównego Koronnego, w tym Najwyższego Trybunału Administracyjnego wnosi do *Sądu Seymowego* Kanclerz Wielki Koronny. *Sąd Seymowy* rozpoznaje również wniosek o wyłączenie Sędziów *Sądu Seymowego* i/lub Trybunału Głównego Koronnego i/lub o zawieszenie pełnienia obowiązków przez te osoby. Prawo do wniesienia wniosku przysługuje Kanclerzowi Wielkiemu Koronnemu, Izbie Poselskiej *Seymu* i/lub Izbie Senatorskiej *pod Prezydencją Króla*, zwykłą większością *wotów*.

5. Zarówno Izba Poselska *Seymu Ordynaryinego* jak i Izba Senatorska *pod Prezydencją Króla* może powołać rewizorów albo lustratorów w myśl Ustawy, dla sprawdzenia i kontroli jakości aktów wykonawczych działalności *Władzy Wykonawczej* i niezwiązanych z orzecznictwem czynności osób o funkcji *Władzy Sądowniczej* lub osób o funkcji urzędników cywilnych zatrudnionych w posiadłościach *Skarbu Publicznego*. *Seym Ordynaryiny* może podjąć decyzję o objęciu kontrolą przez rewizorów bądź lustratorów także innego typu działalności. *Seym Ordynaryiny* może ustanowić instrukcje dla rewizorów bądź lustratorów w drodze ustawy o charakterze konstytucji czasowej. Rewizorzy, zgodnie z Ustawą, mogą żądać dokumentów, informacji i wyjaśnień niezbędnych do przeprowadzenia kontroli, a odmowa może być przesłanką uznania dowodu przewinienia za istotny. Ustawa może dookreślać moce prawne i zakresy pełnomocnictwa związane z działalnością rewizorów, które nie mogą być większe od pełnomocnictw Osób bezpośrednio przynależnych do *Straży Praw*. Marszałek Koronny może kierować bezpośrednio akty wykonawcze do tak powołanych rewizorów i/lub lustratorów.

6. *Seym Ordynaryiny* na drodze Ustawy może powoływać Adwokatów *Praw Człowieka*, którzy, zgodnie z uchwaloną przez *Seym Ordynaryiny* instrukcją o formie konstytucji czasowej, w Imieniu Jego Królewskiej Mości kontrolują stosowanie Ustaw lub innych przepisów w zakresie działalności publicznej przedstawicieli *Władzy Wykonawczej*. Adwokat *Praw Człowieka* może wszczynać postępowanie w wypadkach przewidzianych instrukcją. Adwokat *Praw Człowieka* ma prawo uczestniczenia w posiedzeniach oraz prawo dostępu do dokumentów oraz protokołów osób o funkcjach *Władzy Wykonawczej*. Osoby o funkcjach cywilnych zatrudnione w posiadłościach *Skarbu Publicznego* należących do *Władzy Sądowniczej* mają obowiązek udzielenia tego typu dokumentów. Posiadłość *Skarbu Publicznego* należąca do *Władzy Wykonawczej* oraz Urzędnicy państwowi i samorządowi, jak również samorządowi pełnomocni przedstawiciele *Władzy Wykonawczej* oraz *Władzy Prawodawczej Seymików prawodawczych* mają obowiązek udostępnić Adwokatowi *Praw Człowieka* informacje i złożyć wyjaśnienia, których on zażąda. Obowiązek taki spoczywa ponadto na każdej osobie, od której Adwokat *Praw Człowieka* ma prawo żądać informacji w mowie i/lub w piśmie. Każdy Oskarżyciel sądowy ma obowiązek, na żądanie Adwokata, udzielić pomocy Adwokatowi *Praw Człowieka*. Ustawa może dookreślać moce prawne i związane z działalnościami Adwokatów *Praw Człowieka*.

7. Izba Poselska *Seymu Ordynaryinego* i/lub *Izba Senatorska pod Prezydencją Króla* bądź *Seym Ordynaryiny* uchwałą złączonych Izb *Seymu* może powoływać wyspecjalizowane Komisje dla rozpoznawania spraw dotyczących stania na straży środowisk przyrody i ich ekosystemów. Biegli tworzący opinie dla tych Komisji nie muszą sprawować mandatu w *Seymie*. Stałe Komisje tego typu mogą zostać powołane na drodze Ustawy. Ustawa dookreśla moce prawne tych Komisji, które nie mogą wykraczać poza moce prawne *Władzy Prawodawczej*. Komisje do spraw stania na straży środowisk przyrody przedstawiają własne stanowisko w sprawach związanych z kwestiami stania na straży przyrody *Izbie Senatorskiej pod Prezydencją Króla* i/lub *Izbie Poselskiej Seymu Ordynaryinego*, w momentach i/lub okolicznościach wskazanych w Ustawie i/lub odnośnie do określonych obszarów dziedzinowych wymienionych w Ustawie jako konstytucji czasowej.

8. Zarówno Izba Poselska jak i Senatorska mają prawo ustalić własne regulaminy w odniesieniu do zaangażowań i zobowiązań podejmowanych w obrębie każdej z Izb, które muszą zostać uchwalone w jednej Ustawie *Seymu*. *Seym Ordynaryiny* w drodze Ustawy uchwała regulamin *Seymu Ordynaryinego*.

Ustawa o Sądach Seymowych Sądy Seymowe. 13 Maia Roku 1791.

Stosuje się Ustawę *Sądy Seymowe. 13 Maia Roku 1791.* jako Ustawę o mocy prawnej w następującym zakresie, który może być dookreślany lub zmieniony dzisiejszymi Ustawami:

Artykuł IX.

Występek zdrady publiczney przeciwko Narodowi popelnia: 1-mo Ktokolwiek by uknował spisek na wzniecenie buntu Pospólstwa, buntu Woyska, lub buntu Szlachty, i iakiegokolwiek zbroynego związku Prawem zakazanego. Jako zaś przez spisek rozumieć się zawsze ma: Zmowa podpisem, lub przystęgą uczynioną, na popelnienie szkodliwego Narodowi występku Prawem zakazanego; tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuje, czyni lub czynić zamierza, sposobem w Prawie opisanym, lub sposobem, którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne, nigdy podciągane nie będzie. 2-do Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzepltey Rządu, to iest: 1-mo na zniesienie Seymików i Seymow. 2-do Na wyjęcie Woyska z pod władzy naywyższej Stanow Rzeczypospolitey Seymuiących. 3-tio Na oddanie iedney Osobie, lub oddzielnemu od Seymu Ciału, wszystkich naywyższych władz i Praw Rzepltey; ten popelnia występek zdrady publiczney przeciwko Narodowi.

Występki szkody Publiczney, maią należeć do Sądów Kommissyi Skarbowey podług iey opisu.

Co się zaś tycze publicznych przeciwko Narodowi występków, które popelnione bydź mogą od Straży Narodowej, od Naywyższej Rzepltey i Kommissyi, te wszystkie występk i w osobnych respective Rozdziałach, dokładnie nayduią się opisanie.

Artykuł XI.

6to Ktoby zdradliwie obcemu Narodowi wydawał sekreta i tajemnice Rzeczpltey, w miarę ważności sekretu i wielkości winy, karany bydź ma infamią, lub innemi przyzwoitemi karami.

7mo Przekonany o korupcyą, czyli przekupstwo Senator, Minister, Posel na Seym, Marszałek i Vice-Marszałek Seymowy, Minister u Dworu Zagranicznego i ktorykolwiek Sedzia zasiadający w Sądach Ultima Instantia, iako zdradzaiący w swym Urzedowaniu powszechność Narodową, odsądzieniem na zawsze od wszelkich Urzedow ma bydź ukarany.

8vo Przedawanie ludzi za granicę, lub rekrutowanie ludzi w Kraiu Rzepltey dla Woyska Zagranicznego, iako zdrada Narodu, ma bydź ukarana wiecznym, lub doczesnym z Kraiu wygnaniem, lub utratą maiątku, lub więzieniem wiecznym, albo doczesnym, w miarę przewinienia, i onego okoliczności.

Zmyślanie lub fałszowanie Praw, Uniwersałów, lub iakichkolwiek Pism całego Narodu tyczących się, pod Imieniem Seymu, lub Króla, jako zdrada Narodu karane będzie wiecznym z Kraiu wygnaniem, lub wiecznym więzieniem, a nawet inafnią, wedle okoliczności zbrodni.

Występki przeciwko Rzepltey Rządowi są gwałt i zdrada przeciwko Maiestatowi, czyli Królowi, przeciwko Seymom i Seymikom.

Występki przeciwko Seymowi dokładnie opisanie są w Rozdziale o Seymach.

Występki przeciwko Seymikom nayduią się dokładnie opisanie w Rozdziale o Seymikach.

Występki gwałcące bezpieczeństwo Sądów Seymowych, wedle opisu bezpieczeństwa Sądów Trybunału Głównego, w tymże Sądzie Seymowym sążzone, i ukarane zostaną; Lecz inne iakiegokolwiek występk, chociaż pod boki Sądów Seymowych popelnione, do zwyczajnych wedle Prawa Sądów należeć będą.

Artykuł XXIX.

Obrani Sędziowie Seymowi, w obecności KRÓLA i Stanów Seymujących a nieprzytomni w obliczu Sądu Seymowego, wykonać mają przysięgę, której Rota będzie następująca: Ja NN. Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu w Trojcy S. Jedynemu, iako Pensyi Zagranicznej nie biorę, i brać nie będę, i że wybranym będąc do rozrządzenia Spraw Sądom Seymowym poleconych, też sprawy podług BOGA, Prawa, sprawiedliwości i dowodów sądzić będę, żadnymi względami, przyjaźnią, lub nienawiścią uwodzić się nie będę. Na Przyjaciela, bogatego lub ubogiego, względu żadnego mieć nie będę. Darów żadnych, i obietnic nie przyjmę i w wszystkim sądzeniu moim BOGA, Prawo i Sprawiedliwość za najpierwszy, i iedyny cel mieć będę. Tak mi Panie Boże dopomóż, i niewinna męko Chrystusa Pana"

Stosuje się następujące rozpoznawanie norm ujmowanych powyższymi Artykułami. Powyższe fragmenty norm Ustawy Sądy Seymowe świadczą o tym, że ustrój władzy sądowniczej urządzony w lockowskim i/lub monteskiuszowskim sposobie faktycznego trójpodziału władz służy prawidłowemu, oświeceniowemu wymiarowi sprawiedliwości, w którym zarówno ustrój prawny, forma rządu, jak i dobro publiczne podlegają Opiece Rządowej jako opiece prawnej w myśl konstytucyjnych i ustawowych upoważnień Władzy Prawodawczej.

Sąd Seymowy

IV.

Oprócz Sądów w Sprawach Cywilnych i Kryminalnych dla wszystkich Stanów, będzie Sąd najwyższy, Seymowy zwany, do którego przy otwarciu każdego Seymu wybrane będą Osoby. Do tego sądu należeć będą wystęпки przeciwko Narodowi i Królowi, czyli Crimina Status.

1. *Dekrety w Rzeczypospolitej mogą być wydawane wyłącznie przez Władzę Sądowniczą. Dekreta Sądów Seymowych (które mają być krótko, iasno i dokładnie spisane) w przeciągu trzech dni naydalej, po ostatecznej Sądowej namowie ogłoszone i publikowane będą* (Artykuł XXVII. Ustawy Sądy Seymowe. Dnia 13 Maia Roku 1791). *Dekrety są aktami przechowującymi formę i treść orzeczeń sądowych.*

2. *Sąd Seymowy zbiera się na mocy Ustawy Sądy Seymowe. Dnia 13 Maia Roku 1791 z liczbą Sędziów przewidzianą w tej Ustawie lub większą. Sędziowie, o których mowa w Ustawie są obecnie Sędziami przysięgłymi. Sędziowie przysięgli Sądu Seymowego zostają wybrani przy otwarciu każdego Seymu to jest w pierwszych dniach kadencji Seymu Ordynaryjnego, co dwa lata.*

3. *We wszystkich sprawach karnych, dotyczących ambasadorów, wszystkich kredencyjnie umocowanych przedstawicieli i konsulów oraz w sprawach karnych, w których stroną jest Urzędnik i/lub Urzędnik Sądowy Rzeczypospolitej albo taka społeczność formalną, którą określa Ustawa, Sądem pierwszej instancji jest Sąd najwyższy, Seymowy zwany.*

1) *We wszystkich innych sprawach, poza przypadkami i zgodnie z przepisami, ustalonymi przez Stany Zgromadzone, Sąd Seymowy może orzekać jako instancja apelacyjna, zarówno w zakresie wykładni prawa, jak też ustalenia stanu faktycznego. Może też orzekać jako Sąd pierwszej instancji w najtrudniejszych sprawach określonych w Ustawie lub w sprawach odnośnie do najcięższych przewinień określonej kategorii.*

2) *Sąd Seymowy orzeka jako najwyższa instancja apelacyjna w sprawach wojskowych, chyba, że Ustawa tworzy wymóg orzekania Sądu Seymowego w tych sprawach, w jednej instancji.*

4. *Zdradą przeciwko Rzeczypospolitej jest łączenie się z jej nieprzyjaciółmi, udzielanie im pomocy i poparcia bądź wszczynanie stanu wojny przeciwko Rzeczypospolitej. Skazanym za zdradę można być przede wszystkim wówczas, gdy sam fakt zostanie wyraźnie stwierdzony ponad wszelką wątpliwość, także w obecności zeznań, co najmniej dwóch świadków albo przyznany na publicznej rozprawie Sądu Seymowego. Zdrada przeciwko Rzeczypospolitej wiąże się z próbą zniesienia Trójpodziału Władz Królestwa.*

5. *Stany Zgromadzone mają prawo wyznaczać kary za zdradę.*

Nigdyby Polakom broń Ich Nieprzyjaciół straszną nie była, gdyby sami go między sobą zgodni znali swą siłę całej tej siły użyć umieli, nigdyby, mówię, orężem Polaków pokonać nie można, gdyby chytry nieprzyjaciel przewrotnością, zdradą i podstępami nie niszczył chęci, i sposobu odporu.

...Ciemiężyciel, Prześladowca Obrońców Kraiu, jako nieprzyjaciel i zdrajca Ojczyzny karany będzie.

(Uniwersał Polaniecki, Dnia 7 Maia Roku 1794)

6. *Sędziowie dobierani są w myśl Ustawy Sądy Seymowe. Dnia 13 Maia Roku 1791, z następującymi wyjątkami:*

1) *Dobór Sędziów spośród przedstawicieli Izby Poselskiej i Izby Senatorskiej jest losowy w stosowny sposób.*

a) *Osoby te są Sędziami przysięgłymi.*

b) Ustawa może określić parytet dla podjęcia losowania spośród określonych kategorii osób w *Seymie*. Parytet musi być równy, prosty, rzetelny i nie może wpływać na losowość wyboru Sędziów przysięgłych. Musi gwarantować reprezentatywność składu Sędziów przysięgłych wobec składu *Seymu* w danej kadencji, korzystając z losowania.

2) Rozprawy *Sądu Seymowego* prowadzone są pod przewodnictwem Sędziego Głównego Prezydenta Trybunału Głównego Koronnego lub Sędziego Głównego Marszałka Trybunału oddelegowanego przez *Komisję Prawa* Trybunału Głównego Koronnego *zwykłą większością wotów*, na żądanie *złączonych Izb Seymu Ordynaryinego*, również wyrażone *zwykłą większością*.

a) Sędzia Główny Prezydent Trybunału lub Sędzia Główny Marszałek Trybunału wyznacza swojego zastępcę do wykonywania zadań w Trybunale Głównym Koronnym.

b) Trybunał Główny Koronny może oddelegować dodatkowych Sędziów Głównych do *Sądu Seymowego* w myśl Ustawy, za radą i zgodą *złączonych Izb Seymu Ordynaryinego*, jeżeli wymaga tego liczba spraw rozpatrywanych przez *Sąd Seymowy*.

c) Ich zastępcy w Trybunale Głównym Koronnym zostają wyznaczeni *Postanowieniem Władzy Sądowniczej* w myśl Ustawy, za radą i zgodą *złączonych Izb Seymu Ordynaryinego*.

3) Posłowie i senatorowie wybrani do stanu sędziowskiego *Sądu Seymowego* nie biorą udziału w głosowaniach w *Seymie*. Ustawa może wydzielić kilka równo-prawnych sekcji stanu sędziowskiego Sędziów przysięgłych *Sądu Seymowego*. Każda sekcja musi zostać wyłoniona w sposób losowy dla orzekania w odrębnych sprawach rozpatrywanych równolegle.

4) Sędziów przysięgłych *Sądu Seymowego* wyłonionych przez *Seym Ordynaryiny* obowiązują wszelkie przepisy odnośnie do Sędziów przysięgłych.

5) Dodatkowa ustawa o *Sądzie Seymowym* może określać kwestie zastąpienia posłów i senatorów w *Seymie*, siedzibę *Sądu Seymowego* oraz pozostałe relewantne kwestie.

7. *Sąd Seymowy* wydaje ostateczne orzeczenia w formie *Dekretów Sądu Seymowego* (Artykuł XXVII. Ustawy *Sądy Seymowe. Dnia 13 Maia Roku 1791*.

8. Prawo do rozpatrzenia określonego typu sprawy przez Trybunał Główny Koronny, którego posiadłością i częścią jest Najwyższy Trybunał Administracyjny może być ustawowo ograniczone na rzecz rozpatrywania jej przez *Sąd Seymowy*.

9. Osoba, która jest lub była jednostką *Straży Praw* może zostać pociągnięta do odpowiedzialności za popełnienie przestępstwa w związku ze swoją funkcją jedynie w razie poważnego zaniedbania swoich obowiązków służbowych.

10. Zgodnie z *Deklaracją Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maia Roku 1791*, *Sąd Seymowy* posiada prerogatywę orzekania o zgodności *tlomaczenia Konstytucji Trzeciego Maia* z jej faktyczną treścią w sprawach karnych:

...Uczyniwszy zadosyć radości powszechney, daiemy pilne oko na ubeśpieczenie tey Konstytucyi stanowiąc: iż ktobykolwiek śmiał być przeciwnym niniejszey Konstytucyi lub targać się na iey zepsucie, albo wzruszał spokojność dobrego i szczęśliwym być zaczynającego Narodu przez zasiewanie nieufności, przewrotne tlomaczenie Konstytucyi, a tym bardziej przez formowanie iakiegokolwiek w Kraiu rokoszu, czyli Konfederacyi oney przodkował lub jakowym sposobem do tego dokładał się, ten za nieprzyjaciela Oyczyzny, za Jey zdraycę, za Buntownika uznany, naysurowszymi karami natychmiast przez Sąd Seymowy ukarany będzie.

Biorąc pod uwagę stan prawny z *Roku 1791*, szanując postanowienia *Oyców Konstytucyi*, zwłaszcza *Króla* Stanisława Augusta Poniatowskiego, Ignacego Potockiego herbu *Pilawa* i Hugona Kołłątaja herbu *Kotwica*, zachowuje się powyższą prerogatywę *Sądu Seymowego* w mocy, rozszerzając kontekst związanych z nią uprawnień. *Sąd Seymowy* może orzekać o zgodności aktów prawnych z *Konstytucją Trzeciego Maia* i jej humanitarnymi wartościami w porządku prawnym samej *Konstytucyi* wraz z Preambułą *Prawa i Konstytucjami Wieczystymi Seymu Wielkiego Drugiego*, z wyjątkiem *Ustaw*. *Sąd Seymowy* może wydać orzeczenie o niezgodności *Ustawy* z *Konstytucjami Wieczystymi Seymu Wielkiego Drugiego* jeżeli sprawa tego typu zostanie wniesiona do *Sądu Seymowego* przez *Izbę Poselską* lub *Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla*. *Sąd Seymowy* orzeka w sprawach karnych, do których należy rażąco niekonstytucyjne *tlomaczenie Konstytucyi*. *Deklaracja Stanów Zgromadzonych* została włączona do wydania u *Piotra Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów* jako pierwszy Akt po *Konstytucji Trzeciego Maia*.

Iudicium Ordinarium Generale Tribunalis Regni

Trybunał Główny Koronny

IV.

Wszystkie Acta Publiczne, Trybunały, Sądy, Magistratury, Monety, Stemple pod Królewskim iść powinny Imieniem.

(Artykuł VII Konstytucji)

1. *Naród* (Artykuł VII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791) sprawuje *Władzę Sądowniczą* przez najwyższe instancje sądownictwa powszechnego i administracyjnego (Artykuł VIII). *Iudicium Ordinarium Generale Tribunalis Regni*, Trybunał Główny Koronny stanowi zwierzchnią siedzibę *Władzy Sądowniczej*.

1) Przez wymiar sprawiedliwości sądy strzegą ładu prawno-ustrojowego w Rzeczypospolitej, kształtując świadomość *Praw społeczności obywatelskich*. Sądy orzekają w Imieniu *Jego Królewskiej Mości w Stanach Zgromadzonych - Stanach Rzeczypospolitej Sejmujących*. Zgromadzeniom Trybunały Głównego Koronnego przewodniczy Prezydent Trybunału Głównego Koronnego.

2) Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli (por. Artykuł 64 Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku). Orzeczenia sądowe nie mogą być zmieniane ani uchylane przez *Władze Prawodawcze* lub *Wykonawcze*, co nie dotyczy stosowania prawa łaski przez Marszałka Koronnego i rozpatrywania sprawy przez *Sąd Sejmowy*.

3) Majestat sprawiedliwości werdyktów końcowych jako skutków procesów *Władzy Sądowniczej* podlega *Opiece Rządowej*, jako opiece prawnej.

4) Na mocy konstytucji sejmowej z roku 1611 przewodniczącymi w sądach niższych instancji są sędziowie ziemscy.

2. *Wysokie Izby* Trybunału Głównego Koronnego działają jako instancje apelacyjne dla niższych sądów powszechnych. Prócz *Wysokich Izb* pełniących nadzór nad sądami powszechnymi, Trybunał Główny Koronny tworzy skład: *Komisji Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791*, *Komisji Sprawiedliwości im. Ignacego Potockiego herbu Pilawa* i *Komisji Prawa im. Profesora Lecha Kaczyńskiego herbu Pomian / Jastrzębiec / Suche Komnaty / Nałęcz / Nowina*.

3. *Sądami w Sprawach* dla *Komisji Wykonawczych* (Artykuł VIII Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 - art. 13 ust. 2 Preambuly Prawa) są *Wysokie Izby* Najwyższego Trybunału Administracyjnego (Artykuł 70 Ustawy Konstytucyjnej z Dnia 23 Kwietnia 1935 Roku), który jest *Sądem* Trybunału Głównego Koronnego i Jego posiadłością przypisaną *Sądowi Sejmowemu*. Najwyższy Trybunał Administracyjny pełni funkcję nadzoru nad licznymi Sądami, Trybunałami oraz formalnymi społecznościami *Władzy Wykonawczej* i osobami prywatnymi pełniącymi funkcje publiczne. Najwyższy Trybunał Administracyjny może osądzić legalność aktów wykonawczych *Straży Praw* z Ustawą i/lub aktami konstytucyjnymi skutkiem podjęcia stosownej uchwały w określonej sprawie przez *Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla* (zwykłą większością *wotów*) i/lub jeżeli tego typu sprawę przedstawia Trybunałowi Izba Poselska *Sejmu Ordynaryjnego*, zwykłą większością głosów bądź uchwałą złączonych *Izb Sejmu* i/lub Kanclerz Wielki Koronny w Imieniu *Jego Królewskiej Mości*. Najwyższy Trybunał Administracyjny może osądzić legalność wszelkich aktów wykonawczych i/lub spraw administracyjnych odnośnie do tych aktów w Królestwie. Ustawa może dookreślać i/lub czynić dodatkowe uprawnienia Najwyższego Trybunału Administracyjnego, nieprzekraczające mocy prawnych *Władzy Sądowniczej*. Ustawa określa typy *Spraw* rozpatrywanych przez Najwyższy Trybunał Administracyjny. Ustawa może powierzać część spraw *Sądowi Sejmowemu* i/lub określać dodatkowe, niższe instancje apelacyjne dla spraw określonego typu.

2) *Wysokie Izby* Najwyższego Trybunału Administracyjnego są najwyższymi instancjami sądownictwa administracyjnego. Trybunały Administracyjne są sądami administracyjnymi niższej instancji.

3) Trybunał Główny Koronny może zaproponować kandydatury Administracyjnych Radców do Rady Królewskiej spośród Sędziów w stanie spoczynku i/lub innych zasłużonych osób, o czym stanowi Ustawa. Osoby pełniące funkcje w Radzie Królewskiej mogą pełnić funkcje w Senacie.

Komisja Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791

Trybunału Głównego Koronnego

V.

1. Sedno ponadczasowych wartości Artykułu I-VI Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 stanowi istotne wspieranie dobra *Obywatelów* lub *Człowieka w społecznościach* dla sprawowania *Opieki Rządowej*, aby otrzymywać *Praw skutek*, który od wykonania *Praw sprawiedliwych zależy*, a od *Praw sprawiedliwych zależy Szczęśliwość Narodów* (Artykuł VII). *Prawa sprawiedliwe* odwiecznie wyznaczają stabilne granice dla ludzkiej aktywności, aby przeciwdziałać nieuprawnionym okolicznościom, w tym nieuprawnionym świadomym decyzjom, które tworzą istotne ryzyko dla dobra *Obywatelów* lub *Człowieka w społecznościach* pod Koroną Rzeczypospolitej.

1) *Komisja Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791* może zbadać wszelkie projekty Ustaw oraz Ustaw przed promulgacją w okresie *vacatio legis* bądź po ich ogłoszeniu pod kątem braku sprzeczności pomiędzy ich treścią normatywną, a humanitarnymi wartościami Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791 wraz z Poprawkami *Seymu Konstytucyjnego* zawartymi w konstytucji czasowej Preambuła Prawa jeżeli sprawa tego rodzaju została przedłożona Trybunałowi Głównemu Koronnemu przez Izbę Poselską i/lub Izbę Senatorską *Seymu Ordynaryjnego Stanów Rzeczypospolitej Seymujących*, zwykłą większością głosów jednej z Izb i/lub uchwałą *złączonych Izb Seymu*. Ustawa może tworzyć prerogatywę możliwości przedłożenia tego typu sprawy Trybunałowi Głównemu Koronnemu przez Kanclerza Wielkiego Koronnego w Imieniu Jego Królewskiej Mości i/lub przez inne podmioty określone w Ustawie.

2) *Komisja* może osądzić zgodność Ustaw z konkretnymi wartościami pozostałych Poprawek *Seymu Konstytucyjnego* (Konstytucjami Wieczystymi *Seymu Wielkiego Drugiego*) na wezwanie do osądzenia takiej zgodności wyrażone uchwałą przez *Seym Ordynaryjny* uchwałą *złączonych Izb* lub uchwałą jednej z Izb *Seymu*. *Komisja* powołana zostaje i prowadzi swoje działalności wobec prerogatywy *Stanów Rzeczypospolitej Seymujących* troszczących się o *Prawa Człowieka*.

2. Wszystkie Sądy Korony Królestwa korzystają zarówno z podstaw prawnych wynikających z ustawowych norm jak również mających zastosowanie norm aktów konstytucyjnych i ich humanitarnych wartości oraz wszelkich prerogatyw, *Praw* i przywilejów wynikających z aktów, które pozostały w mocy prawnej w *Dniu 5 Maia Roku 1791* i pozostają w mocy w dniu dzisiejszym. Sądy nie mogą oceniać *Prawa*, co nie dotyczy poniższych prerogatyw *Komisji Ustawy Rządowej* Trybunału Głównego Koronnego, pełnomocnie działającej w Imieniu *Sądu Seymowego*.

3. *Komisja Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791* podejmuje wszystkie czynności w ramach postępowania badającego potencjalną, istotną sprzeczność pomiędzy określoną treścią prawną i *Konstytucją Trzeciego Maia* (por. *Deklaracja Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maia Roku 1791*) oraz Preambułą Prawa, jako aktem Poprawek *Seymu Konstytucyjnego* w formie aktu konstytucyjnego, na żądanie *Seymu Ordynaryjnego Stanów Rzeczypospolitej Seymujących, Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla* i/lub Izby Poselskiej *Seymu*. Przepis Ustawy bądź projektu ustawy uznany za sprzeczny z *Konstytucją* i/lub Preambułą Prawa nie może być promulgowany ani wejść w życie lub pozostać w mocy.

4. Właściwa komisja *Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla* powinna wstępnie badać treści Ustaw i projektów ustaw wspierając swoim uszczegółowionym stanowiskiem *Komisję Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791* Trybunału Głównego Koronnego odnośnie do projektów i/lub obowiązujących Ustaw i/lub Ustaw oczekujących na wejście w życie, w ramach asystowania *Komisji Ustawy Rządowej*, z uszanowaniem jej pełnej niezawisłości od opinii posłów i senatorów oraz trwałej niezawisłości jej Sędziów i bezstronności procesu orzeczniczego. Posłowie mogą zgłaszać pisemne opinie do komisji *Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla*, o której tutaj mowa.

5. *Komisję Ustawy Rządowej* tworzy skład dziewięciu Sędziów. Sędziom *Komisji* przysługuje prerogatywa osądzenia treści normatywnych, mając na uwadze *dobro powszechne* i dobro wspólne jako dobro *Praw wolnego Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucji*) oraz jego konstytucyjnych przywilejów. Prerogatywa osądu normatywnych treści Ustaw pod tym kątem nie przysługuje pozostałym Sędziom *Władzy Sądowniczej*.

6. *Komisja Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791* z własnego grona wyznacza swojego stałego Marszałka prezydującego Komisji, który jest jednym z Marszałków *Iudicium Ordinarium Generale Tribunalis Regni*. Marszałkiem jest najbardziej doświadczona i/lub najstarsza osoba.

7. *Komisja Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791* nie osądza Ustaw budżetowych, chyba, że pozostający w mocy akt normatywny o charakterze konstytucji wieczystej zawiera reguły na temat podatków bądź opłat. Wydaje orzeczenie najdalej w ciągu miesiąca. Jednakże na żądanie *złączonych Izb Seymu*, w przypadku pilnym okres ten może być skrócony do ośmiu dni. W tych przypadkach wniesienie sprawy do *Komisji* wstrzymuje bieg terminów promulgacyjnych.

8. *Komisja Ustawy Rządowej* jest niezawisłym strażnikiem demokratyczności, rzetelności, przejrzystości i faktycznej równości wyborów powszechnych w Rzeczypospolitej. Zwykle orzeka w tych sprawach jako odrębny *Sąd* Trybunału Głównego Koronnego. Może sądzić protesty wyborcze w myśl Ustawy w jednej instancji lub jako instancja apelacyjna. Czuwa nad prawidłowością wyboru Marszałka Koronnego i pozostałych przedstawicieli. Ogłasza wyniki głosowań powszechnych (może składać się z wewnętrznych Towarzystw, Drużyn, społeczności i/lub Biur i/lub Komisji, o czym może stanowić Ustawa). Werdykty *Komisji Ustawy Rządowej* Trybunału Głównego Koronnego są wiążące dla *Władz Publicznych*. Treść i forma orzeczeń *Komisji* publikowana jest w formie *Dekretów Trybunału Głównego Koronnego*, które nie podlegają środkom odwoławczym. Ustawa może tworzyć dodatkowe uprawnienia Komisji Ustawy Rządowej Trybunału Głównego Koronnego, działającej w Imieniu *Sądu Seymowego*, nie wykraczające poza moce prawne *Władzy Sądowniczej*.

9. Jeżeli Ustawa tworzy tego typu wymaganie, wybór do *Seymu Ordynaryjnego* może również podlegać zaskarżeniu do powołanej przez *Seym Ordynaryjny* Komisji Weryfikacji Wyborów do Sejmu Trybunału Głównego Koronnego.

1) Poseł, senator i/lub przedstawiciel *Władzy Wykonawczej* wykonuje swoje obowiązki niezależnie od zaskarżenia wyboru.

2) W przypadku unieważnienia wyboru, nowo powołana osoba rozpoczyna działalność od momentu ogłoszenia unieważnienia. Kwestie tę może dookreślać Ustawa.

3) Założenia powyższe stosuje się odpowiednio do zastępcy posła, senatora i/lub przedstawiciela *Władzy Wykonawczej*. W skład Wysokiej Komisji Weryfikacji Wyborów wchodzi: Sędzia Główny Komisji, który jest lub był Sędzią, nie będący obecnie posłem, ani senatorem oraz sześciu pozostałych przedstawicieli Komisji. Owi przedstawiciele Komisji wybierani są każdorazowo po wyborach zwyczajnych po ich uprawomocnieniu się, na okres do momentu nowych wyborów przedstawicieli tej Komisji. Sędzia Główny Komisji wybierany jest w osobnym głosowaniu. Decyzje Komisji Weryfikacji Wyborów są niezaskarżalne, chyba, że Ustawa o *Komisji Ustawy Rządowej* Trybunału Głównego Koronnego i Ustawa o Wysokiej Komisji Weryfikacji Wyborów zakładają porządek instancyjności apelacyjnej pomiędzy tymi Sądami. Ustawy te mogą określać kategorie spraw, które mogą zostać rozpatrzone bezpośrednio przez *Sąd Seymowy*.

Komisja Prawa Trybunału Głównego Koronnego

VI.

1. *Komisja Prawa im. Profesora Lecha Kaczyńskiego herbu Pomian / Jastrzębiec / Suche Komnaty / Nałęcz / Nowina* składa się z dwóch sekcji.

1) Sekcja właściwa dla Sędziów składa się z Sędziego Głównego Prezydenta Trybunału Głównego Koronnego oraz wszystkich pozostałych Sędziów Głównych. Składa się także z jednego Oskarżyciela Sądowego, jednego Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości, jednego Administracyjnego Radcy Stanu delegowanego przez Radę Królewską, a także czterech osób uznawanych za szlachetnych Obywateli nienależących, ani do *Seymu*, ani do środowiska sędziowskiego, wyznaczonych odpowiednio przez *Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla*, *Izbę Poselską*, Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej oraz Zrzeszenie Szlachty. Wyżej wymienieni czterej Obywatele są Deputatami Trybunału Głównego Koronnego. Sekcja ta może mianować Marszałków Trybunału Głównego Koronnego i Wice-Marszałków Trybunału spośród społeczności Sędziów Głównych za radą *Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla*.

2) Sekcja właściwa dla Oskarżycieli Sądowych składa się z czterech Oskarżycieli Sądowych, w tym Głównego Oskarżyciela Sądowego, jednego z Sędziów Głównych, jednego Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości, jednego Administracyjnego Radcy *Strazy* i czterech prominentnych Obywateli (Deputatów Trybunału Głównego Koronnego) należących także do sekcji właściwej dla Sędziów.

2. *Komisja Prawa* stoi na straży trwałej niezawisłości i bezstronności procesu orzeczniczego, w tym niezawisłości i bezstronności sędziowskiej. Gwarantuje niezawisłość sędziowską biorąc pod uwagę potrzebę obrony niezawisłości, w tym potrzebę zapewnienia *Sędziom* wsparcia niezbędnego do wykonywania ich mocy prawnych, a także potrzebę właściwego reprezentowania dobra publicznego dotyczącego spraw związanych z Urzędnikami Sądowymi lub spraw w inny sposób związanych z *Władzą Sądowniczą*, w decyzjach wpływających na te sprawy.

1) *Komisja Prawa* może przedłożyć orzeczenie wymagające ujawnienia pisemnej opinii w sprawie niezawisłości sędziowskiej od każdego *Seymiku Sędziowskiego*.

2) Gwarantuje wydajność sądownictwa.

3) Ma prawo uchwalania, zwykłą większością głosów, szczególnych *Postanowień Władzy Sądowniczej* dla wykonywania powyższych zadań (pkt. 1-2) na mocy i w myśl ustawowych upoważnień.

4) Przynależność do stanu sędziowskiego jest przywilejem Obywateli doświadczonych w naukach i wolnych zawodach prawnych, o nieskazitelnym charakterze.

a) Osoby w stanie sędziowskim nie mogą być sądzone, z wyjątkiem okoliczności istotnego naruszenia trwałej niezawisłości sędziowskiej, to jest bezstronności sędziowskiej jako trwałej niezawisłości bezstronnego procesu orzeczniczego bądź istotnego naruszenia godności stanu sędziowskiego w działalności prywatnej lub publicznej.

b) W życiu prywatnym i publicznym, Sędziowie nie podejmują czynności, które mogą naruszyć samą postrzeganą bezstronność sędziowską w działalności sądowej. Nie tworzą zrzeszeń, ani samorządów. Nie należą do zrzeszeń politycznych. Kwestie te dookreślają Ustawy i/lub Kodeks Stanu Sędziowskiego.

5) *Komisja Prawa* publikuje wszystkie orzeczenia *Izb* najwyższych instancji *Władzy Sądowniczej* pokładając wiarę i pełne zaufanie we wszelkie Ustawy, akty prawa publicznego, dokumenty oraz orzeczenia sądowe.

3. Sekcja *Komisji Prawa* właściwa dla Sędziów proponuje kandydatów na Sędziów *Izbie Senatorskiej pod Prezydencją Króla*.

1) Sędziowie powoływani są na podstawie rekomendacji tej sekcji, za jej zgodą. Jurysdykcje zwyczajne są sprawowane przez taką liczbę sędziów jaką określa *Seym Ordynaryiny*.

2) Sędzia Główny Prezydent Trybunału Głównego Koronnego jest zwierzchnikiem sądownictwa powszechnego dla spraw karnych, co nie dotyczy sądownictwa śledczego.

4. Sekcja *Komisji Prawa* właściwa dla Oskarżycieli sądowych proponuje kandydatów na Oskarżycieli sądowych *Izbie Senatorskiej pod Prezydencją Króla*. Oskarżyciele sądowi powoływani są na podstawie rekomendacji tej sekcji, za jej zgodą.

5. Następujące osoby w Imieniu *Króla* stoją na straży trwałej niezawisłości *Sędziów wybieranych na Seymikach* (Artykuł VIII *Konstytucyi*). Są to Marszałek Koronny, senatorowie i ministrowie.

1) Osobom tym nie wolno podejmować starań o wpływanie na konkretne rozstrzygnięcia sędziowskie poprzez jakiegokolwiek niepowołanego kontakt komunikacyjny z *Sędziami*. Kwestia ta pozostaje w harmonii z obowiązkiem Administracyjnych Radców Straży do opiniowania projektów aktów wykonawczych, do wglądu *Izby Senatorskiej Pod Prezydencją Króla*. Pozostaje również w harmonii z ustrojem *Komisji Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maia Roku 1791* Trybunału Głównego Koronnego.

2) Jego Królewska Mość Król gwarantuje niezawisłość sędziowską.

3) Zalecenia lub dyspozycje przekazywane w stronę Sędziego podlegają warunkom stania na straży prawnej, gwarantującym niezawisłość sędziowską i bezstronność procesu orzeczniczego, jako dobro wspólne społeczności Rzeczypospolitej.

4) Zalecenia lub dyspozycje nienaruszające dobra niezawisłości sędziowskiej są dopuszczalne, ale ich uprawnione okoliczności powinny być jasno określone w normatywnej treści Ustaw, chroniącej majestat niezawisłości, rzeczowości i bezstronności stanu sędziowskiego.

6. Ze względu na prerogatywę *Komisji Prawa* do wydawania wyżej określonych *Postanowień Władzy Sądowniczej* (Ustęp 2 pkt. 3), wszyscy Obywatele przypisani do *Komisji Prawa*, stając się Urzędnikami Sądowymi powinni złożyć przysięgę w myśl *Roty Przysięgi dla Deputatów Straży Ustawy Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*.

1) Funkcje *Deputatów Straży*, jako funkcje rządowe, w tym wszelkie funkcje w *Komisji Prawa*, jako funkcje o rządowym charakterze, powinny być niepołączalne ze sprawowaniem wszelkiego mandatu prawodawczego, z wszelką funkcją przedstawicielstwa zawodowego o charakterze ogólnokrajowym, z wszelkim urzędem publicznym albo z działalnością zawodową, włącznie z zaangażowaniami dydaktycznymi i/lub naukowymi w uczelniach finansowanych ze *Skarbu Publicznego* Rzeczypospolitej.

2) Ustawa powinna określać warunki, na jakich dopuszczalne jest zastąpienie osób piastujących te funkcje rządowe bądź stanowiska. Zastąpienie tych osób powinno odbywać się zgodnie z Ustawą.

7. Urzędnicy Sądowi za swoją służbę otrzymują w określonych terminach uposażenie, które nie może być obniżone, dopóki pełnią swój Urząd.

8. Sędziowie nie mogą zostać odwołani z urzędu, chyba że przez Sędziego Głównego Prezydenta Trybunału Głównego w *Komisji Prawa* Trybunału Głównego Koronnego, na skutek uchwały *złączonych Izb Seymu Ordynaryinego*, przedstawionej w czasie tego samego zgromadzenia *Seymowego*, wzywającej do takiego odwołania ze względu na dowiedzione ponad wszelką wątpliwość rażąco niewłaściwe postępowanie i/lub niezdolność do sprawowania Urzędu na mocy werdyktu *Sądu Seymowego*. Sędzia może być odwołany z funkcji sędziowskiej tylko wówczas gdy w wyniku popełnienia przestępstwa i/lub poważnego bądź powtarzalnego zaniedbania swoich obowiązków okazał się osobą oczywiście niewłaściwą do wykonywania funkcji zaufania publicznego bądź osiągnął wiek emerytalny bądź stan spoczynku, jeżeli Ustawa zakłada możliwość przejścia Sędziego na emeryturę i/lub w stan spoczynku.

**Komisja Sprawiedliwości
Trybunału Głównego Koronnego**

VII.

1. *Władza Sądownicza* stoi na straży tego, aby nikt arbitralnie nie mógł zostać pozbawiony wolności (Artykuł II *Konstytucji* - art. 7 ust. 4 Preambuły Prawa). Jako strażnik nietykalności osobistej, zapewnia poszanowanie tej zasady w sposób przewidziany w Ustawach.

2. Istotę głównego zadania *Komisji Sprawiedliwości* stanowi mediacja skutków wymiany wiedzy na etapie postępowania przygotowawczego pomiędzy Sędziami śledczymi, a Oskarżycielami dla zabezpieczenia *Praw wolnego Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucji*), praw obywatelskich i sprawiedliwości w postępowaniu przygotowawczym jako wartości wspólnego dobra *wszystkich ludzi* w Rzeczypospolitej, opartego na *domniemaniu uczciwości* jako podstawowym przewidywaniu całkowitego braku winy jednostki w procedurze karnej. Przewidywanie to ulega weryfikacji na skutek prawomocnego werdyktu sądowego Sędziów przysięgłych, wydane w oparciu o przedstawioną podstawę dowodową w bezstronnym procesie orzecznym. U podłoża ustroju prawnego *Komisji Sprawiedliwości* leży przekonanie Ignacego Potockiego herbu Pilawa odnośnie do Trójpodziału Władz (Artykuł VII *Konstytucji* - art. 12 ust. 10 Preambuły Prawa).

3. Oskarżyciele sądowi podobnie jak Sędziowie są Urzędnikami Sądowymi. Zajmują się poszukiwaniem dowodów oskarżenia i przedstawianiem podstawy dowodowej Sędziom śledczym. Jednak to Sędziowie śledczy oceniają podstawę dowodową pod kątem jej wystarczającej istotności w postępowaniu przygotowawczym. Oskarżyciele sądowi mogą się odwołać w każdej sprawie do Głównego Sędziego Śledczego, który może zgodzić się z orzeczeniem Sędziów Śledczych bądź je uchylić.

4. *Komisja Sprawiedliwości im. Ignacego Potockiego herbu Pilawa* łączy w osobie *jednego Obywatela* funkcję Głównego Sędziego Śledczego oraz Głównego Oskarżyciela Sądowego.

1) Główny Sędzia Śledczy sprawuje najwyższą, drugą instancję sądownictwa śledczego.

2) Sędziowie śledczy orzekają w pięcioosobowym składzie jednomyślnie w postępowaniu przygotowawczym. Oznacza to, że by wnieść oskarżenie wymagana jest zgodność stanowisk, co najmniej pięciu osób. Jeden z Sędziów jest starszym Sędzią śledczym. Nie bierze udziału w głosowaniu odnośnie do orzeczenia, ale wspiera ocenę podstawy dowodowej własnym zdaniem.

3) Dla *dobra powszechnego* liczba Sędziów śledczych może zostać zwiększona w myśl Ustawy dla spraw szczególnego typu. Również wtedy wystąpienie zgodności opinii pięciu osób powinno wystarczyć, aby rozpocząć oskarżenie.

5. Główny Sędzia Śledczy w podwójnej funkcji przynależnej do *Komisji Sprawiedliwości im. Ignacego Potockiego herbu Pilawa* stoi na straży praworządności w oskarżeniu sądowym.

1) Może żądać pisemnej opinii w tej sprawie od każdego Oskarżyciela sądowego.

2) Może być wyłącznie prawnikiem o nieskazitelnym charakterze, zasłużonym i doświadczonym w czynnościach wykonywania oskarżenia, bądź prawnikiem o nieskazitelnym charakterze, zasłużonym i doświadczonym w czynnościach sądownictwa śledczego.

3) Przywilejem i obowiązkiem Głównego Oskarżyciela Sądowego jest chronienie dobra nie ujawniania komentarzy odnośnie do trwających postępowań, które mogłyby wpłynąć na wybory powszechne w Rzeczypospolitej.

4) Oskarżyciele mogą w miarę możliwości niezależnie badać dowolne sprawy w poszukiwaniu danych i obiektywnych wskazówek dowodowych dla rozpoczęcia oskarżenia sądowego. Główny Oskarżyciel Sądowy jest przełożonym wszystkich Oskarżycieli sądowych. Może przekazywać im pisemne zalecenia i/lub instrukcje.

Mianowanie Sędziów

VIII.

Sędziowie wybierani będą na Sejmikach

1. Pierwsze nominacje Obywateli dla ich urzędowania w *Komisjach* i *Wysokich Izbach* najwyższych instancji *Władzy Sądowniczej* mają miejsce na skutek powszechnych i większościowych, rzetelnie równych wyborów bezpośrednich, pod wyłączną kontrolą *całego stanu szlacheckiego* (Artykuł II *Konstytucji* - art. 7 ust. 1 Preambuły Prawa), z wymogami nieskazitelnego charakteru, określonymi kwalifikacjami oraz doświadczeniem zawodowym dla kandydatów na określone stanowiska, a także z jawnymi formalnymi rekomendacjami od istotnych społeczności popierających zgłoszoną kandydaturę. Wybór skutkuje nominacją na stały urząd. Przepisy przejściowe w Ustawie mogą jednak postanowić o nominowaniu owych Obywateli na skutek mianowania przez Jego Królewską Mość Króla w wyniku przeniesienia z Urzędu lub samego przeniesienia w myśl Ustawy.

2. Porządki *Seymikowe* dla wyboru pozostałych Urzędników *Władzy Sądowniczej* powinny przyjmować następującą postać.

1) *Seymiki* sędziowskie, za zgodą *Komisji Prawa im. Profesora Lecha Kaczyńskiego herbu Pomian / Jastrzębiec / Suche Komnaty / Nałęcz / Nowina* Trybunału Głównego Koronnego proponują kandydatów *Izbie Senatorskiej pod Prezydencją Króla*.

2) *Izba Senatorska* zwykłą większością wotów może włączyć do tego grona dodatkowych kandydatów ze środowisk związanych z *Władzą Sądowniczą*, za radą *Komisji Prawa*.

3) Następnie *Izba Senatorska* rekomenduje wszystkich kandydatów Wiodącemu Urzędowi *Władzy Wykonawczej*.

4) W harmonii z Artykułem "*VII. Król, Władza Wykonawcza*" Ustawy Rządowej (art. 12 ust. 8 Preambuły Prawa): *Patentować Officyerów i mianować Urzędniki podług Prawa niższego opisu*, Wiodący Urząd *Władzy Wykonawczej* w imieniu Króla uroczyście *mianuje* i powołuje wszystkich tych kandydatów, w odpowiednim czasie, zamykając w ten sposób porządek *seymikowania elekcyjnego dla Władzy Sądowniczej*.

3. *Prawo niższego opisu* powinno jasno określać okoliczności, w których Wiodący Urząd *Władzy Wykonawczej* może postanowić o ponowieniu *seymikowania elekcyjnego dla Władzy Sądowniczej*.

1) To samo *Prawo niższego opisu* może tworzyć wymóg, aby *Seymiki* sędziowskie mogły proponować wyłącznie kandydatów najpierw uznanych za godnych zaufania na skutek wyborów powszechnych, skutkując stałą nominacją na urząd sędziowski.

2) Wybory te (pkt. 1) powinny odzwierciedlać w jak największym stopniu warunki wyborów na rzecz pierwszych nominacji Obywateli na urzędy Trybunału Głównego Koronnego (zob. Ustęp 1), pod wyłączną kontrolą *całego stanu szlacheckiego* (art. 7 ust. 1 Preambuły Prawa) z określonego obszaru ziemskiego Rzeczypospolitej.

4. Sędziowie Trybunału Głównego Koronnego i pozostałych Sądów pozostają na swym urzędzie dopóki sprawują go nienagannie, podobnie jak pozostali Urzędnicy Sądowi, którzy *wybierani będą na Seymikach*. Ustawa może określać przejście na emeryturę i/lub w stan spoczynku Sędziów w podeszłym wieku oraz znaczenie takiego przejścia.

5. Sędziowska władza opieki prawnej i moce zastępcze wobec służb wojskowych i mundurowych

§ 1. Sędzia, Sąd albo Trybunał, działając w granicach swojej właściwości, może wydać wiążące polecenie ochronne, wykonawcze lub zabezpieczające skierowane do społeczności rodzaju wojskowego, dowódcy, żołnierza, społeczności administracji publicznej albo innej osoby wykonującej zadania państwowe, jeżeli jest to konieczne dla:

zapewnienia bezpieczeństwa sędziego, składu orzekającego, pracownika sądu, świadka, strony, pełnomocnika, biegłego lub innej osoby uczestniczącej w czynnościach sądowych;

zapewnienia niezakłóconego działania sądu, ochrony akt, dokumentów, danych, pomieszczeń, środków łączności lub innych zasobów służących wykonywaniu wymiaru sprawiedliwości;

wykonania orzeczenia, postanowienia, zarządzenia, nakazu, zakazu albo innego aktu sądowego;

zapobieżenia bezprawnemu wpływowi na sąd, sędziego, świadka, stronę, pełnomocnika, biegłego lub społeczność wykonującą czynności na polecenie sądu;

przeciwdziałania odmowie wykonania prawa, opóźnieniu wykonania orzeczenia albo faktycznemu przeciwstawieniu się władzy sądowniczej przez strukturę wojskową, policyjną, administracyjną lub inną strukturę wykonawczą.

§ 2. Polecenie, o którym mowa w § 1, ma pierwszeństwo przed sprzecznym poleceniem służbowym, administracyjnym lub wojskowym, chyba że sąd wyższego rzędu albo właściwy nadzwyczajny sposób sądowy wstrzyma jego wykonanie.

§ 3. Jeżeli dowódca wojskowy, przełożony służbowy albo właściwa osoba odmawia wykonania polecenia sądowego, zwleka z jego wykonaniem, wykonuje je pozornie albo pozostaje w konflikcie interesów, sąd może:

wyznaczyć innego dowódcę, funkcjonariusza albo społeczność do wykonania zaangażowań i/lub zobowiązań;

powierzyć wykonanie zaangażowań bezpośrednio Żandarmerii Wojskowej, właściwej służbie wojskowej bądź cywilnej, społeczności administracji publicznej albo innej społeczności Władzy Publicznej;

ustanowić sędziowskiego komisarza wykonawczego do nadzoru nad wykonaniem polecenia (o funkcji z rodzaju sędziego śledczego);

zażądać natychmiastowego przedstawienia informacji, dokumentów, rejestrów, wykazów, rozkazów, poleceń, danych łącznościowych albo innych materiałów niezbędnych dla oceny legalności działania;

nakazać czasowe powstrzymanie się od wykonywania polecenia wojskowego, jeżeli jego wykonanie mogłoby udaremnić orzeczenie sądu, naruszyć niezawisłość sędziowską, zagrozić życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu osoby albo doprowadzić do zniszczenia dowodów.

§ 4. W przypadkach niecierpiących zwłoki sędzia może wydać polecenie w mowie i/lub piśmie, także telekomunikacyjnie, bezpośrednio. Polecenie takie podlega niezwłocznemu utrwaleniu w aktach sprawy lub w rejestrze zaangażowań ochronnych.

§ 5. Społeczność, dowódca, żołnierz, osoba prawna albo inna osoba, do której skierowano polecenie sądowe, obowiązana jest wykonać je niezwłocznie, lojalnie i w sposób zapewniający jego rzeczywistą skuteczność. Odmowa wykonania polecenia wymaga natychmiastowego pisemnego uzasadnienia oraz wskazania podstawy prawnej.

§ 6. Wykonanie polecenia sądowego nie może być uznane za naruszenie dyscypliny wojskowej, służbowej albo administracyjnej, jeżeli osoba wykonująca działała w dobrej wierze i w granicach treści polecenia.

§ 7. Osoba, która bez podstawy prawnej odmawia wykonania polecenia sądowego, utrudnia jego wykonanie, wydaje polecenie sprzeczne z poleceniem sądowym albo stosuje nacisk wobec osoby wykonującej polecenie sądowe, podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej, służbowej, karnej na zasadach określonych w ustawie i/lub normach aktów konstytucyjnych.

§ 8. Reguły niniejszego artykułu nie czynią sędziego dowódcą wojskowym ani nie włączają go do komunikacji, tj. kontaktów dowodzenia jednak czynią możliwość zastąpienia przez sędziego dowolnej instrukcji bądź polecenia przedstawionego w mowie i/lub w piśmie, wobec stosownie rozpatrywanych wniosków zgodnie z normami prawnymi. Ustanawiają sędziowską władzę stania na straży i zastępczą, konieczną dla zapewnienia skuteczności wymiaru sprawiedliwości, stania na straży niezawisłości sędziowskiej oraz pierwszeństwa prawa przed sprzecznym poleceniem służbowym, administracyjnym lub wojskowym. Sędzia czuwa wobec Miast Stołecznych Koronnych w Imieniu Jego Królewskiej Mości Króla. Sędzia okolic Włociańsko-Mieszczańsko-Szlacheckich. *Sędzia Dagome*.

6. Opieka i moce wykonawcze władzy sądowniczej

§ 1. Orzeczenia, ordonanse, dekrety, zarządzenia, nakazy i polecenia sądów przedstawione, tj. okazane, tj. wydane, tj. formalnie ogłoszone w granicach właściwości są wiążące dla wszystkich społeczności państwowych, w tym społeczności cywilnych i wojskowych. W razie odmowy, zwłoki, pozornego wykonania albo konfliktu interesów po stronie dowódcy lub urzędu wykonawczego bądź osoby o funkcji władzy wykonawczej, sąd może powierzyć wykonanie zaangażowań i/lub zobowiązań innemu zgromadzeniu społeczności, upoważnionej osobie albo komisarzowi sądowemu oraz wydać wszelkie niezbędne polecenia opieki prawnej, stania na straży, zabezpieczające i wykonawcze, a nawet pielęgnacyjne.

§ 2. Polecenie sądu wydane dla stania na straży niezawisłości sędziowskiej, bezpieczeństwa sądu, stania na straży bezpieczeństwa osoby uczestniczącej w postępowaniu albo wykonania orzeczenia ma pierwszeństwo przed sprzecznym poleceniem wojskowym, służbowym lub administracyjnym, chyba że jego wykonanie zostanie wstrzymane sposobem określonym ustawą i/lub aktem konstytucyjnym.

W przypadku czynu karalnego popełnionego podczas służby wojskowej właściwy do zarządzenia wstępnego zabezpieczenia dowodów albo postępowania przygotowawczego jest:

a. w szkołach, szkoleniach i kursach — komendant;

b. w służbie oddziałów:

1. w ramach batalionu — dowódca batalionu,
2. w mniejszych samodzielnych formacjach pozostających w służbie — właściwy dowódca,
3. w pozostałych przypadkach — dowódca oddziału albo sztabu.
4. Jeżeli dowódca, po przeprowadzonym przez sędziego śledczego wstępnym zabezpieczeniu dowodów, nie zarządzi postępowania przygotowawczego, a zdaniem sędziego śledczego zachodzi czyn karalny podlegający osądzeniu przez sąd, sędzia śledczy sprawozdaje Audytorowi wojskowemu, albo audytorowi generalnemu albo generałowi audytorowi, stosownie do społeczności zgromadzenia, który rozstrzyga ostatecznie. Zarówno audytor wojskowy, audytor generalny, jak i generał audytor są sędziami sądowymi, przy czym w każdym sądzie przewidziany jest co najmniej jeden sędzia

audytor wojskowy i/lub sędzia audytor generalny i/lub generał audytor. Reguła ta dotyczy także *Sądu Seymowego*. Ustawa może stanowić, iż sędzia audytor wojskowy i/lub sędzia audytor generalny i/lub generał audytor orzekają w składzie pięcio-osobowym.

Obcokrajowcy

X.

Zawarowawszy tym sposobem Dziedziców przy wszelkich pożytkach od Włościan im należących, a chcąc jak najskuteczniej zachęcić pomnożenie ludności Kraiowej, ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi tak nowo przybywających, jako i tych, którzy by, pierwsi z Kraiu oddaliwszy się, teraz do Ojczyzny powrócić chcieli, tak dalece, iż każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły lub powracający, jak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego jak i gdzie chce, wolny jest czynić umowy na osiadłość, roboczną lub czynsze, jak i dopóki się umówi, Wolny jest osiadać w Mieście lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraiu, do którego zechce, powrócić, uczyniwszy zadosyć obowiązkowi, które dobrowolnie na siebie przyjął.

1. Artykuł IV *Konstytucji* dotyczy zarówno *Ludu Rolniczego* Rzeczypospolitej jak i każdego *Człowieka* w Rzeczypospolitej. Nie można nie zauważyć, że Artykuł ten zagwarantował każdemu *Człowiekowi*, również jako obcokrajowcowi przebywającemu w Rzeczypospolitej wolność *użycia przemysłu swego jak i gdzie chce*.

2. *Stany Zgromadzone z Królem* trwale zagwarantowały treścią normatywną Artykułu IV *wolność* ludzi przebywających w Rzeczypospolitej do korzystania z *przemysłu swego* jako ich *Prawa* do podejmowania legalnych inicjatyw w równej wolności, cywilnej uczciwości i bezpieczeństwie pokoju międzyludzkiego z majestatem prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, które są warunkiem *sine qua non* dla *użycia przemysłu swego jak i gdzie chce* osoba *Człowieka* w Artykule IV Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja Roku 1791*.

3. *Każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły lub powracający* podlega warunkom *Opieki Rządowej* jako zasadniczym warunkom stania na straży prawnej. Nie sposób nie zgodzić się, że pierwszym warunkiem koniecznym do korzystania z tej *wolności* jest w uprawnionym stopniu nieograniczona przez drugiego *Człowieka* swoboda fizyczna i witalna osoby. W kontekście powyższej normatywnej treści Artykułu IV trudno nie wiązać wszelkiego nieuprawnionego sposobu uniemożliwiającego dowolnemu *Człowiekowi* przebywającemu w Rzeczypospolitej do uprawnionego korzystania z *przemysłu swego jak i gdzie chce*, z występami *przeciwko Narodowi i Królowi*, czyli *Crimina Status* (Artykułu VIII Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja Roku 1791*) jako występami przeciwko *Prawu królewskiemu Stanów Zgromadzonych z Jego Królewską Mością Królem*. Ustęp 1-3 w niniejszym Artykule pozostaje w harmonii z uprawnieniami kontroli granicznej (Artykuł XI *Konstytucji*: *strzeżenie fortec i granic*).

4. Jego Królewska Mość Król gwarantuje wolność myśli, sumienia i wyznania w Rzeczypospolitej.

Promulgacja Ustaw i aktów konstytucyjnych

XI.

Łatwo przyznaję, iż Cywilny Rząd jest właściwym Zarządzeniem na Niedogodności Stanu Natury, które z pewnością muszą być wielkie tam, gdzie ludzie mogą być sędziami we własnej sprawie;
(John Locke, *Dwa traktaty o rządzie*).

1. Ustawy *Seymu* mogą dookreślać wszelką treść *Konstytucji* *Wieczystych Seymu* Wielkiego Drugiego i Preambuły *Prawa*, o ile Ustawy te wystarczająco szanują treść normatywną tych aktów.

1) Marszałek Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryjnego* promulguje Ustawy w imieniu Jego Królewskiej Mości Króla, w myśl Ustawy promulgacyjnej, chyba, że aktu promulgacji dokonuje Jego Królewska Mość Król i/lub Marszałek Koronny w myśl tej Ustawy. Ustawa ta nabiera mocy prawnej w chwili uchwalenia na mocy *Wieczystej Konstytucji Per Proclamationem - Przez Ogłoszenie, Seymu Walnego* na Zamku Królewskim w Radomiu (1505). Oznacza to, że zostaje ogłoszona przez Marszałka Izby Poselskiej w chwili jej uchwalenia przez *Seym Ordynaryjny*.

2) Podobnie jak Marszałek Koronny, Marszałek Izby Poselskiej może poddać dowolny projekt Ustawy pod referendum *Kraiowe (seymowe)* bądź *Seym Walny* (zob. Artykuł VII *Konstytucji* w art. 12 ust. 2 Preambuły *Prawa*). Ta sama prerogatywa przysługuje osobie w *Izbie Senatorskiej pod Prezydencją Króla*, wskazanej przez większość senatorów, *większością wotów*, jeśli osoba ta najpierw zasięgnie opinii Marszałka Izby Poselskiej *Seymu* i Marszałka Koronnego, a w niemożności ich Zastępców.

3) Obywatele mogą podejmować ogólnokrajowe inicjatywy referendalne w myśl Ustawy *Kraiove Seymy Prawodawcze - Referendalne*. Posłowie tych *Seymów* uchwalają projekty *zwykłą większością wotów*, liczbą posłów przybyłych do na *Seym* w miejscach głosowania. *Prawa* do podejmowania tych inicjatyw obywatelskich mogą zostać ograniczone lub zawieszone w myśl Ustawy.

4) *Seym Wielki Ordynaryiny* jest istotną, fakultatywną prerogatywą *Seymu Ordynaryinego*. *Seym Ordynaryiny* nie musi zwoływać *Seymu Wielkiego Ordynaryinego*. Jeżeli *Seym Ordynaryiny* uchwała Ustawę o *Seymie Wielkim Ordynaryiny*, stosuje się następujące wymogi normotwórcze, które może dookreślać Ustawa:

a) *Seym Wielki Ordynaryiny* współuczestniczy w obywatelskim życiu prawodawczym obok prawodawczych mocy prawnych *Seymu Ordynaryinego*. Referendum prawodawcze posiada większą rangę uchwalodawczą w porządku prawnym niż prawodawcza uchwała *Seymu Wielkiego Ordynaryinego*. Misja poselska posłów *Seymu Wielkiego Ordynaryinego* opiera się na wolontariacie lub dietach poselskich w myśl Ustawy.

b) Ustawa powinna dookreślać sposób przeprowadzania wyborów do Izby Poselskiej *Seymu Wielkiego Ordynaryinego*, ich organizację oraz zakres mocy prawnych tej nadzwyczajnej Izby, które nie mogą być większe niż moce prawne Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryinego*, a także sposób podejmowania głosowań poselskich, który powinien mieć fizyczny charakter.

c) *Seym Wielki Ordynaryiny* składa się z Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla *Seymu Ordynaryinego* w niezmienionym składzie oraz Izby Poselskiej *Seymu Wielkiego Ordynaryinego*. Marszałek Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryinego* jest Marszałkiem Izby Poselskiej *Seymu Wielkiego Ordynaryinego*.

d) Izba Poselska *Seymu Wielkiego Ordynaryinego* składa się z posłów Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryinego*, a także posłów wybranych w społecznościach nie większych niż cztery tysiące Obywateli (a liczbę tę może dookreślić Ustawa, z najmniejszą możliwą liczbą trzystu osób w okręgu wyborczym), zwykłym, najprostszym możliwym sposobem wyboru posła, w którym zwycięża osoba kandydująca uzyskująca największą liczbę głosów. Cała *Władza Wykonawcza Jego Królewskiej Mości Króla* zobowiązana jest wspierać społeczności obywatelskie w organizowaniu tych wyborów powszechnych przez *Naród* reprezentowany w miejscowych społecznościach mieszkańców w myśl Ustaw. O ile stwierdza się zaistnienie tego rodzaju konieczności, stosuje się uprawnienia nadzwyczajne dla ułatwienia zorganizowania tych wyborów powszechnych, które są tajone, równe i bezpośrednie.

e) Posłowie *Seymu Wielkiego Ordynaryinego* podejmują głosowanie nad uchwałą swojej Izby Poselskiej w miejscu zamieszkania bądź korespondencyjnie lub w miejscach wyznaczonych w Ustawie, za wyjątkiem posłów posiadających równocześnie mandat poselski *Seymu Ordynaryinego*. Głosowania te są wiążące dla Izby Poselskiej *Seymu Ordynaryinego*.

f) Ustawa może nadawać prerogatywę posłom *Seymu Wielkiego Ordynaryinego* do podejmowania głosowań doradczych lub wiążących dla miejscowych *Seymików* prawodawczych w samorządach.

5) Marszałek Izby Poselskiej rozwiązuje *Seym Ordynaryiny* i/lub *Seym Wielki Ordynaryiny* najpóźniej na 25 dni roboczych przed wyborami do Izby Poselskiej. Jego Królewska Mość Król może rozwiązać *Seym* w dowolnym momencie za radą Marszałka Izby Poselskiej i/lub Marszałka Izby Senatorskiej. Rozwiązanie *Seymu Ordynaryinego* oznacza ponowienie wyborów do *Władzy Prawodawczej*.

Ceremoniał około-konstytucyjny Ustawy Rządowej

XII.

Współcześnie nie można nie zauważyć, że Ustawa Rządowa faktycznie pozostawała i pozostaje w mocy prawnej od Dnia 3 Maia Roku 1791. Fakt ten po raz pierwszy wykazała, przedstawiła i upowszechniła Preambuła Prawa, Dnia 9 Sierpnia Roku 2016 (w art. 11 ust 7.), po ponad 225 latach od uchwalenia Ustawy Rządowej, na podstawie badań:

1) samej treści normatywnej aktu *Konstytucji z Dnia 3 Maia Roku 1791* w obrębie zasad formalnych demokratycznego kanonu prawa stanowionego - konstytucyjnego,

2) oraz wiedzy o próbie jej formalnego uchylecia w dniu 23 listopada 1793 - próby nie mającej skutków prawnych w regule prawa stanowionego - konstytucyjnego, z uwagi na treść normatywną Artykułu VI *Konstytucji*, która zezwoliła na uchylenie dowolnej części zapisów konstytucyjnych Ustawy Rządowej dopiero po upływie dwudziestu pięciu lat.

Spostrzeżenie zawarte w powyższym pkt. 2 dopełnia fakt, że *Uniwersał Połanieckii* z 7 maja 1794 roku generała Tadeusza Kościuszki herbu Roch III został formalnie wydany w imieniu *Rządu Kraiowego Rzeczypospolitej Obojga Narodów* na mocy *Artykułu IV Konstytucji Trzeciego Maia*. Miał zostać potwierdzony przez właściwe *Władze Prawodawcze* w chwili przywrócenia ich aktywności konstytucyjnej (*Takowe opuszczenie trwać będzie przez czas Insurekcji, póki w czasie Władza Prawodawcza stałego w tej mierze urzędu nie uczyni*). Przez *Władzę Prawodawczą* generał Tadeusz Kościuszko rozumiał Izbę Poselską (powstała w wyniku równych uprawnień politycznych i równej pozycji formalnej każdej osoby w procesie kandydowania, tak aby żaden kandydat nie mógł być formalnie faworyzowany w porównaniu do drugiego, gdyż inne sposoby wyłaniania posłów nie istniały w czasach *Insurekcji*). Przez *Władzę Prawodawczą* rozumiał też stałą *Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla* wynikającą z *Artykułu VI Konstytucji Trzeciego Maia*.

Jest sprawą hipotetyczną, ale możliwą, że Ustawa Konstytucyjna z 1935 Roku opierała się po części na Ustawie Rządowej z *Dnia 13 Maia Roku 1791*, o czym mogą świadczyć niektóre potencjalne reminiscencje: *posłowie na Sejmikach obrani* (dwumandatowe okręgi wyborcze), *Tron Polski elekcyjny przez Familie* na zawsze chcemy mieć i stanowimy (*Władza Wykonawcza* wyłaniania przez Zgromadzenie Elektorów), a także usunięcie zakazu posługiwania się pojęciami szlacheckimi w zakresach na które zezwalała Ustawa Konstytucyjna z 1935 Roku przez unieważnienie przepisów Konstytucji marcowej oraz inne kwestie takie jak sposób tworzenia Senatu (Artykuł 46-47 Ustawa Konstytucyjna z 1935 Roku).

5. Należy podkreślić, że wszelkie akty ustawowe, które pozostały w mocy w *Dniu 5 Maia Roku 1791* są wciąż w mocy prawnej jako akty, które nigdy nie zostały uchylone. Na mocy niniejszego Artykułu *Sejm Ordynaryjny* lub *Ekstra-ordynaryjny* mogą korzystać ze związanego z nimi stanu prawnego, stanowiąc otwierające drogę do stosowania mocy prawnej pradawnych prerogatyw, *Praw* i przywilejów *Obywatelów Rzeczypospolitej*. O ile nie zostały by jasno przywołane w Konstytucjach *Wieczystych Sejmu* Wielkiego Drugiego lub w dzisiejszych Ustawach *Sejmu* nie stosuje się przepisów około-konstytucyjnych z wydania u *Piotra Dufour*, jednak mogą być odpowiednio upamiętniane i ponownie wyrażane ze współczesnym znaczeniem i wykładnią pośród obecnych przepisów. Powyższa reguła dotyczy Ustawy i) *Sejmy* ii) *Sejm Konstytucyjny Ekstra-ordynaryjny*, iii) *Straż*, iv) *Sądy Sejmowe* v) *Komisja Policji* vi) *Deklaracja Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maia Roku 1791*. Treści *Uniwersałów* będących osobnymi rozdziałami Konstytucji *Wieczystych Sejmu* Wielkiego Drugiego są zaleceniami, co oznacza, że ich postanowienia mogą być w dowolnej części rugowane przepisami dzisiejszych, odrębnych Ustaw, jeżeli zaistniałaby ku temu wyraźna wola *Sejmu* i/lub wykonywane na drodze rozporządzeń.

Medal Wolności, Czołoci i Niepodległości na zawsze mieć chcemy i stanowimy.

Występek zdrady publicznej przeciwko Narodowi popełnia: 1-mo Ktokolwiek by uknował spisek na wzniecenie buntu Pospółstwa, buntu Wojska, lub buntu Szlachty, i iakiegokolwiek zbroynego związku Prawem zakazanego. Jako zaś przez spisek rozumieć się zawsze ma: Zmowa podpisem, lub przysięgą uczyniona, na popełnienie szkodliwego Narodowi występkowi Prawem zakazanego; tak cokolwiek Obywatel wolnego Narodu mówi, pisze, drukuje, czyni lub czynić zamierza, sposobem w Prawie opisanym, lub sposobem, którego Prawo nie zabrania, to wszystko pod haniebne nazwiska spisku, buntu, i tym podobne, nigdy podciągane nie będzie. 2-do Ktoby uknował spisek na obalenie wolnego i niepodległego Rzepltey Rządu, to iest: 1-mo na zniesienie Sejmikow i Sejmow. 2-do Na wyięcie Wojska z pod władzy naywyższej Stanow Rzeczypospolitey Sejmuiczych. 3-tio Na oddanie iedney Osobie, lub oddzielnemu od Sejmu Ciału, wszystkich naywyższych władz i Praw Rzepltey; ten popełnia występek zdrady publicznej przeciwko Narodowi.

Ustawa Sądy Sejmowe. Prawo Uchwalone. Dnia 13 Maia Roku 1791.

DODATEK O PRZYSIĘGACH

Zgromadzenie Narodowe wskazuje zwykłą większością wotów Prezydenta w Regencyi lub Króla Elekcyjnego Korony Rzeczypospolitej Polskiej.

Parlament utrzymuje oświeceniową niezawisłość trzech władz, *przejrzystość* i *jawność* procesu wyborczego, *pod wyłączną kontrolą całego stanu szlacheckiego*, z jawnym liczeniem głosów na oczach wszystkich zainteresowanych oraz *jawność* decyzji prawodawczych *Sejmu*, które są gwarancją autentyczności reprezentacji Izby Poselskiej, z uwagą przywiązaną do podejmowania inicjatyw referendalnych w Koronie Rzeczypospolitej.

PRZYSIĘGA

Ja, A.B. przysięgam, że będę prawdziwie uczciwy wobec Jego Królewskiej Mości Króla, koronowanego w Gnieźnie, w Krakowie lub w Warszawie, pamięci *Stanów Zgromadzonych wolney Szlachty Polskiej* jako osób dziedziczących prawa i *Tron elekcyjny przez Familie*, wobec ich następców w pokoleniach wolnej Rzeczypospolitej. Tak mi dopomóż Bóg.

DEKLARACJA LOJALNOŚCI

Ja, A.B. uroczystie i szczerze deklaruje, że będę prawdziwie rzetelny wobec *Praw Człowieka* w *Maiestacie* Jego Królewskiej Mości, koronowanego w Gnieźnie, w Krakowie lub w Warszawie z *Bożej Łaski i Woli Narodu*, pamięci *Stanów Zgromadzonych*

wolnej Szlachty Polskiej jako osób dziedziczących *Tron elekcyjny* przez *Familie* wobec ich następców w pokoleniach *wolnej Rzeczypospolitej*.

(Uwaga – stosowana tytulatura oraz formy adresatywne powinny być odpowiednio dopasowane do okoliczności, określających czy wiadomość w mowie i/lub w piśmie kierowana jest do Osoby *Króla*, czy do *Królowej*)

Przyjęcie Obywatelstwa Rzeczypospolitej wiąże się ze złożeniem następującej
PRZYSIĘGI OBYWATELSTWA MIAST STOŁECZNYCH KORONNYCH

Ja, A.B., *Nayaśnieyszemu Królowi* Rzeczypospolitej przyjaznym będę, posłuszeństwo *Prawom* i *Ustawom Seymowym* za najściślejszy biorąc obowiązek, *Zwierzchność* Miast Stołecznych Koronnych, a zwłaszcza Gniezna, Warszawy i Krakowa, w których do obywatelstwa przyłączony/a jestem, podległym/lą być chcę i obowiązki wszelkie zachowam, co wszystko zaręczam tak za siebie, jako i następców moich.

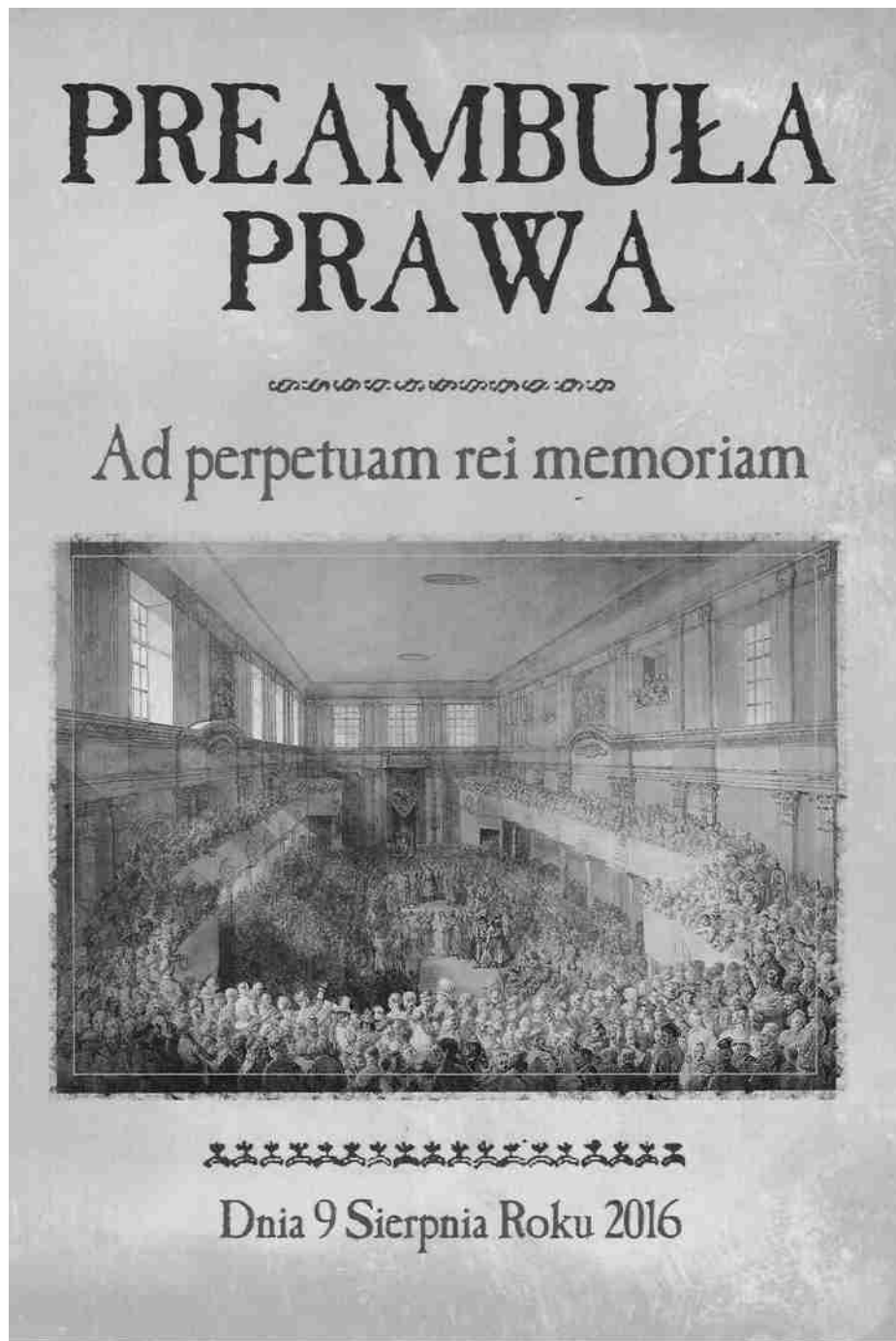
(po myśli *Ustawy Miasta Nasze Królewskie Wolne w Państwach Rzeczypospolitej* z Dnia 18 Kwietnia 1791 Roku i Konstytucji Wieczystych Seymu Wielkiego Drugiego)

Los tedy Polski od tego zawisł, abyśmy skruszyli podwójną siłę nieprzyjaciół naszych, to jest: siłę oręża i siłę intrygi.
(Tadeusz Kościuszko, *Uniwersał Połaniecki*)

Nie ma alternatywy dla Państwa społecznościowego, w którym społeczności cieszą się równymi uprawnieniami cywilnymi, co nie dotyczy grup osób, które utraciły część uprawnień cywilnych i politycznych z mocy werdyktu sądowego prawidłowego wymiaru sprawiedliwości. Wszelki *Naród* od zawsze składał się ze wzajemnie podobnych, zróżnicowanych społeczności - po dziś dzień kulturowych. Godło Jagiellonów jest pierwszym godłem *społeczności* cywilnych Rzeczypospolitej.

*„Oczyzna Nasza już jest ocalona. Swobody nasze zabezpieczone.
Jesteśmy odtąd Narodem Wolnym i Niepodległym.”*

5. Wobec wcześniej przedstawionego punktu 4. Statutu Towarzystwa (4. *Towarzystwo proponuje projekty legislacyjne i/lub popiera istniejące normy prawne, które stanowiłyby następującą wykładnię bądź pozwalałyby na uchwalenie w następującym brzmieniu norm konstytucyjnych zatytułowanych Konstytucje Wieczyste Sejmu Wielkiego Drugiego, itd. etc. etc.*) niniejszym załącza się egzemplarz Preambuły Prawa (który w obecnej formie i treści włączonej do obecnego Statutu Towarzystwa nazywane jest Wydaniem III), o następującym brzmieniu.

PREAMBUŁA PRAWA

Ad perpetuam rei memoriam

* * *

*Prawo na teraźniejszym Sejmie zapadłe pod tytułem: „Miasta Nasze Królewskie Wolne w Państwach Rzeczypltey”
w zupełności utrzymane mieć chcemy i za część niniejszej Konstytucji deklarujemy
z Artykułu III Konstytucji 3 Maja*

* * *

Konstytucja Stanów Zjednoczonych z 1787 roku (tł.)
bez XXVII Poprawek: 3.756 słów
Poprawki I-X z 1791 roku: 407 słów
Poprawki XI-VII, okres 1798-1992: 2.040 słów
W sumie: 6.203 słowa

Konstytucja 3 Maja z 1791 roku
bez części *Miasta Nasze Królewskie* i *Deklaracji Stanów Zgromadzonych*: 3.408 słów
Miasta Nasze Królewskie: 2.243 słowa
około konstytucyjna *Deklaracja Stanów Zgromadzonych*: 447 słów
W sumie: 6.098 słów

Konstytucja Republiki Francuskiej z 1958 roku (tł.)
bez *Deklaracji* z roku 1789: 6.775 słów
Deklaracja z roku 1789: 679 słów
W sumie: 7.454 słowa

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku
13.973 słowa.
Kluczowe art. 5-16 PREAMBUŁY PRAWA z 2016 roku
7.359 słów.

* * *

ARTYKUŁ 11 USTĘP 7 PREAMBUŁY PRAWA przedstawia kluczowe odkrycie formalne w dziejach historii prerogatyw prawno-ustrojowych i historii konstytucyjnego prawa stanowionego od 1791 roku. Czy można wiązać z nim zamiar Króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, Ignacego Potockiego herbu Pilawa i Hugona Kollątaja herbu Kotwica na rzecz ocalenia najistotniejszego dziedzictwa prawnego wolnej Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego? Przewidywania Króla pozostają w harmonii z tym możliwym przypuszczeniem: *chcąc korzystać (...) z tej dogorywającej chwili (...) wolni od hańbiących obcej przemocy nakazów (...).*

* * *

Z dodatku bibliograficznego: (...) Warto też pamiętać, że w dawniejszych czasach nazwy najbardziej doniosłych aktów prawnych takich jak Ustawa Rządowa z 1791 roku i Ustawa Konstytucyjna z 1935 roku pisano z wielkiej litery, podobnie jak nazwy własne i nazwy podmiotów darzonych szczególnym szacunkiem (zobacz *rękopisy* - dodatek o elektronicznych źródłach wiedzy). Tego typu dawny obyczaj, uświęcony momentem historii i upowszechniony w czasach dzisiejszych, może być szczególnym wyrazem pełnego uszanowania wartości osiągnięć kultury prawnej. Po raz pierwszy od ok. 225 lat, zgodną z rękopisem pisownię z wielkiej litery zastosowano również w całej cytowanej treści Artykułów Konstytucji 3 Maja w Preambule Prawa (także na podstawie jej wydania z 1791 roku, w Warszawie, u *Piotra Dufour*). Zaproponowano też m.in. oryginalną transkrypcję z y-grek w nazwach własnych kluczowych wartości Ustawy Rządowej. Choć tego typu zabiegi wiernie przybliżają nas do oryginalnych danych, całkowite przejście pisowni źródłowej mogłoby być zbyt trudne do odczytania dla współczesnych pokoleń. Pozostałmy więc przy dawnym sposobie stosowania wielkich liter co najmniej w tytułach najważniejszych, normatywnych aktów prawnych - *na wieczną rzeczy pamiątkę*.

**Ad perpetuam rei memoriam
Na wieczną rzecz pamiętkę**

Wstęp

Inspiracją niniejszej Preambuly Prawa był akt:

PRO MEMORIA

„500 LAT TRADYCJI PAŃSTWA PRAWA W RZECZYPOSPOLITEJ”

z dnia 25 stycznia 2007 roku. Niniejsza Preambula Prawa, odnośnie do Konstytucji 3 Maja z 1791 roku, powstała z szacunku do wszystkich jak dotąd najbardziej doniosłych i/lub istotnych aktów prawnych wolnej Korony Królestwa i wolnej Rzeczypospolitej – od Dagome Iudex czyli Sędziego Dagome z ok. 991 roku. Wiedza o obowiązujących aktach prawno-ustrojowych Stanów Zjednoczonych Ameryki, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Republiki Francuskiej, Konfederacji Szwajcarii oraz fakt znacznej zgodności rozwiązań zawartych w tych aktach z Artykułami Konstytucji 3 Maja – jedna z pierwszych powszechnych, demokratycznych konstytucji rządowych w Europie – była istotnym wkładem społeczności mieszkańców wolnej Rzeczypospolitej. Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego (łac. *Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae Magnique Ducatus Lithuaniae*), do konstytucyjnej, demokratycznej myśli prawno-ustrojowej, potwierdzającym i gwarantującym uniwersalne prawa demokratycznego ustroju konstytucyjnego z oświeceniowym podziałem władz pochodzących z woli osób w społecznościach, z woli narodu.

U podstaw niniejszej Preambuly legło także przekonanie, że skutki niedoborów konstytucyjnych muszą kończyć się tam, gdzie zaczyna się Ustawa Rządowa z Dnia 3 Maja Roku 1791, wraz z jej pierwszym wydaniem z 1791 roku, pt. *Ustawa Rządowa. Prawo Uchwalone. Dnia 3 Maja, Roku 1791, w Warszawie, u Piotra Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów.*

Biorąc pod uwagę, że Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki z 1787 roku, a także Wielka Karta Wolności i Ustawa o Prawach Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z 1297 i 1688 roku odpowiednio oraz Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela Republiki Francuskiej z 1789 roku stanowią współcześnie obowiązujące nadrzędne akty prawne, Ustawa Rządowa z Dnia 3 Maja Roku 1791 oraz Wieczysta Konstytucja Nihil Novi czyli Nic Nowego z 1505 roku mogą stanowić obecne akty prawne wolnej Rzeczypospolitej.

PREAMBULA PRAWA STANOWIONEGO W NIEPODLEGŁEJ RZECZYPOSPOLITEJ

Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu

– z Konstytucji 3 Maja z 1791 roku, zaprzysiężonej w Sali Senatorskiej Zamku Królewskiego w Warszawie

O AKTACH NORMATYWNYCH

Art. 1

1. Niniejsza Preambula Prawa ma za zadanie rozwinąć dziedzictwo kultury prawnej oraz ciągłości pojęcia sprawliwości prawa w wolnej Rzeczypospolitej. Oznacza to, że rola niniejszej Preambuly nie powinna bezpośrednio dotyczyć tzw. rozwiązań ciągłości prawa, które ze względów historycznych były stosowane w wolnej Rzeczypospolitej celem przystosowania prawa do nowych warunków państwowości. Zadania niniejszej Preambuly dotyczą natomiast świadomości dziedzictwa kultury prawnej wolnej społeczności, dzięki której prawo może stać się bliższe Obywatelom w oparciu o zapisy wcześniejszych i prastarych aktów prawnych.

2. Uznaje się najbardziej doniosłe dawne akty prawne wolnej Rzeczypospolitej, rozpoczynające, rozwijające bądź utrzymujące tradycję niepodległości różnorodnych społeczności mieszkańców, za ważne w procesie prawodawczym. Oznacza to, że akty te mogą być cytowane we współcześnie stanowionych przepisach, szczególnie w tych o najbardziej istotnym znaczeniu, celem ich uzupełnienia, a także wskazywania źródeł tradycji prawnej w wolnej Rzeczypospolitej. Cytowanie zapisów źródłowych zostanie oznaczone kursywą.

3. Do najbardziej doniosłych i znaczących aktów prawnych związanych z rozwojem porządku konstytucyjnego wolnej Rzeczypospolitej należą:

- 1) Dagome Iudex, czyli Sędzia Dagome, z ok. 991 roku,
- 2) Statuty Kazimierza Wielkiego, z lat 1356 - 1362,
- 3) *Neminem Captivabimus Nisi Iure Victum*, czyli Nikogo Nie Uwielimy Bez Wyroku Sądowego z 1433 roku oraz pozostałe przywileje szlacheckie stanowione do 1505 roku,
- 4) *Wieczyste Konstytucje z 1505 roku*
Nihil Novi, czyli Nic Nowego,
Per Proclamationem, czyli Przez Ogłoszenie, uchwalone przez Sejm w Radomiu w 1505 roku,
- 5) Statut Kanclerza Wielkiego Koronnego, Prymasa Jana Łaskiego, tzw. Statut Łaskiego z 1506 roku,
- 6) *Akt Confoederatio Generalis Varsoviae*, czyli Akt Konfederacji Warszawskiej, z dnia 28 stycznia 1573 roku,
- 7) *Articuli Henriciani*, czyli Artykuły Henrykowskie, spisane na sejmie elekcyjnym w 1573 roku,
- 8) *Pacta Conventa*, czyli Warunki Uzgodnione, z 1573 roku oraz późniejsze,
- 9) *Ustawy Sejmu Wielkiego* pt.
Prawo o Sejmikach z dnia 24 marca 1791 roku,
Miasta Nasze Królewskie Wolne w Państwach Rzeczypospolitej z dnia 18 kwietnia 1791 roku,
- 10) *Ustawa Rządowa z Dnia 3 Maja Roku 1791*, znana jako Konstytucja 3 Maja,

- 11) Deklaracja Stanów Zgromadzonych z dnia 5 maja 1791 roku,
- 12) Statut Zgromadzenia Przyjaciół Konstytucji Rządowej *Fiat Lux*, z dnia ok. 10 maja 1791 roku,
- 13) Ustawy Sejmowe Sejmów Wielkiego z okresu do 27 czerwca 1791 roku (zawarte w wydaniu: w Warszawie, u Piotra Dufour, Konsyliarza Nadwornego Jego Królewskiej Mości i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetów),
- 14) Zaręczenie Wzajemne Obojga Narodów z dnia 20 października 1791 roku,
- 15) Ustawa Sejmu Wielkiego pt. O Gotowości do Obrony Pospolitej z dnia 17 kwietnia 1792 roku,
- 16) Uniwersał Połaniecki z dnia 7 maja 1794 roku,
- 17) Akty Powstania Listopadowego z 1830 i 1831 roku, w tym Odezwa Józefa Chłopickiego do Narodu,
- 18) Akt Komitet Centralny jako Tymczasowy Rząd Narodowy z 1863 roku,
- 19) Dekret o Najwyższej Władzy Reprezentacyjnej Republiki Polskiej z dnia 22 listopada 1918 roku,
- 20) Uchwała Sejmu Walnego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 lutego 1919 roku znana jako Mała Konstytucja,
- 21) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 roku,
- 22) Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 roku,
- 23) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku,
- 24) Preambula Prawa. Dnia 9 Sierpnia Roku 2016,
- 25) Konstytucje Wieczyste Sejmów Wielkiego I-IV.

4. Uznaje się, że Konstytucja Księstwa Warszawskiego z dnia 22 lipca 1807 roku, a także Konstytucja Królestwa Polskiego z dnia 27 listopada 1815 roku, miały obiektywny wpływ na stan kultury prawnej, lecz nie stanowiły aktów konstytucyjnych w porządku prawnym niepodległej państwowości Korony Królestwa, wolnej Rzeczypospolitej. Również przepisy, które w latach 1939–1990 nie pochodziły od konstytucyjnie urzędującego Prezydenta i Rządu Rzeczypospolitej powinny być rozważane jedynie w ramach badań i dociekań historycznych. Z obecnej perspektywy prawno-ustrojowej wobec mocy prawnej konstytucyjnego Aktu Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 roku, dzięki *Deklaracji Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maja Roku 1791*, należy zauważyć, że właściwe, prawowite akty normatywne w latach 1939–1990 wydawane były w oparciu o formalnie uchwaloną Ustawę Konstytucyjną z dnia 23 kwietnia 1935 roku (zob. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, 31 października 1939 – 31 maja 1940, *Paryż/Angers*; 27 lipca 1940 – 22 grudnia 1990, *Londyn*).

5. Powyższe wnioski nie powinny mieć wpływu na szacunek do uczciwej, codziennej pracy zdecydowanej większości osób w społecznościach mieszkańców w czasach niewoli, wykonywanej także pod reżimem pozaprawno-ustrojowych, niekonstytucyjnych przepisów.

6. Konstytucja Rzeczypospolitej z dnia 2 kwietnia 1997 roku powinna być uznawana za kolejny po Ustawie Konstytucyjnej z 1935 roku właściwy, prawowity akt konstytucyjny. Warto zauważyć, że Konstytucja z 1997 roku przyjęta została przez wszystkich pełnoprawnych Obywateli na drodze wolnego prawodawczego referendum w wyniku głosowania zwykłej większości uczestników ogólnokrajowego plebiscytu odnośnie do aktu prawnego, który można uznać za Sejm Walny, czyli Sejm o poszerzonym składzie przedstawicieli całej społeczności mieszkańców.

O NADRZĘDNYCH AKTACH KONSTYTUCYJNYCH WOLNEJ RZECZYPOSPOLITEJ

Art. 2

Nadrzędne akty konstytucyjne wolnej Rzeczypospolitej stanowią Wieczysta Konstytucja *Nihil Novi* z 1505 roku oraz Konstytucja 3 Maja z 1791 roku. Oznacza to, że współczesne akty normatywne, w tym przepisy konstytucyjne, powinny być stanowione w harmonii z niżej omówionymi uniwersalnymi i ponadczasowymi wartościami tych nadrzędnych aktów. Znaczenie owych wartości powinno być jasno omówione bądź ponownie sprecyzowane w ramach **poprawek interpretacyjnych** (art. 3–14) w sposób bliski wartości źródłowej.

WIECZYSTA KONSTYTUCJA NIHIL NOVI Z 1505 ROKU

Ponieważ prawa ogólne i ustawy publiczne dotyczą nie pojedynczego człowieka, ale ogółu narodu, przeto na tym walnym Sejmie radomskim wraz ze wszystkimi królestwa naszego praelatami, radami i posłami ziemskimi za słuszne i sprawiedliwe uznaliśmy, jakoż postanowiliśmy, iż odtąd na potomne czasy nic nowego (nihil novi) stanowionym być nie ma przez nas i naszych następców, bez wspólnego zezwolenia senatorów i posłów ziemskich, co by było z ujmą i ku uciążeniu Rzeczypospolitej, oraz ze szkodą i krzywdą czyjąkolwiek, tudzież zmierzano ku zmianie prawa ogólnego i wolności publicznej.

POPRAWKA DO WIECZYSTEJ KONSTYTUCJI NIHIL NOVI Z 1505 ROKU

Art. 3

1. Przesłanie pierwszej Wieczystej Konstytucji z 1505 roku, które zapamiętane zostało jako:

Nihil novi sine communi consensu

w tłumaczeniu:

Nic nowego bez zgody powszechnej

oznacza, że prawo stanowione w niepodległej Rzeczypospolitej powinno pochodzić od wszystkich pełnoprawnych Obywateli w społecznościach wolnej Rzeczypospolitej, czyli *Suverena* (John Locke, *Dwa traktaty o rządzie* z 1689 roku), którego wolę wskazuje zgoda większości. Wola ta jest wyrażana w aktach prawnych przez wyłonionych w wyborach powszechnych, odwoływalnych z funkcji przedstawicieli w Sejmie zwykłym bądź w Sejmie Walnym z poszerzonym składem, za który można uznać plebiscyt referendalny w odniesieniu do aktu prawnego, sprawujący władzę prawodawczą (por. art. 11 ust. 7).

2. Dopelnienie Konstytucji Nihil Novi / Nic Nowego w postaci drugiej Wieczystej Konstytucji Sejmu w Radomiu: Per Proclamationem / Przez Ogłoszenie, gwarantuje, że warunkiem powszechnego obowiązywania uchwalonych przepisów prawa powinna być ich promulgacja czyli urzędowe ogłoszenie.

XII POPRAWEK DO KONSTYTUCJI 3 MAJA Z 1791 ROKU

Art. 4

Uniwersalne i ponadczasowe wartości Konstytucji 3 Maja z 1791 roku powinny być uznawane za powszechnie obowiązujące ze znaczeniem wskazanym w następujących poprawkach interpretacyjnych dla ich współczesnego wykonywania (art. 5–14 Preambuły Prawa).

O PREAMBULE KONSTYTUCJI 3 MAJA Z 1791 ROKU

Art. 5

W imię Boga w Trójcy świętej Jedyne.

Stanisław August z Bożej łaski i Woli Narodu Król Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernichowski, wraz z Stanami Skonfederowanymi w liczbie podwójnej Naród Polski reprezentującymi.

Uznając, iż los nas wszystkich od ugruntowania i wydoskonalenia Konstytucji Narodowej jedynie zawisł, długim doświadczeniem poznawszy zadawione Rządu Naszego wady, a chcąc korzystać z pory, w jakiej się Europa znajduje, i z tej dogorywającej chwili, która Nas samym sobie wróciła, wolni od hańbiących obcej przemocy nakazów, ceniąc drogę nad życie, nad szczęśliwość osobistą egzystencję polityczną, niepodległość zewnętrzną i wolność wewnętrzną Narodu, którego los w ręce Nasze jest powierzony, chcąc oraz na błogosławieństwo, na wdzięczność współczesnych i przyszłych pokoleń zasłużyć, mimo przeszkód, które w nas namiętności sprawować mogą, dla dobra powszechnego, dla ugruntowania wolności, dla ocalenia Ojczyzny Naszej i jej granic, z największą stałością ducha niniejszą Konstytucję uchwalamy i tę całkowicie za świętą, za niewzruszoną deklarujemy, dopokily Naród w czasie prawem przepisany wyrażną Wolą swoją nie uznał potrzeby odmienienia w niej jakiego Artykułu. Do której to Konstytucji dalsze Ustawy Sejmu terazniejszego we wszystkim stosować się mają.

Apostoła sakralna w Preambule Konstytucji 3 Maja wskazuje na uniwersalne dziedzictwo chrześcijańskich wartości oraz historyczne związki pradawnych aktów prawnych takich jak Dagome Iudex czyli Sędzia Dagome z ok. 991 roku, z kręgiem kulturowym. Z perspektywy cywilizacyjnej obszar ten jest również związany z dziedzictwem i myśli prawnej i filozofii greckiej. Preambuła Konstytucji 3 Maja odwołuje się do nadrzędnej, uniwersalnej wartości służebnej funkcji osób w formalnych społecznościach państwowych jako Rządu wobec dobra, wolności i bezpieczeństwa obecnych oraz przyszłych pokoleń wszystkich osób w społecznościach wolnej Korony Królestwa, a także integralności terytorialnej wolnej Rzeczypospolitej. Normy prawa stanowionego w wolnej Rzeczypospolitej powinny powstawać w zgodności z nadrzędnymi artykułami konstytucyjnymi (*Do której to Konstytucji dalsze Ustawy Sejmu terazniejszego we wszystkim stosować się mają*). Ocenę konstytucyjności przepisów powinna gwarantować władza sądownicza i prawodawcza (art. 13 ust. 2 Preambuły Prawa), co wiąże się z treścią Deklaracji Stanów Zgromadzonych z Dnia 5 Maja Roku 1791. Zapisy aktów konstytucyjnych powinny podlegać zmianie na skutek swobodnego oddziaływania woli większości Obywateli jako osób cieszących się zarówno uprawnieniami cywilnymi jak i uprawnieniami politycznymi (*dopokily Naród w czasie prawem przepisany wyrażną Wolą swoją nie uznał potrzeby odmienienia w niej jakiegogo Artykułu*), wyrażonej przez wyłonionych w wyborach powszechnych, bezpośrednio odwoływalnych przedstawicieli lub przedstawicieli, za których powinni być współcześnie uznawani także uczestnicy plebiscytu referendalnego w odniesieniu do aktu prawnego jako *Sejmu Walnego* o poszerzonym składzie. Wskazówka *wolni od hańbiących obcej przemocy nakazów* oznacza wymóg niezależności Sejmu od zewnętrznego nacisku dla ważności uchwał. Uprawnienia polityczne w wolnej Rzeczypospolitej, niepodległej Koronie Królestwa, służą odwoływalności osób z formalnej funkcji w społecznościach państwowych.

O ARTYKUŁACH KONSTYTUCJI 3 MAJA Z 1791 ROKU POPRAWKA I – Artykuł «I. Religia Panująca»

Art. 6

Religią Narodową Panującą jest i będzie Wiara Święta Rzymska Katolicka ze wszystkimi jej Prawami. Przejście od Wiary Panującej do jakiegokolwiek wyznania jest zabronione pod karami Apostazy. Że zaś ta sama Wiara Święta przykazuje Nam kochać bliźnich Naszych, przeto wszystkim ludziom, iakiegokolwiek bądź wyznania, pokoy w Wierze i Opiekę Rządową winniśmy i dlatego wszelkich obrządków i Religii wolność w Kraiach Polskich, podług Ustaw Kraiowych, waruilemy.

1. Artykuł ten jest normatywnym potwierdzeniem Aktu Confederatio Generalis Varsoviae (1573), który jako jeden z pierwszych w Europie formalnie zagwarantował powyższy pokoy w Wierze i Opiekę Rządową wszystkim osobom w wolnej Rzeczypospolitej. Będąc normatywnym potwierdzeniem Aktu Konfederacji Generalnej Warszawskiej, formalnym skutkiem konstytucyjnej uchwały Sejmu Konwokacyjnego z 28 stycznia Roku 1573, Artykuł I Konstytucji formalnie gwarantuje pokoy bez względu na wyznanie jednostki. Przez Opiekę Rządową zapewnia się jednakowy stan uprawnień cywilnych, politycznych, wolności i godności osoby Człowieka (Artykuł IV Konstytucji) w społeczności, podług Ustaw Seymowych.

2. Akt *Konfederacji* potwierdzono w związku miejsca i czasu społeczności *wolnej Szlachty Polskiej* (Artykuł II *Konstytucji*) i/lub trzech społeczności stanowych *Wolnego Narodu Polskiego* (Artykuł VII *Konstytucji*). Z bieżącej mocy prawnej Artykułu I gwarantuje się pokój w społeczności wszystkich osób (*Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu* - Artykuł V) i stanów społeczności. *My Rady Koronne, duchowne i świeckie, i Rycerstwo wszystko, i stany insze jednej a nierozdzielnej Rzeczypospolitej...* A iż w Rzeczypospolitej naszej jest różność niemająca... *...obiecujemy to sobie spólnie, za nas i za potomki nasze na wieczne czasy pod obowiązkiem przysięgi, pod wiarą, czcią i sumieniem naszym, iż którzy jesteśmy różni w wierze, pokój między sobą zachować...* (z Aktu *Confoederatio Generalis Varsoviae*, 28 Stycznia Roku 1573).

3. Akt *Konfederacji Generalnej Warszawskiej* gwarantuje jednakowe uprawnienia cywilne osobom i opiekę rządową wszystkim jednostkom. Gwarantuje się opiekę cywilno-prawną osobie *Człowieka* (Artykuł IV *Konstytucji*).

4. Artykuł I *Konstytucji* wskazuje na historyczne dziedzictwo wartości *Religii* dla ochrony uprawnień, wolności i godności jednostki, przypominając o historycznych relacjach pradawnych, wolnościowych i równościowych aktów prawnych oraz rządów litery prawa z *Wiarą*, filozofią grecką i cywilizacją prawa stanowionego z woli demokratycznej społeczności.

5. W obecnym porządku norm konstytucyjnych *Religii wolność* oznacza, że uczestniczenie osoby w społecznościach wyznaniowych i obrządkach religijnych ma prawnie nadany (Artykuł II) dobrowolny charakter, zaś *Apostazyja* jest oznaką zasady religijnej w Roku 1791, wyznania dworu królewskiego (*ad curiam regiam pertinens*) oraz *Wiary Jego Królewskiej Mości* w owych czasach. W dniu dzisiejszym stosuje się następującą normę konstytucyjną: w obecnym porządku prawnym osobie gwarantuje się zarówno jednakowe uprawnienia *Cywilne* (*Seymy. Dnia 13 Maia Roku 1791*) dla uczestniczenia we wspólnotach *Religii* jak i *Cywilne* uprawnienia do powstrzymywania się od praktyk wyznaniowych i/lub pozostawania poza społecznościami wyznaniowymi i/lub wierzeniami wyznaniowymi, co wiąże się z wolnością pokojowych wierzeń i wolnością sumienia. Wstępowanie lub występowanie ze wspólnoty wyznaniowej nie może być sankcjonowane w obecnych Ustawach *Seymowych*, zaś *Władza Wykonawcza* i *Władza Sądownicza* nie stosują i nie odwołują się do norm publicznego prawa *Seymowego z Roku 1791* i/lub lat wcześniejszych, które by sankcjonowały wstępowanie do lub występowanie ze wspólnoty wyznaniowej.

6. Z perspektywy historii prerogatyw prawa stanowionego - konstytucyjnego, Artykuł I *Konstytucji* jest także jedną z pierwszych formalnie ustanowionych treści konstytucyjnych w Europie, wśród norm o rządowym charakterze, która do dziś gwarantuje wolność pokojowych wierzeń, sumienia i wyznania osób, będąc równocześnie przyczyną wolności pokojowych zrzeszeń w społecznościach.

7. Deklaracja Stanów Zgromadzonych z *Dnia 5 Maia Roku 1791* uchyliła wszystkie normy prawne, które byłyby niezgodne z Artykułem I Ustawy Rządowej. Oznacza to, że uchylono normy prawne, które stałyby w sprzeczności z konstytucyjnym Aktem *Konfederacji Generalnej Warszawskiej z 1573 Roku*.

POPRAWKA II – Artykuł „II. Szlachta Ziemianie”

Art. 7

Szanując pamięć Przodków Naszych, jako Fundatorów Rządu Wolnego, Stanowi Szlacheckiemu wszystkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwszeństwa w życiu prywatnym i publicznym najuroczyściej zapewniamy; szczególnie zaś Prawa, Statuta i Przywileje temu Stanowi od Kazimierza Wielkiego, Ludwika węgierskiego, Władysława Jagiello i Witolda Brata Jego, wielkiego księcia litewskiego; niemniej od Władysława i Kazimierza Jagiellończyków, od Jana Alberta, Aleksandra i Zygmunta I, Braci, od Zygmunta Augusta, ostatniego z Linii Jagiellońskiej, sprawiedliwie i prawnie nadane, utwierdzamy, zapewniamy i za niewzruszone uznajemy.

1. Pierwotnie Artykuł ten dotyczył praw wszystkich Obywateli, którzy odziedziczyli rodowód szlachecki po przodkach w prostej prawej linii męskiej od szlachcica uznawanego przez publiczne prawo *Seymowe* wolnej Rzeczypospolitej do 1791 roku (zob. dodatek bibliograficzny). Nadrzędna uniwersalna wartość w powyższym zapisie zabezpiecza wszystkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwszeństwa w życiu prywatnym i publicznym jako równe uprawnienia wszystkich osób obywatelstwa polskiego, cieszących się pełnią praw cywilnych i politycznych. Tworzą one cały stan szlachecki. Znaczenie tej wartości ustrojowej nie stoi w sprzeczności z możliwością konstytucyjnego wyodrębnienia szczególnych stanów szlacheckich celem prawnej ochrony dobra kulturowego wolnej Rzeczypospolitej, do którego należą herby rodowe jako unikatowa symbolika *Nobilitacji* (zob. Artykuł „VI. Seym czyli Władza Prawodawcza»). W myśl Ustawy Rządowej *Seym* ma prawo podejmowania uchwał nobilitacyjnych. Ten unikatowy konstytucyjny przywilej *Seymu* zostaje zachowany z pomocą innych aktów prawnych (zob. *Konstytucje Wieczyste Seymu Wielkiego I-IV*).

Godność Stanu Szlacheckiego w Polsce za równą wszelkim stopniom Szlachectwa gdziekolwiek używanym przyznajemy.

2. Nadrzędna uniwersalna wartość w powyższym zapisie wskazuje na konieczność uznawania i realizowania praw całego stanu szlacheckiego (zob. art. 7 ust. 1) na gruncie prawa międzynarodowego w oparciu o obustronne umowy.

Wszystką Szlachtę równymi być między sobą uznajemy, nie tylko co do starania się o urzędy i o sprawowanie posług Ojczyźnie, honor, sławę, pożytek przynoszących, ale oraz co do równego używania przywilejów i prerogatyw Stanowi Szlacheckiemu służących.

3. Nadrzędna uniwersalna wartość w powyższym zapisie gwarantuje równość wszystkich Obywateli w procesach ubiegania się o urzędy oraz stanowiska służby publicznej (*sprawowanie posług Ojczyźnie*). Prawa wyborcze, prawa udziału w *Sejmach* i *Sejmikach* referendalnych oraz prawa do spokojnych zgromadzeń powinny być uznawane za podstawowe skutki równego używania przywilejów i prerogatyw przez *Wszystką Szlachtę*, czyli wszystkich pełnoprawnych Obywateli wolnej Rzeczypospolitej.

*Nade wszystko zaś prawa bezpieczeństwa osobistego, wolności osobistej i własności gruntowej i ruchomej tak, jak od wieków każdemu służyły, świątobliwie, nienaruszenie zachowane mieć chcemy i zachowujemy; zaręczając najuroczyściej, iż przeciwko własności czyjejkolwiek żadnej odmiany lub ekscypcyi w Prawie niedopuszczymy, owszem Najwyższa Władza Kraiowa i Rząd przez nią ustanowiony, żadnych pretensyi pod pretekstem *Iurium Regalium* i jakimkolwiek innym pozorem do własności Obywatelskich bądź w części, bądź w całości rościć sobie nie będzie.*

4. Powyższy zapis stanowi nadrzędną uniwersalną wartość konstytucyjną gwarantującą nietykalność osobistą, wolność osobistą, w tym wolność swobody wypowiedzi, pisma i druku (zob. def. w art. 15) oraz prywatności, w stopniu nie tworzącym istotnego ryzyka dla dobra innych ludzi oraz pełne prawo do własności jednostek obojga płci korzystających z pełni praw cywilnych i politycznych.

Dlatego bezpieczeństwo osobiste i wszelka własność, komukolwiek z Prawa przynależną, iako prawdziwy społeczności węzeł, iako źrenicę wolności Obywatelskiej szanujemy, zabezpieczamy, utwierdzamy i aby na potomne czasy szanowane, ubezpieczone i nienaruszone zostawały, mieć chcemy.

5. Powyższy zapis stanowi nadrzędną uniwersalną wartość konstytucyjną, gwarantującą bezpieczeństwo nietykalności osobistej każdej osoby oraz prawa do własności. Prawo do własności oznacza także, że wywłaszczenie może mieć miejsce wyłącznie ze względu na niezwykle ważny interes publiczny, ale pod warunkiem słusznego i wypłaconego z góry odszkodowania. Jest decyzją z autorytetu publicznego Władzy Wykonawczej, o czym stanowią Ustawy Seymowe.

Szlachtę za najpierwszych obrońców wolności i niniejszej Konstytucyi uznajemy. Każdego Szlachcica cności, Obywatelstwu i honorowi iey świętość do szanowania, iey trwałość do strzeżenia poruczamy iako jedyną twierdząc Ojczyznę i swobód Naszych.

6. Nadrzędna uniwersalna wartość konstytucyjna w powyższym zapisie nadaje każdemu pełnoprawnemu Obywatelowi wolnej Rzeczypospolitej przywilej i obowiązek obrony praw obywatelskich oraz wolności konstytucyjnych, które stanowią ostoję integralności terytorialnej jako nadrzędnej wartości Konstytucji 3 Maja z 1791 roku celem kontynuowania niepodległości Rzeczypospolitej.

POPRAWKA III – Artykuł „III. Miasta i Mieszczanie”

Art. 8

Prawo na teraźniejszym Sejmie zapadłe pod tytułem: „Miasta Nasze Królewskie Wolne w Państwach Rzeczypospolitej” w zupełności utrzymane mieć chcemy i za część niniejszej Konstytucyi deklarujemy, jako Prawo wolnej Szlachcie Polskiej, dla bezpieczeństwa ich swobód i całości wspólnej Ojczyzny nową, prawdziwą i skuteczną dające siłę.

Artykuł ten stanowi gwarancję powszechności i równości praw obywatelskich, zapewniając możliwość wydawania aktów prawa miejscowego przez samorząd terytorialny oraz równy dostęp do sądownictwa dla wszystkich osób w społecznościach wolnej Rzeczypospolitej. Te fundamentalne prawa powinny być jasno dookreślone w innych aktach prawnych.

POPRAWKA IV – Artykuł „IV. Chłopi Włościanie»

Art. 9

Lud Rolniczy, z pod którego ręki płynie najobfitsze bogactw Kraiowych źródło, który najliczniejszą w Narodzie stanowi ludność, a zatem najdzielniejszą Kraiu siłę, tak przez sprawiedliwość, ludzkość i obowiązki Chrześcijańskie, jako i przez własny Nasz interes dobrze zrozumiany, pod opiekę Prawa i Rządu Kraiowego przyjmujemy, stanowiąc: iż od-tąd jakiegokolwiek swobody, nadania, lub umowy Dziedzice z włościanami dóbr swoich autentycznie ułożyli, czyli by te swobody, nadania i umowy były z Gromadami, czyli też z każdym osobno wsi mieszkańcem zrobione, będą stanowiły wspólny i wzajemny obowiązek, podług rzetelnego znaczenia warunków i opisu zawartego w takowych nadaniach i umowach, pod opiekę Rządu Kraiowego podpadający. Układy takowe i wynikające z nich obowiązki, przez jednego właściciela gruntu dobrowolnie przyjęte, nie tylko jego samego, ale i następców jego, lub Prawa nabywców tak wiążąc będą, iż ich nigdy samowolnie odmieniać nie będą mocni. Nawzajem Włościanie jakiegokolwiek bądź majątności od dobrowolnych umów, przyjętych nadań i z nimi złączonych powinności usuwać się inaczej nie będą mogli, tylko w takim sposobie i z takimi warunkami, jak w opisach tychże umów postanowione mieli, które czy na wieczność, czyli do czasu przyjęte ściśle ich obowiązująć będą.

1. Artykuł ten stanowi ponadczasową wartość gwarantującą prawo do dobrowolnej wymiany własnych dóbr w sposób wiążący dla stron, czyli prawną ochronę umów. Włościanie jako wszystkie jednostki obywatelstwa polskiego pod opiekę Rządu Kraiowego podpadający powinni mieć i mają konstytucyjnie zagwarantowane prawa do zabezpieczenia obywatelskiego, prawo do wolności zrzeszeń zawodowych, stowarzyszeń i innych organizacji społecznościowych. Kwestie te powinny być jasno określone w innych aktach prawnych.

Zawarowawszy tym sposobem Dziedziców przy wszelkich pożytkach od Włościan im należących, a chcąc jak najskuteczniej zachęcić pomnożenie ludności Kraiowej, ogłaszamy wolność zupełną dla wszystkich ludzi tak nowo przybywających, jako i tych, którzy by, pierwsi z Kraiu oddaliwszy się, teraz do Ojczyzny powrócić chcieli, tak dalece, iż każdy Człowiek do Państw Rzeczypospolitej nowo z którejkolwiek strony przybyły lub powracający, jak tylko stanie nogą na ziemi Polskiej, wolnym jest zupełnie użyć przemysłu swego jak i gdzie chce, wolny jest czynić umowy na osiadłość, roboć i czynsze, jak i dopóki się umówi, Wolny jest osiadać w Mieście lub na Wsiach, wolny jest mieszkać w Polsce, lub do Kraiu, do którego zechce, powrócić, uczyniwszy zadosyć obowiązkom, które dobrowolnie na siebie przyjął.

2. Nadrzędna uniwersalna wartość konstytucyjna w powyższym zapisie gwarantuje wolność przemieszczania się, wolność handlu i wolność ekonomiczną w wolnej Rzeczypospolitej.

POPRAWKA V – Artykuł „V. Rząd czyli oznaczenie Władz Publicznych”

Art. 10

Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu.

1. Powyższa uniwersalna i ponadczasowa wartość konstytucyjna stanowi gwarancję rządów wypełniających wolę osób cieszących się obywatelstwem wolnej Rzeczypospolitej jako suwerena. Są to wszystkie osoby w społecznościach wolnej Rzeczypospolitej, które nie utraciły pełni praw cywilnych i politycznych. Władza prawodawcza powinna być sprawowana zarówno na drodze bezpośrednich prawodawczych inicjatyw referendalnych Obywateli, jak i poprzez wyłonionych w wyborach powszechnych przedstawicieli poszczególnych społeczności mieszkańców. Wartość ta powinna się wiązać z możliwością poddania dowolnego aktu prawnego w formie częściowo zredagowanej propozycji bądź pełnego projektu pod referendum ogólnokrajowe na określonych warunkach. Kwestie te powinny jasno dookreślać inne akty prawne.

Aby więc całość Państw, wolność obywatelską i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostawiały, trzy Władze Rządu Narodu Polskiego składać powinny i z woli prawa niniejszego na zawsze składać będą, to jest: Władza Prawodawcza w Stanach zgromadzonych, Władza Najwyższa Wykonawcza w Królu i Straży, i Władza Sądownicza w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających.

2. Powyższy zapis stanowi uniwersalną i ponadczasową wartość ustrojową wolnej Rzeczypospolitej opartą na oświeceniowym podziale władz. Władza Prawodawcza sprawowana w Stanach zgromadzonych powinna być rozumiana zarówno jako władza przedstawicieli w Sejmach, jak i władza pełnoprawnych Obywateli w prawodawczych plebiscytach referendalnych, czyli bezpośrednich Stanach zgromadzonych. Władza Najwyższa Wykonawcza w Królu i Straży oznacza, że powinien istnieć Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej, nadzorujący działania Straży, czyli dzisiejszego Rządu. Władza Sądownicza w Jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających stanowi gwarancję odrębności niezawisłej Władzy Sądowniczej od pozostałych Władz.

POPRAWKA VI – Artykuł „VI. Sejm czyli Władza Prawodawcza»

Art. 11

Sejm czyli Stany Zgromadzone na dwie Izby dzielić się będą: na Izbę Poselską i na Izbę Senatorską pod Prezydencją Króla. Izba Poselska, jako wyobrażenie i skład wszechwładztwa Narodowego, będzie Świątynią Prawodawstwa: Przeto w Izbie Poselskiej najpierw decydowane będą wszystkie Proiekta: 1-mo co do Praw ogólnych, to jest Konstytucyjnych, Cywilnych, Kryminalnych i do ustanowienia wieczystych Podatków, w których to materjach propozycje od Tronu Woiewództwom, Ziemiom i Powiatom do roztrząśnienia podane, a przez Instrukcje do Izby przychodzące, najpierwsze do decyzji wzięte być mają; 2-o co do uchwał Sejmowych, to jest Poborów doczesnych, stopnia Monety, zaciągania długu Publicznego, Nobilitacji i innych nadgród przypadkowych, rozkładu wydatków publicznych, ordynaryjnych i ekstraordinaryjnych, Wojny, Pokoju, ostatecznej Ratyfikacji Traktatów związkowych i handlowych, wszelkich Dyplomatycznych Aktów i umów, do Prawa Narodów ściągających się, kwitowania Magistratur Wykonawczych i tym podobnych zdarzeń, głównym Narodowym potrzebom odpowiadających, w których to materjach propozycje od Tronu, prosto do Izby Poselskiej przychodzić mające, pierwszeństwo w prowadzeniu mieć będą.

1. Powyższy zapis oznacza, że Sejm czyt. Sejm powinien być dwuizbowy. Izba Poselska powinna wieść prym we wszelkich zadaniach prawotwórczych i prawodawczych w wolnej Rzeczypospolitej. Kadencja Izby Poselskiej powinna współcześnie trwać najwyżej dwa lata (Sejm zawsze gotowym będzie: Prawodawczy i Ordynaryjny. Rozpoczynać się ma co dwa lata, trwać zaś będzie podług opisu Prawa o Sejmach). Przynależność do Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla może w pewien sposób wiązać się z władzą wykonawczą (por. art. 11 ust. 2 i art. 12 ust. 4). Od Roku 1573 Sejm Walny Koronny (zwyczajny) zwoływany był przez monarchę raz na dwa lata. Wymóg ten określony jest w punkcie VII. Artykułów Henrykowskich.

Izby Senatorskiej, złożonej z Biskupów, Woiewodów, Kasztelanów i Ministrów, pod Prezydencją Króla, mającego Prawo raz dać Votum swoje, drugi raz paritatem rozwiązywać osobiście lub nadesłaniem zdania swego do tejże Izby, obowiązkiem jest:

1. Każde Prawo, które po przejściu formalnym w Izbie Poselskiej do Senatu natychmiast przesłane być powinno, przyjąć lub wstrzymać do dalszej Narodu deliberacji opisaną w Prawie większością głosów; przyjęcie moc i świętość Prawu nadawać będzie; wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo do przyszłego ordynaryjnego Sejmu, na którym gdy powtórna nastąpi zgoda, prawo zawieszone od Senatu przyjętym być musi.

2. Każdą uchwałę Sejmową w materiach wyżej wyliczonych, którą Izba Poselska Senatowi przystać natychmiast powinna, wraz z tąż Izba poselska większością głosów decydować, a złączona Izba obydwóch większość, podług Prawa opisana, będzie wyrokiem i wolą Stanów.

2. Uniwersalna wartość konstytucyjna w powyższym zapisie gwarantuje ogólnie mediacyjną rolę prawodawczą Izby Senatorskiej. O udziale w Izbie Senatorskiej powinno przesądzić ukończenie sprawowania Włodającego Urzędu Władzy Wykonawczej (por. art. 12 ust. 4), inne szczególne doświadczenie w służbie wykonywania ustaw bądź nominacja na senatora ze względu na inne ważne zasługi dla niepodległej Rzeczypospolitej (zob. art. 12 ust. 8). W myśl Konstytucji 3 Maja Izba Senatorska powinna mieć charakter służby eksperckiej. Współcześnie powinna mieć możliwość oceny wszystkich projektów sejmowych i ich jednokrotnego odraczania, o nie więcej niż dwanaście miesięcy, aby dać wszystkim posłom Sejmu zwykłego odpowiedni czas do namysłu: *wstrzymanie zaś zawiesi tylko Prawo do przyszłego ordynaryjnego Sejmu (...)* Rozpoczynać się ma co dwa lata, trwać zaś będzie podług opisu prawa o Sejmach.

Senatorowie powinni mieć możliwość zgłaszania propozycji ustaw do Izby Poselskiej, proponowania poprawek oraz rekomendowania stanowiska Izby Senatorskiej w ramach Sejmu Walnego i Sejmu Konstytucyjnego (art. 11 ust. 7, art. 12 ust. 2). Współczesny Senat winien być liczny w swoim składzie, na poziomie nieustalonym i liczebnie podobnym lub większym od składu Izby Poselskiej. Winien pracować w ramach wielozadaniowych i wyspecjalizowanych komisji doradczych oraz sprawozdawczych, mając przywilej i obowiązek formalnego doradzania w odniesieniu do kierunków pracy Rządu celem właściwego wykonywania ustaw dla dobra, wolności i równości uprawnień cywilnych oraz bezpieczeństwa wszystkich osób i mieszkańców wolnej Rzeczypospolitej.

Warujemy, iż Senatorowie i Ministrowie w obiektach sprawowania się z urzędowania swego bądź w Straży, bądź w Komisji, Votum decisivum w Sejmie nie będą mieli, i tylko zasiadać w ten czas w Senacie mają dla dania eksplicacyi na zadanie Sejmu.

3. Powyższy zapis stanowi uniwersalną wartość konstytucyjną dopuszczającą udział senatorów we wszelkich obradach i pracach Sejmu zwykłego dla celów opiniotwórczych z wyłączeniem możliwości ich udziału w głosowaniach poselskich. Senat powinien podejmować uchwały w odniesieniu do projektów sejmowych. Senatorowie powinni mieć możliwość doradzania ministrom Rządu oraz bycia powołanymi do udziału w Rządzie.

Prawo o Sejmikach, na teraźniejszym Sejmie ustanowione, jako najistotniejszą zasadę wolności Obywatelskiej, uroczyste zabezpieczamy.

4. Uniwersalna wartość ustrojowa, zawarta w powyższym zapisie i *Prawie o Sejmikach* z dnia 24 marca 1791 roku, współcześnie gwarantuje władztwo prawodawcze poszczególnych społeczności mieszkańców jako Narodu w ramach miejscowego, gminnego samorządu terytorialnego, którego przedstawiciele powinni być wyłaniani pod bezpośrednią, rzetelną równą (jednakową) i wyłączną kontrolą całej szlachty danej ziemi (zob. art. 7 ust. 1), w jednostkowych okręgach wyborczych, w których zwycięża jedna osoba kandydująca lub najwyżej dwie osoby, jako *Sejmikach Elekcyjnych*. Mając na uwadze, że *Sejmiki ziemskie* w dawnej, wolnej Rzeczypospolitej stanowiła cała szlachta zamieszkująca dany obszar ziemski, *Sejmiki* to także miejscowe, wolne i większościowe, prawodawcze plebiscyty referendalne, w których kompetencji powinno leżeć uchwalanie aktów prawa miejscowego (*Sejmiki referendalne*).

5. Okręgi wyborcze muszą być statystycznie jednakowe pod względem liczby mieszkańców i o ustawowym, możliwie podobnym kształcie. Żaden czynnik formalny nie może stanowić istotnej przeszkody dla zarejestrowania kandydatury przez pełnoletnią osobę cieszącą się pełnią uprawnień cywilnych i politycznych. W okręgach tych zawsze wygrywa jedna osoba kandydująca, która zostaje posłem (jednomandatowe *Sejmiki Elekcyjne*).

I-mo) Ustawa Sejmowa może uczynić głosowanie w dwóch turach.

II-do) Może również uczynić głosowanie w jednej turze, w którym osoba głosująca musi wskazać dwóch najbardziej pożądanym kandydatów, oznaczonych liczbą „1” i „2”. W tym przypadku następuje jednokrotne przeliczenie głosów oznaczonych liczbą „1”. Dwie osoby, które uzyskały największą liczbę głosów oznaczonych liczbą „1” przechodzą do drugiej tury liczenia głosów. W drugiej turze obu osobom przypisane zostają wszystkie głosy oddane na te osoby przez wskazanie liczby „2” na karcie wyborczej. Pozostałe karty wyborcze nie biorą udziału w przeliczaniu. Zwycięża ten z pierwszych dwóch kandydatów, który uzyskał większą liczbę wszystkich głosów oddanych na nią lub niego za pomocą liczby „1” oraz „2”. Owy ustrój głosowań ma obecnie unikatowy charakter w porównaniu do pozostałych (jednomandatowe *Sejmiki Elekcyjne* w jednej turze głosowania ze wskazaniem dwóch najbardziej pożądanym osób kandydujących i dwukrotnym przeliczeniem głosów).

III) Głosy liczone są na oczach wszystkich zainteresowanych. Żaden czynnik formalny nie może ograniczać tego uprawnienia politycznego osób głosujących. Żaden czynnik formalny nie może zezwolić na formalne formy zbiorowości kandydowania osób. Zrzeszenia polityczne tworzą osoby, które mają prawo formalnie i/lub nieformalnie wspierać osoby kandydujące, w sposób jawny. Głosowania i kandydowanie osób w formalnych wyborach powszechnych ma charakter jednostkowy. Ustawa Sejmowa powinna określać status zrzeszeń politycznych. Żaden statut zrzeszeń politycznych nie może naruszać norm statutu Zgromadzenia Przyjaciół Ustawy Rządowej, co dookreślił zbiór pt. „Konstytucje Wieczyste *Sejmu Wielkiego* II, III i IV”.

IV) Jeżeli Ustawa nie stanowi inaczej stosuje się wybór pojedynczej osoby kandydującej w jednej turze, w której zwycięża osoba, która uzyskała największą liczbę głosów po jednokrotnym przeliczeniu głosów.

5. Ustawa może ustanowić wybór dwóch najbardziej pożądaných kandydatów w jednej turze (dwumandatowe *Seymiki Elekcyjne*), co powinno dotyczyć wszystkich głosowań odnośnie do wyboru posła.

6. *Sejm Ordynaryjny* uchwałą złączonych Izb może żądać pisemnej opinii odnośnie do projektów aktów prawa miejscowego lub prawa uchwalonego od dowolnego miejscowego *Seymiku prawodawczego* w formie stosownej laudy czyli uchwały seymikowej. Może też żądać poprawy miejscowych projektów lub aktów prawnych *Seymiku prawodawczego* w myśli Ustawy za radą *Izby Senatorskiej Seymu pod Prezydencją Króla* i/lub *Izby Senatorskiej Seymiku* (miejscowe akty koronne). Choć formalne Izby Senatorskie *Seymików* nie istniały w dawnych czasach wolnej Rzeczypospolitej, senatorowie królewscy brali udział w *Seymikach Generalnych* (łac. *Comitia Maiora*) i w *Seymikach ziemskich* (łac. *Comitia Minora*) jako senatorowie miejscowi (co potwierdza Artykuł IX. Prawa o *Seymikach* z dnia 24 marca 1791 roku).

Jako zaś Prawodawstwo sprawowane być nie może przez wszystkich i Naród wyręcza się w tej mierze przez Reprezentantów czyli Posłów swoich dobrowolnie wybranych, przeto stanowią, iż Posłowie na Seymikach obrani w Prawodawstwie i ogólnych Narodu potrzebach podług niniejszej Konstytucji, uważani być mają jako Reprezentanci całego Narodu, będąc składem ulności powszechnej.

5. Ponadczasowa i uniwersalna wartość ustrojowa w powyższym zapisie gwarantuje sprawowanie władzy prawodawczej przez Reprezentantów, czyli Posłów, za których współcześnie powinni być uznawani także uczestnicy *Stanu Zgromadzonego* w formie plebiscytu referendalnego. Powyższy zapis wymagający, aby Posłowie byli na *Seymikach obrani*, oznacza wyłanianie każdego posła na *Sejm* w rzetelnie jednakowych dla wszystkich osób kandydujących powszechnych wyborach miejscowych, spośród przedstawicieli *Seymików* samorządu terytorialnego i/lub w bardziej bezpośrednich, indywidualnych, większościowych formalnych procesach wyborczych, pod wyłączną kontrolą całej szlachty danej ziemi, jako wszystkich pełnoprawnych Obywateli należących do miejscowej społeczności. Każdy pełnoprawny Obywatel powinien mieć konstytucyjnie zagwarantowane prawo zagłosowania i wolności osobistego, indywidualnego kandydowania w wyborach do *Izby Poselskiej* na drodze *Seymików elekcyjnych* (zob. art. 11 ust. 4). Każdy poseł ziemski powinien bronić spraw całej społeczności osób, spoglądając na dobro ogólnokrajowe z perspektywy wymagań stawianych przez społeczność mieszkańców, z której pochodzi.

Wszystko i wszędzie większością głosów decydowane być powinno. Przeto Liberum Veto, Konfederacje wszelkiego gatunku i Seymy Konfederackie, jako duchowi niniejszej Konstytucji przeciwne, Rząd obalające, społeczność niszczące, na zawsze znosimy.

6. Powyższy zapis stanowi kluczową, uniwersalną i ponadczasową wartość konstytucyjną ustroju wolnej Rzeczypospolitej. Wszystkie procesy prawodawcze w niepodległej Rzeczypospolitej wymagają stanu spraw, w którym: *Wszystko i wszędzie większością głosów decydowane być powinno*. Zapis ten dopuszcza podejmowanie uchwał prawodawczych jedynie na drodze zwykłej większości głosów (*per pluralitatem*). Głos zwykłej większości posłów na *Sejm* zwykły (*Ordynaryjny*), *Sejm Walny* (art. 12 ust. 2), lub *Sejm Konstytucyjny* (art. 11 ust. 7) powinien być ostatecznie decydujący. Wszelkie przepisy aktów prawnych przypominające *Liberum Veto* bądź podejmowane przez *Seymy Konfederackie* mają zostać na zawsze zniesione, co powinno oznaczać trwały brak konstytucyjnych czynników stojących w sprzeczności z zasadą zwykłej większości głosów dla uchwał prawodawczych. W przypadku nieprawodawczych uchwał połączonych Izb seymowych *Seymu Ordynaryjnego* Ustawa Rządowa wymaga zróżnicowanych większości w następujących okolicznościach:

Stany Zgromadzone prostą większością wotów Izb złączonych odesłać obwinionych Ministrów mają do sądów seymowych (VII. Król, Władza Wykonawcza)

W przypadku zaś, gdyby większość dwóch trzecich wotów sekretnych obydwu Izb złączonych na Seymie Ministra bądź w straży, bądź w urzędzie odmiany żądała, Król natychmiast na jego miejsce innego nominować powinien (VII. Król, Władza Wykonawcza)

Małoletność trwać tylko będzie do lat 18 zupełnych; a niemoc względem trwałego pomieszczenia zmysłów deklarowana być nie może tylko przez Sejm gotowy większością wotów trzech części przeciwko czwartej Izb złączonych (IX. Regencya)

Powyższe uchwały są jedynymi dopuszczalnymi okolicznościami stosowania innej większości głosów niż zwykła większość dla ich ważności. Warto i należy uszanować te istotne wartości prawno-ustrojowe.

Zapobiegając z jednej strony gwałtownym i częstym odmianom Konstytucji Narodowej, z drugiej, uznając potrzebę wydoskonalenia onej, po doświadczeniu jej skutków co do pomyślności publicznej, porę i czas rewizji i poprawę Konstytucji co lat dwadzieścia pięć naznaczamy, chcąc mieć takowy Sejm Konstytucyjny Ekstra-Ordynaryjny podług osobnego o nim Prawa opisu.

7. Od roku 1791 żadna część Ustawy Rządowej nie utraciła mocy w trybie w niej przewidzianym czyli przez *Seym Konstytucyjny* po 25 latach. Żadna próba jej uchylecia pomiędzy 17 czerwca, a 23 listopada 1793 nie mogła być zatem wiążąca. Nikt nigdy później nie usiłował uchulić *Ustawy Rządowej*. Oznacza to, że od momentu zaprzysiężenia w 1791 roku konstytucyjna moc prawna *Ustawy Rządowej* nieprzerwanie istniała w tle wszystkich przepisów jako moc obowiązującego, nadrzędnego aktu prawnego z nieoznaczonym czasem trwania (zob. art. 5 Preambuly Prawa oraz dodatek: stan prawny wobec *Seymu Konstytucyjnego*). Owy stan prawny wynika bezpośrednio z mocy normy prawnej Artykułu VI Ustawy Rządowej, która zezwoliła na odmianę treści norm *Konstytucji* dopiero po 25 latach od ich uchwalenia, co jest dowodem mocy prawnej owego aktu konstytucyjnego. Pierwszy *Seym Konstytucyjny* powinien uchwalić poprawkę, która pozwoli na to, aby współczesne Sejmy Konstytucyjne były otwierane okresowo w składzie Sejmu zwykłego (*Ordynaryjnego*) poszerzonego o *cały stan szlachecki* (art. 7 ust. 1) czyli wszystkich pełnoprawnych Obywateli, mających prawo głosowania w prawodawczym plebiscycie referendalnym. Sejm Konstytucyjny może też być poszerzony jedynie o posłów władz prawodawczych samorządu terytorialnego, którzy podejmą głosowanie nad propozycją aktu konstytucyjnego w głosowaniu uzupełniającym głosowanie posłów Sejmu zwykłego. *Izba Poselska* powinna móc zadecydować o właściwym trybie prawodawczym dla danego projektu. Biorąc za przykład pierwszeństwo inicjatyw konstytucyjnych *Króla Stanisława Augusta Poniatowskiego*, Włodący Urząd Władzy Wykonawczej powinien być pierwszą *Władzą* poddającą projekty pod Sejm Konstytucyjny, mającą na uwadze propozycje obywatelskie. Żadne poprawki nie mogą być wprowadzane do obywatelskich projektów, jednak *Izba Poselska*, jako wiodąca *Władza Prawodawcza*, powinna móc przedłożyć projekty przeciwnie. Zgodnie z prawem stanowionym i obyczajami dawnej niepodległej Rzeczypospolitej, współcześnie stanowione zwięzłe akty konstytucyjne zachowujące jedność formy i treści mogą być nazywane *konstytucjami wieczystymi* o ile nie zostanie określony ich czas trwania (*konstytucje czasowe*).

POPRAWKA VII – Artykuł „VII. Król, Władza Wykonawcza”

Art. 12

Żaden Rząd najdoskonalszy bez dzielnej władzy wykonawczej stać nie może. Szczęśliwość Narodów od Praw sprawiedliwych, Praw skutek od ich wykonania zależy.

1. Uniwersalna i ponadczasowa wartość konstytucyjna w powyższym zapisie gwarantuje sprawność oddziaływań władzy wykonawczej jako skutków sprawiedliwej i prospołecznej filtry prawa.

Doświadczenie nauczyło, że zaniedbanie tej części Rządu nieszczęściami nappełniło Polskę.

2. Uniwersalna i ponadczasowa wartość konstytucyjna w powyższym zapisie wskazuje i przypomina, że władza wykonawcza w wolnej Rzeczypospolitej powinna być mocna jasno określonymi kompetencjami. Akty konstytucyjne powinny określać kompetencje władzy wykonawczej w sposób przejrzysty i precyzyjny. Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej powinien przez swój arbitraż gwarantować właściwe funkcjonowanie *Władz Publicznych* czyli wydajność formy rządu. Oznacza to, że w relacji do władzy prawodawczej arbitraż ten powinien wiązać się ze swobodną możliwością zwołania *Seymu Walnego*, dla poddania projektów Ustaw, przed ich promulgacją, pod prawodawcze referendum bądź pod głosowanie uzupełniające władz prawodawczych samorządu terytorialnego. *Izba Poselska* powinna móc przedłożyć projekty przeciwnie (por. art. 11 ust. 7). Inne akty prawne powinny określać warunki Sejmu Walnego (*przeło na tym walnym Seymie radomskim...*). W odniesieniu do władzy sądowniczej arbitraż ten oznacza konieczność stania na straży trwałej niezawisłości sądownictwa i nieodwołalności sędziów o nieskazitelnym charakterze, a także stosowanie prawa łaski (art. 12 ust. 7). Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej jako Zwierzchnik *Straży Praw* oraz Głównodowodzący Sił Zbrojnych i Policji, może żądać opinii na piśmie w dowolnej sprawie związanej z zadaniami Urzędu, od każdego ministra, oficera Sił Zbrojnych, Policji bądź jednostki *Władzy Wykonawczej*. Może też kierować zapytania do komisji senatorów. Senatorowie pozostają jednak w pełni niezawisli od Urzędu, podobnie jak posłowie i *Władza Sądownicza*.

Zawarowawszy przeto Wolnemu Narodowi Polskiemu Władzę Praw sobie stanowienia i moc baczności nad wszelką Wykonawczą Władzą, oraz wybierania Urzędników do Magistratur, Władzę najwyższego wykonywania Praw Królowi w Radzie Jego oddajemy, która to Rada Strażą Praw zwać się będzie. Władza Wykonawcza do pilnowania Praw i onych pełnienia ściśle jest obowiązana. Tam czynna z siebie będzie, gdzie Prawa pozwalają, gdzie Prawa potrzebują dozoru egzekucyj, a nawet silnej pomocy. Posłuszeństwo należy się jej zawsze od wszystkich Magistratur, moc przynaglenia nieposłuszne i zaniedbujące swe obowiązki Magistratury w jej ręku zostawiamy. Władza wykonawcza nie będzie mogła Praw stanowić ani tłomaczyć, Podatków i Poborów pod jakimkolwiek imieniem nakładać, Długów Publicznych zaciągać, Rozkładu dochodów Skarbowych przez Seym zrobionego odmieniać, Woyny wydawać, Pokoju ani Traktatu i żadnego Aktu Dyplomatycznego definitive zawierać. Wolno iey tylko będzie tymczasowe z Zagranicznymi prowadzić Negocjacje oraz tymczasowe i potoczne dla bezpieczeństwa i spokojności Kraiu wynikające potrzeby załatwiać, o których najbliższemu Zgromadzeniu Seymowemu donieść winna.

3. Uniwersalna wartość konstytucyjna w powyższym zapisie gwarantuje władzę prawodawczą wszystkich osób obywatelstwa polskiego, przyznając *Wolnemu Narodowi Polskiemu* prawo do sprawowania kontroli nad władzą wykonawczą i urzędami państwowymi. *Straż Praw* czyli Rząd służy Wiodącemu Urzędowi Władzy Wykonawczej do ścisłego wykonywania Praw czyli Ustaw *Władzy Prawodawczej* (zob. ust. 10-11).

Tron Polski Elekcyjnym przez Familie mieć na zawsze chcemy i stanowimy.

4. W chwili uchwalenia Konstytucji 3 Maja uznawano, że powyższy zapis zniósł wolną elekcję na rzecz dziedziczenia tronu. Zapis ten w istocie ustanowił przywilej rodów szlacheckich do wylaniania monarchy.

Doznane kłeski BezKrólewioń, periodycznie Rząd wywracających, powinność ubezpieczenia losu każdego mieszkańca Ziemi Polskiej i zamknięcia na zawsze drogi wpływom Mocarstw Zagranicznych, pamięć świetności i szczęścia Ojczyzny naszej za czasów Familii ciągle Panujących, potrzeba odwrócenia od Ambicji Tronu obcych, i możnych Polaków, zwrócenia do jednomyślnego wolności Narodowej pielęgnowania wskazały roztropności naszej oddanie Tronu Polskiego Prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po życiu, jakiego Nam dobroć Boska pozwoli, Elektor dzisiejszy Saski w Polsce Królować będzie. Dynastia przyszłych Królów Polskich zacznie się na Osobie Fryderyka Augusta, dzisiejszego elektora saskiego, którego Sukcesorem de Iumbis z płci Męskiej Tron Polski przeznaczamy. Najstarszy Syn Króla Panującego po Ojcu na Tron następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy Elektor Saski nie miał potomstwa płci męskiej, tedy mąż przez Elektora za zgodą Stanów Zgromadzonych Córce Jego dobrany zaczynać ma linię następstwa płci męskiej do Tronu Polskiego.

Następne zdanie określa stan prawny w sytuacji wygaśnięcia rodu:

Dla czego Maryę Augustę Nepomucenę, Córkę Elektora, za Infantkę Polską deklarujemy, zachowując przy Narodzie Prawo, żadnej preskrypcji podpadać nie mogące, wybrania do Tronu drugiego Domu po wygaśnięciu pierwszego.

Powyższy zapis gwarantuje prawo Narodu do wskazania drugiego domu szlacheckiego po wygaśnięciu pierwszego, natomiast zapis: *Prawo, żadnej preskrypcji podpadać nie mogące* oznacza, że prawo to nie może podlegać żadnemu ograniczeniu lub przedawnieniu. Oznacza to, że współcześnie Naród może wybrać ród szlachecki *do Tronu* (zob. dodatek: O Koronie Królestwa Polskiego - Konstytucja Wieczysta). Równocześnie, za konieczną wartość konstytucyjną powinna być uznawana gwarancja wybieralności Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej jako szczególnego powierzenia prawowitej władzy *Tronu Polskiego*. Urząd ten powinien być wybieralny na nie dłuższą niż czteroletnią kadencję przez wszystkich pełnoprawnych Obywateli w wyborach powszechnych. Ten sam Obywatel powinien zostać wybrany na Urząd nie więcej niż dwa razy.

Każdy Król, wstępując na Tron, wykona przysięgę Bogu i Narodowi, na zachowanie Konstytucji niniejszej, na Pacta Conventa, które ułożone będą z dzisiejszym Elektorem Saskim, jako Przeznaczonym do Tronu, i które tak jak dawne wiązać go będą.

5. Uniwersalna wartość konstytucyjna w powyższym zapisie gwarantuje, że przyjęcie Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej powinno się wiązać z zachowaniem wierności wartościom Konstytucji 3 Maja, zawarciem umowy społecznej ze wszystkimi cywilnie i politycznie uprawnionymi osobami obywatelstwa polskiego, *Obywatelów Miast Stołecznych Koronnych i Ich Włości* oraz z gwarancją zachowania ciągłości prawowitych rządów *Trzech Władz* niepodległej Rzeczypospolitej.

Osoba Króla jest Święta i bezpieczna od wszystkiego; nic sam przez się nie czyniący, za nic w odpowiedzi Narodowi być nie może; nie samowładcą, ale Ojcem i Głową Narodu być powinien i tym go Prawo i Konstytucja niniejsza być uznaje i deklaruje.

6. Uniwersalna wartość ustrojowa zawarta w powyższym zapisie oznacza, że sprawowanie Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej powinno wiązać się z ponoszeniem odpowiedzialności za czynności wykonywane z racji pełnienia Urzędu w wyłącznym zakresie zdrady (Artykuł XI. Ustawy Sądy Sejmowe. Dnia 13 Maja Roku 1791) jako występku *przeciwko Narodowi i Królowi*, w tym próbę zniesienia oświeceniowego porządku podziału Władz (Artykuł «V. Rząd czyli oznaczenie Władz Publicznych») bądź przekupstwa lub innych ciężkich przewinień, o czym powinien móc orzekać Sąd Sejmowy zwany (art. 13 ust. 2). W razie postawienia w stan oskarżenia Obywatel przestaje sprawować Urząd. Nie może nigdy zostać senatorem o ile jego uczciwość nie zostanie potwierdzona na mocy werdyktu sądowego. Następca wyznaczony przez Izbę Poselską ma pierwszeństwo w zastępstwie do czasu właściwego wyłonienia Obywatela na Urząd.

*Wszystkie Acta Publiczne, Trybunały, Sądy, Magistratury, Monety, Stemple pod Królewskim iść powinny Imieniem Króla, któremu wszelka moc dobrze czynienia zostawiona być powinna, mieć będzie *Ius Agravandi* na śmierć skazanych, prócz *In Criminibus Status*.*

7. Powyższa uniwersalna wartość ustrojowa gwarantuje, że Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej powinien móc stosować prawo łaski (*Ius Agravandi*), z wyłączeniem spraw wszczętych wskutek postawienia w stan oskarżenia przez Sąd Sejmowy (art. 13 ust. 2).

Do Króla rozrządzenie najwyższe siłami zbrojnymi Kraiowemi w czasie Woyny i nominowanie Komendantów Wojska należeć będzie, z wolną atoli ich odmianą za wolą Narodu. Patentować Officerów, i mianować Urzędniki podług Prawa niższego opisu, Nominować Biskupów i Senatorów podług opisu tegoż Prawa, oraz Ministrów jako Urzędników pierwszych Władzy Wykonawczej, Jego będzie obowiązkiem.

8. Uniwersalna wartość ustrojowa w powyższym zapisie gwarantuje przywilej i obowiązek Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej dysponowania wszelkimi Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej, a także mianowania ministrów, oficerów i urzędników. Urząd powinien obsadzać stanowiska cywilne i wojskowe. Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej, z inicjatywy własnej, a także za radą Sejmu, powinien powoływać senatorów spośród zasłużonych posłów, mediatorów, doradców, ekspertów i szanowanych Obywateli spoza środowiska Sejmu (por. art. 11 ust. 2) do nominacyjnej, stałej służby w Izbie Senatorskiej (Nominować Biskupów i Senatorów). Nominacje te powinny mieć miejsce przede wszystkim pod koniec kadencji Izby Poselskiej. Współcześnie nieznaczna część zastanej liczby senatorów może być też nominowana na drodze indywidualnych i większościowych wyborów powszechnych przeprowadzonych w całym kraju, pod wyłączną kontrolą całego stanu szlacheckiego (art. 7 ust. 1) czyli za radą Sejmu Elekcyjnego. Ustalona liczba senatorów może być też wylaniana w wyborach powszechnych na czas jednej kadencji Izby Poselskiej (senatorowie kadencyjni).

Chcąc, aby Straż Praw Narodowych obowiązana była do ścisłej odpowiedzi Narodowi za wszelkie onych przestępstwa, stanowimy, iż gdy Ministrowie będą oskarżeni przez deputację, do egzaminowania ich czynności wyznaczona, o przestępstwo Prawa, odpowiadać mają z osób i majątków swoich. W wszelkich takowych oskarżeniach Stany Zgromadzone prostą większością wotów Izby złączonych odesłać obwinionych Ministrów mają do Sądów Seymowych po sprawiedliwe i wyrównujące przestępstwu ich ukaranie, lub przy dowiedzionej niewinności od sprawy i kary uwolnienie.

9. Uniwersalna wartość ustrojowa w powyższym zapisie wymaga, aby ministrowie Rządu ponosili odpowiedzialność przed Sejmem, a także odpowiadali za popełnienie przestępstwa przed Sądem Seymowym, w którym powinni dominować wyłonieni w wyborach powszechnych posłowie, a także senatorowie pod przewodnictwem jednego z Sędziów Głównych sądownictwa najwyższej instancji (por. art. 13 ust. 2; zob. Konstytucje Wieczyste Seymu Wielkiego Drugiego). Postawienie w stan oskarżenia powinno mieć miejsce na skutek głosowania Izby Poselskiej Seymu prostą większością wotów (zwykłą większością głosów), za radą Izby Senatorskiej pod Prezydencją Króla.

Dla porządku Władzy Wykonawczej dopełnienia, ustanawiamy oddzielne Komisje, mające związek ze Strażą i obowiązane do posłuszeństwa tejże Straży. Komisarze do nich wybierani będą przez Seym dla sprawowania Urzędów swoich w przeciągu czasu Prawem opisanego.

Komisje te są:

1-mo Edukacyi;

2-do Policji;

3-tio Wojska;

4-to Skarbu.

10. Uniwersalna wartość ustrojowa w powyższym zapisie gwarantuje istnienie odrębnych działów władzy wykonawczej odpowiedzialnych za wykonywanie ustawowych zadań w ramach kluczowych Ministerstw Edukacji, Policji i Spraw Wewnętrznych, Wojska oraz Skarbu Państwa Polskiego. Komisarze, czyli ministrowie, powinni być wylaniani spośród posłów na Sejm wolnej Rzeczypospolitej, a także senatorów na czas określony. Brak Komisji Sprawiedliwości wiąże się z przekonaniem Ignacego Potockiego, że tego typu komisja wykonawcza naruszałaby trójpodział Władz. Komisja ta lub jej kompetencje powinny więc należeć do Władzy Sądowniczej (zob. art. 13 i Konstytucje Wieczyste Seymu Wielkiego Drugiego). Wszyscy pełnoprawni Obywatele powinni móc wyrazić swoje stanowisko odnośnie do tego stanu oświeceniowego podziału Władz w ramach Seymu Konstytucyjnego.

Komisye Porządkowe Woiewódzkie, na tym Seymie ustanowione, równie do dozoru Straży należące, odbierać będą rozkazy przez wyżej wspomniane pośrednicze Komisye, respective co do obiektów każdej z nich Władzy i obowiązków.

11. Uniwersalna wartość ustrojowa w powyższym zapisie gwarantuje istnienie wykonawczych aktów prawnych takich jak rozkazy i wykonawcze nakazy rządowe. Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej powinien wydawać rozkazy wykonawcze, aby zagwarantować ścisłe wykonywanie Ustaw na podstawie zawartych w nich upoważnień. Komisarze (art. 12 ust. 10) powinni wydawać nakazy wykonawcze w myśl tych rozkazów.

POPRAWKA VIII – Artykuł „VIII. Władza Sądownicza»

Art. 13

Władza Sądownicza nie może być wykonywana ani przez Władzę Prawodawczą, ani przez Króla, lecz przez Magistraturę na ten koniec ustanowioną i wybieraną. Powinna zaś być tak do miejsc przywiązana, żeby każdy człowiek bliską dla siebie znalazł sprawiedliwość, żeby przestępny widział wszędzie groźną nad sobą Rękę Kraiowego Rządu.

1. Powyższy zapis stanowi potwierdzenie uniwersalnej i ponadczasowej wartości gwarantującej niezawisłość bezstronnego sądownictwa w wolnej Rzeczypospolitej w ramach oświeceniowego podziału władz. Sądownictwo powinno być trwale niezawisłe i przede wszystkim odrębne od Króla czyli Władzy Wykonawczej oraz Władzy Prawodawczej. Gwarantem niezawisłości sądownictwa powinni być zarówno Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej, jak i wszyscy pełnoprawni Obywatele sprawujący władzę prawodawczą w Stanach Zgromadzonych.

1-mo Ustanawiamy przeto sądy pierwszej Instancji dla każdego Woiewództwa, Ziemi i Powiatu, do których Sędziowie wybierani będą na Seymikach. Sądy pierwszej Instancji będą zawsze gotowe i czuwające na oddanie sprawiedliwości

tym, którzy jej potrzebują. Od tych Sądów iść będzie Apellacya na Trybunały główne, dla każdej Prowincyi być mające, złożone również z Osób na Seymikach wybranych. I te Sądy tak pierwszej, jako i ostatniej Instancyi, będą Sądami Ziemiańskimi dla Szlachty i wszystkich właścicieli Ziemskich z kimkolwiek, *In Causis Iuris de Facti*.

2-do Jurysdykcje zaś Sądowe wszystkim Miastom podług Prawa Seymu teraźniejszego o Miastach Wolnych Królewskich, zabezpieczamy.

3-tio Sądy Referendarskie dla każdej prowincyi osobne, mieć chcemy w Sprawach Włościan wolnych dawnymi Prawami Sądowi temu poddanych.

4-to Sądy Zadworne, Asesorskie, Relacyjne i Kurlandzkie zachowujemy.

5-to Komisje wykonawcze będą miały Sądy w Sprawach, do swej Administracyi należących.

6-to Oprócz Sądów w Sprawach Cywilnych i Kryminalnych dla wszystkich Stanów, będzie Sąd najwyższy, Seymowy zwany, do którego przy otwarciu każdego Seymu wybrane będą Osoby. Do tego sądu należeć będą występkę przeciwko Narodowi i Królowi, czyli *Crimina Status*.

Nowy Codex Praw Cywilnych i Kryminalnych przez wyznaczone przez Seym Osoby spisać rozkazujemy.

2. Uniwersalna wartość ustrojowa w powyższym zapisie wymaga utrzymania trwale niezawisłego sądownictwa o charakterze instancyjnym, miejscowym, a równocześnie ogólnokrajowym. Stanowi także gwarancję odrębności Sądu najwyższej instancji dla wszystkich Stanów i sądownictwa administracyjnego (5-to Komisje wykonawcze...) od innych sądów, a także sądownictwa odpowiedzialności sejmowej, którego skład powinien się odnawiać za każdym razem, gdy zmienia się skład Izby Poselskiej (zob. art. 12 ust. 9). Akty prawne powinny określać demokratyczne sposoby nominacji Sędziów dla utrzymania trwałej niezawisłości sądownictwa (Sędziowie wybierani będą na Seymikach - zob. Konstytucje Wieczyste Seymu Wielkiego I-IV). W myśli Deklaracji Stanów Zgromadzonych z dnia 5 maja 1791 roku ocena zgodności prawa z Konstytucją 3 Maja powinna leżeć w kompetencji Sądu najwyższej instancji. Świadome stanowienie prawa niezgodnego z obowiązującą Ustawą Rządową należy do występków przeciwko Narodowi i Królowi. Sąd ten powinien móc ocenić konstytucyjność aktów prawnych przed promulgacją, jak i po ich ogłoszeniu (Konstytucje Wieczyste Seymu Wielkiego I-IV).

POPRAWKA IX – Artykuł „IX. Regencya”

Art. 14

Straż będzie oraz Regencyą, mając na czele Królową albo w Jej nieprzytomności Prymasa. W tych trzech tylko przypadkach miejsce mieć może Regencya:

1-mo w czasie małoletności Króla;

2-do w czasie niemocy trwale pomieszanie zmysłów sprawującej;

3-tio w przypadku, gdyby Król był wzięty na wojnę.

Małoletność trwać tylko będzie do lat 18 zupełnych; a niemoc względem trwałego pomieszanienia zmysłów deklarowana być nie może, tylko przez Seym gotowy większością wotów trzech części przeciwko czwartej Izbie złączonych. W tych trzech przypadkach Prymas Korony Polskiej Seym natychmiast zwołać powinien, a gdyby Prymas tę powinność zwłóczył, Marszałek Seymowy Listy okólnie do Posłów i Senatorów wyda. Seym gotowy urządzi kolej zasiadania Ministrów w Regencyi i Królowę do zastąpienia Króla w obowiązkach jego umocuje. A gdy Król w pierwszym przypadku z małoletności wyjdzie, w drugim do zupełnego przyjdzie zdrowia, w trzecim z niewoli powróci, Regencya rachunek z czynności swoich oddać mu powinna i odpowiadać Narodowi za czas swego urzędowania tak, jak jest przepisano o Straży, na każdym Ordynaryjnym Seymie, z Osób i majątków swoich.

Seym uchwałą trzech czwartych głosów przez połączenie obu Izb powinien móc zadeklarować niemoc Obywatela na Wiodącym Urzędzie Władzy Wykonawczej, ale wyłącznie ze względu na najcięższe warunki utraty zdrowia. Ponadczasowa wartość ustrojowa w powyższym Artykule gwarantuje wymóg umieszczenia w aktach prawnych odpowiedzi na pytanie o warunki oddziaływań i współdziałania wszystkich Władz Publicznych w przypadku tymczasowej lub trwałej niemocy Obywatela na Urzędzie bądź przeszkód powstałych na drodze do wykonywania zadań konstytucyjnych i ustawowych innych najważniejszych Władz wolnej Rzeczypospolitej. Szczegółowe akty prawne powinny jasno odpowiadać na te pytania. W harmonii z powyższymi wartościami Ustawy Rządowej, Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej powinien ogłosić w orędziu swojego Zastępcę dla wykonywania ustaw na czas sprawowania Urzędu. W odpowiedniej chwili może też wyznaczyć zastępców na wypadek własnej niemocy spośród posłów lub senatorów na czas określony, najwyżej do końca kadencji Urzędu.

POPRAWKA X – Artykuł „X. Edukacya Dzieci Królewskich”

Art. 15

Synowie Królewscy, których do następstwa Tronu Konstytucya przeznacza, są pierwszymi Dziećmi Ojczyzny, przeto bacność o dobre ich wychowanie do Narodu należy, bez uwłoczenia jednak Prawom Rodzicielskim. Za Rządu Królewskiego sam Król z Strażą i wyznaczonym od Stanów „Dozorcą Edukacyi Królewiców” wychowaniem ich zatrudniać się będzie. Za Rządu Regencyi też z wspomnianym Dozorcą Edukacyą ich powierzona mieć sobie będzie. W obydwóch przypadkach Dozorca od Stanów wyznaczony donosić winien na każdym Ordynaryjnym Seymie o Edukacyi i postępkach Królewiców. Komisji zaś Edukacyinej pbowinnością będzie podać układ Instrukcyi i Edukacyi synów Królewskich do potwierdzenia Seymowi, a to, aby jednostajne w wychowaniu ich prawidła wpajały ciągle i wczesnie w umysły przyszłych następców Tronu Religie, miłość cnoty, Ojczyzny, Wolności, i Konstytucyi Krajowej.

Artykuł X. *Edukacja Dzieci Królewskich* powinien być odczytywany jako dotyczący wszystkich Obywateli wolnej Rzeczypospolitej. Zapis: *baczność o dobre ich wychowanie do Narodu należy, bez uwłoczenia jednak Prawom Rodzicielskim*, oznacza, że do dbałości o edukację oraz dobre wychowanie niepełnoletnich osób powinni poczuwać się zarówno ich opiekunowie, jak i wszyscy Obywatele sprawujący władzę w *Stanach Zgromadzonych*. Uniwersalna i ponadczasowa wartość konstytucyjna w powyższym zapisie stanowi gwarancję wysokiego statusu edukacji w wolnej Rzeczypospolitej, za którego konieczną oznakę należy uznać uszanowanie *Konstytucji Krayowej* i Jej Wartości wiążących się z gwarancją *Opieki Rządowej* wszystkim ludziom przebywającym czasowo lub na stałe osiadłym w wolnej, Najjaśniejszej Rzeczypospolitej, wolnością wyznań, kształtowania poglądów, przekonań, słowa, myśli twórczej oraz prawdomównych badań, pod warunkiem zachowania właściwego szacunku dla godności drugiej osoby i jej dobra - jako najistotniejszych Wartości *Konstytucji* 3 Maja dla *Edukacji Dzieci Królewskich*. Akty prawne powinny przywiązywać szczególną wagę do spraw edukacji powszechnej.

POPRAWKA XI – Artykuł „XI. Siła zbrojna Narodowa”

Art. 16

Naród winien jest sobie samemu obronę od napaści i dla przestrzegania całości swojej. Wszyscy przeto Obywatele są obrońcami całości i swobód Narodowych. Woysko nic innego nie jest, tylko wyciągniętą siłą obronną i porządną z ogólnej siły Narodu. Naród winien Woysku swemu nadgodę i poważanie za to, iż się poświęca jedynie dla jego obrony. Woysko winno Narodowi strzeżenie granic i spokojności powszechnej, słowem winno być jego najsiłniejszą tarczą. Aby przeznaczenia tego dopełniło nieomylnie, powinno zostawać ciągle pod posłuszeństwem Władzy Wykonawczej, stosownie do opisów prawa, powinno wykonać przysięgę na wierność Narodowi i Królowi i na obronę Konstytucji Narodowej. Użyte być więc Woysko Narodowe może na ogólną Kraju obronę, na strzeżenie Fortec i granic, lub na pomoc Prawu, gdyby kto Egzekucji Jego nie był posłusznym.

Nadrzędna uniwersalna wartość ustrojowa zawarta w powyższym Artykule gwarantuje prawną konieczność zachowania integralności terytorialnej wolnej Rzeczypospolitej za pomocą samych Obywateli pod kierunkiem wszelkich Sił Władz Publicznych. Zapis: *Woysko winno Narodowi strzeżenie granic i spokojności powszechnej*, oznacza, że Władcy Urząd Władzy Wykonawczej dysponuje wszelkimi Siłami Zbrojnymi, Policją i administracjami Władzy Wykonawczej dla zagwarantowania integralności ładu terytorialnego (*strzeżenie Fortec i granic*) lub konstytucyjno-ustrojowego (*na pomoc Prawu*), w tym wszelkiego dobra jednostki w społecznościach wolnej Rzeczypospolitej. Władcy Urząd Władzy Wykonawczej zawsze dowodzi i rozrządza Siłami Zbrojnymi, także w przypadku wystąpienia ryzyka dla tych wartości i w stanach wyjątkowych. Sejm Ordynaryjny ustanowi warunki stanu wyjątkowego na drodze Ustawy Seymowej. Władcy Urząd Władzy Wykonawczej wydaje ordynanse, o których mowa w Deklaracji Stanów Zgromadzonych z 5 maja 1791 roku, za pomocą Komisji Wojska. Jednostka sprawująca Urząd podlega formalnemu procesowi odwołania przez Sejm Ordynaryjny, o czym stanowią Konstytucje Wieczyste Seymu Wielkiego I-IV.

ZAKOŃCZENIE PREAMBULY PRAWA

Art. 17

Wszystkie osoby obywatelstwa polskiego, w referendum, powinny wyrazić swoje stanowisko odnośnie do otwarcia Seymu Ordynaryjnego i Konstytucyjnego, celem zainicjowania procesów prawodawczych dla uznawania Preambuli Prawa za poprawki, w formie konstytucji czasowej, do Ustawy Rządowej z 1791 roku. Po uchwaleniu Preambuli Prawa przez Sejm Konstytucyjny, konstytucyjność przepisów powinna być badana przez przygotowany do tych zadań Sąd najwyższej instancji (por. Deklaracja Stanów Zgromadzonych z 5 maja 1791 roku). Otwarcie pierwszego w historii Seymu Konstytucyjnego powinno wiązać się z uchwaleniem Preambuli Prawa jako poprawek do Ustawy Rządowej na czas określony, po którym stan prawny Konstytucji 3 Maja powróci do oryginalnego celem ewentualnego odmienienia jakiego Artykułu Preambuli Prawa, za zgodą wszystkich pełnoprawnych Obywateli. Wyżej omówione uniwersalne i ponadczasowe wartości Ustawy Rządowej z 1791 roku (art. 5-16), znanej jako Konstytucja 3 Maja, powinny być w pełni szanowane w tworzeniu aktów prawnych (w tym konstytucji wieczystych i czasowych - art. 11 ust. 7). Treść Preambuli powinna być odczytywana w najprostszym i najbardziej powszechnym sposób. Powinna być pomocna zarówno dla uniwersalnego ogólnego jak i konkretnego wskazywania kierunków wartości demokratycznej myśli prawnoustrojowej oraz ciągłości pojęcia sprawiedliwości prawa stanowionego w niepodległej Rzeczypospolitej celem upowszechniania znaczenia owych wartości wśród zwykłych i wiodących Obywateli cieszących się pełnią praw cywilnych i politycznych oraz osób oczekujących tego stanu.

Art. 18

1. Akty prawne powinny także uznawać formalne historyczne nazwy Państwa Polskiego w brzmieniu:

Korona Królestwa Polskiego,
(*łac. Corona Regni Poloniae*),
Najjaśniejsza Rzeczpospolita Korony Królestwa Polskiego,
(*łac. Serenissima Res Publica Coronae Regni Poloniae*),
Rzeczpospolita Korony Królestwa Polskiego,
(*łac. Res Publica Coronae Regni Poloniae*).

2. Wziąwszy pod uwagę, że słowo *republika* występuje niezwykle rzadko w historii niepodległej Rzeczypospolitej, akty prawne powinny rekomendować oficjalne tłumaczenie powyższych nazw w języku angielskim w formie:

The Crown of the Kingdom of Poland,
The Most Serene Commonwealth of the Crown of the Kingdom of Poland,
The Commonwealth of the Crown of the Kingdom of Poland.

DODATEK - STAN PRAWNY WOBEC SEYMU KONSTYTUCYJNEGO

Należy zauważyć, że otwarcie pierwszego w historii *Seymu Konstytucyjnego* w harmonii z pierwszym stanem konstytucyjnym, to wyjątkowe wyzwanie, które wymaga szczególnych badań odnośnie do terminologii *Prawa o Seymikach* (pozostającego w mocy na podstawie Artykułu „VI. Seym czyli Władza Prawodawcza”; zob. art. 11 ust. 4 Preambuly Prawa). Zgodnie z Ustawą Rządową pierwszy *Seym Konstytucyjny* może zwołać jedynie *Król* lub *Prymas Korony Polskiej* w stanie regencji (zob. „IX. Regencya”). Dla ważności uchwał pierwszego *Seymu Konstytucyjnego* *Posłami* mogą być jedynie Obywatele spełniający niezwykle elitarne warunki stanu prawnego. Po pierwsze, *Posłowie* musieli być zostali wyłonieni na *Seymikach* w myśl Artykułu „VI. Seym czyli Władza Prawodawcza”: (...) *przeło stanowimy, iż Posłowie na Seymikach obrani w prawodawstwie i ogólnych Narodu potrzebach podług niniejszej Konstytucji, uważani być mają jako Reprezentanci całego Narodu*. To by wymagało organizacji porządków *seymikowych*. Po drugie, w myśl oryginalnych znaczeń terminologii szlacheckiej w *Prawie o Seymikach* mogą to być jedynie Obywatele pozostający w prostej linii męskiej szlachcicami, będący właścicielami ziemskimi i w myśl art. VII ust. 3 *Prawa o Seymikach*: z dwu letnim doświadczeniem na funkcji publicznej. Tego typu wymóg dla otwarcia *Seymu Konstytucyjnego* jest wyzwaniem, które z pewnością wymaga szczególnej umowy społecznej. Być może pewnym ciałem doradczym mógłby być tzw. Związek Szlachty Polskiej, od ok. dwudziestu lat zajmujący się m.in. weryfikacją badań genealogicznych odnośnie do rodów szlacheckich Rzeczypospolitej (zob. dodatek bibliograficzny pkt. 6), któremu jak dotąd udało się potwierdzić udokumentowaną przynależność do stanu szlacheckiego ok. 500 osobom. Na obecną chwilę czystym wyobrażeniem jest jednak sytuacja, w której część z tych 500 osób odtworzyłaby porządku *seymikowe* z co najmniej dwiema posłankami / posłami w każdym, po to tylko, aby każdy *Seymik* oddelegował posłankę lub posła na Sejm Konstytucyjny pozwalając na skuteczne wprowadzenie poprawek do Konstytucji 3 Maja, za zgodą wszystkich Obywateli, uprzednio wyrażoną w referendum (mając na uwadze że: *Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu*).

Warto też zauważyć, że *Prawo o Seymikach* („VI. Seym czyli Władza Prawodawcza”) i *Miasta Nasze Królewskie* („III. Miasta i Mieszczanie”) to jedyne właściwe akty konstytucyjne według porządku prawnego Ustawy Rządowej. Za wyjątkiem tych dwóch aktów wszelkie inne przepisy (włącznie z Deklaracją z 5 maja 1791 roku - niezaprzyśiężoną *Dnia 3 Maja*) mogą być rugowane późniejszymi. Odnośnie do *Seymu Konstytucyjnego* Ustawa Rządowa w Artykule „VI. Seym czyli Władza Prawodawcza” stawia tylko jedno wymaganie: *Chcąc mieć takowy Seym Konstytucyjny Ekstra-Ordynaryjny podług osobnego o nim Prawa opisu* - oznacza to, że także dawna ustawa pt. *Seym Konstytucyjny* może być rugowana współczesnymi przepisami *Seymu Ordynaryjnego*. Wydaje się, że aby skutecznie umocnić stan prawno-ustrojowy w Rzeczypospolitej pierwszym krokiem powinno być zaktualizowanie lub zniesienie części Artykułów: *Prawa o Seymikach* i *Ustawy Miasta Nasze Królewskie* dla ugruntowania powszechnej siły praw obywatelskich. Odnalezienie jednak sposobu na właściwe otwarcie pierwszego w historii *Seymu Konstytucyjnego* lub *Seymu Ordynaryjnego* po 225 latach to niezwykle wyzwanie. Warto pamiętać, że w prawie stanowiącym zasada rugowania poprzednich przepisów ustaw przepisami ustaw następnych nie dotyczy aktów konstytucyjnych (czyli nadrzędnych, głównych aktów normalnych), gdyż te wymagają uchwalania kolejnych w zgodności ze szczególnym trybem przewidzianym w normach obecnego aktu konstytucyjnego.

W przeciwieństwie do zadania właściwego otwarcia *Seymu Konstytucyjnego*, wybranie *Domu* szlacheckiego do *Tronu* to o wiele prostszy cel do osiągnięcia na podstawie prawa przypisanego bezpośrednio *Narodowi* w Ustawie Rządowej. Wybór ten może więc zostać podjęty na drodze zwykłej Ustawy *Seymu Ordynaryjnego* o trybie wyboru Monarchy i odpowiedniej uchwały lub w referendum, gdyż: *Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli Narodu*, a *Naród* to wszystkie jednostki w społecznościach ludzkich, obywatelstwa polskiego (zob. Konstytucje Wieczyste *Seymu Wielkiego* I-IV). Zarówno okoliczności *Seymu Konstytucyjnego* jak i okoliczności umocnienia *Władzy Wykonawczej* w harmonii z porządkiem prawno-ustrojowym Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja* Roku 1791 powinny wiązać się z związaniem szczególnych teraźniejszych Umów Społecznych. Uzasadnionym rozwiązaniem wydaje się być otwarcie *Seymu Ordynaryjnego* i/lub *Konstytucyjnego* przez *Prymasa Korony Polskiej*, za Jego zgodą i z woli *Narodu*, celem ustanowienia Preambuly Prawa jako poprawek na czas określony do Ustawy Rządowej z *Dnia 3 Maja* Roku 1791.

DODATEK O KORONIE KRÓLESTWA POLSKIEGO - KONSTYTUCJA WIECZYSTA

Poniższa propozycja to pełny projekt zredagowanej konstytucji wieczystej (zob. art. 11 ust. 7), dla powołania *Izby Nobilitacji* i *Stanów Szlacheckich* (zob. dodatek bibliograficzny pkt 6):

Konstytucja wieczysta „O Tronie Polskim i szczególnym stanie szlacheckim”

Tron Polski Elekcyjny przez Familie mieć na zawsze chcemy i stanowimy
Izba Nobilitacji i Stanów Szlacheckich powinna gwarantować ciągłość prawowitej monarchii *Corona Regni Poloniae* czyli Korony Królestwa Polskiego. Zapewnia możliwość wyłonienia monarchy przez *Familie* i *wstąpienia na Tron* czyli koronacji. Elektorami są wszyscy Obywatele nobilitowani na drodze uchwały *Seymowej* oraz Obywatele, którzy uzyskali potwierdzenie przynależności do *stanu szlacheckiego* z *urodzenia* od Związku Szlachty. Monarcha odbierze przysięgę od każdego nowo powołanego senatora. Senat pozostaje *pod Prezydencją Króla*. Monarcha nie bierze

jednak udziału w głosowaniach, za wyjątkiem przypadku równej liczby głosów. Otwiera Sejm Konstytucyjny (*chcąc mieć takowy Sejm Konstytucyjny Ekstra-Ordynaryjnym...*). Może powierzyć te przywileje wybranemu przez siebie senatorowi lub posłowi na czas określony. Wiodący Urząd Władzy Wykonawczej jest powiernikiem prawowitej władzy Rzeczypospolitej Korony Królestwa Polskiego. Zaprzysiężenie Obywatela na Urząd ma miejsce w obecności Monarchy. Zgodnie z prawem, *Sejm Koronacyjny* odbędzie się na Wawelu. Inne akty prawne określają te kwestie.

DODATEK BIBLIOGRAFICZNY

1. W procesie tworzenia powyższych poprawek interpretacyjnych wykorzystano m.in. wiedzę o obowiązujących XXVII Poprawkach do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki z 1787 r. oraz ogólną wiedzę o art. I, II, III i IV, a w szczególności art. II § 1, § 2 i § 4 (o odpowiedzialności Prezydenta) i art. III § 1 (o nieustającym sprawowaniu stanowisk sędziowskich). Prezydenckie nominacje Sędziów Sądu Najwyższego zatwierdza Senat. Pierwsze dziesięć poprawek weszło w życie 15 grudnia 1791 roku, gdy Konstytucja 3 Maja była już w mocy. Art. 12 ust. 2 Preambuły Prawa zawiera częściowe, bezpośrednie odzwierciedlenie art. II § 2 Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Prezydent Stanów jest Głównodowodzącym Armii, Floty i Policji. Kadencja Kongresu trwa dwa lata.

2. Ponadto w tworzeniu Preambuły Prawa wykorzystano także wiedzę o obowiązujących aktach konstytucyjnych Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, w szczególności o aktach takich jak Wielka Karta Wolności (*Magna Carta Libertatum*) z 1297 r., Ustawa o Prawach z 1688 r., a także Ustawa o Parostwach Dożywotnich z 1958 r., czyli ustawa o brytyjskich senatorach sprawujących swoją funkcję dożywotnio w wyniku otrzymania nominacji z rąk monarchy, któremu doradza w tej sprawie odchodzący z urzędu premier. Wybory do Izby Gmin muszą się odbyć przed upływem 5 lat z decyzji premiera. Warto zauważyć, że dożywotnie parostwa przyznawane są niektórym innym zasłużonym członkom niższej izby parlamentu, gdy zbliża się czas wyborów, w tym marszałkowi Izby Gmin, a niekiedy także samemu premierowi. Także środowiska zawodowe rekomendują przyznanie dożywotniego parostwa bezstronnym i apolitycznym osobom o wybitnych zasługach zawodowych, za pośrednictwem niezależnego i bezstronnego Komitetu Rekomendacyjnego do Izby Lordów, do którego każdy obywatel ma prawo złożyć aplikację we własnej sprawie, a za radą którego monarcha nominuje corocznie jednego lub dwóch dożywotnich senatorów. Ponadto dożywotnie parostwa przysługują 26 biskupom Kościoła anglikańskiego. Warto zauważyć, że skład Izby Lordów Zjednoczonego Królestwa nie jest liczebnie ograniczony i znacznie przewyższa liczbę posłów (przy obecnym stosunku 802 eksperckich senatorów z rozmaitych dziedzin zawodowych i społecznych – 650 posłów wyłonionych w wyborach). Izba Lordów posiada prawo odraczania projektów Izby Gmin o najwyżej dwanaście miesięcy, aby dać jej czas do namysłu. Wszelkie głosowania w obu izbach podejmowane są na zasadzie zwykłej większości głosów. Lordowie mogą proponować Izbie Gmin projekty ustaw. Podobnie jak posłowie mogą być powołani do udziału w Rządzie Jej Królewskiej Mości (jednak w ograniczonej liczbie; obecnie tylko trzech lordów należy do rządu złożonego z dwudziestu dwóch liderów władzy wykonawczej – jeden z lordów jest ministrem sprawiedliwości). Tego typu forma dożywotniego senatu o charakterze doradczym, eksperckim, a równocześnie decyzyjnym w kwestii oceny prawa i mediacji legislacyjnej funkcjonalnie i historycznie koresponduje z *Izbą Senatorską pod Prezydencją Króla*, wskazaną w Konstytucji 3 Maja, którą omawiają i precyzują interpretacyjne poprawki VI (art. 11 ust. 2–3) oraz poprawka VII (art. 12 ust. 8) o roli Wiodącego Urzędu Władzy Wykonawczej w relacji do Senatu – *Nominować Biskupów i Senatorów*.

3. Szczególną uwagę poświęcono także Konstytucji Republiki Francuskiej z 1958 r. oraz Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r., tj. obowiązującym aktom konstytucyjnym Republiki Francuskiej. 3a. Jeśli chodzi o Konstytucję Republiki Francuskiej, szczególną wagę przywiązano do art. 1 i 3, art. 5 ust. 1 (arbitraż Prezydenta), art. 8 i 9, art. 10 ust. 2, art. 11 ust. 1–3 (prawodawcze referendum), art. 13 ust. 1, art. 15, art. 17, art. 37–1 (ustawy z dyspozycją na czas określony) art. 61 (Rada Konstytucyjna), art. 64 (o Prezydencie jako gwarancie niezawisłości sądownictwa oraz o nieusuwalności sędziów), art. 67, art. 68 ust. 1 (o odpowiedzialności Prezydenta) oraz art. 68–2 (sąd parlamentarny). Warto zauważyć, że art. 61 dotyczący francuskiej Rady Konstytucyjnej wymaga oceny konstytucyjności przepisów ustaw organicznych (tj. instytucjonalnych) przed ich promulgacją, co wydaje się być bliższe wartościom Wiczyściej Konstytucji Per Proclamationem przyjętej przez Sejm w Radomiu w 1505 roku aniżeli ocena konstytucyjności przepisów po ich ogłoszeniu. Od 1 marca 2010 roku francuska Rada Konstytucyjna może jednak także badać konstytucyjność obowiązujących przepisów w drodze odstępstwa, w wyniku zapytania Rady Stanu bądź Sądu Kasacyjnego. Warto tutaj także wspomnieć, że ocena zgodności przepisów z wartościami konstytucyjnymi przed ich promulgacją ma miejsce również w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, gdzie funkcja oceny konstytucyjności prawa spoczywa na senatorach Komisji Konstytucyjnej Izby Lordów. Komisja ta sporządza sprawozdania na temat konstytucyjności projektów, ocenia ich skutki i opiniuje wobec Izby, a także doradza rządowi, który jest zobowiązany odpowiadać na raporty Komisji na piśmie. Wymiana zdań pomiędzy Komisją a rządem staje się przedmiotem debaty w Izbie Lordów, która ostatecznie decyduje, czy projekt należy przyjąć, czy odłożyć w czasie. W ten sposób Izba Lordów może skutecznie wywrzeć wpływ na Izbę Gmin w kwestii zmiany treści ustawy. Współczesny akt konstytucji wiczyściej (zob. art. 11 ust. 7 Preambuły Prawa) może dotyczyć instytucji sądownictwa konstytucyjnego (formalnie należącej do Sądu Najwyższego), która miałaby możliwość zbadania zgodności przepisów ustawy z nadrzędnymi aktami konstytucyjnymi przed ich wejściem w życie, na wniosek *Izby Poselskiej*, *Izby Senatorskiej*, bądź połączonych Izb Sejmu. W przypadku braku tego typu wniosku, przepis obowiązującej ustawy, która nie została wcześniej zweryfikowana, mógłby zostać zbadany skutkiem zapytania Izby sądownictwa najwyższej instancji, w odniesieniu do danej sprawy, co istotnie odzwierciedliłoby uprawnienia Rady Konstytucyjnej Republiki Francuskiej. Francuska Rada Konstytucyjna

bada zgodność ustawy z Konstytucją przed promulgacją w trybie pilnym w okresie do 8 dni roboczych. W przypadku zapytania Rady Stanu, bądź Sądu Kasacyjnego, Rada Konstytucyjna orzeka w ciągu 2 miesięcy. Interesującym jest fakt, że członkowie Rady Konstytucyjnej nie muszą być prawnikami. Być może wynika to z założenia, że w Republice to lud francuski kontroluje najwyższe władze państwowe, sprawując także nadzór nad władzą sądowniczą; warto tu zauważyć, że kilku prominentnych Obywateli, bez wykształcenia prawniczego, może też zasiadać w Naczelnej Radzie Sądownictwa, stanowiącej nadrzędną instytucję decydującą o nominacjach urzędników sądowych, pełniąc też funkcję sądu dyscyplinarnego dla sędziów sądów powszechnych, administracyjnych i sędziów śledczych oraz prokuratorów. Do 1993 r. jej skład był wybierany przez Prezydenta, korzystającego z pomocy Naczelnej Rady Sądownictwa (art. 65 Konstytucji Republiki Francuskiej). 3b. Jeśli chodzi o Deklarację Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r., szczególną uwagę poświęcono Artykuł I, Artykuł III, Artykuł VI, Artykuł VII, Artykuł X, Artykuł XII, Artykuł XVI i Artykuł XVII. Treść ust. 5 w art. 7 Preambuły Prawa stanowi po części bezpośrednie odzwierciedlenie Artykułu XVII Deklaracji.

4. W procesie tworzenia niniejszej Preambuły Prawa przeanalizowano także art. 138–142 (o formach prawodawczych inicjatyw referendalnych, tj. plebiscytów, dotyczących aktów prawnych) w Konstytucji Konfederacji Szwajcarii z 1999 r. Interesującą analogię można dostrzec pomiędzy instytucjami referendalnymi Szwajcarii i Republiki Francuskiej – zarówno w Konstytucji Konfederacji, jak i w Konstytucji Republiki inicjatywy referendalne mogą dotyczyć wyłącznie aktów prawnych (w przypadku Francji proponowanych, a przypadku Szwajcarii proponowanych lub obowiązujących, z uchwałami normatywnymi łącznie). Konstytucje te nie przewidują referendum o charakterze wykonawczym odnośnie do decyzji leżących w kompetencjach rządu, dotyczących sposobu wykonywania ustaw bądź sposobu wypełniania obowiązków konstytucyjnych. Konstytucje te nie przewidują także inicjatyw referendalnych w odniesieniu do odwoływania wyłonionych w wyborach przedstawicieli. Najwyraźniej u podłoża założeń konstytucyjnych Konfederacji Szwajcarii oraz Republiki Francuskiej leży przeświadczenie, że Naród może bezpośrednio sprawować władzę prawodawczą, nie zaś władzę wykonawczą czy też sądowniczą. Warto też zauważyć, że Naród jako Suweren, czyli wszyscy pełnoprawni obywatele, sprawuje w Konfederacji Szwajcarii oraz w Republice Francuskiej w sposób bezpośredni *władzę prawodawczą* na drodze zwykłej większości głosów, co wiąże się z założeniem, że uczestnicy referendum to raczej *reprezentanci* Suwerena aniżeli sam Suweren. Instytucja prawodawczego referendum przypomina więc parlament o poszerzonym składzie przedstawicieli, w którym ostatecznie decyduje głos zwykłej większości *reprezentantów* Narodu. W przypadku Szwajcarii dla zmian konstytucyjnych stosuje się *większość podwójną*: akt prawny wchodzi w życie, o ile opowiada się za nim zwykła większość głosujących w referendum, a także zwykła większość powiatów/kantonów, gdzie głos danego powiatu określa głosująca w nim większość.

5. Poprawka II w niniejszej Preambuły Prawa (art. 7 ust. 1), dotycząca prawnej ochrony symboliki stanów szlacheckich (art. 7 ust. 1), powstała nie tylko w oparciu o wiedzę o monarchii brytyjskiej, ale także w oparciu o wiedzę o obowiązującej Konstytucji Królestwa Norwegii z dnia 17 maja 1814 roku oraz o obowiązującym Akcie o formie rządu z 1974 roku Królestwa Szwecji, którego rozdział V dotyczy urzędu monarchy jako symbolicznej głowy państwa. Warto zwrócić uwagę na podobieństwo § 5 Konstytucji Królestwa Norwegii (*Osoba Króla jest święta; nie może być potępiony ani oskarżony. Odpowiedzialność spoczywa na jego Radzie*) z § 7 w rozdziale V szwedzkiego Aktu o formie rządu (*Król nie ponosi odpowiedzialności za swoje czyny*) oraz z zapisem art. 68 ust. 1 Konstytucji Republiki Francuskiej (*Prezydent nie ponosi odpowiedzialności za czynności wykonywane z racji sprawowania swych funkcji, za wyjątkiem zdrady stanu*), a w końcu z zapisem art. 7 Konstytucji 3 Maja o odpowiedzialności monarchy (*Osoba Króla jest Święta i bezpieczna od wszystkiego; nie sam przez się nie czyniący, za nic w odpowiedzi Narodowi być nie może*). W oparciu o zestawienie wiedzy o powyższych zapisach z wiedzą o art. II § 4 Konstytucji Stanów Zjednoczonych, dotyczącym odpowiedzialności Prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki, rozważano zapis w poprawce VII (art. 12 ust. 6 niniejszej Preambuły Prawa).

6. Zapis w poprawce II do Artykułu „II. Szlachta ziemianie” Konstytucji 3 Maja (art. 7 ust. 1) o możliwości konstytucyjnego wyodrębnienia *innych stanów szlacheckich* powstał w oparciu o wiedzę na temat szwedzkiej Izby Szlachty (czy też Domu Rycerstwa, szw. *Riddarhuset* / ang. *House of Nobility*) oraz o pewnym obecnym punkcie odniesienia w Rzeczypospolitej w postaci cieszącego się ponad 20letnią działalnością Związku Szlachty Polskiej, zajmującego się m.in. weryfikacją badań genealogicznych o rodach szlacheckich w Rzeczypospolitej Polskiej. W myśli Artykułu „VI. Seym czyli Władza Prawodawcza” Konstytucji 3 Maja: *2-o co do uchwał Seymowych, to jest Poborów doczesnych, stopnia Monety, zaciągania długu Publicznego, Nobilitacji i innych nadgród przypadkowych...*, istnieje możliwość konstytucyjnego wyodrębnienia *stanu szlacheckiego z urodzenia oraz stanu szlacheckiego z nadania za zasługi* dla niepodległej Rzeczypospolitej Polskiej *celem prawnej ochrony dziedzictwa kulturowego Rzeczypospolitej* (art. 7 ust. 1 Preambuły Prawa). Tego typu wartość ustrojową może dookreślić współczesna konstytucja wieczysta (art. 11 ust. 7 Preambuły Prawa). Potwierdzenie przynależności do stanu szlachty z nadania i urodzenia bądź przystąpienie do tego stanu za zasługi powinno wiązać się z możliwością pisowni herbu rodowego po nazwisku, a także z dziedzicznością tego przywileju na wzór dawnej Rzeczypospolitej (zob. Związek Szlachty Polskiej: www.szlachta.org.pl). Związek ten był inspiracją Związku Szlachty zaproponowanego w konstytucji wieczystej pt. „O Tronie Polskim...”.

7. Jeśli chodzi o izbę wyższą parlamentu, warto też zauważyć, że model dożywotniego Senatu można odnaleźć nie tylko w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, ale także w Republice Włoskiej (od roku 1947 dożywotnią funkcję senatorską pełnili i pełnią przede wszystkim byli prezydenci, a także wcześniej nominowani przez nich, wybitnie zasłużeni obywatele); także Konstytucja Republiki Francuskiej nagradza byłych prezydentów dożywotnią funkcją (w Radzie Konstytucyjnej). Wydaje się, że tego typu rozwiązania pozwalają na uniknięcie strat kapitału propaństwowego doświadczenia, które nieuchronnie wiążą się z ustrojem pozbawionym tego typu dożywotnich instytucji. Fak-

tem jest, że król Stanisław August Poniatowski, od czasu swojej podróży po Wielkiej Brytanii, ze wsparciem Ignacego Potockiego i Hugo Kollątaja, jako inicjator i mediator ich prac konstytucyjnych, najprawdopodobniej pragnął stworzyć silnie propanstwowe instytucje Rzeczypospolitej na wzór monarchii brytyjskiej, czego wyrazem był także stały Senat zapisany w Konstytucji 3 Maja. W Preambule Prawa zacytowano jedynie najważniejsze fragmenty Ustawy Rządowej.

8. Podobieństwa znaczeniowe w powyższych aktach prawnych (pkt 1–7 dodatku bibliograficznego), korespondujące z wartościami Konstytucji 3 Maja, dowodzą, że wraz z cechami mieszanego ustroju łączącego demokrację parlamentarną z monarchią konstytucyjną Ustawa Rządowa istotnie wpisuje się w dziedzictwo światowej demokratycznej myśli prawno-ustrojowej opartej na oświeceniowym Trójpodziale władzy pochodzącej z *woli narodu*, nieprzerwanie pozostając w mocy od 1791 roku w tle wszystkich przepisów.

9. Warto też pamiętać, że w dawniejszych czasach nazwy najbardziej doniosłych aktów prawnych takich jak Ustawa Rządowa z 1791 roku i Ustawa Konstytucyjna z 1935 roku pisano z wielkiej litery, podobnie jak nazwy własne i nazwy podmiotów darzonych szczególnym szacunkiem (zobacz *rękopisy* - dodatek o elektronicznych źródłach wiedzy). Tego typu dawny obyczaj, uświęcony momentem historii i upowszechniony w czasach dzisiejszych, może być szczególnie wyrazem pełnego szacunku dla wartości osiągnięć kultury prawnej. Po raz pierwszy od ok. 225 lat, zgodną z rękopisem pisownię z wielkiej litery zastosowano również w całej cytowanej treści Artykułów Konstytucji 3 Maja w Preambule Prawa (także na podstawie pierwszego wydania z 1791 roku, Piotra Dufour'a). Zaproponowano też m.in. oryginalną transkrypcję z *y*-grek w nazwach własnych kluczowych wartości Ustawy Rządowej. Choć tego typu zabiegi wiernie przybliżają nas do oryginalnych danych, całkowite przejście pisowni źródłowej mogłoby być zbyt trudne do odczytania dla współczesnych pokoleń. Pozostawmy więc przy dawnym sposobie stosowania wielkich liter co najmniej w tytułach najważniejszych, normatywnych aktów prawnych - *na wieczną rzeczy pamiętkę*.

DODATEK O ELEKTRONICZNYCH ŹRÓDŁACH WIEDZY

Krytyczna ocena źródeł kanonu prawa konstytucyjnego była ułatwiona dzięki bogatym zbiorom Biblioteki Sejmowej z działu *Konstytucje świata*. Tekst polski Nihil Novi w przekładzie z łaciny A. Pawlińskiego znajduje się w Pasażu Wiedzy Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie (http://www.wilanow-palac.pl/zrodla_prawa_prawo_ziemskie.html). Wgląd do źródeł prawa stanowionego w dawnej Rzeczypospolitej, umożliwia dzieło *Volumina Legum. Prawa, konstytucje y przywileje Królestwa Polskiego, Wielkiego Xięstwa Litewskiego y wszystkich prowincyi należących na walnych sejmiech koronnych od seymu wiślickiego roku pańskiego 1347 aż do ostatniego seymu (1793)*, dostępne w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej (www.wbc.poznan.pl). Oryginał Konstytucji 3 Maja dostępny jest w Archiwum Akt Dawnych (<http://agad.gov.pl/>). Zobacz też Ustawę Konstytucyjną z 1935 roku w Narodowym Archiwum Cyfrowym (Sygnatura: 1-A-1107-4). *Prawo o Sejmikach* można odnaleźć w zbiorach Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej (<http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/doccontent?id=22501>).

DODATEK O TŁUMACZENIU USTAWY RZĄDOWEJ

Warto zauważyć, że jedyne, na ten moment, powszechnie dostępne w przestrzeni internetowej tłumaczenie Ustawy Rządowej na język angielski (J. Debrett, Opposite Burlington House, 1791) ma wiele zalet, ale podobnie jak inne tłumaczenia z tej odległej epoki, nie jest pełnym tłumaczeniem. Z tego względu istnieje potrzeba nowych przekładów. W przekładzie z 1791 roku brakuje np. zdania o *Marszałku i Listach okólnych* w rozdziale *Regencya*. Współczesne tłumaczenie powinno być wykonane przede wszystkim z myślą o faktycznym stanie prawnym wynikającym z formalnej normatywnej treści Ustawy Rządowej z Dnia 3 Maja Roku 1791 i o kulturze prawnej, w sposób jak najprostszy i z zastosowaniem najbardziej powszechnego rozumienia terminologii, a także o ile to możliwe, wyjaśnien w przypisach dla jak najbliższego odzwierciedlenia danych źródłowych. Być może legislacyjny wymóg dodatkowych tłumaczeń na język źródłowy mógłby również wspierać dokładność przekładu dla aktów takich jak Konstytucja 3 Maja z Roku 1791.

Publikacja ta jest skierowana do społeczności obywatelskich, eksperckich, prawniczych, do starszych i do młodszych pokoleń. Jest opracowaniem edukacyjnym o historii polskiego prawa w kontekście szacunku do jego unikatowych zabytków, prawdziwie wartościowych dla każdego pełnoprawnego Obywatela. To równocześnie projekt aktu prawnego o doniosłym charakterze, łączącym w sobie zalety ustrojowe – siłę powszechnych większościowych wyborów, trwale niezawisłego sądownictwa i mocnej, wiodącej władzy wykonawczej. Ma on za zadanie promować wiedzę o dziedzictwie prawnokulturowym wolnej Rzeczypospolitej, dostarczając cennych wskazówek ekspertom i twórcom prawa, odnoszących się do najbardziej istotnych konstytucji świata, arcydzieł demokratycznego kanonu konstytucyjnego.

Cytowania źródłowe to przede wszystkim myśli króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, Ignacego Potockiego, Hugona Kołłątaja, a także innych, najznamienitszych umysłów epoki oświecenia oraz prominentnych Obywateli początku renesansu w dawnej Rzeczypospolitej (to także był moment, który zaowocował istotnymi osiągnięciami dla kanonu światowej, demokratycznej myśli prawnoustrojowej).

ISBN: 978-83-945455-0-5

* ISBN 978-83-945455-0-5 stanowi numer I wyd. Preambuły Prawa, o formie papierowej, z 2016 roku.

Wasza Księżęca Mość,

w nawiązaniu do Adresu, Książno, w imieniu Towarzystwa, pozwalam sobie uprzejmie poinformować o opinii wykonawczej Towarzystwa wobec wywiadu przeprowadzonego z Panią widniejącą na portalu (...), w roku (...). Towarzystwo stanowczo potępia zachowania ujawnione wobec Pani przez tego dziennikarza podczas tego wywiadu, uznając je za po części nietaktowne albo nieodpowiednie i istotnie sprzeczne wobec mocy Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych, 1961 oraz ICCPR, Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, zwłaszcza Art. 17 ICCPR, a także EKPC, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, zwłaszcza Art. 8 i Art. 10 ust. 2, wobec rozpoznawania tytułatury Pani śp. Ojca (jako nieuprzywilejowanej jeśli zgodnej albo pochodnej prawu holenderskiemu) przez Dwór Królestwa (...). Towarzystwo żywi nadzieję, że być może ta opinia wykonawcza będzie kiedykolwiek możliwie służyć pomocą.

Z wyrazami uprzejmego poważania, śląc życzenia przyjemnego wieczoru

...byłbym wdzięczny za bezpośrednie odniesienie się do uznawania (...) prawa przez Związek, co zostało wspomniane w dalszej części tego listu - jak Państwo. (...) [rozpoznają wiadomości od] osoby która nabyła albo nabyłaby taki tytuł (...)? Życzę spokojnego wieczoru.

Szanowni Państwo,

Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r. (tzw. Konstytucja Kwietniowa) uchyliła Konstytucję Marcową i pozostawiała aktem konstytucyjnym II Rzeczypospolitej do czasu zasadniczej zmiany ustrojowej po II wojnie światowej (czyli do 1997 roku). Zgodnie z jej art. 81 ust. 2 uchyleniu uległa ustawa z dnia 17 marca 1921 r. wraz ze zmianami, z wyjątkiem enumeratywnie wskazanych przepisów, wśród których art. 96 nie został wymieniony. W konsekwencji, z dniem wejścia w życie Konstytucji Kwietniowej przestał obowiązywać konstytucyjny zakaz nieuznawania tytułów rodowych.

w debacie publicznej oraz w przekazie medialnym pojawiają się niekiedy twierdzenia, jakoby kobieta pochodząca z rodu książęcego miała w dawnym prawie polskim tracić swój tytuł wskutek zawarcia małżeństwa z osobą nienależącą do stanu szlacheckiego. Twierdzenie to wymaga jednak istotnego doprecyzowania. Po pierwsze, należy przypomnieć, że Konstytucja z dnia 17 marca 1921 r. (tzw. Konstytucja Marcowa) w art. 96 stanowiła wprost, iż Rzeczpospolita nie uznaje przywilejów rodowych ani stanowych, jak również herbów i tytułów rodowych. Oznaczało to wyraźny konstytucyjny zakaz uznawania tytułów rodowych w porządku publicznoprawnym II Rzeczypospolitej. Po drugie, Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r. (tzw. Konstytucja Kwietniowa) uchyliła Konstytucję Marcową i pozostawiała aktem konstytucyjnym II Rzeczypospolitej do czasu zasadniczej zmiany ustrojowej po II wojnie światowej (czyli do 1997 roku). Zgodnie z jej art. 81 ust. 2 uchyleniu uległa ustawa z dnia 17 marca 1921 r. wraz ze zmianami, z wyjątkiem enumeratywnie wskazanych przepisów, wśród których art. 96 nie został wymieniony. W konsekwencji, z dniem nabrania mocy prawnej Konstytucji Kwietniowej, będącej umową społecznościovą, przestał obowiązywać konstytucyjny zakaz nieuznawania tytułów rodowych. Należy jednak zachować ścisłość: uchylene zakazu z 1921 r. nie było równoznaczne z ustawowym bezpośrednim odniesieniem się uregulowaniem explicite tytułów rodowych. Innymi słowy, po 1935 r. zniknął wcześniejszy zakaz konstytucyjny, lecz nie wprowadzono odrębnej regulacji przywracającej lub kompleksowo normującej tytuły rodowe w prawie publicznym. Po trzecie, w odniesieniu do dawnej Rzeczypospolitej brak jest podstaw do twierdzenia, że Ustawa Rządowa z dnia 3 maja 1791 r. bądź ustawodawstwo około-konstytucyjne Sejmu Czteroletniego przewidywały zaprzestanie istnienia mocy prawnej samego tytułu „księżniczki” przez kobietę wskutek zawarcia małżeństwa z nieszlachcicem. Źródła z tego okresu – zwłaszcza Prawo o sejmikach oraz Prawo o miastach królewskich – regulowały przede wszystkim kwestie ustrojowe i stanowe, nie zaś szczegółowe sankcje dotyczące tytułów dynastycznych w przypadku mezaliansu. Źródła historycznoprawne wskazują natomiast na konsekwencje o charakterze stanowym i majątkowym. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że szlachcianka poślubiająca nieszlachcica mogła gubić określone uprawnienia majątkowe (np. związane z posagiem), a w ujęciach uproszczonych wskazywano, iż mąż nieszlachcic „odbierał szlachectwo żonie”. Dotyczyło to jednak statusu stanowego oraz wynikających z niego praw, nie zaś samego tytułu dynastycznego jako takiego.

W tym kontekście zasadne jest rozróżnienie trzech odrębnych porządków:

po pierwsze, dawnego prawa stanowego i majątkowego, które mogło przewidywać negatywne skutki mezaliansu;
po drugie, konstytucyjnego zakazu nieuznawania tytułów rodowych wprowadzonego w 1921 r.;
po trzecie, uchylene tego zakazu w 1935 r., które nie stanowiło explicite przywrócenia tytułów, lecz zmianę ram konstytucyjnych

ich ewentualnego funkcjonowania, de facto zezwalającego na ich istnienie.

*W odniesieniu do relacji między Konstytucją Kwietniową a wcześniejszymi aktami konstytucyjnymi należy podkreślić, że brak wyraźnego odniesienia do Ustawy Rządowej z 3 maja 1791 r. nie znaczy jej uchylecia. Raczej informuje o stopniu jej wykonywania. Milczenie ustawodawcy nie jest równoznaczne z pełną derogacją tego aktu prawnego. O obowiązywaniu norm wcześniejszych rozstrzygają m.in. zasady kolizyjne, w tym reguła *lex posterior derogat legi priori*, mająca zastosowanie wyłącznie w przypadku rzeczywistej kolizji norm. Z tego względu można stwierdzić jedynie, że Konstytucja Kwietniowa uchyliła Konstytucję Marcową, natomiast nie odniosła się wprost do Ustawy Rządowej z 1791 r. Nie uprawnia to jednak do jednoznacznego wniosku, że akt ten był wykonywany w pełnym zakresie w porządku prawnym II Rzeczypospolitej; co najwyżej można rozważać rzeczywiste zakresy mocy prawnej tych jego norm, które nie kolidowały z późniejszym porządkiem konstytucyjnym. A więc można rozważać autentyczne zakresy obowiązywania tych jego norm, które nie pozostawały w kolizji z późniejszym porządkiem konstytucyjnym. Podsumowując, brak jest dostatecznych podstaw, aby twierdzić, że w dawnym prawie polskim kobieta z rodu książęcego gubiła sam tytuł „księżniczki” wskutek zawarcia małżeństwa z nieszlachcicem albo zgubienie stanu szlacheckiego wobec zawarcia małżeństwa z nieszlachcicem, mieszczaninem bądź włościaninem. Źródła wskazują raczej na skutki dotyczące statusu stanowego oraz praw majątkowych, nie zaś na wyraźną normę pozbawiającą tytułu dynastycznego lub szlacheckiego. Nie znaleziono w Ustawach Sejmu Wielkiego dotyczących Ustawy Rządowej z 3 maja 1791 r. przepisu, który wprost stanowiłby, że kobieta-szlachcianka wyzbywa się albo opuszcza stan szlachecki przez wyjście za mieszczanina albo włościanina. Zwłaszcza tekst Prawa o miastach z 18 kwietnia 1791 r. reguluje wolność miast, prawa mieszczan, nabywanie prawa miejskiego i relacje majątkowo-publiczne, lecz w widocznych normach nie zawiera takiej sankcji małżeńskiej wobec szlachcianki. Sam tekst Konstytucji 3 maja również odsyła do aktów towarzyszących, takich jak Prawo o sejmikach, ale nie ustanawia normy o wyzbyciu się albo opuszczeniu stanu szlacheckiego przez kobietę wskutek małżeństwa z nieszlachcicem. To, co udało się znaleźć, dotyczy raczej historycznych opisów skutków stanowych i majątkowych niż jednoznacznego przepisu z ustaw około-konstytucyjnych z 1791 r. Jako późniejsze streszczenie dawnego stanu rzeczy (podobno, prawdopodobnie) (...) pisał, że „mąż szlachcic nadawał, mąż nieszlachcic odbierał szlachectwo żonie”, ale jest to formuła doktrynalno-historyczna z XIX wieku, a nie sam przepis ustawy około-konstytucyjnej Sejmu Czteroletniego. Podobnie (podobno, prawdopodobnie) w późniejszym opracowaniu (...) pojawia się wzmianka, że gdyby szlachcianka poślubiła włościanina dziedzicznego, „musiałaby iść z nim w poddaństwo”, a nawet proponowano odebranie jej majątku. To znowu pokazuje jedynie wyobrażane lub opisywane skutki stanowo-majątkowe, ale nie dowodzi istnienia norm prawnych prawa stanowionego w samych ustawach około Ustawy Rządowej z 1791 r., który brzmiałby: „szlachcianka traci szlachectwo przez małżeństwo z mieszczaninem lub (...) [włościaninem / osobą ze stanu włościan; obecnie: osobą zamieszkującą i/lub zameldowaną na terenie miejscowości wiejskiej tj. osobą mieszkającą we włościach]” - nie istniała taka reguła normatywna. Najostrożniej więc należałoby powiedzieć tak: nie udało się wykazać, aby w ustawach około Ustawy Rządowej z 1791 r. istniał wyraźny przepis stanowiący zgubienie albo opuszczenie stanu szlacheckiego przez szlachciankę wskutek małżeństwa z mieszczaninem lub (...) [włościaninem / osobą ze stanu włościan; obecnie: osobą zamieszkującą i/lub zameldowaną na terenie miejscowości wiejskiej, tj. osobą mieszkającą we włościach]; źródła wtórne mówią raczej o konsekwencjach stanowych, poddańczych lub majątkowych, nie zaś o jasno zidentyfikowanej normie z tych konkretnych aktów.*

Zamienimy Solidarność w Solitaire, Mość. „Weto za Weto. Ale, z przyjaznym gestem”.